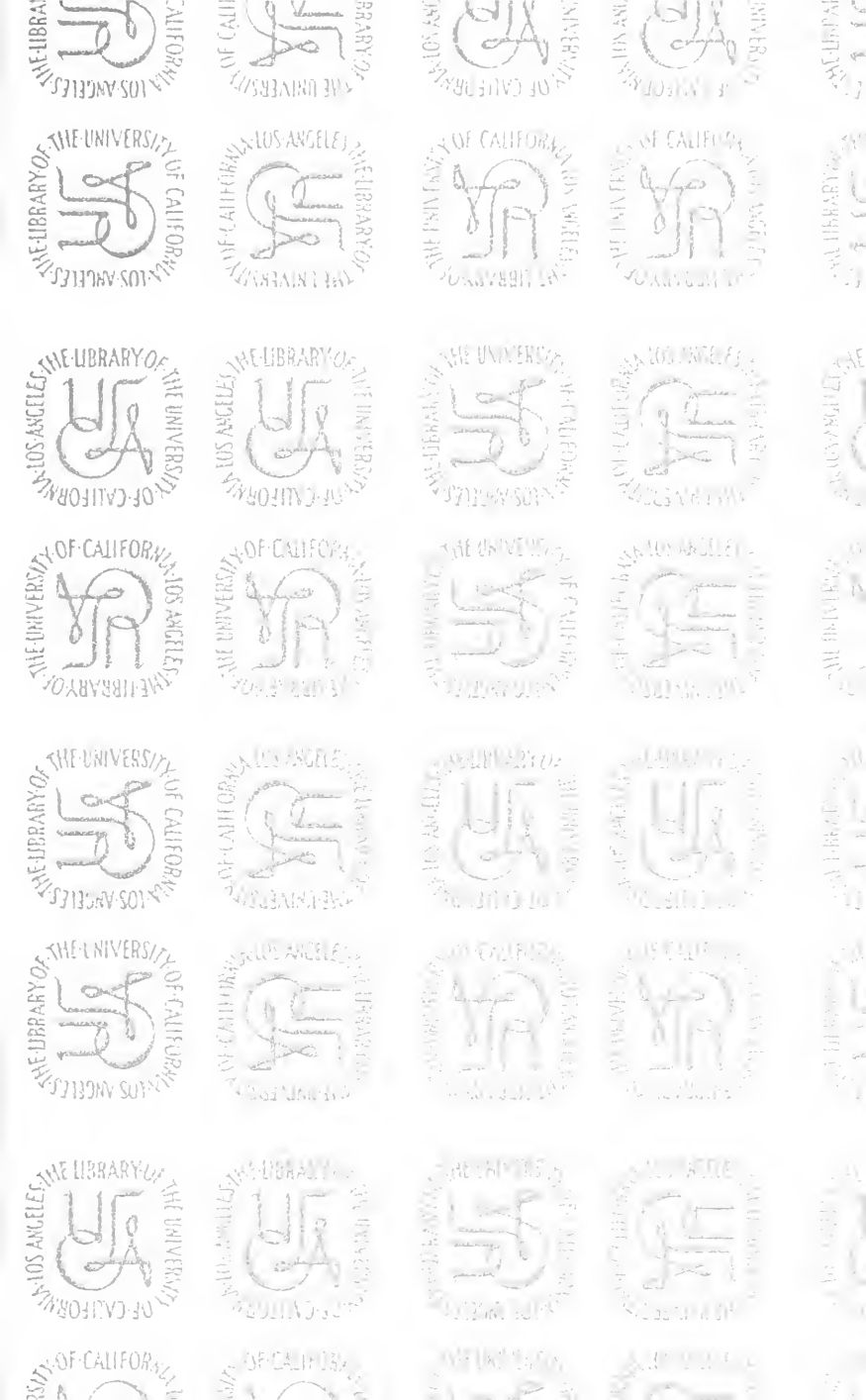

Digitized by the Internet Archive
in 2008 with funding from
Microsoft Corporation

ALBII TIBULLI

OPERA OMNIA.

VOL. I.

СЛАВЯНСКАЯ

АКАДЕМИЯ

ИЗДАНИЕ АКАДЕМИИ НАУК

САНКТ-ПЕТЕРБУРГ

1912

САНКТ-ПЕТЕРБУРГ

ИЗДАНИЕ АКАДЕМИИ НАУК

САНКТ-ПЕТЕРБУРГ

ИЗДАНИЕ АКАДЕМИИ НАУК

САНКТ-ПЕТЕРБУРГ

ИЗДАНИЕ АКАДЕМИИ НАУК

ИЗДАНИЕ АКАДЕМИИ НАУК

ИЗДАНИЕ АКАДЕМИИ НАУК

ИЗДАНИЕ АКАДЕМИИ НАУК

ИЗДАНИЕ АКАДЕМИИ НАУК

ALBII TIBULLI

OPERA OMNIA

EX EDITIONE I. G. HUSCHKII

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICE LOCUPLETISSIMO

ACCURATE RECENSITA.

75991

VOLUMEN PRIMUM.

T

LONDINI:

CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1822.

NOV 26 1954

50850

6175
V. 24
V. 173

CONSPECTUS
EORUM QUÆ HAC EDITIONE
CONTINENTUR.

	Pag.
PHILIPPI SILVII Epistola Serenissimo Delphino	1
I. G. Huschkii Præfatio	3
Vita Tibulli, ex Editione Heyniana	19
Tibulli simulque M. Valerii Messalæ Vitæ Synopsis Chronologica	28
Clarorum aliquot virorum de Albio Tibullo Testi- monia et Judicia	32
Elenchus Alphabeticus nonnullorum scripturæ Com- pendiorum quæ in VV. LL. occurrunt	46
Albii Tibulli Lib. I. Eleg. I.	51
— — — — — Eleg. II.	61
— — — — — Eleg. III.	71
— — — — — Eleg. IV.	82
— — — — — Eleg. V.	92
— — — — — Eleg. VI.	102
— — — — — Eleg. VII.	111
— — — — — Eleg. VIII.	121
— — — — — Eleg. IX.	131
— — — — — Eleg. X.	141

	Pag.
Notæ Variorum in Tibulli Lib. I. Eleg. VIII.	389
————— ————— ————— ————— Eleg. IX.	391
————— ————— ————— ————— Eleg. X.	394
————— ————— ————— ————— Lib. II. Eleg. I.	395
————— ————— ————— ————— Eleg. II.	401
————— ————— ————— ————— Eleg. III.	402
————— ————— ————— ————— Eleg. IV.	404
————— ————— ————— ————— Eleg. V.	406
————— ————— ————— ————— Eleg. VI.	411
————— ————— ————— ————— Lib. III. Eleg. I.	413
————— ————— ————— ————— Eleg. II.	414
————— ————— ————— ————— Eleg. III.	417
————— ————— ————— ————— Eleg. IV.	418
————— ————— ————— ————— Eleg. V.	421
————— ————— ————— ————— Eleg. VI.	424
————— ————— ————— ————— Lib. IV. Carm. I.	426
————— ————— ————— ————— Carm. II.	434
————— ————— ————— ————— Carm. III.	ibid.
————— ————— ————— ————— Carm. IV.	ibid.
————— ————— ————— ————— Carm. V.	435
————— ————— ————— ————— Carm. VI.	ibid.
————— ————— ————— ————— Carm. VII.	436
————— ————— ————— ————— Carm. VIII.	ibid.
————— ————— ————— ————— Carm. IX.	437
————— ————— ————— ————— Carm. X.	ibid.
————— ————— ————— ————— Carm. XI.	438
————— ————— ————— ————— Carm. XII.	439
————— ————— ————— ————— Carm. XIII.	ibid.
————— ————— ————— ————— Carm. XIV.	440
————— ————— ————— ————— Epitaphium Tibulli	ibid.
————— ————— ————— ————— Duo Epigrammata Tibullo ascripta	ibid.
M. Antonii Mureti in Tibullum Scholia	441
Achillis Statii in Tibullum Commentarius	455
Jani Dousæ Nordovicis Præcidanea pro Albio Tibullo	534

	Pag.
Jani Dousæ Nordovicis Schediasma Succidaneum .	581
Jani Dousæ Filii in Albiū Tibullū Conjectanea et Notæ	596
RECENSUS EDITIONUM Albi Tibulli	603
Recensus Codicum Mss. Albi Tibulli qui in Biblio- thecis Britannicis asservantur	612
INDEX	i

AD

SERENISSIMUM
DELPHINUM

PHILIPPUS SILVIUS

T. E. C. P.

Hos etiam Vates tenerorum suscipe Amorum,
DELPHINE; hos Comites namque Catullus amat.
Suscipe: nec pigeat Vates tractasse venustos,
Materno fovit quos sua Roma sinu,
Aurea dum Latii sermonis sæcla vigerent,
Certaretque armis æmula lingua suis.
Hic pulchram cecinit Nemesin, cecinitque Næaram;
Illum oculis cepit Cynthia prima suis.
Delia sola suo domus est, et turba Tibullo,
Cura recens Nemesis, Delia primus amor.
Quæ teneri pectus succendit amore Propertî,
'Cynthia prima fuit, Cynthia finis' erat.
Ambo pares genus, ambo animis, studiisque gemelli;
Carmine Acidalias concinuere faces,
Carmine, quo voti inclusa est sententia compos,
Quo claudebatur sola querela prius.
Tam cultis commissi Elegis vixere calores,
Et vivent donec spicula figet Amor.
'Donec erunt ignes, arcusque Cupidinis arma,'
Vivent, Nasoni si modo habenda fides.

Certius auspicium facies, DELPHINĒ, Poëtis
 Si sese possint annumerare tuis.
 BORBONIDUM in tectis sub tanti nominis umbra
 Clara illis parta est gloria, fama, decus.
 Par ævum ipsa suo immortalia Lilia spondent,
 Si quæ scripta velint Numine tuta suo.
 Ite, boni Vates; nec vos operosa moretur
 Pompa Loci, aut quatiens horrida pila cohors.
 Tympana, nec lituus crepitans, raucusque tubarum
 Clangor, nec strepitu terreat Aula frequens.
 Non etiam his major cunctis præsentia MAGNI:
 Incutiat solis hostibus illa metum.
 Temperat augustos mitis clementia vultus,
 Et præbet faciles obsequiis aditus.
 Et vos MAGNUS amat, MAGNI patet Aula Camœnis,
 Nec teneræ Mavors obstrepit ipse lyræ.
 Vestræ illic artes media inter bella vigeant;
 Quanta hæc tranquillæ pars modo pacis erunt?
 Non semper sulcant augustas seria frontes;
 Interdum gaudent lusibus atque jocis.
 Est ibi fidus amor, sunt fidi pignora amoris,
 Pignora Liligeri spes geminata Throni.
 Est mater Latii cultrix VICTORIA Pindi;
 Est ea Pieridum, credite, tota domus.
 Ite: paterna olim fors per vestigia natis
 Sternetis faciles ad sacra vestra vias.
 Ite modo; et nostros DELPHINO offerte labores,
 Vestra meo si quid munere scripta nitent.
 Si vestros penna bene solvi interprete nodos;
 Ne studium huic pigeat commemorasse meum.
 Dicite quam pauca hæc non ficto pectore donem;
 Quam dare plura velim, si dare plura queam.

IMMAN. G. HUSCHKE

P R Æ F A T I O.

[EX EDIT. AN. 1819.]

Hoc imprimis propositum habui, ut Tibulli Carmina accurate exigerem ad Editiones veteres, libris scriptis, quibus hodieque utimur, auctoritate non inferiores, ætate prope modum pares; planumque facerem, quo olim illa habitu expressa, quas mutationes vel a codicibus recens comparatis vel a doctorum hominum ingeniis paulatim subierint, quo denique jure nova quævis lectio substituta sit antiquiori; unde, facile intelligebam, pendere hujus operis, toties re-cocti, recensionem paulo accuratiorem. Sed hoc inquirendi studium magnam mihi otii partem absumsit, nec uno simul tempore omnia in promptu fuerunt subsidia. Quo factum est, ut libro primo quædam afferre non potuerim adjuncta, quæ perlata demum ad me sunt jam occupatum in recensendis reliquis. Cui incommodo statim ab initio occurrendum mihi esse vidi Analectis, quibus colligerem, quæ adjicienda essent, vel etiam retractarem, si quid melius constitui posse videretur.

Jam in iis subsidiis, quæ mihi librum Elegiarum primum illustranti defuerunt, primo loco memoranda est Collatio Editionis Sæculi xv. quæ nunc separata invenitur, nunc conjuncta cum Propertio a. 1472. Propertium ego quon-

dam vidi sine Tibullo apud Santenium, qui libro inscripserat: 'Editio omnium princeps.' Hoc Santenii exemplum, quod nunc servatur in Bibliotheca Berolinensi, mala sedulitate cujusdam possessoris, qui scalpello veterem lectionem erasit eique calamo induxit novam, adeo depravatam est, nullum prope ut usum afferat antiquæ scripturæ studioso. Tamen mihi jam tum convenerat cum Santenio, hanc esse Editionem Propertii illam, quam in manibus habuisset Vulpius, sed tam negligenter contulisset, ut pro non collata haberi deberet. Vulpium exemplum Tibullum simul complectebatur. Hoc Heynius confudit cum majoris formæ Editione a. 1472. posita ab ipso in fronte Editionum omnium, quam ego item principem vocavi propterea, quod, præter Tibullum et Propertium, Catullum quoque, qui tunc primum editus mihi videbatur, adde etiam Statii Sylvas, continet; postea, ut accuratius distinguerem, alteram a forma et amplitudine majorem, alteram minorem appellavi. Sed ab hac Editione Catullum non abfuisse, in mentem jam venit Audiffredo Catalog. Histor. Crit. Roman. Edd. Sæc. xv. p. 440. nec me dubitare sinit observatio quædam Scipionis Maffei in Museo Veronensi, de qua videbimus infra. Nunc dicendum mihi est de Collatione Tibulli. Nam cum certior factus essem a Bardilio, illius Editionis, quam in manibus habuisse Vulpium ipse confirmaverat, exemplum reperiri in Bibliotheca Regia Parisiensi, rogavi virum præstantissimum, quem amicitiam cum Hasio contraxisse sciebam, ut, hoc auspice, utriusque Poëtæ Carminum Collationem cum Ald. a. 1502. meo ære conficiendam curaret. Nec frustra. Hasius, ad omnia item officiorum genera vir promptissimus, curam rei demandavit Gregorio Zalyco Thessalonicensi, cui acceptam refero totius libri lectionem diversam, eamque accurate perscriptam.

Hæc Editio sine dubio expressa est ad Codicem vel plane perditum vel nondum denuo excussum. Nam quis credat, Editorem suoapte ingenio intulisse v. c. lectionem, adhuc in hoc uno repertam exemplo, III. 1. 14. 'Sic et†n† comptum mittere oportet opus.' Mutila verba inferre non

solent Editores, ubi vox integra, quæ a sensu non abhorreat, in manibus est, emendandi autem ratio tam prompta et parata. At ille, hæsitans fortasse, utrum vocem decurtatam mutaret in 'etenim' an in 'etiam,' maluit librum suum sequi, quam ingenium periclitari. Quare nullus equidem dubito, quin ex eodem libro scripto pariter ductæ sint lectiones quædam aliæ, quas nemo fortasse non Tibullo restituendas esse censeret, nisi ceterorum codicum obstaret numerus et auctoritas. 1. 3. 29. 'Ut mea votivas persolvat Delia pœnas;' quam lectionem re vera pro 'voces' reposuit Vulpius, sed, quod notandum, ne monito quidem lectore, ductam eam esse ex Editione illa. Cujus generis simile mangonium, fateor, mihi adhuc oblatum esse alibi nullum. Hoc omnium instar argumentorum est, Vulpium ob oculos habuisse hanc Editionem. Porro 1. 3. 76. 'Assiduas atro sanguine pascit aves.' Probabilis haud dubie scriptura. Vulgo 'viscere.' IV. 1. 72. 'Cum canibus rapidas inter freta *curreret* undas.' Qua memorabili lectione, a nobis recepta pro 'serperet,' quod vulgo legitur, tota loci illius facies mutata est. IV. 13. 13. 'Nunc licet *et templo* mittetur amica Tibullo.' Ubi vide Commentarium. Hanc omnem diversitatem ne dignam quidem habuit, quam commemoraret, Vulpius, quamvis pœtea scripserit in Prolegomenis ad Propertium p. VII. 'Usus valde sum Editione omnium principe Anni MCCCCLXXII. cujus locus incertus.' Hanc cum manu scriptis codicibus fere consentientem Broukhusius omnino ignoravit. Laudavit eam quatuor ad summum Propertii locis, 1. 2. 2. II. 34. 9. III. 17. 29. IV. 4. 48. Hoc ille vocabat 'valde uti.' Ego quavis pagina laudassem. Nam Codicis vicariam esse hanc Editionem, inprimis demonstrant lectiones quædam, quas nullus quidem liber editus, at scripti confirmant complures, velut illa satis a me commendata diversitas 1. 2. 51. 'Sola tenere malas Medæ dicitur artes,' pro 'herbas.' I. 4. 43. 'Quamvis prætexens picea ferrugine cœlum.' Ubi omnes, quod sciam, Editiones veteres habent 'picta,' præter principem illam, e qua Vulpius

tandem revocavit 'picea,' nunc quidem laudato libro. Quanti autem pretii Codex ille fuerit, inde potissimum efficitur, quod Editori veteri lectiones suppeditavit, quas posterioris demum ævi Interpretes intellexerunt unice veras esse, ut I. 5. 5. 'libeat ne dicere quicquam Magnificum posthac,' pro 'liceat ne' vel 'nec.' Ib. v. 16. 'Vota novem Triviæ nocte silente dedi.' Quo loco reliquæ Editiones ad Scaligeranam usque 'Veneri' exhibent, quod postea reposuerunt Gebhardus et, e suo codice, Grasserus Lugd. a. 1607. I. 7. 42. 'Crura licet dura compede pulsa sonent,' pro 'cuspidē.' Adde ib. v. 53. 'Sic venias hodiernē,' et II. 5. 8. 'nunc indue vestem Sēpositam,' pro 'Depositam.' Quibus locis omnibus aliisque permultis hæc Editio discrepat ab Editione maj. a. 1472. quam Venetam dicunt, et hujus sæculi reliquis. Num etiam a Pinelliana et Bartoliniana? Hoc adhuc ignoro. Nam quod putaveram, Morellium, qui hæc duo exempla rarissima descripsit in Epistola ad Nobilissimum Antonium Comitem Bartolini, eadem etiam contulisse cum aliis et omnem lectionis diversitatem enotasse, fecit me certiores vir eruditissimus, se nihil servare in Adversariis, quod non prodidisset in Epistola. In hac autem de lectione Pinelliani exempli, quod translatum est in Angliam, prorsus non agitur, e Bartoliniano nonnulla loca descripta sunt, e quibus apparet, hoc in universum magis conspirare cum Ed. min. a. 1472. de qua supra dixi, v. c. in lectione 'tentet' et 'reseret' I. 2. 17, 18. expressa a Balbo, quam cum Ed. maj. a. 1472. Me autem imprimis adverterat illud, quod scribit Morellius p. VII. huic Editioni, cujus adhuc non nisi unum exemplum repertum est in Bibliotheca Bartoliniana, inesse lectiones probabiles, in nulla alia ejusdem ævi Editione comparentes, nisi forte in Pinelliana, quam tum non amplius ob oculos habebat.

Hæc tria exempla utrum ante Editionem a. 1472. quæ vulgo princeps habetur et Venetiis prodiisse fertur, an post eam excusa sint, etsi ad liquidum perducere non potuit Morellius, ego tamen in eam sententiam inclino, ut illa

antiquiora existimem, antiquissimum autem omnium Pinelianum, expressum, si forte, ad librum, Senecæ et Pontani commentis non inquinatum. Ad hoc enim Grammaticorum par insignior horum Carminum interpolatio referenda est. Pontanus simulabat, habere se vetustum Codicem, cui inessent quidam in aliis libris desiderati versus, cujus ille Codicis nemini copiam fecisse videtur, nec facere potuit, siquidem finxerit, quod nusquam gentium extaret; similis hac in re Lilio Gregorio Gyraldo, qui pari modo homines deludebat. De Pontano res posita est in conjectura, sed admodum probabili. Nam Perreius, qui Pontani Codicem sæpe laudat, semel tamen manifesto prodit, se librum ipsum non vidisse, scribens ad III. 4. 65. ‘Pontanus reposuit ab illo, ut asserebat, codice: ‘Flere nec ante pedes pudeat dominamque vocare?’’ Ergo Pontanus vulgasse videtur librum, a se interpolatum, quem diceret descriptum esse ab archetypo illo, quod nemo unus viderat. At nullam plane dubitationem habet Senecæ liber interpolatus, ex quo, certo scio, fluxisse Codicem Anglicanum, numero quartum, litera D notatum a Broukhusio. Ad hujus Codicis finem primum legitur Vita Tibulli, deinde sequitur Epistola hæc: ‘Lilius Castellanus suo Antonio Jacobo Racinatensi S. P. D. Tibullum a me superioribus diebus quotidiana instantia flagitasti, quem ego hic ad te mitto, ut plane intelligas, a Senecæ libello vel hisce manibus traductum Poëtam sane inter primos venerabilem.’ Hæc P. Burmannus Secundus ex ipso illo libro transtulit in schedulam separatam, insertam Editioni Broukhusianæ in Bibliotheca Regia Berolinensi, nec plura ille, quod dolendum, descripsit, addens: ‘Cetera pars Epistolæ in laudibus Tibulli et commendatione Ludovici cujusdam Pontani occupatur.’ Quem ego Ludovicum Pontanum non magis cognitum habeo, quam Lilius Castellanus et Antonium Jacobum Racinatensem. Ad Senecam quod attinet, ejus notitia adhuc debebatur duobus librariis, quorum alter exaravit Cod. Dresdensem, alter Mediolanensem. Nunc accedit tertius, is, qui perscripsit Cod. Parisiensem n. 7989. collatum cum editione

Vossiana a. 1811. ab eruditissimo Bardilio, cujus benevolentia hæc Collatio tota translata est in Editionem nostram. Hic igitur librarius iisdem versibus Catulli et Tibulli adulterinis nomen Senecæ ascripsit, quibus idem ascripserunt priores illi. De Tibullo vide, quæ annotavimus ad II. 3. 14. et 75. De Catullo audiendus est Paul. Marron, laudatus in Procæmio Elegiæ ad Manlium a Santenio, in cujus ille gratiam Poëtæ Veronensis Carmina ad eundem Codicem Parisiensem accuratissime contulit cum Editione Is. Vossii Lond. 1684. quam nos Collationem item in scriniis nostris servamus. Marron igitur Collationi Catullianæ præscripsit hæc: ‘Codex 7989. Regius. Videtur hoc esse Mediolanense illud exemplar quod Vossius p. 284. dicit ceteris omnibus vetustius. In hoc enim comparet versus quem isto loco citat et ad marginem ascribitur vetusta manu: Suppl^t Sen^{ca}.’ Vere. Nec tamen ratio illa, qua concluditur, Mediolanensem et Parisiensem unum esse eundemque librum, ita comparata est, ut assensum extorqueat. Nam Senecæ nomen ascribitur etiam in Cod. Dresd. Tibulli versibus, quos laudavi supra, nescio an etiam Catulli loco El. ad Manl. v. 47. ‘Omnibus et triviis vulgetur fabula passim,’ quem designat Marron, nec tamen idem est liber cum Parisiensi, ut res ipsa loquitur, sed ex diverso fonte ductus, quod satis patet e lib. 1. 2. 24, 25. ubi hic alium versum subdititium habet quam ille. Ergo tres libri, inter se diversi, Senecam accusant tanquam interpolatorem. Et dubitamus adhuc, versus ejicere, aperte illi ascriptos? Exempli gratia II. 3. 75. ‘Ah pereant artes et mollia jura colendi.’ Quo quidem versu ego nullum vidi unquam infi-

NOTE

¹ Scipio Maffei Mus. Veron. p. ccv. ‘Horrent quidam, versus duos integros cum ejiciendos audiunt. At non horruit Scaliger Tibullum castigans: ‘Hoc distichon spurium et insititium est.’ (I. 2. 24.) Quanto minus pertimescendum, ubi de Catullo agatur, cui et alia Carmina Editores de suo injecisse ignorat nemo. Parthenius de iis quæ addiderat no-

nuit, at non ita ceteri. De Carminis dimidio Scaliger: ‘additum est a Pontano, ut et alia nonnulla.’ Non hæc Scaligeri sunt, sed Mureti verba ad Catull. Carm. 1. 9. ubi porro scribit: ‘Ego etsi non video, quid aptius appingi potuerit, satius tamen duco, esse lacunas in bonis libris, quam easdem cujusquam ingenio expleri.’

cetiozem. Sed de hac re satis ad locum. Hic mihi potius memoranda est ingeniosa viri cujusdam docti de ætate et patria hujus Senecæ conjectura, prodita in *Ephem. Liter. Academ. Jen.* 99. a. 1777. amplificata ab Harlesio *Supplem. ad Brevior. Notit. Literat. Rom. P. 1. p. 347.* ubi scribit: ‘ Medio sæculo xv. floruit quidam Thomas Seneca Camers, non Latinis modo sed etiam Hetruscis literis commendatus et Poëta; cujus Latina habentur inter Carmina Illustrium Poëtarum Ital. Florent. 1721. Tom. ix. p. 39. Is, qui Æsii, Arimini, Bononiæ, et Florentiæ docebat, una cum Porcello seu Porcellio (de quo multus est Zenus in *Dissertationi Vossiane Tom. 1. p. 15—21.*) studium literarum Græcarum, quas ignorabat, stulte spreuit. Quod igitur uterque homini Latino Græcis non opus esse literis temere prædicabat, immo potius odio iraque in Basinium Parmensem, Græcarum literarum amantissimum, inflammatus, hunc omne tempus, in literis Græcis consumptum, omnino perdidisse clamitabat: Basinium gravem nactus est adversarium, qui quidem in binis Epistolis, altera prosa oratione exarata, altera poëtica, in qua ostendit, Poëtas Latinos sine literis Græcis nihil posse, contra utrumque stylum acuit, in utraque autem Epistola Thomam Senecam Camertem nomine tantum Senecæ appellavit. Hic igitur Seneca forsitan fuit, qui interpolaret Tibullum, Virgilium, aliosque Poëtas, et cujus nomen appingeretur versibus interpolatis.’ Hactenus ille, mea sententia, satis ingeniose. Tamen Senecam, de quo agitur, paulo maturius floruisse crediderim, siquidem interpolationes ejus jam notantur in *Cod. Paris.* qui scriptus est a. 1423. Et re vera ille jam a. 1420. in magna celebritate vixit Anconæ, referente, ut nunc ipsum video, Angelo Bataglini, qui vitam viri accuratissime perscripsit, apud Basinium *Opp. Tom. 11. p. 91.* Ex quo rursus consequitur, eos libros, qui pro versibus Senecæ lacunas habent, ut libri quidam Mureti 1. 2. 25, 26. ed. Voss. antiquiores esse Parisiensi, certe ex antiquiore codice ductos, ut *Vindob. et Bern.* Sed hi, vereor, ne admodum sint pauci. Certe ego inter eos, quibus temporis nota ascripta est, nullum

vidi, qui ætate superaret Parisiensem et excederet annum 1423. ut hic adeo sit unus ex antiquioribus. Codex Archiepiscopi Eboracensis (E) omnium, ait Broukhusius, quos vidi, vetustissimus est. Atqui P. Burmannus Secundus, qui librum illum vel ipse manibus versavit, vel certe Collatione Heinsiana usus est, ad oram Editionis Broukh. testatur, scriptum eum esse a. 1425. ‘sicut in fine legebatur.’ Idem ad Anglicanum A. notavit: Liber magnam partem mutilus, in cujus fine hæc leguntur: ‘Ego Nicolaus de Brandis hunc Tibullum scripsi mense Augusti 1460.’—Codex C. circa initia, ut videbatur, artis Typographicæ scriptus.—Codex D. eodem fere tempore scriptus. Colbertino inest longior et diffusior Vita Tibulli, quam quæ vulgo in libris scriptis reperitur. Ea vero est Hieronymi Alexandrini, et legitur in Ed. Venet. a. 1475. Hinc, ait Broukhusius, qui notationem illam ascripsit Ald. a. 1515. hinc æstimari potest vetustas Colbertini libri. Sic inter omnes illos codices, quos recenset Heynius, quorum plurimis temporis nota adjecta est, vix unum reperias, qui excedat sæculum xv. complures scripti sunt post inventionem artis Chalcographicæ: unus Vaticanus n. 1609. simpliciter vocatur ‘Tibulli codex antiquus in membrana.’ De Lipsiensi, qui a me nunc primum collatus est, infra agam separatim. Hi igitur libri circa Chalcographiæ initia scripti propemodum omnes ex uno illi quidem profecti sunt fonte, sed cum alii librarii alios rivulos consecrarentur, a Seneca, Pontano, Philelpho, Aurispa, ceterisque interpolatoribus turbatos, tot facta sunt codicum divortia, quot enumerare longum est, percensere infinitum.

Antiquioribus sine dubio libris usus est Perreius in Excerptis, Aldinæ a. 1515. ascriptis. Cujus libri vicissitudines tam accurate persecutus est Saxius in Onomast. Lit. P. iv. p. 606. nihil ut addi iis possit, nisi, quod exteri fortasse ignorant, delatum eum esse post obitum Santenii in Germaniam, et nunc servari in Bibliotheca Regia Berolinensi. Ubi cum ego nuper hunc librum paulo curiosius tractabam, statim animadverti, nondum exhaustas esse a Broukhusio

omnes libri rarissimi dotes, facileque impetravi a Viris Amplissimis, qui rei literariæ curam gerunt in Borussia, ut cum domi per otium denuo excutere mihi liceret, et comparare cum quibuscumque vellem ejusdem Bibliothecæ libris rarioribus; pro qua singulari erga me benevolentia maximas illis ago et agam gratias, ‘dum spiritus hos reget artus.’ Perreius igitur Tibullo subscripsit hæc: ‘Recognovi ego Antonius Perreius collatis emendatissimis et vetustissimis Romæ et Florentiæ Codicibus anno 1528.’ Sic vetus scriptura, tantum non evanida, renovata est, nescio a quo, fortasse ab Heinsio, omissis, quæ inferiore loco scripta magna oculorum intentione a me restituta sunt: ‘Codicibus tribus Romanis Venet. . . . et Florentini. ex Diomed. gram. com. et Plauti . . . . et ex cod. . . .’ Quæ per se levia, ad plenioram tamen horum Excerptorum intelligentiam mirifice faciunt. Romanos quidem codices et Florentinos in Excerptis ipsis nominatim citari non memini. Sed hos ille complexus est literis V. C. quibus, interprete Broukhusio, designatur universe Varietas Lectionis ex antiquis codicibus annotata ab Ant. Perreio. At Venetum ille semel diserte laudat ad III. 4. 80. ‘Felix, *ac* alium desine velle virum:’ ut est in Ald. 1515. Ascripsit Perreius: ‘*ac* breve; nisi *ergo* legas, ut in cod. Ven.’ Sed laudat etiam, quem in subscriptione, nisi fallor, non designavit, Veronensem ad I. 8. 22. sicut Pisani librum ad Catullum XXVII. 7. Puccii Codicem, V. C. Ubaldini et Cremonensis Episcopi ad Propertium II. 7. 13. Qui quales fuerint libri, hodie ignoramus. In eorum uno reperisse videtur Perreius lectionem rariorem, a solo Charisio memoratam, I. 5. 3. ‘turben’ pro ‘turbo,’ cui ille voci claris literis apposuit ‘turben.’ Illud autem inprimis animadverti velim, usum esse Perreium quodam Diomedis Grammatici Commentario, quem in subscriptione, maximam partem a me restituta, simpliciter laudat, in Excerptis ipsis tot eum locis commemoravit, ut facile appareat, librum plenum fuisse animadversionum ad hæc Tibulli Carmina spectantium. Exempla non longe quærenda sunt. Cita-

tur enim statim *l. l. 6.* ‘*assiduo igne,*’ *Diom. 94.—l. 2. 61.* ‘*Jam jubet adpersas,*’ &c. *Diom. 86.—l. 4. 37.* ‘*Solis æterna est—juventa,*’ *Diom. 76.—l. 5. 43.* ‘*Non facit hoc verbis,*’ &c. *Diom. 94.—l. 6. 47.* ‘*cædit violenta lacertos,*’ *Diom. 35.* et sic porro. Hic igitur *Commentarius*¹ qualis fuerit, nec ego scio, nec compertum habuit *Broukhusius*, qui omnem illam *Variantium* farraginem transtulit in aliud exemplum *Ald. a. 1515.* omissis his et reliquis, quæ, quorum referret, non habebat. Et mihi multa omittenda fuerunt. Nam fatendum est, libri hujus scripturam ita vetustate absumtam esse, ut multa ne legi quidem amplius possint, usum autem ejus difficiliorem reddidisse *Heinsium*, interpositis *Codicum* suorum lectionibus propriisque emendationibus. Ceterum nusquam ne tenuissimum quidem vestigium deprehendi earum *Variantium*, quas in *Ed. min. a. 1472.* reperiri, supra demonstravi. Spero tamen fore, ut eæ etiam lectiones, quarum fontes adhuc indagare non potui, aliquando confirmentur librorum scriptorum auctoritate, modo plures excutiantur, nec negligantur annotationes, quas *Editionibus* sæculi xv. ascripserunt *Politianus*, *Bernardinus Pisanus*, *Alexander Syncliticus*, alii. Nam *Editiones ipsæ* jam comparatæ sunt, si a *Pinelliana*

NOTE

¹ *Intelligendum esse locis citatis Diomedis Grammatici Commentarium, in subscriptione memoratum, ab hoc autem secernendum esse alium librum, sic citatum: ‘Dio. in Calp.’ v. c. ad Catullum l. 2. ‘Dio. in Calp. 64.’ Ibid. v. 9. ‘Dio. in Calp. 10.’ hoc igitur mihi dubium non videtur. Alibi simpliciter laudatur ‘Annotation,’ v. c. ad Tibullum l. 4. 9. ubi professus sum, me, quorsum ea pertineat, nescire. Mox animadverti, auctorem Annotationum illarum esse M. Anton. Cocc. Sabellicum, cujus ille nomen præposuit, v. c. ad Catullum l. 9. scribens ad marginem: ‘quod o, Patrona, Virgo: Sabel. annot. 51.’ Ita re vera legit Sabellicus in Annot.*

insertis Gruteri Thes. Crit. Tom. I. p. 162. Sunt igitur in his Excerptis nova mixta antiquis, distinguenda est recentior manus ab antiquiore. Quod nunc vereor, ne me fefellerit ad l. 2. 16. ‘Audendum est,’ &c. qui versus abest ab Ald. a. 1515. Hanc lacunam altera manus explevit sic: ‘vacat V. C.’ altera addidit: ‘et ī cod. ip̄sso M. sic ē: Audédú é: fortes adjuvat ipsa Venus.’ Hoc ego in Analectis ita interpretatus sum: ‘et in cod. ipso M.’ Nunc non dubito, quin ita rescribere debuerim: et in cod. impresso Mureti, hoc est, in Editione Mureti, quæ versum illum sic exhibet: ‘Audendum est: fortes adjuvat ipsa Venus.’

et Bartoliniana discedas, nisi fallor, omnes. Venetæ, quam dicunt, a. 1472. a nullodum Editore adhibitam diversitatem e Parisiensi exemplo enotavit et mecum communicavit eruditissimus Bardili, prætermisso tamen Carmine ad Messalam, quod postea cum Ed. Heyn. a. 1777. comparavit alius vir doctus ad exemplum Argentoratense, ex quo is, quem primo loco nominavi, Bardilius, me rogante, diplomatica fide descripsit Specimen Carminis ad Messalam a vs. 54—78. quibus versibus continetur Epitome errorum Ulyssis, expressa ad Odysseam Ψ . 310—338. Hoc Specimen, æri incisum, cum editione nostra vulgabitur. Romanam a. 1475. Vicentinam a. 1481. Lipsiensem ex officina Thanneri a. 1500. et alias Heynius, Venetam a. 1475. Rhegiensem a. 1481. Brixiensem a. 1486. et Venetam a. 1487. cum Commentario Cyllenii accuratissime excusserunt Nic. Heinsius et Broukhusius. Ego ipse denuo comparavi lectionem Vicentinæ, Rhegiensis, et, quas ipse possideo, Venett. a. 1491. et a. 1493. nec me poenitet repetiti laboris. Nam et in Vicentina multa aliter se habere cognovi, quam proditum est ab Heynio, v. c. III. 3. 1. nec in Rhegiensi defuit, quod discreparet a notatione Heinsiana, v. c. I. 3. 51. A Rhegiensi exemplo, quo usus sum, aberat plagula extrema, cui impressum est loci et anni indicium, ut ab initio, cum mihi traderetur e Bibliotheca Lips. Senatoria a Blumnero, Viro Illustri, nescirem, quænam hæc esset Editio. Mox tamen agnovi, esse Rhegiensem, e comparatione alterius exempli, commodati mihi tum a Diezio. Hoc notatum est multis animadversionibus Alexandri Synclitici, illud Casp. Barthii, qui suas in Tibullum Notas ipse laudat ad Statii III. Theb. 276. Alexandri Synclitici annotationem perpetuam perlegere, immo excerptare, nec potui nec volui; quando enim finiturus? sed diligentia aliorum, qui post me his Carminibus illustrandis operam dabunt, excutiendam reliqui. Nunc etiam in manibus habeo Venetam a. 1487. missam commode a Wilckenio, viro amicissimo, qui me et præsentem et absentem omni modo sublevavit copiis Bibliothecæ Berolinensis, qua nulla hodie instructor est a multiplici appa-

ratu, ad Catullum, Tibullum, Propertium, et Ovidium pertinente. Hæc Editio, quod Heynius jam monuit, et ipse agnovi, conspirat ita cum Venett. 1491. 93. ut, ubicumque has laudaverim, paucis locis exceptis, addere cogitando possis illam. Habet igitur Venet. 1487. quod suspicabar, I. 6. 84. ' Spectat: et infelix quod sit acerba monet.' III. 3. 1. ' votis,' et vs. 9. distinctis literis: ' Tunc cum permensæ defunctus tempore lucis.' Habent vicissim Venett. 1491. 93. ' tardos dies,' I. 4. 33. pro ' stultos dies,' quod expressum tandem est in Venet. 1500.

Editionem Tibulli sine anni et loci indicio, conjunctam cum Propertio Jac. Baryni Lips. a. 1495. apud Martinum Lantzbergensem, quæ nunc exstat in Bibliotheca Heidelbergensi, comparavit I. H. Vossius, qui, nescio quibus argumentis adductus, putaverit Tibullum impressum esse Lipsiæ a Conrado Kacheloven. Sane de ejusmodi exemplo agit Panzerus Tom. I. p. 499. n. 274. provocans ad Bibliothecam Neostadiensem, descriptam a Schnizero. Atqui ad eandem Bibliothecam provocat Harlesius Supplement. P. I. p. 350. ut confirmet, in ea exstitisse Tibullum ex editione Conradi Celtis. Hic error subest manifestus. Qua de re certius aliquid allaturum esse suspicor Bardilium, virum ad tales res explicandas natum ac factum, quem rogavi, ut exemplum Neostadiense, si copia daretur, denuo excuteret ac definiret, an recte vir quidam doctus posuerit, esse illud Thannerianum, nec unquam in rerum natura extitisse Tibullum Kachelovianum.

His Editionibus ita usus sum, ut, ubi omnes conspirabant in lectione aliqua per se non mendosa, posteriore tamen tempore expulsa, sedulo indagarem, an Latina esset, eaque via sæpe inveni, antiquiorem lectionem revocandam, abjiciendam esse recentiore. Exemplis defungar paucis e pluribus: I. 5. 42. nulla non Editio vetus habet: ' Et pudet et narrat.' Hæc vera est lectio, quam satis confirmavi in Analectis. Adde v. c. Terentii locum And. I. 1. 9. At postquam Scaligero in mentem venit, reponere ' Et, pudet heu, narrat: ' vix unus et alter repertus est Editor, qui hinc

discedere auderet, sicut Dousa et Grasserus, reliqui in contextum intulerunt pravam illam emendationem. 1. 6. 39. ‘Tunc procul absitis, quisquis colit arte capillos.’ Probe intellexerunt Editores veteres, hanc esse Latinam constructionem. Quid Broukhusius? Ratio, inquit, sermonis postulat, ut ‘colis’ scribamus: sed hoc et alii viderunt. Crediderunt etiam alii. Ego pristinam scripturam restitui. 11. 5. 53. ‘Concubitusque tuos furtim vittasque jacentes.’ Hæc lectio, omnes omnium ætatum vicissitudines eluctata, tandem cedere jussa est conjecturæ Vossianæ: ‘Concubitusque datos furtim.’ Cui emendationi primum obstat similis locus 1. 3. 50. ‘nunc leti mille repente viæ,’ depravatus item falsa lectione, ‘nunc leto multa reperta via;’ deinde obstant cum veterum Græcorum exempla, tum recentioris Græculi, qui Anacreontis nomen ostentat, locus Carm. xxviii. 15. Ἐχέτω δ’, ὅπως ἐκείνη, τὸ λεληθότως σύνοφρυ Βλεφάρων ἴτυν κελαινὴν. At, inquit, legitur ibi hodie σύνοφρυ, et locus aliter interpungitur. Quid tum? Docuit me Tibullus, Poëtam illum scripsisse τὸ λεληθότως σύνοφρυ. Enimvero Græcos non imitatur Tibullus. Certe non Anacreontem nostrum. Reliquos non modo imitatus ubique est, verum etiam Latine interdum convertit, ut Homerum in Carmine ad Messalam.

Jam ubi dissentiebant Editiones veteres, prætulimus primum, ut par erat, eam lectionem, quam confirmaret Tibullus ipse, v. c. 11. 3. 79. ubi Ed. min. a. 1472. cum libris nonnullis habet: ‘Non ego me vinclis verberibusque negem,’ pro ‘nego.’ Illud Vossius, hoc ego reposui, præeunte Tibullo, 1. 6. 37. ‘At mihi servandam credas, non sæva recuso Verbera, detrecto non ego vincla pedum.’ Porro 11. 2. 27. altera editionum classis prætulit: ‘Sed tristem mortis demonstret litera causam:’ eaque lectio dominatur in omnibus posteriorum ætatum exemplis. At altera classis, originem ducens a Rom. a. 1475. id est, Venett. et Brix. a. 1486. cum Commentario Cyllenii habent ‘casum.’ Hoc ego revocavi, duce Tibullo 1. 9. 82. ‘Fixa notet casus aurea palma meos.’ Deinde in dissensu aliquo Editionum veterum instar mihi omnium fuit Consuetudo. Huc in-

primis pertinet IV. 7. 8. ‘ Non ego signatis quicquam mandare tabellis, Ne legat id nemo, quam meus, ante, velim.’ Sic primum edidit Calpurnius in Vicent. a. 1487. idque expresserunt postea, præter eas, quas citavi, Edd., Venet. a. 1487. Aldd. Muref. Stat. Scalig. Dous. a. 1592. Plantin. 1560 et 1569. Gryph. 1561 et 1573. &c. confirmant duo libri apud Voss. Solus Grasserus edidit a. 1607. ‘ Ne legat ut nemo.’ Hoc in nullo libro neque scripto neque edito reperitur. Excerptt. Pocchi habent, ‘ Ut legat id nemo.’ Exemplis, quibus Calpurnii lectionem firmavi, adde Liv. IV. 31. ‘ Cum ibi quoque religio obstaret, ne non posset nisi ab consule dici dictator, augures consulti eam religionem exemere.’ Hoc Latinum esse negat Gronovius ad locum, non negat Plinius IV. Epistt. 13. 8. ‘ Dabuntque operam, ne a me pecuniam non nisi dignus accipiat, si accepturus et ab ipsis erit.’ Ubi vide Heusingerum et, quæ scripsit Schæferus ad v. 17. 6. item in Add. p. 794. Cicero Phil. VI. 3. ‘ Horam eximere nullam in tali cive liberando sine scelere non possumus.’

Sin erat, ut me omnes destituerent Editiones et libri scripti, quod sæpe factum est, necessario mihi confugiendum fuit ad Conjecturam et, quæ Conjecturæ filia est, Emendationem. Hic omnem curam adhibui, ne emendarem, nisi quod manifesto mendosum esset, intactum contra relinquerem, cui nihil obstaret, nisi locutionis insolentia; probe sciens, quantum labis intulerit Veterum scriptis hæc recentiorum Editorum ratio, qua vitiosum aliquid habetur, quia insolitum est ad nostrum sensum, eique substituitur aliquid usitatius. Quod age exemplo confirmemus Propertii, qui scripsit I. 15. 21. ‘ Conjugis Evadne miseros elata per ignes Occidit Argivæ fama pudicitiae.’ Consentiant in hac lectione Editiones omnes, præter Lachmannianam, quæ habet: ‘ ablata per ignes,’ ex emendatione Editoris. Quid ita? Quia, inquit, Evadne ‘ elata’ nunquam est, quæ se vivam in mariti rogum præcipitaverit. Atqui etiam mortui non efferebantur per ignes. Tamen ita scripsit Manilius, si mihi magis quam Bentleio credis, IV. 69. qui locus vulgo

ita legitur et interpungitur: 'Quot subitæ veniunt validorum in corpora mortes? Seque ipsæ rursus fugiunt, errantque per ignes. Ex ipsis quidam elati rediere sepulchris.' Non variant libri nec alii, nec Lipsiensis; habeo in manibus ipsum Bentleii exemplar Plantin. a. 1600. cui Variantes illius libri ascripsit Joach. Frid. Fellerus:¹ nec loco suppetias tulerunt T. Hemsterhusius et L. Santenius, quorum emendationes reperiuntur ad marginem Editionis Bentleianæ commodatæ mihi nuper a Frid. Aug. Wolfio. At Bentleius ipse scribit: 'Illud 'per ignes' sensu vacuum est; nec conatus est quisquam interpretari. Repono, 'Seque ipsæ rursus fugiunt, errantque per omnes. Ex ipsis quidam elati, &c.' Sic ille edidit: num facturus, si in locum incidisset Propertii? Vix credo. Nam locus Manilii sine dubio ita interpungendus est: 'per ignes Ex ipsis quidam elati—sepulchris.' Sed quorsum 'rediere?' Nihil expeditius. Appone literam extremam præcedentis verbi 'fugiunt' verbo, quod sequitur, 'errantque,' et mendum hoc ita corrige: 'Quot subitæ veniunt validorum in corpora mortes? Seque ipsæ rursus fugiunt, terramque per ignes Ex ipsis quidam elati rediere sepulchris: Atque his vita duplex, illis vix contigit una.' Constructionem hujus loci et locutionis, de qua agitur, vim optime illustrat Livius IV. 29. 'Messium impetus per stratos cæde hostes cum globo fortissimorum juvenum extulit ad castra Volscorum, quæ nondum capta erant.' Paulo post: 'cum dimisso exercitu urbem redisset.' Ubi editores 'in' adjecerunt, invitis libris optimis. De re ipsa Propertius II. 27. 16.

NOTE

¹ Hoc exemplar, nescio quo casu venerit in Bataviam ad J. Altheer, librarium Rheno-Trajectinum; unde, sub exitum anni superioris, delatum est ad me. Præscripsit libro nomen suum Richardus Bentleius. Subscripsit Fellerus: 'Contulit Manilium cum Codice Msto Lipsiensi (qui ubique fere Gemblacensi re-

spondet) Joach. Freid. Fellerus A^o. MDCXCIII. Lipsiæ: in gratiam celebrissimi Viri, Richardi Bentleii, parentis omnibus numeris absolutam hujus Poëtæ editionem. Godefrid. Richteri, de quo agit Wolfius in Annal. Liter. Tom. I. p. 64. nulla fit mentio.

‘ Concessum nulla lege redibit iter.’ Quodsi casus ita tulisset, ut librarius, qui Codicem Propertii exaravit, a quo reliqui manarunt, pro ‘ elata’ reponeret ‘ ablata’—nonnulli sane ‘ delata’ intulerunt—nec, quid hic scripserit, hodie sciremus, nec quo modo corrigendus sit Manilius. Ita plerumque prava unius loci emendatio contagione lædit alterum alterius scriptoris locum, et omnis paulatim antiquitatis color perit. De quo vel sic actum foret, nisi tandem librariis manum injecisset suo tempore interveniens Chalcographia. Nihil enim tam insulsum excogitari potest, quod non, præsertim circiter natales divinæ hujus Artis, in Tibulli aliorumque scriptorum monumenta intulerint librarii et interpolatores, quorum errores confutare, et videre, quid in hac verborum confusione verum sit, quid falsum, quid futile, quid non, res est difficilis et immensi laboris. Cujus rei facultatem ut assequer, optavi quidem semper; an assecutus sim, viderint alii. Modo absint censores male tornati, qui ‘ fatales’ Critici dici haberique volunt, (Heynius ‘ vocales’ dicit in re literaria ‘ boves’ ad Tibullum II. 5. 78. ‘ Fataque vocales præmonuisse deos,’) qui oracula edunt e libris reconditis, quos nemo, præter illos, vidit, v. c. ex editione Carminum Balbinorum Retzeria cum Commentario Santenii, vel etiam ex Appendice Scotti edita, si Diis placet, una cum H. Stephani Thesauro Gr. L. quod mendacium tam verum est, quam si qui velit dicere, magico susurramine amnes agiles reverti, mare pigrum colligari, ventos inanimes exspirare, Solem inhiberi, Lunam despumari. Ex quo Criticorum genere nuper unus, præ cæteris versutus, demonstravit, Tibullum scripsisse I. 9. 23. ‘ Nec tibi celandi Fas sit Peccare paranti.’

VITA
TIBULLI.[†]

[EX ED. HEYN. LIPS. 1798.]

QUOD Albio Tibullo prænomen fuerit, minus compertum habemus; sive id librariorum incuria seu casu exciderit.^a Honesto et equestri loco natus est,^b Romæne an in municipio aliquo Italiæ, non constat. Petrus Crinitus et Lilius Gregorius Gyraldus, qui ante duo sæcula Poëtarum Historiam persecuti sunt, annum U. C. DCCXI. quo A. Hirtius et

NOTÆ

† A Vulpio confecta.

^a Ingeniose Broukhnsius p. 1. 'Amisit autem hic noster Eques suum sibi prænomen, nulla, ut arbitror, perquisitione iterum reperiundum. Est enim verisimile, in libro illo unico, unde ceteri in Italia traduces prodierunt, literam singularem, quæ prænomen signaret, aut vetustate fuisse exesam, aut librariorum harum rerum incuriosos, tanquam minime necessariam, neglexisse. Nisi quis coniciat, A. hoc est, Auli prænomen habuisse: atque hoc elementum ab

insequente comparis naturæ vel fuisse absorptum, vel potius e binis coaluisse in unum.'

^b Ortum ducit Noster e gente Albia equestri. Fuit alia consularis, e qua, contra Broukhnsii monitum, ejus genus ducunt Dacerius et Sardonius ad Horat. i. Epist. 4. Ex eo, quod in inscriptione libri, quæ fere est, 'Tibulli Equitis Romani,' tum in Vita incerti auctoris, infra exhibenda, Eques Romanus appellatur, perperam contenditur, eum Romæ natum esse.

C. Vibius Pansa Coss. prælio Mutinensi adversus Antonium pro patria occubuerunt, Tibullo simul atque Ovidio natalem fuisse, monumentis literarum tradiderunt. Id illis persuasit versus quidam Pentameter, quem utriusque Poëtæ codices præferunt, ubi ambo de sui ortus tempore verba faciunt: ‘Cum cecidit fato Consul uterque pari.’^c At Josephus Scaliger, qua erat sagacitate, primum subodoratus est, hunc versiculum ex Tibulli Carminibus, tanquam spurium, expungi oportere; quod ni fiat, magnam temporum confusionem oriri. Calculum adjecit Janus Dousa, qui Schediasmate Succidaneo ad Tibullum,^d manifesto admodum ostendit, de arca Sulmonensis Equitis a quodam in re aliena nimis officioso Tibulli supellectilem auctam. Quod utinam humaniore stylo et minus obsoleto præstitisset bonus ille Dousa, ut, quæ scribebat, et legi libentius, et intelligi facilius possent. Ego vero argumenta, quibus utitur, summatim proferre non gravabor. Primum igitur, nullo modo Tibullus potuisset Messalam sequi ad bellum Aquitanicum, stipendia merere, gnavi denique militis vicem fungi, (quod ipse de se narrat,^e) quindecim annos natus, vel etiam aliquanto minor: tot enim fere intercedunt ab Hirtii et Pansæ Consulatu ad Messalæ victoriam ac triumphum de Gallis, quem egit anno U. C. DCCXXVI. ut ex vetustissimo lapide satis constat.^f Deinde Ovidius^g IV. Trist. Eleg. 10. ubi, ætatis ordine servato, Elegiæ Latinæ scriptores enumerat, Gallo principem locum tribuit, alterum Tibullo, tertium

NOTÆ

^c Tibulli III. 5. 18. Ovid. IV. Trist. 10. 6.

^d Schediasmate Succidaneo ad Tibullum, quod Præcidancis suis pro Tibullo adjecit, quodque post Morellum in edit. Paris. 1604. ad calcem editionis suæ recudi curavit Bronkhusius, qui in Dousæ sententiam pedibus transit. Eandem ornate persecutus est Sanadonius ad Horat. I. Epist. 4. cf. etiam Masson. Vita Horatii ad n. 723.

^e Lib. 1. Eleg. 7. 9. seqq.

^f M. VALERIVS. M. F. M. N. MESSALA. A. DCCXXVI. CORVINVS. PRO COS. EX. GALLIA. VII. K. OCT. Est is annus U. C. 727. Varronianus.

^g IV. Trist. 10. 51. ‘Virgilium vidi tantum: nec amara Tibullo Tempus amicitiae fata dedere meæ. Successor fuit hic tibi, Galle: Propertius illi: Quartus ab his serie temporis ipse fui.’

Propertio, sibi ipse postremum : ex quo colligimus, Tibullum Propertio atque Ovidio natu majorem fuisse. Nisi quis inepte cavilletur, Nasonem serius ad scribendum appulisse animum ; quod in Poëtam ingeniosissimum, et versus plurimos nullo negotio fundere solitum, minus convenit. Huc pertinet Ode Horatii ad Albium inscripta,^h in qua Venusinus Poëta, sui exemplo proposito, Tibullum ob Glyceræ sævitiam Elegos miserabiles decantantem, et sibi juniorem præferri dolentem in amore, ab animi ægritudine revocat, et solatur. Quod Poëma si, ut ordo Carminum ostendit, compositum fuit ante aliud de Augusti Actiaca Victoria adversus Antonium et Cleopatram,ⁱ quam in annum U. C. DCCXXIII. incidisse liquet ; inveniemus, si communi opinioni assentire velimus, Tibullum annorum vix duodecim Elegiacum Poëtam, Glyceræ amatorem, et, quod magis mirabile, tanquam ætate proveciore, a puella domo exclusum.^k Omnibus igitur fucum fecit Ovidianus ille versiculus, Tibullo, ut ait memoratus Dousa, a mala manu assutus. His docti viri gravibus argumentis liceat mihi levius quoddam, neque tamen omnino contemnendum, addere de mea penu ; ne scilicet ad has epulas, quod aiunt, veniam asymbolus. Vix est, ut credere possim, Ovidium Tibulli memoriæ studiosissimum, cum animadvertisset, se natalem diem, vel saltem annum cum illo habere communem, qua erat præcipue diligentia in rebus vel minimis, ejusmodi eventum silentio prætermisurum fuisse.^l Verisimilius itaque est, æqualem Horatii Tibullum fuisse,^m id suadente ipsius Flacci testimonio, qui Epist. I. 4. ‘ candidum judicem sermonum ’ suorum eum appellare non dedignatur.

NOTE

^h Libri I. Oda 33.

ⁱ Libri I. Oda 37.

^k Urget hæc etiam Bronkhusius ad Tib. II. 4. 13. Esse tamen hoc argumentum adeo validum non videtur, cum Odas Horatii non secundum tempus, quo quæque scripta est, collocatas esse constet.

^l Est utique argumentum hoc levis-

simum, ut fere omnia ejusmodi argumenta a silentio desumpta, ubi memorations causa idonea nec necessaria erat.

^m In annum itaque U. C. 690. vel proximos Tibulli natales ponit Dousa, quem sequuntur Bronkhusius, Fabricius, Sanadonius, Vulpinus.

Emunctæ vero naris hominem, qualis erat Horatius, jam octo lustris vivendo exactis, scripta sua accuratissime elucubrata, homini adolescenti, viginti duobus annis ipso juniore, castiganda committere, jure ac merito pudisset. Quibus jactis fundamentis, alius error convellitur, qui jam invaluit, Tibullum videlicet in ipso ætatis flore vita defunctum esse; idque propter auctoritatem Domitii Marsi, qui Romanum hunc Equitem ‘juvenem ad Elysios migravisse,’ in Epitaphio testatur. Hujus enim testimonii pondus elevari facile potest; cum sciamus, eos, qui XLVI. ætatis annum prætergressi nondum forent, ex instituto Servii Tullii juniores appellatos:ⁿ qui vero excessissent, seniores. Quapropter Sallustius C. Cæsarem triginta sex annos natum, cum summi pontificatus apicem peteret, ‘adolescentem’ vocare non dubitavit.^o Cum igitur ex eodem Marsi Epigrammate intelligamus, paulo post Virgilio mortem Tibullum vivere desiisse;^p Donatus vero scripserit, Virgilium denatum C. Sentio Saturnino, Q. Lucretio Vespillone Coss. anno U. C. DCCXXXV. sequitur necessario, si Tibullum, ut ratio postulat, Horatio supparem facimus; cujus natalis contigit anno DCLXXXIX. L. Aurelio Cotta, L. Manlio Torquato Coss. eum ultra quadraginta annos vitam produxisse.^q At de istis fortasse plus nimio: ad reliqua pergamus.

NOTE

ⁿ Gellius N. A. x. 28. Sed an ex Servii instituto, quod dudum obsoleverat, usus iste vocabuli ‘juvenis,’ etiam de tricenario venerit, valde dubito; quanquam observatio ipsa vera est, et a multis viris doctis proposita.

^o Catil. c. 49.

^p Conf. Masson. Vita Ovidii an. 735.

^q Contra hanc Dousæ sententiam Ayrman. §. 94. seqq. disputat, argumentis tamen, quibus non magis commoveare, quam iis ipsis, quibus Dousa utitur ad suam opinionem confirmandam. Difficultas alicujus momenti

proferri potuisset hæc: quod ex Dousæ rationibus anno demum trigesimo tertio prima stipendia fecisse in Messalæ contubernio videtur. Ipse Ayrmannus in laudata Tibulli vita, in primis §. 90. seqq. annum 705. ejus natalibus assignat; in quam sententiam propterea maxime concessisse videtur, quod in Lib. III. Eleg. 5. versum, quem supposititium Interpretes delent, ipse, corruptum tantum esse arbitratus, commode emendasse sibi visus erat: ‘Cum cessit fato Consul uterque pari.’ ut annus U. C. 705. significaretur, quo Claudius Marcellus et L. Cornelius Lentulus Coss.

Patrimonium, quod peramplum habuerat, repente immi-
nutum deslevit: sive illud luxuria sua ipse prodegerit,³
sive militum Cæsarianorum vi et latrocinio, quibus tum om-
nia vastabantur, pessumdatum fuerit.⁴ Hoc alterum verum
existimo: Horatius enim, Epistola superius memorata,
cum laudat a frugalitate, quod opibus recte ac moderate
frui sciret: 'Non tu,' inquit, 'corpus eras sine pectore. Di
tibi formam, Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.'
Unde etiam planum fit, Tibullum non esse decoctorem il-
lum et gurgitem, de quo idem Flaccus i. Sat. 4. 'Nonne
vides, Albi ut male vivat filius?—magnum documentum ne
patriam rem Perdere quis velit.' Aliud quoque argumen-
tum affertur veræ causæ paupertatis Tibulli; nempe Octa-
vianum Cæsarem, tanti nominis principem, et de literato-

NOTÆ

cum Pompeio Urbe Italiaque, Cæsa-
ris adventu, cedere coacti sunt. Ut
de emendatione parum felici nihil di-
cam, possunt duo inprimis contra
hæc moveri: primum illud, constare
ex Ovid. iv. Trist. 10. Propertium
fuisse natu minorem Tibullo: eum
autem vulgo ferri natum anno 697.
ut adeo Tibullus post hunc annum
nasci non potuerit; quanquam res-
ponderi ad hanc dubitationem potest,
Propertii natales non nisi e Dousæ
conjectura ex ejus iv. Eleg. i. 127.
seqq. ducta in illum annum conjectos,
adeoque non omnino certos esse;
deinde observari potest, ipsum Tibul-
lum iv. l. 183. significare, sibi lautam
fortunam fuisse, nunc 'desiderium
superesse, curamque novari;' jam,
quod desideramus, ejus sensus nobis
fuerit, necesse esse; quem vero for-
tunæ sive melioris sive deterioris sen-
sum habere potuisse sex annorum
puerum? tot enim annos, ex illa
quidem sententia, natus esse debuit
Tibullus proscriptionis tempore. Nos,
relictis, quæ parum verisimilia sunt,
hæc duo pro veris et certis ponemus;
primum, versum illum III. Eleg. 5. 18.

adeoque annum natalem ab U. C. 711.
videri esse supposititios; deinde, vi-
deri Tibullum aliquanto majorem eo
anno esse: sed de vero natali anno
pronuntiari temere non posse.

^r Vide i. l. 19. seqq. iv. l. 182.
seqq.

^s Contra hanc sententiam, quæ fon-
tem et originem habet veterem Com-
mentatorem Horatii ad i. Epist. 4.
(nisi versum Tibulli II. 4. 53. 'Quin
etiam sedes jubeat si vendere avitas,
Ite sub imperium, sub titulumque,
Lares,' eo deflexere viri docti) quam-
que post Scaligerum verbis exornavit
Dacierius ad e. l. Horatii, Dousa pri-
mum Præcid. c. 20. et post hunc
Broukhuisius ad iv. l. 182. declamavit;
tanta quidem hic contentione, ut ip-
sius viri optimi famam et fortunas
agi putares.

^t Sive, quod probabile est, com-
muniem illorum temporum calamita-
tem expertus, agros suos ab Trium-
viris assignari vidit militibus: v. Ayr-
man. §. 7. Broukh. ad iv. l. 182.
Dousa Præcid. c. 20. Recte Cyllenius
in nostri Poëtæ Vita: 'bellorum civi-
lium perturbatione egens factus.'

rum laboribus optime meritum, ad quem laudibus ornandum reliqui Poëtæ undique certatim accurrebant, a Tibullo, tanquam indignum, prorsus omissum, et quantum in ipso erat, oblivioni traditum: ^u ob odium, credo, Equitis nostri, et mœrorem, quo, direptis bonis, conficiebatur. Non ideo tamen ad summam inopiam redactus est: sed illi benigno semper Copia cornu suppeditavit, unde famem despiciere posset. ^x Ruri certe vitam agere decrevit, ^y ubi remotus a strepitu rerum urbanarum ‘salubres inter sylvas^z Epicuri reptaret, curaretque per otium quicquid sapiente bonoque’

NOTÆ

^u His argumentis a silentio et omissione petitis nunquam, ut magnam fidem tribuerem, induci potui. Quis enim definiat, quis status, quæ conditio rerum Tibulli fuerit, ut nihil ipsi magnopere negotii cum Octaviano intercederet? Et, si intercessit, cur propterea Carminibus statim cum celebrare debuit? Ita etiam mirabimur, cur Mæcenatem non memoraverit? Otiosa et inanis quæstio! Et tamen in his sibi placent viri docti et nimium quantum argutantur. Sic, cur noster Horatium, a quo tamen et Oden et Epistolam ad ipsum missam legimus, nullo Carmine ornaverit, curiose quærunt, et tandem eo deveniunt, ut multa laud dubie Tibulli periisse tragice declament. Idem in aliis fecerant alii. Virgilium de Horatio, a quo ipse aliquoties honorifice appellatur, plane nihil memorare, mirantur nonnulli, et fere indignantur: fieri omnino non posse, dicunt, ut amicum suum silentio prætermiserit. Quid multa? Invenit ecce tibi nuper ingeniosissimus Britannus, Orrerius, illustrissimus Comes, in Epistolis ad filium suum, et quidem earum XXIII. Horatium in Cretheo, *Æn.* IX. 774. sqq. de quo ea fere dici putabat, quæ Horatii ingenium et indolem exprimerent.

^x Vide I. Eleg. 1. extr. Notum paupertatem, quam Noster I. 1. 5. non

diffitetur, de fortuna, si non lauta, at nec tenni et despecta, dici solere: cf. Broukh. ad e. l. Et prædium sibi fuisse, Noster ipse testatur eadem Elegia, (erat vero illud in regione Pedana, hoc est, in eo loco situm, ubi olim Pedum, Latinorum oppidum, fuerat, medium inter Præneste et Tibur: v. Horat. I. Epist. 4. 2. cf. Ayrman. §. 9. 10.) et quidem paternum, sive avitum; nam I. 3. 4. ‘antiquum Larem,’ et I. 10. 15. ‘patrios Lares’ memorat. Ea res in novas difficultates induebat Ayrmannum §. 18. qui omnia ipsi bona proscriptionis tempore erepta fuisse pronuntiaverat. Eæ tamen nullæ sunt, si illud cogites, partem ei tantum bonorum fuisse ademtam, parte relicta. vid. I. Eleg. 1. 19. Itaque etiam ‘accisos agros’ legere malim IV. 1. 159.

^y Amore vitæ rusticæ, tranquillæ illius et securæ, ab omni cupiditate et ambitione alienæ, eum præcipue ductum fuisse, ex nullo non ejus Carmine apparet. Huic amori nos æqualitatem illam et simplicitatem Elegiarum harum debere puto.

^z Habet hoc Vulpus ex interpretatione Broukhuisii et aliorum versus Horatii I. Epist. 4. 4. ‘An tacitum sylvas inter reptare salubres, Curantem, quicquid dignum sapiente bonoque est.’ Sed has sylvas cur Epicuri faciant viri docti causam non video.

maxime 'dignum' foret. M. Valerii Messalæ Corvini, summi viri, triumpho Aquitanico notissimi, cliens et comes perpetuus fuit;^a quem cum in Asiam^b proficiscentem itinere maritimo secutus esset, Corcyræ gravi morbo correptus decubuit. Cum esset in amores paulo proclivior, quibus etiam colendis et agitandis propter oris elegantiam^c factus videbatur, inprimis Deliam puellam,^d vero nomine Plautiam, uti Apuleius^e testis est, dilexit. Nemesin deinceps^f libertinæ conditionis mulierem, ut videtur. Neæram, puerumque Marathum, Sulpiciam quoque ac Cerinthum, amatorum par, Carminibus celebravit.^g Miror autem, cur ab Ovidio duæ tantum ejus amicæ nominentur, Delia et Nemesis; quarum alteram lecto morientis astitisse, manuque illius deficiente pressam testetur. Fortasse^h (nihil

NOTE

^a In ejus contubernio fuit Noster, ut auctor Vitæ ejus testatur, et ipse Tibullus i. 3. 2. eumque in Gallias secutus est, ut ex i. Eleg. 7. constat. Si Messala ab Actio protinus in Aquitaniam missus est, ut ad i. Eleg. 3. probabimus, et ipsum Tibullum in classe fuisse probabile est. Nisi Messalam, antequam in Aquitaniam pergeret, Romam adiisse dicas. Huic Noster librum primum et alterum inscripsisse videtur: non vero totum opus; ut Cyllenius in ejus Vita: 'Ad Messalam hoc opus misit in iv. Libros digestum.'

^b Ex Galliis in Asiam contendisse Messalam, satis constat. Vide ad i. 3. pr.

^c Hanc ipsi tribuit auctor Vitæ ejus.

^d Libertinam: vide i. 6. 67. temere contra id pugnante Ayrmano §. 65. Hanc primum inuuptam, (i. 1. 1. 3.) mox alterius conjugem, (i. 2. 1. 5. 1. 6.) amasse videtur: cf. eund. §. 66. sqq.

^e Apolog. i. ubi alii Planciam, vel Planiam, vel Flaviam legunt. Planiam post alios defendit Broukhusius

ad Tib. i. 1. 57. Planciam Ayrman. §. 73.

^f Nemesin esse eandem cum Horatii Glycera i. Od. 33. vulgo existimant. Potuit tamen etiam alia esse, quam post ceteras, adeoque tum amasse videtur, cum juniorem amatorem ei præferri mirum non esset. Pro eadem puella cum Nemesi Glycera vix haberi potest, nam de Nemesi avaritia, non fastidio, quod senem se sperneret, conqueritur. De Neæra dictum est ad iii. 1. pr.

^g Sunt ea in Librum iv. rejecta, eque viri doctissimi judicio adeo ad Tibullum auctorem referenda. De qua re tamen tum alii dubitarunt, tum ipse Tibullum auctorem habere ea nego. Verum de hac controversia actum est diligentius ad iv. 2. pr. De Marathio v. ad i. 4. 81. Obs. et i. 8.

^h Modestius quidem hæc, nec minus tamen otiose, quam Ayrmannus §. 64. qui 'nullum dubium esse' contendit, 'quin per Sulpiciam et Neæram aut eandem illæ [Delia et Nemesis] aut plane a Nostri amore alienæ pu-

enim commodius in mentem venit) sub Lygdami et Neæræ nominibus cuiquam amicorum gratificatus; non suis, at alienis amoribus, castis tamen et conjugalibus, inserviens. Parum libenter se militasse ipse non semel significat: nam et Pacis cultorem se profitetur, diramque sitim humani sanguinis identidem abominatur. Macrum et Horatiumⁱ Poëtas in familiaribus habuit: etiam T. Valgii, Heroico versu excellentis, honorificam mentionem facit.^k Ejus autem immaturus obitus Nasonis illustri Epicedio defletus est,^l qui matrem et sororem suprema illi pietatis officia persolvisse scribit. Quanti autem Elegiæ Tibulli æstimandæ sint, vel ex uno Fabio Quintiliano^m colligere possumus; qui cum tersum judicet atque elegantem maxime; simul ei principatum in hoc genere Carminis facile tribuit. Horatius Cassio Parmensi præponit.ⁿ Ovidius ‘cultum’^o appellat, ejusque Carmina nunquam intermoritura vaticinatur. Equidem Tibullo suaviorem Poëtam, planiorem, aut magis aptum ad motus animi pingendos non invenio.^p Sunt, qui-

NOTE

ellæ intelligantur; quoniam, si diversæ fuissent, eas una cum reliquis Ovidius commemoraturus fuisse videtur.’ At eodem argumento affirmabo, non modo Sulpiciam et Neæram, sed etiam Nemesin fuisse eandem cum Delia; quia hanc unam Apuleius loco laudato memorat, et Martialis ea, quæ Tibullus de Delia pronuntiavit, ‘Et juvet in tota me nihil esse domo,’ ad Nemesin retulit. Quid, quæso, ea definire refert, quæ affirmare et defendere nec licet, nec quicquam interest? Potuit Ovidius e pluribus Tibulli amicis nominare duas, forte potiore loco habitas, aut aliis de causis inter ceteras insignes.

ⁱ Quem ad Nostrum 1. Od. 33. et 1. Epist. 4. scripsisse doctissimi Interpretes existimant: quanquam nondum ab omni dubitatione exempta illa opinio, mihi quidem, esse videtur. De Macro Tibull. 11. 6. 1.

^k IV. 1. 180. si modo illud Carmen Tibulli est. Etiam Catulli III. 6. 41.

^l III. Amor. Eleg. 9. subjectam etiam hic inter testimonia.

^m Lib. x. Inst. c. 1. ‘Elegia Græcos quoque provocamus: cujus mihi tersus atque elegans maxime videtur auctor Tibullus.’ Quintiliani hoc iudicium explicat ac defendit Ayrman. §. 99. 100. Ingenium et characterem Elegorum Tibulli nuper vir doctus bene exposuit in Diss. de Poëtis Eleg. Rom. (in Nachträgen zu Sulzern II. B. I. St.)

ⁿ Composuerat Cassius ille Tragedias, Elegias, et Epigrammata, quæ non magni habebantur. Itaque, cum Horatius dixit Tibullum ‘Scribere, quod Cassi Parmensis opuscula vincat:’ non tam eum laudare, quam hunc sugillare voluisse dicendus est.

^o 1. Amor. 15. 28.

^p Voluit, puto, Vulpius suavitatem et facilitatem cum sententiarum tum

bus Panegyricus ad Messalam minus arrideat; nec injuria: voluit enim Auctor in illo Poëmate egredi gyrum ingenii sui; adeoque nil mirum, si ei non successerit.^q

Ex vetustis Codicibus et Editionibus.

ALBIUS Tibullus, Eques Romanus, insignis forma cultuque corporis observabilis, ante alios Corvinum Messalam Oratorem dilexit: cujus et contubernalis fuit, et Aquitanico bello militaribus donis ornatus est.^s Hic multorum judicio, et maxime Quintiliani, viri in studio literarum acerrimæ licentiæ,^t inter Elegiographos principem obtinet locum. Epistolæ quoque ejus amatoriaræ,^v quanquam breves, omnino non inutiles sunt. Obiit adolescens, tempore Virgilii, ut indicat Epigramma infra scriptum: ‘Te quoque Virgilio comitem,’ &c.

NOTÆ

numerorum, cum felicitate mira in reddendis affectibus mollioribus animi prædicare.

^q Vide, quæ ad eum dicentur infra. Verbo: Tibulli Carmen illud vix esse videtur.

^r Scaliger hanc vitam ex libris scriptis protulerat, sed jam in Edit. Ven. 1475. et Rhæg. Lepid. excusam esse Bronkhusius p. 2. monnit. Idem eam in quatuor libris invenerat, unde correctiorem, ita ut nunc est, exhibuit. Depravatior erat in Codice Regio: mendosam etiam ex Editione principe 1472. Vulpinus proposuit. Mendosa quoque est in Ed. Romana et aliis, etiam in Corvin. Subjecta fere esse solet Carmini XIV. libri IV.

In Corvin. *Eques Regalis* legitur, et *Corvinum Messalam origine dilexit*; utrumque compendiosæ scripturæ ignoratione.

^s Hoc ex Tibulliscriptis, vel aliunde, non constat. Elici tamen potest ex 1. 7. 9. ‘Non sine me est tibi partus honos.’

^t *Acerrima licentiæ*] Scil. in dijudicandis et reprehendendis veterum scriptis. Male Ayrmannus §. 98. emendabat *diligentiæ*. Mox scr. *Elegiographos*.

^v Epistolæ has amatorias nullas alias fuisse, quam Carmina libri IV. vel a Sulpicia ad Cerinthum, vel ab hoc ad Sulpiciam missa, putabat Ayrman. §. 105.

TIBULLI

SIMULQUE

M. VALERII MESSALÆ

VITÆ SYNOPSIS CHRONOLOGICA,

CONFECTA PRIMUM A CHR. FR. AYRMANNO,

Nunc recisis iis, quæ vel levi vel nulla fide tradebantur, aliis, quæ certiora erant, adjectis, recognita et emendata.

Anni	An. æt.	
U. C.	Albianæ	
Var-	ineun-	
ron.	tes.	
695		Hoc anno, secundum Eusebium, aut saltem duobus vel tribus ante, natus est præcipuus Tibulli patronus, M. Valerius Messala Corvinus.
705	1	Natus est anno hoc exeunte, ut Ayrmannus putabat, aut, quod contendebat, non ante annum U. C. dcc. Albius Tibullus. At vulgo viri docti natales Tibulli in annum U. C. 690. conjiciunt. Neutrum certa et explorata fide.
711	7	Hirtius et Pansa, Coss. in prælio ad Mutinam occiderunt. Sub anni exitum adversarum partium proscriptione Romæ a Triumviris facta, per quam Tibullus quoque maxima paterna-rum avitarumque possessionum parte, præter unam forte vil-lam in agro Pedano, exutus esse videtur, patre jam ante id tempus amisso. Tunc proscriptus est Messala, ideoque ad Brutum et Cassium se recepit. Eodem anno natus est Ovidius, neque multo ante Propertius. At Catullus post a. 705. obierat.
712	8	Devicto Bruto et Cassio, Messala ad Antonium, atque inde ad Cæsarem transiit.
718	14	Messala in Bello Siculo, a Cæsare cum Sex. Pompeio gesto, Cæsari affuit, et in mercedem fortitudinis ac fidei Augur extra ordinem creatus est.

- 719 15 Salassi, Taurisci, Iapydes, aliique rebellantes populi, Pannonii item, a Cæsare debellati sunt, cui militiæ Messalam quoque interfuisse probabile est : v. Dio XLIX. 34—37.
- 720 16 Hoc aut sequente anno Messala, Legatus Cæsaris missus, Sallastos aliosque cum iis iterum rebellantes populos devicit : v. Dio XLIX. 38. inter quos Iapydas, Pannonios, et Arupinos fuisse e IV. 1. 107. sqq. discimus : v. ibi not.
Ad hunc annum Sanadonius Horatii I. Epist. 4. 'Albi nostrorum s.' refert.
- 723 19 Consul una cum Cæsare factus est Messala, et eundem, cum adversus Antonium iret, secutus, pugnae Aetiæ interfuit ; a qua nec Tibullum abfuisse contendebat Sanadonius, nulla cum fide.
Hoc anno, aut proxime antecedentium aliquo, in patrocinium Messalæ receptus esse creditur Tibullus. Ei certe se commendare studuisse putatur primo Libri IV. Carmine in laudes Messalæ per ejus consulatum, et quidem ante ætatem, scripto ; si quidem is a Tibullo scriptus videri potest. Verum etiamsi Scholiastici alicujus fœtus ille est, potuit tamen ille rerum gestarum fidem ad tempora sequi.
Amasse videtur Tibullus jam tum Deliam suam, nondum eo tempore viro nuptam.
- 724 20 Statim a pugna Aetiæ Messala contra rebellantes Aquitanos missus, eos debellavit, et Aquitaniam in Provinciæ formam redegit : v. ad I. El. 7.
Eum in Gallias secutus noster Albius, ipsius contubernalis, bello Aquitanico interfuit. v. ibid. Roma proficiscens scripsisse creditur Libri I. Eleg. 10.
Per Tibulli absentiam Delia alteri nupsisse videtur.
- 725 21 Hoc anno ineunte Messala, cumque eo Tibullus, ex Gallia in Asiam navigasse videtur ; sed hic, cum ad insulam Corcyram perventum esset, in gravem morbum incidit, ibique a Messala relictus est. Inde mox, valetudine pristina recuperata, Romam reversus esse videtur. Scripsit in Corcyra Libri I. Eleg. 3.
Eodem et proxime sequentibus annis Messala, Cæsaris exercitui præfectus, ipso absente, res in Asia, Cilicia, Syria, Phœnicia, et Ægypto constituit.
Interea Romam reversus Tibullus ad amorem Deliæ, tunc conjugis et alii nuptæ, rediit, in eoque per hunc et sequentes annos perduravit. Quo temporis spatio scripsit Libri I. Eleg. 1. 6. et 2.
- 727 23 A. d. VII. Kal. Octobr. Messala, ex Asia Romam reversus, de Aquitanis triumphum egit, atque Augusti jussu, inter alios triumphales viros, partem viæ Latinæ muniendam suscepit : v. Lib. I. Eleg. 7.
Brevi post triumphum Messalæ scripta est in ejus natalem Lib. I. Eleg. 7. porro Lib. II. Eleg. 1. ubi cf. vs. 32. 33.

- Intra idem tempus, si Elegiarum ordinem sequi licet, quod tamen admodum lubricum esse fatendum est, amavit Noster puerum Marathium. Huc refer Lib. I. Eleg. 4. Is infelici in Pholoën amore urebatur, quam ei conciliari studet Tibullus Lib. I. Eleg. 8. Idem puer mox, Tibullo relicto, alii se dedit; in quam perfidiam scripta Lib. I. Eleg. 9.
- Edidisse tum Librum Elegiarum primum, prima ei Elegia præmissa, videtur, in qua Messalam alloquitur; exemplo aliorum ex illo tempore: v. Bentleii præf. in Horat.
- 728 24 Messala primus urbis Præfectus creatus est; quo tamen magistratu se post paucos dies abdicavit.
- Eodem anno Cornelius Gallus, primus Ægypti præfectus Augustalis, in invidiam Augusti adductus, ad necem sibi inferendam compulsus est. Sueton. c. 66.
- 730 26 Hoc circiter anno, aut certe non longo post tempore, Messalinus, alter Messalæ filiorum, in Quindecimvirum collegium cooptatus est. In cuius Sacerdotii auspiciis scripsit Tibullus Lib. II. Eleg. 5.
- Circa idem tempus Nemesin amavit, avaram puellam; de cuius moribus conqueritur Lib. II. Eleg. 4. Ipsa, eo spreto, cum ditiori amatore rus abierat. Tunc scripta Lib. II. Eleg. 3. et 4. et Macro, militatum profecto, Eleg. 6. Parabatur tunc expeditio Ælii Galli in Arabiam, ex qua etiam Iccius apud Horatium ditescere volebat.
- Per idem tempus in Cerinthi, cui puella, quam is amabat, pacta erat, natalem Lib. II. Eleg. 2.^a scripta esse potest.
- Præmissa Elegia prima, qua Messalam honorifice appellat, vulgasse tum Librum II. videtur.
- Nearam post illam amavit, quam etiam in matrimonium ducere voluisse videtur. Vide III. 1. extr. 4. passim. At illa peregre profecta, summa ægritudine confectus amator scripsit Lib. III. Eleg. 2. 3. Cumque eam alteri nupsisse, incerta fama perlatum fuisset, Elegiam 4. re vero plane comperta Eleg. 6.
- Intra hoc tempus gravi morbo laborans, ad amicos, qui thermas Etruscas adierant, misit Lib. III. Eleg. 5.
- Kalendis Martiis nescio cuius anni libellum III. Elegiarum conscriptum Nearæ dono misit, Elegia prima præmissa.

NOTE

^a Paulo ante et per idem partim tempus Carmina libri IV. ad Sulpiciam, huiusque ad Cerinthum, scripta fuisse necesse est. Et ad Sulpiciam quidem Kal. Martiis Carm. II. eaque ægrotante Carm. IV. atque in ejus natali Carm. VI. Ab ipsa vero Sulpicia ad Cerinthum venatum profectum

Carm. III. in pueri natalem, v. cum potita esset puero, VII. cum timeret, ne a Messala rus abduceretur VIII. metu adempto IX. Conqueritur de tempore Cerinthi X. ægrotans scripsit ad eum XI. et cum pœniteret pudoris sui XII.

Inter hos Neæræ amores, sive inter illos Nemesios, sive alterius alicujus, scripta est Horatii *l. Od. 33.* qua Glyceræ amore exeruciatum Tibullum narrat.

Extremos vitæ annos in villæ suæ secessu exegisse videtur Tibullus, gravioribus exinde studiis daturus operam. Quo tempore ad eum Horatius scripsit *l. Epist. 4.* cf. Masson. *Vita Horat. p. 155.*

- 735   31   A. d. x. Kal. Octobr. Virgilius obiit. Quem insecutus mox est Tibullus.
- 751   M. Valerius Messalinus, Messalæ filius, Consul fuit.
- 760   Circa hunc annum idem Messalinus, Dalmatiæ Pannoniæque Præfectus, parva manu magnum hostium fudit fugavitque numerum, et ornamentis propterea triumphalibus honoratus est.
- 746   M. Valerius Messala Corvinus obiit.

CLARORUM ALIQUOT VIRORUM

DE

ALBIO TIBULLO

TESTIMONIA ET JUDICIA.

Q. Horatius Flaccus Lib. 1. Ode 33.

ALBI, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glyceræ ; neu miserabiles
Decantes Elegos, cur tibi junior
Læsa præniteat fide.

Idem Lib. 1. Epist. 4.

Albi, nostrorum sermonum candide iudex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana ?
Scribere quod Cassi Parmensis opuscula vincat ? &c.

Paulo post.

Non tu corpus eras sine pectore. Di tibi formam,
Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.

P. Ovidius Naso Amorum Lib. 111. Eleg. 9.

Memnona si mater, mater ploravit Achillem,
Et tangunt magnas tristia fata Deas ;

Flebilis indignos, Elegeia, solve capillos :

Ah nimis ex vero nunc tibi nomen erit !

Ille tui vates operis, tua fama, Tibullus

Ardet in exstructo, corpus inane, rogo.

Ecce, puer Veneris fert eversamque pharetram,

Et fractos arcus, et sine luce facem.

Aspice, demissis ut eat miserabilis alis ;

. Pectoraque infesta tundat aperta manu.

Excipiunt sparsi lacrymas per colla capilli,

Oraque singultu concutiente sonant.

Fratris in Æneæ sic illum funere dicunt

Egressum tectis, pulcher Iule, tuis.

Nec minus est confusa Venus, moriente Tibullo,

Quam juveni rupit cum ferus inguen aper.

At sacri vates, et Divum cura vocamur :

Sunt etiam, qui nos numen habere putent.

Scilicet omne sacrum mors importuna profanat :

Omnibus obscuras injicit illa manus.

Quid pater Ismario, quid mater, profuit Orpheo ?

Carmine quid victas obstupuisse feras ?

Ælinon in sylvis idem pater, Ælinon, altis

Dicitur iuvita concinuisse lyra.

Adjice Mæoniden, a quo, ceu fonte perenni,

Vatum Pieriis ora rigantur aquis.

Hunc quoque summa dies nigro submersit Averno :

Diffugiunt avidos carmina sola rogos.

Durat opus vatum, Trojani fama laboris,

Tardaque nocturno tela retexta dolo.

Sic Nemesis longum, sic Delia, nomen habebunt ;

Altera, cura recens, altera, primus amor.

Quid nunc sacra juvant? quid nunc Ægyptia prosunt

Sistra? quid in vacuo secubuisse toro ?

Cum rapiant mala fata bonos, ignoscite fasso,

Solicitor nullos esse putare Deos.

Vive pius; moriere pius: cole sacra; colentem

Mors tamen a templis in cava busta trahet.

Carminibus confide bonis : jacet ecce Tibullus.

Vix manet e tanto parva quod urna capit.

Tene, sacer vates, flammæ rapuere rogales ;

Pectoribus pasci nec timuere tuis ?

Aurea sanctorum potuissent templa Deorum

Urere, quæ tantum sustinere nefas.

Avertit vultus, Erycis quæ possidet arces :

Sunt quoque, qui lacrymas continuisse negent.

Sed tamen hoc melius, quam si Phæacia tellus

Ignotum vili supposuisset humo.

Hinc certe madidos fugientis pressit ocellos

Mater ; et in cineres ultima dona tulit.

Hinc soror in partem misera cum matre doloris

Venit, inornatas dilaniata comas.

Cumque tuis sua junxerunt Nemesisque priorque

Oscula : nec solos destituere rogos.

Delia discedens, Felicius, inquit, amata

Sum tibi : vixisti, dum tuus ignis eram.

Cui Nemesis, Quid ais ? tibi sint mea damna dolori ?

Me tenuit moriens deficiente manu.

Si tamen e nobis aliquid, nisi nomen et umbra,

Restat ; in Elysia valle Tibullus erit.

Obvius huic venias, hedera juvenilia cinctus

Tempora cum Calvo, docte Catulle, tuo.

Tu quoque, si falsum est temerati crimen amici,

Sanguinis atque animæ prodige, Galle, tuæ.

His comes umbra tua est ; si quid modo corporis umbra

est :

Auxisti numeros, culte Tibulle, pios.

Ossa quieta, precor, tuta requiescite in urna :

Et sit humus cineri non onerosa tuo.

Idem Amor. Lib. 1. Eleg. 15. 27.

Donec erunt ignes arcusque Cupidinis arma,

Discentur numeri, culte Tibulle, tui.

Idem Artis Lib. III. vs. 333.

Et teneri possis carmen legisse Propertî;
Sive aliquid Galli, sive, Tibulle, tuum.

Idem Remed. Amor. vs. 763.

Carmina quis potuit tuto legisse Tibulli,
Vel tua, cujus opus Cynthia sola fuit?

Idem Trist. Lib. II. vs. 447.

Crede juranti durum putat esse Tibullus;¹
Sic etiam de se quod neget illa viro.
Fallere custodem demum docuisse fatetur;
Seque sua miserum nunc, ait, arte premi.
Sæpe, velut gemmam dominæ signumve probaret;
Per causam meminit se tetigisse manum.
Utque refert, digitis sæpe est nutuque locutus,
Et tacitam mensæ duxit in orbe notam.
Et quibus e succis abeat de corpore livor,
Impresso fieri qui solet ore, docet.
Denique ab incauto nimium petit ille marito,
Se quoque uti servet; peccet ut illa minus.
Scit, cui latretur, cum solus obambulat ille:
Cur toties clausas excreet ante fores.
Multaque dat talis furti præcepta: docetque
Qua nuptæ possint fallere ab arte viros.
Nec fuit hoc illi fraudi; legiturque Tibullus,
Et placet, et jam te Principe notus erat.

Idem Trist. IV. 10. 51.

Virgilium vidi tantum: nec avara Tibullo
Tempus amicitiae fata dedere meae.
Successor fuit hic tibi, Galle; Propertius illi:
Quartus ab his serie temporis ipse fui.

NOTÆ

¹ Hæc omnia, paulo tantum in- Lib. I. Eleg. 6.
flexa, leguntur apud ipsum Tibullum

Ibid. Lib. v. 1. 15.

Delicias si quis lascivaque carmina quærit ;
 Præmoneo, nunquam scripta quod illa legat :
 Aptior huic Gallus, blandique Propertius oris,
 Aptior, ingenium come, Tibullus erit.

C. Velleius Paterculus, Hist. Lib. II. cap. 36.

Pæne stulta est inhærentium oculis ingeniorum enumeratio : inter quæ maxime nostri ævi eminent, princeps carminum Virgilius, Rabiriusque, et consecutus Sallustium Livius, Tibullusque et Naso, perfectissimi in forma operis sui.

M. Fabius Quintilianus Instit. Orat. Lib. x. cap. 1.

Elegia Græcos quoque provocamus, cujus mihi tersus atque elegans maxime videtur auctor Tibullus.

P. Papinius Stadius Sylv. Lib. I. 2. 252.

Hunc ipse choro plaudente Philetas,
 Callimachusque senex, Umbroque Propertius antro,
 Ambissent laudare diem, nec tristis in ipsis
 Naso Tomis, divesque foco lucente Tibullus.

M. Valerius Martialis Lib. IV. Epigr. 6.

Qui compositos metro Tibulli
 In Stellæ recitat domo libellos.

Idem Lib. VIII. Epigr. 70.

Sed tamen hunc nostri scit temporis esse Tibullum,
 Carmina qui docti nota Neronis habet.

Idem Lib. VIII. Epigr. 73.

Fama est arguti Nemesis formosa Tibulli :
 Lesbia dictavit, docte Catulle, tibi.

Idem Lib. XIV. Epigr. 72.

Ussit amatorem Nemesis lasciva Tibullum,
In tota juvit quem nihil esse domo.¹

L. Apuleius Apologia.

Accusent — et Tibullum, quod ei sit Plautia in animo,
Delia in versu.

C. Sollius Sidonius Apollinaris Carm. 9.

Non Getulicus hic tibi legetur,
Non Marsus, Pedito, Silius, Tibullus.

Idem ad Hesperium.

Memineris, quod sæpe versum complevit Delia cum
Tibullo.

Diomedes Grammaticus Lib. III. cap. 6.

Quod genus carminis (Elegiam) præcipue scripserunt
apud Romanos Propertius et Tibullus, imitati Græcos Cal-
limachum et Euphormionem.

Joannes Baptista Pius Annot. Poster. cap. 115.

Princeps Elegorum Poëtarum est dubio procul Albius
Tibullus, quia vere, non dissimulanter aut obnoxie, aman-
tem agit: modo superbit, modo supplicat, annuit, renuit,
minatur, intercedit, dedignatur, devovet, orat, inconstans
est, quod voluit, non vult, quod optavit, refugit, secum
dissidens, ut in vera Cupidinis rota illum circumagi credas.
Non deest tamen in tanto lepore verborum suus nitor, et
reconditarum rerum cognitio.

Angelus Politianus Nutric. vs. 539.

Ut tersi memorat pia Musa Tibulli,

NOTÆ

¹ Vide Tibullum Lib. I. Eleg. 5. 30.

Musa sibi primos quæ jure adsciscit honores
 Imparibus numeris, ni blanda Propertius ora
 Solvat, et ambiguan faciat certamine palmam.

Julius Cæsar Scaliger Poëtices Lib. vi. cap. 7.

Facilius e Tibulli locis expediemus censuram nostram
 Uniformis ille pæne totus est, vixque discedens ab se ipso
 eodem pæne gyro concluditur. Audis enim casas, focos,
 rura, nemora, præla, spicas, sacra tum sæpe, tum mul-
 tum. Omnium vero cultissimus, nec redundans in Elegia.

Ioachimus Camerarius in Elementis Rhetoricæ.

Ego vero quoties Tibulli carmina lego, nihil amplius
 requiro neque venustatis neque elegantia: doctrinam au-
 tem et eruditionem admiror. Omnia arte studioque summo
 climata mihi videntur: itaque in maxima facilitate, illa
 tamen cura elaborationis et diligentia: conspicitur. Verba
 optima, sententia: exquisita:, compositio omnibus, ut aiunt,
 numeris perfecta. Ex quo necesse est hoc consequatur,
 carmina ut sint et canora, et splendida, et concinna.

Hadrianus Turnebus Advers. Lib. xvi. cap. 19.

Tibullus, ille politus suavisque Poëta, et, quidam Phœ-
 beus olor, in quo sincerus esse videtur et ingenuus Latini
 sermonis sapor, nullo peregrino vitiatus succo.

Jacobus Sannazarius Lib. ii. Eleg. 1.

Battiaden docti sectatur Musa Propertî :
 Flaccus Pindaricos dividit aure modos.
 Passeris exsequias fracto canit ore Catullus :
 Tu Nemesin laudas, culte Tibulle, tuam.

Justus Lipsius Var. Lect. Lib. i. cap. 21.

Tibullus elegans cum primis Poëta, et in ejus purissimis
 scriptis nativa quædam et vernacula Latinæ linguæ mun-
 ditia relucet.

Isaacus Casaubonus *Lectio. Theocrit. cap. 17.*

Conferant autem studiosi Poëticarum amœnitatum Idyllium hoc cum Poëtæ cultissimi Tibulli *Elegia quarta, Libro primo.* Nam illa videntur ad Theocriti imitationem dicta :

‘ Carmine purpurea est Nisi coma : carmina ni sint,
Ex humero Pelopis non nituisset ebur.’

Franciscus Modius *Sylv. Carm. 15. ex persona Tibulli*

Ut Cidnus nullas sordes, nitidissimus amnis
Volvit, et a limo purus ubique fluit :
Sic mea, Romanas inter castissima Musas,
Undique nativo culta decore nitet.
Ergo aliæ placeant ornatu trans mare sumto :
Nostra suo et patrio si placet una, sat est.

Andreas Schottus *Nodor. Ciceron. Lib. 1. c. 7.*

Tibullus autem elegans Latini sermonis Poëta.

Idem *ibidem cap. 8.*

Est purus et elegans, bonusque Latinitatis auctor Tibullus, Eques et ipse Romanus, qua tempestate, ut hodieque, nobilium quam plebeiorum cultior ac politior sermo fuit.

Idem *Observat. Human. Lib. 11. cap. 13.*

Scitus et elegans tum in verbis, tum in numeris Tibullus : sed qui e Græcis fontibus pleraque expresserit.

Idem *Tullian. Quæst. Lib. 1. c. 14.*

Media ætas, quod aureum Latinæ linguæ sæculum appello, brevis admodum, ut res hominum sunt, extitit. Scriptores tamen plurimos reperit, qui ob dicendi elegantiam ætatem ferre, ad posterosque transmitti potuerunt. In hac unus M. Tullius Cicero familiam sic duxit, ut non modo princeps, verum etiam ‘ vox ipsa eloquentiæ, cœlestisque

in dicendo vir,' a Quintiliano diserte appellatur. Ejus æquales Cæsar, Sallustius, Cornificius, moxque T. Livius. Poëtæ vero Terentius, Catullus, Virgilius, Horatius, Tibullus, Propertius et Ovidius, disertis quidem homines ac venusti.

Casp. Barthius Advers. Lib. IV. cap. 11.

Et quis melior Tibulli expositor, quam Tibullus? qui tot sæculis parem non habuit, ac ne imitatorem quidem, quem sane nostra sæcula legant? Et sæpissime miratus sum hoc fatum Romanæ Elegiæ, et floruisse et defloruisse una ætate Amatoriam ejus Venerem, quantum quidem ad nos pertinet: nam Martialis et Papinii ætate, quod ex ipsis et Plinio etiam Juniore constat, talia non pauci scripserunt. Verum cum ipsis fere nominibus et hi et sequentis ævi interierunt.

Idem Epidorp. Lib. VIII. 46.

Ut ebria absque veste Cypris incedit,
Eum locutus est Tibullus in morem.

Idem ad Stat. Sylv. Lib. I. 2. 32.

Pulchre talia enarrantur a suavissimo et veri genii Poëta, Tibullo Lib. III. Eleg. 4.

Vincenzo Gravina nel Discorso delle Favole Antiche.

Tibullo è pieno di soavità, di grazia, di tenerezza, di passione, di purità, e d' eleganza, tanto nel numero quanto nelle parole, maravigliosa e perfetta.

Petrus Lotichius Secundus.

Talis in Aonidum patria, sylvisque beatis
Perfluit æternus sancta vireta liquor.
Illic largifluas vatuum chorus omnis ad undas
Inter odoratum ludit amatque nemus.
At myrti vacua solus gemit unus in umbra
Quem circum lacrymis omnia plena madent.

Hunc quondam facilem pharetrato semper Amori
 Ipsa Venus campos duxit in Elysios.
 Hoc duce carpe viam. Sed enim tu mente pudica,
 Caste puer, castis carmina finge modis.
 Ipse quidem, nec vera nego, Sulmonis aquosi
 Ad Musas propius monstrat Alumnus iter:
 Sed tantum superat facundi Musa Tibulli,
 Quantum voce alias Daulias ales aves.

Lucius Joannes Scoppa Collect. Lib. 1. c. 31.

Tibullus Poëta candidissimus, atque amator felicissimus, non tam misere, quam lepide concinneque suos decantavit amores: cujus Poëma tersum et emunctum quoties in manus sumo, non modo afficior amore, sed ipsum etiam depreuntem videre videor.

Bartholomæus Riccius de Imitatione Lib. 1.

Catullum, Tibullum, Lucretium, Horatium, Maronem, tantum abest ut boni omnes non magnopere laudent, ut eos etiam nullo sine suspiciant, mirentur, colant.

Idem ibid. paulo post.

Primum autem locum in Elegia Tibullum scribendi suavitate sibi vindicare putamus: neque sit nunc, qui illi aut Ovidium aut Propertium conferat; quorum uterque omnino quasdam Elegias conscripsit, quæ admodum contemnantur: in ceteris vero, quarum longe major est numerus, alter aut se justo demissius agit, aut ita cum numeri tum verborum nullo prorsus dilectu habito versus pangit, ut sæpius quicquid in buccam in carmen conjiciat: alter vero, aut rei difficultate, aut numero quodam asperiore, paulo horridior habetur. Cum in Tibullo pæne lectissima omnia, et propterea etiam facillima legantur, cadantque ita ejus numeri leniter, ut magis concinne cadere non possint: ac, in quo primam laudem acquirit Elegia, hic ita apte vegetur,

itaque composite diversa connectat, ut in re multiplici ac pervaria, integrum tamen ac perpetuum, quam longum est, filum existat. Quod Franciscus Molsa planissime sensit, qui ad hujus imaginem optime omnium versus faciebat.

Lucas Fruterius Verisimil. Lib. 1. c. 6.

Ecce iterum ad Tibullum relabimur, nimis enim auctor ille nobis placet, cum dictionis puritate, tum proprii sermonis elegantia. Dicant et sentiant alii quod velint. Ego non vereor, quod scio quosdam velle, ne Tibullus noster illi secundus fiat, cujus facilitas et luxuria antiqui temporis doctissimis parum omnino grata fuit, quantum ex illorum scriptis colligere est nobis. Sed nos, credo, cum hæc nimis anxie persequimur, doctiorum de his judicio parum fidimus, quorum eandem esse opinionem certe dubitandum est nemini.

Joannes Picrius Valerianus Serm. de Studiorum Conditione.

Sermones ait hic, vates Venusine, securi
 Cædi posse tuos ; crassos accusat et odit.
 Est cui sit docti libertas dura Catulli :
 Virgilio ingenium qui demat, propter Homerum :
 Qui tibi mollitiem vitio det, terse Tibulle.

Lævinus Torrentius Comment. in Horat. 1. Od. 33. 1.

Hunc Albium Tibullum fuisse, cujus Elegi nunc quoque tantopere, et sane non immerito, ob summam elegantiam, et Latini sermonis puritatem, a doctis omnibus laudantur, nemo temporum peritus negaverit. Hoc dolendum (quod etiam Horatii hic testimonio satis constat) multa illius tersissimi Poëtæ Carmina desiderari.

Janus Gulielmius Quæst. in Plauti Rudent. c. 5. ad Jacobum Cortinium Cissæum.

Tibulli lectione valde delector : opinor et tu, J. Cissæe,

qui ejus Poëtæ veneres et lepores omnes felicissime expressisti.

Stephanus Paschasius Libro Icon.
Epigr. 91.

Pervolvās reliquos vates quos Roma tulit; nil
Tersius est numeris, culte Tibulle, tuis.

Daniel Heinsius Præfat. Monobibli.

Liberrimum primo scribendi genus Elegia fuit, quam delicatissimis induerunt Græci numeris. Quos, cum alii, tum vel maxime ingeniosus Naso immutavit: qui cum ingenii sui frænos ubique laxat, ne nequicquam declamasse videatur, artem, ut Romanus, constringit, legemque et æquabilitatem versuum præscribit sibi, cui ubique fere obtemperat. Sic cum tersissimo Tibulli filo animam addat, cultum non sustulit tamen.

Franciscus Vavassor de Ludicra Dictione.

In hoc artis Poëticæ genere singulares et eximios uno eodemque Augusti sæculo quatuor constat extitisse, quorum alius alium, tanquam ætatis pariter et gloriæ successor, exceperit, Gallum, Tibullum, Propertium, et, qui se istis jure optimo quartum annumerat, Ovidium. At statim ab obitu Ovidii, Velleio Historico satis duo fuerunt, Tibullus et Naso, quos esse dixerit in forma operis sui perfectissimos. Quanquam centum post annis nec plures, nec alios, quam qui ab Ovidio ipso memorati sunt, Quintilianus protulit, Oratori legendos, quem informaret: credo, quod ab Ovidiano tempore ad suam usque ætatem, tanto intervallo nullos nactus sit, memoria satis et commendatione dignos. Jam Galli, qui duriuscule putatur scripsisse, nihil pervenit ad nos, injuria et iniquitate temporum. Tibullum, ita ut erat, accepimus, excultum atque expoliturum.

Fredericus Taubmannus Comment. ad Culicem, vs. 410.

Tibullus, politissimus ille suavissimusque Poëta, et quidem Phœbeus olor.

Hugo Grotius Farraginis Lib. 1.

O Elegia, meo nil concessura Tibullo !

O, quibus æquatur Bilbilis ipsa, joci !

Ferdinandus Furstenbergius, Episcopus et Princeps Pader-
bonensis ac Monasteriensis.

Forsitan hic segetes, cantataque bella Maroni :

Triverat hic calamos Tityrus ante suos.

Forsitan his lusit Naso leve carmen in hortis :

Materies illic Cynthia vatis erat.

Hic sevit vites, hic legit poma Tibullus,

Et lucente foco, quod satis esset, erat.

Idem in Epicedio Sidronii Hosschii.

Hoc meruit justì monumentum Belga doloris,

Proximus ingenio, culte Tibulle, tuo.

Paganino Gaudenzio nella Letteraria Historia.

Di Delia à honor cautò versì d' amore

Il buon Tibullo cavalier Romano,

Il cui gioconde stil non unquà vano

Rileggo con diletto a tutte l'hore,

Ammirando il desir con tal ardore,

Che vorrei pur seguirlo à mano à mano

Disprezzando l'asprezze, e'l canto strano,

Di chi pensa difficil far rumore,

Per esser nominato alto Poëta.

Ma l' aspra altezza ardità fosca involta

Del lettor non può render l'alma lieta.

Per non dir, che la Musa dolce colta

Il favellar di Venere non vieta,

Anzi spiace senz' essa, e resta incolta.

Il Medesimo.

Tibullo aggradito da Delia per la Poësia.

Quando Delia seguir incominciai

Con dedicarle la servitù mia,

Con professar l' ossequio in rima pia,

E ver lei sparger qual Poëta rai ;
 Non potrei con parole esprimer mai,
 Con che benevolenza e cortesia
 Aggradisse l'honor di Poësia
 Col dirmi, Sempre caro à me sarai
 Perchè la virtù tua tanto mi piace
 E tanto stimo d'Elicona il fonte
 Donante fama che l'oblio disface,
 Che ver te le mie voglie saran pronte,
 Vive, ed accessse d'amorosa face,
 Per far al rio martor ingiurie ed onte.

Egidio Menagio nelle sue Osservazioni
 sopra l'Aminta del Tasso.

Tralascio di dire, che quella repetizione delle medesime sillabe fù da Tibullo, Poëta elegantissimo, non pur schivata, mà anche affettata.

René le Pays, dans ses Œuvres Nouvelles Tom. II. après avoir parlé d'Horace.

Deux autres Muses, sœurs des premières, vécurent à mesme temps, et charmerent tous les esprits par leur douceur. Ce furent celles de Tibulle et de Propertius, qui acquirent tant de gloire à chanter les beautés de Delie et de Cynthie. Ces deux Poëtes galands eurent pour amis les plus honnestes gens de leur siècle. Tibulle ayant le corps aussi beau que l'esprit, avoit une disposition heureuse à gagner le cœur de tout le monde: et quoy que Propertius ne fut pas si beau garçon, il n'estoit pas moins aimé de tous ceux qui aimoient le vray merite. Que cette Cynthie estoit heureuse d'avoir un amant si tendre, et qui sçavoit si bien expliquer sa tendresse! Et que cette Delie a eu de gloire d'estre aimée d'un homme, qui pouvoit apprendre à toute la posterité combien elle estoit aimable!

Le Pere René Rapin, dans ses Reflexions sur la Poëtique.

Tibulle estant d'ailleurs si exact, si elegant, et si poly dans ses Elegies, ne le paroist pas fort dans son Panegyrique de Messala: tant il est difficile de bien louer.

ELENCHUS ALPHABETICUS

NONNULLORUM SCRIPTURÆ COMPENDIORUM

QUÆ IN VV. LL. OCCURRUNT.

Ald. 1.	Editio Aldina an. 1502.
Ald. 2.	———— an. 1515.
Aldd.	———— utraque.
Angl. 1.	Codex Bibliothecæ Bodleianæ, ex dono Archiepiscopi Cantuariensis, designatus litera A. ap. Brouklusium.
Angl. 2.	Codex ejusdem Bibliothecæ, ex dono ejusdem, qui Catulum habet adjunctum, designatus litera B. ap. Broukh. Vide Land.
Angl. 3.	Codex Archiepiscopi Eboracensis, designatus litera C. ap. Broukh. Vide Dat.
Angl. 4.	Codex ejusdem, designatus litera D. ap. Broukh.
Angl. 5.	Codex ejusdem, quo vetustiore alium negabat se vidisse Heinsius, designatus litera E. ap. Broukh.
Angll.	Omnes hi Anglicani codices.
Ask.	Codex Askewianus ap. Santenium.
Bach.	Ernest. Car. Chr. Bach, in Ed. sua, Lips. 1819.
Barth.	Frid. Gottlieb. Barthius.
Bartol.	Editio Tibulli antiquissima, ejus Collationem cum Ald. 1. vulgavit Huschkius in Ed. sua, Lips. 1819.
Basil.	Editio Basileensis.
Bauer.	Conr. Al. Bauerius in Ed. sua Lips. 1816.
Bentl.	Richardus Bentleius.
Bern.	Codex a Bach et Huschkio laudatus.
Berol. 1.	} Codices quatuor Berolinensium nomine insigniti, quibus } nisi sunt H. Vossius et Bach.
2.	
3.	
4.	
Beroll.	Omnes hi codices.
Bip.	Editio Bipontina.
Brix.	Editio Brixiensis, an. 1486.
Broukh. 1.	Codex chartaceus Brouklusii, litera C. designatus.

Broukh. 2. } 3. }	Duo alii chartacei ejusdem, litt. FF. designati.
Burm. II.	Petrus Burmannus Secundus.
Cant.	Editio Cantabrigiensis, an. 1702. (edente Comite de Anglesea.)
Colb.	Codex Colbertinus.
Colin.	Editio Colinæi Paris. 1543.
Colot.	Collationes Vaticanæ Angeli Colotii.
Commel.	Codex Commelinus ap. Gebhardum.
Corv.	Codex Corvinus ab Heynio et aliis laudatus.
Cuj.	Codex Jac. Cujacii ap. Scal. qui Lib. III. 4. 65. incipit, non contemendus, teste Bach.
Cyll.	Editiones Venett. cum Commentariis Bernardini Cyllenii.
Dat.	Codex Datianus, qui designatur litera D. ap. Heinsium, et idem esse videtur cum Berol. 3.
Dous. P.	Janus Dousa Pater.
Dous. F.	Dousa Filius.
Dous.	Editio Dousarum, Lug. Bat. 1592.
Ed. pr. maj.	Editio prima major (ex Officina V. Spirensis, Venet. 1472.)
Ed. pr. min.	Editio prima minor (1472.) quam Audiffredianam nuncupat Morellius.
Exc. Falc.	Excerpta ex vet. cod. Falcoburgii ap. Heinsium.
Florent.	Codex Flerentinus, quo usus est Stadius.
Exc. Fris.	Excerpta quæ citat Bach.
Frut.	Lucas Fruterius.
Gebh.	Gebhardus in Ed. 1621.
Goth.	Codex, quem laudat H. Vossius.
Gryph.	Editio Gryphiana.
Guarn.	Codex Guarnerianus a Vulpio laudatus.
Guelff. I. 2. 3. &c.	Codices Guelferbytani, quos citat Heynius.
Guelff.	Omnes Guelferbytani.
Guy.	Guyetus.
Hamb.	Codex, quem laudat H. Vossius.
Heins.	Nicolans Heinsius.
Heyn. 1.	Editio Heynii prima an. 1755.
2.	————— secunda, an. 1773.
3.	————— tertia, an. 1798.
Huschk.	Im. G. Huschkius in Ed. sua Lips. 1819. cujus textum exhibendum curavimus.
Ital. 1. } 2. } 3. }	Excerpta Italica ap. Heinsium.
Exc. Ital.	Eadem Excerpta.
Klindw.	Klindworthius.
Lachm.	Lachmannus ad Propertium, an. 1816.
Lang.	Luca Langermanni VV. LL. e Palatinis.

Laud.	Codex Gulielmi Laud, Archiepiscopi Cantuariensis, quem Bach eundem esse putat cum secundo Angliano.
Cod. Lips.	Codex Lipsiensis primum ab Huschk. collatus in suam Ed. an. 1819.
Ed. Lips.	Editio Lipsiensis ex Offic. Thanneri, an. 1500.
Exc. Lips.	Excerpta Justi Lipsii ex codd. Romanis.
Maff.	Codex Sc. Maffei ap. Statium.
Markl.	Marklandus in Notis ineditis ap. Santen.
Matt.	Mattii codex laudatus a Broukh.
Medic.	Codex Medicæus Statii.
Mediol.	Codex Mediolanensis.
Memm.	Codex Memmianus membranæus circ. an. 1465. quo usus est Passer.
Misc. Obs.	Miscellaneæ Observationes, quæ cura D'Orvillii prodierunt.
Monac.	Codex quem laudant Bach et Huschk.
Mur.	Editio Mureti, an. 1559.
Palat. 1. 2. 3. &c.	Sex Codd. Palatini, quibus usus est Janus Gebhardus.
Palatt.	Omnes Palatini.
Cod. Par.	Codex Parisiensis n. 7989. cujus Collatione an. 1818. facta, usus est Huschk.
Par. 1723.	Editio Parisina an. 1723. cum codd. VV. LL. marg. appositis.
Passer.	Joan. Passeratius in Ed. an. 1608.
Exc. Perr.	Excerpta Antonii Perreii ex vett. Romæ et Florentiæ codd.
Plant.	Editio Plantiniana an. 1569. cum VV. LL. Pulmanni in marg. exaratis.
Exc. Pocc.	Excerpta Marci Antonii Pocchi.
Pulm.	Pulmanni VV. LL. ad marg. Plaut.
Raph.	Editio Raphelengii 'serio castigata,' an. 1603.
Reg.	Codex Regius Dresdenis, ab Heynio et aliis laudatus.
Rheg.	Editio Rhegii Lepidi, an. 1481. quam primam omnium putavit Ger. Joan. Vossius in Aristarcho.
Rom.	Editio Romana, an. 1475.
Rott.	Editio Rotterodami, an. 1805.
Sant.	Laurentius van Santen.
Scal. 1.	Editio Scaligeri, an. 1577. et 1582.
2.	————— 1600, &c.
Scal. rec.	Codex Scaligeri recens.
Scal. vet.	————— vetustissimus.
Exc. Scal.	Excerpta Scaligeri.
Scheff.	Codex Schefferianus ap. Heinsium.
Sfort.	Codex Guidonis Ascanii Sfortiæ Cardinalis, quo usus est Statius.
Stat.	Editio Statii, an. 1567.
Cod. Stat.	Codex Statianus.

Strom.	Editio Fr. K. Strombeck, Gott. 1799.
Thuani.	Codex Thuani, quem citat Guyetus.
Vatt. 1. 2. 3. &c.	Diversi Vaticanæ collati codd.
Vat. Ursini,	Codex Vaticanus Fulvii Ursini.
Venet. 2.	Editio Veneta, an. 1475.
Venet. 1487. } 1491. } 1493. }	Editiones Venetæ eum Comment. Cyllenii ab Huschk. nuper collatæ.
Venett.	Omnes hæ Venetæ.
Vicent.	Editio Vicentina, an. 1481.
Vindob.	Codex ab H. Vossio laudatus.
H. Voss.	J. Henricus Vossius in Ed. Heidelb. 1811.
Voss. 1. 2. 3. &c.	Novem Henrici Vossii codd.
Vulgg.	Editiones vulgatæ.
Vulp. 1.	Editio Vulpii prima, an. 1710.
Vulp. 2.	secunda, an. 1749.
Wakef.	Wakefieldius ad Lucretium.
Witt. 1. }	Duo codd. membranei Joan. de Witt. bonæ notæ, litt. A.
Witt. 2. }	et B. ap. Broukh. designati.
Wund.	Wunderlichius in Ed. quarta Heynii, notis aucta, Lips. 1817.
Zwic. 1. }	Codices quibus usus est Wund.
Zwic. 2. }	
Zwicc.	Codex uterque.

ALBII TIBULLI ELEGIARUM

LIBER PRIMUS.‡

ELEGIA I.

DIVITIAS alius fulvo sibi congerat auro,
Et teneat culti jugera multa soli,

Alius sibi opes accumulat auro fulvo, multaque prœdia terræ aratæ possideat :

//////////

In Par. hæc legitur inscriptio, *Albii Tibulli poetæ illustris liber incipit* ; in Guelf. 2. *Albii Tibulli poetæ illustris Elegiarum liber 1. incipit de Amoribus Delicæ* ; in Guelf. 4. *Albii Tibulli equitis Ro. poetæ clarissimi primus liber* ; et sic fere est in edd. vet. — 1 In vet. cod. Diomedis Gramm. *sibi conserat* ; unde Putsch. conj. *conferat*. — 2 In Angl. Beroll. Reg. Corv. Gnelff. Par. novem H. Voss.

NOTÆ

‡ Albiæ gentis apud Cic. fit mentio Orat. pro Quinto. L. Albius Sexti filius. Ad ejus gentilem nominis originem alludens ad Tibullum nostrum scripsit Horat. 1. Epist. ‘Albi, nostrorum sermonum candide iudex.’ Huic etiam idem Horat. 1. Od. 33. inscribit : ‘Albi, ne doleas plus nimio, memor Immitis Glyceræ.’

1 *Divitias alius*] Hæc prima Elegia, quæ tempore postrema fuit, præfixa ceteris videtur, ut constaret quodnam vitæ genus Tibullus expeteret. Lap-

sus enim opibus, exhaustoque opimo matrimonio, quod amoribus videtur profudisse, secessit in agellum. Unde Horat. ‘Non tu corpus eras sine pectore : Di tibi formam, Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.’ Hæc igitur noster scripsit Tibullus in prædiolo suo Pedano, ad Messalam Corvinum in Ciliciam proficiscentem ; profiteturque malle se pauperem in otio degere vitam, quam divitias bellicis laboribus comparare.

2 *Jugera multa*] Alii legunt, *jugera*

Quem labor assiduus vicino terreat hoste,

Martia cui somnos classica pulsa fugent :

Me mea paupertas vitæ traducat inertī,

5

Dum meus assiduo luceat igne focus.

Ipsæ seram teneras maturo tempore vites

Rusticus, et facili grandia poma manu.

Nec Spes destituat, sed frugum semper acervos

Præbeat, et pleno pingua musta lacu.

10

quem jugis anxietas propinquo hoste perterrefaciat, cui tubæ bellicæ pulsæ soporem excutiant. Egestus mea me vitæ ignavæ transmittat, modo caminus meus perenni flamma fulgeat. Idem novellas vites agricola plantabo tempore opportuno, et proceras arbores mala ferentes industria manu. Nec me fallat expectatio, at perpetuo frumentorum cumulos suppeditet, et vîna suavia e lacu referto. Colo etenim, sive

tribus Sant. Zwice. et Goth. edd. pr. maj. et min. Vulp. et Heyn. 1. *magna*, probantibus Goësio et Henley; sed vulg. *multa* tuentur codd. Stat. Exc. Fris. Colot. et Scal. accedente Voss. 2. Wolf. ad Cic. Caton. affert *mille*. Post hoc distichon tradneret Scal. vs. 49. et 50.—3 *Quem pavor assiduus*, vel *clamor subitus*, malebat Heyn. improbante Huschk. *exerceat pro terreat* Musgr. *torreat* Vulpii amicus; *deterat* Huschk. Hunc et seq. vs. Broukh. ponit post vs. 44.—4 Voss. reposuit *quoi* pro *cui*; duo codd. ap. Broukh. exhibent *quouis*, vel *quius*; Voss. 4. *qui*.—5 Frut. et Bellon. malebant *vita t. inertī*, quod Scal. rec. Corv. Guelf. 2. Berol. 4. a m. s. et Vicent. exhibent; *Mi m. p. vitam t. inertem* V. D. in Act. Soc. Traj.—6 *Dum mens* Berol. 1. *assiduo* Cod. Lips. Reg. Corv. Angll. Beroll. omnes H. Voss. et edd. vett. *exiguo* Exc. Scal. Berol. 4. a m. s. Guelf. 2. pro v. l. cum edd. Vicent. H. Voss. et Wund. pro *luceat* Wolf. l. c. affert *splendeat*. Post hunc v. Scal. posnit vs. 9. et 10.—7. 8 ‘Distichon hoc pro fragmento a ceteris diverso habendum esse videtur.’ Heyn. Post vs. 8. Scal. posuit vs. 29. 30.

NOTE

magna; sed longe melius, *multa*, ut infra lib. III. ‘Aut ut multa mei renovarent jugera tauri.’ ‘juger’ autem, vel ‘jugerum,’ est spatium terræ, quod par boum uno die arare potest. Porro de ‘jugeri’ mensura varii varia scripserunt; ut Cato, Columella lib. VI. Plin. lib. XVIII. et alii.

4 *Martia classica*] Tubæ sunt, et sonitus tubarum pugnam indicantium. Unde et Virg. Æn. VII. ‘Classica namque sonant.’ *Martia*, a Marte Deo belli præside, qui et Mavors dictus est.

6 *Dum meus assiduo*] Martialis quo-

que inter ea quæ vitam faciunt beatiorē, id sibi ipsi vovet, ut ‘sit non ingratus ager, focus perennis.’

7 *Ipsæ seram*] Ut in vitibus sationis duo sunt genera, malleoli, et vivradicis; sic in arboribus item duo, insitionis, et plantationis. Virgil. Georg. IV. ‘humoque feraces Immittunt plantas,’ &c.

8 *Grandia poma*] Fructum posuit pro arbore, quod Poëtis familiare est; *grandia* autem refert ad arboris pomiferæ magnitudinem.

9 *Nec Spes destituat*] Spes pro re-ditu frugum sumitur apud Veteres; unde Varro spicam a ‘spe’ dictam

Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris,
 Seu vetus in trivio florea sarta lapis:
 Et quodcumque mihi pomum novus educat annus,
 Libatum agricolæ ponitur ante Deo.
 Flava Ceres, tibi sit nostro de rure corona
 Spicea, quæ templi pendeat ante fores;

15

truncus in agris relictus, sive saxum antiquum in trivio gerit corollas floridas. Et quosvis fructus gignit mihi novus annus, prius decerpti Deo Ruricolæ offeruntur. O Ceres flava, corona spicea tibi sit ex agris meis, quæ ad ædis januam appendatur;

31. 32. 35. et 36.—10 Heins. tentabat *spumea musta*.—11 Pro *Nam* legitur *Nec* in Stat. notis: *desectus* in Palatt. improbante Heynio; Salm. malebat *defixus*: Calderinus Eluebrat. p. 2. legit *in agro*.—12 In Par. Berol. 2. Reg. Corv. tribus ap. Broukh. et edd. pr. maj. et min. *florida*; in Heins. cod. Sfort. Ask. et Vat. 2. *florea*.—14 In Mur. codd. *agricolam p. a. deum*, (ut in Berol. 4. Colot.) vel, *agricolæ p. a. deum*, (ut in Par. Beroll. 1. 2. 3. Angll. 3. 4. 5. tribus ap. Broukh. omnibus Stat. et edd. pr. maj. et min.) sive *agricolæ p. a. deo*, ut in Ask. et Vindob. et conj. Statius: *deos* in Guelf. 3. quod et Barthio placuit, ut esset *agricolas...deos*.—15 Pro *sit* Livin. et Frut. conj. *fit* probante

NOTÆ

dicit. Tibull. lib. II. 'Spes alit agricolas, spes sulcis credit aratis Semina, quæ magno fœnore reddat ager.'

10 *Pinguia musta*] *Musta* pinguedinem habent in se propriam; si ex uvis expressa fuerint, quæ ad maturitatem pervenerint, tunc mellita sunt et suavia.

Pleno lacu] *Lacus* hic vas est ad excipienda vina de torculari defludentia. Vide Catonem, Colum. et Pallad.

11 *Nam veneror*] Inter antiquissimos Romæ Deos *Terminus* habitus est, cujus in tutela essent agrorum fines; is autem erat vel lapis, vel stipes, ut notat Ovid. *Fast.* II. 'Termino, sive lapis, sive es desertus in agro Stipes, ab antiquis tu quoque Nomen habes.'

12 *In trivio*] *Trivia* et *quadriuvia* erant Rusticorum Sacris dicata, illie enim oves mactabantur, et sarta appendebantur.

13 *Novus educat annus*] 'Novus annus' non uno modo dici videtur; est enim sæpe initium anni, ut novum ver, nova æstas. 'Novus' etiam 'annus' interdum pars illa anni est, quæ novas fruges novosque fructus parit; ut hoc loco Tibullus. Erat et 'annus novus' primus annus Imperii alicujus Imperatoris. 'Novus' etiam 'annus' dictus est principium Magistratus initi.

14 *Agricolæ Deo*] *Deus* ille est aut *Liber pater*, aut *Priapus*; aut certe *Dens*, cujus in tutela sit arbor, ex qua primitias offerat.

15 *Flava Ceres*] *Ceres frugum Dea*, quæ nempe frumenta invenit, fruges serere, terram colere, boves domare, vetustæ glandis remoto ferino pabulo, homines docuit; unde ipsi frugum primitiæ et spicea sarta dicabantur. 'Flava' dicitur *Ceres* a maturæ segetis colore.

Pomosisque ruber custos ponatur in hortis,
 Terreat ut sæva falce, Priapus, aves.
 Vos quoque felicis quondam, nunc pauperis agri
 Custodes, fertis munera vestra, Lares. 20
 Tunc vitula innumeros lustrabat cæsa juvencos :
 Nunc agna exigui est hostia magna soli.
 Agna cadet vobis, quam circum rustica pubes
 Clamet: Io messes, et bona vina date.

et tutor rubicundus Priapus statuatur in hortis pomiferis, ut volucres minaci fulce territet. Vos etiam, o Lares tutores prædii mei quondam prosperi, jam tenuis, dona vestra accipitis. Tum bucula inmolata plurimos hores expiabat; jam vero agna ampla est victima agri modici. Agna vobis muctabitur, circa quam agrestis juvenus vociferetur: Io tribuite segetes, et vina dulcia. Ego namque nunc modico contentus

~~~~~

Heinsio; in Reg. deest *sit*.—17 Heins. legeret *donatur*, ut in Falc. Livin. *donatus*; in Par. Beroll. 1. 2. duobus ap. Bronkh. et ed. pr. min. *ortis*.—18 *Terreat* et in Corv. uno Stat. Monac. et Guelf. 3. nec Heynio displicet; *scavas* in Palat. 4. et cod. Scal. ap. Broukh. *scava* in Palat. 5. 6. superne addito *s*; *curva* in uno Bronkh. *scava* in duobus ejusd. *scavas* in alio; *seva* in Voss. 1. et ed. pr. maj.—19 In cod. Lips. Berol. 2. Reg. et Par. *felices*; in uno ap. Broukh. et ed. pr. min. *felicis*: pro *agri* in Exc. Lips. cum edd. Douss. et Vulp. *horti*.—20 *Cultores* in uno Bronkh. pro v. l. improbante Heyn. *nostra* in Guelf. 3. edd. vett. et marg. Guelf. 2. lectionem nostram testantur alii codd. etiam Par. teste Dissenio, quamvis ex eodem *nostra* affert Husehk. 21 *Tunc* servant codd. non *Tum*, quod H. Voss. per totum Tibull. reponere placuit: cod. Lips. *vitulas in medios*, et a marg. *in numeros*.—22 In Par. quatuor Beroll. omnibus Guelf. Corv. et edd. pr. maj. et min. Rom. et Lips. *hostia parva*; Mur. ex codd. suis reposuit *magna*, accedente Scal. quod etiam testantur Reg. et Vindob.—23 In Berol. 4. *cadut*: Guarn. *mystica pubes*.—24 In Reg. Berol. 4. Lips. Guarn. Gotth. Angll. 3. 4. 5. et aliis ap. Stat. et

NOTE

17 *Ruber custos*] Priapus habitus est pro Deo hortorum Custode. Unde ab Ovid. Fast. primo: 'Et ruber, hortorum decus et tutela, Priapus.' Priapus in dextra falcem habuisse fingitur, cujus motu, et aves et furunculos perterrefaceret. Unde Horat, 'Nam fures dextra coercet.'

20 *Fertis munera vestra, Lares*] Lares, qui et Pcnates et Præstiti dicti, gemini fuerunt Mercurii et Laræ, quæ et Muta dicta est, filii: Dii non familiarum tantum, sed et viarum Præsides: unde et Compitales sunt appellati. Ovid. Fast. II. 'Gemi-

nosque parit, qui compita servant, Et vigilant nostra semper in æde, Lares.' Fuerunt etiam Lares agrorum Custodes, ut licet indicat Poëta noster.

23 *Rustica pubes*] Innuit Poëta Ambarvale sacrificium sic dictum, quod arva ambiat victima: ter enim circum arva ducebatur, omnesque post clamantes sequebantur, ex quibus unus querna corona ornatus cum solenni saltatione composito carmine Cereri decantabat laudes. Hujus sacrificii mentionem facit Virg. Georg. I. 'Cuncta tibi Cererem pubes agres-

Jam possum modo non contentus vivere parvo, 25
 Nec semper longæ deditus esse viæ:
 Sed Canis æstivos ortus vitare sub umbra
 Arboris, ad rivos prætereuntis aquæ.
 Nec tamen interdum pudeat tenuisse bidentem,
 Aut stimulo tardos increpuisse boves. 30
 Non agnamve sinu pigeat fœtumve capellæ
 Desertum, oblita matre, referre domum.

vitam degeve quo, neque perpetuo obnoxius esse longo itineri; ut ortum æstivum Canicula devitare sub umbra arboris, ad rivos aquæ præterfluentis. Neque tamen aliquando me pigeat pustinum traxisse aut boves tentos aculeo instigasse. Nec ne pudeat gremio in ædes reportare aut agnam, aut capræ partum a matre immemori

Broukh. cum ed. pr. min. *Clamat*.—25 Hunc et tres seqq. vs. collocavit Scal. post v. 50. tunc vs. 29. 30. 31. 32. 35. et 36. post v. 10. ut antea dictum est, et vs. 33. et 34. post v. 40. Lectionem vulg. *Jam modo non possum*, quod recepit Heyn. servant Beroll. 2. 3. *Jā mō nō* Berol. 4. *Possum quippe ego jam* Scal. vet. teste Heinsio ad Ald. 2. *Possum quippe ego nunc* Scal. rec. Scal. ipse ait, *Quippe ego jam possum*, quam lect. reposuit in ed. 1600. in ed. 1577. et 1582. retinnetur vulgatam: H. Voss. et Wund. Guyeti emend. Heynio probatam dederunt, *Jam modo, jam possum*: alii tentarunt, *Jam modulo possum*; vel, *Jugere nunc possum*; vel, *Jam modo non possum, c. v. parvo, Heu semper, &c.* Par. et ed. pr. maj. exhibent, *non possum*; ed pr. min. *non possunt*; Goth. *possem*. 'Vitium hic locus procul dubio contraxit gravissimum, quo induci se passus est Heynius, ut versus 25....34. aliunde illatos esse contenderet. Libri tamen consentiunt, si discedas ab Excerpt. Scalig. (vide supra,) et a codd. Ask. et Guelf. qui exhibent, *Jam modo nunc possum*. Ut nunc est, desideratur aliquid, quo repetita primariæ sententiæ propositio rite excitetur et amplificetur, v. c. *Jam volo, nam possum* ...., si præsertim aliquid excidisse post hæc verba credas. Quod cum parum sit probabile, nunc in eam sententiam inclino, ut omnem hujus versus duritiem, omnem orationis insolentiam tolli posse putem hac verborum trajectione: *Jam possum modo non contentus, &c.* Hoc unice probat Schæferus: ita adhuc interpungendum censeo: *Jam possum, modo non contentus, vivere parvo*, ut adverbia *Jam* et *modo* de diverso tempore sumantur, *parvo* autem referatur simul ad *contentus* et ad *vivere*.' Henschk.—26 In ed. pr. maj. *longe*.—27 In eadem *hortus*; Bcntl. ad Hor. 1. Sat. 6. 126. legere maluit *ictus*; in Comment. Venett. 1491. et 1493. *æstivos æstus*.—28 Burm. 11. conj. *riivum*, vel *ripam*: illud placuit H. Vossio.—29 *Non Colot. tamen* abest a cod. Lips. *pigeat* in uno Broukh. sed in marg. *pudeat* pro v. l. *bidentes* in Beroll. Angl. 3. 4. 5. duobus Heins. Reg. Par. Guelf. 3. et Corv.—30 *Et* in Exc. Lips. *implicuisse* in uno Broukh.—31 *Nunc agnamque s. pigeat*

NOTE

tis adoret, Terque novas circum felix eat hostia fruges, Omnis quam Chorus et socii comitentur ovantes.' Tibullus autem Laribus tribuit, quod Maro Cereri.

27 *Canis*] Sidus cæleste, quod mense Julio oriri dicunt, et post dies qua-

draginta occidere. Quod dierum spatium 'dies caniculares' vocamus. Quo tempore hoc sidus cum Sole conjungitur, æstum et calorem conduplicare dicitur; unde et nomen habet, quod nimio veluti calore mordere videatur.

At vos exiguo pecori, furesque lupique,
 Parcite: de magno est præda petenda grege.
 Hic ego pastoremque meum lustrare quotannis,
 Et placidam soleo spargere lacte Palem.
 Adsit, Divi, neu vos de paupere mensa
 Dona, nec e puris spernite fictilibus.

35

derelictum. Vos autem, o fures et lupi, abstinete ab exiguo pecore: præda vobis est rapienda ex magno grege. Tum singulis annis consuevi, et pastorem meum expiare, et mitem Palem lacte perfundere. O Di, præsto sitis, neque vos despiciate munera e tenui mensa, neque e levibus samis seu fictilibus. Priscus rusticus primo sibi

fætumque in nonnullis Stat. cum Colb. et Brix. *agnamve s. pigeat fætumque* in Colot. ed. pr. maj. et Venet. 2. *pudeat* in Berol. 2. quibusdam Stat. Colot. Vindob. Exc. Perr. et ed. Rom. *fætumve* in Par.—34 Verbum *est* aberat a cod. Lips. Stat. et Berol. 2. quod in finem rejectit Bach, auctoritate codd. duorum Voss. Berol. 3. unius Heins. Scal. v. c. et Zwic. 2. et sic in edd. pr. maj. et min. in qua legitur *præda*: in Bartol. *præda p. g. est*; ed. Rom. exhibet *præda tenendu*. ‘Post hunc v. aliqua intercidisse nullus dubito; reliqua bene coherent usque ad finem Elegiæ.’ *Heyn.*—35 *Nunc ego Commel. pastoremque deum, vel pastorumque deum conj.* Passer.—36 Colb. *solito*: pro lacte Berol. 1. *nocte*: in nonnullis Stat. et ed. pr. min. *Palen*, quod recepit H. Voss. *Palem* exhibent Par. et ed. pr. maj.—37 Hunc et tres seqq. vs. Scal. et Broukh. ponunt post v. 24. tunc subjiciuntur vs. 33. et 34. *Vos quoque adeste dei Exc.* Scal. *neu vos de* codd. Broukh. et Stat. *neu vosse* in Reg. Beroll. 2. 4. omnibus Guelff. Corv. Par. et edd. pr. maj. et min. alii codd. exhibent *nec vos e*: Berol. 3. confirmat *de*: ex Rom. præpositio excidit.—38 Scal. e vet. suo cod.

NOTÆ

33 *Furesque*] Abactores seu abigeos intelligit, qui proprie sunt ovium, boum, pecorumque et armentorum raptores. Isidor. lib. x. ‘Abactor est fur jumentorum et pecorum, quem vulgo abigeum vocant, ab abigendo.’

35 *Hic ego pastoremque meum*] Poëta aperte tangit morem illum antiquum quem fuscus describit Ovid. Fast. iv. quo more pecus saturum sub crepusculum una cum pastore rite lustrabatur, antequam res annua Pali Deæ pastorum fieret. Ad hoc autem suffimen erat conficiendum ex vituli favilla, sanguine equi, et fabæ culmine; deinde primo diluculo pastor inspergebat oves aqua et sulfure, herbaque sabina, et lauro igne succensis, circumcirca ovilia suffiebat.

Quo pecora piari, et morbos et tabem depelli putabant.

36 *Spargere lacte Palem*] Pales Dea fuit pastorum, cujus festa ‘Palilia’ dicebantur; vel, ut alii volunt, ‘Parilia;’ quoniam pro partu pecoris eidem sacra fiebant libo ex milio, lacte, et sapa confecto, tum preces ad eam fiebant: peractis sacris pastores aqua spargebantur, cœnæ apparabantur, et vesperi sub noctem ignes a rusticis excitabantur, quos ter transliebant. Porro Festa ‘Palilia,’ dies erat natalis urbis Romæ. Unde Propert. lib. iv. ‘Urbi festus erat,’ &c.

37 *Divi*] Dii nempe Lares ad quos sermo continuandus est, ut ostendant quæ sequuntur.

Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis
 Pocula, de facili composuitque luto. 40
 Non ego divitias patrum fructusque requiro,
 Quos tulit antiquo condita messis avo.
 Parva seges satis est; satis est, requiescere lecto
 Si licet, et solito membra levare toro.
 Quam juvat immites ventos audire cubantem, 45
 Et dominam tenero detinuisse sinu!
 Aut gelidas hybernus aquas cum fuderit Auster,
 Securum somnos, imbre juvante, sequi!

finxit vasa samia, seu fictilia, et e levi argilla conflavit. Non ego majorum opes et reditus desidero, quos seges reposita attulit priscis avis. Messis exigua sufficit; sufficit quiescere cubili, et unico lectulo artus relaxare. Quam me delectat requiescentem sæva flamina auscultare, blandisque amantem premere complexibus. Vel, quando Notus hyemalis undas inmiserit, tranquillum consecrari quietem pluvia con-

reposituit e parvis, quod nec displicet Heynio.—39 In Witt. 1. et Angll. 3. 4. primus.—40 Post hunc v. collocarunt Scal. et Broukh. vs. 33. et 34.—42 Exc. Lips. Monac. Vindob. Voss. 5. Palat. 5. Guelf. 3. et a marg. Guelf. 2. agro pro avo; cod. Lips. ano.—43 Parva satis mensa est Guelf. 2. Colot. Angl. 5. Exc. Perr. et Lipsii; Heins. conj. Parca satis mensa est, vel Parca satis mensæ est, vel Parca satis messis; cod. Lips. neutro loco habet est: Exc. Falc. Scal. rec. et vet. uno requiescere; Guelf. 3. Guelf. 2. a marg. Monac. Voss. 4. et Angll. 2. 3. 4. parvo requiescere: pro lecto, quod habent omnes libri, Heins. conj. fesso; Guy. lento; Passer. et Frut. tecto, ut est in Voss. 3. et 4.—44 Scilicet in Par. Reg. Beroll. 1. 3. 4. Colb. Witt. 1. 2. Guelf. Angll. edd. pr. maj. et min. et omnibus aliis usque ad Scal. Si licet correxerat Mur. idque confirmant Voss. 1. 3. 4. et Bern. solo pro solito Exc. Scal. et unus Heins. solido Rom. referre toro exhibent duo Palatt. unus Stat. et Goth. quod receperunt H. Voss. et Wund. hinc in Eph. Jen. 1815. satis est, requiescere lecto Si libet, et solito m. referre toro. Vulg. defendit Hand. ad Gron. Diatr. Tom. 1. p. 36. Post hunc versum Henley collocat vs. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. et 78. Elegiæ sequentis.—45 Quem Reg. Quam juvet malebat Heins. immunes in Guelf. 2. a m. pr. audire, superscripto sse, in Guelf. 3.—46 Beroll. Par. et longe plurimi codd. tuentur continuisse; et ita edd. vett. cum Vulp. et Heyn. 1. detinuisse Palat. unus, Exc. Colot. Corv. Monac. Ask. Voss. 2. 4. et Rheg. a marg. idque jam Cyl-lenio in Comment. notatum Broukh. primus recepit.—47 Berol. 3. et Dat. effuderit.—48 Codd. Scal. Corv. Exc. Perr. Voss. 1. 4. Colot. alii ap. Broukh. Guelf. 1. 3. suffragante Guelf. 2. exhibent imbre; Exc. Falc. Scal. rec. et vet. hymbre; omnes Angll. Beroll. et Palatt. Par. Com-

NOTE

39 Fictilia] Pocula initio fuere fictilia, fagina, cornea, oleagina, hederacea. Ovid. Fast. v. 'Terra rubens crater, pocula fagus erat.'

44 Et solito [solo] membra levare toro] Ex multis opibus, quas olim am-

plas habuerat, solum torum seu lectulum sibi superesse innuit Tibullus.

47 Auster] Ventus, qui flat a meridie, et sæpius pluviam inducit: unde dicitur ab Ovid. 'madidus Auster.'

Hoc mihi contingat: sit dives jure, furorem
 Qui maris et tristes ferre potest pluvias. 50
 O quantum est auri potius pereatque smaragdi,
 Quam fleat ob nostras ulla puella vias.
 Te bellare decet terra, Messala, marique,
 Ut domus hostiles præferat exuvias.
 Me retinent vinctum formosæ vincla puellæ, 55
 Et sedeo duras janitor ante fores.
 Non ego laudari curo, mea Delia, tecum
 Dummodo sim, quæso, segnis inersque vocer.

ciliante. Id mihi accidat. Is opulentus merito sit, qui pati potest iras pelagi et graves imbres. O potius quicquid est auri et smaragdi intereat, quam ut puella aliqua ploret propter itinera nostra. O Messalla par est, te certare terra et mari, ut ades tæ prætendant hostica spolia. Me catenæ pulchræ puellæ ligatum cœrent, et ad januam sævam quasi ostiarius resideo. Non equidem commendari expeto, o Delia mea, modo tecum verser, appeller, oro, ignavus et otiosus. Ego intuear te,

mel. alii igne, ut legebatur ante Scal. levante habet Berol. 1. et sic Witt. 2. sed *juvante* pro v. l. Heins. conj. *fovente*.—49 *Non* ed. Lips. *si dives* Berol. 4. *sit latus* Reg. *sim* Guarn. unde conj. Heyn. *sim latus rure*; *furorem* *Quis maris, et t. f. p. pluvias?* Exc. Scal. et Commel. habuisse videntur *rure*.—50 *Quis* ed. pr. min. Vicent. Rheg. et Lips. *Qui maris, et cæli nubila ferre potest* Exc. Scal. Heins. pro *pluvias* conj. *Hyadas*, quod in textum receperunt Bronkh. Vulp. et H. Voss. Post hunc v. Scal. et Bronkh. inserunt vs. 2. 3. 25. 26. 27. 28. at Henley ex seq. Eleg. vs. 65. 66. 67. 68. 69. 70.—51 Stat. legebat, *O quantum e. a. pereat, potiusque*, (et sic in Beroll.) sed in vet. cod. invenit *potius pereatque*, ut in Bern. Ask. et Reg. et conj. Livin. verbum est abest a Lips. pro *pereat* idem Stat. conj. *pereant*; Burm. ad Lotich. p. 209. maluit, *pereat pereatque*; Par. et omnes edd. vett. exprimunt *smaragdi*; scripturam *zmaragdi* tuetur Bronkh. ad h. l. et ad Propert. 11. 13. (16.) 44. ubi codd. sine exceptione servant *smaragdi*: ei accedit Burm. ad Ovid. Met. 11. 24. et H. Voss. ad h. l.—52 *Et fleat* Cod. Lips. et *nostras* Voss. 5.—54 Reg. Par. Berol. 2. Witt. 1. Angll. 1. 3. et ed. pr. maj. exhibent *Ut domus exiles*; Monac. *Et domus*: unus Bronkh. et Angll. 4. 5. *exiles*, vel *hostiles*; Vat. Ursini, Zwic. 1. ed. pr. min. et Rheg. *hostiles*: cod. Lips. *ostiles* *fferat*; Voss. 2. *perferat*; Voss. 3. *præferet*; Guarn. *proferat*; Goth. *eximias*; Guelf. 2. *perferat* et *præferat*.—55 Berol. 2. unus Sant. et Exc. Falc. *retinet v. f. cura*; Wakef. ad Lucr. 1. 33. malebat *victum*, quod jam Colb. Angl. 4. Goth. Voss. 3. et Venett. exhibent; sed vulg. testantur Par. duo alii Sant. et edd. pr. maj. et min.—56 Heins. corr. *sedeo ut*: pro *duras* Berol. 2. et unus Bronkh. habent *diras*.—57 Cod. Lips. Beroll. 1. 3. 4. Angll. 1. 3. 4. 5. Par. omnes Stat. Exc. Pocc. Perr. et Lips. et tres Bronkh. testantur *curo*; et sic ed. pr. maj. Rheg.

NOTÆ

53 *Te bellare decet Messala*] Ille est Valerius Messala Corvinus, qui cum Augusto Consul fuerat, ac postea de Gallis triumphavit.

56 *Et sedeo duras*] Janitores olim

catenis et compedibus vincti in ipso vestibulo quasi in præsidio collocabantur.

57 *Mea Delia*] Sub nomine Deliæ amicam Plautiam celebravit Tibullus:

Te spectem, suprema mihi cum venerit hora,

Te teneam moriens deficiente manu.

63

Flebis, et arsuro positum me, Delia, lecto,

Tristibus et lacrymis oscula mixta dabis.

Flebis; non tua sunt duro præcordia ferro

Vincta, nec in tenero stat tibi corde silex.

Illo non juvenis poterit de funere quisquam

65

Lumina, non virgo, sicca referre domum.

Tu Manes ne læde meos; sed parce solutis

Crinibus, et teneris, Delia, parce genis.

ubi mihi ultima hora advenerit, te languente dextera mortem obiens teneam. O Delia, me etiam lugebis collocatum in toro flagraturo, et basia præbebis mæstis stertibus confusa; plorabis, viscera tua non sunt ferro aspero constricta, nec lapis stat tibi in molli pectore: nullus juvenis, nec puella, domum referre poterit aridos oculos ex illis exequiis. Tu ne viola umbram meam: verum passis comis abstine, o

Vicent. Dous. 1592. Broukh. Vulp. 2. et Guelf. 3. a marg. sed Berol. 2. et pauci alii, *cupio*, quod inde manavit in ed. pr. min. Rom. Venett. 1. 2. Venet. 1487. Aldd. Mur. Basil. et alias edd. vett.—58 Rheg. a marg. ‘Ms. mens chartaceus, quasi sim.’ Post hunc inserunt Scal. et Broukh. ex seq. Eleg. vs. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. et inde 65. 66. 67. 68. 69. et 70. ex eadem.—59 *Et spectem* cod. Lips. Witt. 1. 2. unus Broukh. Angl. 4. Beroll. 1. 4. Reg. Guelf. 2. 4. cum edd. Rom. Lips. et Venet. 1491. *dum* Hamb. et Corv. Mox *Et teneam* Witt. 1. 2. unus Broukh. Colb. Venett. 1. 2. Vicent. Rheg. et Venet. 1491. *Et teneam* Angl. 2. 3. Corv. *Et tenar* Angl. 4. *Te teneam* cod. Lips. unus Heins. Par. et Colot.—61 Beckii conj. *mea Delia* H. Voss. recepit.—62 Reg. *Testibus*.—63 *Non tua sunt in me duro* interpolatum est in Reg. *Phæbo* ferro Berol. 1. ferro *præcordia duro* Berol. 3. et unus Broukh.—64 Pro *Vincta* Par. Angl. 2. 3. 4. Guelf. 3. Guarn. Berol. 3. et Voss. 3. omnes Stat. Exc. Lips. Colot. et Dat. exhibent *Juncta*; Witt. 1. 2. tres Broukh. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Vincta*; sic Guelf. 2. et a marg. *Juncta*.—66 Angl. 5. *ne*

NOTE

sic etiam Catullus Lesbiam pro Clodia, et Propertius Cynthiam pro Hostia, dissimularunt. Sane Tibullus vitam agrestem omnibus præfert, modo caræ Deliaë, hoc est, Planiaë, mutuis amoribus sibi potiri liceat.

61 *Arsuro lecto*] Antiquissimus mos apud Romanos fuit, ut mortuorum corpora terra humarentur; sed post Cornelium Syllam Romæ invaluit consuetudo, ut hominum cadavera cremarentur; ut scribit Cic. de Leg.

In rogo autem funerale cadaver cum lecto collocabatur, quem simul cum corpore comburi solitum testatur Tibullus.

62 *Oscula*] Oscula Veteres non solum moribundis fixerunt, sed etiam jamjam in rogom imponendis.

67 *Tu Manes ne læde meos*] Veterum superstitio erat mortuorum Manes offendi, si vel genas raderent, vel vestem discinderent, vel immoderate in lectu se conficerent eorum amici.

Interea, dum fata sinunt, jungamus amores :

Jam veniet tenebris Mors adoperta caput. 70

Jam surrepet iners ætas, nec amare decebit,

Dicere nec cano blanditias capite.

Nunc levis est tractanda Venus, dum frangere postes

Non pudet, et rixas inseruisse juvat.

Hic ego dux milesque bonus. Vos, signa tubæque, 75

Ite procul, cupidis vulnera ferte viris.

Ferte et opes. Ego composito securus acervo

Despiciam dites, despiciamque famem.

Delia, et ori delicato tempera. Interim donec sors patitur, conciliemus amores: mox letum adveniet caput caligine obtectum: mox illabetur ignava ætas, nec amare conveniet, nec delicias dicere cano vertice. Jam expeditus amor exercendus est, quamdiu minime piget fores rumpere, et delectat jurgia immiscuisse. Hac in re ego ductor et miles fortis; vos, vexilla et buccinæ, longe successite. Avidis hominibus plagas immittite. Divitias etiam adducite. Ego congesto cumulo tranquillus locupletes aspernabor, et contemnam esuricm.

virgo.—70 Hamb. *Mox veniet*: Berol. 1. *venerit*: unus Broukh. *Jam venit in*: Goth. *adapta*.—71 Witt. 1. 2. et Par. *surrepet*; Angl. 4. *surrepit*: cod. Lips. Guarn. Hamb. Witt. 2. unus Broukh. et Angl. 2. 4. 5. *neque*, quod ed. nulla habet: Beroll. 1. 3. Angl. 3. 4. Collot. Reg. Dat. Zwic. 1. Ask. Bern. ed. pr. min. Bartol. Lips. Rheg. et Venet. 2. *amare licebit*; Guelf. 3. *licebit* pro v. l. *decebit* Venet. 1491. Aldd. Junt. Gryph. et Francof. 1621.—72 Beroll. 2. 3. Par. Lips. Zwicc. et edd. antiquiss. *capiti*, ut conj. Mur. et legebat Stat. sed in Guelf. 2. 3. 4. ed. pr. min. Bartol. et omnibus aliis *capite*.—74 Heins. conj. *inseruisse seræ*; Heyn. malebat *conseruisse*, quod recepit H. Voss. addicentibus libb. Scheff. et Bern. Vulgatam servant Par. et edd. vett. et defendit Bach.—76 Sunt qui legunt *stupidis*, improbante Dousa P.—78 *Despiciam dites* revocavit Broukh. ex codd. Stat. et Land. quinque Palatt. duobus Vatt. et Exc. Lips. et sic in Guelf. 2. et ed. Basil. 1592. *Dites despiciam* in cod. Lips. Beroll. omnibus Heyn. ed. pr. Vicent. Rheg. aliis.

NOTÆ

70 *Mors adoperta caput*] Id est, nulli visa aut intellecta, quasi tecto capite.

ELEGIA II.

Adde merum, vinoque novos compesce dolores,
 Occupet ut fessi lumina victa sopor;
 Neu quisquam multo perfusum tempora Baccho
 Excitet, infelix dum requiescit amor.
 Nam posita est nostræ custodia sæva puellæ,
 Clauditur et dura janua fulta sera.
 Janua difficilis dominæ, te verberet imber,
 Te Jovis imperio fulmina missa petant.

5

Affer vinum, ac mero seda recentes molestias, ut somnus defatigati oculos domitos teneat; neve ullus expergefaciat me imbutum caput largo Baccho, donec amor infortunatus cessat. Adhibitæ sunt enim crudeles excubiæ puellæ meæ; et fores stabiles vulido pessulo obserantur. O molesta janua heri, te pluvia feriat, te fulmina

In ed. pr. maj. hæc legitur inscriptio, *Queritur de janua clausa et ad ipsam atque amasiam suam multis utitur blanditiis.*

1 Ald. 2. Plant. 1569. Gryph. 1573. Gebh. 1621. Vulp. 1. et aliquot ap. Mur. graves; Beroll. omnes Stat. duo Palatt. sex ap. Broukh. quinque Heins. et Exc. Lips. *noros*, 'i. e. maximos, mirabiles;' in aliis *novos c. furores* legi testatur Broukh. et sic in Hamb.—2 Nonnulli codd. exhibent *vincta*.—3 Par. Guelf. 2. Guarn. omnes Stat. quatuor Heins. duo Broukh. Exc. Lips. omnes Beroll. Angl. 1. et complures ap. H. Voss. *percussum*, probantibus Heins. et Heyn. quod nulla habet ed. præter Bach: *perfusum* habent quatuor ap. Broukh. omnes Mur. et Heyn. cum ed. pr. et Venett. 1487. 1491. 1493.—4 Colot. Guelf. 3. pro v. l. Reg. Ald. 2. et Lips. *amans*; Zwic. 1. Voss. 5. et reliqui omnes codd. cum edd. Rom. Venett. 1491. 1493. 1500. 1520. Vicent. et Ald. 1. *amor*.—5 In cod. Lips. et uno Broukh. *mater* pro *nostræ*: idem Broukh. pro *sæva* exhibet *scæva*.—6 *Clauditur, en!* conj. Heinsius: in Reg. Par. Beroll. Guelf. 1. 4. septem Palatt. quinque Broukh. et plerisque codd. cum edd. pr. mag. et min. Rom. Lips. aliis, *firma*; in Colot. duobus Vatt. omnibus Stat. et Mur. cum Exc. Pocc. *fulta*, quod revocavit Broukh. sed *fulcta* in Exc. Perr.—7 Ed. pr. min. *difficili*; Angl. 1. 2. 4. 5. Guarn. Par. quatuor H. Voss. Beroll. 1. 2. 3. et 4. a m. s. Guelf. 4. et 1. a m. pr. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et omnes fere edd. ante Scal. testantur *dominæ*; Broukh. Vulp. et Heyn. dederunt *domini*, addicentibus quibusdam codd. cum Venet. 1.

NOTÆ

Tibullus hæc Elegia queritur appositum esse custodem amicæ suæ Delia, docetque qua ratione custodes fallat, ut ipsi inter se possint amores suos conferre, etiam præsentem viro.

3 *Baccho*] Hoc est vino; vinum enim liberaliori modo sumtum somnos conciliat. Antiqui nonnulli codices legunt, *percussum*, sed melius *perfusum*.

Unde infra Eleg. 7. 'Et multo tempora funde mero.'

7 *Janua difficilis*] Exempla passim apud Poëtas occurrunt amantium, qui sæpius januis conviciantur: ut supra sæpius vidimus apud Catull. et infra videbimus apud Tibull. et Propert.

Janua, jam pateas uni mihi victa querelis,
 Neu furtim verso cardine aperta sones. 10
 Et mala si qua tibi dixit dementia nostra,
 Ignoscas; capiti sint, precor, illa meo.
 Te meminisse decet, quæ plurima voce peregi
 Supplice, cum posti florea sarta darem.
 Tu quoque ne timide custodes, Delia, falle. 15
 Audendum est! Fortes adjuvat ipsa Venus.
 Illa favet, seu quis juvenis nova limina tentat,
 Seu reserat fixo dente puella fores.
 Illa docet furtim molli descendere lecto,
 Illa pedem nullo ponere posse sono; 20

Jocis jussu jaeta percutiant. O janua, mihi soli aperiaris exorata querimoniis meis, et ne strideas converso cardine clam reserata; et condones, si qua maledicta locuta est tibi insania mea, opto, ut illa capiti meo eveniant. Equum est te recordari innumera quæ verbis precantibus profudi, dum florcas coronus tuis postibus adhiberem. Tu etiam, o Delia, ne cunctanter excipie excubitores tuos. Venus ipsa audentes sublevat. Hæc auxiliatur, sive juvenis aliquis novas ædes experitur, sive puella clavi inserta upcrit ostium. Hæc ipsa erudit clam egrædi e tenero cubili, et

—8. 9 Hi versus desunt in Berol. 4.—10 *Nec* in Berol. 2. Par. Angl. 1. duobus Broukh. Brix. Rhæg. Venet. 2. et Venet. 1487. *Neu* cod. Lips. Witt. 1. 2. unus Broukh. omnes Stat. Exc. Lips. Colot. duo Heins. et Angl. 2. 3. 4. 5. *Non* Scal. rec. *aperta soles* Berol. 3. et unus Heins.—12 *Ignoscas* Corv.—13 Stat. edidit, *Et meminisse*: Bern. *juvet*: Par. in textu quidem *voce* habet; at in marg. ab eadem manu, quæ cod. descripsit, adjectum, ‘alii nocte;’ et sic Bern. a m. sec.—14 Witt. 1. *quom*: Par. et omnes Broukh. et Heyn. cum edd. pr. maj. et min. habebant *florida*; Broukh. revocavit *florea* ex codd. Stat. *florida* s. *dabam* Sfort. *dabam* recepit H. Voss.—16 Aberat hic vs. a Colot.; in Ald. 2. lacuna stellulis insignita est: damnavit eum quoque Stat.—17. 18 *Pro juvenis* in multis codd. *juvenum*, teste Stat. negante Sant. quod recepit H. Vossius; certe *juvenum* exhibet Par. *juvenis seu quis* Berol. 2. et sic Sant. ad Balbum; Morell. ad Bartholinum legit, *seu quis juvenis n. l. tentet, Seu reseret*; ed. pr. min. etiam servat *tentet* et *reseret*: Par. pro *fixo* habet *falso*.—19 *Vulg. descendere* prius recepit Broukh. e conj. Dons. P. et sic in Firm. Mon. et Voss. 3. *decedere* cod. Lips. Berol. 2. ed. pr. maj. Vicent. Rhæg. et Venet. 1487. 1491. 1493. sed *discedere* in Par. Beroll. 1. 3. et 4. in quo a m. sec. *decedere*; H. Voss. *derepere* e cod. Fris. probante Heins. in textum

NOTÆ

14 *Cum posti florea* [*florida*] Mos erat amatorum, ut sarta et coronas amicarum januis appenderent. Ovid. Art. Am. II. ‘Postibus et duræ supplex blandire puellæ, Et capiti demtas in fore pone rosas.’

16 *Fortes adjuvat*] Ita fere Ovid.

in Fastis, ‘Audentes forsque Venusque juvat.’ Et Virg. ‘Audentes fortuna juvat.’

18 *Fixo dente*] Hoc est, clave; partem enim pro toto posuit Poëta, qui dentem vocat clavem, quia clavis dentata est.

Illa viro coram nutus conferre loquaces,
 Blandaque compositis abdere verba notis.
 Nec docet hoc omnes; sed quos nec inertia tardat,
 Nec vetat obscura surgere nocte timor.
 Nec sinit occurrat quisquam, qui corpora ferro 25
 Vulneret, aut rapta præmia veste petat.
 Quisquis amore tenetur, eat tutusque sacerque
 Qualibet: insidias non timuisse decet.

nullo strepitu posse passum figere, et communicare nutus loquaces marito præsentem, et tegere mollia verba pactis signis. Neque cunctos ea de re erudit: at quos nec segnitias remoratur, nec metus prohibet expergisci nocte tenebrosa: nec patitur ut ullus obsistat, qui corpora gladio lædat, vel detracto indumento pretium poscat. Quicumque amore occupatur, ille securus abeat et inviolabilis quacumque voluerit;

~~~~~

intulit.—21 Cod. Lips. *quorum*: Guelf. 2. et unus Broukh. *vultus*; sic etiam in Berol. 4. sed a marg. *nutus*: Stat. pro *conferre* laudat ex vet. codd. *proferre*, quod exhibent Exc. Ital.—22 Nonnulli Stat. *reddere*, glossema lect. *addere*, quam cum multis cod. Lips. omnes Beroll. et edd. pr. maj. et min. exhibent: *abdere* jam Mureto, Pulm. et Scal. revocatum, sequentes Edd. tenuerunt; tenentur idem Reg. Guelf. 2. Witt. 2. Colot. tres Vatt. Exc. Perr. aliquot Stat. et sex H. Voss. item Berol. 1. superscr. et Berol. 4. a m. sec. pro *notis* unus Broukh. habet *modis*; Guarn. *jocis*.—23 Berol. 1. *Hæc docet hoc*; Berol. 2. Par. Witt. 2. Angl. 4. 5. Colin. ed. pr. min. Brix. et Ald. *Nec decet*; Berol. 3. *Hoc decet hoc omnis*; et in Berol. 4. quoque *decet*; Rheg. et Venet. 2. *docet*: unus Broukh. *sed quas*, quod non improbat Heyn.—24 Post hunc in codd. et edd. pr. sequitur distichon, ab aliis rejectum, *En ego cum tenebris tota vagor anxius urbe, Securum in tenebris me facit ipsa Venus*: sic quoque in Guelf. 1. 3. 4. Angl. Berol. 2. 3. 4. Voss. 1. 2. 3. 4. Reg. Exc. Pocc. Mon. sex Palat. et Commel. In primo vs. pro *cum* quod exhibent ed. pr. min. et Vicentina, ed. pr. maj. Rheg. et Venet. 1491. 1493. habent *quum*; ed. Rom. *quin*, forte, inquit Heyn. pro *qui in*; Huschk. accipit pro *quum in*: cod. Lips. *En ego in tenebris*: sed Pentameter variis modis effertur; in aliis, *Non mihi nocte sopor, non mihi nocte quies*; vel etiam, *Non mihi nocte quies, non mihi nocte sopor*, ut in Corv. Witt. et Guelf. 3. a marg. vel, *Ille deus certæ dat mihi signa viæ*, ut in Par. vel, *Usque meum custos ad latus hæret amor*, ut in Guelf. 2. quem Pontano ascribunt; vel, *Præsidio noctis sentio adesse deam*, ut in quibusdam Mur. Berol. 1. 3. Sfort. et Guelf. 3. a marg. et notatus est in Reg. qui habet etiam, *Securum in tenebris, &c.* sed in marg. ab eadem manu ad priorem, ‘Seneca sic supplevit;’ ad alterum, ‘Anrispa vero sic.’ in nonnullis aliis *Securum in tenebris me facit esse Venus*, ut in cod. Lips. Berol. 4. et edd. pr. maj. min. et Ald. 2. sed in Berol. 2. *Securus*: Frut. legit, *Securum tenebris, &c.* astipulante H. Voss. In Guarn. et Mur. codd. solus prior versus legitur; ambo desiderantur in duobus Vindob. et Bern. at Scal. Broukh. Vulp. et Heyn. hos tanquam spurios proseripserunt.—25 Reg. *accurrat*.—26 *Ut veret* Goth. *Verberet* in Angl. 3. totum distichon abest ab Angl. 5. pro *præmia* Reg. habet *vulnera*: duo codd. Broukh. pro *petat* exhibent *ferat*, sed alter in marg. *petat*.—28 *Qualibet* duo ap. Broukh.

NOTÆ

26 *Rapta præmia veste*] Nonius ait capta, quo præmio eam redderent, prædones nocturnos a veteribus præmiantiores dictos. Forte quod veste

- Non mihi pigra nocent hybernæ frigora noctis,
 Non mihi, cum multa decidit imber aqua. 30
 Non labor hic lædit, reseret modo Delia postes,
 Et vocet ad digiti me taciturna sonum.
 Parcite luminibus, seu vir, seu foemina fias
 Obvia: celari vult sua furta Venus.
 Neu strepitu terrete pedum, neu quærite nomen, 35
 Neu prope fulgenti lumina ferte face.
 Si quis et imprudens aspexerit, occulat ille,
 Perque Deos omnes se meminisse neget.
 Nam fuerit quicumque loquax, is sanguine natam,
 Is Venerem e rapido sentiet esse mari. 40

par est non metuisse pericula. Mihi non officit tardum gelu noctis hyemalis, nec quando pluvia crebra aqua delabitur: hæc molestia non angit me, dummodo Delia mihi januam aperiat, et ipsa tacens accersat me ad digitorum strepitum. Abstinet lucernis, sive homo, sive mulier, mihi occurras: Venus cupit abscondi furta sua. Nec me pedum sonitu perterrefacite, nec rogate nomen, nec admovete mihi propius lucernis claro lumine. Si aliquis incogitans me viderit, is rem celet, et per cunctos cœlites inficietur se recordari. Quisquis enim garrulus extiterit, ille experietur Venerem e cruore procreatam esse, et e truculento pelago. Neque tamen maritus

cum uno Heins. *Qualibet* quinque Bronkh. et Exc. Gebh. *Quastibet* Corv. nec pro vulg. non ex Dat. Angll. 4. 5. Sfort. Beroll. 1. 3. et Voss. 3. probantibus Heyn. et Wund. receperunt H. Voss. et Bach; non tenuisse Gebh. non timuisse Par. pro *decet* Berol. 2. Colot. et Exc. Lips. (et pro v. 1. Guelf. 3.) *juvat.*—29 Reg. *sidera noctis*; Hamb. *frigora brumæ.*—31 Dat. *hinc*: Berol. 3. *hinc l. reserat*: Reg. *ladet r. m. Lydia*; Heyn. conj. *ladat.*—32 Berol. 4. *tacitura.*—33 In Par. Beroll. 2. 4. Exc. Perr. Witt. 1. 2. duobus Broukh. uno Stat. Dat. Laud. Angll. 1. 2. 3. 5. Rheg. Rom. Lips. et Venet. 2. *fiat*; in Thuan. et ed. pr. *fiat*, unde *fies* Guyetus; Heins. conj. *sitis*; Reg. *habet fias.*—35 *Ne* testantur codd. Stat. Witt. 1. 2. quatuor Palatt. Reg. Angll. 1. 3. Berol. 4. Zwic. 1. edd. pr. maj. et min. Venet. 2. Rheg. et Ald. 1. et sic edidit Bach. *Nec* in uno Broukh. Brix. Rom. et Venet. 1491. quod recepit H. Voss. *Neu* Mur. Pulm. Scal. *Ne strepitu terere* in Par.—37 *Siquid* codd. Stat. Gebh. Passer. et Angl. 1. *Si quis* Witt. 1. 2. cum tribus Broukh. *ipse* pro *ille* in Angl. 2.—38 Berol. 4. *dies*: ed. pr. min. *omnis.*—40 Exc. Pocc. et tres Heins.

NOTÆ

34 *Celari sua furta*] Furtivos coitus vult celari Venus. Unde et in eam sententiam Ovid. Art. Am. 11. 'Præcipue Cytherea jubet sua sacra taceri. Admoneo, veniat ne quis ad illa loquax. Condita si non sunt Veneris mysteria cistis, Nec cava vesanis ictibus æra sonant; Attamen inter nos medio versantur in usu, Sed sic, inter nos ut latuisse velint.'

39 *Is sanguine natam*] Poëtæ, ait Gellius, præstantissimos virtute et prudentia viros, Jovis filios appellaverunt: ferocissimos autem et alienos ab omni humanitate, tanquam e mari genitos, Neptuni filios dixerunt. Aiunt autem illi Venerem ex testiculorum Cœli Patris in mare projectorum spuma procreatam esse.

Nec tamen huic credet conjux tuus ; ut mihi verax

Pollicita est magico saga ministerio.

Hanc ego de cœlo ducentem sidera vidi :

Fluminis hæc rapidi carmine vertit iter.

Hæc cantu finditque solum, Manesque sepulcris 45

Elicit, et tepido devocat ossa rogo.

Jam tenet infernas magico stridore catervas,

Jam jubet aspersas lacte referre pedem.

tuus isti adhibebit fidem, ut promisit mihi maga veridica officio suo sortilego. Ego ipsam spectari ab æthere astra devocantem ; ipsa cantibus retorquet cursum velocis annis. Ipsa carminibus terram dirumpit, umbrasque e tumultis excitat, et ossa decipit e bustis calidis. Modo concitat magico sonitu turbas Tartareas ; easque modo lacte permulsas gradum reportare imperat. Quando vult, ipsa ex aère obscuro

rabido, probante Heyn. quod H. Voss. Bauer. Wund. et Bach receperunt : vulg. testantur Par. Witt. 1. 2. tres Broukh. edd. pr. maj. et min. Venet. 2. et Brix. sed e præpositio abest ab uno Palat. et Witt. 2. Mitsch. emend. Is V. e rabido s. isse mari : Berol. 1. 3. 4. Witt. 2. Statiani, Dat. Brix. et Venet. 1487. sentiat. — 44 Unus Broukh. Berol. 1. 3. 4. Ask. quatuor, Voss. Guelf. 2. pro v. l. cum edd. Aldd. Pulm. Basil. Plaut. Gryph. Broukh. Voss. Wund. et Bach, Fulminis ; Par. Corv. Guelf. 1. 2. 3. 4. et maxima pars codd. cum ed. pr. min. Venet. 2. Rhæg. et Venett. 1491. 1493. Fluminis : Berol. 2. Hamb. et unus Broukh. sistit pro vertit, quod reposerunt Broukh. et Bach ; Fulminis h. r. c. vertit Vulp. — 46 Elicit Par. rapido Reg. tepido Berol. 1. devorat Exc. Perr. Guelf. 4. Brix. et Venet. 1487. — 47 Hæc tenet Exc. Lips. ciet exhibent codd. Heyn. quinque H. Voss. Angl. 2. 3. 4. Zwicc. 1. 2. edd. pr. maj. et min. et sic ediderunt H. Voss. et Bach. ; tenet Stat. Par. Angl. 1. 5. duo Broukh. Dat. Venet. 2. magico sermone Witt. 1. Angl. 3. 4. et pro v. l. Guelf.

NOTÆ

41 *Verax saga*] Saga dicta est incantatrix, quod satis agat, atque ea est, quæ carminibus aut herbis mala ab hominibus dicebatur vel arcere, vel impellere, quæ et venefica dicebatur. Unde Horat. ‘Quæ saga? quis te solvere Thessalis Magus venenis?’ &c.

43 *Ducentem sidera*] Putabant antiqui magos artibus suis astra de Cœlo deducere. Unde et Virgil. ‘Carmina de Cœlo possunt deducere Lunam.’

45 *Manes Elicit*] Hoc est, facit ut reviviscant cadavera e tumulis, Manibus, id est, animis defunctorum ex Inferis in corpora revocatis. Unde

Horat. ‘Manes elicerent animas responsa daturas.’ Solebant enim veteres, ut putabant, quibusdam carmoniis ab Inferis animas defunctorum evocare, et futura ab iis exquirere. Cujus rei insigne habetur exemplum apud Lucan. lib. vi. de Erichthone Thessalia celebri venefica, quæ Pompeii rogatu militem recens occisum revocavit ad vitam, ut ex eo belli Pharsalici eventum cognosceret.

48 *Aspersas lacte*] Veteres putaverunt animas defunctorum lactis alimento gaudere, cujus aspersione eas etiam conciliari crediderunt.

Cum libet, hæc tristi depellit nubila cælo :

Cum libet, æstivo convocat orbe nives.

50

Sola tenere malas Medeæ dicitur herbas,

Sola feros Hecatæ perdomuisse canes.

Hæc mihi composuit cantus, quis fallere posses.

Ter cane, ter dictis despue carminibus.

Ille nihil poterit de nobis credere cuiquam,

55

Non sibi, si in molli viderit ipse toro.

nubes fugat, quando vult æstivo cursu nives congregat. Ipsa una fertur cognoscere malefica Medeæ gramina, una pervicisse truculentos Hecates canes. Ipsu confecit mihi carmina, quibus maritum decipere posses. Ter canta; prolatis cantibus, ter inspue. Ille nemini quicquam credere poterit de nobis, nec sibi ipsi, etsi nos idem in

//////////

3. improbante Heyn. *catenas* Berol. 2. et Exc. Lips.—19 Scheff. *Quom*: Berol. 1. 3. et Dat. *lubet* hic et seq. vs. sed hic in Berol. 2. legitur *licet*.—50 Codd. Mur. et Guy. Guelf. 1. 4. cum edd. Rom. Venet. 1491. et Brix. *provocat*; codd. Heyn. Scheff. Corv. et Par. quinque Broukh. tres Angl. tres Sant. Venet. 2. et Rheg. *convocat orbe nives*: Exc. Perr. et Pocc. omnes fere Stat. duo Vatt. et Guelf. 2. *æstu convocat ore nives*; in marg. Brix. ap. Broukh. *Quum libet, æstivo fulgerat orbe deos*; sed pro *deos* Burm. ii. legerat *deus*, i. e. Jupiter, ex Hor. i. Od. 34. 7. Heyn. autem conj. *dies*: H. Voss. dedit, *æstivo fugit ab orbe dies*, cnjus quidem script. vestigia cerni censet in var. lect. ad marg. Brix.—51 In quibusdam libb. Stat. et Gebh. non *herbas*, sed *artes*; et sic in ed. pr. min. probante Huscchio.—52 Græcam formam *es* in *Hecates* e codd. Heyn. Berol. 2. 4. Zwicc. 1. 2. Corv. Angl. 5. cum H. Voss. et Wund. recepit Bach. *Hecatæ* servant Par. Witt. 1. 2. quatuor Palatt. quinque Heins. quod reposuit quoque Broukh. *Hecate* ed. pr. min. Heinsius pro *perdomuisse* malebat *perdomat hisce*.—53 In nonnullis *queis*; plurimi Broukh. Par. Berol. 1. 2. 3. Goth. Witt. 1. 2. ed. pr. et Venet. 2. habent *quis*, et sic per totum Tibull. scribendum curavit Bach.—54 Exc. Perr. et unus Broukh. *expue*; Angl. 3. 4. 5. Guelf. 3. nonnulli Stat. Brix. Venet. 1487. Rom. cum aliis, *expue*; Angl. 2. Witt. 1. et Laud. *conspue*.—56 Palat. 1. Berol. 2. Broukh. 1. Angl. 2. 4. et Witt. 1. *si molli*; et sic edidit H. Voss. Broukh. 3. *sin molli*; cod. Lips. *sm in molli*: Exc. Lips. *esse thoro*; Exc. Heins. ed. pr. min. et Bartol. *esse toro*; Ald. 2. Basil. 1569. Plant. 1569. et Gryph. *esse sinu*;

NOTÆ

52 *Sola feros Hecatæ*] Hecaten veneficiorum præsidem veneficæ magico susurro eliciunt clamitantibus occurrentem. Virgil. ‘Visæque canes nūlure per urbem, Adventante Dea.’ Has canes non inscite Furias quidam interpretantur. Sed per *feros Hecatæ canes* minus recte intelligas Cerberum tricripitem, sed tres Furias, quas Lucanus appellat Stygias canes Proserpinæ famulas.

54 *Ter dictis despue carminibus*]

Plinius refert in omni medicina mo-rem esse, atque effectus adjuvare, terna despue deprecatione; ternarium enim numerum in Sacris adhibebant, eumque Diis acceptissimum esse existimabant; sed ex disciplina veneficii est ter sibi in sinum spuere. Juvenal. Sat. vii. ‘Conspuiturque sinus.’ Et Virgil. in Ciri: ‘Ter in gremium mecum, inquit, despue virgo.’

Tu tamen abstineas aliis : nam cetera cernet
 Omnia : de me uno sentiet ipse nihil.
 Quid credam ? nempe hæc eadem se dixit amores
 Cantibus aut herbis solvere posse meos ; 60
 Et me lustravit tædis ; et nocte serena
 Concidit ad magicos hostia pulla Deos.
 Non ego, totus abesset amor, sed mutuus esset,
 Orabam ; nec te posse carere velim.
 Ferreus ille fuit, qui, te cum posset habere, 65
 Maluerat prædas stultus et arma sequi.

tenero lecto conspexerit. At tu ab aliis temperes ; reliqua enim omnia videbit, de me solo nihil esse intelliget. Quid ego existimem ? Scilicet ea ipsa affirmavit se carminibus aut graminibus dissolvere posse amores meos. Me etiam facibus purgavit ; et furva procubuit victima ad magica numina clara nocte. Non ego precubar ut integer amor absisteret, at reciprocus esset, nec cupiam posse reipsa destitui. Ille ferreus sit, qui, si te tenere qucat, præoptarit stolidus exuvias ac militiam sec-

Broukh. *ille toro* ; Perr. *ipse thoro*.—57 *Tu tantum* Guelf. 1. 4. aliquot Stat. Exc. Heins. ed. pr. maj. et Venet.—58 Ex codd. Guy. Reg. Exc. Heins. et aliquot aliis, *ille* pro *ipse*, vel Heynio probatum, dederunt H. Voss. Bauer. Wund. et Bach : Berol. 4. exhibet vulg. *esse* ; Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Pen. Par. Corv. Angl. 1. 2. Dat. Colot. edd. pr. maj. et min. Rheg. Venet. 2. *ipse* ; unus ap. Broukh. *ille*, vel *ipse* : Huschk. conj. *iste* ; Heins. *ista*.—59 *Quin* Exc. Perr. *Quid ? credam ?* legit Bach : pro *se* Berol. 1. habet *si* ; Berol. 3. et ed. pr. min. *sibi*.—60 In uno Stat. *fallere* pro *solvere*.—61 Beroll. 1. 2. *thedis* ; ed. pr. min. *thædis*.—63 Reg. *Non totusque abesset* ; Berol. 3. *Non totus ut* ; in nonnullis ap. Heyn. *Non totus abesset* ; in Ald. 2. et aliis, *Non ut totus abesset* : Par. Exc. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. cum Sfort. et Vat. ap. Stat. nostram lect. testantur.—64 *Optabam* Land. et Witt. 2. pro vs. 1. Hoc versu claudit Elegiam Scal. quatuordecim seqq. inserens ante vs. 59. Elegiæ primæ, postpositis tamen sex prioribus : inde hujus Elegiæ reliqua post vs. 36. quintæ ; cujus Elegiæ vs. triginta quatuor seqq. sextam suæ edit. formant ; sexque posteriores ejusdem post vs. 32. Elegiæ sextæ inserti sunt. Hi quatuordecim vs. Heynio quasi fragmentum habentur. Hoc negat Wund. quæ asteriscos ab Heynio interpositos delet. Vide ad Eleg. 1. vs. 50. H. Vossio placuit hic novam, a priore divisam, constituere Elegiam.—65 Scal. hic intrusit *faat*, omnibus codd. *invitis* ; Heins. conj. *sinu* : vulg. defendit Guy. sic derivans, ' fuim, fuis, fuit : ' edd. pr. maj. Rheg. et Venet. 2. *quom* : in aliquot Stat. Goth. Hamb. Beroll. 2. 4. Angl. 4. ed. pr. min. Ald. 1. et Vulp. 1. *possit* ; et sic legit Scal. reliqui codd. testantur *possit*. ' Si fuit absolute positum est, debebat sequi *Maluit*. Indicativus sæpe pro potentiali ponitur : servem adco etiam quod in nonnullis est, *possit*. ' Heyne. Quod adeo verum est, inquit Huschk. ut, nisi alia scriptura in promptu esset,

NOTÆ

62 *Concidit ad magicos*] Dii Magici furvæ et nigræ ; unde pullam hostiam dicit Poëta, id est, nigram. Hecate, quibus immolabantur hostiæ

Ille licet Cilicum victas agat ante catervas,
 Ponat et in capto Martia castra solo;
 Totus et argento contextus, totus et auro,
 Insideat celeri conspiciendus equo. 70

Ipsae boves, modo sim tecum, mea Delia, possim
 Jungere, et in solo pascere monte pecus;
 Et, te dum liceat teneris retinere lacertis,
 Mollis et inculta sit mihi somnus humo.

Quid Tyrio recubare toro sine amore secundo 75
 Prodest, cum fletu nox vigilanda venit?

tari. *Esto ille copias Cilicum fusus coram propellat, et bellica tentoria statuat in terra occupata: ac totus argento, et totus auro concinnatus, spectandus sedeat veloci equo. Dum tecum sim, o Delia mea, ipse tauros jugare queam, et gregem pascere in desertis collibus. Et mihi dulcis quies sit in humo aspera, modo fas mihi sit te suaviter amplecti. Quid juvat quiescere in lecto Tyrio absque amore prospero,*

~~~~~

vulgatæ præferrem hanc emend. *Maluit et prædas, &c.* In uno Voss. *Ferreus ille fuit, qui, te quum posset habere, Maluerat prædas, &c.* Berol. 4. etiam habet *Maluerat*; Par. *Malluerit.*—67 In Stadianis, Exc. Falc. et Vat. Ursini *vinctus*; in codd. Heyn. Beroll. Angl. 1. 2. 3. 4. et plur. aliis *victas*.—68 Pro *capto* in Berol. 3. et Dat. *raperto*: Reg. *campo*.—69 In uno Stat. *contactus*, probantibus Sant. Schrad. et Heyn. *Totus ut argento totus contextus et auro in Par. confectus* Exc. Heins.—70 Pro *celeri* maluit Bauer. *celebri*. Hic vs. ita legitur in Berol. 3. *Insideat conspiciendus equo celeri.*—71 In uno Stat. *modo sim tecum mea Delia*; et sic Broukh. et Bauer. *modo si tecum, mea Delia* Par. si habent etiam codd. Heyn. omnes Guelff. sex ap. Broukh. et edd. pr. maj. et min. (forte pro *si*.) sit Berol. 3. in edd. H. Voss. et Bach. *tecum modo sim, mea Delia*; Heyn. *mea, sim tecum modo, Delia*: Broukh. 1. 2. Berol. 2. edd. pr. maj. et min. Rheg. et Venet. 2. *possem*; Guelff. 1. 4. Angl. 5. et ed. Rom. *possum*; in Par. et aliis *possim*.—72 Beroll. 1. 4. Reg. omnes Guelff. Par. et ed. Lips. *in solito*; omnes Angl. Beroll. 2. 3. cum edd. pr. maj. et min. *insolito*; Rom. *insolido*.—73 Scal. edidit, *teneris liceat*; omnes Berol. Ital. Angl. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. et edd. pr. maj. et min. *liceat teneris*; H. Voss. dedit, *O te dum teneris liceat, favente Frenz. tenuisse lacertis* Par.—74 *Mollis in inculta* in codd. Stat. Vat. 2. binis Angl. et Exc. Perr. et sic edidit Broukh. *et inculta* in sex Palatt. et quinque aliis ap. Broukh. *et in nuda* in codd. Mur. et Passer. unde Dousa F. faciebat *et in dura*; in Par. ed. pr. maj. et Rheg. *et in culta*; et sic conj. Grut. in ed. pr. min. *et in cultus*: Broukh. 1. *sit mihi*.—75 Hæc in nonnullis libris, cum ed. pr. et Venet. 2. ita distinguuntur, ut alium quoque sensum efficiant, *Quid Tyrio recubare toro sine amore secundo Prodest? cum fletu nox vigilanda venit.*—76 In

NOTE

67 *Ille licet Cilicum*] Cum hæc scriberet Poëta, in Ciliciam profectus erat Messala, a quo invitatus fuerat ad contubernium suum. Idem autem est, ac si diceret, De Cilicibus

triumphet Messala, per me licet. Cilices autem populi sunt Asiæ minoris, ad Amanum montem et ad mare Mediterraneum positi, quorum regio Cilicia dicitur.

Nam neque tum plumæ nec stragula picta soporem,

Nec sonitus placidæ ducere possit aquæ.

Num Veneris magnæ violavi numina verbo,

Et mea nunc pœnas impia lingua luit?

80

Num feror incestus sedes adiisse Deorum,

Sertaque de sanctis deripuisse focis?

Non ego, si merui, dubitem procumbere templis,

Et dare sacratis oscula liminibus.

quando nox lacrymis vigilanda est? Tunc enim nec plumæ, nec peristromata variegata, nec sonus lenis aquæ somnum queat conciliare. An potestatem Veneris magnæ dicto offendi? Et lingua improba jam supplicium pendit? An dicor Divorum templa impurus invisisse, et coronas e sacris aris detraxisse? Equidem non cuncter, si dignus sum, eorum fanis procidere, et augustis foribus oscula præbere. Non ego cuncter genibus terram supplex perreptare, et sacris

edd. vett. *quom.*—77 Broukh. 1. Laud. Angl. 1. 2. Par. Berol. 4. ed. pr. maj. Rheg. Venet. 2. et Venet. 1487. *tunc*; Gueff. 2. Colot. Exc. Vat. Heins. et Exc. Pocc. *nunc*: Gueff. 1. 4. Palat. 2. ed. pr. maj. et Venet. 1520. *pluviæ*: Angl. 4. *neque stragula*: Par. *sopore.*—78 Corv. Angl. 1. Gueff. 1. 2. 4. Zwicc. 1. 2. Beroll. 1. 3. 4. omnes H. Voss. cum edd. vett. testantur *possit*; et sic in Gueff. 3. sed adscr. *i*: Scal. Broukh. et Wund. dederunt *possit*, quod servant Angl. 4. et Berol. 2.—79 *Non* Ald. 2. *Quin* Reg. Angl. 3. 4. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Scal. rec. Exc. Vat. Heins. Dat. Colot. Rheg. et Venet. 2. *magni* Angl. 3. *magno* codd. Passer. et Guy. et sic conj. Gebli. *vano* vult Heins. ‘Antiqui Interpretes hic aliquot versus desiderari putavere, idque Statius etiam veteri suo libro admonebatur, quia hæc, quæ sequuntur, cum superioribus non bene cohærent: neque ego nexum, qui inter ea intercidat, animo assequi possum, quanquam Vulpus sibi eum invenisse videbatur. Scaliger in Elegiæ quintæ (suæ ed.) extrema reject; quod ut vix est probandum, ita tutius est statuere, fragmentum hoc esse novæ Elegiæ.’ *Heyne*. Vide ad v. 65.—80 *Ut...luat* in Stadianis, et Colot. quod Bauer. et H. Voss. receperunt: *num* pro *nunc* in Berol. 4. Gueff. 2. Par. Witt. 1. Scal. rec. Exc. Vat. Heins. Dat. Colot. ed. pr. maj. Rheg. Venet. 2. et Lips. *tulit* pro *luit* in Angl. 3. 4. Scal. rec. et nonnullis aliis.—81 *Quin* Reg. et Angl. 3. *Quin*, vel *Num* Angl. 4. *ferro* pro *feror* Berol. 4. *sedem* Berol. 2.—82 *Sertare* malint Broukh. et Heyn. *deripuisse* in plur. codd. et impressis, inter quos omnes Beroll. Zwicc. Par. ed. pr. maj. et Rheg. et sic ediderunt Bauer. H. Voss. et Bach; *diripuisse* in ed. pr. min. *deripuisse*, ex emend. Turnebi, primus recepit Dousa in ed. Plaut. *eripuisse* cod. Scheff. Gueff. 1. 4. edd. Rom. Brix. Venett. 1491. 1493. et Stat.—83 *Non ego sic meritus* legi jussit Heins. Hoc et sequens distichon transposita sunt in Ald. 2.

NOTE

75 *Tyrio toro*] Hoc est, purpureo. Tyrus autem urbs fuit Phœnicia in Syria, olim insula, quæ et Sarra fuit nuncupata: unde ‘ostrum Sarra- num,’ pro ‘purpura Tyria;’ in hac enim urbe laudatissima purpura tingebatur: unde Ovid. Art. Am. lib. II.

‘Sive erit in Tyriis, Tyrios laudabis amictus.’

79 *Num Veneris magnæ violavi*] Veneres suorum incommodorum causam Diis attribuebant, quos sibi infestos, et suo aliquo merito et noxa læsos opinabantur.

Non ego tellurem genibus perrepere supplex,

85

Et miserum sancto tundere poste caput.

At tu, qui lætus rides mala nostra, caveto.

Mox tibi non vacuus sæviet usque Deus.

Vidi ego, qui juvenum miseros lusisset amores,

Post Veneris vinclis subdere colla senem;

90

Et sibi blanditias tremula componere voce,

Et manibus canas fingere velle comas;

Stare nec ante fores puduit, caræve puellæ

Ancillam medio detinuisse foro.

postibus infelix caput allidere. Tu vero, qui gaudens ludis mea incommoda, prospicito modo tibi ipsi: idem Deus non perpetuo iratus erit. Ego ipse spectavi, qui infelices amores irrisisset, postea vetulum subicere cervicem Veneris jugo, et concinnare sibi illecebras trementi voce, et manibus cupere medicare canos capillos. Nec erubuit hæere ad junuam, aut media platea amicæ dilectæ famulam

invitis codd. accedente tamen Scal.—85 Berol. 3. Exc. Scal. et Dat. *pedibus*, ut citatur a Turnebo; et sic in Berol. 1. sed a marg. *genibus*; in Guelf. 1. 2. 4. *prorepere*, quod Cyllen. laudat in Comment. Venet. 1487. et explicat ‘obrepere,’ improbaute Heyn. in Palat. 1. *proterrere*, unde Gebh. *procurrere*, quod damnat Broukh.—86 Colb. et unus Stat. *tacto pro sancto*: Berol. 2. *tondere*.—87. 88 Broukh. *malit qui lentus*; ed. pr. *maj. letus*. Deinde *non uni* in Exc. Perr. et omnibus H. Voss. probante Sant. quod Bauer. Wund. et Bach receperunt. *non vanus* cod. Lips. Witt. 1. Palat. 2. Broukh. 1. 2. 3. Goth. Hamb. Vat. Ursini, Berol. 2. Angl. 1. 4. ed. pr. min. Rom. Ald. 1. Basil. Gryph. et Plant. *Mox tibi ne vanus sciviat* in Berol. 3. sed in Berol. 2. et uno Broukh. *serviet*: unus Heins. cum Ald. 2. et aliis, *ipse pro usque*. Hoc distichon varie interpungunt; in Reg. Thuan. Guelf. 1. 4. Venett. 1491. 1493. Scal. et Broukh. *At tu,....caveto Mox tibi: non, &c.* in Corv. *At tu,....caveto: Mox tibi non, &c.* quod placuit Vulpio; in Guelf. 2. Basil. et Plant. *At tu, qui lætus rides, mala nostra caveto: Mox tibi non, &c.* ‘Quidni potius scripserit? *Mox tibi, non nobis.* Et hoc fortasse retinerem, nisi exquisitius aliquid latere suspicarer in lectione *non vanus*, quam plurimi servant libri. Nempe legendum censeo: *Mox tibi non vacuus, &c.* Hic est, quem Ibycus dicit, ap. Athen. XIII. p. 601. ‘*Epos oûdeplav karakokros ôpav.*’ Huschk.—89 In multis Stat. Witt. 2. Dat. et ed. pr. *maj.* item ed. pr. ap. Morell. et Lips. *juvenem*, quod reposuere Scal. et Broukh. sed *juvenum* testantur omnes Heyn. Guelf. Beroll. alii: *lasisset* in Sfort. *lasisset* in cod. Scal. duobus Heins. et Colb. unde Scal. conj. *Vidi ego, qui juvenis seros desisset*; hinc Broukh. in contextum intulit, *qui juvenem seros desisset*, quod facere non ausus erat Scaligerus: Sant. einend. *qui juvenis miseros risisset amantes*: Doct. Jortin, in Obs. Misc. vol. II. p. 241. veram lect. esse credebat, *Vidi ego, qui juvenis*

NOTE

85 *Non ego tellurem genibus perrepere*] In Dis placandis per templum supplices non incedebant, sed repabant ad sedem ejus Dei, quem placare cupiebant.

86 *Et miserum sancto tundere poste*

caput] Romani religionis aliquid liminibus et postibus tribuebant. Unde amplectebantur postes, et osculabantur limina, et ad Deorum iram placandam posti caput illidebant.

Hunc puer, hunc juvenis turba circumterit arcta; 95

Despuit in molles et sibi quisque sinus.

At mihi parce, Venus; semper tibi dedita servât

Mens mea: quid messes uris acerba tuas?

remorari. Ipsum pueri, ipsum adolescentes denso cœtu circummurmurant; et singuli sibi in tenerum gremium despunt. Tu vero, o Venus, ignosce mihi, animus meus tibi devotus perpetuo fuit addictus. Quare incendis aspera fruges tuas?

seros lusisset amores.—95 Omnes Angl. Palatt. 1. 3. 4. 5. Berol. 4. Reg. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Laud. Exc. Perr. et Pocc. Vat. Heinsii, Scal. rec. Colot. Venet. 2. Venet. 1487. Rhæg. et Brix. *circumterit*; Thuan. Colb. Berol. 1. unus Heins. Aldd. Colin. Gryph. et Plant. *circumstetit*; Berol. 3. *circumstitit*; Berol. 2. Colb. unus Palat. Broukh. 2. et ed. pr. min. *circumvenit*; Scal. ex ingenio *circumstrepit*; Huschik. conj. *circumstrepit*; plurimi codd. Stat. Palat. Witt. 2. et optt. membranæ *arta*; alter Stat. Colot. Vat. Heinsii, et pro v. l. unus Guelf. *atra*; Angl. 1. 3. *atta*; Angl. 2. *apta*; Witt. 1. et Broukh. 1. 2. 3. *arcta*.—97 Ed. pr. maj. *par te pro parce*: Sfort. Guelf. 2. Exc. Pocc. Rhæg. Venet. 2. et Venet. 1487. *debita*; et sic in Berol. 4. sed a marg. *dedita*: Scal. et Broukh. *serviit*; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. ed. pr. Brix. Rhæg. Venet. 2. et Venet. 1487. *servit*.

NOTÆ

96 *Despuit in molles*] *Pntabant* spuunt, et videntur fascinum arcere: antiqui in sinum sibi despucendo fascinum averti; quod innuit Interpres Juvenalis, in hæc verba, ‘conspuiturque sinus.’ ‘Propter fascinum,’ inquit, ‘verborum, ter sibi in sinum

Simili fere de causa pueri et puellæ senem illum amatorem, quasi dirum omen aversati, in sinum sibi despuebant.

ELEGIA III.

IBITIS Ægæas sine me, Messala, per undas,

O utinam memores ipse cohorsque mei!

O Messala, proficiscemini absque me per Ægæas aquas, o utinam tu ipse et comi-

In edd. pr. maj. min. et Vicent. *Ad Messalam*; in Rhæg. *Ad Messalam conquerens quod apud pheacas ægrotet et laudat primam ætatem et demum (deam, vel Vcnerem) se ducentem ad Elisios Campos*: hoc pertinet ad vs. 58. ubi hæc editio in contextu habet *in Elisios*.—1 In ed. pr. maj. *Ægeas*.—2 In eadem *memor es ipse*; pro *ipse* ex uno Passer. H.

NOTÆ

1 *Ibitis Ægæas, Messala*] *Eo tempore M. Valerius Corvinus Messala* ex Consulatu quem cum Augusto gererat, in Macedoniam proficisceba-

Me tenet ignotis ægrum Phæacia terris.

Abstineas avidas, Mors, precor, atra, manus!

Abstineas, Mors atra, precor; non hic mihi mater, 5

Quæ legat in mœstos ossa perusta sinus;

Non soror, Assyrios cineri quæ dedat odores,

Et fleat effusis ante sepulcra comis;

Delia non usquam est: quæ me quam mitteret urbe,

Dicitur ante omnes consuluisse Deos. 10

tes tui reminiscamini mei. Phæacia me detinet ægrotum terris incognitis: tu, o mors atra, rapaces manus coërceas. O mors atra, parcas, quæso; nec mihi hic præsto est genitrix, quæ reliquias crematas in mæstum gremium colligat; nec germana, quæ adhibeat rogo meo Assyria aromata, et sparsis crinibus ploret ad tumulum meum: nec Delia usquam est, quæ cum me a se dimitteret Roma refertur prius consultasse

//////////

Voss. et Baner. dederunt *tuque*.—3 Broukh. pro *terris* malit *tectis*, improbantibus Heyn. et Huschk.—4 Reg. Guelf. 1. 4. Witt. 1. 2. Exc. Perr. unus Palat. Angll. 3. 4. Brix. Rom. et Venet. 1487. *mors violenta*; et sic in Guelf. 3. a marg. *mors modo nigra* in Par. Corv. Statianis, Dat. quatuor Palatt. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 3. 4. Angll. 2. 5. Scal. rec. cum edd. pr. maj. et min. et sic in Guelf. 2. sed superscr. lect. nostra, quam exhibent etiam Exc. Lips. et Pocc. unus Palat. Laud. Colot. Vat. Ursini, Angll. 2. 5. et Venet. 2. *mors violanda* in Berol. 1.—6 Par. et ed. pr. maj. *mestos*.—7 Pro *dedat* Broukh. *mallet fundat*; Heynio placuit *reddat* vel *didat*; sed H. Voss. in textum invexit *condat*; vulg. omnes codd. et impressi testantur: Berol. 4. exhibet *honores*; et sic Witt. 2. sed a marg. pro v. l. *odores*.—9 Omnes fere codd. etiam Beroll. Zwicc. et H. Voss. cum edd. pr. omittunt *est*; et sic edidit Bach; sed Vindob. Corv. Hamb. et ed. Wund. cum aliquot aliis, servant hoc vocabulum; in Guarn. erat, *Delia non unquam, et quæ*, voluit nempe, inquit Heyn. *Delia non unquam est; quæ, &c.* nonnulli codd. et edd. vett. habent *cum* vel *quam*; sed *quam*, a Dous. restitutum tumentur Vind. Mon. Bern. et Voss. 2. *quom* in Witt. 1.—10 Pro *omnes* quidam volunt *meos*, teste

NOTÆ

tur, ad quam Ægæo mari perveniendum erat. Quo cum sequeretur Messalam Tibullus, adversa valetudine Coreyæ correptus est. *Messala* dictus est a Messana urbe Siciliæ, ut ait Macrob. Saturn. 1.

3 *Phæacia*] Hoc est, Coreyra insula maris Ionii, sic dicta a Phæace filio Neptuni et Coreyæ nymphæ filiæ Asopi. Quod ibidem ægrotarit Tibullus testatur Ovid. Elegia de Obitu Tibulli: 'Sed tamen hoc melius, quam si Phæacia tellus Ignotum vili supposuisset humo.'

6 *Quæ legat ossa*] Morem antiquum

attingit Poeta, quo qui proximior aderat genere defuncti cineres colligebat, quos vasculis inclusos tumulo componebat. Unde Tibull. lib. III. Eleg. 2. 'Sic ego componi versus in ossa velim.'

7 *Assyrios odores*] Odores et aromata, amomum, et balsamum, thus, costum, &c. rogo superinfundere vetustas consuevit. Cic. de Leg. lib. II. hoc vocat, 'sumptuosam respersionem.' Vide Apul. Apol. Assyria porro est Asiæ Majoris regio, quæ, si Straboni credatur, Babyloniam, et maximam circumjacentium regionum

Illā sacras pueri sortes ter sustulit: illi

Retulit e triviis omina certa puer.

Cuncta dabant reditus: tamen est deterrita nunquam,

Quin fleret, nostras respiceretque vias.

Ipsē ego solator, cum jam mandata dedissem,

15

Quærebam tardas anxius usque moras.

Aut ego sum causatus aves, aut omina dira,

Saturni aut sacram me tenuisse diem.

*cunctos Divos. Ipsa ter eduxit sanctas sortes pueri: puer e compitis indubia præsa-
gii renuntiavit. Omnia spondebant ingressum; ipsa nihilominus nunquam avocata
est quin ploraret, et iter meum respectaret. Ego ipse consolator, ubi jam commis-
issem mandata, expetebam semper sollicitus seras cunctationes, vel prætexui alites, vel
horrenda ostenta, vel lucem Saturno dicatam inhibuisse me, quam sæpe viam carpens*

*****

Bronkh. ed. pr. maj. *consoluisse*.—11 Carrio ad Val. Flac. *puero legebat; Illa
sacras pure conj. Guy. Illa manu pueri sortes ter Salm. Illa sacras urnis sortes
ter Heinsius; Par. Beroll. 2. 3. et Laud. substulit; Corv. unus Stat. unus
Passer. Bronkh. 2. Beroll. 1. 2. et ed. pr. maj. illē; hinc Passer. exculpit
illā.*—12 *Rettulit* in Beroll. 1. 2. et ed. pr. min. *Retulit* in Beroll. 3. 4. Witt.
1. 2. Bronkh. 1. 2. et melioribus: *e triviis conj. Mur. quod Broukh. Ed. Par.
1723. et H. Voss. receperunt: omnia Berol. 3. Witt. 1. 2. Dat. edd. pr. maj.
et min. Brix. Rhæg. Venet. 2. et Venet. 1487.*—13 *Laud. et Ald. 2. reditum:*
*Exc. Pocc. Colot. et Exc. Vat. Heins. tamen haud deterrita frustra est, quod
H. Voss. in textum intulit: Berol. 1. quicquam: Angll. 1. 2. Beroll. 2. 3. 4.
Dat. Corv. Broukh. 2. 3. Laud. Colb. et ed. pr. min. nusquam; Broukh. 1.
et Venet. nunquam; Witt. 1. et Par. nunquam; Witt. 2. quicquam, et pro
v. l. nusquam.*—14 *Quom fleret* Par. cod. Passer. Laud. Exc. Pocc. et edd. pr.
maj. et min. quod recepit H. Voss. *Cum Palatt. Colot. Corv. Brix. Venet.
et Rhæg. Quom Angll. 1. 2. 4. 5. et Venet. 1487. 1491. 1493. Quin Alld.
et sex ap. H. Voss. despiceretque Reg. Laud. Vat. Ursini, et Angl. 2. prospiceretque
Angl. 4. respueretque Zwic. 1.*—15 Witt. 1. *quom; Guelf. 3. pro v. l.
dedisset.*—17 Beroll. 1. 3. ed. pr. min. *aves dant omina: Beroll. 2. 4. Par.
ed. pr. maj. aves: dant; Guelf. 2. aves dare numina diras, ex interpolatione;
aut omina omnes Statt. Palat. 2. Vat. Ursini, et Venet. 2. et sic Scal.—
18 H. Voss. Saturnive sacram me tenuisse: Broukh. inter lineas *te* particulam*

NOTÆ

partem comprehendit, quam et Syriam Græci vocant: etsi forsan multo latiores fuerint fines Syriæ, quam Assyriæ.

11 *Illā sacras pueri sortes*] Tollere sortes, ex mente Scaligeri, nihil est aliud quam futura ex iis quæreret; tolli autem sortes solitas fortunæ monitu et operam interponi consuevisse indicat Cic. de Divin. lib. II. his verbis: 'Ex illa olea arcam esse factam, eaque conditas sortes quæ

hodie fortunæ monitu tolluntur. Quid igitur in iis potest esse certi, quæ fortunæ monitu, pueri manu miscentur atque ducuntur? Puer vero e triviis vocatus temere, et ignotus, ne videretur suspectus, sortes ducebat. Cum vero ter tollerentur sortes, certissimum omen putabatur.

17 *Causatus aves*] Causatus est Poëta aves haud addicentes, sed contra profectioi suæ obscævantes; quippe qui inebriis, non præpetibus

O! quoties ingressus iter, mihi tristia dixi

Offensum in porta signa dedisse pedem!

20

Audeat invito ne quis discedere Amore,

Aut sciat egressum se, prohibente Deo.

Quid tua nunc Isis mihi, Delia? quid mihi prosunt

Illa tua toties æra repulsa manu?

causatus sum passum in foribus lapsum mihi omnia infausta portendisse. Nemo ausit abire amore repugnante, vel noverit se Deo vetante profectum esse. O Delia, quid jam tibi prodest Isis tua? quid jam prosunt mihi æra illa tam sæpe tua manu

notatam reperit in Venet. 2. Saturni sacram omnes Beroll. Saturni sacra me, &c. reposuit Scal. aut exulat quoque e Reg. Guelf. 1. 2. 3. Corv. Par. edd. pr. maj. et min. timuisse exhibent aliquot Stat. Exc. Perr. et Cyll. in Comment.—19 Omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Laud. ed. pr. min. et Venet. 2. quotiens.—21 Angl. 4. invicto: Guelf. 2. Guarn. Angl. 1. 5. Beroll. Par. tres Palatt. Witt. 2. Broukh. 2. 3. Vat. Heinsii, Dat. Colot. et ed. pr. min. neu quis; unde Voss. sono syll. quis dis offensus, finxit nemo, idque in textum invexit: neuquis Reg.—22 In Angl. omnibus deerat τὸ Aut; Heyn. conj. Sentiet egressum se prohibente deo; Doering. malit, Aut sciet; unus Palat. Aut faciat gressum.—23 Beroll. 1. 3. ysis; Berol. 2. hysis tibi; Broukh. 1. Guelf. 1. 3. 4. edd. pr. maj. et min. quoque tibi; ed. Rom. sis tibi, Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. Colb. Laud. Exc. Pocc. omnes Stat. Angl. 2. 3. 4. 5. Colot. Dat. Vat. Heinsii, Vat. Ursini, et Exc. Falc. exhibent mihi.—24 Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. Brix. Rheg. Venet. 2. et Ve-

NOTE

alibus usus fuerat; quia nempe nec garritu nec volatu saltem suo Poëtæ consilium ratum fecerant aves. 'Causari' autem est excusare causas annectendo: unde 'Causarius' apud Celsum dicitur is, qui sæpius valetudinem causatur, seu in excusationem affert.

18 Saturni aut sacram me tenuisse diem] Tradunt Astrologi Saturni stellam maleficam esse, hinc dies ipsi dicatos rebus gerendis minime aptos esse arbitrabantur. Significat vero Tibullus se sacro Saturni die fuisse prohibitum, quominus iter exequi properaret.

20 Offensum in porta] Offensionem pedis in limine, omnemque retentionem ominosam censebant antiqui. De hac re pluribus Valer. Max. lib. 1. cap. 4. Plut. de Antigono in Vita

Demetrii, et Ovid. passim, maxime vero Met. x. de Myrrha: 'Ter pedis offensi signo est revocata,' &c.

23 Quid tua nunc Isis] Isis fuit Inachi filia, Io prius dicta, quæ cum a Jove adamaretur, metu intervenientis Junonis, in vaccam fuit transmutata, postea vero, implorato Jovis auxilio, pristinam formam recepit, et ab Ægyptiis mutato nomine Isis dicta est, et numinis loco habita: huic vovebant amatores. Damnat Isin Poëta, quæ cultrici Deliæ neget auxilium.

24 Æra repulsa manu] Sistrum intelligit Poëta, quod est instrumentum tinnitum edens, apud Ægyptios in sacris Isidis receptissimum. Inde Sacerdotes Isidis a Juvenale, Martiale, et aliis Sistrati dicti sunt.

Quidve, pie dum sacra colis, pureque lavari 25

Te—memini—et puro secubuisse toro ?

Nunc, Dea, nunc succurre mihi : nam posse mederi

Picta docet templis multa tabella tuis :

Ut mea votivas persolvens Delia voces,

Ante sacras, lino tecta, fores sedeat ; 30

percussa ? Aut quid me jurat, quod tu ejus sacra sancte celebras, et te pure abluī, et solam casto cubili requierisse recordatus sum ? Jam, o Diva, jam mihi auxiliare. Nam frequentes illæ tabulæ pictæ in fanis tuis arguunt te sanare posse. Ut Delia pendens noctes promissas lino adoperta pervigilet ad sanctam januam ; et teneatur

net. 1487. *totiens*: Mur. codd. Colot. Angl. 5. Exc. Perr. Brix. et Venet. 1487. *sistra*; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 3. 4. Reg. et Venet. 2. *æra*.—25. 26 Par. *Quidve pie deumque*, ubi *πὸ* *pie* a m. s. est; *Quodve* Vat. Ursini; omnes Beroll. *piæ*: Exc. Lips. *deum dum*; Heyn. malit, *deæ dum*; in vulgg. *Quidve pie dum sacra colis ? pureque lavari Te memini et, &c.* Reg. pro *colis* habet *facis*, et seq. vs. *succubuisse*, ut est in Berol. 2. et ed. pr. min. Heyn. conj. *pureque lavari Te membra, et puro secubuisse toro*; vel, *Quidve pie tibi sacra coli ? pureque lavari Te, &c.* Doering. *Quidve, pie dum sacra colis, pureque lavari Et memini, puro, &c.* Slothouw in Act. Soc. Traj. *memini in mane mutari vult*.—27 Nonnulli legunt *Nuncea*, unica voce: ed. Bas. *mihī jam*: posse, &c. pro *mederi* in Reg. *videri*.—29 *Et* Beroll. 1. 3. 4. Reg. Guelf. 2. Angl. 2. 3. 4. 5. Sfort. Witt. 2. Broukh. 1. 2. Dat. Laud. et Scal. rec. cum aliis; nostram testantur Berol. 4. a m. sec. Witt. 1. Broukh. 3. Colb. et Venet. 2. *persolvet* Witt. 2. Broukh. 1. et Berol. 3. *persolvat* Broukh. 2. Witt. 1. Colb. Berol. 4. Corv. Scal. rec. et Colot. *persolvere* Berol. 2. et Broukh. 3. *persolvat* Guelf. 2. a m. pr. Pro *voces* præbent Voss. 1. 2. 4. edd. Scal. Broukh. et Vulp. 1. *noctes*; sed Vulp. in secunda ex ingenio dedit *pænas*, improbante Heyn.—30 Berol. 2. *sedeant*.—32 *In signis* ed. pr. maj. *desinat* pro

NOTE

25 *Pureque lavari*] Morem tangit Tibullus, quo in sacris, aut antequam sacra facerent vivo flumine se lavabant antiqui. Vide Serv. ad Æn. iv.

26 *Puro secubuisse toro*] Huic Deæ sacra faciebant præsertim amicæ, vel pro se vel pro amantibus vota solventes, et in ejus mysteriis novem noctibus integris secubabant.

27 *Nunc, Dea*] Plures voce unica legunt, *Nuncea*; ita vocari Isidem testatur Propert. lib. ii. Eleg. 28. 'Io versa caput, primos mugiverat annos, Nuncea, quæ Nili flumina vacca bibit.'

28 *Picta tabella*] Deæ Isidi ægrotautes liberati mala valetudine, sicut ii, qui e naufragio evaserant, Nep-

tuno, tabellas ex pariete suspendere consueverant ad voti solutionem; hisque in tabulis votivis depictos naufragiorum causas et pericula, variasque morborum curationes, cernere erat. Ut habent Cic. lib. iii. de Nat. Deor. Horat. ii. Sat. 1. Brisson. de Formul. lib. i.

30 *Ante sacras, lino*] Lino induebantur Isidis Sacerdotes, quod Osyris invenit, nec solum Sacerdotes, sed et supplices Isidi, quod significat Tibullus. E religione eadem fuit, sedere ante fores, et ante pedes, atque etiam Deorum beneficia narrare. Unde Propert. lib. ii. 'Ante tuos pedes illa ipsa adoperta sedebit, Narabitque sedens longa pericla sua.'

Bisque die, resoluta comas, tibi dicere laudes
Insignis turba debeat in Pharia.

At mihi contingat patrios celebrare penates,
Reddereque antiquo menstrua thura Lari.

Quam bene Saturno vivebant rege, prius quam
Tellus in longas est patefacta vias!

35

Nondum cœruleas pinus contemserat undas,
Effusum ventis præbueratque sinum,

bis in die capillos diffusa tibi laudes canere spectanda in Phario cœtu. Mihi vero eveniat paternis Lares colere, et solvere veteribus Penatibus thura menstrua. Quam belle debebant Saturno Principe, antequam terra aperta est in longa itinera. Neque dum pinus spreverat æquoreos fluctus, et expansos sinus fluminibus commiserat:

//////////

debeat Berol. 2.—33 Vat. ap. Stat. Ac, et in marg. *Fac*; in ed. pr. min. *Ut*: Angl. 4. a m. pr. *primos*, et sic in Rom. et Venet. 1487.—34 *Reddere et antiquo* Par. *mascula* Corv. Beroll. 2. 3. Broukh. 1. et Dat.—36 *In longas tellus* Berol. 4. *sit pro est* in Broukh. 1. et nonnullis aliis, unde Voss. exculpit *it*: *pro patefacta* Broukh. aliquando suspicabatur *male secta*.—37 *Nundum* in Par. *Non ceruleas* ed. pr. min. *conscenderat* Guelf. 2. *contexerat* Angl. 2. Berol. 2. Laud. Colot. Broukh. 2. Reg. Ask. Dat. et alii ap. Sant. *conspexerat* in Par.—38 Angl. 2. 3. 4. Hamb. Witt. 1. Laud. et ed. H. Voss. *præbueratve*.—

NOTE

31 *Bisque die*] Bis in die Sacerdotes Isidis laudes ipsi dicere solebant; scilicet primo mane cum templum aperirent, et hoc 'Apertio' vocabatur, deinde Deam salutabant, quod 'Salutationem' et 'Excitationem': toto vero deinde die stipem emendicabant: inde demum redeuntes ad horam octavam Deam componebant, templumque clauderant. Bis igitur in die laudes Deæ dicere est, mane nempe cum salutatur Dea, et hora octava cum templum clauditur. De hac re Apul. lib. 11. Fab. Miles. 'Illico Dea matutinis perfectis salutationibus summo studio percunctabar singulos.' Item: 'Rite solenni apertionis celebrato mysterio, ac matutino peracto sacrificio.'

32 *Turba Pharia*] Hoc est, Ægyptia. Pharos enim fuit insula Ægypti parva, Canopico Nili ostio objecta, olim, si fides adhibeatur Homero, a continente unius dici navigatione di-

remta, nunc vero Alexandriæ ponte conjuncta.

33 *Penates*] Di sunt domestici, qui et Lares dicti sunt, quod domi reique domesticæ Præsides et Custodes sunt habiti apud antiquos. Erant autem Lares seu Penates publici; erant et privati, urbium scilicet et domorum. Vide Plin. lib. XXI.

34 *Menstrua thura*] Nonnulli legunt *mascula*, sed melius longe *menstrua*. Laribus enim seu Penatibus Diis apud veteres sacra fiebant singulis mensibus, scilicet Kalendis, et nascente Luna cujusque mensis. Quod docet Horat. III. Od. 23. 'Cælo supinas si tuleris manus Nascente Luna, rustica Phidile; Si thure placaris et horna Fruge Lares,' &c.

35 *Saturno rege*] Poëtæ mundi ætates fecere quatuor: auream, argenteam, æream, et ferream. Ætas aurea, Saturno regnante, omnia hominibus ex sententia et copiose sub-

Nec vagus, ignotis repetens compendia terris,
 Presserat externa navita merce ratem. 40
 Illo non validus subiit juga tempore taurus;
 Non domito frænos ore momordit equus;
 Non domus ulla fores habuit; non fixus in agris,
 Qui regeret certis finibus arva, lapis.
 Ipsæ mella dabant quercus, ultroque ferebant 45
 Obvia securis ubera lactis oves.
 Non acies, non ira fuit, non bella; nec ense
 Immiti sævus duxerat arte faber.
 Nunc Jove sub domino cædes, nunc vulnera semper;
 Nunc mare; nunc leti mille repente viæ. 50

neque nauta errans oneraverat navem peregrina merce, quærens lucra in regionibus incognitis. Nec eo tempore robusti boves jugum passi sunt; nec equi ore devicto lupos momorderunt: nec ædes ullæ habuerunt januas, nec saxum collocatum in agris, quod dirigeret prædia constitutis limitibus. Ipsæ quercus mel præbebant, et oves tranquillis sponte ingerebant mammas lactis refertas. Neque exercitus fuit, nec furor, nec prælia, nec crudelis opifex inhumana arte gladios extenderat. Jam sub Jove Principe occisiones et plagæ perpetuo sunt; jam pelagus, jam infinita mortis

//////////

41 Berol. 3. habet *tardus* cum lit. *u* superscr. pro *validus*.—42 *Nec* Colb. *franos* Broukh. 1. 2. Par. et Venet. 2.—43 Angl. 2. *nec fixus*; Berol. 2. et Palat. 1. *arvis*.—44 Angl. 2. *tegrat*.—45 *Ipsæ mella dabat* ed. pr. min.: pro *ultroque ferebant*, ed. pr. maj. et Rheg. habent, *nec bella, nec enses*, ex vs. 47.—46 Bentr. ad Lucr. 1. 886. *pro securis* legi jussit *pressuris*, aut *sucturis*, improbante Huschk.—47 *Non acies ferrivæ fuit* vult Heins. *Non animi* Broukh. probante Vulpio; *Non rabies* V. D. in Obs. Misc. Vol. II. p. 240. (et sic Burn. h. l. laud. ad Æn. VII. 326.) *Non acris tunc ira fuit* alius ibid. *nec bella* Colot. *non ense* Berol. 3. *enses* Par. ed. pr. maj. et min. Rom. Rheg. et Lips. et sic legit Scal. *ensem* exhibent omnes Stat. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 2. et duo Heins. cum Brix.—48 V. D. in Act. Soc. Traj. p. 191. conj. *ære* pro *arte*, improbante Huschk.—49 Colot. aliquot Stat. quatuor ap. Voss. uterque Zwicc. et ed. pr. min. nostram lect. confirmant; omnes Beroll. et Heyn. Par. et ed. pr. maj. cum vulgg. et *vulnera*.—50 *Nunc maris et leti* in Vindob. et uno Broukh. *multa reperta via* Vat. 4. aliquot Voss. et Guelf. 3. pro v. l.

NOTÆ

ministrabat; reliquæ ætates aliæ in alias pejores degeneraverunt. Ætatis autem Saturni laudes eleganter describit noster Poëta.

43 *Non fixus in agris*] Lapidés in agris apud veteres figebantur; qui tanquam termini agros dividerent: iique sacri habebantur, magnisque cærimoniiis seu sacrificiis collocabantur. In fossis enim quibus imposituri

erant Terminos antiqui, sacrificio facto, hostiaque immaculata cæsa, sanguinem instillabant, eoque thura et fruges jactabant, favos quoque et vinum in fossas adjiciebant, consumtisque omnibus dapibus igne, super calentes reliquias lapides collocabant, Et tale sacrificium domini, inter quos fines dirimebantur, faciebant. Erat et interdum stipes. Unde Ovid. Fast

Parce, pater ! timidum non me perjuria terrent,
Non dicta in sanctos impia verba Deos.

Quod si fatales jam nunc explevimus annos,

Fac lapis his scriptus stet super ossa notis :

HIC JACET IMMITI CONSUMTUS MORTE TIBULLUS, 55

MESSALAM TERRA DUM SEQUITURQUE MARI.

Sed me, quod facilis tenero sum semper Amori,

Ipsa Venus campos ducet ad Elysios.

Hic choreæ cantusque vigent ; passimque vagantes

Dulce sonant tenui gutture carmen aves. 60

*viæ subito extiterunt. Ignosce, o Pater, nulla perjuria, nec nefariæ voces in Cæli-
tes sacros prolata me pavidum territant. Quod si jam absolvimus fatalem ætatem ;
effice, ut saxum erigatur super cineres his literis incisus : Hic situs est Tibullus
acerba morte confectus, quando Messalam terra et mari prosequitur. Quoniam
vero propensus sum blando amori, Venus ipsa deducet me in Elysias plagas. Ibi
et carmina et chori invalescunt, et alites huc illuc errantes resonant exili fauce sua-*

//////////

nunc leti mille reperta via Commel. et Goth. *leto mille reperta via* Voss. 2. *leto* etiam unus Broukh. et Voss. 5. hinc Broukh. concinnavit, *Nunc mare, nunc leto multa reperta via*, a Voss. receptum ; Wund. *leti multa reperta via*, sed in Obs. præfert, *leto mille repente viæ* : plurimi codd. mille habent ; *repente* in codd. scriptum *repæte*, hinc *reperte*, et *referte*, et *repte*, et *repertæ*.

Lachm. ad Propert. p. 96. conj. *cædes et vulnera* ; *apertum Nunc mare, nunc leti mille repente viæ*. Nostram lect. tuentur Angl. 1. 2. 3. 5. Beroll. 1. 3. 4. uterque Zwicc. Venett. Brix. Rhag. Aldd. Scal. Vulp. Heyn. Bauer. et Bach. —51 *Parce, precor Voss.* 4. Berol. 3. et marg. Rhag. ap. Heins. *timidum* Guelf. 3.—52 *Nec dicta* Witt. 1. et Angl. 2. 3. 4.—54 *At pro Fac* ab H. Vossio inventum et in textum illatum : *inscriptus* in nonnullis ap. Mur. Beroll. 1. 4. Goth. a m. pr. et ed. pr. min. quod H. Voss. et Bach. receperunt, probante Heyn. qui *is scriptus* etiam conj. *in scriptus* ed. pr. maj. *his scriptis* cod. Liv. *inscriptis* Par. et plerique, et sic edd. omnes ante Broukh. præterquam ed. pr. min. quæ cum Exc. Lips. et Falc. *his scriptus* exhibent : *sit pro stet* in Angl. 5.—55 Beroll. 1. 3. *consumtus amore* ; in uno Stat. *consumtus marte*.—57 Exc. Lips. Guelf. 3. et Goth. *qui* ; et sic Dous. Morell. et Passer. unus Voss. habet *sim* ; unde Voss. finxit, *qui f. t. sim*.—58 *Pro ad* Beroll. 1. 3. 4. et alii habent *in*, quod non improbat Huschk. ad præter alios confirmant Exc. Perr. Colb. Witt. 1. unus Stat. unus Broukh. sex Voss. Angl. 2. 3. 4. 5. Berol. 2. Guelf. 1. a m. pr. Guelf. 2. a m. s. et Colot. idque Voss.

NOTÆ

11. ' Termine, sive lapis, sive es defossus in agris Stipes : ab antiquis tu quoque nomen habes.'

54 *Fac lapis his scriptus*] Ut frontibus monumentorum inscribebantur Epitaphia, sic etiam Columellis interdum, sic e Columella et ei imposita sphaera deprehendisse se Archi-

medis sepulcrum, ait Cic. Tusc. v.

58 *Campos Elysios*] Elysium est Poëtis locus in Inferis, ubi piorum animæ a malis separatae habitant. De his Ovid. Eleg. de morte Tibulli : ' Si tamen e nobis aliquid, nisi nomen et umbra, Restat, in Elysia valle Tibullus erit.' Sunt et Elysii campi

Fert casiam non culta seges, tososque per agros

Floret odoratis terra benigna rosis.

Hic juvenum series teneris immixta puellis

Ludit, et assidue prælia miscet Amor.

Illic est, cuicumque rapax mors venit amanti,

65

Et gerit insigni myrtea sarta coma.

At scelerata jacet sedes in nocte profunda

Abdita, quam circum flumina nigra sonant.

Tisiphoneque impexa feros pro crinibus angues

Sæviti, et huc illuc impia turba fugit.

70

ves cantus. Terra non avata producit casiam, et per amnes campos liberalis tellus rosis odoriferis vernal. Atque ordo juvenum blandis virginibus insertus lusitat, et amor jugiter serit certamina, ibi versatur ille cuius amatorum letum avidum accidit, et fert coronas myrteas pulchro capillo. Sed habitatio scelesti situ est in alta caligine abscondita, circa quam amnes atri resonant; et Tisiphone squalida pro capillis habens diros serpentes furit, et scelerata multitudo eo et illo refugit. Deinde ater

Bauer. Wund. et Bach. receperunt.—61 Santen. ad marg. ed. Broukh. notavit per annos.—63 Ac Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 4. et edd. vett. quas secutus est H. Voss. Hac Par. Witt. 1. 2. Angl. 4. et unus Palat. At Angl. 5. Beroll. 1. 3. unus Heins. Colb. ed. pr. maj. Rhæg. et Venet. 2. probante Heyn. Hic Colot. et Corv. Et juvenum ed. pr. min. species pro series Berol. 1. immixta vindicavit Husehk. immista in nonnullis; Heyn. tentavit innixa, et sic uterque Zwicc. et aliquot ap. H. Voss. imixta Par. et ed. pr. immissa vult Heinsius; implexa Fruterii emend. nullo libro confirmatam, idem Voss. recepit.—64 Doct. Jortin, in Obs. Misc. Vol. 11. p. 241. pro assidue malebat assiduus, improbantibus Heyn. et aliis.—67 Hac Witt. 1. 2. et Angl. 4. tacet sedes conj. V. D. in Probab. Crit. p. 9. in parte Reg.—68 Berol. 3. et Dat. nocte sonant: et sic Berol. 1. sed in marg. nigra.—69 Reg. et Corv. implexa, ut conj. Frut. et Pricæus ad Apul. innexa Gebh. ferox in ed. Rom.

NOTE

in Bœotia circa Thebas, de quibus Virgil. ‘Quamvis Elysios miretur Græcia campos.’

61 Fert casiam] Casia est herba, aut frutex odoris optimi. Unde Virgil. Ecl. 11. ‘Tum casia, atque aliis intexens suavibus herbis.’

66 Myrtea sarta] Myrtus arbor est Veneri sacra: ex qua sibi coronas amantes nectere solebant. Hinc Ovid. Arte Am. 11. ‘Sertaque odorata myrtea ferte coma.’ Amantes etiam defunctos in Elysiis in sylvâ myrtea errare dicit Virgil. Æn. vi.

‘Hic quos durus amor crudeli tabe peredit, Secreti celant calles, et myrtea circum Sylva tegit.’

67 At scelerata sedes] Hæc est Inferorum regio, in qua torquentur impii, quam Virgil. Æn. vi. describit: ‘Sub rupe sinistra Mænia lata videt, triplici circumdata muro: Quæ rapidus flammis ambit torrentibus annis Tartareus Phlegethon, &c. Tisiphoneque sedens palla succincta cruenta, Vestibulum insomnis servat noctesque diesque. Hinc exaudiri gemitus,’ &c.

Tum niger in porta serpentum Cerberus ore

Stridet, et æratas excubat ante fores.

Illic Junonem tentare Ixionis ausi

Versantur celeri noxia membra rota;

Porrectusque novem Tityos per jugera terræ

75

Assiduas atro viscere pascit aves.

Tantalus est illic, et circum stagna: sed acrem

Jam jam poturi deserit unda sitim;

anguis in foribus; insuper Cerberus latrat gutture, et pervigilat ad portam aream; ibi impii artus Ixionis aggressi etiam explorare Junonem cita rota volutantur. Et Tityus per novem agri jugera expansus alites continuas ulit nigro jecore. Tantalus ibi est etiam circa lacus aquæ: at liquor destituit violentam sitim ipsius mox bibi-

et Berol. 4. a m. sec.—71 *Tunc* Par. Angl. 4. Dat. edd. pr. maj. et min. Venet. 2. et Rheg. *Nunc* Brix. et Venet. 1487. 1491. 1493. *Hic* Colot. et unus Stat. *Tunc* vel *Tum* Angl. 2. in turba vulg. in porta Exc. Perr. Witt. 1. 2. Laud. Broukh. 1. 2. 3. Scal. rec. Dat. Colot. 1. 2. Angl. 3. 4. 5. Venet. 2. Rheg. Brix. Venet. 1487. 1491. 1493. Scaligeri lect. *Tum n. in porta serpens; tum C. ore Stridet* Vulp. Sylv. et Voss. receperunt, probante Barthio, Voss. tamen ore in ora mutato, quod improbant Huschk. et Bach. a porta mavult Goerenz. duce Zwic. 2. in verbis in porta epitheton latere suspicabatur Bach; Heins. vero antea conj. *Tum niger intorto serpentum, vel serpentes; et Jacobs. impuro; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. et omnes Heius. exhibent serpentum.*—72 *Stridit*, quod recepit Broukh. debetur Statio; id unus Hamb. agnoscit. Totum hoc distichon ab aliena manu venisse suspicabatur Heyn.—73 *Par. temptare Ixionis; ed. pr. Ixionis.*—74 *Colb. vexantur.*—75 *Projectus* in aliquot codd. teste Burm. ad Propert. II. 8. 34. *Tycios* Par. *Tytios* optt. codd. etiam Angl. 5. et sic H. Voss. Wund. Bach, et Fea ad Hor. II. Sat. 3. 112.—76 *Ed. pr. min. sola habet, sanguine pascit.*—77 *Scal. 1. et circum, h. e. 'circumit:'* Berol. 1. *signa* et in marg. *stagnâ.*—78 *Colb. potanti.*—79 *Laud.*

NOTÆ

71 *Tum niger in porta serpentum*] Hydra est illa quam Virgilius etiam in porta collocat: 'Et bellua Lernæ Horrendum stridens.'

73 *Illic Junonem*] Ixion fuit Phlegya filius, quem cum Jupiter in Cœlum assumisset, ut eum a soceri cæde expiaret, ausus est ille Junonem de stupro interpellare; quamobrem indignatus Jupiter ipsum fulmine ad Inferos detrusum volubili rota circummagi jussit.

75 *Porrectusque novem Tityos*] Tityus Jovis et Elaræ filius fuit, qui cum Latonæ pudicitiam tentavisset, ab Apolline ejus filio sagittis confos-

sus et ad Inferos relegatus est, ubi vultures ejus jecur depascunt assidue renascens: tantæ autem magnitudinis gigas fuisse traditur, ut novem jugera jacens occuparet.

77 *Tantalus est illic*] Tantalum Jovis filium hac pœna apud Inferos torqueri fabulantur, ut cum aquas ad mentum usque habeat, et poma capiti ejus immineant, nec edere tamen possit nec bibere. Hæc autem ipsi pœna imposita est, quod cum Jovem ac reliquos Deos hospitio exceperisset, Pelopem filium membratim discerpitum ipsis devorandum apposuerit, ut ipsorum divinitatem experiretur.

Et Danaï proles, Veneris quæ numina læsit,
 In cava Lethæas dolia portat aquas. 80
 Illic sit, quicumque meos violavit amores,
 Optavit lentas et mihi militias.
 At tu casta, precor, maneat! sanctique pudoris
 Assideat custos sedula semper anus.
 Hæc tibi fabellas referat, positaque lucerna 85
 Deducat plena stamina longa colo.
 Ac circa gravibus pensis affixa puella
 Paulatim somno fessa remittat opus.
 Tunc veniam subito, nec quisquam nuntiet ante:
 Sed videar cælo missus adesse tibi. 90

turi. Progenies etiam Danaï, quod Veneris potestatem violarit, inserunt Lethæas undas in dolia pertusa. Ibi versetur quicumque delicias meas offendit, et mihi longam militiam cupit. Tu vero quæso ut pudica perseveres, et vetula perpetuo adsistat tutrix diligens sacræ verecundiæ: ipsa nurret tibi fabulas, et adhibita lampade trahat plena colu pensa grandia. Et fumula circum operoso stamini intenta laborem relaxet sopore defatigata. Tum repente accedam, nec ullus prius indicet;

//////////

Gnelf. 3. et Angl. 2. *quia*; cod. Lips. Broukh. 1. 2. Witt. 1. Angl. 1. Par. et edd. pr. maj. min. Aldd. Mur. Basil. Scal. et Gebh. cum vulgg. *quod*; sed *quæ* exhibent Witt. 2. Broukh. 3. Exc. Pocc. omnes Stat. Colot. 1. 2. Reg. Corv. edd. Vicent. Rom. Rheg. Venet. 2. Venett. 1487. 1491. 1493. Lips. Dous. Bronkh. et Heyn. *lumina* Berol. 4. *munera* Reg.—80 Par. et edd. pr. maj. et min. *letheas*.—81 Berol. *est*, sed superscr. *sit*: Vulp. et Voss. præferendum existimabant *violarit*, et versu seq. *Optarit*; ubi pro *militias* Berol. 1. habet *malitias*, lit. *i* superscr. Heins. conj. *delitias*, sc. amatorias.—86 Gnelf. 2. *Deducat*, vel *Deducas*: Par. et unus Broukh. *pleno*; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. et omnes Heins. *plena*.—87 *At* cod. Lips. Colb. Reg. cum edd. Rheg. Brix. et Venet. 2. *Ac* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 3. 4. Scal. rec. et Venet. 1487. *Ac circum* Exc. Lips. *At circa* Par. ‘Majuscula C scribendum *Circa*: est nomen puellæ *Κίρκη*. Horatium semper ‘*Circam*,’ non ‘*Circem*’ dixisse testantur Caper Gramm. Sed cod. noster habet *Cura*, non *Circa*. Ne ita quidem propterea non erit nomen proprium. *Κούρα* enim est puella.’ Scal.—88 Berol. 2. *somnos*; pro *remittat*, cod. Lips. *remutat*: Scal. e cod. suo malebat *onus* pro *opus*, sed lect. nostram confirmant Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. Angl. alii, cum omnibus edd. vett.—89 Berol. 2.

NOTE

79 *Et Danaï proles*] Danaus Ægypti frater quinquaginta filias habuit, quæ omnes una nocte maritos suos interfecerunt, præter unam Hyperminestram, quæ Lynceum conjugem suum servavit. Hinc apud Inferos supplicii loco dolium pertusum aqua implere coguntur, e quo tantundem effluat, quantum infundatur.

Delph. et Var. Clas.

89 *Nec quisquam nuntiet ante*] Solebant Romani servos seu viatores præmittere, ut adventum suum nuntiarent. Tibullus contra consuetudinem Romanorum subito vult venire, quod repentino adventu suo majus puellæ gaudium objectum iri putet.

90 *Cælo missus*] Quos inopinato

Tibul.

F

Tunc mihi, qualis eris, longos turbata capillos,
 Obvia nudato, Delia, curre pede.
 Hoc precor, hunc illum nobis Aurora nitentem
 Luciferum roseis candida pœrtet equis!

at tibi videar ex æthere delatus. Tum mihi, o Delia, occurre nudis pedibus cujusmodi eris prolixos crines confusa: id peto, Aurora nitida afferat nobis splendidum hunc Luciferum roseis equis.

Nunc; Berol. 1. Tum; in Augl. 5. Florent. Statianis, cum edd. Broukh. Cant. et Lips. ne; in aliis, etiam Heynianis, nec: Berol. 4. nec quicquam; Vind. nec quis mihi; Burm. ad Ovid. Trist. III. 3. 23. conj. nec quis me nuntiet.—91 Par. Nunc mihi.—93 Hunc precor hunc ex Exc. Perr. Voss. 3. et uno Broukh. volentibus Stat. et Gebh. cum Broukh. revocavit Bach, cujus vestigia in varr. Nunc, Tunc, apparent; Hoc precor, hoc! Illum Voss. probante Huschk. cui tamen magis arridet Vulg. quam exhibent Par. et edd. pr. utinam pro illum in Voss. 3. sed vulg. defendebat Richterius in Specim. Obs. Crit. ex Æn. VII. 255. 272. pro nitentem Berol. 2. rubentem; et sic in Stat. et Gebh.

NOTÆ

videmus, 'e Cælo' dicimus 'missos;' Justin. lib. v. 'Hunc quasi de Cælo unde Cicero de Arusp. Respons. 'Ut missum, ut et ipsam victoriam in-Deus aliquis elapsus e Cælo;' et tumentur.'

ELEGIA IV.

Sic umbrosa tibi contingant tecta, Priape,
 Ne capiti soles, ne noceantque nives:

O Priape, ita tibi eveniant opaca umbracula, ne æstus vertici, et nix officiat;

Hæc in ed. pr. maj. præfixa sunt verba: Ad Priapum de amoribus puerorum.—1 Hic Guarn. cum edd. Basil. 1569. et Gebh. 1621.—2 Nec capiti cod. Lips.

NOTÆ

1 Sic] Hac particula optantes ap-
 precantesque bonum utuntur Poëtæ.
 Ita Horat. I. Od. 3. 'Sic te Diva
 potens Cypri, Sic fratres Helenæ lu-
 cida sidera, Ventorumque regat pa-
 ter,' &c. Ovid. Amor. lib. II. 'An-
 nue: sic tibi sint intonsi, Phæbe, ca-

pilli, Sic tua perpetuo sit tibi casta
 soror.'

Priape] De Priapo Deo, hortorum
 præside et custode, jam sæpius, et
 pluribus. Orpheus Bacclum, Solem,
 et Priapum eundem facere videtur.

Quæ tua formosos cepit solertia? certe
 Non tibi barba nitet, non tibi culta coma est;
 Nudus et hybernæ producis frigora brumæ, 5
 Nudus et æstivi tempora sicca Canis.
 Sic ego. Tum Bacchi respondet rustica proles,
 Armatus curva, sic mihi, falce Deus:
 O fuge te teneræ puerorum credere turbæ:
 Nam causam justi semper amoris habent. 10
 Hic placet, angustis quod equum compescit habenis,
 Hic placidam niveo pectore pellit aquam.

quænam tua industria bellos delinivit? Neque sane tibi barba culta est, nec pexus capillus. Tu etiam nudus protrahis algorem hyemis, nudus quoque aridam tempestatem æstivæ caniculæ: ita ego; deinde Bacchi progenies agrestis Deus curva falce armatus ita mihi refert: Cave committere te molli puerorum cœtui; habent enim perpetuo legitimam amoris causam. Hic jucundus est, quod equum arctis frænis coercet; ille tranquillus aquas agit pulchro pectore: alius allexit, quoniam

et Zwic. 1. cum ed. Lips. ut conj. Heins.—3 *Quæ tua formosa cepit* ed. pr. maj. *formosa* etiam exhibent Rheg. Vicent. et Venet. 2.—4 Beroll. 1. 2. Witt. 2. et Dat. *nec tibi culta*; verbum est ejecit Stat. Cod. Lips. habet, *nitent, non t. c. como*.—5 Berol. 3. Reg. Exc. Pen. Palat. Commel. et Ask. cum ed. Rom. Brix. Venet. 1489. et aliis *tempora*.—6 Propter *παρήχησιν* syll. *ca* et tenuitatem epith. H. Voss. de conjectura *sæva* recepit.—7 'In quibusdam vett. *Sic ego; sic Bacchi, &c.* ab iis autem abest Pentameter qui sequitur.' *Mur.* Hinc H. Voss. distichon ita conceinnavit, *Sic ego. Sic B. r. r. p. A. c. falce mimante Deus*: Beroll. 1. 3. Witt. 2. Angl. 2. et Dat. *tunc*; cod. Lips. Commel. Bronkh. 1. duo Palatt. Rom. et Venett. 1491. 1493. *cum*; Exc. Perr. et Colot. *quom*: cod. Lips. Zwice. Beroll. 1. 3. 4. Guelf. 2. Witt. 1. 2. Colb. unns Broukh. ed. pr. min. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Ald. 2. *respondit*; Broukh. 1. 2. Palatt. Brix. et Venet. 1487. *respondet*: Reg. Corv. Angl. 3. 4. et Broukh. 1. *pubes*. Mox *curvas sit* in ed. pr. maj. *sit* etiam habent Beroll. Angl. 3. alique, cum edd. pr. min. Vicent. Rheg. Ald. 1. et Scal. 1. sed in Scal. 2. *sic*.—9 *Heu fuge* Colb. *Offuge* Witt. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *O fugæ* ed. pr. min. *Ne fuge* notavit Perr. *tradere* Guelf. 1. 4. Exc. Perr. Colot. Brix. et Venet. 1487. *tendere* cod. Lips. Hunc et quinque seqq. vs. post septuagesimum quartum inseruit Scal. in eorumque locum substituit vs. 39. 40.—11 Reg. *armatis*; unde Heyn. *artatis*, vel, *arctatis*: Voss. 3. et Goth. pro *quod* habent *qui*, i. e. quia: Berol. 2. et Broukh. 2. *compescat*.—12 *Hic placet ut* Colot. *Hic placet a* Berol. 4. *Hic facilem* ex ingenio dedit H. Voss. improbant Frenz. *Hic niveo placidam* conj. Hushk. *muto* in Berol. 1. et a

NOTÆ

7 *Bacchi proles*] Priapum Liberi patris et Veneris filium fuisse tradunt, quem superstitiosa antiquitas hortorum præsidem credidit. Hunc alii Chiones Nymphæ et Bacchi filium faciunt; at Luciano constat eum non esse Bacchi filium.

8 *Armatus curva falce*] Hic Pentameter in multis deest antiquis codicibus. Armatus autem falce dicitur Priapus, quia de numero est Deorum Agricoliarum, et ut præterea aves et fures territet.

Hic, quia fortis adest audacia, cepit; at illi
 Virgineus teneras stat pudor ante genas.
 Sed te ne capiant, primo si forte negarit, 15
 Tædia; paulatim sub juga colla dabit.
 Longa dies homini docuit parere leones,
 Longa dies molli saxa peredit aqua.
 Annus in apricis maturat collibus uvas:
 Annus agit certa lucida signa vice. 20
 Nec jurare time: Veneris perjuriam venti
 Irrita per terras et freta summa ferunt.
 Gratia magna Jovi; vetuit pater ipse valere,
 Jurasset cupide quicquid ineptus amor.
 Perque suas impune sinet Dictynna sagittas 25
 Affirmes, crines perque Minerva suos.

viget illi strenua alacritas; alii vero in blando vultu sedet modesta verecundia. At ne te fastidia afficiant, si casu initio rennet; sensim sub jugum cervicem tradet. Diuturnum tempus eruditur leones homini obtemperare; diuturnum tempus consumit lapides levi aqua: annus coquit racemos in clivis apertis; annus movet ratis conversionibus signa fulgentia. Nec tu jurare metue. Flumina per humum et summa æquora rapiunt vana Veneris perjuriam. Grates ingentes sint Jovi: pater ipse ratum esse prohibuit quidvis amor stolidus studiose jurasset; et Dictynna impune patitur, ut asseveres per sagittas suas, et Minerva per suas comas. Ah falleris,

marg. niveo.—13 *Huic* pro vulg. *Hic* e Guelf. 1. 4. Exc. Vat. Heins. Vat. Ursini, Commel. ed. Rom. Venet. 1487. 1491. 1493. 1500. receperunt Voss. Wund. et Bach. *Huic quia fortis adest audacia, cepit* conj. Heyn. *Hunc* Vindob. et Corv. cum edd. Vicent. Venet. 2. Rheg. et Lips. *capit* ed. pr. min.—14 Ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. ut et uterque Zwicc. *stet.*—15 Par. Beroll. omnes, alii, cum ed. pr. min. *ne te*; sed abesse *te* ab ed. pr. min. scripsit Huschk. ‘Falso nuntiant H. Voss. et Wund. in Ask. *te ne....negarit legi.*’ Bach. idem narrat Huschk. *te ne* exhibent Thuan. Sfort. Colb. Hamb. et tres ap. H. Voss. *cupiant* Broukh. 1. *negarit* conj. Heins. quod dant Voss. 1. 2. et Guarn. *negabit* Par. cum edd. vett. *negavit* cod. Lips. *recuset* Hamb.—21 *Ne* et Broukh. 1.—22 *Ducibus* Angl. 3. duobus Voss. et Bern. a m. sec. cum Bronkh. Voss. et Wund. *longa* reposuit Bach, improbante Huschk. *et loca summa* Guelf. 2.—23 *Jovis* Angl. 3. 4. Heins. conj. *pater ille*, quod Broukh. et H. Voss. addic. Voss. 2. dederunt.—24 *Jurasse* ed. pr. min. *cupide* Guelf. 2.

NOTÆ

20 *Annus agit*] Sol, ut volunt Astrologi, per duodecim signa Zodiaci excurrans annum conficit, diciturque annus agere signa, quia singulis anni mensibus unum signum aliquod e duodecim Sol percurrit, certo dierum spatio. Contra vero Virgil. Georg. 1. ‘Vos, o clarissima mundi Lumina, labentem cælo quæ ducitis annum:’ et Manil. lib. 1. ‘Attribuit-

que suas formas, sua nomina signis; Quasque vices agerent certa sub lege notavit.’

21 *Veneris perjuriam venti*] Sic Ovid. ac ceteri Poëtæ: ‘Jupiter ex alto perjuriam ridet amantum.’ Contra tamen Propert. lib. II. Eleg. 16. ‘Non semper placidus perjuros ridet amantes Jupiter.’

25 *Dictynna sagittas*] Diana hoc

At si tardus eris, errabis: transiit ætas

Quam cito! non segnis stat remeatque dies.

Quam cito purpureos deperdit terra colores!

Quam cito formosas populus alba comas!

30

Quam jacet, infirmæ venere ubi fata senectæ,

Qui prior Eleo est carcere missus equus!

si lentus eris: ætas effluet quam celeriter! lux non tarda it et redit: quam celeriter humus amittit colores purpureos! quam celeriter populus amittit pulchras antea comas! quam segnis est equus, cum advenit fors senectutis debilis, qui primus e

Heynium conj. *snæ inultus*, quanquam Sant. prob. pœnituit: *ineptus amans* Guy.—25 Colb. Voss. 1. 5. Mon. Ask. cum edd. Vulp. 2. Heyn. 1. 2. Voss. Bauer. Bach, et Wund. *sinet*: quod primus repositit Bronkh. *sinit* cod. Lips. et edd. vet. 'licet Stat. et Grangæus ad Juv. XII. 80. qui et *affirmet* legit.' Sant. Colb. et Stat. exhibent *Diana*; Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. et ed. pr. maj. *Dictina*.—26 Pro *crines* Sant. conj. *clipeos*, et Mitsch. *cristas*.—27 *Ah si...* *transiet* ed. Scal. *transiit* Scal. rec. Bronkh. 1. 2. Voss. 1. 2. 4. 5. et Bern. *transiet* in Par. et ceteris quod servat Vulp. 2. *transit et ætas* Palat. 1.—28 Ed. pr. min. *non senis*; Berol. 1. *quam segnis stat remeatque*; Colot. et Corv. *it remeatque*, ut Scal. edidit; quod si sequi malis, inquit Heyn. antiqua etiam interpunctio servanda erit, *transiit ætas*. *Quam cito non segnis it remeatque dies!* Angl. 4. *remanetque*; Voss. 4. *reminate*: Heinsio debetur *remanetve*.—29 Unus Voss. *disperdit*, improbante Huschk. *dependit* ed. pr. min.—30 Cod. Lips. Reg. Corv. Par. Bronkh. 1. 2. 3. Witt. 1. Colb. Berol. 1. 2. uterque Zwicc. plerique ap. H. Voss. cum edd. pr. maj. et min. Rhæg. Venet. 2. Aldd. Vulp. Cant. aliis *alta*; Bronkh. primus dedit *alba*, quod servant Guelf. 1. Palatt. Exc. Perr. Exc. Vat. Heins. Dat. Brix. a marg. et Venett. 1491. 1493. 'est fortasse etiam in Rom.' *Huschk.* Witt. 2. habet *ante comas*, quod assumsit Scal. e suo cod. *antecomas*, per *ὀφὲν*, legens, et cum Passer. interpr. *τὰς πλὴν κόμας*, i. e. 'hornotinas comas.'—32 In *prior* omnes fere codd. et edd.

NOTÆ

cognomen traxisse dicitur a Dictynna quadam Jovis filia quæ in Creta casses venatorios invenit, et Dianæ consuetudine familiarissime usa est. Vel, ut alii volunt, a retibus venatoriis, quæ Græcè *δίκτυα* dicuntur; vel a Dictynna Cretæ civitate.

27 *Transiet ætas*] Pro 'transibit,' sicut dicitur interdum 'exiet' pro 'exibit.'

28 *Stat remeatque dies*] Innuat ætatem nostram tam cito fluere, quam fluit dies, qui nunc stat, hoc est stare et conquiescere videtur. Idem fere Tibull. infra Eleg. 8. 'At tu,

dum primi floret tibi temporis ætas, Utere; non tardo labitur illa pede.'

32 *Qui prior Eleo est carcere*] Celebratissima olim fuerunt in Græcia quatuor hæc certamina, Olympia, Pythia, Isthmia, et Nemæa: Olympia, de quibus hic sermo est, juxta Olympiam Elidis civitatem, quinto quoque anno, in honorem Olympii Jovis celebrabantur; quibus qui vicisset, corona ex oleastro donabatur. Elis porro fuit etiam civitas non procul ab Olympia, quæ Elidi regioni nomen dedit.

Vidi ego jam juvenem, premeret cum senior ætas,
Mœrentem stultos præteriisse dies.

Crudeles Divi! serpens novus exiit annos;

35

Formæ non ullam fata dedere moram.

Solis æterna est Phœbo Bacchoque juvenitas:

Nam decet intonsus crinis utrumque Deum.

carceribus Eleis eductus est! Ego novi tunc juvenem, ubi tardiores anni urgerent, dolentem elapsos esse dies imprudentes. O Di inmites! novus anguis deponit ætatem, fata vero nullam cunctationem pulchritudini tribuerunt. Perpetua juvenitas est solis Apollini et Baccho; coma enim incadua et longa convenit ambobus Dis.

~~~~~

consentint, quod defendit Huschk. Broukh. rogat, 'quomodo hic prior dici possit, qui cum aliis aliquot centenis curreret? cum prior non nisi de duobus dicatur:' hinc ille prius dedit, suffrag. Handio et Wund. et hoc servant Voss. 1. et 3. Heins. conj. *Victor ab Elco*; sed Heyn. malit, *Firmior*, vel *Acrior*, vel *Acer ab Eleo carcere, &c.* Idem dubitavit an omnino versiculus hic Tibulli sit, nec potius, cum in libris excidisset, ex illo Ovid. Epist. XIII. 166. suppletus est, 'Ut celer Eleo carcere missus equus.' est cum Angl. 2. Voss. 2. et Mon. delevit H. Voss. volentibus Wund. et Heynio; retinuerunt Huschk. et Bach.—33 *Vidi jam* sine pronomine *ego* in cod. Lips. omnibus Beroll. Par. Heynianis et ed. pr. min. cum aliis vet. et sic Scal. *Vidi ego jam* Angl. 1. Witt. 2. et Exc. Perr. *premeret quem* Corv. probante Heyn. *quom* Witt. 1. *senior* in Par. duobus Palatt. et Berol. 3. sed hic a marg. 'segnior, aut senior;' Angl. 3. habet etiam *segnior*.—34 Ed. pr. min. *Morientem*: Exc. Pocc. *celereres pro stultos*; Exc. Perr. edd. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *tardos*; sed Cyllenius ipse *stultos*, quod etiam Venet. 1500. habet; Passer. *tacitos*: Wakef. totum distichon sic corruptit, ut ait Huschk. *Vidi ego jam juveni, p. c. senior ætas M. stultos, &c.* Monuit Heyn. 'ne quis emendat *stulto*.'—35 H. Voss. e suo vetustissimo, Sfort. et uno Palat. cum Broukh. dedit *exulit*.—36 Cod. Lips. Par. Guelf. 1. 4. Colot. Bronkh. 1. 2. 3. Palatt. Dat. edd. pr. maj. min. Rhæg. Brix. Venet. 2. Venet. 1487. et Stat. *illam*; sed major pars codd. acced. Berol. 4. Witt. 1. 2. Reg. Zwic. 2. et Zwic. 1. a m. pr. cum edd. Aldd. Venett. 1500. 1520. Mur. Scal. Passer. Broukh. Vulp. Lips. Voss. Bauer. et Wund. *ullam*.—37 Ed. pr. maj. *æterno*; Vicent. *æterno est bac chopheoque juvenitas*: Rhæg. *Solis est atero baccho phæboque juvenita*: etiam cod. Lips. Par. Angll. 1. 5. Guarn. uterque Zwicc. Goth. Broukh. 1. 2. cum edd. pr. maj. min. Venett. 1. 2. Scal. et H. Voss. habent *Baccho Phæboque*; sed receptam structuram servant Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. aliæ: in Beroll. 2. 3. Par. Guelf. 1. 4. Broukh. 2. edd. pr. maj. min. Brix. Venet. 2. et Venet. 1487. *juvenita*; Berol. 4. Corv. Land. Broukh. 3. et Angll. 2. 3. 4. 5. *juvenitus*; Broukh. 1. Vicent. Gryph. et Plant. *juvenitas*.—38 Lenz. in Annal. Heidelb. II. (*Nam decet*) *intonsus crinis utriusque deo ex Apoll. R. II. 708.* Heins. *Et decet*: Broukhusii Tam H. Voss. in *Quam* mutavit, præeunte

NOTE

34 *Stultos dies*] Alii legunt, *celebres*. Stulti vero dies dicuntur dies adolescentiæ et juventutis. Temeritas enim et stultitia est florentis ætatis.

35 *Serpens novus*] Deposita pelle

serpentes dicuntur in juventutem redire. Herba quædam est dicta 'Maratos,' quam cum comederint senium deponunt ætatis; adeo ut, deposita vetere tunica, novi et quasi juvenes fiant. Unde Ovid. Art. Am. lib. III.

Tu, puero quodcumque tuo tentare libebit,
 Cedas : obsequio plurima vincit amor. 40
 Neu comes ire neges, quamvis via longa paretur,
 Et Canis arenti torreat arva siti.
 Quamvis, prætexens picea ferrugine cœlum,
 Venturam admittat imbrifer arcus aquam.
 Vel si cœruleas puppi volet ire per undas, 45
 Ipse levem remo per freta pelle ratem.
 Nec te pœniteat duros subiisse labores,
 Aut opere insuetas atteruisse manus ;

Tu permittas puero tuo quicquid explorare voluerit : amor multa assequitur facilitate. Nec recuses proficisci comes, licet longinquum iter suscipiatur, et canicula exurat agros arida siccitate. Tametsi arcus pluvius operiens cœlum ærugine versicolore inducat impendentem aquam. Aut si proficisci cupiet navi per fluctus æquoreos, tu ipse remis age citam navem per undas ; nec pigeat te opera aspera tolerasse,

Schrad. alii *Hinc*, vel *En* : Par. *intonsum*.—39 Par. *temptare* : Colb. Berol. 2. Angl. 1. 2. 3. 5. ed. pr. min. Brix. et Venet. 1487. *licebit*. Hunc et seq. v. retraxerunt Scal. et Broukh. supra ante v. nonum. 'At h. l. vix iis carere possumus, et *Neu c.* manifeste orationem continuat.' *Heyn*.—40 *Credas* cod. Lips. Par. Guelf. 2. Angl. 2. Witt. 2. Berol. 2. 4. ed. pr. min. et Ald. 1. *vincet* Par. et Guelf. 2.—42 Hamb. *æstiva torreat* : Scal. cod. et Witt. 2. *torqueat*.—43 Colot. Exc. Vat. Heins. Vat. Ursini, Dat. Corv. Vindob. Bern. Berol. 3. et uterque Zwicc. *picea* ; Par. Beroll. 1. 4. ceteri, *picta*, nisi quod unus Broukh. et Berol. 2. exhibent *nigra*, glossa ad *picea* pertinens.—44 Angl. 5. omnes Beroll. novem ap. H. Voss. Zwic. 1. et ed. pr. maj. *admittat* ; Witt. 1. unus Stat. unus Palat. et Angl. 1. *annuntiet* ; ed. pr. min. *annuntiat* ; Angl. 2. *annunciet* ; Witt. 2. unus Stat. alter Palat. Par. et Berol. 1. *amiciat* ; cod. Lips. *amiciat umbrifer* ; Guelf. 1. in litura habet *annutet* ; Guelf. 2. *annuntiat*, cum illo in marg. Angl. 3. 4. *ammittat* ; alii *emittat* : Bach. conj. *Venturam immittat* ; Stat. malebat *alliciat* : quidam codd. *nubifer* ; ed. Basil. *hymbrifer Arcas* ; etiam Vicent. Rhæg. et Venett. *hymbrifer* ; Heinsii conj. *nimbifer*, Guelf. 2. a marg. firmatam, probante Heynio, cum Voss. et Wund. reposuit Bach.—45 Cod. Zwic. 2. et ed. Vicent. *ceruleas pupi velit*.—47 Broukh. 1. *duro subiisse labori* ; quod Mur. primus in contextum intulit, et postea expresserunt Plant. 1569. Gryph. 1573. Dous. et Græv. adeo ut sic vulgo legi affirmet Gebh. in uno Vat. *obiisse* : nostram lect. servat Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Palat. 1. omnes Angl. et Beroll. Venet. 2. Brix. Rhæg. Venet. 1487. 1491. 1493. et Aldd.—48 Maxima pars codd. Palat. 1. Berol. 1. uter-

NOTE

'Angnibus exiit tenni cum pelle senectus : ' et Virgil. Georg. III. 'Cum positus novus exuviis, nitidusque juvena Volvetur.'

40 *Obsequio*] Obsequendo plerumque studiis alterius, amor quod voluit assequitur. Unde Propert. lib. I. Eleg. 1. 'Milavion nullos fugiendo,

Tulle, labores, Sævitiæ dnræ contudit Iasidos : ' et post, 'Ergo velocem potuit domuisse puellam ; Tantum in amore preces et benefacta valent.'

44 *Venturam aquam*] Non semper decidit aqua ex arcus cœlestis apparitione, sed aliquando etiam, ut ob-

Nec, velit insidiis altas si claudere valles,

Dum placeas, humeri retia ferre negent.

50

Si volet arma, levi tentabis ludere dextra;

Sæpe dabis nudum, vincat ut ille, latus.

Tunc tibi mitis erit; rapias tum cara licebit

Oscula; pugnabit, sed tamen apta dabit.

Rapta dabit primo, mox offeret ipse roganti,

55

Post etiam collo se implicuisse volet.

vel deterere manus insolentes laboris. Nec humeri recusent plagas gestare, modo ipsi arrideas, si cupiat cingere indagine profundas valles. Si cupiet arma, tu experieris habili dextra ludere; crebro præbebis ipsi apertum latus, ut ille superet: tunc tibi erit lenis, tunc concedetur ut arripias jucunda basia; renitetur quidem, rerum tamen præbebit convenientia. Principio ablata præbebit, deinde ipse offeret tibi cupienti; postea cupiet etiam sese innexuisse cervici. Heu præsens atus jam

//////////

que Zwicc. Goth. et Guelf. 3. (sed superscr. i.) opere; et sic Vicent. Brouk. Vulp. ed. Par. 1723. Voss. Wund. et Bach. opera Par. Guelf. 2. Broukh. 1. 2. 3. nms Palat. duo Stat. Angl. 1. 5. et ed. pr. min. operi duo tantum codd. Reg. et Guelf. 1. cum edd. pr. maj. et fere omnibus antiq. Rom. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. aliis: *attenuasse* Exc. Perr. Scal. rec. Brix. et Venett. 1487. 1491. *attenuisse* cod. Lips. et ed. Rom. *atteruisse* omnes Stat. Broukh. 1. 3. Exc. Pocc. Laud. Livin. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Ald. 2. *aterruisse* Broukh. 2. *aterruisse* Beroll. 2. *attrisse* Angl. 1.—49 Heyn. conj. *altos si claudere colles*, improbante Huschk. *attingere* in Berol. 2. sed a marg. *si claudere*.—50 Corv. Guelf. 1. 4. et Guelf. 3. a m. pr. cum Rom. Venett. et aliis, *humeris r. f. neges*, improbantibus Heyn. et Huschk. *nega* exhibet Berol. 2. a marg.—51 Berol. 3. *destra*.—52 Berol. 2. Witt. 1. Laud. Angl. 2. 3. 4. et Bronkh. 2. *ipse*.—53 *Tunc mihi* cod. Lips. et Beroll. 1. 3. et a marg. Berol. 3. *tibi*; Par. ed. pr. maj. Venet. 1. 2. Vicent. Rheg. Venet. 1487. Aldd. Mur. et Scal. etiam exhibent *Tunc*; Berol. 2. et ed. pr. min. *Tum tibi*: cod. Reg. cum edd. Brix. Rom. et Venett. 1487. 1491. *capius*; unde Huschk. conj. *capias tum rara licebit*; Heins. etiam pro *cara* emend. *rara*: cod. Lips. exhibet *cum cara*; Berol. 4. uterque Zwicc. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *tunc cara*, quod recepit Wund. *tum cara* firmant Beroll. 1. 2. 3. alii, cum ed. pr. min. Aldd. Mur. et Scal.—54 Santen. tentavit, *sed male rapta dabit*: Idem ad marg. ed. Broukh. proposuit, *tibi rapta*.—55 *Rapta ferit* Zwic. 2., et a m. sec. *feret*; Vicent. *Rapta feret primo post*; cod. Lips. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. Reg. Par. Guelf. 2. 3. edd. pr. maj. min. Rom. Venet. 2. Rheg. Venett. 1491. 1493. et Aldd. etiam habent *post*; Witt. 1. 2. Laud. Colot. Angl. 4. 5. Scal. rec. omnes Stat. et Guelf. 3. pro v. l. *max*; cod. Lips. sex Palatt. omnes Angl. et Beroll. Guelf. 2. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Laud. Par. edd. pr. maj. min. Rheg. Venett. 1. 2. Vicent. Scal. et Broukh. *afferet*; quod retinuit Bach; *adferat* omnes Stat. *offeret* cod. Scal. cum edd. Venett. 1487. 1491. 1493. Rom. et Aldd. *offert* Commel. *auferet* Scheffer. *ille* Beroll.

NOTÆ

servat Seneca, serenum indicat: at
 sæpius aquam portendit. Unde Propert.
 lib. III. Eleg. 5. 'Cæruleus
 pluvias cur bibit arcus aquas?'

49 *Claudere valles*] Hoc est, 'indagine
 valles cingere,' ad capiendas
 feras.

54 *Oscula*] Puellæ licet repugnet,

Heu, male nunc artes miseras hæc sæcula tractant,
 Jam tener assuevit munera velle puer.
 At tibi, qui Venerem docuisti vendere primus,
 Quisquis es, infelix urgeat ossa lapis.
 Pieridas, pueri, doctos et amate poëtas,
 Aurea nec superent munera Pieridas.
 Carmine purpurea est Nisi coma; carmina ni sint,
 Ex humero Pelopis non nituisset ebur.

60

nequiter exercet has artes infelices! Nunc assuefactus est mollis puer mercedem expetere: quicumque es, qui primus instituisti Venerem venundare, nunc miserum saxum premit cineres tuos. O pueri, diligite Pieridas et eruditos Vates: nec dona aurea vincant Pieridas. Capillus purpureus Nisi versibus celebratus est: nisi sint

1. 2. Reg. et Angl. 4. *illa* Angl. 5. *ipsa* ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Stat. et Lips. *volenti* Beroll. 1. 2. Witt. 1. Guelf. 1. 4. ed. pr. maj. Rom. Venet. 2. Venet. 1491. 1493. Aldd. Mur. et Scal. sed *roganti* habent cod. Lips. et Scal. multi ap. Stat. Broukh. 1. 2. 3. Palatt. Colb. Witt. 2. Angl. 1. 5. Par. alii, cum ed. pr. min. et Vicent.—56 E cod. Lips. pluribus Stat. Par. Corv. Guarn. Angl. 1. aliquot ap. H. Voss. Hamb. et Goth. *velit* revocarunt Voss. et Bach.—57 *Heu male!* Goerenz. *miseras artes* Broukh. 1. *artes missas h. s. damnant* Dat. *damnant* habent etiam Ask. et Beroll. 1. 3. sed *tractant* in marg. Berol. 1.—58 *Nam* Angl. 2. *habere pro velle* nns Broukh.—59 *Jam tu* cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. Witt. 2. Colb. Broukh. 2. 3. Guelf. 1. 2. edd. pr. maj. min. Rheg. Venet. 1491. 1493. Aldd. et Mur. *Jam tua* Berol. 3. Reg. Broukh. 1. Palatt. Colot. Dat. Vicent. marg. Rheg. ap. Heins. et Vicent. *Jam tibi* Corv. et Goth. *At tu* Witt. 1. et Stat. *At tua* conj. Frut. *At tibi* restituit Broukh. ex Vatt. Heinsii, et Stat. Exc. Pocc. et Perr. et sic conj. Dous. F. probante Huschk. *primis* in ed. Rom.—60 *Quisquis est* Berol. 3.—61 *Pierides* Berol. 4. edd. pr. maj. et min. Rom. et Lips. hic et seq. versu *adamate* Guelf. 1. in litura; *amare* ed. pr. min.—62 Cod. Lips. *ne superent*; Hamb. *ne vincant*.—63 Reg. *purpurea Nisi comæ*; a codd. Lips. et Dat. *abest etiam est*; Berol. 1. *purpurea ē*; Beroll. 2. 3. *purpurea nisi*; Par. *purpurea est non si*; ed. pr. min. *purpurea nysi est coma*.—64 Guelf. 2. *non viruisset*, cum v. l.

NOTE

sæpius tamen gaudent sibi eripi oscula. Unde Horat. II. Od. 12. 'Dum fragrantia detorquet ad oscula Cervicæ; aut facili sævitia negat, Quæ poscente magis gaudeat eripi; Interdum rapere occupet.' Ita etiam Sappho ad Phaonem: 'Oscula cantanti tu mihi rapta dabas.'

60 *Urgeat ossa lapis*] Imprecatio gravissima est, ut defuncti ossa saxum urgeat tanquam dolore afflictetur: contra vero Juvenal. Sat. III. 'Di Majorum umbris tenuem et sine ponderare terram.' Poëta enim mortuis

amicis precari solent, ut terra illis levis sit.

62 *Pieridas*] Pierides Musæ dictæ sunt a Pieria regione ad fines Macedoniae, ubi ex Jove et Mnemosyne dicuntur natæ: vel, ut alii volunt, a Piero quodam Macedone prædivate, qui novem suscepit filias, quæ novem Musas ad certamen cantus provocare ausæ, et ab iis victæ in totidem picas mutatae sunt: unde postea earum nomen veluti trophæum usurpantes Musæ Pierides sunt cognominatae: alii etiam eas ita dictas a Piero

Quem referent Musæ, vivet, dum robora tellus, 65
 Dum cœlum stellas, dum vehet amnis aquas.
 At qui non audit Musas, qui vendit amorem,
 Idææ currus ille sequatur Opis ;
 Et tercentenas erroribus expleat urbes,
 Et seceat ad Phrygios vilia membra modos. 70
 Blanditiis vult esse locum Venus ipsa : querelis
 Supplicibus, miseris fletibus illa favet.

versus, ebur ex humero Pelopis non claruisset. Ille quem Musæ prædicabant, vivet, quamdiu terra feret arbores, et æther sidera, et flumina ducent aquas suas. Qui non amat Musas, et amorem venundat, ille comitetur currum Opis Idææ, et excursionibus trecentas urbes perlustret, et amputet sibi membra inutilia ad numeros Phrygios. Venus ipsa cupit locum esse blandimentis: expostulationibus illa adest

nituisset; Dat. tacuisset.—65 Quem referunt H. Voss. et Bach invitis codd. receperunt, probante Wund. vivat Vindob. vivent Par. cum punctulo infra r̄d n; sed vivent clare expressum in ed. pr. min.—66 Witt. 1. et Laud. vehet; Angl. 1. vehit; Berol. 4. ignis, et a marg. amnis.—68 Ydæa Par. Idæa ed. pr. maj.—69 Commel. Zwic. 1. et ed. Rom. tercentenis; Exc. Perr. Berol. 2. Guelf. 1. 4. unus Stat. ed. pr. min. Brix. et Venet. 1491. impleat; Mitsch. conj. implicet, ad quam conjecturam ducere videtur explicet in Colot. et Hamb. Staius vero, tercentenos erroribus expleat orbes; Burm. malit erroribus, pessime omnium, inquit Huschk. urbis Rheg. et Venet. 2.—70 Beroll. 2. 3. frigios; Par. Frigios.—71. 72 Blanditiis Witt. 1. 2. in omnibus aliis Blanditiis: Beroll.

NOTÆ

monte Thessaliæ volunt.

63 *Purpurea est Nisi coma*] Nisus Megarensium Rex erat, cujus filia Scylla, Minois paterni hostis amore capta, purpureum patris capillum, in quo situm erat totius regni fatum, resecurit, et hosti tradidit, a quo tamen cum se despici sentiret, doloris impatientia in Cirim avem, id est, alaudam, mutata est; Nisus autem in aliam avem sui nominis, quæ nunc etiam illam ubique insectatur.

64 *Ex humero Pelopis*] Cum aliquando Tantalus Deos hospitio exceperisset, in experimentum divinitatis illorum, Pelopem filium in frusta dissectum iis epulandum apposuit; a cujus esu cum Di ceteri abstinuissent, sola Ceres humerum ejus dextrum absumsit. Quem cum Jupiter deinde ad vitam revocasset, ebur-

neum ei humerum restituit.

68 *Idææ currus*] Ops Dea sive Deorum mater, quæ et Cybele, Saturni uxor fuit, cujus sacra in Ida monte Phrygiæ celebrabantur a Gallis Sacerdotibus, qui sibi genitalia testaceo frusto abscindebant, hinc Juvenal. 'Mollia qui rapta secuit genitalia testa.'

69 *Erroribus expleat*] Hoc est, excursionibus obeat: tercentenas autem urbes posuit ut numerum certum et finitum pro infinito. Porro Corybantes furendo huc illuc discurrebant, et tympana celeberrimo pulsu quatiebant.

70 *Ad Phrygios modos*] Phrygia regio est Asiæ Minoris, ubi olim fuit Troja; ibidem est mons Ida, in quo Cybele colebatur, cujus sacrificia ad modos, seu numeros, seu sonos quos-

Hæc mihi, quæ canerem Titio, Deus edidit ore;

Sed Titium conjux hæc meminisse vetat.

Parcat ille suæ: vos me celebrate magistrum,

75

Quos male habet multa callidus arte puer.

Gloria cuique sua est: me, qui spernentur, amantes

Consultent; cunctis janua nostra patet.

Tempus erit, cum me, Veneris præcepta ferentem,

Deducat juvenum sedula turba senem.

80

supplicibus et infelicibus fletibus. Deus mihi voce protulit ista, quæ Titio dicerem; at Titium uxor sua ista recordari prohibet. Ille autem obsequatur suæ: vos autem quos astutus puer multis fallaciis exagitat, doctorem me prædicite. Unicuique sua laus est: amatores qui despiciuntur, me consulant: fores meæ apertæ sunt omnibus. Veniet tempus, ubi me grandævum officiosus juvenum cætus prosequatur leges amo-

1. 3. et Rhæg. habent *modum* pro *locum*, improbante Huschk. *Venus ista unus Broukh. Mox fletibus* exhibent cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Palatt. omnes Beroll. et Heyn. Scal. rec. Dat. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rhæg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Scal. *fletibus* Angl. 3. 5. et Stat. *jurant* Scal. rec. *favet*, vel *jurat*, Angl. 3. Scaligerus hæc ita concinnaverat, *Blanditiis vult esse l. V. ipsa querelis. Supplicibus m. fletibus ipsa favet; in Basil. ita distinctum est, Blanditiis vult esse locum Venus, ipsa querelis Supplicibus, m. fletibus illa favet; Heyn. malit, Blanditiis vult esse l. Venus: illa querelis Supplicibus; m. fletibus illa favet; H. Voss. dedit, Blanditiis v. ipsa l. Venus; illa, &c. ' Vereor autem ne verb. esse cum dispendio sententiæ ejcitur.' Bach. Burm. II. emend. *Venus ipsa q. Supplicibus, et m. fletibus, &c. probantibus* Huschk. et Sant. ' Videtur totum hoc distichon aut inter alia, quæ exciderunt nudum sic adhæsisse, aut in alienum locum illatum esse.' Heyn.—73 Scal. 1. *caverem*; sed in secunda, *canerem*; et in ed. Lugd. 1607. *qui canerem*; Scal. ipse defendit *caverem*: Par. *Tutio*; edd. pr. maj. et min. *Tityo*; Berol. 2. *tacito*; Berol. 3. *tacio*.—74 Berol. 2. *tacitum*; Berol. 3. *tacium conjux hoc*: Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. et Venet. 2. *conjux*: Scal. rec. *negat*.—75 Berol. 3. *pereat*. Vide vv. ll. in v. q.—77 Par. *qui me spernentur*.—78 Beroll. 1. 3. *multis* pro *cunctis*.—79 Witt. 1. et Dat. *quom*; Vindob. et Voss. *quo*: Beroll. 1. 3. *unus Medic. et Dat. canentem, pro ferentem*: Heyn. *conj. serentem*.—80 *Diducat* Par. Bronkh. 2. Palatt. Angl. 1. 3. 4. 5. *Diludat* Colot. et Sfort. *Seducat* Dat. *Se ducat* Berol. 3. *credula* Witt. 2. *pro senem**

NOTE

dam peragebantur a Sacerdotibus, qui sibi virilia membra secnerant. Unde Ovid. in Ibin: ' Attonitusque seces, ut quos Cybeleia mater Incitat, ad Phrygios vilia membra mododis.'

73 *Hæc mihi, quæ canerem Titio*] Jurisconsultorum et prudentum more profitetur se de amore respondere, ut Jurisconsulti solent de Jure; nam nemo nescit Titium esse Juriscon-

sulto-personam supposititiam.

76 *Callidus puer*] Hoc est Cupido, Deus amoris, qui artibus et ingenio valet.

78 *Consultent: cunctis janua nostra patet*] Duplex mos erat Jurisconsultorum: unus ambulandi transverso foro: alter inscribendi in janua, ' Licet consulere.' Cic. unum tangit in Orat. pro Murena: alterum tertio de Oratore: ' M. vero Manilium nos

Heu, heu, quam lento Marathus me torquet amore!

Deficiunt artes, deficientque doli.

Parce, puer, quæso, ne turpis fabula fiam,

Cum mea ridebunt vana magisteria.

ris præcipientem. Heu quam tardo amore me cruciat Marathus! Desunt fraudes, ac desunt ipsi fallaciæ. O puer, precor, indulge mihi, ne evadam vulgo ludibrium, quando irrita præcepta mea irridebunt.

~~~~~

nonnulli domum.—81 *Heu heu* cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Laud. Colb. Exc. Pocc. Dat. omnes Beroll. Angl. 2. 3. 4. 5. edd. maj. min. Rhag. Brix. Venet. 2. *He heu* Par. *Eheu*, quod edidit Scal. in nullo extat cod. sed primum expressum est in Aldd. idem Scal. *Murathus lento*, ut in cod. Lips. Par. omnibus Beroll. et Stat. Guarn. plerisque ap. H. Voss. utroque Zwicc. Venett. Aldd. aliis; unde H. Voss. Wund. et Bach dederunt, *Heu heu quam M. lento*: alteram posituram intulit Stat. quem Broukh. et recentt. secuti sunt.—83 Broukh. 1. unus Palat. Guelf. 3. Corv. edd. pr. maj. min. et Rhag. *turbis*; cod. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Colb. omnes Stat. quinque Palatt. Exc. Falc. Exc. Vat. Heins. Angl. 1. 2. 3. 4. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *turpis*; Angl. 5. *turpis* vel *turbis*.—84 *Quom mea* Laud. *Quom me* Dat. et Berol. 4. *ministeria* Berol. 3.

NOTÆ

etiam vidimus transverso ambulante foro; quod erat insigne eum qui id faceret, civibus omnibus consilii sui copiam.
81 *Marathus*] Puer quidam cuius amore tenebatur.

ELEGIA V.

ASPER eram, et bene discidium me ferre loquebar;

At mihi nunc longe gloria fortis abest.

Ferox eram, et dicebam me æquo animo pati divortium; jum vero procul a me

~~~~~

Inscriptio in ed. pr. maj. hæc est, *Queritur quod cum pro amica rota fecerit alter eam teneat.*—1 *Semper* cod. Lips. et in marg. *Asper*: idem habet *dessidium*;

NOTÆ

1 *Asper eram*] Refert Poëta, quæ pro amicæ ægrotantis salute fecerit, officioso; eique objicit summo cum dolore, quæ sibi illa si in bonam valetudinem fuisset restituta, propo-

Namque agor, ut per plana citus sola verbere turben,

Quem celer assueta versat ab arte puer.

Ure ferum et torque: libeat ne dicere quicquam

5

Magnificum posthac, horrida verba doma.

Parce tamen, per te furtivi foedera lecti,

Per Venerem, quaeso, compositumque caput.

abhorret animosi laus, sic enim factor tanquam per æquam humum rapidus trochus, quem alacris puer rotat arte solita. Vexa indomitum, et excrucia: ne me juvet imposerum proferre quicquam gloriosum, frange execranda dicta. Ignosce nihilominus, precor te, per pactiones tori clandestini, per Venerem, per caput conjunctum.

ed. pr. min. *desidium*; Par. Broukh. 1. 3. ed. pr. maj. Venet. 2. et Venet. 1487. *dissidium*; Broukh. 2. et Vicent. *disidium*. Nostram lect. a Broukh. revocatam testantur Angll. 2. 3. duo Palatt. complur. ap. H. Voss. Witt. 1. 2. Laud. Exc. Falc. Ald. 1. et Stat.—2 Cod. Lips. *non longe*: Par. *sortis pro fortis*: Dat. *habest*, notante Heins. ad Ald. 2. Hinc ortum, quod Broukh. 2. offert, et Rom. expressit, *habet*.—3 *Jamque* Laud. et Angl. 2. *Namque* edd. vett. *ago* Berol. 3. *Namque vagor per* in textum intulit H. Voss. duce suo cod. 4. *vebere* ed. pr. maj. *turbo* exhibent Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Stat. Beroll. Angll. Guelf. Voss. Colb. Palatt. alii, cum edd. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Brix. Venet. 1487. et Aldd. *turben* dederunt Passer. Stat. Scal. Dousa, Jansson. Gabbema, et Vulp. in prima, e Charisio; quos secuti sunt H. Voss. Wund. et Bach.—4 Colb. et unus Stat. *tener* pro *celer*.—5 Statio hic et seq. versus suspecti erant, et propter ἀνακόλουθον, et propter ipsum genus dicendi; sed deceptus ille fuit prava vett. edd. interpunctione quam postea correxit Pulm. ad finem ed. Plant. 1569. Pro *ferum* in Guelf. *feri*; Hamb. et ed. pr. min. *ferrum*: Broukh. 1. 2. Palatt. Colot. Dat. Berol. 2. ed. pr. maj. Brix. Venet. 2. Rheg. Vicent. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *libeat*; et sic Berol. 4. a m. sec. sed *libeat* in cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Laud. Statianis, Broukh. 3. ed. pr. min. et Aldd. *nec* exhibent Palatt. Stat. Guelf. 1. Angl. 5. Venet. 1487. 1491. 1493. et Vicent. *ne* cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angll. 1. 3. Beroll. et Rheg. *me* Angl. 4. H. Voss. legit *U. f. et torque*! *Libeat ne*, &c. Wund. et Bach, *U. f. et torque libeat...* post *hæc*; *horrida*, &c.—6 Cod. Lips. Par. omnes Angll. et Stat. Berol. 2. Goth. Hamb. Guarn. Corv. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Scal. rec. ed. pr. maj. Brix. Rheg. Rom. Venet. 2. Venet. 1487. et Plant. 1569. habent *post hæc*, suffrag. Lachm. ad Propert. p. 65. *posthac* Broukh. 1. Palatt. et ed. pr. min. *aspera verba* Colb. Angll. 2. 3. 4. et Exc. Vat. Heins. *horrida*, vel *aspera*, Angl. 5. *dona pro verba* in uno Broukh.—7 *Parce tamen parce* cod. Lips. Par. Witt. 1. Guelf. 1. a m. s. Broukh. 1. 2. 3. Berol. 2. omnes Angll. Heyn. et Stat. cum edd. pr. maj. min. Rheg. et Venet. 2. et sic in Berol. 4. sed *per te* a marg. quod etiam exhibent Witt. 2. Guelf. 2. 3. Exc. Vat. Ursini, et Venet. 1520. *Parce puer*

NOTE

suerat; hoc vero ideo facit ut eam ab alterius amore ad se revocet. *Dissidium* autem significat separationem intercessisse cum discordia.

3 *Turbo* [*Turben*] Alii legunt, *turbo*: sed utrumque genus est instrumenti lusorii, quo verbere agitando

oblectantur pueri. Hinc Poëta denotat suam instabilitatem et miseriam varietatem.

8 *Compositumque caput*] Hoc est, 'ornatum' et 'concinatum,' vel etiam, ut vult Scaliger, 'junctum;' ita ut 'componere caput,' sit 'simul

Ille ego, cum tristi morbo defessa jaceres,
Te dicor votis eripuisse meis.

10

Ipseque ter circum lustravi sulfure puro,
Carmine cum magico præcinisset anus.

Ipse procuravi ne possent sæva nocere
Somnia, ter sancta deveneranda mola.

Ipse ego, velatus filo, tunicisque solutis,
Vota novem Triviæ nocte silente dedi.

15

Ego ipse, cum decumberes gravi ægritudine debilitata, liberasse teipsam fevor precibus meis. Ego ipse te sulfure circumlato expiavi, cum vetula magico cantu prodidisset. Ego ipse dira somnia ter sacro farre expianda averruncavi, ne tibi possent officere. Ego ipse filo tectus, et recincta veste, novem vota feci Triviæ, tacitu nocte.

parce Berol. 3.—9 Berol. 3. Witt. 1. et Dat. *quom.*—11 *Ipse te* Berol. 3. *Ipseque te* cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. omnes Heyn. Beroll. 1. 2. 4. Scal. rec. nonnulli Stat. Angl. 1. 2. 3. 5. Dat. edd. pr. maj. min. Rhæg. Venet. 2. et Brix. *Ipse et te* Angl. 4. *Ipse ego te* Florent. ap. Stat. *ter* exhibent Par. Broukh. 1. Colb. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. et Aldd. Heynius ait, in ed. Rom. legi *te sustulit*: cod. Lips. *lutiabis*, et a marg. *lustravi*: pro *puro* Broukh. malit *vivo*.—12 Witt. 1. *quom*: Scal. c Sfort. Statii dedit *procubuisset*; in cod. Lips. et Vat. *perstimisset*; in Angl. 1. et alio quodam ap. Stat. *prætimisset*; in Beroll. 1. 3. et 2. 4. a marg. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Colb. Vat. Ursini, Par. ed. pr. min. Vicent. Rhæg. et Venet. 1487. *præcinuisset*, Græcis ἐπφοδοῖ alii *præcecinisset*.—13 *Ipse ego curavi* Florent. ap. Stat. *possint* ed. pr. maj. *scæva* Witt. 1. Broukh. 1. et unus Palat. *læva* Heins. ad marg. Ald. 2.—14 Cod. Lips. Guelf. 1. 4. Exc. Perr. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Semina*; Guelf. 2. pro v. l. *Omina*; Perreins legendum esse notavit *Somnia*: Ald. 2. *salsa* pro *sancta*: Guyetus *devenerata*: Berol. 4. *manu*; sed superscr. *mola*.—15 Broukh. pro *filo* edidit *lino*, quod extat in Guelf. 2. pro v. l.—16 *Veneri* Broukh. 3. Berol. 3. Guelf. 1. 4. Angl. 1. ed. pr. maj. Venet.

NOTÆ

una jungere:’ ut illud Ovid. ‘Perque tuum nostrumque caput, quod junximus una.’

11 *Ipseque ter circum lustravi sulfure*] Vim lustrandi esse in sulfure putabant Veteres. Plin. lib. v. cap. 35. habet et in religionibus locum ad expiandas suffitu domos. Hinc ait Servius: ‘In sacris omnibus tres sunt istæ purgationes; nam aut tæda purgantur, et sulfure; aut aqua abluuntur; aut aëre ventilantur, quod erat in sacris Liberi. Procumbat autem anus magicum carmen immurmurans.’ Hinc Ovid. Art. Am. ‘Et veniat, quæ lustret anus lectumque locumque; Præferat et

tremula sulfur et ova manu.’

13 *Ipse procuravi*] Veteris superstitionis fuit meticulousa somnia ablutione averruncare, ut observatum est ap. Æschylum. Sed et illud Sophocles prodit, Veteribus in more diu fuisse, ut somnia avertentes ea soli narrent, ut refert Cælius Rhodiginus.

14 *Deveneranda*] Hoc est, ‘deprecanda,’ et, ut Veteres in his loquebantur, ‘averruncanda.’ In pluribus libris legitur, *salsa*, non *sancta*: melius videtur, *salsa*, cum nulla sine ‘mola salsa’ sacra fierent. Plin. lib. xxii. ‘Maxime tamen in sacris intelligitur auctoritas; quando nulla conficiuntur sine mola salsa.’

Omnia persolvi : fruitur nunc alter amore,
 Et precibus felix utitur ille meis.
 At mihi felicem vitam, si salva fuisses,
 Fingebam demens, sed renuente Deo. 20
 Rura colam, frugumque aderit mea Delia custos,
 Area dum messes sole calente teret.
 Aut mihi servabit plenis in lintribus uvas,
 Pressaque veloci candida musta pede.
 Consuescet numerare pecus ; consuescet amantis 25
 Garrulus in dominæ ludere verna sinu.

Cuncta perfecti : jam alter amore tuo potitur, et ille votis meis beatus utitur : mihi autem beatam vitam fore putabam insanus, si incolumis convaluisses, at Diis adversis. Ego agros exercebo, et Delia mea custos erit frugum, cum area messes teret, ardente sole. Ipsa mihi custodiet botros in doliis referitis ; et alba vina agilibus plantis calcata. Ipsa discet greges recensere : et vernula assuefiet luditare in gremio aman-

~~~~~

2. Brix. Vicent. Rheg. Rom. Lips. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Cræmæ* Guarn. *creme* Par. *circum* Bern. Guelf. 2. Witt. 2. Angl. 5. et Exc. Lips. *circū Veneri* in Berol. 4. a m. s. *Triviæ* Witt. 1. Broukh. 1. 2. Reg. Guelf. 3. Colot. Exc. Vat. Heins. Dat. Vat. Ursini, Scal. rec. Passer. Mur. Stat. et Seal. *triviæ* ed. pr. min. *Truviis* Vindob. *tota nocte* eod. Lips. *tuli pro dedi* dedit Stat. *improbante* Huschk.—17 *Cod. Lips. finitur tam alter, pro tamen alter.* Huschk.—19 *Ah mihi!* dedit H. Voss. *fuisset* eod. Lips.—20 *Pro sed* Santenio placuit *et.*—21 Broukh. 3. *frugum aderit.*—22 Voss. 3. Corv. et ed. Basil. 1569. *sole cadente ;* cod. Lips. *candente ;* Exc. Vat. Heinsii, *terit.*—23 *At* unus Palat. *Ac* Vat. Ursini ; *Et* Witt. 1. Corv. Laud. Colot. Exc. Vat. Heins. Angl. 2. 3. 4. *Hæc* primus intulit Mur. quod assumsit Pulm. *Aut* Par. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. sex Palatt. Statiani, Angl. 1. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Brix. et Venet. 1487. *plenas* Berol. 2. et a marg. *plenis.*—24 Berol. 1. a marg. Broukh. 3. tres Palatt. aliquot ap. Stat. et H. Voss. *pinguia,* quod reposuit Broukh. *candida* tuentur alii codd.—25 Par. et ed. pr.

NOTÆ

15 *Ipsæ ego, velatus filo*] Flamines gestabant pileum, in cuius fastigio sive apice virga erat desuper aliquid lanæ habens. Per æstum vero capita filo tantum laneo religabant, cum nudis penitus capitibus eos incedere nefas esset. Velato præterea capite Veteres sacra solitos facere nemo nescit.

16 *Vota novem Triviæ*] Trivia dicta est Diana sive Proserpina, quod in triviis ponebatur eum corona quænea et draconum voluminibus : unde tres facies habere fingebatur. Nonnulli male legunt, *Veneri*. Vota no-

vem solvit, propter numerum impari, qui sacer, et Diis gratus erat, vel forsan in mysteriis. Ea sacra sunt quæ Maro in Ciri appellat 'Stygialia,' quæ et Porphyrio Interpretæ Horatii 'Cocytia' vocat : ea Sagæ faciebant ad pellicendum in amorem quoscumque vellent. Talia sunt illa quæ Dido prætexit in Æn. iv. se facere velle : 'Sacra Jovi Stygio.' Nonnulli tamen censent hic agi de insomniis, quibus præest Hecate.

23 *Plenis lintribus*] Linter est lignum cavatum ut navis, quo, ait Festus, in vindemiis Rustici uti solent, et

Illa Deo sciet agricolæ pro vitibus uvam,
 Pro segete spicas, pro grege ferre dapem.
 Illa regat cunctos, illi sint omnia curæ;
 Et juvet in tota me nihil esse domo. 30
 Huc veniet Messala meus, cui dulcia poma
 Delia selectis detrahet arboribus.
 Et tantum venerata virum, hunc sedula curet,
 Huic paret atque epulas ipsa ministra gerat.

tis heræ: ipsa noscet offerre Diis rusticis racemos pro vindemia, spicas pro frugibus, et dapem pro pecore. Ipsa omnes gubernet, cuncta ipsi curæ sint; et me delectet nihil meipsum esse in tota familia. Eo accedet Messalla meus, cui Delia suavia mala decerpit ex potioribus arboribus. Et tam eximium hominem reverita, ipsum colat studiosa. Ipsi cibos instruat, et ipsa famula apponat. Ista mihi imaginabar,

maj. consuescet.—28 Par. Beroll. 1. 2. 4. Gnarn. uterque Zwicc. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Colb. Angll. 1. 2. Stat. edd. pr. maj. min. Brix. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *segete et*; copula *et* debetur iis, qui nesciebant, ult. vocalem brevem, quando sequatur vox incipiens ab *sc*, *sp*, *sq*, alii-que consonantibus dupl. produci: *segete spicam Reg. dapes* ed. pr. min.—29 Guelf. 2. et duo Angll. ap. Bronkh. *reget*.—30 *Adjuvet* cod. Lips. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Colb. Bronkh. 2. 3. Reg. Guelf. 2. 3. Exc. Pocc. Palatt. Par. Dat. Angll. 1. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Lips. *Adjuvat* Angll. 2. 3. 4. et Laud. *Adjuvet*, vel *At juvet*, Colot. et Exc. Vat. Heins. *Et juvet* Bronkh. 1. quod primum editum est in Venet. 1487. 1491. 1493. *Adjuvet*, vel *Et juvet*, a marg. Venet. 2. ap. Heins. *Ac juvet* conj. Heyn. quod exhibent duo Voss.—31 *Nunc* Bronkh. 2. et Berol. 2. *Huic veniat* Angl. 4. *quo pro cui* in Berol. 3. et Dat. *quoi* Bronkh. 1.—32 *Delia se lectis retrahet* Berol. 2. *detrahit* cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. Colb. aliquot ap. Stat. Angll. 1. 2. 3. plerique ap. H. Voss. Beroll. 1. 3. Gnarn. Corv. Reg. Guelf. 1. 4. Scal. rec. Dat. ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Venet. 1487. Ald. 1. Mur. Voss. Wund. et Bach. probante Heyn. *detrahet* Vicent. et Ald. 2. (et Par. et ed. pr. min. teste Huschk. negante Dissenio.)—33 Hoc distichon asteriscis tanquam spurium notavit Heyn. Vulgo interpungitur post virum, quam interpunctionem mutavit Heyn. improbante Huschk. Ed. pr. min. et Lips. ap. Heyn. cum Zwic. 1. *virumque hunc*; Guelf. 2. *hunc et sedula*; sed a marg. *hunc assecula*; ita Pont. emendasse fertur in Exc. Perr. ‘voluit, nisi fallor, ancillula.’ Huschk. Pro *hunc* Ayrn. legit *tunc*, et id Corv. quoque firmat; Guelf. 3. *nunc sedula curet*; *Nunc paret atque epulas ipsa ministra ferat*; Bronkh. malebat *huic*, quod exhibent Colot. et Florent. *Et tantum hunc venerata* Berol. 2. *huc* Berol. 4. *cui sedula curet*, *Cui paret* correxit Withofius.—34 *Huic pareat: atque epulas* Venet. 1491.

NOTE

ut ait Cato, genus dolii rusticani; per metaphoram vero pro navigio sumitur ob similitudinem.

27 *Illa Deo sciet agricolæ*] Antiqui pro sua pietate frugum et fructuum primitias Diis immortalibus libare consueverant, nec ante gustare quam

Diis consecrassent. Censorinus ait: ‘Itaque, cum perceperant fruges, antequam vescerentur Diis libare instituerunt.’

33 *Et tantum venerata*] Sequitur, *virum*, ubi non eliditur *m* ante *hunc*.

Hæc mihi fingebam, quæ nunc Eurisque Notisque 35
 Jactat odoratos vota per Armenios.
 Sæpe ego tentavi curas depellere vino ;
 At dolor in lacrymas verterat omne merum.
 Sæpe aliam tenui ; sed jam cum gaudia adirem,
 Admonuit dominæ deseruitque Venus. 40
 Tunc me devotum descendens fœmina dixit,
 Et pudet, et narrat, scire nefanda mea.

quæ optata jam et Corus atque Auster abripiunt per Armenios odoriferos. Ego frequenter conatus sum vino amovere sollicitudines; sed major commutaverat in lacrymas omne vinum. Frequenter etiam hubui aliam; at ubi nox voluptatem perciperem, Venus commonefecit me amicæ, et me destituit. Tunc abiens mulier affirmavit me incantatum esse, atque heu erubescio! commemorat se nosse detestanda

Huic pateram atque epulas conj. Husehk. illa Reg. et Beroll. 1. 2.—35 Eurisque testantur cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Laud. omnes Palatt. Angl. H. Voss. et Beroll. Sfort. Par. Colot. Exc. Vat. Heinsii, Dat. edd. pr. maj. min. Vicent. 2. Vicent. et Rheg. Caurusque Rom. Venett. 1491. 1493. Aldd. Seal. aliæ, quod H. Voss. recepit; Chaurusque Brix. et Venet. 1487. durisque Exc. Pocc.—36 Lactat Rheg. Jactet Angl. 2. Armonios Par. Novam hic Eleg. sextam videlicet orditur Scaliger, attextis ad finem hujus Eleg. vs. 79—98. ex Eleg. secunda, Num Veneris magnæ, &c. Heynius asteriscos suos seqq. præfixit, omnia usque ad finem quasi fragmenta reputans.—37 Bronkh. 1. et Stat. temptavi; Hamb. deponere vino.—38 Berol. 1. verteret.—39 Witt. 1. et Dat. quom.—40 Admovit Berol. 2. Admovit vel Admonuit Angl. 2. Amovit Angl. 4. Ammonuit Witt. 1. destituitque ex tribus H. Voss. Angl. 2. 3. 4. opt. Witt. Corv. Beroll. 1. 2. et Reg. revocarunt H. Voss. et Bach.—41 Beroll. descendens devotum; et sic Scal. discedens devotum cod. Lips. Par. ed. pr. min. Vicent. Venett. 1491. 1493. Aldd. et vulgg. devotum discedens Witt. 1. Land. et Angl. 2. 3. devotum descendens Angl. 4. unus Palat. Dat. ed. pr. maj. Rheg. et Venett.—42 Et pudet et Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par.

NOTÆ

35 *Eurusque* [*Caurusque*] *Notisque*] Caurus, qui et Corus, ventus est qui spirat ab Occidente, sicut et Auster a meridie.

36 *Odoratos vota per Armenios*] Duplex Armenia est, Major et Minor: Inter reliqua aromata, quæ illic nascuntur, pretiosum amomum magno in honore est, quod 'Armeniacum' dicitur. Quæ autem vota non eveniebant, et irrita cadebant, ea ad Deos non esse perlata a ventis, sed vel dissipata, vel in regionem longinquam averta arbitrabantur.

37 *Curas depellere vino*] Eodem fere modo Tibull. Eleg. 2. supra: 'Vinoque novos compesce dolores.' Ho-

rat. 1. Od. 7. 'Nunc vino pellite curas.' Hac porro Elegia de amicæ levitate conqueritur Tibullus, quam a se alienasse dolet lenam, quam convitiis insectatur.

41 *Devotum*] Hoc est, 'fascinatum,' 'incantatum,' ut et post Eleg. 8. 'Num te carminibus, num te pollentibus herbis Devovit tacito tempore noctis anus?' Ovid. Amor. lib. III. Eleg. 7. 'Num mea Thessalico languent devota veneno Corpora?' Devotos dixerunt, qui malefica arte defixi Veneris munus non possent implere: unde Apul. 'Si quis devotus defixusque in nuptiis fuerit, sic eum resolves.'

Non facit hoc verbis ; facie tenerisque lacertis

Devovet et flavis nostra puella comis.

Talis ad Hæmonium Nereis Pelea quondam

45

Vecta est frænato cœrula pisce Thetis.

Hæc nocuere mihi. Quod adest huic dives amator,

Venit in exitium callida lena meum.

Sanguineas edat illa dapes, atque ore cruento

Tristia cum multo pocula felle bibat.

50

Hanc volitent animæ circum, sua fata querentes

Semper, et e tectis strix violenta canat.

mea. Id dictis non peragit puella nostra ; fascinat me forma sua, et mollibus brachiis, et flavis capillis. Thetis aquorea Nereis talis olim delatu est pisce frænato ad Peleum Thessalum. Illud mihi obstitit, quod illi præsto est locuples amator : accessit astuta lena in perniciem meam. Illa devoret carnes cruentas, et ore sanguinolento hauriat graves calices cum multo felle. Umbræ sortem suam deplorantes circumvolitent illam perpetuo, et rapaces striges e culminibus strepant. Eadem esurie

Colb. et aliis, cum edd. Dous. Pulm. Gryph. Gebh. et Græv. ‘quod natum ex *Et pudet ei* ; an altera versus pars a Tibullo profecta sit, dubito.’ Heyn. ‘*Et pudet et nec illi ceperunt, qui ante Scal. substituerunt, Et domina narrat, nec Scal. ipse, qui inde Et, pudet heu, narrat formavit.*’ Huschk. Scal. emend. receperunt Bronkh. Vulp. Heyn. Voss. et Wund. Huschk. malit *meam* pro *mea*, præeunte Nodell. Not. Crit. p. 72. qui proposuit, *Et, pudet heu, narrat s. n. meam* ; Wund. maluit *Heu (ant Væ) pudet, et ; Et pudet : et narrat scire nephanda mea* Beroll. et ed. pr. maj. *sacra nefanda meæ* Anratus ; Heyn. vellet, *Et pudet heu ! dominam s. n. meam*, supplens e superiore versu, ‘dixit ;’ Berol. 4. a marg. *Et pudet, et notum est.*—43 *Non facit hæc omnes* Beroll. *faciet hoc* Vicent. *herbis* Exc. Vat. Heins. Colot. et Stat. *niveisque* e Beroll. 1. 3. Reg. Guelf. 3. Angl. 2. 3. 4. Witt. 1. Dat. et aliis ap. H. Voss. idem Voss. et Bach revocarunt : *mutis* in uno ap. Heyn.—45 Cod. Lips. *ad emonium venerisq ; pelea cœdam*, et a marg. *Nereis* : Broukh. 1. 2. ed. pr. maj. min. et Venet. 2. *Hæmonium* : Beroll. 2. 3. Broukh. 1. 2. 3. omnes Stat. et Angl. Dat. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Nereis quæ ; Par. Nereis Pellea* ; ed. Lips. *Nereis quem* ; Guelf. 3. et ed. pr. min. *Nereis Pelea.*—46 Gronov. Obs. 1. 17. malebat *cœrula priste.*—47 *Nec* Berol. 2. *abest pro adest* Berol. 1. *habest* Berol. 3. Punctum post *mihi*, quod sensum finiat, posuit Broukh. probante Huschk. vulg. interpunctio est, *Hæc n. mihi, quod a. h. d. amator* ; Ayrin. in seq. versu copulam et ad connectendum supplevit, *Venit et exitium, &c.* H. Voss. de conj. dedit, *Vertit in, &c.*—51 Be-

NOTÆ

45 *Talis ad Hæmonium*] Thetis Nerei Dei marini filia fuit, et Achillis mater, quem suscepit ex Peleo Thessaliæ rege, cui nupsit Dea homini: de ejus nuptiis extat Catulli Carmen elegantissimum.

46 *Pisce Thetis*] Amicæ pulchritudinem confert cum pulchritudine Thetidis, quando olim ducta est ad

Peleum maritum, qui ex ea suscepit Achillem. Nereis vero dicitur Thetis a Nereo patre, Deo maris. Ad mentem Tibulli Ovid. Met. xi. ‘Quo sæpe venire Frænato delphine sedens, Theti, nuda solebas, Illic te Peleus, dum somno victa jacebas, Occupat.’

51 *Sua fata querentes*] Umbras de-

Ipsa, fame stimulante furens, herbasque sepulcris

Quærat, et a sævis ossa relicta lupis;

Currat et inguinibus nudis, ululetque per urbes,

55

Post agat e triviis aspera turba canum.

Evenient; dat signa Deus: sunt numina amanti,

Sæviti et injusta lege relicta Venus.

At tu quamprimum sagæ præcepta rapacis

Desere: nam donis vincitur omnis amor.

60

Pauper erit præsto tibi, præsto pauper adibit

Primus, et in tenero fixus erit latere.

instigante ancus petat e tumulis gramina, et ossa a lupis crudelibus derelicta. Ipsa etiam nuda pube vagetur per oppida, et vociferetur; et canum e compitis multitudo acerba insectetur. Id continget: Deus præbet indicia: amatoribus Di sui sunt: et Venus iniquo jure neglecta furit. Tu vero, derelinque cito monita araræ Magæ; etenim quivis amor superatur muneribus. Inops aderit tibi, inops primus in promptu te inviset, et adhaerescet blando tuo lateri. Inops fidelis assectator in arcto

//////////

rol. 3. *sua facta*.—52 Witt. 1. *strix*.—53 Berol. 3. *fama*: Mureto *escasque pro herbasque ex conj. reponenti favet Doering*.—55 *Curat* Berol. 3. *Quærat* nuns Palat. quod non temerarium judicat Gebh. *vinclis pro nudis cod. Lips. per ambras Hamb. et Berol. 4.*—56 Cod. Par. Reg. Angl. 2. 4. 5. Beroll. 1. 2. 4. uterque Zwicc. Guarn. Laud. omnes Voss. (dentis duobus,) Statiani, Passer. Witt. 1. 2. Broukh. 2. tres Heinsii, ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. exhibent *e triviis*; 'Broukh. addit Cyllen.' (i. e. Venett. 1487. 1491. 1493.) 'quod falsum.' *Huschk.* Berol. 3. duo Voss. duo Palatt. ed. pr. miu. *et triviis*; Broukh. 1. 3. Brix. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. Basil. et alia vett. *hanc triviis*; Exc. Pocc. *hæc triviis*; Exc. Lips. et cod. Lips. *a triviis*, quod reposuit Scal.—57 Cod. Lips. Beroll. 1. 2. 4. tres ap. Sant. alii cum edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Aldd. Mur. et vulgg. *Eveniet*; unus Stat. duo Palatt. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Evenient*, ut conj. Heinsius; Berol. 3. *Et veniet*, Par. *Et venient*: Berol. 1. *amantum*.—58 Ed. pr. maj. *injusta*.—60 Cod. Lips. *Degere*: H. Voss. e paucis codd. dedit *non donis*, improbante Heyn. *omnis amans Ask.* Berol. 1. Colot. et Dat. pro quo in Berol. 2. et Broukh. 2. 3. *ipsa Venus*; *Huschk.* conj. *num donis vincitur omnis amans?* vel, *omnis amor?*—61 Mur. nullo cod. adju-

NOTÆ

functorum putavit antiquitas eentum annos errare, donec a culpis in vita contractis purgarentur: quæ fuse exequitur Virgil. Æn. vi.

52 *Strix violenta*] *Strix* avis quædam est nocturna et importuna, a stridendo sic dicta, quæ antiquis valde mali ominis fuit. Ovid. Fast. vi. ait infantes sine nutricum custodia relictos, a strigibus e cunis rapi, sanguinemque omnem ab illis exsorbere. Has sic describit: 'Grande

caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ: Canities pennis, unguibus hamus inest. Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes,' &c. Ab illius avis nocimento striges appellantur mulieres illæ, quæ pueros suo contactu fascinant.

53 *Herbasque sepulchris*] Alii legunt, *escasque sepulchris*: quem malueris sensum elige.

56 *Post agat e triviis*] Canes a triviis dicuntur, ut Ovid. dicit asel-

Pauper in angusto fidus comes agmine turbæ

Subjicietque manus, efficietque viam.

Pauper ad occultos furtim deducit amicos,

65

Vinclaque de niveo detrahit ipse pede.

Heu canimus frustra, nec verbis victa fatiscit

Janua, sed plena est percutienda manu.

At tu, qui potior nunc es, mea fata timeto :

Versatur celeri Fors levis orbe rotæ.

70

multitudinis cætu manus supponet, et iter aperiet. Inops ad amatores secretos ipse clanculum adducit, et ipse ligamina dissolvit e candidis plantis. Heu incassum canimus, nec fores patent dictis domitiæ, at robusta manu pulsandæ sunt. Tu vero, qui jam præstantior es, prospice furta mea. Fortuna inconstans volubili globo

//////////

tus, edidit, *præsto semper tibi*; Exc. Scal. *semper te pauper adibit*: codd. et ed. vett. in vulg. consentiunt: unus Stat. habet, *præsto nam præsto*, unde Huschk. sic transponendo fecit, *Pauper erit præsto, præstolans pauper, &c.* Heyn. etiam laudat, *Pauper erit præsto: si prodis, pauper, &c.*—62 Duo ap. Heins. in duro limine fixus erit.—63 Witt. 1. *turmæ*.—64 *Subjicietque* ed. pr. maj. et Venet. 2. *Objicietque* malebat Heyn.—65 Cod. Lips. *Pauper ad hoc cultos f. d. amicos*; Stat. cod. ad *excultos f. d. amantes*; Guelf. 4. Guelf. 2. pro v. l. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *et occultos*; hinc H. Voss. *et ad cultos f. d. amicos*; Witt. 2. Corv. Colb. Stat. Broukh. 2. 3. omnes Beroll. Angl. 3. 4. Reg. Guelf. 1. 2. 3. Hamb. Par. uterque Zwicc. duo tresve ap. Voss. Ald. 2. Mur. Basil. 1569. Dous. Plant. Gryph. *deducet*; cod. Lips. Witt. 1. Broukh. 1. Angl. 1. 2. edd. pr. maj. min. Brix. Rheg. Venet. 2. Vicent. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *deducit*; Goth. *deludit*: Angl. 3. 4. Corv. tres ap. Voss. et Guelf. 2. pro v. l. *amictus*, cui inhærens Heyn. proposuit, et *excussos f. d. amictus*: idem etiam excogitabat, *ad occultas f. d. amicas*.—66 Reg. Guelf. 1. 2. 3. Corv. Colb. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 2. Zwic. 2. Hamb. duo tresve ap. H. Voss. Vat. Ursini, ed. pr. min. Ald. 2. Mur. Basil. 1569. Dous. Plant. et Gryph. *detrahet*; Broukh. 1. omnes Beroll. ed. pr. maj. Brix. Rheg. Venet. 2. et Venett. 1487. 1491. 1493. *detrahit*; Broukh. 3. *subtrahet*; Par. *detrahet ille*.—67 *Nec canibus f. n. v. vincita patescit* Berol. 2. *patescit* etiam habent cod. Par. Beroll. 1. 3. 4. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. et omnes aliæ edd. ante Broukh. una Gebh. 1621. tantum excepta, quæ in textu quidem servat *patescit*, at in comment. *fatiscit*, ut est in Sfort. duobus Heins. Thuan. utroque Zwicc. et Guarn. *vita patescit* cod. Lips.—69 ‘Haud dubie hoc est fragmentum alterius Carminis, ex quo lacinia servata et superioribus attexta est: forte propter argumenti similitudinem aliquam; etsi diversa res est. Scal. vs. 69. 70. relinquebat, et seqq. sex vs. in Eleg. proximam post v. 32. rejiciebat.’ Heyn. Vide infra ad v. 71. Hamb. *potior vincis*; Goth. Dat. et unus Stat. *potior vinces*; Berol. 2. *proprior*, et a marg. *potior*: cod. Lips. Par. et alii omnes cum edd. pr. maj. min. ceterisque ante Mur. *mea furta*; ‘Muretus, sine dubio e libro aliquo, reposuit *fata*, quod ul-

NOTÆ

lam a mola: ‘Ut rudit a scabra turpis asella mola.’

61 *Subjicietque manus*] Illud ipsum est quod Horat. dicit: ‘Extrahe turba Oppositis humeris.’

69 *Fata timeto*] [*Furta caveto*] Alii

legunt, *timeto*, nec male: alii *fata*, non *furta*, sed male.

70 *Fors levis orbe rotæ*] Plures legunt, *orbe cito*, quod magis placet Scaligero; cum dicat Ovid. ‘Nec metuis dubio fortunæ stantis in orbe Nu-

Non frustra quidam jam nunc in limine perstat
 Sedulus, ac crebro prospicit, ac refugit :
 Et simulat transire domum, mox deinde recurrit,
 Solus, et ante ipsas excreat usque fores.
 Nescio quid furtivus amor parat. Utere quæso,
 Dum licet ; in liquida nat tibi linter aqua.

75

repente vertitur. Nec frustru ille, qui nunc assiduus ad januam tuam pervigilat, et frequenter aspicit, ne quis veniat, et refugit, dum aliquis accedit ; et fingit se præterire aedes tuas, subito post regreditur solus, et semper screat ante januam ipsam. Clandestinus amor nescio quid aggreditur : utere, precor, donec conceditur ; navis tua currit in facili flumine.

tro confirmant Monac. Vindob. et Ask. et admiserunt Plant. 1569. Gryph. 1573. Dous. et Græv. *Huschk.* Scal. *furta caveto* ; Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. et H. Voss. cum codd. binis Palatt. et Bronkh. 1. exhibent etiam *caveto* ; cod. Lips. uterque Zwicc. Guar. Corv. Statiani, quatuor Palatt. Witt. 1. 2. Colb. Exc. Vat. Heins. Bronkh. 2. 3. Par. Scal. rec. Angll. 1. 3. 4. edd. pr. maj. min. Vicent. Rhæg. et Venet. 2. *timeto* ; Angl. 5. *timeto*, vel *caveto* ; Angl. 2. *teneto*.—70 Cod. Lips. Berol. 1. et plerique Stat. *sors* ; Reg. *sors brevis* ; Par. unus Sant. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rhæg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Fors* ; Berol. 2. sex Palatt. Witt. 1. Bronkh. 2. ed. pr. maj. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *orbe rota* ; Scal. rec. et Witt. 2. *orbe cito* ; Rhæg. *orbe rotæ*.—71 In v. 70. finit Elegiam, quæ ipsi sexta est, Scaliger ; et vs. reliquos rejicit in Eleg. seq. post v. 32. *Nam* Guelf. 2. et Berol. 2. *præstat* Dat. —72 Omnes Stat. tres ap. H. Voss. Berol. 4. a m. sec. et Vicent. *et crebro*, quod reposuerunt H. Voss. et Bach : *atque fugit* Guelf. 4. Statiani, Palatt. Exc. Pocc. et Perr. Colot. Brix. et Venett.—74 Berol. 1. *excubat ipse* ; cod. Lips. et Beroll. 2. 3. *excreat ipse* ; Palatt. Stat. Witt. 1. 2. Reg. Guelf. 3. Par. Bronkh. 1. et Angll. 1. 3. 4. 5. etiam *ipse* ; unus ap. *Huschk. ille* ; Guelf. 4. et Brix. *atque*.—75 *Nescis* Colot. *paret* Berol. 2. Heynius, cum ‘*utere*’ absolute poni potuisse dubitaret malebat *utere vento*, seu *velis*, seu *remis* ; Wakef. *utere quæstu*.—76 Reg. Par. Witt. 2. Dat. Angl. 1. Guelf. 3. et Beroll. 1. 2. *nam tibi* ; Stat. Laud. Scal. rec. et Angll. 2. 3. 4. *jam tibi* ; Heyn. conj. *it liquida nam tibi* ; cod. Lips. cum omnibus edd. *nat* : pro *linter* glossam exhibet ed. Rom. *navis*.

NOTÆ

men.’ Quod putet Scaliger Tibulli tempore globo potius quam rotæ insistens pingeretur Fortuna ; sed intercedit Propert. qui lib. II. Eleg. 8. ait, ‘Vinceris aut vincis, hæc in amore rota est.’ Cic. præterea ait Orat. in Pisonem : ‘In quo ne tum quidem, cum illum saltatorium versaret orbem,

Fortunæ rotam pertimesebat.’

71 *Non frustra quidam*] Ovid. Trist. II. commemoratis his Tibulli versibus, satis innuit Tibullum ipsum sub alterius persona de seipso locutum esse, quod ab eo artificiose factum esse Scaliger observat.

ELEGIA VI.

SEMPER, ut inducar, blandos offers mihi vultus ;

Post tamen es misero tristis et asper, Amor.

Quid tibi, sæve puer, mecum est? an gloria magna,

Insidias homini composuisse Deum ?

Jam mihi tenduntur casses : jam Delia furtim

5

Nescio quem tacita callida nocte fovet.

Illa quidem tam multa negat : sed credere durum est.

Sic etiam de me pernegat usque viro.

Ipsa miser docui, quo posset ludere pacto

Custodes : heu heu, nunc premor arte mea.

10

O Cupido, ostendis mihi faciem benignam, ut me jugiter allicias ; postea nihilominus infelici mihi gravis et durus es. Quid tibi acerbitatis mecum est? Num egregia laus est, Deum mortali fallacias contexuisse? Nunc laquei mihi parantur. Nunc subdola Delia nescio quem clam detinet silenti nocte. Revera plurimum inficiatur : at difficile est ipsi fidem adhibere. Ita quoque ipsi marito de me constanter inficiatur. Ipse ego infelix institui eam qua ratione decipere posset excubitores

Eleg. VII. in recens. Scal. Inscripta est in ed. pr. maj. Ad Amorem.—1 Sfort. et Witt. 2. *inducas*, ut edd. Scal. et Broukh. *inducar* cod. Lips. Par. Guelf. 1. 2. 3. Corv. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Reg. alii, cum edd. vett. *offers* cod. Lips. et ed. pr. min.—3 Mureti emend. *sæve puer*, a Broukh. receptam, testantur Voss. 1. 4. et Guarn. *sævitiū mecum est* alii codd. et edd. ante Broukh. nisi quod Par. exhibet *sævicia est mecum*, quam lect. non damnat prorsus Heynius : post *magna* plurimi codd. et edd. habent *est* ; quod omittunt Venett. 1491. 1493. Ald. 2. Basil. Plant. et Gryph.—4 Dat. et Berol. 3. *hominum*.—5 *Nam mihi* codd. Stat. mus Palat. Corv. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. Scal. rec. Augll. 1. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Venett. 1487. 1491. 1493. et Rhag. *Jam mihi* Reg. Guelf. 3. quinque Palatt. Exc. Pocc. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 2. et recentt. *Non mihi* cod. Lips. *Jam* Berol. 4. et a m. sec. *Nam*.—6 Berol. 3. *callida*.—7 Scaliger corr. *jam multa* ; Heyn. *jurata*, ex Ovid. Trist. II. 474. vel etiam *sua furta* ; Burm. *insimulata* ; Santen. *delicta negat*, improbante Huschk. *negat se credere*. *Durum est* in ed. Basil. 1592. *Verbum est* habent Beroll. 1. 2. 4. omnes Angll. et Zwicc. cum aliis et edd. præter Voss. omittitur in Dat.—8 *Nam sic et de me pernegat* Voss. 3. et Colot. *quod neget illa* Witt. 2. *pernegat ipsa* unus Palat. *perneget usque* ed. pr. min.—9 Witt. 1. *posset quo* ; alteram structuram tuentur alii codd. probantibus Wund. et Huschk. *ludere pacto* Guelf. 2. et sic Berol. 2. sed a m. sec. *ludere*.—10 *Custodes : heu nunc* ed. pr. min.

NOTE

1 *Semper, ut inducar*] De Cupidinis erga se asperitate, et de sublesta fide amicæ conqueritur Poëta ; matremque amicæ mirum in modum collaudat, quod cum ipso filiam reconciliarit.

7 *Sed credere durum est*] Semel in

mendacio deprehensis postea semper abdicatur fides. Hunc locum totidem fere verbis repetit Ovid. Trist. II. 'Credere juranti durum putat esse Tibullus,' &c.

Fingere tunc didicit causas, cur sola cubaret :

Cardine tunc tacito vertere posse fores.

Tum succos herbasque dedi, quis livor abiret,

Quem facit impresso mutua dente Venus.

At tu, fallacis conjux incaute puellæ, 15

Me quoque servato, peccet ut illa nihil.

Neu juvenes celebret multo sermone, caveto ;

Neve cubet laxo pectus aperta sinu.

Neu te decipiat nutu, digitoque liquorem

Ne trahat, et mensæ ducat in orbe notas. 20

suos. *Heu me, jam ipse mea fraude lador! Jam docta est comminisci rationes quare secubaret: jam novit convertere posse januam cardine silenti. Præterea succos et gramina præbui, quibus abscederet livor, quem mutuus amor inficit infixo dente. Tu vero, o imprudens marite dolosæ fœminæ, meipsum etiam custodito, ut ipsa nihil delinquat. Videto ne ipsa longis colloquiis frequentet adolescentes, aut ne jaceat nudata pectus, soluto sinu, aut ne fallat te nutibus, et ne digito laticem ducat, et*

~~~~~

heu nunc premor ab Berol. 2. heu dedit Scal. sed heu heu exhibent omnes Palatt. et Angll. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Laud. Exc. Lips. Dat. Rheg. Venet. 2. et Brix.—11 Omnes Stat. et Palatt. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Dat. ed. pr. maj. et min. nunc; Broukh. 1. Brix. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 2. Mur. et vulgg. tunc; Beroll. 2. 4. et 1. a marg. Palatt. Stat. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Lips. Guelff. 1. 2. 4. Colb. Colot. Rheg. Venet. 2. Rom. et Lips. ut sola; Witt. 1. Land. et Angl. 2. quo sola; Dat. et Beroll. 1. 3. qua sola; Scal. Janss. Gabb. et Broukh. quæ sola; Corv. quæ sola; cod. Lips. Vat. Ursini, Venet. 2. Vicent. Rheg. et Aldd. cur.—12 Omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. Angll. 1. 2. Berol. 4. et ed. pr. min. nunc; Dat. et Angll. 3. 4. tum; Broukh. 2. Par. Guelff. 1. 4. Rom. et Lips. tunc; Exc. Perr. ed. pr. maj. et Vicent. forem.—13 Hic et seq. vers. abest ab eadem. Tunc Par. Guelff. 2. 3. 4. Witt. 1. 2. Omnes H. Voss. Beroll. 2. 4. nterque Zwice. Broukh. 1. 2. 3. ed. pr. maj. Rom. Lips. Venett. 1491. 1493. cum Wund. et Bach. Tunc sucos cod. Lips. Nunc Rheg. Tum Dat. et Angll. 3. 4. quod primus intulit Scal. quo livor Thuan. quis livor Beroll. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. Venet. 2. Rheg. Brix. Venett. 1491. 1493. Wund. et Bach. abesset Corv.—15 Venett. 1491. 1493. conjux; Witt. 1. 2. et Broukh. 1. 2. 3. conjux; Broukh. 1. cautæque.—16 Unus Stat. et Vat. Ursini illa minus, quod præeunte Broukh. recepit Heyn. quanquam pro vero non habuit; Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. omnes Beroll. et Angll. et alii codd. cum edd. vett. nihil; et sic H. Voss. Wund. et Bach. ipsa nihil Venett. 1487. 1491. 1493.—17 Neu juvenes multo Hamb. Neu Berol. 1. superscr. lit. e; sed a marg. Non; Reg. cum aliis Ne.—18 Thuan. lapsio; Par. et Aldd. lasso; Berol. 3. et aliis lassa, sive lasso; sed omnes edd. vett. laxo.—20 Neu Stat. Detrahat Guelf. 1. ut orbe Scal. rec. unde H. Voss. ut mensæ d. in o. n.—

NOTE

12 *Vertere posse fores*] Fores dicuntur, quæ foris aperiuntur, valvæ quæ intro volvuntur.

19 *Digitoque liquorem*] Eodem fere modo Poëta ingeniosissimus ait, a-

mantes fuisse solitos in mensa blanditias scribere vino, aut aliis liquoribus: hæc enim ait Ovid. Art. Am. lib. 1. 'Blanditiasque leves tenui perscribere vino, Ut dominam in mensa

Exibit quam sæpe, time; seu visere dicet

Sacra Bonæ, maribus non adeunda, Deæ.

At mihi si credas, illam sequar unus ad aras.

Tunc mihi non oculis sit timuisse meis.

Sæpe, velut gemmas ejus signumve probarem,

25

Per causam memini me tetigisse manum.

Sæpe mero somnum peperit tibi; at ipse bibebam

Sobria supposita pocula victor aqua.

Non ego te læsi prudens: ignosce fatenti.

Jussit Amor: contra quis ferat arma Deos?

30

Ille ego sum, nec me jam dicere vera pudebit,

Instabat tota cui tua nocte canis.

signa exprimat in mensæ circulo. Metue quotiescumque egredietur, sive asseret se adire sacra Bonæ Deæ viris non visenda. Sed si fidas mihi, ego solus comitabor eam ad aram. Tunc liceat mihi non metuisse luminibus meis. Frequenter quasi laudarem annulos ejus et sigillum, per prætextum memini me contrectasse manum ejus. Frequenter tibi soporem vino conciliaui. Ego vero mei compos calices aqua subjecta hauriebam. Non te offendi volens; parce contententi. Amor imperavit; quis bellum gerat adversus Deos? Ego ipse sum, nec erubescam nunc proferre verum,

21 Stat. conj. cum sive quom pro quam; Corv. exhibet quum: eod. Lips. tunc: Berol. 2. se visere.—23 Berol. 3. sequere, et in marg. sequar; Sfort. Berol. 4. Laud. Angl. 2. Witt. 1. et ed. Scal. ad aram; sed ad aras exhibent alii Stat. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. Dat. Angl. 1. 3. 4. 5. Par. edd. pr. maj. min. et Venett. 1487. 1491. 1493. Heinsius versum ita interpungit ad oram Ald. At m. s. c. illum: sequar unus ad aras.—24 Tum Stat. Tunc tibi Georenz.—25 Cod. Lips. gemma sævius signumque; Heyn. malebat gemmam digiti signumre; Beroll. 1. 2. 4. omnes ante Broukh. edd. exhibent signumque: bini Zwicc. Par. aliique cod. signumre.—26 Berol. 4. casum: Reg. manu.—30 Cod. Lips. quid: duo H. Voss. et ed. pr. min. feret.—31 Florent. Statii nec jam me; Beroll. 1. 3. et Reg. nec me nunc dicere; Dat. nec me non.—32 Post hunc versum Scal. inseruit et sup. Eleg. vs. 71-76. quoi Dat. et Berol.

NOTE

se legat illa tuam.⁹ Et in Epist. Helenæ ad Paridem: 'Orbe quoque in mensæ legi sub nomine nostro, Quod deducta mero litera fecit, Amo.' 'Orbem' vero dicit Poëta, quod mensæ apud Veteres rotundæ fuerunt, quarum hodie multe species in vetustis saxis visuntur.

22 *Sacra Bonæ, maribus non adeunda, Deæ*] Bonam Deam Varro filiam Fauni fuisse tradidit, adeo pudicam, ut extra Gynæcæum nunquam sit egressa, nec nomen ejus in publico

fuerit auditum, nec virum unquam viderit, vel a viro visa sit; proindeque nec vir templum ejus ingreditur. De qua Dea Macrobius pluribus disputat lib. 1. cap. 12.

23 *Sequar unus ad aras*] Hæc ara statuebatur in domo Consulis ejus, cujus eo mense fasces erant. Propeit. 'Interdicta viris metuenda lege piatur, Quæ se summota vindicat ara casa.'

24 *Tunc mihi non oculis sit timuisse meis*] Existimabant statim cæcos fieri

Quid tenera tibi conjuge opus? tua si bona nescis

Servare, ah frustra clavis inest foribus.

Te tenet, absentes alios suspirat amores,

35

Et simulat subito condoluisse caput.

At mihi servandam credas, non sæva recuso

Verbera, detracto non ego vincla pedum.

Tunc procul absitis, quisquis colit arte capillos,

Effluit effuso cui toga laxa sinu.

40

cui tuus canis insistebat tota nocte. Quid tibi est opus uxore delicata, si tua comoda tueri ignoras? incassum clavis inest tue januæ: te complectitur, anhelat absentes alios amores, et repente fingit sibi caput male habuisse. Sed tu committas mihi hanc custodiendam; non abnuo flagella dura, nec ego recuso pedum ligamina. Tunc longe abscedatis, quicumque artificio comas concinnat, cui vestis

~~~~~

3.—34 Berol. 1. *Frustra servare*; omnes Stat. et Witt. 1. *a frustra*; Exc. Perr. unus Palat. Guelf. 1. 4. et Brix. *ac frustra*, et sic etiam in Venett. 1487. 1491. 1493. *heu frustra* Broukh. 1. *et frustra* Angl. 2. et Guelf. 3. *Servare frustra* Exc. Lips. Reg. Par. Berol. 2. 3. 4. Scal. Vulp. et Heyn. in prima: *ah servant tres* Palatt. et Berol. 1. a marg.—35 Broukh. e conj. edidit *absentis*, ut sit genitivus, improbantibus Heyn. et Huschk.—37 *Ut mihi* Berol. 3. *Hanc mihi* Guelf. 2. *scrvandum* Brix. et Venett. 1491. 1493. *recusso* cod. Lips.—38 In eodem cod. *Vrberat et tracto*, et a marg. *detracto*; Broukh. ex Rheg. archaismum captabat *detracto*.—39 *Tum* tuentur Dat. Voss. 2. unus Angl. et Berol. 1. 3. *Tunc...colit* omnes alii codd. *colis* conj. Guy. et reposuerunt Broukh. Heyn. et Wund. addic. Voss. 4. Zwicc. et Guarn. ‘Nescio, quid acciderit Wunderlichio, ut scriberet, me ad 1. 3. 21. probasse lectionem *colis*, quam ipse reposuit.’ *Huschk.* H. Voss. conj. *Tum*: (*procul hinc absit, qui colit*, et sic reliqua usque ad finem vs. 42. uncinata.—40 *Et fluit* Reg. unus Stat. Dat. Colb. quinque ap. H. Voss. Angll. 2. 3. 4. Beroll. 1. 3. et ed. Rom. probantibus Livin. Heyn. et Voss. receperunt Bauer. Wund. et Bach. Hanc ex suis quinque numero habere, eamque etiam præferre Burmannum II. notavit Voss. ‘Equidem, si centum codd. centumque Burmanni consentirent

NOTÆ

eos qui vidissent sacra vetita, ut Ap-
pio contigit, et Pontifici Metello.
Publium autem Clodium, qui etiam
his sacris interfuit, Cicero dicit cæ-
cum factum esse mente, non corpore.

35 *Alios suspirat amores*] Nævius
etiam, ab amica teneri alium signifi-
cans, sententia et verbis utitur huic
loco non alienis. Hæc refert Festus
in verbo ‘Adnictat:’ ‘Alii adnutat,
alii adnictat, alium amat, alium tenet.’
Et alius quidam: ‘alium tenet,
alii nutat, alibi manus est occupata,
alii pervellit pedem, alii dat anulum
spectandum a labris, alium invocat,

cum alio cantat, attamen aliis dat
digito literas.’ Sed quis novit mu-
lierum ingenium, atque artes et do-
los, ut possit omnes recensere?

38 *Vincla pedum*] Non recusat fer-
re catenas et compedes, quibus illi-
gati janitores servi ad fores excuba-
bant apud Antiquos.

40 *Effluit effuso cui toga*] Qui laxius
cingebantur, neque togam arcto satis
nodo astringebant, delicati habeban-
tur et amatores, ut Julius Cæsar, et
Mæcenas, qui discinctus, male præ-
cinctus, et tunicam habere solutam
dicebatur.

Quisquis et occurret, ne possit crimen habere,
 Stet procul, aut alia stet procul ante via.
 Sic fieri jubet ipse Deus; sic magna sacerdos
 Est mihi divino vaticinata sono.
 Hæc ubi Bellonæ motu est agitata, nec acrem
 Flammam, non amens verbera torta timet.
 Ipsa bipenne suos cædit violenta lacertos,
 Sanguineque effuso spargit inulta Deam.

45

fluxa dissoluto sinu demittitur: et quicumque obrivus erit, ut flagitium habere nequeat, longe sistat, vel prius alio vico procul movetur. Ipsum numen ita fieri præcipit. Ita mihi prædixit Sacerdos magna cælesti voce. Statim atque ipsa Bellonæ instinctu concitata est, nec ardens metuit rapidos ignes, nec inflicta flagra, ipsa sæva cultro brachia sua concidit, et cruore sparso ipsa innoxia Divam perfundit:

in lect. *Et fluit*, tamen retinendam esse censerem alteram.' *Huschk. Lapsa* cod. Lips. aliquot Stat. Beroll. 2. 3. Colb. ed. pr. min. Aldd. et Mur. *lassa* Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 2. et Dat. sed *laxa* Stadiani, Palatt. Witt. 1. Laud. Exc. Pocc. duo Heins. Angl. 3. 4. Rheg. et Venet. 2.—41 Beroll. 1. 3. *posset*; Berol. 2. unus Broukh. Vat. Ursini, nonnulli Stat. Angl. 1. ed. pr. min. Brix. et Venett. 1491. 1493. *crimen possit*, probante Heynio; Rheg. et Venet. 2. *crimen possit*: lect. nostram testantur cod. Lips. Par. et duo Broukh.—42 Statii emend. *Stet p. ante, alia* in textum admiserunt H. Voss. Wund. et Bach; in quod Heyn. etiam incidit; *Stet p. atque* Broukh. ut est in Exc. Pocc. et paucis aliis; Bach conj. *Stet p. ante, alias aut petat inde vias*; sed *inde* jam excogitaverat Statius: idem Stat. quoque emend. *aut alia stet p. antevia*, ut 'antemalorum.' Mitsch. locum a misello versificatore profectum censet.—43 Cod. Lips. *ipsa Venus*.—44 Reg. *sinu pro sono*.—45 Berol. 1. *H. tibi B. victa est*; Par. et Berol. 2. *mota est*; Berol. 3. *H. ubi victa B. est agit*.—46 Cod. Lips. Exc. Perr. Witt. 1. Angl. 1. 3. 4. 5. Par. edd. pr. maj. min. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *non et amans*; Laud. Broukh. 1. Exc. Pocc. Venet. 2. et Rheg. *non et amans*, quod falso ascribitur in Obs. Wund. edd. pr. maj. et minori; *monet amans* Vicent. et a marg. *nec non amans*; Angl. 2. *non est*; *amens*; Witt. 2. *nec et amens*; Colb. *nec amens*; Scal. rec. *nec es amans*; Vat. Ursini *nec demens*; Berol. 4. a marg. et Vulp. 1. *non demens*; duo H. Voss. Guelf. 3. Ald. 2. Mur. Stat. et Dous. *non amens*; 'quæ scriptura hodie quoque conspicitur in codd. notæ melioris.' Broukh. *Pro verbera* ed. pr. min. *habet verbera*.—47 Witt. 1. *sua: pro violenta*, quod præter alios Beroll. 1. 3. Berol. 3. a m. secunda, Broukh. 1. Land. Exc. Vatt. Heinsii et Ursini, cum ed. pr. min. et Ald. 2. habent, cod. Lips. Sfort. Berol. 2. Par. Broukh. 2. 3. Scal. rec. Angl. 1. ed. pr. maj. Brix. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. cum aliis, *violata*.—48 *Sanguine et effuso* Par.

NOTÆ

43 *Sic fieri jubet ipse Deus*] Bellonam intelligit, cujus Numen ad terrorem usurpat: est autem Bellona bellorum Dea, et Martis soror. Hæc autem *Deus* dicitur, Græcorum more. *Magna sacerdos*] Bellonæ nempe Sacerdos, seu ex Corybantibus afflata

divino spiritu.

47 *Ipsa bipenne suos*] Bellonæ Sacerdotes ex Curetibus seu Corybantibus erant, nil sane sibi præter brachia in sacris vulnerabant. Lucanus: 'Tum quos sectis Bellona lacertis Sæva movet, cecinere Deos.'

Statque latus præfixa veru; stat saucia pectus;
 Et canit eventus, quos Dea magna monet: 50
 Parcite, quam custodit Amor, violare puellam;
 Ne pigeat magno post didicisse malo.
 Attigeris, labentur opes, ut vulnere nostro
 Sanguis, ut hic ventis diripiturque cinis.
 Et tibi nescio quas dixit, mea Delia, pœnas; 55
 Si tamen admittas, sit, precor, illa levis!
 Non ego te propter parco tibi: sed tua mater
 Me movet, atque iras aurea vincit anus.
 Hæc mihi te adducit tenebris, multoque timore
 Conjungit nostras clam taciturna manus. 60

et manet latus obelo fixa, pectus vulnerata, et prædicat exitus quos potens Diva suggerit. Abstinet offendere puellam, quam Cupido servat, ne postea doleat vos id accipisse gravi vestro damno. Si quis violarit, excident ejus bona: sicut cruor manat e plaga nostra; sicut ista flamina et pulvis dissipantur. Tibi etiam, o mea Delia, prænuñtiavit nescio quod supplicium, si tamen committas, opto ut illa inanis sit. Non tibi ignosco tui causa, sed nutrix tua flectit me, et Jurem domat aurea vetula. Ipsa deducit te mihi nocte, et magno metu manus nostras furtim tacita

//////////

Guelf. 1. 2. 1. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Sanguine et e. s. inepta deam* Commel. et Rom. *Sanguine et e. s. inepta deum* Berol. 2. et a marg. *inulta deam*.—49 *Satque* Dat. *perfixa* Corv. et Exc. Falc.—50 *Angl. 5. canit invitatus*: Laud. Exc. Pocc. et Dat. *movet*.—52 Ed. pr. maj. et Rheg. *decidisse*; Stat. conj. *tetigisse*.—53 *Attigerit* cod. Lips. Beroll. Par. et edd. vett. *Donsa* primus edidit *Attigeris*, quod confirmant Monac. Bern. et Voss. 3. *et vulnere* Berol. 4.—54 In eodem cod. *hoc*, et a m. sec. *hic*; unus Palat. ed. pr. maj. Rheg. et Venet. 2. *hinc*; Witt. 1. *rento*; Angl. 3. 4. *rentus*.—55 *Et mihi* Berol. 4. et a m. sec. *tibi*; Berol. 3. habet *Et tibi*, superscr. *mihi*: ed. pr. min. *nescio*.—56 Berol. 4. *amittas*, et a m. sec. *admittas*; Angl. 4. *admittat*: Berol. 2. *sint p. illæ leves*; Berol. 3. *lenis*. H. Voss. *ulla levis* e conjectura, et in notis *ulla levi*, improbante Huschk.—57 *Hæc ego te* Berol. 2. *tibi parco* Witt. 1.—58 Beroll. 1. 3. *monet*, et sic in edd. vett.—59 *Hæc me deducit* ex codd. Stat. Par. Guelf. 1. 4. Palat. 2. Berol. 2. Zwicc. 1. 2. uno Broukh. Vat. Heinsii, ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. cum Broukh. et H. Voss. revocavit Bach: Vossio in notis placuit, *Hæc mihi te sociat*, vel *placeat*: Angl. 1. *Hæc mihi te adjungit*; Angl. 2. *abduat*; Laud. *abducatur*: Priæus et Heyn. conj. *Hæc tibi me abducit*. Lect. nostram, præter Witt. 1. 2. et Broukh. 1. 2. confirmant cod. Lips. et ed. pr. min. sed in illo hoc distichon postpositum est sequenti.—60 Witt. 1. *tacitura*.—61 Berol. 3. *mea fixa*.—

NOTE

50 *Et canit eventus*] Vaticinabantur Bellonæ Sacerdotes stragem populorum, aut eversiones urbium; et ubi semel concepto furore discurrere cœpissent, iis maxima fides habebatur.

58 *Aurea anus*] Auream anum vocat, quæ sua sedulitate valde placeat; et est amantium in laudanda vetulæ diligentia proverbium.

Hæc foribusque manet noctu me affixa, proculque
Cognoscit strepitus, me veniente, pedum.

Vive diu mihi, dulcis anus : proprios ego tecum,
Sit modo fas, annos contribuisse velim !

Te semper, natamque tuam te propter, amabo. 65

Quicquid agat, sanguis est tamen illa tuus.
Sit modo casta, doce, quamvis non vitta ligatos
Impediat crines, nec stola longa pedes.

Et mihi sint duræ leges, laudare nec ullam

Possim ego, quin oculos appetat illa meos. 70

connectit ; ipsa etiam hærens ad ostium nocte expectat me, et, accedente me, sentit sonitum pedum. O mea vetula jucunda ! longo tempore vive : ego optem, dum liceat, meos annos cum tuis communicasse : diligam te perpetuo, et filiam tuam tui causa : quidevis facit, ipsa nihilominus est genus tuum. Tantum instrue ipsum, ut pudica sit, licet vitta non implicet comas ejus vincetas, nec proluxa stola pedes ejus : et gratia præcepta mihi sint, nec aliquam probare queam quin invadat mea lumina ; et, si

62 *Agnoscit* Hamb. *strepitum* Reg.—63 Scal. edidit *Vive diu, mi, ἀρχαῖκῶς*. Burm. legit *Vive diu : tibi d. a. p. e. vitæ, &c.* adductus verbo *contribuisse*, quod tibi potius quam *tecum* requirere videtur ; sed non mutandum censet Heyn. Hæc Burmanni emend. Santenio placebat, qui in in Bibl. Crit. p. 79. ad marg. annotavit, ‘Sic Oudend. ad Apul. Met. p. 687. cf. Pass. ad Propert. p. 711. et Vulp. ad Eleg. ult. p. 95.’ *mihi* testantur omnes Heyn. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angll. 1. 2. 3. 4. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493.—64 *Sit mihi* Reg. Dat. et Beroll. 1. 3. *Sit modo* Reg. Guarn. Goth. Berol. 2. et duo Voss. *conteruisse* conj. Heinsii, firmatam Vossianis 2. 4. recepit Broukh. improbrante Doct. Jortin, in Tracts Tom. II. p. 451. Vide Obs. Misc. Vol. II. p. 241.—66 Cod. Lips. Par. omnes Beroll. Guelff. 1. 2. 3. ed. pr. maj. min. Rheg. Brix. et Venett. *agit ; Sfort. Thuan. Witt. 2. et Colb. agat*, quod primus reposuit Broukh. *ille* cod. Lips. Witt. 1. Colb. Angl. 4. et ed. pr. min. *illa meus* Par.—67 Guelff. 1. 4. unus Broukh. Exe. Perr. Berol. 2. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *nec vitta ;* Par. et Berol. 3. *non victa ;* Broukh. dedit *non stola ;* omnes Angll. et alii codd. *non vitta.*—69 Cum plerisque testantur *sint* cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angll. 1. 3. 4. Par. omnes Beroll. ed. pr. min. Rom. Lips. Vicent. Aldd. Mur. Scal. Broukh. et recentiores, excepto H. Voss. qui ex Statianis, Laud. Vat. Heinsii, Angll. 2. 5. Reg. ed. pr. maj. Rheg. Venet. 2. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et alis edidit *sunt.*—70 *Possim ego* Par. Statiani, Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. Laud. omnes Angll. et Beroll. ed. pr. min. Venet. 2. Brix. Rheg.

NOTE

59 *Adducit*] Proprie : nam de lena matre loquitur, et ‘adducere,’ est, puellam alicui conciliare : unde etiam ‘adductrices’ lenas dixere Veteres.

67 *Quamvis non vitta ligatos*] Vitta fascia erat, qua Antiqui circum ca-

put, vel crines, vel sarta aut flores, aut quidvis aliud religabant. Vittis autem cingebantur non tantum Vestales, sed et aliæ Sacerdotes. Poëta hoc loco tangit Vestalium et Sacerdotum integritatem, ut pudicitiam matronarum quæ stolis ad usque ta-

Et, si quid peccasse puter, ducarque capillis

Immerito, pronas proripiarque vias.

Non ego te pulsare velim; sed venerit iste

Si furor, optarim non habuisse manus.

Nec sævo sis casta metu, sed mente fideli

Mutuus absenti te mihi servet amor.

At quæ fida fuit nulli, post victa senecta,

Ducit inops tremula stamina torta manu,

75

quid existimor deliquisse, quin crinibus trahar injuria, et abstrahar in iter citum: nolim verberare te; sed si hæc dementia mihi contigerit, ego cupierim manus non habuisse; ne pudica sis aspero timore; at mutuum studium te mihi remoto custodiat constanti animo. Quæ vero nemini fidelis fuit, postea confecta ætate egressus trementibus manibus implicata fila trahit; et affigit stabilita stamina telis redemptis, et

~~~~~

Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 1. et Basil. *Possum quin* ed. pr. maj. Ald. 2. Dous. Plant. Gryph. et H. Voss. *Possim quin* Mur.—71 *Etsi* ed. pr. min. *Ac si* emendatum in Guelf. 2. *At si* H. Voss. contra codd. fidem: *putor* Dat. Beroll. 1. 3. unus Broukh. Reg. Mur. et Dous. *putat* cod. Lips. Broukh. 1. 3. Colb. Angll. 1. 5. Beroll. 2. 4. Par. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rhag. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. et Basil. *putem* Witt. 1. Laud. Angll. 2. 3. 4. *putet* Exc. Pocc. Vat. Heinsii; *puter* Exc. Stadiani et Colot. quod primus edidit Broukh. *ducorque* Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 3. 4. Witt. 2. Angll. 1. 5. Venet. 2. Brix. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Basil. et Mur. *ducitque* Colb. et Corv. *ducarque* Stadiani, Guelf. 3. Reg. Exc. Pocc. et Perr. Angll. 2. 3. 4. Berol. 1. duo Heins. Witt. 1. Laud. Vat. Ursini, Monach. Voss. 3. quod cum Cant. Voss. et Wund. favente Heynio, reposuit Bach: *ducter* quod recepit Heyn. debetur ingenio Scaligeri.—72 *In proprias merito* cod. Mureti; *Immerito propriis pro vias* cod. Lips. *proprias* Par. Stadiani, Palatt. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Scal. rec. Guelf. 3. Angll. 1. 3. 4. ed. pr. maj. min. Venett. 2. Brix. Rhag. et Venett. 1487. 1491. 1493. *propria* Corv. *proriprias* Vicent. *properans* unus Heins. et Berol. 4. a marg. *properas* ex ingenio dedit Scal. quod Dousa, Vulp. in prima, Passer. alique amplexi sunt; sed *ponas* quod conj. Frut. exhibent Exc. Perr. et Pocc. Colot. et Vat. 1. 2. *proripiorque* Par. nonnulli Palatt. Broukh. 1. 2. 3. Scal. rec. Vat. 4. Berol. 4. a marg. Angll. 1. et Aldd. *proripiarque* Palat. 5. *diripiar* Exc. Lips. *propriarque* Vicent. et Rhag. *proripiatque* ed. pr. min. *proripiarque* Witt. 1. Laud. Exc. Perr. Vatt. 1. 2. Angll. 3. 4. Corv. ed. pr. maj. et Venett. 1491. 1493. *manus pro vias* Angll. 3. 4. *manu* Corv.; Heinsii emend. *pronas per rapiarque vias*, quam firmat Voss. 4. recepit Broukh. eumque secutus est Vulp. in secunda; H. Vossius ex ingenio in textum intulit, *pronus p. viae*, pro quo Huschk. malit, *pronus projiciarque viae* Wund. tentavit, *prona p. via*, vel *prona p. manu*: denique Heynius, *ducterque capillis, Immerito, prensis*.—73 *Reg. pulsasse*: Cod. Lips. Vatt. Marcell. Berol. 2. Guelf. 3. Stat. Palat. Witt. 1. Broukh. 1. et Laud. *ipse*.—74 *Angl. 2. optarem*: Corv. *manum*.—75 *Ne ex suo cod. edidit* Scal. *Non Dat. sævo* Broukh. 1. et unus Palat. *servo* emend. Dousa; Vossius e vestigiis codicis Dat. qui cum Berol. 3. *si pro sed* exhibet, dedit *sic mente* in sensu obtestandi; Mur. Dousa, Wund. et Bach interpunctione separant verba

NOTÆ

los demissis utebantur. Utrasque et sticho complectitur Ovid. Arte Am. vittatas et stolas mulieres hoc di- lib. 1. 'Este procul vittæ tenues,

Firmaque conductis annectit licia telis,
 Tractaque de niveo vellere ducta putat. 80
 Hanc animo gaudente vident juvenumque catervæ
 Commemorant merito tot mala ferre senem.
 Hanc Venus ex alto flentem sublimis Olympo
 Spectat, et, infidis quam sit acerba, monet.
 Hæc aliis maledicta cadant! Nos, Delia, amoris 85
 Exemplum cana stemus uterque coma.

pectus carptus ex alba lana tractos. Tunc læta mente juvenum cætus illam aspiciunt, et dicunt retulam jure pati tam multa incommoda: Venus e summo caelo excelsa cernit hanc plorantem, et commonefacit, quod aspera sit perfidis. Probra ista contingant aliis! nos ambo, o Delia, sinus in cano capillo amoris specimen.

*****

sed mente fideli a vs. 76. improbante Huschk.—77 *Nam quæ* in nonnullis Stat. et Broukh. Ald. 2. et Basil. 1569. quod reposuit Broukh. *Ast* alter Broukh. Scal. rec. Scal. vet. Dat. Angl. 5. Venet. 2. Brix. Rom. et Venett. 1491. 1493. 1487. *Atque* cod. Lips. et Hamb. *At* Stat. Witt. Par. unus Broukh. ed. pr. maj. min. et Rhæg. quod revocaverat Mur. abesse aliquot versus arbitratus, quibus castarum mulierum præmia exposita erant: Scal. tamen deesse aliquid negabat; cui assentitur Heyn. *potest uicta* ed. pr. maj. et Rhæg.—78 *Ducat* Berol. 1. *Ducat i. t. s. certa manu* Berol. 3. et Dat. *stamula* Vicent. *stamina longa* Hamb.—79 *Seraque* malit Voss. *litia* ed. pr. maj. min.—80 *Textaque* Colot. *sub niveo* Colb. *dente* putat Ald. 2. et Gryph. *fila parat* Ald. 1. et Colin. *dente parat* Exc. Perr. Colot. Plant. et Gryph. 1573. *ducta parat* Venett. 1487. 1491. 1493. *ducta putat* cod. Lips. Par. Sfort. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Colb. Exc. Lips. et Pocc. Guelf. 2. 3. Laud. Scal. rec. Dat. unus Vat. Angl. 3. 4. 5. ed. pr. min. Venet. 2. Brix. Rhæg. Vicent. et Broukh.—81 *Hanc oculo* Colb. pro diversa lect. *juvenesque* unus Broukh. *juvenumque catenis* cod. Lips.—82 Berol. 3. *senes*.—83 Hoc distichon non habet Colb. *frendens* cod. Lips. et a marg. *flentem*: Par. et ed. pr. maj. *olimp*.—84 Par. Angl. 5. et Venett. 1487. 1491. 1493. *infelix quod sit*; Gnelf. 1. *infelix quod sit*; in marg. Basil. 1569. ap. Heyn. *infelix cur sit*; in edd. Venett. 1500. et 1520. quoque *infelix*: habent etiam quod cod. Lips. nonnulli Stat. Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. Scal. rec. ed. pr. min. Aldd. Basil. 1569. Scal. et Gebh. *quæ* ed. pr. maj. et Vicent. *quam* Broukh. 1. Exc. Pocc. alii Stat. Vatt. 1. 2. Vat. Ursini et Brix. *que* Lips. *quod*, vel *quo*, Gnelf. 2. *quod s. a. canit* Hamb.—85 Commel. *alii m. canant*.—86 Cod. Lips. Berol. 1. edd. pr. maj. min. Aldd. Gryph. Mur. Stat. et Scal. *simus*; Bern. Ask. Voss. 3. Exc. Perr. Dat. Angl. 5. a m. sec. Palatt. unus Broukh. a m. pr. Guelf. 4. Berol. 2. a m. pr. Zwicc. 2. Brix. Venett. et Rom. *stemus*, quod revocavit Broukh.

NOTE

insigne pudoris, Quæque tegis medio instita longa pedes.

78 *Ducit inops tremula*] In maximis malis numerabatur colo vitam misere tenniterque tolerare. Juvenalis: 'Horrida quale facit residens in co-dice pellex.'

80 *Tractaque de niveo*] Tracta neu-

tro genere, seu tractæ fœminino apud Varronem sunt carptus lanæ, quæ putabatur, sive carminabatur: putare enim nihil aliud est, quam lanam aptare, et carmine pectere. Titinius: 'Date pensam lanam, qui non reddet tempori Putatam recte, facite ut mulctetur malo.'

ELEGIA VII.

HUNC cecinere diem Parcæ fatalia nentes
 Stamina, non ulli dissolienda Deo :
 Hunc fore, Aquitanas posset qui fundere gentes,
 Quem tremeret forti milite victus Atax.
 Evenero ; novos pubes Romana triumphos 5
 Vidit, et evinctos brachia capta duces.
 At te victrices lauros, Messala, gerentem
 Portabat niveis currus eburnus equis.

Parcæ ducentes fila fatalia nulli Numini rescindenda prædixerunt hanc lucem futuram esse eam, quæ debellare posset Aquitanos populos, quam Aturus strenuo exercitu subactus perimesceret. Illa contigerunt. Juventus Romana spectavit recentes triumphos, et ductores hostium religatos brachia captiva. Te vero, o Messala, lauros triumphales gestantem vehebat currus eburneus splendidis equis. Non

Eleg. VIII. e recens. Scal. Ed. pr. maj. hanc habet inscriptionem, *Gratulatur messale de victoria contra Aquitanos a se parata.*—1 *Hanc* Par. Zwic. 1. Venet. 2. Rhæg. et Lips. ap. Heyn. *Tunc* Angl. 1. ; alii *Nunc* : Voss. dedit *Hac c. die* ; præiverunt autem Aym. et Heyn. tentantes, *Hoc c. die...Hoc fore, &c.*—3 *Nunc* Witt. 2. Hamb. Guelf. 3. et ed. pr. min. *Hanc* cod. Lips. *forte pro fore* Berol. 1. *quitanas* Par. *frangere* Berol. 3. et Cyll. in Comment. quod H. Voss. dedit e Guelf. 2. *spargere* Witt. 2. Colb. et Thuan. ‘quod nnde ortum sit, apparet : Venetæ habent *fundere*, et ceteri libri sine exceptione.’ *Huschk.*—4 *Arax* Witt. 2. Corv. et Angl. 3. 4. *Arar* Broukh. 1. *Atlas*, non *Atlas* ut narrat Broukh., Scal. recens ; *Athax* Colb. *Atrax* Guelf. 1. *Atax* omnes fere libri, Beroll. Statiani, Witt. 1. Broukh. 2. 3. Vat. 1. et Angl. 1. 2. quod, probatum Heynio, Bach, Voss. et Wund. revocarunt : *Atur* debetur ingenio Scal.—5 *Evenero* ed. pr. maj. *Et vcnere* Berol. 3. et Dat.—6 Witt. 2. et Angl. 5. *evictos* ; Angl. 3. 4. *et euntes* ; Corv. *euntes et* ; Par. (e quo Wund. falso narrat *evictos*.) et Colot. exhibent *invictos* ; Exc. Lips. *invictos.*—7 *Alte* Sfort. *laurus* Guelf. 2. a m. sec. quod reposuit H. Voss. *ferentem* Corv.—8 *Portabit* cod. Scal. Berol. 3. Sfort. Statii, Reg. Gebh. Colb. et Dat. cum edd.

NOTÆ

3 *Hunc fore, Aquitanas*] Hoc Carmine Poëta diem natalem Messalæ et ejus victorias celebrat : hoc autem bellum Aquitanicum quod commemorat, nullibi in Veterum monumentis proditum est. Aquitaniam Julius Cæsar Occano, Pyrenæis, et Garunna flumine incluserat : hanc postea Augustus amplificavit, et ad Ligerim usque protendit.

4 *Atax* [*Atur*] Alii legunt, *Atax*, sed puto legendum, *Atur*, nam *Aturus* fluvius est Aquitanorum, qui miscetur Oceano supra Aquas Tarbellicas, de quibus hic Poëta. Legitur tamen apud Melam *Atax* fluvius de Pyrenæis montibus in Mediterraneum mare præter Narbonem fluere, qui vulgo dicitur *Aude*.

Non sine me est tibi partus honos. Tarbella Pyrene

Testis, et Oceani littora Santonici.

10

Testis Arar, Rhodanusque celer, magnusque Garumna,

Carnuti et flavi cœrula lympha Liger.

An te, Cydne, canam, tacitis qui leniter undis

Cœruleis placidus per vada serpis aquis ?

absque me comparata est tibi gloria. Tarbella Pyrene conscia est, et ora Oceani Santonici. Conscius est Arar, et Rhodanus celer, et Garumna amplus, et Liger, aqua cœrulea Carnuti fluminis; te etiam celebrabo, o Cydne, qui placide silentibus aquis æquoreus laberis tranquillis undis per vada: et quantus Taurus cœlesti cacu-

pr. maj. min. Rheg. et Lips. quod habet Cyll. in Comment. Portavit conj. Guy. et Scal. in prima; Portabat cod. Lips. Beroll. 2. 4. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Par. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. et sic Scal. constanter edidit: *nitidis* cod. Lips. nonnulli Stat. Palatt. Angll. 3. 4. 5. Broukh. 2. 3. Par. Witt. 1. 2. Scal. rec. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 1. et Scal. *niveis* Reg. Broukh. 1. Colot. Vat. Ursini, Ald. 2. et Mur. quod, Heinsio probatum, restituit Bronkh.—9 Vat. 1. et H. Voss. omittunt est: Mur. legebat, *partus honos per bella: Pyrene Testis, &c.* Gryphi. et Plant. habent etiam *per bella*; Par. *honor tua bella Pyrene*; cod. Lips. *onos tua bella priene*; ed. pr. min. *tua bella Pyrene*: pro *tua bella*, quod item exhibent Statiani, Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Colb. Dat. Scal. rec. et omnes Beroll. et Angll. *Tarbella* excogitavit Scal. quod egregiam emend. vocat Huschk. et nunc firmant Monac. et Voss. 1. 3.—10 *Santonici* duo Bronkh. Angll. 3. 4. 5. Par. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Santonia* Dat.—11 *Atar* Beroll. 2. 3. Dat. unus Bronkh. et unus Guelf. *Arax* alius Guelf. Witt. 2. Colb. Angll. 3. 4. et Rom. *Arar* Guelf. 2. Broukh. 1. 2. Witt. 1. Par. edd. pr. maj. min. cum aliis; *erit* vel *Arar* Angl. 5. *Rodanusque* Par.—12 *Carmoti et flavi* Berol. 4. codd. Mur. Stat. Vat. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *Carnoti et flavi* alii codd. Stat. Bronkh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Scal. rec. omnes Angll. Beroll. 1. 2. 3. Corv. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. et Vicent. *Flavi et Carnuti* Vat. 1. *Carnuti* exhibet etiam Guelf. 3. pro *flavi* Scal. reposuerat *fluvii*, improbantibus Heyn. et Huschk. *cerrula lympha* Par. *cœrula lympha Lyger* ed. pr. maj.—13 *At te Cydne* Beroll. 1. 2. Par.

NOTÆ

9 *Tarbella Pyrene*] Tarbelli ab Occidente Pyrenæis jugis finiuntur. Primariam urbem habent Aquas Tarhellicas, vulgo *Acqs*, ad ripam Aturi fluminis, Gallice, *Adour*.

10 *Santonici*] Santones Populi sunt inter Aquitanos, quorum Metropolis civitas est Mediolanum, vulgo *Saintes*. Regio vero dicitur 'Santonia,' vulgo *la Saintonge*. Plinius eos 'Eleutheros,' seu 'Liberos' vocat. Spectant ad Oceanum Aquitanicum, qui etiam ab iis 'Santonicus' appellatur.

11 *Testis Arar*] Arar vel Araris flumen est Galliæ, quod per fines

Æduorum et Sequanorum in Rhodanum fluit, qui eum suo flumine præcipitem reddit: vulgo dicitur, *la Saone*.

Rhodanusque celer] Rhodanus, *le Rhône*, Narbonensis est Galliæ flumen, quod ex Alpibus Rhæticiis per lacum Lemannum præcipiti cursu in mare Mediterraneum delabitur.

Garumna] Vulgo *la Garonne*, fluvius Aquitanicæ, qui ex Pyrenæo monte delapsus perlustratis Tolosa et Burdigala mari se miscet Aquitanico, duarum fere leucarum ostio.

12 *Carnuti et flavi* [*fluvii*] Liger

Quantus et ærio contingens vertice nubes
Frigidus intonsos Taurus alat Cilicas?

15

mine tangens nubila gelidus Cilicas arat capillatos. Quid commemorem quomodo

et ed. pr. min. *At te cydne* Beroll. 3. 4. et ed. pr. maj. *Et te Guelf. 3. a marg. Laud. et Angl. 2. Quid te Vat. Ursini; An te Guelf. 3. Colot. et Exc. Pocc. Cidne* habent etiam Witt. 1. 2. et Broukh. 1. 2. *tacitus* Berol. 3. *tantis* Berol. 2. quidam tentavit *tacitis q. l. ulvis*; ed. pr. min. *leviter undis*; cod. Lips. *unguis*.—14 *Bauer. Wund. et Bach. ex edd. pr. maj. min. cum aliis vett. et plur. codd. etiam Beroll. 1. 2. 3. et omnibus Angll. et Zwicc. dederunt Cæruleus placidis*; Stat. emend. *Cæruleis placidus*, quod Broukh. primus recepit, et tres libri Voss. nunc confirmant: *Ceruleus tacitis* Berol. 4. *placide p. v. s. aqua* dedit H. Voss. *Cæruleæ placidus per v. s. aqua?* conj. Huschk. pro vada in Reg. *prata*; Heyn. conj. *freta*.—15 *Quantus ab* Beroll. 1. 2. *ætherio* in vulgg. *ærio* e Reg. et uno Voss. cum Bauer. reposuit etiam Bach: *contingis* Berol. 3. et unus Broukh. *contingere* Colot. *consurgens* Palat. ‘His Voss. substituit *consendens*. Fatendum est non satis accurate montem dici ‘vertice ætherio contingere nubes;’ nam ‘ætherius vertex’ nubes jam superavit. Verum multo certiore medelam offerunt duo codd. pro *ætherio* exhibentes *ærio*. Hæc lectio Tibullo restituenda videtur; nam ‘ærii montes’ perpetuo dicuntur.’ Huschk. Mox ed. Lips. *intonsas*: pro *vulg. arat*, (quod tuentur codd. Par. Stat. Mur. omnes Beroll. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Colb. Angll. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rhæg. Venett. 1487. 1491. 1493. cum aliis,) Exc. Perr. et Vat. 1. cum codd. Mur. et edd. Plant. Gryph. 1573. Dous. Passer. Morell. Voss. et Wund. *alat*: ‘est tamen hoc ipso Tauro frigidius inprimis in poëta.’ Heyn. Sed hæc fortasse non Tibulli culpa est. Fieri enim potuit, ut librarius sententiam corrumperet, duorum verborum *contingens* et *alat* inter se permutando modos. Nempe Tibullus ita scripsisse videtur, *Quantus et ærio contingat vertice nubes Frigidus intonsus Taurus alens Cilicas*: sic omne orationis frigus evanescit.’ Huschk. Beck. tentabat *habct*, et Burm. *adit*. Par. et ed. pr. min. habent *Cylicas*.

NOTÆ

nobilissimus Galliæ fluvius Carnutum fines præterfluit, potius quam secat; dicitur autem ‘Carnutus fluvius,’ ut Tyberis ‘Tuscus amnis’ dictus est.

13 *An te, Cydne, canam*] Sperat se alium Messalæ triumphum Carmine celebraturum esse, tunc enim Messala in Isauria bellum gerebat. Cydnnus vero Ciliciæ fluvius est, qui Tarsum prætervectus in mare influit. Ciliciæ autem proxima Isauria est, quæ sunt regiones Minoris Asiæ.

16 *Intonsos Taurus alat* [*arat*] *Cilicas*] Intonsos Cilicas vocat eos, qui Taurum eamque Ciliciæ partem, quæ Trachea dicebatur, incolebant: ut eorum regio montana erat, asperiores proinde erant, agrestiores. Est au-

tem Hypallage, unumque pro alio subicitur. *Taurus arat Cilicas*, pro *Cilices arant Taurum*. Nonnulli legunt, *alat*, pro, *arat*, adducti nempe Strabonis auctoritate, qui scribit montis Tauri fastigium adeo ferax esse, ut alere possit multa hominum millia. Advertant tamen hi, *alat* esse subiectivum, qui modus hic non convenit. Taurus autem Asiæ mons est maximus, qui e Cilicia in extremas Indiarum oras, et in Oceanum Borealem, per varios terrarum tractus, in quibus varia sortitur nomina, protenditur. Dicitur porro frigidus ob altitudinem, et arborum et sylvarum densitatem.

Quid referam, ut volitet crebras intacta per urbes

Alba Palæstino sancta columba Syro ?

Utque maris vastum prospectet turribus æquor

Prima ratem ventis credere docta Tyros ?

20

Qualis et, arentes cum findit Sirius agros,

Fertilis æstiva Nilus abundet aqua ?

candida columba sacra Palæstino suo vagetur illæsa per oppida frequentia? et quomodo Tyros prima erudita committere naves flaminibus e turribus prospiciat in mare spatiosum? et qualis fœcundus Nilus æstiva unda circumfluat, cum Canicula cam-

*****

—17 *Guelf. 1. ut volucres: Berol. 2. crebras volitet: Berol. 4. per undas.—18 Ed. pr. maj. palestino: Par. Siro; Scal. 1. e cod. suo.—19 Atque Bronkh. 1. prospectat Scal. rec.—20 Witt. 1. posse, et pro v. l. docta; Witt. 2. recta: in plerisque Stat. Tyros; ed. pr. maj. Tyros; ed. pr. min. Tiros.—21 Colot. ardentes: H. Voss. quom: cod. Lips. confundit; ed. pr. maj. confindit Syrius; Reg. confundit; in duobus Statianis scindit.—22 Par. Nilus: cod. Lips. Witt. 2. Dat. et Scal. rec. cum ed. pr. min. abundat; 'quod recipiendum videtur, quamvis præcesserint volitet, prospectet. Sæpe classici scriptores hoc modo variant orationem.' Huschk. Beroll. 3. et Witt. 1. habun-*

NOTÆ

18 *Palæstino sancta columba*] Palæstinis sancta dicitur columba, quam non edunt. Lege enim cautum fuisse tradunt Scriptores apud Syros, quorum regio Palæstina est, ut columbas et pisces non ederent. Hyginus Fabula 197. 'Syri pisces et columbas ex Deorum numero habent, non edunt.' Palæstina pars Syriæ, quam Palæstini, seu Philistini in sacris Scripturis, populi incoluerunt, Arabiæ est, Phœnicæ, et mari Mediterraneo contermina: vulgo nunc dicta, *Terra Sancta*.

20 *Prima ratem ventis credere docta Tyros*] Artem navigandi alii Neptuno, alii Minervæ, alii Pyrrhono Lydo, alii Samothracibus, alii aliis tribuunt inventoribus. Pomponius Mela cum Eusebio Pamphili scribit Phœnicas, seu Tyrios maria primos adire instituisse, navesque excogitasse: quam sententiam amplectitur Tibullus. Tyros vero urbs est Phœnicæ, olim insula præalto quatuor stadiorum freto a continenti divisa, sed Alexandri Magni quondam cano op-

pugnantis opera eidem continenti commissa. Vide Q. Curtium lib. iv. cap. 2. et 3.

21 *Cum findit Sirius*] Sirius stella est in ore Canis sideris, quæ a Latinis 'Canicula' dicitur. Ad hanc stellam cum Sol accedit mense Julio duplicat æstus, et mortaliū corpora languida reddit, terramque et agros ita exsiccatur et exurit, ut *findi* et hiscere videantur. Virgil. 'Ergo ubi hinc siti findit Canis æstifer arva.'

22 *Æstiva Nilus*] Nilus est fluvius Ægypti, cujus fons et origo olim erat ignota; novæ vero relationes Nilum in intima Æthiopiæ regione, maxime ad Austrum asserunt nasci; unde per varios circuitus, longosque multarum regionum tractus, per Ægyptum, quam æstate limo et arenis suis fœcundat, plurimis etiam et magnis in itinere receptis fluminibus, ingenti aquarum mole septem ostiis in mare Mediterraneum exoneratur. Æstiva aqua dicitur abundare, quia æstate in campos Ægyptios exundat. De his vide Senec. Quæst. Nat. So-

Nile pater, quamvis possim te dicere causa,
Aut quibus in terris occuluisse caput?

Te propter nullos tellus tua postulat imbres,

25

Arida nec Pluvio supplicat herba Jovi.

Te canit, atque suum pubes miratur Osirim

Barbara, Memphiten plangere docta bovem.

pos aridos hiulcat? O Nile pater, qua ratione, aut qua in regione possum referre te abscondisse caput tuum? Terra tua propter te nullas pluvias petit, nec sicca gramina Jovi imbrifero vota faciunt. Juventus fera erudita lugere bovem Memphi-

dat; sic etiam in Berol. 1. sed lit. e superscr.—23 Angl. 2. Witt. 1. et Bern. quamvis te possim; Berol. 3. q. te possum; plures ap. Stat. et Voss. Palatt. Par. Reg. Guelf. 1. 4. duo Broukh. Angl. 1. 2. 5. Berol. 2. uterque Zwicc. Exc. Pocc. et edd. H. Voss. Wund. et Bach habent possim; cod. Lips. Witt. 2. unus Broukh. Berol. 1. 2. 4. pauci ap. Stat. ed. pr. min. Aldd. Mur. et Scal. possum; Rheg. posim; Vindob. possem: Berol. 1. tibi dicere.—25 Ed. pr. maj. et Lips. tellus te: Par. ymbres; ed. pr. maj. hymbres.—26 Arrida Par. pluvias Berol. 2. supplicat Witt. 2.—27 Witt. 1. unus Scal. et Ald. 2. proles; duo Stat. Vatt. duo Broukh. omnes Berol. Par. Witt. 2. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. pubes; codd. Heyn. et Ald. 1. pubem: Par. Osirim; H. Voss. dedit Osirin, invitis codd. quod primus induxisse videtur Mur. Osirim exhibent edd. vett.—28 Memphitem cod. Lips. omnes Berol. Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 2. Dat. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. Memphiten ex Aldd. revocavit Heyn. plaudere Exc. Pocc. Perr. et Lips. Angl. 1. Vatt. 1. 2. Brix. et Venett. 1491. 1493. sed plangere testantur omnes Stat.

NOTÆ

lin. Strab. novasque de Nilo relationes.

26 *Nec Pluvio Jovi*] Jovis Pluvii simulacrum Athenienses venerabantur, aramque ipsi positam in monte Hymetto: unde cum opus erat pluviam precabantur; proptereaque etiam 'Jupiter Hymettius' cognominatus, qui et 'Ombrius,' seu Græce Ὀμβριος, et Τέριος, id est, *pluvialis* et *pluviosus*. In monte etiam Parnete in Attica Juppiter Ombrius colebatur. Vide Pausan. in Atticis, et Phornutum. Tertullianus sacra, quæ Pluvio Jovi fiebant, vocat Aquilicia in Apologet.

27 *Pubes miratur Osirim*] Osirim seu Osirin et Nilum non solum eundem Deum, sed et idem nomen esse contendunt Plin. lib. v. cap. 9. 'Siris quoque Nilus nominatus est per aliquot millia.' Siriu olim Nilum

vocabant Æthiopes; Syenes incolis Nilus dici cœpit. Osiris autem vox est composita ex articulo Græco ὀ, et *siris*, quod patet ex his nominibus Ægyptiacis, 'Busiris,' 'Petosiris,' 'Calasiris,' &c. Osiris autem dicitur docuisse primus Ægyptios arare et colere terram, uti vino, messes et fructus colligere; ipsumque postquam cum conjuge Iside diu in Ægypto regnasset, clam a fratre Stiphone fuisse oppressum tradunt; cuiusque bos, dum sepeliretur, cœpisset apparere, eum esse Osirim homines putaverunt, adoraveruntque ut Deum, et Apim vocaverunt, hoc est, bovem, lingua Ægyptiaca.

28 *Memphiten plangere docta bovem*] 'Apim' nominabant hunc bovem, quem certos vitæ annos excedere non licebat: hunc in lacum demersum Ægyptii, indicto justitio, veste

Primus aratra manu solerti fecit Osiris,
 Et teneram ferro sollicitavit humum. 30
 Primus inexpertæ commisit semina terræ,
 Pomaque non notis legit ab arboribus.
 Hic docuit teneram palis adjungere vitem :
 Hic viridem dura cædere falce comam.
 Illi jucundos primum matura sapes 35
 Expressa incultis uva dedit pedibus.
 Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
 Mœvit et ad certos nescia membra modos.
 Bacchus et agricolæ magno confecta labore
 Pectora tristitiæ dissoluenda dedit. 40

ticum celebrat te, et suum Osirim suspicit. Osiris primus aratrum artificiosa manu fabricavit, et ferro mollem terram exercuit. Ille primus semina rudi humo credidit, et collegit poma ex arboribus nondum cognitis. Idem monstravit flexibilem vitem pedamentis alligare, idem docuit rigida falce vernantes frondes amputare. Eidem racemus maturus primo sordidis pedibus exculcatus suaves liquores præbuit. Latex ille instituit inflectere voces cantu, et excitavit rudes pedes ad certos numeros. Bacchus etiam coloni corpora defatigata duro opere concessit mœori recre-

//////////

Beroll. Par. alii.—29 *Osyris* Par.—30 Santen. ad marg. ed. Broukh. conj. *Et veterem*.—31 Ed. pr. maj. *inexperte*.—32 Guelf. 2. *legit in*.—33 In nonnullis Stat. *ternam*.—34 ‘Emendavit nescio quis, *curva c. falce*; quod recte rejiciens Broukh. ‘duram’ dici falcem ait propter ferri rigorem. Sed præstat sequi Voss. qui ‘severam’ vel ‘immitem’ interpretatur.’ *Huschk. Par. cedere*.—35 Par. Guelf. 3. Witt. 1. Bronkli. 1. Dat. ed. pr. maj. min. cum Venet. 2. Rheg. et aliis vett. *jucundos*: cod. Lips. Reg. Beroll. 1. 3. Dresd. Ask. et Angl. 5. *sopores*.—36 Stat. conj. *inlulis*, i. e. illotis; Heins. *adductis*.—38 Angl. 2. ad *tritos*.—39 Heins. conj. *constricta*.—40 Mr. Passer. Gny. Heins. omnes malebant *latitiæ*, quod etiam Stat. in mo Colotii libro, quanquam vano forte rumore, esse audierat; Burm. *tristitia*, quod exhibet Colot. legere mallet: nostram confirmant Par. omnes Angl. et Beroll. complures H. Voss. et uter-

NOTÆ

scissa, et laceratis erinibus, defunctum plangebant. Invento vero alio, mirifice lætabantur. Si omnes de Apide mugas nosse velis, adito Strab. lib. xvii. Plin. lib. viii. cap. 46. Solin. cap. 35. Ammiani Julianum, Melam Pompon. Diodor. Sicul. lib. i. Macrob. lib. i. Saturnal. cap. 21. Lilius Girald. de Diis Gentium Syn-tagm. 6. Selden. de Diis Syris, Syn-tagmate 1. &c.

39 *Bacchus et agricolæ*] Osiris idem est apud Ægyptios, qui Bacchus apud

Græcos, de cujus nominis varietate Ausonius ait: ‘Ogygiæ me Bacchum vocant, Osirim Ægyptus putat, Mystæ Phaneten nominant, Dionyson Indi existimant, Romana sacrum Liberum, Arabica gens Adonium, Luccaniacus Panthem.’

40 *Pectora tristitiæ dissoluenda*] Mirum est, quantum hic versus torqueat Interpretes. Nullos fere reperio, qui hunc possint concoquere. Alii legunt *latitia*, alii *latitiæ*, alii ita legi exoptant. Quod sane non displice-

Bacchus et afflictis requiem mortalibus affert,

Crura licet dura compede pulsa sonent.

Non tibi sunt tristes curæ nec luctus, Osiri,

Sed chorus, et cantus, et levis aptus amor;

Sed varii flores et frons redimita corymbis,

45

Fusa sed ad teneros lutea palla pedes :

anda. Bacchus quoque solatium affert conflictatis hominibus, tametsi eorum crura resonent ferreis compedibus vexata. O Osiri, nec graves sollicitudines, nec dolor tibi conveniens est, ut saltationes, et cantilenæ, et Amor jocosus te decet; at diversi flores, et caput cinctum hedera; ut vestis crocea ad molles pedes defluens, et Tyria indumenta, et fistula suavis modulatione, et arcula tenuis sacrorum arcunorum ca-

que Zwicc. dabit Angl. 2.—41 Angl. 1. *afflictis*: Par. *offert*.—42 ‘Versus 39-42. ex alio Carmine illatos suspicor; nimis aliena est Bacchii commemoratio.’ Heyn. In Vat. uno Stat. Florent. Beroll. 2. 4. Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Angl. 1. 2. 3. 4. et edd. vett. fere omnibus, *cuspede*, ortum e scriptura *cūpide*; u enim pro o scribere solebant; (Vide Koppii Tachygr. Vett. Tom. I. p. 269.) hinc in Rom. *cuspede*: sed *compede* habent Angl. 5. Ask. Berol. 4. a marg. Monac. et ed. pr. min. quod revocatum ab Aldo, non derelictum postea nisi a Broukh. qui versum ita emendando corruptit, *cuspede inulta sonent*; invenerat ille in Witt. 2. Scal. rec. Angl. 3. et Colb. *multa* pro *pulsa*, unde formabat *inulta*, improbante Doct. Jortin, in Tracts Vol. II. p. 852. qui malebat *inusta*; Exc. Pocc. et Perr. nonnulli Stat. et Vatt. 1. 2. *pressa*; Angl. 5. *pulsa*, vel *victa*; Beroll. 1. 3. et Dat. *vincta*, ut conj. Medebach. in Obs. p. 70.; Laud. unus Broukh. Angl. 2. et Berol. 2. *sonant*.—43 Beroll. 1. 3. Corv. Dat. et Angl. 3. 4. *sint*: Par. Broukh. 1. Ald. Gryph. et Plant. *non iuctus*; omnes Angl. Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. Dat. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. nec; Sfort. *vultus*, quod dederunt Broukh. et Vulp. improbante Jortin. *Osyri* ed. pr. min.—44 *Et thorus* Angl. 3. *Et torus* tres ap. Huschk. *locus* Vindob. et *quantus* pro *et cantus* ed. pr. min. *levis* et Guelf. 1. 4. Florent. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Brix. et Ald. 1. quod Mur. Basil. 1569. Plant. Gryph. et Dous. mutant in *lenis* et; Berol. 4. habet quoque *lenis*: Berol. 1. 3. *actus amor*; cod. Lips. *artus*.—45 Idem cod. *vacui*; Berol. 1. 3. *variis*: cod. Lips. *coribis*; ed. pr. min. omisso apice *coribus*; Par. *chorimbis*.—46 *Fusa quoque* unus Palat. uterque Zwicc. ed. pr. maj.

NOTÆ

ret. Puto tamen hoc modo posse ordinari: *Bacchus etiam pectora agricolæ magno tristitiæ labore confecta dissoluenda dedit.* Juxta illud Senecæ in Hippolyto vs. 445. ‘Curas Bacchus exoneret graves.’

42 *Compede pulsa*] Alii legunt, *pressa*. Idem Tibullus lib. II. ‘Spes etiam valida solatur compede vinctum, Crura sonant ferro, sed canit inter opus.’

43 *Non tristes curæ*] Ovid. etiam de Arte Am. ‘Cura fugit multo di-

lutiurque mero. Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua tollit, Tunc dolor et crura rugaque frontis abest.’

46 *Lutea palla*] ‘Palla,’ ait Servius, ‘proprie est vestis muliebris deducta usque ad vestigia;’ deinde ad Citharædos et Saltatores translata est. Tam igitur palla, quam stola mulierum peculiare fuerit, et matrum-familias causa comparatæ, ut iis viri non facile uti possent sine vituperatione, ut ait Ulpian. lib. XLV.

Et Tyriæ vestes, et dulcis tibia cantu,

Et levis occultis conscia cista sacris.

Huc ades et centum ludis Geniumque choreis

Concelebra et multo tempora funde mero.

50

Illius e nitido stillent unguenta capillo,

Et capite et collo mollia sarta gerat.

pax. Huc adesto, et centum ludos, et Genium tripudiis frequenta, et perfunde caput multo vino, et aromata fluant ex illius comis splendidis, et gestet coronas teneras et vertice et collo suo. Ita hodie accedas, ut tibi honores thuris præbeam,

Venet. 2. Brix. Rhcg. Vicent. et Lips. ap. Heyn. *pedem* ed. pr. maj.—47 Frut. primus conj. *dulci*, postea Dous. P. et Guy. et sic Goth. Vulp. 1. Voss. et Bach; *dulcia* in nonnullis codd. cum ed. pr. maj. Venet. 2. Rhcg. et Lips. *dulcis t. flatu* legi jussit Heins. ‘cautus enim præcesserat.’—48 ‘Broukh. mallet brevis; sed levis esse debuit, cum vitilis seu viminea esset, et a virginibus, quas *κανηφόρος* vocabant, portaretur.’ Heyn.—49 Statii emend. *ludis*, quam primus restituit Broukh. firmant Mon. Ask. et Voss. 3. Vestigia hujus lect. in *ludes*, corrupt. ex *ludis*, cernuntur, quod e Guelf. 1. Venet. 1487. 1491. 1493. 1500. receperunt: Guyeti conj. et *sanctum ludo* H. Voss. in textum admisit: in omnibus aliis codd. et edd. vett. *ludos*, unde Heyn. et Markl. et *Genium ludo Geniumque*: Henschk. proposuit, et *Genium ludis centumque*.—50 *Concelebra: multo* Berol. 3. Dat. et ed. pr. min. *tende Guy. fonde* cod. Lips.—51 *Illius nitido* Reg. et Venet. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. probante Santen. et *nitido* cod. Lips. Berol. 2. 3. 4. Par. Dat. Stat. Broukh. 1. 2. 3. omnes Angl. ed. pr. min. Ald. et Scal. e *nitido* Guelf. 1. 4. Exc. Poce. Witt. 1. 2. Vat. 2. et Palat. cum Basil. Mur. Plant. Gryph. aliis; Heyn. verbo *Illius* offensus, corr. Et *Syria e nitido....geras*: cod. Lips. *onguento capilli*.—52 Heyn.

NOTE

47 *Tyriæ vestes*] Vestes purpureæ; in urbe enim Tyro optima purpura tingebatur. De quibus supra pluribus.

48 *Conscia cista sacris*] Occultabantur in cistis seu arculis Orgia Bacchi, et sacra Isidis et Osiridis, aliorumque Deorum arcana mysteria et secreta mystica. Apuleius: ‘Ferebatur ab alio cista secretorum capax penitus, celans operata magnificæ religionis.’ Unde Martialis ‘Cistigeros’ sacrorum horum Custodes et Sacerdotes per contemptum vocat: ‘Nupsisti Gellia Cistigero.’

49 *Et centum ludis*] Centum dixit pro multis. Ea autem certamina intelligit, de quibus Virgilius: ‘Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus.’

Geniumque choreis] Genium dice-

bant Antiqui naturalem Deum uniuscujusque loci, vel rei, aut hominis. De Genio hominis, sic Censorinus: ‘Genius ita nobis assiduus observator appositus est, ut ne puncto quidem temporis longius abscedat, sed nos ab utero matris acceptos ad extremum usque vitæ diem comitetur.’ Genium autem celebrabant, ipsi sacrificando, et ludis, et choreis, et conviviis indulgendo. Unde Ovid. Remed. Am. ‘Aleaque, et multo tempora funde mero.’

51 *Illius e nitido*] Sic res sacra fiebat Genio, die præsertim natali, Genioque offerebantur flores, et sarta, merum seu vinum, liba, unguenta seu aromata, thus, et aliquando etiam animalia, ut apud Horat. III. Od. 17. ‘Cras Genium mero Placabis, et

Sic venias hodiernæ: tibi dem thuris honores,

Liba et Mopsopio dulcia melle, feram.

At tibi succrescat proles, quæ facta parentis

55

Augeat, et circa stet veneranda senem.

Nec taceat monumenta viæ, quem Tuscula tellus,

Candida quem antiquo detinet Alba lare.

et offeram liba Mopsopio melle suavia. Tibi vero nascatur filius, qui res gestas patris amplificet, et officiosus circumstet te senem. Neque sileant monumenta itineris, quæ Tuscula regio, et Alba candida veteri domicilio terminat. Ibi enim

//////////

malit, *E capite et collo.*—53 *Sic venies* Exc. Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Vicent. *veniat* Guelf. 1. 4. Venett. 1487. 1491. 1493. et Rom. *venias* exhibent cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Guelf. 3. Corv. omnes Beroll. et Angl. ed. pr. min. Aldd. Mur. Stat. et Scal. *hodierna* Aldd. *odiernæ* cod. Lips. Pro vulg. *dum*, cod. Lips. Stat. Angl. 1. 3. omnes Beroll. Zwic. 2. plur. H. Voss. Witt. 1. 2. Guelf. 2. 3. Corv. Broukh. 1. 2. 3. Laud. et Par. cum ed. pr. min. Vicent. Venet. 2. et Heyn. 1. 2. habent *dem*, quod reposerunt Scal. Broukh. Vulp. Voss. Bauer. et Wund.; *dein* Dat. *det* Colb. *dent* Angl. 4. *dum* Guelf. 1. 4. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. Colin. Gryph. Plant. et sic Heyn. 3. *honorem* Guelf. 2.—54 *Libaque Mopsopio* in Vat. Heins. et Voss. 2. quod repositit Broukh. *Lilia* Berol. 2. et a marg. *Liba mesopia*; Berol. 3. *Libia et Mesopia*; Par. *Liba et Messopia*; ed. pr. min. *Liba et Messopia . . . mella*; ed. Lips. *Libo, et*; Guelf. 2. *Libem et M. d. mella favo*; Berol. 4. *mespio*, et in marg. *mosopio d. mella feram*, et a m. sec. *favo*; Passer. *Mopsopia*; Par. Broukh. 2. 3. unus Palat. Beroll. 2. 3. Angl. 1. 3. 5. ed. pr. min. Venet. 2. Brix. et Rheg. habent etiam *mella*; unus Heins. *dulcia mellis avo*; unde ille, *tibi dum turis honores Libem et M. d. melle favo.*—56 *Audiat unus Palat. circa* Par. *contra* Angl. 3. *venerata* Sfort. Corv. Beroll. 1. 3. Witt. 2. Dat. et Scal. rec. quod, præeunte Stat. in textum intulerunt Broukh. et Vulp. abjecit Heyn. *veneranda* testantur cod. Lips. Par. Reg. omnes Guelf. Angl. Beroll. alii.—57 *Ne taceat* in plur. Stat. Beroll. 2. 3. Par. et Angl. 1. *Ne taceam* Scal. rec. *Non taceam* cod. Lips. Broukh. 1. Aldd. Mur. Basil. Plant. Gryph. et Gebh. *Nec taceant* cod. Scal. nonnulli Stat. Corv. et Angl. 3. 4. ut edidit Dons. at *Nec taceat* legitur in Palat. Beroll. 1. 4. Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. Exc. Pocc. Laud. Vatt. 1. 2. Angl. 2. 5. aliis, cum edd. pr. maj. et min. Venet. 2. Brix. Rheg. et Vicent. *quæ* cod. Lips. Par. ed. pr. maj. et min. Aldd. Mur. Basil. Plant. Gryph. Gebh. Scal. et Dous. *quem* Venet. 2. Rheg. Vicent. *q̄* Venett. 1487. 1491. 1493. *quæ* in uno Broukh. *quæ* ed. Lips.—58 *Candidaque* in vulgg. quod revocarunt H. Voss. et Wund. *Gaudia que* ed.

NOTÆ

porco bimestri.' Luculenter sacrificium Genii hic describit Tibullus, sed non minus eximie idem fecit lib. II. Eleg. 2. 'Ipse suos Genius adsit visurus honores, Cui decorant sanctas mollia sarta comas. Illius puro distillent tempora nardo; Atque satur libo sit, madeatque mero.'

54 *Liba et Mopsopio*] Non immerito etiam liba Baccho sive Osiri offerun-

tur, a quo mel inventum esse referunt Ovid. Fast. III. 'Liba Deo fiunt, succis quia dulcibus ille Gaudet, et a Baccho mella reperta ferunt.' Et paulo post: 'Melle pater fruitur, liboque infusa calenti Jure repertori dulcia mella damus.' Libum autem genus est dulcissimi cibi, ex farre, caseo, melle, et oleo, quod sacrificiis adhiberi solebat. Attica terra dicta

Namque opibus congesta tuis hic glareæ dura
 Sternitur; hic apta jungitur arte silex.
 Te canet agricola, e magna cum venerit urbe
 Serus, inoffensum retuleritque pedem.
 At tu, Natalis, multos celebrande per annos,
 Candidior semper, candidiorque veni.

60

tuis sumtibus acervatum sabulum asperum insternitur, et lapides convenienti artificio connectantur. Laudant te rustici, cum tardi e magna civitate venerint, et illasos pedes reportaverint. Tu vero, o Natalis, colende mihi per multos annos, redi felicior, et continuo felicior.

//////////

Lips. *Candida* quem reposuit Broukh. et hanc lect. tuentur omnes Beroll. plur. H. Voss. Rhcg. Venett. 1520. Vulp. et Bach. pro *Alba* in uno Stat. *arva*.—59 Abest a cod. Lips. *glareæ*.—61 Idem cod. cum edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rhcg. et Vicent. *canit*, ommissa, ut in omnibus fere codd. præpositione, quam habent Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. Basil. et Scal. e Vaticano tandem *canet* reposuit Broukh. ‘Præpositio ab iis adjecta est, qui postremam in voce *agricola* syll. producendam esse opinabantur: aliter se res habet; in hac enim sede, sententia vi Cæsurae determinata, brevem esse ferendam ipse Tibull. docet, 1. 10. 13.’ *Bach.* ‘Lectio ista metrum jugulat. Nunquam nec Tibullus nec Propertius usi sunt licentia, qua vel Comici raro utuntur, producendi brevem syllabam vocali terminatam quamvis in Cæsura sit.’ *Huschk.* Witt. 1. *quom.*—62 Edd. pr. maj. et min. *in offensum*.—63 Sfort. *celebrate*; unus Stat. *celebrata*: Briss. de Form. 1. p. 60. memoria lapsu, an ex libris, *venerande* adducit.—64 *Splendidior* Monac. *redi* Sfort.

NOTE

est ‘Mopsopia’ a ‘Mopsopo’ rege: unde Mopsopium mel idem est quod Atticum seu Hymettium, quod maxime commendabatur.

57 *Nec taceat [taceant] monumenta viæ]* Scilicet liberi tui. Valerius Corvinus Messala viam aut stravit, aut restituit sumptibus suis ab Alba longa Tusculum usque; hujus viæ meminit etiam Martial. viii. 3. ‘Et cum rupta situ Messallæ saxa jacebunt.’ Alba autem et Tusculum opida sunt Latii. Alba autem dicitur ‘candida,’ et, ‘Alba,’ quia dicitur Æneas albam porcæ cum triginta fetibus ejusdem coloris ibi comperisse; a quo omne triginta post annos Ascanius urbem condidit, quam vocavit ‘Albam,’ quam inde etiam Tibullus appellat ‘candidam.’ Tusculum vero nunc vocatur *Fraseati*.

61 *E magna cum venerit urbe]* Urbem Romam intelligit, quomodo ab eodem intelligitur lib. ii. Eleg. 5. ‘Hic magnæ jam locus urbis erit.’

63 *At tu, Natalis]* Natales dies maxime culti ab Antiquis. Fuerunt autem dies natales, et Deorum, et Principum, et urbium, et privatorum hominum, quorum omnium Natalium exempla exstant passim, atque etiam in sacris Literis.

64 *Candidior candidiorque]* Hoc est, ‘magis magisque beatus, Jucundus et felix.’ Unde et Catullus: ‘Fulsere vere candidi tibi Soles.’ Frequens est apud Veteres ejusmodi locutio. Apul. Miles. Fab. lib. viii. ‘Nonnumquam etiam cæna poculoque communis carior cariorque factus.’ Silius item Ital. lib. xv. ‘Consul ovans major majorque videri.’

ELEGIA VIII.

NON ego celari possim, quid nutus amantis,

Quidve ferant miti lenia verba sono.

Nec mihi sunt sortes, nec conscia fibra Deorum:

Præcinit eventus nec mihi cantus avis :

Ego minime abscondi feram, quicquid auantium signa, aut quid indicent blandi sermones leni voce; neque mihi sunt sortes, nec exta Cælitum conscia; nec utilis

//////////

Eleg. ix. c Scal. recensione. In ed. pr. maj. hæc præfixa leguntur, *Queritur de Pholoe*: ed. pr. min. habet hæc, *queritur de pholoe dilecta a Maratho*.—1 In cod. Lips. Stadianis Bronkh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Par. Scal. rec. Dat. Vatt. 1. 2. Angl. 1. 2. 3. 4. ed. pr. maj. min. et Vicent. *celare possum*; in Exc. Pocc. Laud. Venet. 2. Rheg. Venet. 1487. 1491. 1493. Mur. Dous. Plant. et Gryph. *celari possum*; Ald. 1. *celurim, possit*; Ald. 2. *celuri possum*; Vindob. Mon. unus. Voss. Zwic. 1. et Berol. 4. a m. sec. testantur etiam *celari*; Corv. Reg. alii, *possum*; Guef. 1. ab al. m. *Nunc ego celari haud possum*; Scal. primus dedit *possum*, quem recentiores, H. Voss. excepto, secuti sunt: *vultus pro nutus* in Aldd. *anoris* Sfort. Berol. 1. Witt. 2. Scal. rec. Dat. Colb. Venet. 2. Rheg.—2 Par. *ferat*: Berol. 2. *mitti l. v. somno*: Reg. Exc. Perr. Witt. 2. duo Palatt. Angl. 1. 4. 5. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *lenia*; unus Palat. *dulcia*; et sic Bronkh. 1. sed pro v. l. in marg. *lenia*.—3 Goth. Voss. 4. et ed. pr. min. *turba*; ceteri omnes, tam editi quam scripti, *fibra*.—4 *Exprimit eventus* Vat. ap. Stat. duo Palatt. Angl. 1. et Cyll. in Comment. *Præcinit* Par. ed. pr. maj. et min. cum Venett. *Præcinet* ed. H. Voss. *Premitt* et unus

NOTÆ

1 *Non ego celari*] Alii legunt, *celare*: aliqui vero Codices antiqui sic habent: *Non ego celarim, possit quid vultus amantis*: quod sane mihi non improbat. Hac Elegia Tibullus hortatur Pholoën, ne tam dura esse velit in Marathum, quem Poëta valde amabat. *Celari* ponitur passive, ut 'edoceri:' et sensus est: Se omnes amatorios motus optime nosse, ex amatorio amoris usu.

Nutus amantis] Nutus, signum est oculorum, aut motus seu gestus capitis, qui sermonis est loco. Ovid. Art. Am. lib. 1. 'Nil est opus digitis, per quos arcana loquaris; Nec tibi per nutus accipienda nota est.'

2 *Lenia verba*] Ornata, et vocis mollitudine grata, lenesque illi su-

surri, de quibus Horat. 1. Od. 9. 'Nunc et campus, et aræ, Lenesque sub noctem susurri Composita reptantur hora.'

3 *Nec mihi sunt sortes*] De sortibus dictum pluribus Eleg. 3. Hanc fere sententiam Tibulli repetit totidem verbis Ovidius: 'Non ego, Phæbe, datas a te mihi mentiar artes, Nec nos aëria voce monemur arvis.'

Fibra Deorum] Fibrae Servio sunt venæ quædam, et nervi qui decurrunt per jecur: vel, ut alii volunt, jecoris sunt extrema, seu extremitates. Hic autem tangit Poëta extispicium in litationibus fieri solitum.

4 *Præcinit eventus*] Alii legunt, *Exprimit*: retinemus *Præcinit*, quia Tibullus loquitur de Augurio, quo,

Ipsa Venus magico religatum brachia nodo 5
 Perdocuit, multis non sine verberibus.
 Desine dissimulare; Deus crudelius urit,
 Quos videt invites succubuisse sibi.
 Quid tibi nunc molles prodest coluisse capillos?
 Sæpeque mutatas disposuisse comas? 10
 Quid fuco splendente genas ornasse? quid ungues
 Artificis docta subsecuisse manu?

cantus prædicit mihi futura. Venus ipsa erudit me vinctum lacertos vinculo mago, nec absque multis plagis. Cessa fingere. Asperius incendit Deus, quos cernit nolentes sibi subditos esse. Quid jam iuvat exornasse teneros crines, et crebro variatos capillos concinnasse? Quid prodest comas unguento nitente decorare? Quid proficit ungues perita manu artificis succidisse? Incassum nunc indumenta, in-

Palat. unde Gebh. faciebat, *Promit et*: pro *cantus* in Reg. *carmen*.—5 In Broukh. *collo*, sed pro v. 1. *nodo*.—6 *Prædocuit* Guelf. 3. Monach. et Angl. 5. *Perdocuit Marathum* Florent. ap. Stat. *vulneribus* idem cod. cum Berol. 1. 3. et Witt. 2. Falso Heinsius Ald. 2. ascripsit, quod repetitum ab Heynio, Rheg. habere *vulneribus*; habet enim *verberibus*.—7 Ed. Lips. *dissimulare*: Corv. *crudelius urget*.—8 Witt. 2. Laud. et Angl. 2. *invictos*.—9 *Q. tibi tum Sfort. prodest molles* Beroll. 2. 4. et Broukh. 2. 3.—10 *Sæpe et* Florent. *turbatas* in Exc. Perr. et Pocc. et uno Broukh. *deposuisse* Guelf. 3.—12 *Quid suco* cod. Lips. Witt. 1. 2. et Exc. Perr. *succo* Guelf. 2. unus Palat. Broukh. 1. et Scal. rec. et vet. quod recepit Heyn. *fuco* Broukh. 2. 3. *fuco* uterque Zwicc. Corv. Guelf. 1. 3. 4. Par. omnes Beroll. et Angl. plur. ap. H. Voss. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Venet. 1487. Ald. Mur. Cant. Par. 1723. Vulp. 1. Voss. Bauer. et Bach: *comas* cod. Lips. Reg. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Lips. Par. omnes Angl. Corv. Guelf. 1. 3. 4. ed. pr. maj. min. et Aldd. *genas* unus Stat. Exc. Perr. et Berol. 4. a m. sec. *ornare* unus Stat. Corv. omnes Angl. et Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Guelf. 1. 3. 4. Exc. Lips. et Perr. ed. pr. min. Aldd. Cant. Par. 1723. Vulp. 1. Voss. Bauer. Wund. et Bach. *genas ornasse* Exc. Pocc. Colot. Vatt. 1. 2. Vat. Ursini, Mur. et Plant. unde Scal. in Castigat. proposuit *succo s. genas onerasse*; Exc. Lips. *redimire*; Heins. conj. *genas relinire*, 'quod ne Latinum quidem est.' *Huschk.*—12 Berol. 3. et Dat. *doctos*: unus Palat. et pauci alii *supposuisse*; Reg.

NOTÆ

quid aves gustu, cantu, garritu, volatu portenderent, quærebatur.

5 *Ipsa Venus magico*] Fingit se quasi discipulum a Magistra Venere edocutum, atque plagis affectum, ut disceret, vel ex nutibus cognosceret, quis adolescens, cujus puellæ ardeat amore.

9 *Quid tibi nunc molles*] Hic est sensus: Quid tibi prodest, o Marathe, tanto studio formam excoluisse, ut Pholoën tui amore incenderes?

Contra enim accidit; non enim illa tui, sed tu ipsius amore correptus es; itaque nunc tibi, etiamsi inornata et incomta venerit, placet.

11 *Fuco splendente genas [comas]* Plures legunt, *genas*, nec male: jam enim dixit Poëta, *comas*. Fucus erit sandix, vel cerussa: sed plures legunt, *succo*, non *fuco*. Aut si loquatur de capillis, fucus sumitur pro unguento quo capillos suos perungebant, ut essent gratiosiores: quod etiam

Frustra jam vestes, frustra mutantur amictus,

Ansaque compressos colligit arcta pedes.

Ipsa placet, quamvis inculto venerit ore,

15

Nec nitidum tarda comserit arte caput.

Num te carminibus, num te pollentibus herbis

Devovit tacito tempore noctis anus?

cassum pallia commutantur, et corrigiæ angustæ pedes constrictos vinciunt. Arridet ipsa amica, licet neglecta facie accesserit, et non composuerit longo artificio splendidum verticem. An te vetula suis cantibus devovit? An te pallidis grami-

//////////

succubuisse.—13 Berol. 3. et Dat. *nam*: Colb. *mutatur*; Broukh. 1. *portantur*, et pro v. 1. *mutantur*.—14 *Arctaque constrictos cogit aluta pedes unus* Broukh. sic Ald. 1. ac deinde Colin. *compressos colligit arte* Exc. Lips. *compressos* Reg. *colligit* in eodem, Broukh. 1. ed. pr. min. Ald. 2. Plant. et Scal. *alligat unus* Broukh. unus Palat. Berol. 2. Guelf. 1. 4. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *adligat* Stat. *collit* unus Broukh. *colligit* Sfort. unus Palat. Witt. 1. 2. Colb. Exc. Pocc. Laud. Corv. Vat. 2. Dat. Angl. 2. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Rhég. et Vicent. quod repositit Broukh. sic etiam Guelf. 3. superscr. tamen a tanquam elegantius; *colligat* cod. Lips. *arte* Sfort. Beroll. 1. 3. 4. Corv. Angl. 2. 3. 4. 5. Witt. 1. 2. et Dat. *arta* unus Stat. *illa* unus Vat. *arcta* unus Broukh. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Vicent. Rhég. et Venett. 1487. 1491. 1493. *sinus* pro *pedes* Reg.—15 *Illa* cod. Lips. omnes Beroll. nonnulli Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Dat. Exc. Pocc. Laud. Par. ed. pr. min. Venet. 2. Rhég. Vicent. Venett. 1491. 1493. Ald. 2. Mur. et Basil. cum vulgg. *Ipsa* Florent. ed. pr. maj. Lips. Ald. 1. et Colin. quod revocavit Scal.—16 Santen. ad marg. ed. Broukh. conj. *nimum*: in Berol. 2. *compressit*, et a marg. *comperit*.—17 *Non t. c. non* Witt. 1. Angl. 2. *pallentibus* cod. Lips. Palat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. ed. pr. maj. min. et Venett. 1487. 1491. 1493. *pellentibus* Guelf. 4. et Brix. *palentibus* (non ut citatur ab Huschk. *patentibus*) in Par. *pollentibus* correxit Broukh. quod nunc firmant Vindob. Bern. Voss. 2. et Guelf. 1. a m. sec.—18 *Devovitat* Brix.—19 Sfort. et Colb. *segetes*;

NOTÆ

hodie faciunt non pauci. Horat. 11. Od. 7. ‘Coronatus nitentes Malobathro Syrio capillos.’

14 *Ansaque compressos colligit*] Dabant operam, qui elegantiae studebant, ut calceamenta corrigiis aliquot, quas ‘ansas’ vocat, superiori pedis parti, quam artissime obstringerent, quo videlicet aptior et venustior eniteret pedis forma, quod etiam docet Ovid. ‘Pes erat exiguus, pedis est aptissim. forma.’

15 *Ipsa placet, quamvis*] Eodem prorsus modo Horat. 1. Od. 13. ‘Uror, seu tibi candidos Turparunt humeros inmodicæ mero Rixæ.’

16 *Nec nitidum tarda*] Hæc acute

satis Tibullus: paulo nempe tardiores sunt mulieres in cultu corporis expoliendo. Unde Terent. ‘Dum molliuntur, dum comuntur, annus est.’

17 *Num te carminibus Devovit*] Anus hic dicitur magica mulier, aut Saga; quomodo supra dixit Eleg. 5. ‘Carminibus cum magico præcinnisset anus.’ Magæ enim seu veneficæ mulieres ministerio fungentes incantationis carmina quædam obmurmurabant, quibus maxime et herbis fascinum operari putabantur. ‘Devovere’ igitur ‘carminibus,’ idem est ac ‘fascinare,’ et ‘incantare.’ De his satis supra Eleg. 5. et 6.

Cantus vicinis fruges traducit ab agris,
 Cantus et iratæ detinet anguis iter. 20
 Cantus et e curru Lunam deducere tentat;
 Et faceret, si non æra repulsa sonent.
 Quid queror, heu, misero carmen nocuisse? quid herbas?
 Forma nihil magicis utitur auxiliis.
 Sed corpus tetigisse nocet, sed longa dedisse 25
 Oscula, sed femori conscruisse femur.

bus execrata est silenti noctis tempore? Incantatio transfert segetes ex agris finitimis; fascinum etiam furiosæ serpentis cursum cohibet. Carmina Lunam ipsam e suo curru deripere nituntur; et diriperent, nisi æra repercussa concreparent. Quid lamentor, heu! infelici incantamentum nocuisse? cur herbas? Pulchritudo magam opem non adhibet. Corpus atrectasse nocuum est, et longa præbuisse

~~~~~

unus Palat. et Exc. Lips. *messes*; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. aliis, *fruges*: Broukh. 1. 2. 3. Stat. Palat. Beroll. 2. 4. Venet. 2. et Venett. 1487. 1491. 1493. *traducit*; Witt. 1. 2. Scal. Colb. Corv. unus Stat. Dat. Angl. 2. 3. 4. *deducit*; Witt. 1. et Guelf. 3. pro v. 1. *ab arvis*; cod. Lips. *argis*.—20 Corv. *irati*; Lipsius et Dousa malebant *irati d. amnis*, sed sine libro.—21 Reg. *a curru*; unus Palat. *e cursu*; Brix. et Rom. *e celo*; Exc. Perr. Berol. 2. Augl. 1. Angl. 5. a m. sec. Guelf. 1. duo Voss. et Venet. 1520. *e caelo deducere lumina*; Venett. 1487. 1500. *e caelo lunam deducere*; lect. nostram præter alios tuentur plur. ap. H. Voss. Angl. 2. 3. 4. Beroll. 1. 3. 4. Par. et ed. pr. maj. et minor: *temptat* Witt. 1. et Broukh. 1.—22 *Et faciet* Reg. pro quo Heyn. *Et faciat*: cod. Passer. Exc. Perr. ex lib. Veronensi, et Venet. 1487. *recurva*; ed. pr. maj. et Reg. *sonet*: Henschk. legeret, *æra repulsa forent*.—23 *Quid querar* Witt. 2. Beroll. 1. 3. et Dat. *queror* ed. pr. min. *precor* Witt. 1.—26 Ed. Lips. *te pro sed*: Stat. ex Carisio *femini* legebatur, quasi sit, ‘hoc femur,

NOTÆ

19 *Cantus vicinis fruges*] Lege duodecim tabularum vetitum etiam erat, ne quis fruges excantaret, id est, e loco in locum carminibus traderet. Ovidius: ‘Nec seges ex aliis alios transibit in agros.’

20 *Iratæ anguis*] Hic *anguis* in genere ponitur fœminino, licet Virgilius dixerit in masculino: ‘Luridus in pratis cantando rumpitur anguis.’

21 *Lunam deducere*] Hoc est, devocare, quod Horatius dixit ‘Lunam Cœlo deripere.’ Magos enim et Magas Astra e Cœlo ‘devocare’ suis cantationibus putabant Veteres. Unde Virgil. in Bucol. ‘Carmina vel Cœlo possunt deducere Lunam.’ Horat. Epod. 4. ‘Quæ sidera excantata voce Thessala Lunamque Cœlo deripit.’

Sed de his fuse supra satis.

22 *Et faceret, si non æra, &c.*] Existimabant Antiqui, quoties Luna defectum pateretur, incautam esse, eamque crebro æris sonitu sublevari; unde æramenta, et crepitacula, quæ poterant omnia pulsabant, ut vim a Luna veneficiorum arcerent, et Lunæ laboranti succurrerent. Unde Juvenal. Sat. vi. ‘Tot pariter pelves, ac tintinnabula dicas Pulsari. Jam nemo tubas, atque æra, fatiget: Una laboranti poterit succurrere Lunæ.’ Quem morem æris crepitum ciendi ad Lunæ labores sublevandos, nec Christianos desiisse clarum est ex D. Maximo Taurinensi Episcopo Homil. ‘De Defectu Lunæ.’

24 *Forma nihil magicis*] Pulchritu-

Nec tu difficilis puero tamen esse memento ;

Persequitur pœnis tristia facta Venus.

Munera ne poscas ; det munera canis amator,

Ut foveas molli frigida membra sinu.

30

Carior est auro juvenis, cui lævia fulgent

Ora, nec amplexus aspera barba terit.

Huic tu candentes humero suppose lacertos,

Et regum magnæ despiciantur opes.

At Venus inveniet puero succumbere furtim,

35

Dum timet, et teneros conscrit usque sinus,

busia. * * * *Tu vero recordare non esse aspera adolescenti. Venus insectatur gravia facinora. Nec postules præmia ; dona præbeat amans senex, ut corpus algidum tenero gremio calefaciat. Pretiosior est auro adolescens, cui vultus mollis nitet, nec hirsuta barba amplexus fricat. Isti tu candida brachia humeris sub-*

hujus feminis ; sed nullus liber exhibet femini pro femori ; ed. pr. min. *fæmori c. fæmur.*—27 *Heu tu* Berol. 2. *memor esse* Colb.—28 *Prosequitur* Reg. Witt. 1. pro v. 1. sic Angl. 2. edd. Lips. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *Persequitur* Witt. 2. et Broukh. 1. 2. 3. *pseqtur penis* cod. Lips. hinc in Ald. 1. *persequitur pennis.*—29 *Munera neu* Guelf. 3. *nec* Witt. 2. Colb. et Stat. quod reposerunt H. Voss. *ne* Angl. 3. 4. 5. Beroll. 1. 3. Witt. 1. aliquot H. Voss. Venet. 2. Ald. 2. et Mur.—30 *Ut foveas* ex uno Angl. repositus Broukh. quod nunc testantur tres Voss. et Vindob. *foveat* in vulgg.—31 *Clarior* Vindob. *mollia* Sfort. Beroll. 1. 2. 3. Ask. Witt. 2. unus Broukh. Exc. Perr. Palatt. Dat. Rom. Brix. et Venett. 1491. 1493. *lenia* Witt. 1. et Angll. 2. 3. 4. *levia* duo Broukh. et ed. pr. maj.—32 H. Voss. dedit *amplexas*, et Bauer. conj. *amplexam* : Exc. Perr. duo Broukh. Ask. Sfort. unus Mur. Palat. Berol. 2. cum edd. Brix. Mur. Stat. Gebh. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. H. Voss. et Bach exhibit *hispida* ; Witt. 1. 2. unus Broukh. et Angll. 3. 4. 5. *aspera.*—33 *Hujus candentes* Vat. ap. Stat. *candentes* ed. pr. min.—35 Cod. Lips. Berol. 1. 2. 3. Par. omnes Heyn. edd. pr. maj. min. cum aliis vett. *invenit* ; pro quo primus Scal. edidit *inveniet*, quod nunc confirmant tres Voss. *succumbere* Witt. 2. Colb. Sfort. Florent. Ask. Scal. rec. Dat. et sic in Berol. 2. sed *succurrere* a marg. *concurrere* cod. Lips. Berol. 4. Par. Witt. 1. Broukh. 1. 2. et edd. vett. et sic pro v. 1. in Colb. *concurrere* Broukh. 3. et pro v. 1. *concurrere.*—36 *Dum timet* codd. fere omnes, cum Beroll. Par. ed. pr. maj. min. et vulgg. unde Scal. *timet*, quod, si H. Vossio credendum, Vind. Goth. et Hamb. testantur ; *tenet* Sfort. probante Sant. pro *conscrit* Stat. malebat *congerit* ; Heyn. *conserere* ; V. D. ap. Gebh. *Dum timet hæc t. conseruisse* ; hinc

NOTÆ

dinis est tanta vis, ut nullis aliis sit opus incantamenti, cum in sui amorem facile quemvis rapiat.

26 *Sed femori conseruisse femur*] Rem turpem verbis tegit non penitus dishonestis.

32 *Aspera barba*] Veteres libri habent, *hispida*. *Aspera barba* signum

est *τελειον ἀνδρὸς*, atque etiam ferocitatis. Plant. Cas. ‘Ita quasi sentis labra mihi compungis barba.’ Martial. ‘Hirsutis queritur puncta puella labris.’

36 *Teneros conscrit usque sinus*] Actum libidinis exprimit.

Et dare anhelanti pugnantis humida linguis

Oscula, et in collo figere dente notas.

Non lapis hanc gemmæque juvent, quæ frigore sola

Dormiat; et nulli sit cupienda viro.

40

Heu sero revocatur amor, seroque juvenas,

Cum vetus infecit cana senecta caput.

Tum studium formæ; coma tum mutatur, ut annos

Dissimulet, viridi cortice tincta nucis.

mitte, et ingentes Principum divitiæ spernantur. * * * Non delectent lapilli et uniones illam, quæ hyeme sola cubabit, ac nulli homini appetenda sit. Heu! tardius Amor desideratur, et tardius florens ætas, quando senectus cana tinxit vetustum caput. Tunc cura est pulchritudinis, tunc variantur cupilli, ut ætatem

//////////

H. Voss. et Bach in textum intulerunt, *conseruisse sinus*; unus Voss. *conserit usque manus*: pro *usque Brix. Rheg. et Venet. 2. ipse*; ed. Lips. *ipsa*: in Rom. simul pro *sinus*.—37 Unus Heinsii liber, ut et Venet. 2. *anhelatim*; Par. *anhelanti*; Berol. 3: *henelanti*; unus ap. Bronkh. cum ed. Lips. *anhelantim*; Rheg. *anhelatim*: Broukh. ex conj. Heins. reposuerat *uvida* pro *humida*, quod revocavit Vulp. Wakef. ad Lucr. emend. *Et dare anhelatim pugnantis humida labris*.—38 Angl. 5. *figere*: Rom. *notam*. ‘Duo hæc disticha a v. 35. 38. parum cum argumento et sententia ceterorum coherent, ut dubitarem an sedem sibi debitam teneant.’ Heyn.—39 *Hanc lapis hanc Vind. juvent* reponas: *frigore Dat.*—40 *Dormiat nulli sic ed. pr. min. Dormiet Scal. capienda Sfort. Beroll. 1. 3. unus Palat. aliique H. Vossii, quod Sant. amplexus est, et notavit Heins. ad marg. ed. Dons.*—41 Par. Berol. 2. duo Broukh. ed. pr. min. et aliaæ vett. *juventa*; Witt. 2. Beroll. 1. 3. 4. alter Broukh. Dat. et Angl. 3. 4. *juventus*; Stadiani, Palat. Bronkh. 1. Angl. 1. 2. Venet. 2. Rheg. *juventas*, quod reposuit Broukh.—42 *Quom Witt. 2. pro vetus Heins. conj. vietum*: unus Palat. Exc. Perr. Brix. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. cum aliis, *curva*; Hamb. *tarda*.—43 *Tunc s. f. est c. tunc mutat ut Berol. 2. est c. tunc etiam in Beroll. 1. 3. 4. Nunc s. f. c. nunc Guelf. 2.*: in plerisque Heyn. et omnibus edd. vett. adjectum *est*, quod Broukh. codicum Sfort. et Colb. auctoritate omisit, quia iterum redit v. 45. *Tum s. forma est: coma tunc Par. Tum s. forme ē coma mutatur cod. Lips. Tum studio forme est Rheg. coma cum mutatur Guelf. 1. 4. et Rom. Pierson. ad Mæridem, p. 263. emend. fucatur*, improbante Heyn.—44 *Dissimilet v. c. cincta ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg.*—

NOTÆ

37 *Et dare anhelanti*] Præ nimia agitatione, dum Veneris opus peragitur.

Pugnantibus linguis] Lasciviam exprimit, linguarumque mobilitatem, qua in coïtu colluctantes pugnare sibi blanditiis et humidis osculis videntur. Hoc ‘valgiter osculari’ dixit Petro-

nus. Alii dicunt hoc, ‘columbari,’ vel ‘columbatim osculari.’

38 *Notas*] Signa, maculas, morsiunculas.

41 *Heu sero revocatur amor*] Ita fere Horat. iv. Od. 13. ‘Nec Coæ referunt jam tibi purpuræ, Nêc clari lapides tempora, quæ senem Notis con-

Tollere tunc cura est albos a stirpe capillos, 45

Et faciem demta pelle referre novam.

At tu, dum primi floret tibi temporis ætas,

Uttere; non tardo labitur illa pede.

Neu Marathum torque; puero quæ gloria victo?

In veteres esto dura, puella, senes. 50

celent infecti cortice juglandis; tunc studium est crines a radice evellere, et detracta cute vultum novum assimilare. Tu vero donec vernat tibi ætas primævi temporis, frueri: illa non pigro gradu effluit. Neque tu excrucia Marathum; quenam tibi laus est domito puero? Esto uspera puella adversus senes vetulos;

45 *Tollere nunc* aliquot Stat. Angl. 1. Broukh. 1. et Guelf. 2. *tunc* Par. Witt. 1. Broukh. 2. 3. ed. pr. maj. Vicent. Venett. 1491. 1493. et Lips. *Tollere non* Berol. 2. *tum* Witt. 2. et Angl. 3. 4. *Tollere tunc albos cura est* e libris aliquot reposuit Broukh. pro *albos* ed. pr. min. *canos*.—46 Hœufft. Peric. p. 220. legit *sumta pelle*.—47 Dat. et Berol. 4. *primum*.—48 Ed. Lips. ap. Heyn. *nam pro non*; hinc ille conj. *nam tacito*: Berol. 2. *parvo*, et a marg. *tardo*: Witt. 1. *ipsa*.—49 *Seu M. torques* Stat. *Seu M. torques* Par. Witt. 1. 2. Land. Berol. 3. Angl. 2. 3. 4. ed. pr. maj. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Heu M. torques* Broukh. 2. 3. Colb. ed. pr. min. *Heu M. torquet* cod. Lips. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *Neu M. torque* est ex emend. Stat. et sic in Berol. 2. a m. sec. *Neu M. torques* Berol. 1. Nullus cod. h. l. habet *Ne*, quod post Stat. reposuit Scal. *victo est* fere omnes habent; *est* primus omisit Broukh.—50 Angl. 2.

NOTÆ

dita fastis Inclusit volucris dies.

Seroque juvenas] Monet ætatem pulchritudinemque juvenilem sæpius sed sero desiderari.

43 *Studium formæ*] Recte notat Poëta mulieres, cum ad grandiozem ætatem inclinaverint, studere formæ, ut ad se amatores pelliciant, ut quod per ætatem decidit, id arte et blanditiis corrigant. Quod eleganter Horat. iv. Od. 13. ad Lycen his verbis expressit: 'Audivere, Lyce, Di mea vota, Di Audivere, Lyce: fis anus, et tamen Vis formosa videri,' &c.

44 *Cortice tincta nucis*] Asserunt unguentarii canitiem aboleri, nucumque juglandium cortice capillos infici; quod etiam testatur Plin. lib. xv. cap. 22. 'Earum,' inquit, 'cortice tinguntur lanæ, et ruffatur capillus primum prodenntibus nucleis.'

46 *Demta pelle referre novam*] Fuco et pigmentis, quæ rugas celent, uti, nostrorum solummodo non est tem-

porum: hinc enim manifestum est, veteres lupas, sicut et hujus ætatis lasciviores fæminas insaniisse; sed quicquid artis adhibeant, ut anilis pellis artificiosus liquoribus arefacta tollatur, non facile fieri potest, ut ipsarum facies omnino non computet annos.

47 *Dum primi floret tibi temporis ætas*] Sic Ovid. Art. Am. lib. III. in eandem sententiam loquitur: 'Dum licet, et veros etiam nunc editis annos, Ludite; eunt anni more fluentis aquæ. Nec quæ præterit iterum revocabitur unda, Nec quæ præterit hora redire potest. Utendum est ætate, cito pede labitur ætas; Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit.'

49 *Neu Marathum*] Marathi liberti meminit Suctonius in vita Angusti. Rivalis fuit Tibulli, cujus nempe amicam Pholoën amavit, ut supra dictum est.

Parce, precor, tenero: non illi sontica causa est;

Sed nimius luto corpora tinguit amor.

Vel miser absenti moestas quam sæpe querelas

Conjicit, et lacrymis omnia plena madent.

Quid me spernit? ait: poterat custodia vinci;

55

Ipsè dedit cupidis fallere posse Deus.

indulge, quæso, puero delicato: non ipsi causa est sontica; at vehemens amor inficit ejus corpus lutea. Ah infelix! quam frequenter immittit absenti tristes questus, et fletibus cuncta fluunt imbuta. Cur me fastidis? inquit: excubiæ decipi poterant, Deus ipse concessit amantibus posse decipere. Amor occultus mihi

~~~~~

sinus; et sic Witt. 1. sed pro v. l. senes.—51 Witt. 1. et Broukh. 1. sontica; sed pro v. l. in Witt. 1. et Angl. 4. sentica, quod etiam exhibent Guelf. 3. Witt. 2. Angl. 3. unus Broukh. et Beroll. 1. 3. scutica unus Stat. Broukh. 2. Angl. 1. et Berol. 2. rustica alius Stat. Angl. 2. 4. et Laud. et sic Reg. sed a marg. sontica; Vat. sartica: pro causa in nonnullis codd. cura: Voss. 2. et Berol. 2. omittunt est.—52 Berol. 4. nimium: Par. et Beroll. 1. 3. 4. luteo; ed. pr. maj. luteo; Berol. 2. et ed. pr. min. luteo corpora tingit; Vicent. luteo corpora tingit timor; Mur. (ed. 1559.) primus edidit luto, quam scripturam confirmant codd. Lips. Ask. Voss. 2. et Berol. 4. a marg. corpore Reg. Beroll. 1. 3. et Guelf. 1. et Guelf. 2. a m. pr. 'In Palat. nno Broukh. tribus Voss. tangit; ille (sc. Broukh.) recepit, mea quidem sententia male; 'tangere' et 'tingere' ita vultu distinguuntur, ut illud de asperione, hoc de coloris inductione dicatur.' Huschk. ed. pr. maj. tingit timor.—53 Ut Colb. Beroll. 1. 3. et Dat. Va unus Vat. et Colot. Veh Mur. (quod rectius scribitur Væ.) et Plant. Scal. et reliquæ retinent; Heyn. cum Heins. malit Ah: Reg. Corv. omnes Guelf. Stat. et Angl. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 4. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Aldd. et ceteræ ad Muretum usque omnes nostram testantur: pro mæstus quam Ask. et Berol. 1. miserusque; Berol. 4. cum, et a m. sec. quam.—54 Concinit unus Passer. Broukh. 3. Colot. Berol. 4. et Berol. 2. a marg. Conicit Par. Witt. 1. Broukh. 1. 2. Palat. ed. pr. maj. Vicent. aliæ; Conjicit Berol. 1. 2. 3. Brix. et Venett.; pro et Heyn. spernit ut.—55 Qui Berol. 1. Quidre me Berol. 3. Cur Witt. 2. Dat. et Ask. spernis Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Par. omnes Beroll. Angl. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. cum aliis; spernit ex suo primo, uno Stat. et Angl. 1. primus dedit Broukh. quod etiam confirmant cod. Lips. Ask. et Voss. pro vinci Voss. 5. Vat. Ursini, Ald. 2. Mur. Basil. Plant. Gryph. fulli; sed hoc sequenti versu occurrit: vinci exhibent omnes Stat. Beroll. Witt. Broukh. et Heyn. cod. Lips. Angl. 3. 4. 5. Par. edd. pr. maj. min. cum aliis.—56 Berol. 3. cu-

NOTÆ

51 *Sontica causa*] Causa sontica dicitur a 'morbo sontico,' quem veteres appellarunt eum, qui ita gravis esset, ut solitas functiones impediret, quem qui pateretur, justam excusationem habere putabatur, quominus in judicium vocatus se sistere cogeretur. Festus ait: 'Morbum sonticum existimari, quod perpetuo

noceat.'

52 *Luto* [*luteo*] Alii legunt, *luto*, alii *luteo*, quasi a *luto*, hoc est, *cæno*, quasi coloris *luti*, quo significatur pallor ferrugineus et sanguinolentus, qui maxime convenit amatoribus: unde Horat. III. Od. 'pallor amantium,' amore cuius nimio incensi pallecere dicuntur.

Nota Venus furtiva mihi est; ut lenis agatur

Spiritus, ut nec dent oscula rapta sonum.

Et possim media quamvis obrepere nocte,

Et strepitu nullo clam reserare fores.

60

Quid prosunt artes, miserum si spernit amantem,

Et fugit ex ipso sæva puella toro?

Vel cum promittit, subito sed perfida fallit,

Est mihi nox multis evigilanda modis.

Dum mihi venturam fingo, quodcumque movetur,

65

Illius credo tunc sonuisse pedem.

Desistas lacrymare, puer: non frangitur illa,

Et tua jam fletu lumina fessa tument.

perspectus est; qua ratione tenuis anhelitus ducatur, quomodo basia arrepta non edant sonitum. Valeo quoque nocte etiam intempesta obrepere, et furtim aperire janua[m] sine ullo murmure. Quid jurat solertia, si quidem amatorem despicit puella, et crudelis aufugit ex ipso lecto? Aut quando repente pollicetur, at infida decipit, nox mihi peragenda est variis modis. Quando imaginor eam ad me accessuram esse, quicquid moretur existimo tum illius pedes strepuisse. Desinas plorare, o puer: ipsa minime flectitur; jamque oculi tui turgent planctu. O Pholoë,

pidas: Berol. 2. *deos*.—57 Laud. Angl. 2. et Beroll. 1. 2. 3. *levis*.—58 Reg. *et nec*: Angl. 5. *ne dent*.—59 Cod. Lips. Reg. omnes Guelff. Beroll. 1. 2. 3. Par. ed. pr. min. et Venett. 1487. 1491. 1493. *possum*; Witt. 1. Berol. 4. Angl. 2. 3. 4. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. et Vicent. *possim*, quod restituit Bronkh. *abreperere* Reg. et Guelff. pro quo malit Heyn. *atreperere*.—60 *Et sonitu* Florent.—61 *Quid possunt* cod. Lips. Reg. Beroll. 1. 3. 4. Witt. 2. duo Bronkh. Colb. Angl. 1. 3. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. Brix. et Ald. 1. *prosunt* Angl. 2. 4. 5. Par. Berol. 2. duo Stat. plur. H. Voss. Witt. 1. unus Broukh. Exc. Pocc. Land. Broukh. 1. pro v. l. ed. pr. min. et Ald. 2. *psunt* (i. e. *prosunt*) Venett. 1491. 1493. *spernis* ed. pr. min. *premit* Reg.—63 Berol. 3. et Witt. 1. 2. *quom*.—64 *Et edidit* Bach, quod proposuit Heyn. et jam in ed. Passer. expressum est; *Hei* maluit H. Voss. *malis* Vat. Stat. omnes Angl. et Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Perr. et Pocc. Laud. Colb. Colot. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1491. 1493. Mur. et Plant. quod receperunt Voss. Bauer. Wund. et Bach. *Et m. n. m. est vigilanda malis* conj. Heyn. *modis* cod. Lips. Vat. Heinsii, Aldd. Basil. Scal. Broukh. Vulp. et Heyn.—65 Reg. pro *fingo* habebat *fugio*.—66 H. Voss. pro *tunc*, quod omnes codd. testantur, reposuit *tum*: cod. Lips. Par. Angl. 1. 2. 5. omnes Guelff. Corv. Reg. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Aldd. Gryph. Mur. et Stat. *pedes*; pro quo Scal. e suo cod. recepit *pedem*, cui accedunt Dat. duo Voss. Ask. omnes Beroll. Angl. 3. 4. et Goth. ‘Post vs. 66. quatuor versus ex Lib. II. El. 3. vs. 75-78. huc revocaverat Scal. miro ausu, quem ut cuiquam probaret, vix expectare poterat.’

NOTE

54 *Lacrymis omnia plena madent*] Ea beant.
sors est et levitas amantium, ut vel 56 *Fallere posse Deus*] Cupido nempe
repulsi plorent, vel rivalet odio ha- Deus amantium.

Oderunt, Pholoë, moneo, fastidia Divi ;

Nec prodest sanctis thura dedisse focus. 70

Hic Marathus quondam miseros ludebat amantes,

Nescius ultorem post caput esse Deum.

Sæpe etiam lacrymas fertur risisse dolentis,

Et cupidum ficta detinuisse mora.

Nunc omnes odit fastus, nunc displicet illi 75

Quæcumque apposita est janua dura sera.

At te pœna manet, ni desinis esse superba.

Quam cupies votis hunc revocare diem !

moneo te, Diï aversantur fastum, nec sacris aris juvat obtulisse thura. Marathus iste aliquando irridebat infelices amatores, ignarus pone caput adesse Deum vindicem. Dicitur quoque frequenter mærentis ploratus irrisisse, et simulata expectatione amatorem retardasse. Jam odio habet omne fastidium, jam illi invisæ est omnis janua aspera objecta sera. Tibi vero impendit supplicium, nisi cesses, o Pholoë, esse arrigans. Ah quam desiderabis reducere votis lucem istam !

~~~~~

Heyn.—68 Angl. 2. et Laud. *tepent.*—69 *Pholce* Par. *foloë* Berol. 2. *moreo fastidia divis* ed. Lips. ap. Heyn. *fastigia* Vicent.—70 Ed. pr. min. *factis* pro *sanctis.*—71 Witt. 2. *miseras*: unus Scheff. *amores*; et sic cum Voss. et Bauer. edidit Bach; Exc. Pocc. *amatos.*—72 Ed. pr. min. *suum* pro *deum.*—73 Cod. Lips. *Et jam nunc l. f. r. dolentes*: unus Broukh. Guelf. 1. 4. Angl. 5. Rom. Brix. Venett. 1491. 1493. Ald. 2. Mur. Basil. Plant. Gryph. et Gebh. *lacrymis*, vel *luchrymis*; Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Stat. Dat. Angl. 4. Rhæg. et Venet. 2. *lacrimas*: Angl. 4. *dolentes.*—75 Witt. 1. Broukh. 1. edd. pr. maj. min. et Venet. 2. *omnis*: Dat. et Berol. 3. *ulli.*—76 ‘Non erat, quod Broukh. Heinsio suadente, contra libb. *apposita* ederet: illud (*opposita*) optimis quibusque codd. et edd. vett. munitum cum Vossio revocavi.’ Bach. Cod. Lips. et edd. vett. *opposita est*; Voss. *rejecit est.* ‘Vix atinet monere, nullum librum nec scriptum nec editum omisisse est, quod quo tandem modo omitti possit in hoc versu? Guyetus in extremam versus regionem religavit.’ Huschk. *firma* pro *dura* exhibent Reg. Stat. Witt. 1. Vat. 1. et Vat. Ursini.—77 Santen. in notis scriptis cum Burm. ad Propert. II. 4. 3. malebat *Et*; ‘melius autem *At* transitui ad novam rem faciendi inservit.’ Bach. *nisi* Witt. 2. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *ni* reposuit Broukh. accedentibus cod. Lips. Statianis, quinque Palatt. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Colot. omnes Angl. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rhæg. et Vicent.—78 *Quod* Colb. *Quot* unus Broukh. *hanc* dedit H. Voss. nullo codd. addicente: *remeare* Witt. 2.

NOTE

69 *Oderunt, Pholoë*] Horatius ipse testatur hanc eandem Pholoën pudicam fuisse, nec ulli amatori temere consentire voluisse. Ita I. Od. 33. ‘Cyrus in asperam Declinat Pholoën; sed prius Appulis Jungentur capreæ lupis, Quam turpi Pholoë peccet adultero.’

Fastidia] Pro fastu posuit; superbia enim et fastus omnibus, quæ formosæ sunt, non desunt. Tale est illud Maronis: ‘Atque superba pati fastidia,’ &c.

77 *Pœna manet*] Summa mulieris est pœna, ut senex et vetula negligatur. Ovid. Eleg. lib. III. ‘Exclusa

ELEGIA IX.

QUID mihi, si fueras teneros læsurus amores,

Fœdera per Divos, clam violanda, dabas ?

Ah miser, etsi quis primo perjuriam celat,

Sera tamen tacitis Pœna venit pedibus.

Parcite, cœlestes ; æquum est, impune licere

5

Numina formosis lædere vestra semel.

Lucra petens habili tauros adjungit aratro,

Et durum terræ rusticus urget opus.

Si fueras afflicturus infelices amantes, quare mihi fidem præbebas per Deos mox fraugendæ? Ah infelix! quamvis aliquis initio perfidiam occultet, tentum nihilominus supplicium silenti passu accedit. O Dii, ignoscite. An convenit impune permitti bellis semel offendere vestram majestatem? Arator quærens compendia alligat boves aratro instructo, et premit asperum laborem agrorum.

Eleg. x. e Scal. recensione. Hæc Elegia in ed. pr. maj. caret inscriptione; sed novum Carmen ordiri ex vacuo, quod interpositum est, spatio apparet; minor habet inscriptionem hæc, *Queritur delecti pueri fidem corruptam pretio, multa in eum devovens mala.*—1 Cod. Lips. Par. ed. pr. min. Rheg. Ald. 2. Mur. Basil. Plant. Gryph. Gebh. *miseros l. amores*; aliquot Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Land. Exc. Pocc. et Venet. 2. habent etiam *amores*; unus Stat. Exc. Perr. Venett. 1487. Ald. et Stat. *amantes*; H. Voss. reposuit *teneros l. amores*, quod et Guelf. 1. 4. quinque ap. H. Voss. ed. pr. maj. Vicent. Brix. Rom. et Venett. 1491. 1493. confirmant; Corv. habet, *si teneros fueras*; Heins. conj. *lusurus amantes*.—2 *Oscula per* Hamb. *jam pro clam* cod. Lips. quod ex suo libro reposuit Scal. *non violanda* Zwicc. 1. et ed. Lips. ap. Heyn.—3 *Hac* Colb. *Ha* Berol. 3. Palat. Witt. 1. duo Broukh. et Angll. 2. 5. *A* Lutatus ad Stat. Theb. v. 689. *Ah misero* conj. Heins. *et si* disjuncte in edd. vett. ut dedit H. Voss. *A miseret, si* in codd. Heynii.—6 *Etiam hic ludere* reposuerunt. Broukh.—7 *Lucra petens habiles* conj. Frenzelius.—8 *Lucra petitur asper fretu* Berol. 3. *petiturus* Witt. 1. 2. Angll. 1. 2. 3. 5.

NOTE

inque vices fastus patiare superbos,
Et quæ fecisti facta queraris anus.
Idem Art. Am. lib. III. 'Tempus erit, quo tu, quæ nunc excludis amantes, Frigida deserta nocte jacebis humi.'

1 *Quid mihi*] Conqueritur Tibullus, quod quidam puer sibi ruperit fidem; eique, qui illum muneribus abduxerat, male precatur.

2 *Fœdera per Divos*] Dare fœdera per Divos, est Divorum nomen et testimonium interponere.

4 *Tacitis Pœna venit pedibus*] Ira divina, quæ tarditatem supplicii gravitate compensat, dicitur habere lanæ pedes, sed ferreæ manus. Ad mentem fere Tibulli Horat. III. Od. 2. 'Raro antecedentem scelestum Deseruit pede Pœna claudo.'

6 *Numina lædere*] Sententiam invertit, quam supra protulit: 'Ne jurare time: Veneris perjuriam venti Irrita per terras et freta summa ferunt.'

8 *Durum terræ opus*] Operosam et

Lucra petituras freta per parentia ventis

Ducunt instabiles sidera certa rates.

10

Muneribus meus est captus puer; at Deus illa

In cinerem et liquidas munera vertat aquas.

Jam mihi persolvēt pœnas, pulvisque decorem

Detrahet et ventis horrida facta coma.

Uretur facies, urentur sole capilli,

15

Deteret invalidos et via longa pedes.

*Astra certa regunt naves incertus, commoda quæsituras per maria ventis obse-
quentia. Puer meus delinitus est donis; sed Deus commutat dona in pulverem,
et in aquam fluidam. Modo mihi supplicium lues, et pulvis pulchritudinem
tuam tollet, et capilli tui fletibus facti squalidi deformabuntur: vultus tuus
torrebitur, et coma tua æstu flagrabit, et longum iter peles tuos debiles*

~~~~~

unus Broukh. duo Scal. duo Vatt. Heinsii, Par. ed. pr. min. Rheg. Venett. 1491. 1493. Ald. 2. Mur. et Scal. *petiturus* unus Angl. Broukh. 1. ed. Lips. et Ald. 1. *petituros* Corv. Berol. 4. unus Broukh. Vicent. et Basil. *perituros* Exc. Perr. et Venet. 2. *perituras* in aliis Venett. *per freta parentia* ed. Lips. Brix. Venett. et Ald. 1. *parentia per freta* Florent. Angl. 4. ed. pr. maj. Rheg. Venet. 2. Lips. Colin. *per freta parentia* Broukh. 1. *per vela parentia* Angl. 3.—10 *Ducant* Angl. 4.—11 *Muneribus captus meus est puer* Reg. ac Deus Witt. 2. *ille* Colb. *illi* Vat. Ursini.—12 Turnebus Advers. xvi. 4. legit, et *rapidus*: Guelf. 1. 4. Brix. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *vertet*.—13 Cod. Lips. Witt. 1. Broukh. Angl. 2. Guelf. 3. Monac. Ald. 1. et Scal. *persolvees*, quod receperunt Voss. Bauer. Wund. et Bach, favente Heyn. et Hand. in Obs. ad Catull. p. 31. Nostram testantur Par. omnes Stat. Heyn. et Beroll. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Exc. Pocc. Angl. 1. 3. 4. 5.

NOTÆ

laboriosam significat agricolationem, in qua semper est aliquid agendum. Primo enim oportet arare terram, quod vocant, proscindere, deinde iterum, quod vocant, effringere; quoniam prima aratione glebæ grandes excitantur, quas, cum iterum arant, effringunt: deinde lirandum est, seu occandum: quæ multa sunt in agricolatione.

10 *Sidera certa*] Hoc est, fixa, et cursum suum dirigentia. Alia sidera aliis gentibus fuere in navigando observata, aliis alia. Cynosura, id est, Ursa minor, fuit fidissima Tyriis et Sidoniis. Helice, seu Ursa major, Graiis. Ovid. Fast. iii. 107. 'Esse duas Arctos, quarum Cynosura peti-

tur Sidoniis, Helicen Graia carina notet?' Val. Flaccus Arg. 1. 'Neve in Tyriis Cynosura carinis Certior, aut Graiis Helice servanda magistris.' Romani vero Septemtrionem observarunt, ut notat Manilius in Astronomicis.

12 *In cinerem*] Optabant Veteres in pulverem et aquam commutari ea, quæ cupiebant aboleri, prorsusque deleri. Plaut. 'At ego Deos quæso, ut quicquid in illo nidulo est, Si anrum, si argentum est, omne id ut fiat cinis.' Propert. lib. ii. Eleg. 16. 'Hæc videam rapidas in vanum ferre procellas, Quæ tibi terra velim, quæ tibi fiat aqua.'

15 *Urentur sole capilli*] Nimio quip-

Admonui quoties, Auro ne pollue formam ;

Sæpe solent auro multa subesse mala !

Divitiis captus si quis violavit amorem ;

Asperaque est illi difficilisque Venus.

20

Ure meum potius flamma caput, et pete ferro

Corpus, et intorto verberere terga seca.

Nec tibi celandi spes sit peccare paranti.

Est Deus, occultos qui vetat esse dolos.

comminuet. Quoties monui? Ne corrumpere pulchritudinem auro. Frequenter innumera incommoda latere sub auro consueverunt. Si quis inductus pecunia sacrum Amorem læsit, Venus illi infesta est et acerba. Inflamma potius igne verticem meum, et confode corpus meum gladio, et proscinde dorsum meum infictis scuticis. Nec tibi delinquere volenti fiducia sit occultandi. Est Deus, qui prohibet fraudes

//////////

edd. pr. maj. min. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493.—14 *Detrahet* Berol. 3. et a marg. *Deteret*.—16 *Detrahet* Beroll. 1. 3. et a marg. *Deteret*.—17 Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. et Venet. 2. *quotiens*: Corv. *ne pollue fidem*.—19 *O vicis* in Par. *O ritiis* Angll. 1. 4.—20 *Aspera est* Berol. 2. *illis* Witt. 1. et sic Berol. 4. sed a m. sec. *illi*.—22 *Guy. Pectus*: Angl. 4. *verberere membra*.—23 Cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Statiani, Angll. 1. 2. 3. Broukh. 3. 4. nonnulli ap. H. Voss. Guarn. Guelff. 1. 2. 4. Corv. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Vicent. Rheg. Lips. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *celandi fas*; unus Broukh. *celandi fax*; Colb. *celandi fors*; Beroll. 1. 2. *celandi fas*; omnes Palatt. Hamb. Goth. et Bern. *celandi*; Scal. ex codd. suis rec. et vet. *celandi spes* reposuit; sic Voss. 1. 2. 3. Hamb. Zwicc. 1. 2. cum edd. Broukh. Vulp. Heyn. Bauer. et Wund. *celari fas* sit dedit H. Voss. e Guelf. 3. Monac. et sno quarto: Heyn. ni rythmus prohibuisset, legerit, *Celandi nec spes tibi sit*.—24 *Sit deus* cod. Lips. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Stat. omnes Beroll. Par. Guelff. 1. 2. 4. aliquot Palatt. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Mur. Basil. Dous. Plant. Gryph. *Seit* Witt. et unus Palat. *Est unus* Stat. et duo Scal. probante Heyn. *vetet* cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Statiani, Ask. Monac. omnes Beroll. Guelff. 1. 2. 4. Angll. 1. 3. 4. 5. ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Mur. Basil. Dous. Plant. et Gryph. probante Heynio: *vetat* Palatt. Angll. 2. Par. Hamb. Voss. 4. Guelf. 3. ed. pr. maj. Vicent. Brix.

NOTÆ

pe sole deformantur capilli; unde Hercules apud Propert. lib. iv. Eleg. 9. 'Terrent, et Libyco sole perusta coma.'

16 *Deteret*] Lædendo imminuet, et detrahet.

18 *Auro multa subesse mala*] Certo certius est propter aurum multa mortalibus evenisse mala. Inde enim bella, rapinæ, neces, &c. Unde illud Virgil. Æn. III. 'Quid non mortalia pectora cogis, Auri sacra fames?'

Ovid. Met. I. 'Effodiuntur opes, irritamenta malorum. Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum Proderat: prodit bellum, quod pugnat utroque.'

19 *Divitiis captus*] Venerem irasci minatur his, qui divitias amori præponderant. Inde etiam indignatur Propert. lib. II. 'Ergo muneribus quivis mereatur amicam? Jupiter! indigna merce puella perit.'

Ipse Deus tacito permisit lena ministro 25
 Ederet ut multo libera verba mero.
 Ipse Deus somno domitos emittere vocem
 Jussit, et invitos facta tegenda loqui.
 Hæc ego dicebam : nunc me flevisse loquentem,
 Nunc pudet ad teneros procubuisse pedes. 30
 Tunc mihi jurabas, nullo te divitis auri
 Pondere, non gemmis vendere velle fidem ;

remanere absconditas. Deus ipse concessit potestatem arcano famulo, ut largo vino voces solutas efferret. Deus iste voluit sopore victos proferre verba, atque etiam nolentes declarare facinora occultanda. Ego ista proloquebar. Jam piget me hæc dicentem plorasse. Jam ad molles pedes tuos procidisse pudet. Tum mihi pejerabas te nullo opulenti auri pondere, nec margaritis venundare velle fidem ;

Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *ipse dolos* Colb.—25 Cod. Lips. Colb. Berol. 2. Angl. 1. Broukh. 2. 3. *leve* ; Broukh. 1. Beroll. 3. 4. Vat. Ursini, Par. Guelf. 3. ed. pr. min. Brix. Vicent. et Venet. 1487. *lene* ; Corv. Reg. duo Scal. Witt. 2. Laud. Angl. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Rom. *leva* ; sic Berol. 1. sed a marg. *lene* ; Witt. 1. et unus Palat. *læva*, quod reposuit H. Voss. improbante Huschk. *sæva* in altero Gebh. et uno Mureti, qui inde fecit *sæpe*, quod etiam apparet in Vat. 1. *lena* exhibent unus Stat. Exc. Lips. Vin-dob. Monac. Goth. Zwicc. 2. quam lect. Statio probatam, primus in contextum intulit Heynius : *vela* conj. Scaligeri servarunt Broukh. et Vulp. *lora* tenebat Santenius ; *frena* conj. Huschk. pro *ministro* unus Stat. habet *magistro*.—26 *Et decet ut* cod. Lips. et Broukh. 1. *Adderet ut* alius Broukh. et Berol. 4. *Ederet et* Angl. 3. 4. Reg. et Corv.—28 Witt. 1. *inictos* ; Witt. 2. et Colb. *immites* ; et sic Berol. 1. sed a marg. *invitos*.—29 *Hæc mihi* Land. et Angl. 2. *nec me* Dat. et Berol. 3. *me dixisse* Broukh. 1.—30 *Non pudet* Voss. 4. Goth. uterque Zwicc. ed. pr. maj. Rheg. Venet. 2. Vicent. et Lips. *Nunc* Vat. Ursini.—31 *Tum* Ald. Gryph. et Plant. *Tu* Beroll. 1. 3. duo H. Voss. Zwicc. 1. 2. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Vicent. et Venet. 1487. quod reposuerunt Voss. et Bach. *Tunc* cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 4. Vat. Ursini, Angl. 1. 2. 3. 4. *nullo tibi* cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. Guelf. 2. Par. Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. Angl. 1. 2. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *nullo te* Vat. Ursini, *nullo te*, vel *nullius* Angl. 5. *nullius* etiam habent Reg. Angl. 3. 4. et Guelf. 3.—32 Rheg. *gemmis frangere* ; ed. pr. maj. Lips. et Vicent. *gemis frangere* ; Exc. Pocc. et Vatt. 1. 2. habent etiam *frangere* ; Venett. 1487. 1491. 1493. *perdere*. Nostram testantur Cod. Lips. omnes Beroll. et ed. pr. min. cum aliis.—

NOTE

25 *Permisit lena* [*Permisit vela*] Ita legit Scaliger, hoc est ; permisit voluntati, arbitrio, ac libidini : quod proverbialiter significat, ‘ permittere vela.’ Alii legunt, *permisit lena ministro*, hoc est, ut lena, cui minister plurimum vini fudisset, tacenti interrim plurima aperiret fido amoris ministro.

26 *Ederet libera verba*] Notum illud Proverbium : ‘ In vino veritas.’ Temulentorum enim et ebriorum illud est vitium, ut omnia etiam animi arcana in publicum effundant et effutiant. Horat. Art. Poët. ‘ Et torquere mero, quem perspexisse laborent An sit amicitia dignus.’

28 *Invitos facta tegenda loqui*] No-

Non, tibi si pretium Campania terra daretur,

Non, tibi si Bacchi cura, Falernus ager.

Illis eriperes verbis mihi, sidera cœlo

35

Lucere, et puras fulminis esse vias.

Quin etiam flebas : at, non ego fallere doctus,

Tergebam lumentes credulus usque genas.

Quid faceres, nisi et ipse fores in amore puellæ ?

Sit, precor, exemplo sit levis illa tuo !

40

nec etiamsi tibi merces traderetur regio Campania, neque si tibi Falerna terra, Bacchi amor, tribueretur. His dictis eriperes mihi astra ætheris splendere, et cursus fluvii nitidos esse. Insuper lacrymabaris hæc affirmans. Ego vero minime eruditus decipere, credulus semper abstergebam madidas genas. Quid ageres nisi etiam tu ipse esses in amore puellæ? At opto, ut ipsa tuo exemplo vicissim incon-

33 *Campania tota* Exc. Perr. Corv. Berol. 4. a m. sec. Guelf. 2. et Monac. —35 *Par. eriperet*; Berol. 4. Reg. Broukh. 1. et Witt. 1. *eriperet*; Berol. 1. 2. Par. et edd. pr. maj. et min. cum aliis, *cæli*; Monac. *cælo*; sed *cælo* ex uno Vat. cui accedit Goth. restituit Broukh.—36 *Ducere* Monac.; Broukh. edidit *et puras fluminis ire*: certe *ire* legitur in Vat. Statii; *fluminis* cod. Lips. Guelf. 1. (Guelf. 2. 3. pro v. 1.) Berol. 2. 4. Par. Venet. 1487. 1491. 1493. Aldd. et Scal. et sic Berol. 1. a marg. *flumis* in ed. pr. min. *fluminis* testantur Witt. 1. Exc. Perr. et Pocc. Reg. Guelf. 2. Laud. Colb. Colot. Dat. Angl. 2. Berol. 3. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. Rom. et Lips.—39 *Quid facerem* cod. Scal. Vat. duo Palatt. Laud. Reg. Corv. Guelf. 1. Voss. 1. 4. Angl. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Brix. Lips. Rom. Venet. 1487. 1491. 1493. Ald. 2. Basil. et Gebh. quod reposuit H. Voss. *Quid faciam* Witt. 1. 2. Broukh. 2. Angl. 1. Ald. 1. et Colin. *Quid facias* cod. Lips. Broukh. 1. et Dousa; *Quid dicam*,

NOTE

tum est plures dormientes interdum multa effutire, quæ vigilantes nunquam aperirent.

33 *Campania terræ*] Regio est Italiæ fertilissima, in qua summum est Liberi Patris et Cereris certamen, ut a Plinio venuste dictum est; sic dicta, quod campestris sit. Vid. Strab. lib. v. Vere Italiæ Paradisus est, adeo ibi incredibilis rerum est fertilitas et abundantia.

34 *Bacchi cura*] Hoc est, amor. Sic Virgilius: 'Tua cura Lycoris.'

Falernus ager] Campaniæ tractus, qui vitiferos colles habet, generosis-simo, quod ibi nascitur, vino nobiles, cui vino secunda nobilitas tribuebatur ab Antiquis. Dicitur a 'Falerno' Agricola, qui primus ibi vites fertur

coluisse.

35 *Illis eriperes verbis*] Sensus est; His dictis mihi persuaderes, et quasi invitum cogeres, ut tibi crederem, si diceres astra cæli non lucere. Eodem fere modo Cornelius Celsus lib. vi. 'Pæne ineptiæ sunt curare varos et lenticulas et ephelidas, sed eripi tamen fæminis cura cultus non potest.'

36 *Fulminis [Fluminis] esse vias*] Alii legunt, *Fluminis ire vias*, quod non displicet. Alii legunt, *Fulminis esse vias*, quod non renuo, si per puras, claras intelliges.

39 *Quid faceres*] Alii legunt, *Quid facias*; alii, *Quid faciam*, alii, *Quid facerem*: alii, *Quid dicam*, quod ut ipse fores, &c. Sed quocumque modo legatur, difficilis omnino sententia.

O quoties, verbis ne quisquam conscius esset,

Ipsè comes multa lumina nocte tuli ?

Sæpe insperanti venit tibi munere nostro,

Et latuit clausas post adoperta fores.

Tum miser interii, stulte confisus amari :

45

Nam poteram ad laqueos cautior esse tuos.

Quin etiam attonita laudes tibi mente canebam :

At me nunc nostri, Pieridumque pudet.

stans sit. O quam sæpe ego ipse gestavi facem tibi assectator producta nocte, ne ullus testis esset dictis ! Frequenter beneficio meo adstitit tibi inopinanti puella, at abscondita post janam obseratam delituit. Tunc perii infelix, stolidè credens me diligi: non valebam esse diligentior ad insidias tuas. Præterea etiam celebrabam tibi præconiū tuū stupenti animo. Jam vero piget me mei, et Musarum. Utinam

~~~~~

quod, ut ipse unus Vat. Palatt. 3. 4. et Commel. Nostram tuentur Scal. cod. a m. sec. Broukh. 3. plures Stat. Palat. 6. Vatt. 1. 2. Par. Angl. 3. 4. Beroll. 2. 3. (Berol. 4. a m. sec.) uterque Zwicc. Guarn. Bern. Voss. 3. 5. Monac. ed. pr. min. Mur. Scal. Plant. et Gryph.—40 *Sed precor e sit* Thuan. Witt. 1. 2. Colb. Coloꝝ. Vat. Heinsii, Vat. Ursini, Angl. 2. 3. 4. 5. Beroll. 1. 3. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Lips. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. probante Huschk. *Sic p. e. sit* Commel. et ed. pr. maj. *Sit p. e. sed* cod. Lips. Broukh. 1. 2. 3. Reg. ed. pr. min. Aldd. et Scal. *Sed p. e. sed* Guelf. 3. *Sit p. e. sic* Par. *sit lenis* Berol. 1. et ed. pr. maj. *sit levis* testantur Beroll. 2. 4. (non Berol. 1. ut nuntiat Voss.) Voss. 5. Vindob. Bern. et uterque Zwicc.—41 *O quoties* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. et Venet. 2. *quociens* Par. *O quoties nobis* Guy. et Stat.—43 Angl. 3. *tibi venit*; Berol. 1. *ubi* suprascr. *tibi*.—44 *Sed latuit* cod. Lips. omnes Beroll. et Guelff. Par. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Vicent. Lips. Rom. cum aliis; *Est latuit* Exc. Pocc. *Et latuit* ex codd. Stat. Exc. Perr. et quatuor Heins. reposuit Broukh. Vulpio lubente; et sic Guelf. 2. pro v. l. *clausos* Berol. 1.—45 *Tunc* Angl. 2. 3. 4. *Tum* ed. H. Voss. in contextu; sed hoc tythothetæ acceptum referas, non editori, qui in notis se *Tum* reposuisse gloriatur, idque iuvitis omnibus libris, improbante Huschk. *Ta* in Vincent. omisso apice, ut v. 31. *confixus* cod. Lips. et Dat. *anori* Angl. 4. et Corv. *amanti* Zwicc. *amare* Reg.—46 *Non* Angl. 2. ed. pr. min. Colin. quod edidit post Scaligerum Broukh. apposito ad finem versus interrogationis signo: *Nam* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Statiani, Reg. Corv. omnes Beroll. et Guelff. Colb. Vat. 2. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. et Gryph. quam particulam intolerabilem esse ait H. Voss. eique substituit *Ah!* verbum esse ultro in isse transformans; quod improbant Bach. et Huschk.—48 *Et me* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. omnes Angl. Beroll. et Guelff. Corv. Reg. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *At me* (non *Ut me*, ut Heynius nuntiat,) Mur. primus edidit, quod exhibent Ask. Vindob. et Plant. *Ut me* receipt

NOTÆ

41 *O quoties*] Objicit pericula quæ adiit, dum puerum ad amicam erat comitatus, atque commemorat, quæ præstitit amanti obsequia.

44 *Et [Sed] latuit*] Alii legunt, *Et*

latuit, quod non displicet; ideo vero *latuit* ne a me cognosceretur.

47 *Attonita*] Nimia scilicet cantandi cupiditate, tuique impotentiori amore.

Illa velim rapida Vulcanus carmina flamma
 Torreat, et liquida deleat amnis aqua. 50
 Tu procul hinc absis, cui formam vendere cura est,
 Et pretium plena grande referre manu.
 At te, qui puerum donis corrumpere es ausus,
 Rideat assiduis uxor inulta dolis ;
 Et, cum furtivo juvenem lassaverit usu, 55
 Tecum interposita languida veste cubet.
 Semper sint externa tuo vestigia lecto,
 Et pateat cupidis semper aperta domus.

Vulcanus illos versus igne vehementi comburat, et fluvius obliteret fluenti aqua. Longe a nobis sit, cui studium est pulchritudinem prostituere, et magnam mercedem refertu manu reportare. Te vero, o qui aggressus es muneribus puerum pervertere, conjux impunita deludat continuis fraudibus; et postquam fuligaverit juvenem amore clandestino, tecum languens decumbat amictu interjecto. Perpetuo existant vestigia aliena in cubili tuo, atque ædes tuæ jugiter sint apertæ anantibus. Nec soror im-

H. Voss.—49 Broukh. 2. et Berol. 2. *rapida*.—51 *Tunc* cod. Lips. *Sic procul hinc absis* Voss. 4. 5. *Sit procul a nobis, formam cui* Exc. Scal. et Voss. 3. quod arripuit Broukh. ‘Est hæc manifesta interpolatio, expressa etiam a Bronkhusio.’ *Huschke. Tu procul hinc absis* testantur omnes Stat. Mur. Beroll. Angll. et Guelf. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. omnes Heins. et Heyn. Colb. Reg. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. cum aliis; quam lect. revocavit Vulp. *cui formam* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. Beroll. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Dous. Plant. et Gryph. *formam cui* receperunt Voss. Wund. et Bach; quod etiam habent Voss. 1. 3. 5. *curæ est* Ald. 2. et Basil. 1569. *curæ*, absque verbo *est*, Broukh. 2. 3. *curæ est* cod. Lips. Witt. 1. 2. 3. Dat. Broukh. 1. Angll. 3. 4. omnes Beroll. et Guelf. cum edd. vett. ‘Fatendum est, totum Distichon nec sententia nec loco, quem obtinet, satis se probare; resecto contra egregie producent omnia. Assutum arbitrator ex margine.’ *Heyn.*—53 *At tu* Witt. 2. Colb. Berol. 3. Dat. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *qui donis puerum* Broukh. 2. et unus Stat.—54 *Rideas* ed. pr. min.—55 *Et quom* Witt. 1. *luxaverit* cod. Lips. Witt. 2. Beroll. 1. 3. unus Stat. Dat. Scal. rec. Corv. ed. pr. min. et Rom.—57 *Sint externa tuo semper* Guelf. 1. Brix. Venett. 1487.

NOTÆ

49 *Rapida Vulcanus*] Erat pœna malorum carminum aut in ignem miti, ut apud Catullum Annales Volusii Vulcano videntur; aut in aquam demergi, ut apud Suetonium in Caligula cap. 20. ubi ii, qui ad aram Lugdunensem maxime displicuissent, scripta sua spongia linguave delere jubebantur, nisi ferulis objurgari, aut in proximum flumen mergi maluissent.

53 *At te, qui*] *Dira* precatur pueri

corruptori.

54 *Dolis*] Furtivis amoribus, atque etiam adulterinis concubitibus.

56 *Interposita veste*] Ut uxor aspernata virum inter se et ipsum quasi irata vestes interponat, ne se tangat.

57 *Externa vestigia*] Hoc est, indicia manifesta adulterii. Propert. lib. II. Eleg. 29. ‘Apparent non nllatoro vestigia presso, Signa voluptatis; nec jacuisse duos.’

Nec lasciva soror dicatur plura bibisse

Pocula, vel plures emeruisse viros.

60

Illam sæpe ferunt convivium ducere Baccho,

Dum rota Luciferi provocet orta diem.

Illa nulla queat melius consumere noctem,

Aut operum varias disposuisse vices.

At tua perdidicit; nec tu, stultissime, sentis,

65

Cum tibi non solita corpus ab arte movet.

pudiva referatur hausisse plures cyathos, quam plures amatores exhausisse. Aiunt ipsam frequenter Baccho protrahere comotationes, donec exortus Luciferi currus excitet lucem. Nulla possit commodius illa noctem traducere, et ordinasse diversas exercitationum alternationes. Sed uxor tua docta est; nec tu percipis, omnium stolidissime, quando pro te consueta ratione non movet lucertos. An tu existimas

~~~~~

1491. 1493. Aldd. et Scal. sed *Semper sint externa tuo* cod. Lips. Par. Corv. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Land. Dat. Vat. Ursini, ed. pr. min. Vicent. Mur. Dous. et Gryph. *Semper sint extrema tuo* ed. pr. maj. Venet. 2. et Rhcg. *extrema* etiam in ed. Lips. *Sint hesternum tuo semper vestigia* ed. Rom. *lato pro lecto* ed. pr. min.—59 *Ne* cod. Lips. *Nec* in aliis.—60 Duo Stat. quatuor Palatt. Exc. Pocc. Guelff. 1. 4. Reg. Corv. Vatt. 1. 2. Angl. 5. Witt. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rhcg. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Mur. Plant. et Gryph. *quam plures*; Scal. rec. *nec plures*, quod receperat Broukh. *vel abest* a cod. Lips. quod habent novem ap. H. Voss. omnes Beroll. Angl. 1. 2. 3. 4. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Lips. Guelff. 2. 3. Par. ed. pr. min. et Aldd. et revocavit Vulpus: *hæc meruisse* Mur. Plant. et Gryph.—61 *Illa ferunt semper* Reg. *ferant* unus Stat. Exc. Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rhcg. Vicent. et Lips.—62 Ed. Rom. *Luciferum provocat*.—63 *Illa queat nullam* unus Stat. ed. pr. min. Vicent. Brix. Rom. Lips. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Illa querat nullam* ed. pr. maj. Venet. 2. et Rhcg. *Illa nullam queat* unus Broukh. *Nostram*, quam reposuit Scal. restantur cod. Lips. Par. Reg. Guelf. 2. omnes Beroll. Exc. Perr. Scal. rec. Statiani, duo Palatt. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Dat. et Angl. 1. 3. 4. 5. *consumere vocem* Berol. 2. *nocte* Reg.—64 *Atque* reduxerat Scal. ex Aldd. Colin. et una Gryph. idque tuctur Wund. sed Broukh. *Aut* revocavit ex Witt. 1. 2. tribus suis. Colb. Vat. 1. Dat. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Rhcg. Brix. Rom. Vicent. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Mur. Plant. Gryph. et Dous. quod nunc confirmant cod. Lips. Corv. Reg. Par. Beroll. alii: *vias pro vices* Vat. Ursini.—65 *Aut tua* Reg. pro quo Heyn. malit *Et*, vel *Hæc*.—66 *Quom* Witt. 1. Dat. et Berol. 3. *thuit* pro *movet* Dat. et Berol. 3. *monet* Angl. 1. *trahit* Ask. et sic

NOTE

58 *Cupidis*] Amatoribus intrare volentibus, tuæque uxoris pudicitia invidiantibus.

59 *Nec lasciva soror*] Non uxorem modo istius corruptoris optat esse impudicam, sed etiam sororem; et ut quæstum meretricium faciat, et vulgati sit corporis, imprecatur, et ut tot concubitus ac vices patret, quot

pocula vacuaverit.

60 *Emeruisse viros*] Id est, exhausisse viros. 'Emerere' convenit recte meretricibus, quæ a 'merendo' dictæ sunt. 'Emerere' autem 'viros' eodem sensu videtur sumi, quo illud, 'Quæ tot nocte viros peregit una.'

62 *Dum rota Luciferi*] Poëta Lucifero currum attribuit, cum apud alios

Tunc putas illam pro te disponere crines,
 Aut tenues denso pectere dente comas?
 Ista hæc persuadet facies, auroque lacertos
 Vinciat, et Tyrio prodeat apta sinu. 70
 Non tibi, sed juveni cuidam vult bella videri,
 Devoveat pro quo remque domumque tuam.
 Nec facit hoc vitio, sed corpora fœda prodagra
 Et senis amplexus culta puella fugit.
 Huic tamen accubuit noster puer; hunc ego credam 75
 Cum trucibus Venerem jungere posse feris.

ipsam tui causa comas componere, aut comere subtiles capillos crebro pectine? An id tibi fidem facit vultus ille, quod cingat auro brachia, et composita procedat in veste purpurea. Pulchra cupit apparere, non tibi, sed cuidam adolescenti, cujus causa devoveat et bona et domum tuam. Non id agit pravitate sua; at ipsa delicata fœmina vitat corpus podagra fœtidum, et vetuli putidi complexum. Nihilominus isti meus puer succubuit. Ego jam putem ipsum posse conciliare amorem cum

Berol. 1. sed a marg. movet.—67 Duo Stat. Colb. Exc. Pocc. Guelf. 2. ed pr. min. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *putes*; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. ed. pr. maj. cum aliis, *putas*. Ceterum libri scripti editique omnes habent *disponere crines*, præter unum Par. qui habet *disponere corpus*. ‘Memorabilis lectio, fortasse vera: similiter Græci dicunt *πλάττειν σῶμα*. Si vera est, omnis tollitur dubitatio de particula *Aut* v. sequenti.’ *Huschk.*—68 *Et tenues* Florent. quod reposuerunt Bronkh. Voss. Wund. et Bach. *At* ed. Gebh. 1621. *Aut* codd. et edd. vett. *pectine dente* Venett. 1487. 1491. 1493. *pectine nocte* Witt. 2. *nectere dente* Berol. 2. et unus Broukh. *pectore* unus Voss. Goth. ed. pr. maj. Rheg. et Ald. 2.—69 *Illita persuadet* ex codd. legit *Fea* ad Hor. 1. Epist. 7. 10. *Istam* Par. *Illita* ed. pr. min. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *Ista huic persuadet* Wakef. ad Luer. 11. 487. *Huschk.* malit, *Isti hæc persuadet facies*; nempe supplendum ‘ut;’ *Heyn.* *aurone lacertos.*—70 *Quum vincit tyrio prodit et apta sinu* in Guelf. 2. pro v. 1.—72 *Lipsius teque* corrigere volebat pro *remque*, faventibus Dous. et Broukh.—73 *Non* ex Venett. 1491. 1493. et Ald. 1. invexerat Seal. quod habent etiam Beroll. 1. 3. sed Bronkh. *Nec* revocavit, quod tumentur cod. Lips. Witt. 1. Broukh. 1. 2. Laud. unus Heins. Exc. Pocc. Beroll. 2. 4. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Ald. 2. cum aliis; *Hec* Broukh. 3. *hæc vitio* Berol. 4. *hoc lucro* cod. Lips.—75 *Hunc tamen* Par. Witt. 1. 2. et unus Broukh. *Nunc tamen* Reg. *Hinc tamen occubuit* Mur. *hinc*

NOTÆ

equo tantum veli referatur, fusco quidem vespere, caudido autem mane, quando est *φῶσφορος*. Ovid. in Fastis: ‘Hesperus et fusco rascidus ibat equo.’

65 *At tua perdidicist*] *Tua* nempe uxor egregie docta est adulteria.

68 *Denso dente*] *Pectinem* per circumlocutionem significat, qui scilicet per denticulos minutissimos et frequentissimos est insectus.

70 *Tyrio prodeat apta sinu*] Quoniam in urbe Tyro landatissima tingebatur purpura, factum est, ut ‘Tyrium’ dicitur pro ‘purpureo.’ *Apta*, id est, ornata, et concinnata, et composita.

72 *Devoveat*] Hoc est, devovendo consumat, vel cum deprecatione excretur resque tuas, gentemque tuam.

73 *Corpora fœda podagra*] *Podagricorum* corpora fœtent propter un-

Blanditiasne meas aliis tu vendere es ausus ?

Tunc aliis demens oscula ferre mea ?

Tunc flebis, cum me vinctum puer alter habebit,

Et geret in gremio regna superba tuo.

80

At tua tum me pœna juvet, Venerique merenti

Fixa notet casus aurea palma meos :

HANC TIBI FALLACI RESOLUTUS AMORE TIBULLUS

DEDICAT: ET GRATA SIS, DEA, MENTE, ROGAT.

truculentis belluis. Tunc confisus es aliis prostituere blandimenta mea? Tunc, o insane, dure aliis suavia mea ausus es? Tunc plorabis, quando me sibi devinctum tenebit puer alius, et in tuo sinu exercebit imperium fustuosum. Tunc supplicium tuum delectet me, et aureum scutum Veneri meritæ appensum signet casus meos hoc cum titulo: Tibullus perfido pueri amore liberatus hoc consecrat tibi, o Deu, et te precatur, ut sibi sis animo propitio.

ego Rom.—77 Deliciasne Hamb. alii tu Par. ut conj. Dousa, et expressum est in Græv. et Basil.—79 Tum Reg. cum edd. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Rom. quod recepit H. Voss. Tu ed. pr. maj. Lips. et Rheg. Tunc habent codd. Lips. et Par. quom me Witt. 1. idque reposuit H. Voss. victum cod. Lips.—80 Et reget cod. Lips. cum duobus ap. Heyn. regno regna cod. Lips. Sfort. Reg. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Colb. Beroll. 1. 3. 4. ed. pr. min. et Cyll. in Comment. regno bella Berol. 2. unus Broukh. duo Stat. regno habent etiam Vatt. 1. 2. Dat. Exc. Perr. et Vat. Ursini; pro regna Guy. Heins. et Broukh. faciebant sceptrā. Nostram testantur Corv. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. cum vulgg. superba suo Berol. 1. et supraser. tuo.—81 Cod. Lips. Reg. Corv. Par. omnes Guelf. Stat. et Beroll. Witt. 1. unus Broukh. Laud. Angl. 1. 2. 3. 4. Dat. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. dum me; Witt. 2. et Scal. rec. me dum; emendatum est in Aldd. tum me: Corv. juvat: unus Stat. Veneri ipsa merenti; Berol. 1. venerique et supraser. ipe.—82 Berol. 4. aurea palma a m. sec. Scal. emend. lumina: Colot. picta tabella.—83 Par. falaci; Berol. 3. fallucis.

NOTE

guenta, quæ tanquam remedia podagrico dolori adhibentur, tum propter senium. De podagrico rivali Catullus ait: 'Ulciscitur ambos, Illam affigit odore, ipse perit podagra.'

80 *Et geret in gremio regna superba]* Hoc est, dominabitur. Dominæ enim vocantur amicæ, earumque obsequium amatores vocant regnum, sen imperium, quasi ipsis sint subditi jure servitutis. Horat. iv. Od. 'Non sum qualis eram bonæ Sub regno Cynaræ: desine, dulcium Mater sæva Cupidinum, Circa lustra decem flectere molibus Jam durum imperiis.'

82 *Notet casus aureu palma]* 'Pal-

ma,' et 'Parmam,' 'Parmularios' et 'Palmularios' idem esse contendunt viri doctissimi; ut autem 'parmas' Gladiatores et milites figere solebant, sic et amatores. Unde Ovid. Trist. iv. 8. 22. 'Miles ut emeritis non est satis utilis armis, Ponit ad antiquos, quæ tulit arma Lares.' De amatore vero Horat. iii. Od. 26. 'Nunc arma defunctumque bello Barbiton hic paries habebit.' Parmula igitur Tibulli Veneri de ipso bene meritæ appensa ex voto tanquam tabella εὐχαριστήριον, pericula et casus, quos evaserit, significabit.

ELEGIA X.

QUIS fuit, horrendos primus qui protulit enses?

Quam ferus, et vere ferreus, ille fuit!

Tunc cædes hominū generi, tunc prælia nata:

Tunc brevior diræ mortis aperta via est.

At nihil ille miser meruit: nos ad mala nostra

5

Vertimus, in sævas quod dedit ille feras.

Divitis hoc vitium est auri; nec bella fuerunt,

Faginus astabat cum scyphus ante dapes.

Quis fuit, qui primus omnium edidit execrandos gladios? Quam crudelis fuit iste, et certe ferreus, et immanis. Tum primum mortalium genti exorta sunt occisiones, et pugnae; tum putuit sævæ necis iter contractius. Sed infelix ille nullam meritus est pœnam; nos enim traducimus in ruinam nostram præsidium, quod nobis ille præbuit adversus truces bestias. Illud est vitium auri pretiosi. Neque enim fuerunt prælia, quando pocula fagina ad epulas collocata erant; nec erant pro-

Eleg. xi. e Scal. recensione. Ed. pr. maj. hanc habet inscriptionem, *Detestatur bella laudans ætatem primam.* Paulo aliter ed. pr. min. *Detestatur bella laudans ætate primam et pacem.* Pocchus in suis codd. secundi Libri principium ab hac Elegia constitui viderat, referrique hæc ad Nemesis amorem. Etiam Heynius in ed. Vicent. a V. D. scriptum hoc vidit, *Albii Tibulli pœta ill. de amoribus Nemesis liber II. Elegia prima:* et sic est in Guelf. 2. Exc. Perr. habent, *Principium II. libri de Amoribus Nemesis.*—1 *Qui fuit* Corv. Berol. 3. *protulit* Angl. 2. 4. *protulit* Heins.—3 *Tum* cod. Lips. Reg. Witt. 1. 2. Statiani, Broukh. 1. Berol. 1. 3. et ed. pr. min. *Tunc* Bronkh. 2. 3. Par. alii: *tum prælia* cod. Lips. Par. Angl. 4. Dat. Beroll. 1. 3. (non Berol. 2. ut narrat Bach) Corv. Guarn. *tunc prælia* Bronkh. 2. 3. ed. pr. min. cum aliis.—4 *Tum* cod. Lips. Reg. Corv. omnes Angl. Beroll. 1. 2. 3. Guarn. et Par. *Tunc* in aliis, cum edd. pr. maj. min. et ceteris vett. *duræ* unus Stat. verbum est omisit H. Voss.—5 *Ha miser ille nihil* Hamb. *Forsan et ille nihil* Scal. rec. et vet. *An nihil* Bronkh. 1. 2. Witt. 2. Exc. Pocc. Guelf. 3. Vat. Heins. Angl. 5. Reg. Par. et ed. pr. min. *An nihil, vel nil,* Angl. 1. Nullus cod. exhibet *Ah quod* in textum intulit H. Voss.—6 Ed. pr. maj. in *sævas*: Berol. 2. *illa feras.*—7 Par. *hoc vitium.*—8 *Fagineus stabat* Laud. Vat. Ursini,

NOTÆ

1 *Quis fuit horrendos*] Hæc Elegia ejusdem est argumenti cum fine primæ Elegiæ hujus libri. Nam detestatur bella invitatus a Messala ad expeditionem in Orientem.

2 *Quam ferus*] Ferus est, qui vitæ durioris est, et crudelioris animi. Ferrens vero, qui inmitis et intractabilis, a ferro, quod nihil in se præter

duritiam habet.

7 *Divitis hoc vitium auri*] Hic etiam eleganter, ut in Elegia superiori malorum omnium vere causam auro imputandam censet, ut et Ovid. Met. 1. 'Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum,' &c.

8 *Fagineus astabat*] Jam de poculis supra egimus Eleg. 1. ad hos versus:

Non arces, non vallus erat; somnumque petebat

Securus varias dux gregis inter oves.

10

Tunc mihi vita foret, vulgi nec tristia nossem

Arma, nec audissem corde micante tubam!

Nunc ad bella trahor, et jam quis forsitan hostis

Hæsura in nostro tela gerit latere.

Sed patrii servate Lares; aluistis et idem,

15

Cursarem vestros cum tener ante pedes.

pugnacula, nec munimenta; et pastor pccoris quietus somnum carpebat inter suas oves. Utinam mihi atas tum esset, neque scivissem detestabiliu tela, nec audivissem classicum pectore pulpitante. Jam ruper ad arma, jamque fortasse aliquis aduersarius gestat spicula in meo latere figenda. Verum, o Pcnates paterni, defendite me: vos etiam ipsi me educastis, quo tempore tenellus cursitorem ante pedes

*****

Corv. Guelf. 3. et Angl. 2. 3. 4. quom Witt. 1. et sic ed. H. Voss. dum ed. pr. min. sciphus Par. pedes pro dapes Colb.—9 Non acies malebant Stat. et Guy. improbante Heyn. Non rabies non ira fuit conj. Ant. de Rooy in Conject. Crit. p. 94.—10 Securus saturas Heinsii emend. in textum intulit Broukh. Securus aries malebat Heyn. cum Richtero Specim. Obs. p. 44. idem Heynius conj. Securus tutus: sed varius unanimiter scripti et impressi habent. 'Optime vulg. se habet, modo ne 'versicolores,' sed 'diversas colore' albas, nigras, &c. interpreteris cum Vulp. H. Voss. aliis.' Bach.—11 Hic locus Heynio corruptus esse visus est, qui proposuit, Tunc m. v. foret! Valgi; nec, &c. probante Santenio; Heinsii emend. Tunc m. v. f. dulcis, nec, repositit Broukh. et sic in Voss. 3. 5. H. de Bosch. Obs. ad Anth. 1810. p. 431. frugi malit. Voss. locum incorruptum existimans, dedit, Tum m. v. foret! Vulgi nec, &c. sed Huschk. idem Heynio sentiens, emend. vel ubi nec; h. e. 'vel ibi nunc esset, ubi nec nossem arma, nec,' &c. Omnes codd. et edd. ante Voss. exhibent Tum: Reg. Voss. 2. et ed. Mur. non pro nec; Vicent. nec tristia mihi nossem, omisso loco suo pronomine: nossem Par. et ed. pr. min.—12 Eadem ed. audirem, probante Huschk. tremente Witt. 1. 2. Laud. Colb. Angl. 2. Berol. 1. 3. 4. Ald. 2. Mur. Basil. 1569. Plant. Gryph. et quas præterea recenset Klindworth. micante exhibent Lips. Par. omnes Stat. et Palat. Exc. Lips. Commel. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 5. Berol. 2. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Lips. Brix. Vicent. et Colin. comam pro tubam unus habet Zwic. extat etiam in ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Lips. at ed. pr. min. Vicent. aliæ tubam.—13 Dat. et Beroll. 1. 3. et nunc; Par. etiam; Heins. ad marg. ed. Raph. jam jam.—14 Par. tella.—15 Dii patrii Angl. 5. iidem ed.

NOTÆ

'Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis Pocula, de facili composuitque luto.'

9 Non arces, non vallus erat] Legendum forsitan, non acies: vallus proprie significat palum, quo vitis alligatur. Cæsar tamen, ut hoc loco Tibullus, usurpat non semel pro castrorum munimento, quod ideo 'vallum' dicitur, quod ex vallis, hoc est,

palis, sæpe fieret.

11 Tunc mihi vita foret] Hoc est, Utinam tunc temporis viverem.

12 Corde micante tubam] Corde præ metu palpitante seu trepidante. Tuba etiam seu classicum est virorum fortium et bellicosorum incentivum: ignavorum vero terror et metus.

15 Sed patrii servate Lares] De Laribus, et quod essent Di Patrii, fusc

Neu pudeat prisco vos esse e stipite factos ;

Sic veteris sedes incoluistis avi.

Tunc melius tenuere fidem, cum paupere cultu

Stabat in exigua ligneus æde Deus.

20

Hic placatus erat, seu quis libaverat uvam,

Seu dederat sanctæ spicea sarta comæ.

Atque aliquis voti compos liba ipse ferebat,

Postque comes purum filia parva favum.

At nobis ærata, Lares, depellite tela !

25

Hostia erit plena rustica porcus hara :

vestros. Nec erubescatis fabricatos vos esse e trunco antiquo ; ita insedistis antiquam Majorum domum. Tum religiosius fidem servaverunt, quando Deus ligneus veneratione simplici in parva domo positus erat. Ille erat propitiatus, sive quis racemum obtulerat, sive quis attribuerat sacris ejus crinibus coronas spiceas. Et cum quis optatis potitus iis offerrebat ipsa liba, tum comes filia tenera favum præbebat sincerum. Sed vos, o Lares, arcete a nobis spicula ærea ; et vobis cadet victima sus

pr. maj. Vicent. Rheg. Aldd. Mur. et Scal. *idem* habent codd. Lips. Par. Reg. Sfort. Beroll. 1. 2. 3. ed. pr. min. et Venet. 1487. 1491. 1493. 1500.—16 *Cursabam* Par. *Cursabam v. quom* H. Voss. *quom* habet etiam Witt. 1. *quom* Vicent. In nostra lect. omnes alii libri consentiunt.—17 *Heu* Brix. *Nec* Reg. sed *Neu* testantur codd. Lips. et Par. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. ed. pr. maj. min. Venet. 2. cum aliis: *ex stipite* cod. Lips. Hamb. et ed. Vicent. *a stipite* Beroll. 1. 3.—18 *Sic veteres sedes* omnes Stat. quatuor Palat. Bronkh. 2. 3. Dat. Par. Witt. 1. 2. Beroll. 1. 2. 4. Laud. Guelf. 1. 2. 4. Reg. Corv. Exc. Pocc. ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Mur. *Sic veteres veteres* Berol. 3. *veteres ædes* Sfort. tres Palat. Scal. rec. omnes Angll. Vat. Ursini, Ald. 1. et Scal. *veteris ædes* Guelf. 3. *veteres ædes* Bronkh. 1. *Scio veteres ædes* cod. Lips. Receptam lect. confirmant Vat. Ursini, Colot. Ask. Hamb. quatuor Voss. Ald. 2. Basil. 1569. Plant. Gryph. Dous. Gebh. &c.—19 *Tum m. t. f. quom* dedit H. Voss. *Tū* Cyll. in Comment. *Sic* Vat. Statii ; *Tunc* cod. Lips. Par. alii, cum ed. pr. maj. min. et Venett. 1491. 1493. *quom* Berol. 3.—21 In nonnullis ap. Bronkh. *pacutis* ; Beroll. 1. 3. *libatus* ; Berol. 1. a marg. *placatus* ; Par. *uva*.—23 Berol. 2. et unus Bronkh. *compos voti* ; Berol. 4. *voti compos vota ipsa* ; cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. 3. unus Vat. ed. pr. maj. min. et Scal. quoque *ipsa* ; sed nostram, a Mur. Dous. et Bronkh. revocatam, tumentur Guelf. 2. Zwicc. 1. 2. novem ap. H. Voss. et Berol. 4. a m. sec.—24 Ed. pr. maj. *fila*.—26 *Hostia-*

NOTÆ

supra. Ad hunc fere modum Virgilius Æn. II. 'Di Patrii servate domum, servate nepotem.' Idem Æn. III. 'Di talem servate casum, Et servate pios.' Ante omnia enim a Diis Veteres salutem et incolunitatem petebant.

17 *Prisco e stipite*] Ex lignorum truncis vetustis Deos faciebant Anti-

qui.

19 *Tunc melius tenuere fidem*] Idipsum monet Juvenal. Sat. II. 'Hanc rebus Latiis curam præstare solebat Fictilis, et nullo violatus Jupiter auro.' Sic et Propert. lib. IV. 'Fictilibus crevere Deis hæc maxima regna.'

25 *Lares*] Dii domestici familiæ,

Hanc pura cum veste sequar, myrtoque canistra
 Vincata geram, myrto vinctus et ipse caput.

mystica e pleno stabulo. Ego illum prosequar cum veste munda, et feram calathos myrto religatos: ipse etiam religatus tempora myrto. Ita sim vobis gratus. Alius

que e cod. Lips. Reg. Corv. omnes Guelf. Beroll. Statiani, Bronkh. et Witt. Par. cd. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rhcg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Hostiaque* in Voss. 4. ed. pr. min. Ald. 1. aliis; *Hostia erit* Exc. Lips. Pocc. et Perr. Vatt. 1. 2. Colot. Voss. 3. 5. Ask. Vindob. et Bern. quod primus proposuit Bronkh. Muretus Adv. 25. scribit, 'post hunc versum videtur aliquid deesse.' Statio ἀνακόλουθον videtur; sed nulla erat lacuna in omnibus libris. 'Nihil est integrius hoc loco, quem tamen docti viri mancum clamant,' Scal. Perperam et invidiose in Muretum. 'Istud *Hostiaque e plena* cum ἀνακόλουθον crederent, aliquid excidisse multi putarunt; quanquam in libris scriptis nullus est hiatus. Itaque Jo. Jovianus Pontanus hoc modo explevit:

At nobis arata, Lares, depellite tela:

Neu petat hostili missa sagitta manu.

Neu gladio celer instet eques: prosint mihi ad aras,

Quæque tuli supplex munera, quæque feram.

Thure pio caleantque foci, pinguisque trahatur

Hostia de plenu mystica porcus hara.

Audax facinus, atque inlandatum.' Broukh. 'Invenit tamen hos versus leviter immutatos (v. 3. *prosit mihi et aris: v. 6. rustica* in ipso contextu Guelf. 2. Heynius. Unde cujus ætatis hic similesque sint codd. existimari potest.' Huschk. Pro *plena* in Broukh. 1. *plana*: Guelf. 1. 3. 4. Corv. Reg. Exc. Lips. et Pocc. Witt. 1. Angl. 2. Vatt. 1. 2. Berol. 4. a m. sec. Venet. 2. Vicent. Rhcg. Rom. Lips. Venett. 1491. 1493. et Mur. *mystica*, probantibus Turneb. Donat. ad Liv. 1. 24. Drack. ad Liv. 1. 25. et Fabric. ad Virg. Geo. 1. 166. *mystica* in ed. pr. maj. sed *rustica* habent codd. Lips. et Par. omnes Stat. Beroll. et Broukh. Witt. 2. Colb. (Exc. Perr. quæ habent interpolationem Pontani, ascripto ejus nomine,) Guelf. 2. a m. sec. Voss. 4. ed. pr. min. et Aldd. ara Par. Berol. 3. et Witt. 1. 2. *aqua* Colb.—27 *Hunc* primus invexerat Aldus, propagatum deinceps a Mur. Scal. Dous. Plant. et Gryph. 1573. *Hanc* servant cod. Lips. Par. Reg. Corv. omnes Stat. Scall. Bronkh. Witt. Palatt. Angl. Guelf. et Beroll. Exc. Lips. Colb. Dat. Vat. 1. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. Rhcg. Rom. Lips. Venett. 1487.

NOTÆ

domus, etiamque urbium ac viarum; quibus, ut ait Festus, inmolabant Romani hostias, quod ab eis hostes arceri putarent. Hostia quæ Laribus familiaris offerebatur, porcus erat, quod maxime fiebat in Compitalitiis. Propertius: 'Parva saginati lustrabant Compita porci.'

26 *Hostia rustica* [*mystica*] Sensus est: Hostia mystica vobis cadet de pleno stabulo. Alii legunt, *rustica*, sed male. Satis enim notum est Cereri porcum cadere solitum, quam

etiam victimam Genio Laribusque immolari consuevisse testatur Horat. III. Od. 17. Sacra autem maxime Cereris dicebantur 'mysteria:' unde recte hostia Cereri præsertim mac-tata dicitur *mystica*. Sed ego præ-terea ob aliam causam hostiam dici mysticam puto, quia nempe diligenter observabatur, ut hostia immolanda, et maxime porcus, præpinguis esset, et nulla sui parte manca aut mutila. 'Porcos' igitur 'mysticos,' aut 'mystericos' vocabant, qui pinguisimi et

Sic placeam vobis: alius sit fortis in armis,
 Sternat et adversos Marte favente duces; 30
 Ut mihi potanti possit sua dicere facta
 Miles, et in mensa pingere castra mero.
 Quis furor est atram bellis accessere Mortem?
 Imminet, et tacito clau venit illa pede.

strenuus sit in bello, et ductores contrarios, prospero Marte, profiget, ut miles commemorare mihi queat bibenti facinora sua, et vino in mensa castra scribere. Quæ dementia est præliis accelerare funestam necem? Ipsa instat, et furtim accedit

1491. 1493. 1500. Basil. 1569. et Gebh. *mirtoque* Par.—28 Uda Sfort. *mirto* Par. *mixto victus* cod. Lips. *merito victus* ed. pr. min. et Bartol.—30 Par. *adverso*.—31 Stat. unus Palat. Broukh. 1. et Angl. 1. *pacanti*; alius Palat. *pachanti*; cod. Lips. *baechanti*, sicut corrigebat Gebh. cf. Propert. III. 17. 2. Bartol. *potenti*; sed *potanti* exhibent Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. alii, cum edd. pr. maj. min. Venet. 2. etc.—32 Par. et Bartol. *et immensa*; Colb. et Berol. 2. *et immenso*.—33 Langerman. pro *atram* conj. *atiam*: Par. Beroll. 2. 4. et ed. pr. maj. *accessere* (non *accessere*, ut narrat Huschk.) et sic aliæ vett. *accessere* Berol. 3.—34 Berol. 1. *dum*, et in marg. *clau*: H. Voss. dedit *ipsa* ex uno Broukh. et sic Berol. 2. ‘sed nihil mutandum vide-

NOTE

integerrimi, quod et in aliis generibus hostiarum observabant: unde Plautus ‘porcos pingues’ vocat ‘sacros et sinceros.’ Atque etiam apud Aristophanem quidam Megarensis, qui filias suas pro porcis vendere cuperet, jubet, ut saccum ingressæ, ita grunniant, ut porci mystericæ esse videantur. Κ’ ἤπειτεν ἐς τὸν σάικον ὄδ’ ἐσβαλνυτε “Ὅπως δὲ γρυλλιξέετε καὶ κῶξετε, X’ ἤσείτε φωνὰν χοιρίων μυστηρικῶν. Sciendum porro sacrificia seu mysteria Deorum incæpisse a mactatione porci, primamque hostiam, quæ fuerit immolata fuisse porcum: unde recte porcus dicitur *Hostia mystica*. Ovid. lib. Met. xv. ‘Et prima putatur Hostia sus mernisse mori,’ &c. Hostia autem apud Festum sacrificium proprie est, quod Laribus immolabant, ut hostes arcerent. Quod mire cum Tibullo nostro convenit.

27 *Pura cum veste*] Ut Veteres in sacris puras manus, ita et puras vestes, pura vasa, puram hostiam, et

purum vinum desiderabant. Pura autem vestis appellatur in sacris, quæ neque funesta esset, neque maculam haberet ex homine mortuo. Hinc Tibull. lib. II. Eleg. 1. ‘Casta placent superis, pura cum veste venite.’ Virgilius: ‘Puraque in veste Sacerdos.’

28 *Myrto victus*] Myrtus arbor est Veneri amantium Deæ sacra: unde caput amatores myrto sæpius redimire dicuntur, ut se Veneris castra sequi significant.

30 *Marte favente*] Secundo et prospero prælio. Victoribus enim semper Mars favet.

32 *Pingere castra mero*] Solent milites e bello reversi ubique sua facta, præsertim inter calices et pocula, crepare; ita ut etiam sæpius quibusdam signis res, quas narrant, expriment, aut etiam vino describant et pingant. Unde Ovid. in Heroid. ‘Pingit et exiguo Pergama celsa mero.’

Non seges est infra, non vinea culta; sed audax 35
 Cerberus, et Stygiæ navita turpis aquæ.
 Illic percussisque genis ustoque capillo
 Errat ad obscuros pallida turba lacus.
 Quam potius laudandus hic est, quem prole parata
 Occupat in parva pigra senecta casa. 40
 Ipse suas sectatur oves, at filius agnos;
 Et calidam fesso comparat uxor aquam.

latente gradu. Subter terram nulla messis est, nulla vitis arata, at atrox Cerberus, et portitor cymbæ undæ Stygiæ. Ibi pullentes cætus, et genis pertusis, et crine retorrido, vagantur juxta lacus caliginosos. Quam convenientius prædicandus iste est, quem suscepta sobole tardu senectus exercet in exiguo tugurio. Ille oves suas, natus vero agnos prosequitur; et conjux ipsi defatigato tepidam aquam apparat. Ita

*****

tur.' *Huschk.*—36 Omnes fere codd. *puppis* pro *turpis*, quod exhibent unus Vat. Exc. Colot. Monac. Voss. 4. et Guelf. 3. 'Longe præstat tamen cum Burm. II. legere *tristis*; propter illud Virgil. de eodem Charonte *Æn.* VI. 315. 'Navita sed tristis nunc hos, nunc accipit illos.' quod pluribus adstructum videbis in commentariis Viri Eruditissimi, (quo nemo nunc feliciorem Poëtis sanandis manum adhibet,) ad Propert. IV. 7. 55. *Sant.* 'Broukh. antea malebat *putris*, quod ipsi postea Burmanno placuit. Par. *pupis*; ed. pr. maj. *puppis*; Exc. Lips. *navita pullus*: præstat *turpis*. Juvenal. III. 265. 'Jam sedet in ripa, tetrumque novicius horret Porthmea.' *Huschk.* Ed. pr. min. *stiagæ narita pupis*.—37 Codd. longe plurimi et edd. vett. cunctæ habent *percussisque*; Scal. rec. et vet. *percissisque*, unde idem Scal. in ed. pr. et duabus seqq. (1577. 1582.) *percissisque*; at ex isdem codd. legit in edd. 1600. et 1607. *percissisque*; Palat. 2. *perculsisque*, quod cum H. Voss. et Bauero dedit Bach; Livin. conj. *pertusisque*; et sic in cod. Lips. qui exhibet *pertusisque gemens*, 'Valckenarius ad Catulli Eleg. Callimach. p. 106. 'exesas genas proprie dixit Tibullus I. 10. 37.' Atqui hoc non Tibullus dixit, sed Nic. Heinsius substituit corrigendo, *exesisque genis*, quod in contextum invexerunt Broukhinsius, Heynius, alii. Sic Critici pro Scriptoribus laudantur.' *Huschk.* 'Longius abeunt Markland. qui ad Stat. v. Sylv. 3. 104. *semustis*, et Lenz. qui *exustus* conjecit. Goerenz. *peresis*, quod metro adversatur.' *Bach.* Klindworthius *exesis* interpr. de genis eorum, qui lenta morte absumti ad maciem redacti sunt, laud. Stat. II. Sylv. 1. 154. Sil. II. 466. Broukh. in notis marg. appos. Sen. Ag. 764. Luc. II. 73. *Æn.* VI. 495. *vastoque capillo* Berol. 1. Angl. 2. ed. pr. min. et Bartol. *rvptoque* unus Stat.—38 Berol. 2. *turba latus*.—39 *Quin pacius* Par. *Quin potius* Exc. Lips. et hic ed. pr. min. *enim est prole* Vat. 2. et hic est prole cod. Lips.—40 *Occulit* Vicent.—41 Reg. *sectatus oves*;

NOTE

35 *Non seges est infra*] In Inferis, sen apud Inferos, quorum sedem infra terram Poëtæ reponunt.

36 *Cerberus, et Stygiæ, &c.*] Apud Inferos fingitur a Poëtis esse canis triceps, quem Cerberum vocant, qui est Inferorum Custos et Janitor. Fingitur quoque quidam ibi senex

esse, Charon dictus, qui defunctorum animas per tria inferorum flumina, Acherontem, Stygem, et Coeytum, ad aliam ripam transvehit.

42 *Calidam fesso comparat uxor aquam*] Fessi Veteres ex itinere solebant aqua calida se fovere et lavare. Plaut. 'Abi intro, ac jube huic aquam

Sic ego sim, liceatque caput candescere canis,
 Temporis et prisci facta referre senem.
 Interea Pax arva colat. Pax candida primum 45
 Duxit araturos sub juga curva boves.
 Pax aluit vites, et succos condidit uvæ,
 Funderet ut nato testa paterna merum.
 Pace bidens vomerque vigent: at tristia duri
 Militis in tenebris occupat arma situs. 50
 Rusticus e lucoque vehit, male sobrius ipse,
 Uxorem plaustro progeniemque domum.

ego sim, et sinatur vertex meus canis albescere, et vetulum liceat me commemorare res gestas prioris ætatis. Interim pax agros exerceat: felix pax primo sub jugum pandum boves misit terras sulcaturos. Pax educavit vites, et liquores racemorum reposuit; ut patria dolia filiis vinum præberent. Tempore pacis vigente bisulca vomeresque exercentur; sed rubigo in obscuritate tenet bellatoris inhumani tela squalida. Agricola etiam ebrius ex ipso nemore plaustro reducit in ades con-

~~~~~

Corv. Colb. Angll. 3. 4. et filius; Berol. 4. Witt. 2. et Angl. 5. ut filius; Guelf. 2. aut filius; unus Broukh. ac filius; Par. Witt. 1. Berol. 2. Broukh. 1. et Broukh. 2. pro v. l. at filius.—42 Dat. comparat.—43 Berol. 3. Sic ego sit; Reg. sum: Guelf. 2. canescere, et pro v. l. candescere; ed. pr. min. et Bartol. albescere ramis.—45 Berol. 1. colit.—46 Duxit aratores Exc. Lips. et Pocc. duo Voss. duo Vatt. faventibus Dousa et Broukh. quod receperunt Wund. in prima, Bauer. et Bach vulgatam retinuerunt Vulp. et Heyn. juga panda col. Par. unus Broukh. Florent. Berol. 2. unus Sant. et Exc. Lips. quod ex ed. Bartol. cum Vulpio reposuit Bach.—48 Colb. natis.—49 Exc. Scal. nitet; Guy. nitent, quod reposuit Broukh. probante Heyn. improbante Huschk. Pace nitens vomer viderit Par. et Guarn. ac tristia Witt. 1. 2. Berol. 1. 3. et Angll. 3. 4. et tristia Colb. 'In sententiarum quæ sequuntur, nexu est quod desideres. Vidit hoc vir doctus qui transponere malebat disticha 51. 52. ante 49. 50. Ne tamen sic quidem omnis molestia tollitur.' Heyn.—50 Reg. in trivis; Guelf. 2. occupet.—51 Par. Reg. cum aliis scriptis, edd. pr. maj. min. Bartol. Lips. Vicent. Rheg. et Aldd. e lutoque; cod. Lips. elucoque ut conj. Scaligerus; Venett. 1487. 1491. 1493. (errant enim Klindworth. et Heyn.)

NOTE

calefieri.' Et in Bacchid. 'Aqua calet, eamus hinc intro, ut laves.'

44 *Facta referre senem*] Senes semper præteritos laudant annos, præsertes despiciunt. De sene Horat. Art. Poët. 'Laudator temporis acti.'

48 *Testa paterna*] Vas est vinarium, quod vocatur dolium, quod aliquando fuit testaceum. Paterna vero testa dicitur, in quam pater novum infudisset vinum, ut a filiis vetus hauriretur.

49 *Pace bidens vomerque vigent*] De

pacis commodis exultat Vell. Patere. lib. II. cap. 89. Porro bidens genus est instrumenti rusticani, duobus hinc inde dentibus prominentibus munitum. Mirabiliter nostro Tibullo concinit Ovid. Fast. IV. 'Sæcula nunc, durusque bidens, et vomer aduncus, Ruris opes vigeant, inquinat arma situs.'

51 *Rusticus e luco*] Rusticus ebrius e luco ipso, in quo rem sacram fecit, familiam domum reducit.

Sed Veneris tunc bella calent; scissosque capillos

Fœmina perfractas conqueriturque fores.

Flet teneras subtusa genas; sed victor et ipse

55

Flet, sibi dementes tam valuisse manus.

At lascivus Amor rixæ mala verba ministrat,

Inter et iratus lentus utrumque sedet.

Ah lapis est ferrumque, suam quicumque puellam

Verberat; e cœlo deripit ille Deos.

60

jugem et prolem. Tunc vero rigent amoris prælia, et puellæ queruntur comas laceratas, et januas disruptas: ejulantque molles cultus lacrymis suffusæ; at etiam ipse victor dolet insanus manus suas tantum potuisse. Sed procax amor jurgiis suggerit maledicta, et ipse inter ambos amantes indignatos plucidus quiescit. Ah! saxum est et chalybs, quisquis amicam suam percutit; iste Deos e cælo devocat. Sufficiat

//////////

Mur. Basil. Dons. Scal. cum aliis, *e lucoque*; Carrio ad Val. Flac. III. 293. et Barth. ad Stat. Theb. IX. 587. malebant, *e luco revehit*; unde Voss. *et luco revehit*: Exc. Lips. et unus Vat. *sobrius uno*; Angl. 5. *ipse*, vel *ipso*; ed. pr. min. Bartol. Vicent. Rheg. Venett. 1491. 1493. Aldd. Mur. Basil. Dons. et Scal. *ipso*; unus Broukh. Vat. Ursini, et ed. pr. maj. *ipse*, quod repositit Broukh.—52 Vicent. *domus*.—53 Angl. 2. *nunc pro tunc*; Witt. 1. Angll. 3. 4. et aliquot ap. H. Voss. *tum*, quod receperunt H. Voss. et Bach: *cadent pro calent* Berol. 3. *pro scissosque* Palat. 2. *fusosque*; ed. Lips. *fessos*; Corv. *scissisque capillis*.—54 Idem cod. habet, *perfractas esse fores queritur*; Gebh. conj. *præfractas*; Statiani habebant, *contractas*; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. edd. pr. maj. min. Brix. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *perfractas*.—55 *Flet tenebris suffusa* ed. pr. min. et Bartol. in quam lect. conjecturâ incidit Joan. Columbus, secutus vestigia mendosæ scripturæ in libro Scheff. *tenebras suffusa*; habent etiam *suffusa*, vel *subfusa* Witt. 1. Monac. unus Voss. duo Palatt. Guelf. 3. pro v. 1. Vicent. et Lips. *teneras subtusa* ed. pr. maj.—56 Florent. Berol. 4. et unus Broukh. *convaluisse*; Sfort. *evaluisse*.—58 Angl. 2. Berol. 3. Laud. et Palatt. 3. 4. *letus*; sed Gebh. *ipse* in ed. 1621. dedit *lentus*; cod. Lips. *iratus letus*; ed. pr. maj. *lentus utrumque scdes*.—59 *At lapis. Ha lapis est* unus Broukh. et Berol. 4. *Ha lapis ferrumque* Berol. 2. *fretumque* ed. pr. min.—60 H. Voss. *et cælo*, aspirantibus Reg. Witt. 2. Colb. Angll. 1. 3. 4. Sfort. Vat. Beroll. 2. 4. et quatuor ap. ipsum, in textum admisit; *et etiam* habent cod. Lips. et ed. pr. min. *dirripit* Beroll. 2. 3. et edd. pr. maj. et min. *diripit* cod. Lips. Par. Reg. unus Broukh. et plures Stat. *diripit* in *deripit* primus mutavit Scal. *ipse* Berol. 4.—61 Idem cod. *teucram*. Palat. 6. Passer. lib. Guelf. 1. 3. Monac. et Ve-

NOTE

55 *Subtusa [suffusa] genus* Habens genas madidas lacrymis suffusis. Virgil. Æn. I. 'Tristior, et lacrymis ocnlos suffusa nitentes.'

58 *Inter et iratum lentus* Alii legunt, *letus*. Amor enim lascivius rixis inter amantes excitatis delectari dicitur, atque interim securus inter ippos etiam rixantes sedet, ut inde majorem ardorem excitet. Unde Te-

rentins: 'Amantium iræ, amoris integratio est.' Menander etiam brevem omnino esse amantium iram docet: 'Ὅργη φιλοῦντων ὀλιγον ἰσχύει χρόνον.'

59 *Lapis est, ferrumque* Id est, inflexibilis, inhumanus, immitis, et affectibus humanis carens, ut lapis et ferrum.

Sit satis, e membris tenuem rescindere vestem ;
 Sit satis, ornatas dissoluisse comas :
 Sit lacrymas movisse satis ! Quater ille beatus,
 Cui tenera irato flere puella potest.
 Sed manibus qui sævus erit, scutumque sudemque 65
 Is gerat, et miti sit procul a Venere.
 At nobis, Pax alma, veni, spicamque teneto ;
 Perfluat et pomis candidus ante sinus.

de corpore mollia vestimenta divellere, sufficiat disturbasse compositos capillos. Sufficiat fletum excitasse. Iste quater fortunatus est, quo exardescente puella delicata lacrymari potest. At qui manu asper erit, clypeum et vallum ferat, et longe absit a Venere placida. Tu vero, o pax veneranda, ades nobis, et spicarum sertum gestato, et candidum tuum gremium ante fructibus redundet.

nett. 1487. 1491. 1493. 1500. *præscindere*, probantibus Gebh. Broukh. et Heyn. *perscindere* Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. edd. pr. maj. min. Venet. 2. cum aliis; *persindere* cod. Lips. *rescindere* reposuit Broukh. ex emend. Heinsii, quod nunc testantur Voss. 1. 3. et Vindob.—62 Cod. Scal. quatuor Stat. Palat. 6. omnes Beroll. Broukh. 2. 3. Witt. 2. Laud. Vat. 1. Vat. Ursini, Dat. et Angl. 3. 4. *ornatus d. comæ*; alii Stat. Palat. 1. Witt. 1. et Guelf. 3. pro v. l. *ornatus d. comis*; sed codd. Lips. Reg. Corv. Guelf. 1. 4. Broukh. 1. quatuor Palat. et ambo Zwicc. cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. aliis, *ornatus d. comas*.—64 Quo cod. Lips. Par. Corv. Guelf. 1. omnes Beroll. ed. pr. maj. et Rom. quod revocarunt Bauer. Wund. Klindw. et Bach. *Quod* Reg. et ed. Lips. ap. Heyn. *Quoi* emendavit Dousa, idque servant quatuor Voss. Ask. Vindob. et Monac. cum edd. Broukh. Vulp. et Heyn. *Cui* malit Huschk.—66 *Is ferat* Angl. 3. 4.—68 *Perfluat* Par. *Præfluat* Vat. Statii,

NOTE

63 *Quater ille beatus*] Numeros ternarium et quaternarium Pythagorici perfectos esse censebant, ex quorum disciplina Virgilius: 'O terque quaterque beati:' hoc est, plene et perfecte beati. At quaternarium numerum adeo perfectum esse credebant, ut ipsum inter arcana venerarentur, et ex eo jurisjurandi religionem sibi fecerint.

64 *Flere puella potest*] Cum puella effundit lacrymas ob amatorem iratum, ardentis est amoris signum; hocque facit, ut eum sibi reconciliat.

65 *Scutumque sudemque*] Sudes genus est teli rusticij, hoc est, bacillus igni præustus. 'Vallus et sudes,' ait Servius, 'idem est.' Livius de bello

Pnnico: 'Tertio die sudibus inter se in modum justæ pugnæ concurrunt.'

67 *Pax alma, veni, spicamque teneto*] Pacis simulacrum ab Antiquis effingebatur manu gerens spicas; ideo dicitur alma, quod est epitheton pacis proprium. Pacis enim tempore florent agriculturæ, et agri exercentur: unde illi spicas, poma, et reliqua hujusmodi offerebantur. Interdum etiam oliva, interdum lanro, quinetiam rosa coronata depingebatur; pacem etiam cum Cerere conjungere solebant. Ovid. Fast. iv. 'Pace Ceres læta est, et vos orate coloni Perpetuam pacem, pacificumque ducem.'

68 *Perfluat* [*Præfluat*] *et pomis*] Alii

unus Bronkh. Reg. Guelf. 3. et Angl. 1. 2. 3. cui favet Mitsch. ad Hor. iv. 7. 10. *Profluat* Guelf. 2. Exc. Perr. Vatt. 1. 2. Florent. alii ap. Stat. et marg. ed. Gryph. 1534. ap. Bach. quod soli ediderunt Voss. Bauer. et Bach. *psfluat* cod. quod, secundum contractionis notam, vel *Perfluat*, vel *Profluat* legi possit: '*Perpluat* ex Heinsii emend. receperunt Broukh. et Vulp. neque ego itaque mutare sustinui.' *Heyn.* '*Perpluat* nemo, ut equidem puto, in posterum revocabit, quanquam in Voss. 4. 5. et Bern. extat.' *Bach.* *Perfluat* revocarunt Wund. et Klindw. ex Witt. 1. 2. Corv. Guelf. 1. 4. Broukh. 1. omnibus Beroll. aliis, cum ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Brix. Rheg. Lips. Rom. Venet. 1491. 1493. &c. usque ad ed. secundam Scal. qui hanc lect. e libris editis primus ejecit, substituens in ed. 1600. *præfluat*, unde manavit in alias. In Par. ad finem hujus Elegiæ adjecta sunt hæc, *Albii Tibulli poetæ illustris liber primus explicit.*

NOTE

legunt, *profluat*. Pomis abundet, poema fundat. In veteribus Numismatis fere semper cum cornucopia Pacis effigies. Sinus pacis dicitur candidus, quod læta sit, felix, et jucunda.

ALBII TIBULLI ELEGIARUM

LIBER SECUNDUS.

ELEGIA I.

QUISQUIS ades, faveas; fruges lustramus et agros,
Ritus ut a prisco traditus extat avo.

Quicumque interest, taceat; expiamus segetes et agros, sicut mos proditus nobis

~~~~~

In Par. præfixa sunt hæc, *Incipit liber secundus*. Ed. pr. maj. inscriptionem Libri et Elegiæ conjungit ita, *De agri lustratione Liber secundus*: at ed. pr. min. omisso Elegiæ indice novi libri inceptionem indicat sic, *Alb. Tib. Po. Liber secundus incipit fœliciter*. In Guelf. 2. hæc inscripta est, *Elegia II*. (Vide ad Eleg. x. Libri primi,) in Guelf. 3. 4. *De agri lustratione*. 'In codd. vett. notante viro docto ad marginem Ed. Vicent. initium libri secundi ducitur ab Elegia libri primi decima. Ceteri codd. vulgarem ordinem servant, præter Lips. qui librum primum continuat usque ad Elegiam Libri secundi tertiam, quartam exhibens cum hoc elogio, *Albii tibuli liber secundus incipit-de Nemese*.' Huschk.—1 *Quisquis adest valeat* omnes Palatt. Stat. Bronkh. Witt. Guelf. et Beroll. Reg. Corv. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. et omnes aliæ ante Scal. qui primus ex Angll. quinque edidit *faveat*; in Colb. *valeat*: lect. nostram ex conj.

NOTÆ

1 *Quisquis ades, faveas* [*adest, faveat*] Alii codices habent, *Quisquis ades, faveas*. Hoc est: Quisquis ades, attende cum silentio, vel dic bona verba. 'Favere' enim significat, 'fari bona verba,' vel 'tacere;' eratque Sacerdotum verbum in sacris, quo silentium imperabatur, ut sacra rite peragerentur, nulla voce mala obstrepente, vel, ut bona verba dicerentur. Sacra autem cœtumque cele-

brari a faventibus volunt omnes Antiqui. Virgil. *Æn. v.* 'Ore favete Omnes.' Tibullus infra: 'Quisquis ades, lingua vir mulierque fave.' Ovid. in *Ibin*: 'Nulla mora est in me, peragam rata vota Sacerdos; Quisquis ades, sacris ore favete meis.' 'Favere' autem linguis sæpius significat 'tacere;' quia silentium maxime necessarium est in sacris. Seneca de *Vita Beata*, cap. 26. 'Hoc verbum,'

Bacche, veni, dulcisque tuis e cornibus uva

Pendeat, et spicis tempora cinge, Ceres.

Luce sacra requiescat humus, requiescat arator ;

5

Et grave suspenso vomere cesset opus.

Solvite vincla jugis ; nunc ad præsepia debent

Plena coronato stare boves capite.

est ab antiquis majoribus nostris. Ades, o Bacche, et maturus racemus pendeat e cornibus tuis: tuque, o Ceres, corona caput tuum spicis. Die festa ferietur terra, cessent agricolæ, et deserto aratro durus labor intermittatur. Demittite collis boum serritia. Jam ad optleta præsepia boves debent consistere redimitis capitibus.

*****

Donsæ F. primus recepit Bronkh.—2 *Ritu* ed. pr. min.—4 *Pro Ceres* in Brix. senem.—5 *Luce tua* cod. Matii ap. Broukh. *humii* ed. pr. min.—6 *Angl.* 2. cessat.—8 *Exc. Scal.* *vertice stare boves*, et sic ex membranis recitat Neap.

NOTÆ

inquit, 'favete linguis, non, ut plerique existimant, a favore trahitur; sed imperatur silentium, ut rite peragi possit sacrum, nulla voce mala obstrepente.' Vocabulum autem, *Quisquis*, utrumque sexum continere vel mediocriter docti non ignorant. Livius: 'Mulier quisquis es, te volumus.' Pacuvius: 'Quisquis tu es mulier, quæ me insueto nuncupasti nomine.'

Fruges lustramus] Ambarvale significat sacrificium, quo hostia circum arva maturis frugibus ducebatur, omnesque post clamantes sequebantur, ex quibus unus quænea corona ornatus cum solenni saltatione composito Carmine Cereris laudes decantabat. Virgil. *Georg.* 1. 'Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret; Cui tu lacte favos, et miti dilue Baccho, Terque novas circum felix eat hostia fruges; Omnis quam chorns et socii comitentur ovantes, et Cererem clamore vocent in tecta; neque ante Falcem maturis quisquam supponat aristis, Quam Cereri torta redimitus tempora queren, Det motus incompositos, et carmina dicat.' Hæc porro sacra 'Suovetaurilia' etiam vocabantur, quod sueni, ovari, et taurum, im-

molarent: victimas vero 'ambarvales' dicebantur, ab *ambiendis arvis*. Agros lustrandi ritum describit Cato de *Re Rust.* cap. 14.

3 *E cornibus uva Pendeat*] Baccho cornua tribuunt Antiqui, quod ipsum primum boves junxisse putarint; vel quod idem sit quod Osiris; vel quod fuerit filius Ammonis, qui arietino capite cum cornibus fuisse fingitur; vel ut Porphyrio scribit ad illud Horatii, 'Aureo cornu decorum,' 11. Od. 'Cornua Libero patri, et nonnullis aliis assignantur, quoniam scilicet vinolentia protervitatem et contumaciam addere solet.' Festus vero ait: 'Cornua Liberi Patris simulacro adjiciuntur, quem inventorem vini dicunt, eo quod homines nimio vino truces fiunt.'

5 *Luce sacra*] Die festa Dii sunt colendi, et ab opere cessandum. Lucem porro pro die sæpissime usurpant tum Latini tum Græci Poëtæ.

6 *Suspenso vomere*] Aratro deposito et appenso parieti aut trabi.

7 *Ad præsepia debent*] Ambarvales Sacerdotes Ambarvalibus sacrificiis coronare solebant spicis et frugiferis ramusculis boves in stabulis ad præsepia pabulantes, quibus in villicæ-

Omnia sint operata Deo; non audeat ulla
 Lanificam pensis imposuisse manum. 10
 Vos quoque abesse procul jubeo, discedite ab aris,
 Quis tulit hesterna gaudia nocte Venus.
 Casta placent Superis; pura cum veste venite,
 Et manibus puris sumite fontis aquam.
 Cernite, fulgentes ut eat sacer agnus ad aras, 15
 Vinetaque post olea candida turba comas.

Cuncta Numini rem divinam fecerint. Nulla famina ausit lanarios digitos staminibus appulisse. Vos etiam, quibus Venus peperit voluptatem hesterna nocte, recedite ab altaribus, vos longe removeri precipio. Pura Calitibus grata sunt; accedite cum munda veste, et accipite lympham scaturiginis mundis manibus. Spectate quomodo agnus dedicatus procedat ad altaria splendentia, et multitudo candidata

ad Ovid. i. Fast. 663. sed nostram servant structuram omnes alii codd.—9 Beroll. 1. 3. Par. et Guarn. sunt.—10 Reg. apposuisse.—11 Statiani, Witt. 1. Bronkh. 1. 2. 3. Laud. Exc. Lips. Vat. 2. Beroll. 2. 4. Angll. 3. 4. 5. Reg. Corv. Par. Guelf. 2. 3. 4. et Guelf. 1. a m. sec. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Lips. et Ald. 2. *discedat*; Berol. 1. *discedere*, cum syll. at suprascr. *discedite* a Mur. et Bronkh. revocatum testantur Witt. 1. Exc. Perr. unus Angl. uterque Zwicc. Voss. 1. 2. 5. Berol. 3. Brix. Bartol. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1.—12 *Cui* Par. Reg. Corv. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Colb. Exc. Lips. Angll. 3. 4. 5. Guelf. 1. 2. 3. 4. Beroll. 1. 2. 4. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. 2. *Qui* Dat. *Queis* vel *Quis* primum emendari cœpit in ed. Mur. quod nunc firmant Voss. 1. 2. 5. et Zwicc. 1. 2. *externa* Guelf. 1. 3. 4.

NOTÆ

tione usi essent; sic etiam Consualibus ait Plutarchus Romanos equis et asinis coronatis quietem largiri solitos esse.

9 *Sint operata Deo*] Operari verbum est in rebus divinis usurpari solitum, quod significat, sacrificare, aut rem divinam facere. Horat. III. Od. 14. 'Unico gaudens mulier marito Prodeat justis operata Divis.' Julius Obsequens de Prodigiiis: 'Pestilentia fameque ita laboratum, ut ex Sibyllinis populus circa compita sacellaque operaturus sederit.'

10 *Pensis imposuisse manum*] Olim præmittabantur a Flaminibus, ut ait Festus, qui denuntiarent opificibus ut manus abstinerent ab opere.

12 *Quis tulit hesterna*] Hesterna Venere pollutos a sacris arcebant: unde Lampridius in Alexandro: 'Pri-

mum si facultas esset, id est, si non cum uxore concubnisset, matutinis horis in larario suo rem divinam faciebat.' Egregie itaque Ovid. Amor. lib. III. Eleg. 6. 'A tenera quisquam sic surgit mane puella, Protinus ut castos possit adire Deos?'

13 *Pura cum veste*] Scribit Festus, Sacerdotes ad sacrificium habuisse vestimenta pura, id est, non obsita, non fulgurata, non funesta, non maculam habentia.

14 *Et manibus puris*] Vivo flamine aut aqua munda sese sacrificaturi Sacerdotes ablucebant, eosque, quibus manus essent pollutæ sordibus, aut illuvie, aut cæde et sanguine, solenni præfatione a sacris arcebant. Livius lib. XLI. 'Cum omnis præfatio sacerorum eos, quibus non sint puræ manus, sacris arceat.'

Di patrii, purgamus agros, purgamus agrestes,

Vos mala de nostris pellite limitibus.

Neu seges eludat messem fallacibus herbis,

Neu timeat celeres tardior agna lupos.

20

Tunc nitidus plenis confisus rusticus agris

Ingeret ardenti grandia ligna foco ;

Turbaque vernarum, saturi bona signa coloni,

Ludet et ex virgis exstruet ante casas.

posterius coronatis oliva capitibus sequatur. O Divi Patrii, lustramus rura, expiamus rusticos, vos avertite mala a nostris finibus. Facite aut ne fruges vanis herbis frustrentur messem, aut ne ovis tardior reformidet veloces lupos. Tunc agricolae nitentes areis impletis freti inferent camino accenso magnos arborum truncos, et multitudo domesticorum agricultoris opulenti lasciviet ad imagines propitias, et

Angll. 3. 4. 5. cod. Lips. Par. alii, cum edd. Bartol. Lips. Rom. et Aldd.—15 Berol. 2. *ignis* a m. sec. *aram* Berol. 1.—16 *Victaque* Berol. 4. ed. Venet. 1493. nempe omissa est in illis lineola supra literam *i*.—18 Par. *vestris* : Cod. Passer. unus Stat. et Guelf. 2. *tollite*, quod repositus H. Vossius ; *liminibus* unus Stat. unus Palat. cod. Passer. Reg. Guelf. 1. 4. Berol. 2. Brix. et Rom. *ficilibus* unus Palat. *limitibus* ed. pr. minor : nostram servant Witt. 1. 2. Par. Corv. Broukh. 1. 2. Beroll. 1. 3. 4. alii, cum ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493.—19 Unus Palat. *educat messem* ; ed. pr. min. *claudat* : Colb. *messes*.—20 *Heu* in nonnullis, ut Hamb. Brix. Rheg. et ed. pr. maj. *calites* pro *celeris* ed. pr. min. *segnior* Beroll. 1. 3. Witt. 2. Sfort. Exc. Perr. Dat. Scal. rec. et Angll. 2. 4. quod cum Scal. Broukh. Par. 1723. Vulp. et Voss. recepit Bach : *tardior agna* ed. pr. min.—21 *Tum* Dat. quod repositus Voss. *nitidos* ed. pr. maj. *confusus* Berol. 4. *confixus* Angl. 4. *areis* pro *agris*, emend. suam in contextum intulit Scal. cumque secutus est Dousa ; hoc idem invenit Huschk. in Exc. Perr. antiqua manu ; Heins. et Guy. malint *horreis*, quod horridum videtur Heynio : sed *agris* testantur codd. Lips. Par. Stianii, omnes Palatt. Beroll. Angll. Witt. Broukh. et Guelf. cum aliis.—22 In Scal. 1. ap. editorem antiqua manu *gerat*, quod *Congerat* legendum est ; *Ingerat* cod. Lips. Guelf. 1. 2. 4. Beroll. 1. 3. 4. quinque Palatt. Witt. 2. Angl. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. alia ; *Ingeret* revocavit Mur. ex ed. pr. min. Lips. et Rom. quod exhibent etiam Par. Berol. 2. omnes Stat. Broukh. 1. 2. 3. Vat. 1. et Angl. 2.—23 Beroll. 2. 4. ed. pr. min. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *satyri* ; Par. *sacri* ; Beroll. 1. 3. et cod. Lips. *satiri*.—24 *Ludet* Witt. 1. Vat. 1. et Angl. 3.

NOTÆ

15 *Succr agnus*] Victimæ etiam volebant puras, mundas, et sine macula, quæ 'sacræ' seu potius 'sacres' vocabantur. Plautus : 'Quantum sunt porci sacres.'

17 *Purgamus agros*] Ambarvali nempe sacrificio, quo rustici, frugesque, et agri lustrantur.

19 *Neu seges eludat messem*] Alludit ad orationem, quam habuerunt olim in purgatione illa lustrali, quam com-

memorat Cato loco supra laudato. 'Utique,' inquit, 'tu fruges, frumenta, vineta, virgultaque grandire, beneque evenire sinas, pastores pascuæque salva servassis.'

22 *Grandia ligna*] Ad magnos truncos et arbores, aut ad copiam respicit. Ut Horat. 1. Od. 'Ligna super foco large reponens.'

23 *Turbaque vernarum*] Pueri omnes, liberi simul et servi ludebant

Eventura precor. Viden' ut felicibus extis

25

Significet placidos nuntia fibra Deos?

iis ædificabit tuguriola ex viminibus. Quod opto, eveniet; an cernis quomodo præ-saga viscera faustis intestinis indicent Divos esse propitios? Promitte mihi jam

Ludet, et ex v. construit H. Voss. e virgis exstruet cod. Lips. probante Husehk. ex virgis construit Bern. arte pro ante Witt. 1. Broukli. 1. Gneif. 1. 2. cod. Lips. ed. pr. maj. min. Barthol. Venet. 2. aliæ ante Scaligerum, qui ante e codd. primus recepit.—25 Et ventura vides ut Berol. 2. et a marg. viden' ut: in cod. Lips. hic versus, positus ante vs. 24. ita legitur, Et ventura p̄cor mollem ut. Ed. pr. min. fallit; Exc. Lips. celestibus; Beroll. 1. 3. herbis pro extis.—26 'Miror in nullo libro reperiri Significat: veteres enim post viden' ut

NOTÆ

ante focum et Lares, ut ipse testatur Tibullus Elegia superiore: 'Sed Patrii servate Lares, aluistis et idem, Cursarem vestros cum tener ante pedes.' Ut et Eleg. 2. hujus libri ad Genium: 'Ludat, et ante tuos turba novella pedes.' Horat. Epod. 2. 'Positosque vernas, ditis examen domus, Circum renidentes Lares.'

Bona signa] Faventia, bene ominantia, et ubertatem significantia.

24 *Exstruet ante casas]* Ante simulacra Deorum exstruebant casas, quod erat puerilis ludi genus. Horat. 'Ædificare casas, postello adjungere muros.'

25 *Eventura precor]* Quod precor eveniet. Ovid. ex Ponto lib. II. Eleg. 1. 'Quod precor eveniet, sunt quædam oracula Vatum: Nam Deus optanti prospera signa dedit.'

Felicibus extis] In sacrificiis maxime observabant viscera victimarum et intestina. Neque pars erat ulla tam exigua quam Aruspices, et Extispices non explorarent diligentissime. Maxime vero circa hepar curiosi erant, quod in eo vaticiniorum sedem propriam putabant; licet et aliorum viscerum partes non minori sedulitate contemplantur, an omnia essent congrua et convenirent, an essent sine abscessibus præter naturam. Ideo etiam explorabantur se-

dulo victimæ antequam ad aras ducerentur. Si jecur esset bene affectum, beneque compositum, nativoque sanguinis colore ruberet, si nulla esset labe pollutum, ejusque fibræ recte essent complicatæ et convolutæ, felicitatis signa certissima præhebant. Si quid autem esset incongruum, alienati Numinis erat indicium. Si corruptum appareret, aut esset nimis exile, neque sedem suam retinisset inter exta, funestum erat signum. Sin autem esset grande, spissum, glabrum, nec rugatum, vel si ab aquila prætervolante abriperetur, Deorum favorem promittebat. Si lien suo esset situs loco, sine pustulis, rugis, aut alieno colore, felicia omnia dabat omnia. Sed si ad dextrum latus sese inclinaret, vel deorsum impenderet, vel aliquid præter naturam haberet, infaustum erat. Si pulmones essent in partes divisi, vel coloris lividi, aut notis et maculis pleni, callis et rugis inordinatis contracti, exitiale aliquid portendebant. Si denique exta excidissent e manibus sacrificantis, si fædius essent conspersa cruore, si livida maculisque marcidis fædatis, si intestina rupta, fætida, putria, tristis erant ominis. Fibræ proprie sunt jecoris extrema, ut ait Festus. Fibram porro ponit hic Tibullus pro interaneis, ex quibus Deorum mens cog-

Nunc mihi fumosos veteris proferte Falernos

Consulis, et Chio solvite vincla cado.

Vina diem celebrent; non festa luce madere

Est rubor, errantes et male ferre pedes.

30

Sed, bene Messalam, sua quisque ad pocula dicat:

Nomen et absentis singula verba sonent.

Gentis Aquitanæ celeser Messala triumphis,

Et magna intonsis gloria victor avis,

astuosum Falernum antiqui Consulis, et eximite ligamina dolio Chio. Vina diem festum colant; est pudor non inebriari die solenni, nec vagos passus prave dirigere. At unusquisque prospere vocet ad cyathos suos Messalam; et singula voces referant nomen ejus licet absentis. O Messala, insignis victoriis Aquitanæ nationis, et triumphator ingens decus incomitis majoribus, huc ades, et mihi fave, nunc cum

//////////

indicativum ponere solent.' *Huschk.*—27 Cod. Lips. *Nunc mihi vêtēs proferte falernos*, i. e. *veteres*, ommissa voce *fumosos*; ed. pr. min. *fumosos veteres proferre phalernos*; Rheg. etiam *proferre*; in rarissima illa Scal. ed. secunda a. 1577. penes Editorem, (Bach alique ed. a. 1582. primam vocant,) *Nunc mihi nunc famos*; Stat. emend. *fumosum v. p. Falernum*; alii, *nunc fumo v. p. Falernum*; Bartol. et Aldd. *veteres*; Mur. *veterisque*. Codd. et aliæ edd. vett. in vulgata consentiunt.—31 *Sed, bene Mesalæ* Scal. *vocet ad sua pocula quisque Corv. ducat* Berol. 3.—32 *Omen et absentis* V. D. in Artt. Soc. Traj. Tom. 1. p. 194.—33 Cod. Lips. Par. et Berol. 2. *equitanæ*; ed. pr. min. *aquitanae*; Berol. 1. *æquitanae*.—34 *Tu magna* emend. H. Voss. *victor ades gloria* Berol. 3.

NOTÆ

noseebatur. Lucan. lib. 1. 'Atque iram Superum ruptis quæsit in extis.'

27 *Fumosos Falernos*] In pretio fuerunt apud Veteres vina veterana. Vina porro ut ætatem ferrent in testis picatis et gypsatis asservabantur. Cellæ autem vinariæ et ad hypocausti seu vaporarii fumum proximæ erant. Testas vero et amphoras demittebant, cum vina fumum imbibissent. Fumosum dicitur Falernum, hoc est, generosum, spumosum, quod Servius aqua domari dicit vix posse. Unde Persius: 'Indomitum quod despumare Falernum Sufficiat.'

28 *Consulis*] Annos a Consulibus denominabant et numerabant Romani. Unde vini in cellario reconditi vetustas ex nomine Consulibus noseebatur. Horat. III. Od. 28. 'Pareis diripere horreo Cessantem Bibuli

Consulis amphoram.' Hoc est, amphoram in cellario diu residentem, atque Consulatu Bibuli, seu Consule Bibulo, reconditam.

Chio cado] Hoc est, solvite vincula seu operaimenta lagenæ seu amphoræ plenæ vino Chio, quod constat esse optimum. Chios autem Insula est maris Ægæi, nunc dicta *Scio*.

29 *Madere*] Ebrium esse: unde 'madidos,' aut 'uididos' vocabant ebrios.

31 *Sed, bene Messalam*] Mos erat Græcorum et Romanorum in conviviis suis, ut cum merum cyathis libarent, primo Deos, deinde amicos suos nominatim salutarent, et toties merum biberent, quoties et Deos, et caros suos nominarent.

33 *Gentis Aquitanæ*] Diximus libro superiore Messalam Aquitanos Galliarum populos rebellantes superasse, et in

Huc ades, aspira que mihi, dum carmine nostro 35
 Redditur agricolis gratia cœlitibus.
 Rura cano, rurisque Deos: his vita magistris
 Desuevit querna pellere glande famem.
 Illi compositis primum docuere tigillis
 Exiguam viridi fronde operire domum. 40
 Illi etiam taures primum docuisse feruntur
 Servitium, et plastro supposuisse rotam.

meis versibus referuntur grates Diis rusticis. Agros celebros, et Divos agrorum. His ducibus vita hominum desitit esuriam depellere robur neca fruge. Ipsi primo instituerunt ordinatis tignis tegere parvas casas foliis virentibus. Ipsi quoque dicuntur primo erudiisse boves jugum ferre, et rotas curru subjecisse. Tum sylves-

*****

victor ades habent etiam cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. 4. Angl. 1. 3. 4. 5. multi alii ap. Broukh. Guelff. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Lips. Rom. aliæ; Angl. 2. *victor abes*; Scal. cod. *abis*, unde ille eruit nostram, quam nunc confirmant Monac. Goth. Exc. Perr.—35 *Nunc ades* cod. Lips. duo Stat. Angl. 1. Colb. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Lips. *Huc ades* Par. et edd. Venett. 1491. 1493. *Hunc* ed. pr. min.—36 *Redditur* eadem editio: *gloria* unus Stat. et Berol. 2.—37 Corv. *solus queis*; probante Heynio, idque in textum receperunt Voss. et Bach: *hijis* cod. Lips.—38 *Des venit* ed. pr. min. i. e. si recte legisset editor, *Desuevit*, quod servant omnes Beroll. et Guelff. Corv. Reg. Par. Witt. 2. Broukh. 2. 3. Exc. Pocc. Stadiani, Dat. Vat. 2. Witt. 1. pro v. l. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rom. Lips. Ald. 2. aliæ; *Destituit* Witt. 1. Broukh. 1. *Destituit* duo Palat. cod. et Lips. sic etiam Ald. 1. non item *Destituit*, ut narrat Heynius; *Defuerit* Colb. *quernam* Dat. *fume* (lineola supra e ommissa) ed. pr. min.—39 Witt. 2. *primi*.—40 Unus Palat. Exc. Lips. Pocc. et Perr. Voss. 2. Vatt. 1. 2. Venet. 2. et Rheg. *casam*, quod in textum intulerat Broukh. ut jam Dousa P. et Gebh. malnerant; *domum* servant cod. Lips. Par. Reg. Corv. omnes Guelff. et Beroll. edd. pr. maj. min. Bartol. Brix. Vicent. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. et recentiores.—41 Reg. Par. omnes Beroll. Guarn. Witt. 2. Colb. Vat. 2. Exc.

NOTÆ

ordinem redegisse.

34 *Intonsis avis*] Antiquiores Romani intonsos crines gerebant, utpote qui priscis illis temporibus graviore et severiores essent, nec tantam de cultu corporis curam haberent, bono publico semper intenti. Unde Horat. Catonem vocat ‘intonsum,’ quasi gravem et severum, II. Od. 15. ‘Non ita Romuli Præscriptum et intonsi Catonis Auspicii, veterumque norma.’ Tonsores autem aiunt in Italiam primum venisse ex Sicilia anno Urbis conditæ 454. eosque adduxisse P. Ticinium Menam testatur Varro. Pri-

mus omnium quotidie radi instituit Africanus; secundus, Augustus.

36 *Agricolis cœlitibus*] *Cœlitibus* dixit, pro iis, quibus datum est epulis Divorum acumbere, et Superiorum consiliis interesse, ut sunt Satyri, Fanni, Pomona, Vertumnus, et alii. Si enim sunt Cœlicolæ et Cœlites, quomodo agricolæ? nisi forte quia sunt agricolarum tutores et præsides. Illi autem Cœlites agricolæ sunt Deorum turba minor, qui et Seniores vocantur.

38 *Querna glande*] Cum primi mortaliū glande quærnea vescerentur,

Tunc victus abiere feri, tunc consita pomus,

Tunc bibit irriguas fertilis hortus aquas.

Aurea tunc pressos pedibus dedit uva liquores,

45

Mixtaque securo est sobria lympha mero.

Rura ferunt messes, calidi cum sideris æstu

Deponit flavas annua terra comas.

Rure levis verno flores apis ingerit alveo,

Compleat ut dulci sedula melle favos.

50

tria alimenta recesserunt, tum malus plantata est, tunc ferax hortus imbibit aquas irrigantes. Tunc racemus maturus præbuit latices plantis calcatos, et aqua temperans confusa est vino innocuo. Agri fruges producant, quando humus anniversaria ardentis astris fervore demittit flavescentes crines. In agris virentibus apes celeres flores inferunt alvearibus, ut operosæ illæ animantes distendant cellulas

*****

Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Venett. 1491. 1493. et Ald. 2. cum sua secta, *primi*; Commel. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Palatt. 1. 3. 4. 5. 6. cum aliis, et Ald. 1. *primum domuisse*; Bartol. *primum docuisse*, quod exhibet etiam ed. pr. min. *ferentur* Berol. 3.—42 *Servitio* conj. Gebh. quod receperunt H. Voss. et Bach: *plaustris* Reg.—43 *Tum* Voss. contra codd. fidem: *tunc insita* Exc. Lips. et Angl. 2. quod reposnit Broukh. et deinceps Vulp. Cant. Par. 1723. Voss. Bauer. Bach: *consita* acriter defendit Heyn.—44 *Tum* H. Voss. et Bach; sed ne unus quidem liber, aut hic, aut in præcedenti versu, habet *Tum*, narrante Huschk.—45 *Antea* codd. Par. Lips. Angl. 3. Reg. alii; et sic Berol. 1. sed a marg. *Aurea*: Corv. Angl. 3. 4. cum aliis, *tum pressos*; ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Lips. *tunc pressos*; ed. pr. min. *Aurea compressos*, quod codd. non agnoscunt.—46 Par. *secuto est*; Berol. 1. *securo*, suprascripto ē: verbum *est* eiecit H. Voss. præeunte Statio; a Broukh. Vulp. et Bach in finem versus rejectum: 'est non nisi Voss. 1. 2. in finem versus rejiciunt, abest non nisi a Voss. 3. et 5. edd. autem non modo vet. sed omnino omnes, quæ factæ sunt ante Broukh. verbum *est* habent in penthemimeri.' Huschk.—47 Berol. 4. *calidi qui*.—48 Witt. 1. Angl. 2. 3. 4. Corv. Guelf. 3. *arida*; Laud. *arrida*; Exc. Perr. et edd. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *aurea*; Angl. 5. *annua* vel *aurea*; codd. Lips. Par. edd. pr. maj. min. Vicent. et Rheg. *aurea*.—49 Frut. conj. *vernos*: Cod. Lips. *apis ingerit alveo*; ed. pr. min. *apes ingerit alveo*: Corv. Par. Beroll. 1. 3. 4.

NOTE

Ceres frumentum invenit, quod homines serere docuit, et ex eo panem conficere.

44 *Tunc bibit irriguas*] Parvuli etiam rivuli hortorum ingentes sunt dotes, et florum omnisque viroris nutritii. Quintil. Declamat. 13. 'Fusus ex proximo fonte rivus crepitantibus inter radiantes calculos aquis utrimque ripa virente præterfluit.'

46 *Sobria lympha*] Modica vel temperans, quod vinum temperet, et se-

curum, hoc est, innocuum reddat, ita ut capiti non noceat: vinum etiam securum dici potest, quod homines securos et curis solutos efficiat.

47 *Calidi sideris*] Ardente, scilicet, et æstuante Caniculæ furore, aut etiam fervente solis æstivalis ardore.

48 *Annua terra*] Quod singulis annis, seu annuatim, renovetur: ut 'menstrua Luna' dicitur.

49 *Rure levis verno flores apis ingerit alveo*] Male quidam legunt, *vernos*

Agricola assiduo primum satiatus aratro
 Cantavit certo rustica verba pede:
 Et satur arenti primum est modulatus avena
 Carmen, ut ornatos diceret ante Deos.
 Agricola et minio suffusus, Bacche, rubenti
 Primus inexperta duxit ab arte choros.

55

suas suavi nectare. Tum primum colonus continuo avatro fatigatus agrestes cantilenas composito numero cecinit, et satiatus primo edidit modulamen sicco calamo, quod coram Divis redimitis agitarct. Agricultor etiam illitus pigmento rubro, o

Witt. 2. Dat. Angl. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. et Rheg. ingerat; Berol. 2. Vicent. et Venett. 1491. 1493. ingerit: Par. Corv. alii, alvo.—50 Compleat et Angl. 4. Beroll. 2. 4. Guarn. et Par. hic etiam mele habet cum Lips. pro melle.—51 Duo codd. ap. Broukh. cum Brix. defessus; Scal. in ed. 1577. intulit lassutus; postea reposuit satiatus, quod testantur Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Statiani, Palatt. omnes Beroll. alii, cum ed. pr. min. et ceteris vett. præterquam ed. pr. maj. quæ cum cod. Par. exhibet saciatus.—53 Vulp. conj. meditatus.—54 Palat. 2. oratos: Par. omnes Beroll. Angl. Witt. et Broukh. duo Palatt. tres Guelf. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. aliæ, duceret; Mur. primus reposuit diceret, quod firmant Exc. Broukh. duo Stat. Vatt. 1. 2. Vat. Ursini, Colot. Ask. Monac. et Voss. 2. 4. neque vero Berol. 1. ut falso Vossius nuntiat.—55 Beroll. 1. 2. et nimio, quod habent etiam ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. e mimo Dat. Buche cod. Par.—56 Guelf. 1. ed. pr. min. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Aldd. et Colin. duxit ab urbe; Guarn. ducit ab arte thoros; Par. quoque habet thoros; ed. Rheg. cohors; omnes Beroll. Angl. Witt. et Broukh. tres Guelf. quatuor Stat. duo Vatt. Colot. Exc. Perr. et Pocc. Corv. Reg. Par. Lips. Laud. Dat. ed. pr. min.

NOTE

flores; vere etenim vernant: rure militiam et opus exercent apes ingeniosæ. Alveo autem posuit pro alveario.

50 Compleat ut dulci sedula melle favos] Apum laborum mire describit Virgilius Georg. iv. 'Prima favis ponunt fundamina, deinde tenaces suspendunt ceras; aliæ spem gentis adiutæ Educunt fœtus, aliæ purissima mella stipant, et liquido distendunt nectare cellas,' &c. Apem quoque sedulam dixit Ovid. Met. xiv. 'Non apis inde tulit collectos sedula flores.'

52 Cantavit rustica verba] Agrestes nempe cantilenas, aut aliquod carmen inconditum. Saltationem a pastoribus et rusticis initium duxisse pluribus probat Scaliger in sua Poë-

tica. Cantum quoque fuisse a pastoribus ait Lucretius imitatione concentus avium.

54 Ut ornatos diceret [duceret] ante Deos] Id est, cultos, coronatos, et sertis redimitos. Apuleius Miles. Fab. 3. 'Eponæ Deæ simulacrum residens ædiculæ, quod accurate collaris roseis et quidem recentibus fuerat ornatum.' Plerique vero legunt, diceret, quibus non assentimur; nam 'ducere carmen' longe melius ducunt Docti, quam 'dicere.' Horat. i. Sat. 10. 'Forte epos acer, Ut nemo, Varius ducit.'

55 Minio suffusus] Ante personarum usum, quem primus omnium Æschylus invenit, ora sua tum rustici saltantes et tripudiantes, tum histriones, tum Poëtæ carmina sua re-

Huic datus, a pleno memorabile munus ovili,

* Dux pecoris hircus: duxerat hircus oves.*

Rure puer verno primum de flore coronam

Fecit, et antiquis imposuit Laribus.

60

Rure etiam, teneris curam exhibitura puellis,

Molle gerit tergo lucida vellus ovis;

Hinc et fœmineus labor est; hinc pensa colusque;

Fusus et apposito pollice versat opus:

Bacche, primus rudi lege choreas egit. Illi præmium insigne donatus est ex ovili referto hædus vir gregis. Hædus ille deduxerat oves. In agris primum pueri sarta ex floribus vernantibus texerunt, et veteribus Laribus imposuerunt. In agris quoque ovis nitida mollibus feminis sollicitudinem datura, fert dorso teneram lanam. Inde est etiam opera muliebris; inde stamina, et colus, ac fusus admoto pollice de-

Bartol. Venet. 2. Rhæg. Brix. Vicent. Rom. Lips. et Mur. consentinnt in lect. ab arte: Scal. ab arce malebat, refutatus a Broukh.—57 Berol. 4. *Huc*: Guelf. 2. e pleno, a m. sec.—58 Scal. rec. *auferat*; Colb. et unus Stat. *auferat*; Guelf. 2. Lips. Berol. 1. 4. et Ask. *hauserat*; Witt. 1. Berol. 3. et Dat. *hauxerat*; Berol. 4. Par. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Reg. Corv. Guelf. 1. 3. 4. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rhæg. Brix. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. cum aliis, *auxerat*; unde Muretus corr. *duxerat*, quod nunc exhibet Voss. 4. Voss. 3. 4. Goth. et Mon. *Dux hircus pecoris*, probante Bach. *Dux p.*; *hirtus d. h. oves conj.* Heins. idque in textum intulerunt Broukh. Stromb. et Voss. sed Stromb. corrigi mavult, *D. hircus*; *caprus duxerat hic et oves*: Waard. cum Wassenbergo malebat, *D. p. hircus*; *auxerat h. opes.* Heynio debentur asterisci, quos equidem, ut in versu, certe in hemistichio suspecto delere nolui. *Huschke.*—59 Witt. et Berol. 1. *prior*, pro *puer*; ed. pr. min. et Bartol. *primus*; Broukh. non monito lectore, edidit *primam*, quod nunc apparet in Voss. 2. 5.—62 *Melle* ed. pr. maj. *lurida* Colb. —63 Berol. 1. *impensa pro hinc pensa.*—64 *Fusus ut a. p. verset* Corv. et Angll.

NOTÆ

citantes, minio perfundebant, aut etiam fœcibus illinebant. Quod tangit Horatius in Poëtica: ‘Dicitur et planstris vexisse poëmata Thespis, Quæ canerent agerentque peruncti fœcibus ora.’ Rustici vero minio utebantur exemplo Panos pastorum Dei, qui depingebatur minio perfusus. Jovis etiam simulacri faciem illinebant Veteres minio diebus festis; quod etiam in aliorum Deorum simulacris factum aliquando fuisse testatur Plinius N. H. xxxiii. cap. 7. Deosque sic depictos et oblitos vocabant ‘Minianos Deos.’ Romæ etiam triumphantium vultus et corpora inungi minio consuevisse le-

gimus. Quod saltem constat de Camillo.

58 *Dux pecoris hircus*] Tibullus hic initia Tragœdiæ tangit, cujus præmium fuit hircus, Græce τράγος, unde Tragœdiæ nomen. Horat. de Arte Poëtica: ‘Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum.’

60 *Imposuit Laribus*] Superiore libro diximus, quanto cultu, quanto coronarum honore, quantis oblationum muneribus ab Antiquis Lares fuerint celebrati. Juvenal. ix. 137. ‘O parvi nostrique Lares; quos thure minuto, Aut farre, et tenui soleo exorare corona.’

Atque aliqua assiduæ textis operata Minervæ 65
 Cantat, et applauso tela sonat latere.
 Ipse interque greges interque armenta Cupido
 Natus et indomitas dicitur inter equas.
 Illic indocto primum se exercuit arcu.
 Hei mihi, quam doctas nunc habet ille manus! 70
 Nec pecudes, velut ante, petit; fixisse puellas
 Gestit, et audaces perdomuisse viros.

voluit opus. Inde etiam textrix quælibet jugiter laborans Minervam canit, et tela applauso latere resonant. Ipse etiam Amor genitus traditur rure, et inter greges, et inter equas effrænes. Ibi primo se excoluit arcu rudi. Heu me! quam ipse jam manus habet peritas: neque, ut prius, belluas impetit; gaudet percussisse puellas, et fortes viros debellasse. Ipse adduxit vetulum

//////////

3. 4. improbante Huschlk. *opposito* Scal. rec.—65 Par. Beroll. Guelfi. ed. pr. maj. cum multis aliis scriptis, editisque libris, *assidue textrix operata Minervam*, quæ lectio, ait Heyn. nescio an mutari debnerit. ‘Atqui *Minervæ* complures libri confirmant, nec dubium videtur, quin *textis* scripserit Tibullus.’ Huschlk. Frut. conj. *textis o. Minervæ*; eamque conj. consummavit Broukh. corrigendo *assidue textis o. Minervæ*: Monac. habet *textrix*: Exc. Lips. Vat. 1. et Colot. *Minervæ*: ceterum *assidue textrix operata minervæ*, egregia Bronkh. emendatio, omnibus literis perfecta jamdudum conspicitur in ed. pr. min. et Bartol.—66 Guelfi. 1. 2. 4. Corv. Beroll. 1. 2. 4. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. Reg. Angl. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Cyll. in Comment. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. et Basil. 1559. et *appluso*; Berol. 3. *Cantat appluso*; Witt. 1. et *oppulso*; Scal. *adpluso*; Heinsio commendante, Broukh. ex Stadianis Palatt. et aliis reposuit *applauso*, idque firmant Monac. Bern. Voss. 5. cum edd. Rheg. et Lips. *apulso* Colb. a pulso Mur. Dons. Plant. et Gryph. 1573. a *plausu* Laud. *tala* ed. pr. maj. et Rheg. *pectine tela sonat* Angl. 5. Vossius ad Catull. p. 249. ex uno laudat, *pectine lana sonat*: ‘utrumque natum videtur ex eo, quod quis *pectore tela sonat* scripsisset, versus molliendi causa.’ Heyn. Exc. Perr. duo Palatt. et edd. Scal. *sonant*.—67 *Ipse quoque inter agros* Beroll. 1. 3. 4. Reg. Corv. Par. Guelfi. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. aliæ ante Broukh. qui ex Exc. Perr. Pocc. Lips. Florent. Colot. et Vat. 2. lect. nostram induxit; *Ipse quoque inter agros int’* et Berol. 2.—68 Unus Palat. *ducitur*: ed. pr. maj. et Berol. 4. pro *equas* habent *aquas*.—69 Berol. 2. et ed. Lips. *indomito* pro *indocto*.—70 *Hei mihi* Par. *Heu* Witt. 1. Broukh. 1. Hamb. et Aldd. *Neu* cod. Lips. *Hei* omnes Beroll. alii, cum edd. pr. maj. min. Rheg. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493.—71 *Dat. veluti*: Venett. 1487. 1491. 1493. *puellam*.—72 *Gaudet* Witt. 1. et *indomitos* Colb. at

NOTÆ

65 *Assiduæ textis* [*textrix*] Neminem latet cantum esse solatium laboris; at *textrices* Minervam præcipue canebant, ut præsidem fusi et radii. Junonem porro fusos inter et pensa fuisse etiam a fœminis cantatam testatur Euripides in Iphigenia Taurica vs. 22.

66 *Tela sonat* [*sonant*] Instrumenta, quibus tela textitur, ‘tela’ etiam appellatur, ut ex Lucretio et Valerio patet legentibus. Inuit autem Poëta textricis gestum; appluso enim pectine vi brachiorum latus constrepit cum tela et jugo.

68 *Inter equas*] Libidine ferverescen-

Hic juveni detraxit opes; hic dicere jussit

Limem ad iratæ verba pudenda senem.

Hoc duce, custodes furtim transgressa jacentes, 75

Ad juvenem tenebris sola puella venit;

Et pedibus prætentat iter, suspensa timore,

Explorat cæcas cui manus ante vias.

Ah miseri, quos hic graviter Deus urget! at ille

Felix, cui placidus leniter afflat Amor! 80

Sancte, veni dapibus festis; sed pone sagittas,

Et procul ardentem, hinc procul, abde faces.

Vos celebrem cantate Deum, pecorique vocate

Voce; palam pecori, clam sibi quisque vocet:

proferre inhonestas voces ad januam indignantis amicæ. Ipso auctore, fœmina in-comitatu clam prætergressa excubitores suos humi dormientes, nocte accedit ad juvenem: et metu incerta prius viam explorat passibus, cui manus ante atterritat tenebrosus iter. O infelices, quos iste Deus acriter pungit! Contra vero beatus is est, cui mitis Cupido placide aspirat. O Deus venerande, accede ad solennes epulas. At tela abijce, et longe inde amove flagrantem tædas. Vos celebrate præclarum Deum, et verbis ipsum gregibus invocate: aperte gregibus, tacite sibi unusquisque

pro v. 1. et *audaces*.—73 Laud. *Et juveni*; Angl. 5. *juvenis*: Berol. 1. Par. Ask. Guelf. 1. et Guarn. *opus*: Colb. et Berol. 2. et *dicere*: Laud. et Angl. 2. *ducere*.—76 Guelf. 2. *in tenebris*.—77 Burm. 11. malit *Et digitis*, improbante Huschk. unus Broukh. *pertemptat*.—78 Dat. *quod pro cui*, quod explicandum *cum ei*, ait Heyn. nisi malis reponere *dum*; videtur tamen ex genio Poëtæ legendum *sed*, vel, quod malim *et*.—79 *Ha* Beroll. 2. 4. unus Broukh. et Witt. 1. A Stantiani: *hic* deest in ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *hic leviter* Berol. 2. *illi* Angl. 2.—80 *Felix qui* Dat. Angl. 4. et Berol. 3. *leniter* Brix. *afflat* Witt. 1. *efflat* Witt. 2.—81 *Sancte, veni pedibus* ed. pr. min.—82 Heins. pro *Et mavult Sed*: Angl. 3. 4. *hic precor*; omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. omnes Guelf. Corv. Reg. cod. Lips. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Rom. Lips. Venet. 1487. 1491. 1493. Aldd. Plant. et Gryph. 1573. *hinc precor*; Exc. Perr. et Lips. cod. Lips. Par. unus Broukh. duo Angl. ed. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *adde*; in aliis jam enumeratis *abde*: Scal. e suo cod. reposuit, *hinc procul abde*, quod etiam testantur Exc. Perr. et Lips. cum pluribus ap. H. Voss. probante Huschk. In ed. Rom. *Et procul ardentem hinc precor abde facem*.—83 Burm. emend. *celerem deum*; in Dat. et Berol. 3. *diem*.—84 *Palem*, quod habent Colin. Gryph. et Exc. Perr.

NOTÆ

tes, cujus furore præ ceteris animantibus equæ corripuntur. Unde Virgilius: 'Scilicet ante omnes furor est insignis equarum.'

73 *Juveni detraxit opes*] Prodigere, effundere, dissipare aedit.

77 *Prætentat iter*] Nocturnum egressum puellæ incedentis ad amatorem elegantissime describit.

Suspensa timore] Ne se exeuntem custodes audiant.

81 *Sed pone sagittas*] Poëtæ fingunt Cupidinem Amoris Deum gestare arma duplicis generis amori excitando idonea, sagittas scilicet et faces. Ovidius: 'Altera tela arcus, altera tela faces.'

84 *Clam sibi quisque vocet*] Mos

Aut etiam sibi quisque palam: nam turba jocosa 85

Obstrepat, et Phrygio tibia curva sono.

Ludite! jam Nox jungit equos, currumque sequuntur

Matris lascivo sidera fulva choro.

eum imploret. Vel etiam enim unusquisque sibi aperte imploret. Etenim multitudo hilaris et inflexa fistula sonitu Phrygio obmurmurat. Jocamini: nunc modo nox equos adjungit, et astra rutila cætu festivo prosequuntur rhedam parentis. Deinde

~~~~~

primus edidisse fertur Aldus; 'sed hæc scriptura jam exstat in ed. pr. min. Vett. edd. locum ita interpungunt, *pecorique vocate Voce palam pecori*: ut Rheg. vel, *Voce palam*: ut edd. Venett. 1491. et Ald. 1. quæ *Palem* habet. Rectius Plant. *pecorique vocate Voce, palam pecori*, &c. quam interpunctionem Heyn. etiam adhibuit.' *Huschk.*—86 *Obstrepat et phrygio sydera fulva thoro* ed. pr. maj. et Rheg. et in utraque ed. omissi sunt vs. 87. et 88. Vicent. hos quidem habet, eadem tamen etiam *Obstrepat*, quod exhibent quoque Venet. 2. Brix. et Lips. in ultima legitur *sidera fulva choro*: ed. pr. min. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Obstrepat.*—87 *Ludite jam: Nox Corv. nam pro jam* Reg. Dat. Vat. Ursini, unus Stat. Witt. 2. et Beroll. 1. 3.—88 *Martis l. s. f. thoro* Berol. 2. cum ed. Rom. Vicent. et Ald. 1. *thoro* etiam in Angll. 2. 4. 5. *thoro* Beroll. 1. 3. 4. et Dat.—89 Witt. 2. Dat. Angll. 3. 4. Beroll. 1. 3. et Par. *tacitis*: Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 1. 2. 3. 4. Guelf. 1. 3. 4. Reg. Corv. cod. Lips. Vindob. Voss. 5. unus Angl. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Rom. Lips. et Venet. 1487. 1491. 1493. *fulvis*; Angll. 3. 4. *fulcus*; Florent. *nigris*; Exc. Perr. Pocc. et Broukh. Vat. 1. 2. et Colot. *fuscis*, quod revocavit Broukh. *furvis*, quod Heins. ad marg. ed.

NOTÆ

fuit Antiquis, ut nonnisi taciti vota acciperent. Hoc vero subjicit Tibullus, ut Amori palam nuncupandi vota fiduciam addat, cum nullum sit periculum ne sciantur, aut ne quis rivalis invidere possit, licet aperta voce, libere, et palam enuntientur; nam tibiæ Phrygiæ sonitus, et chori jocosus cantantis ac saltantis strepitus, et rusticorum dissonus ac in-compositus clamor ita penitus exsurdant aures, ut neque in curiosorum hominum sensus precum ac votorum arcana penetrare possint.

86 *Phrygio tibia curva sono*] A Mida Phrygiæ rege tibiam fuisse inventam Plinius refert. Phrygia etiam tibia dicebatur ea, quæ certos modos referret, ad quos saltarent. Tres enim tibiaram modi fuisse dicuntur, Ionicus, Lydius, Barbarus. Tibiaram frequens usus in Cybeles

sacris. Horatius: 'Cur Berecynthiæ Cessant flamina tibiæ?'

87 *Nox jungit equos*] Equos et currum nocti Poëtæ ascribunt: sed aliquando bigæ, aliquando quadrigæ huic tribuuntur. Noctem vero Siderum matrem fecerunt, quod, cum Astra nonnisi per noctem lucere videantur, ea quasi parere et gignere Nox possit dici. Præterea cum Noctem Cælum genuisse fabulati sint Veteres cum Hesiodo in Theogonia, crediderunt etiam Siderum et astrorum eam esse matrem, quæ Cæli est.

88 *Lascivo choro*] Hoc est, festivo, læto, scintillanti. Lasciviam Sideribus tribuit eadem ratione Tibullus, qua lasciviam piscium dixit Pacuvius apud Cic. de Div. lib. 1. juxta illud Livii Andronici: 'Tum autem lascivum Nerei simum pecus.'

Postque venit tacitus fuscis circumdatus alis
Somnus, et incerto Somnia vana pede.

90

subsequitur silens somnus pennis aureis cinctus, et atra insomnia vagis gressibus.

Dous. divinavit, Guelf. 2. et Hamb. tuentur; idque (Fruterio, Livin. Dous. F. Passer. et Heyn. probatum,) cum Vulp. in prima, Cant. et H. Vossio recepit Bach.—90 In uno cod. Heins. *incertos*, adhærescente huic voci litera s ex sequente *somnia*; nihil amplius: at Broukh. inde fecit, *incertos s. nigra pedes*: Witt. 1. 2. tres Broukh. Vat. Ursini, plures H. Voss. Par. Lips. et ed. pr. min. *nigra*; hoc repetivit Aldus, eumque secuti sunt posteriores ævi edd. omnes: *vana* exhibent Florent. Guelf. 1. 4. Corv. Reg. Vindob. Voss. 5. Angl. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Rom. Lips. et Venet. 1487. 1491. 1493. *mera* in Laud. unde Broukh. conj. *vana*, probante Heyn. *pigra* emendabat Heins. *nixa* Jacobs.

NOTE

89 *Fuscis* [*fulvis*] *circumdatus alis*] Somnum Deum esse existimarunt Veteres filium Noctis, et Mortis fratrem, cui virgam tribuit Statius, cornu Silins. Sic eum describit Philostratus: 'Facie,' inquit, 'resoluta esse videbatur; candidam vestem habebat supra nigram, quasi diem et noctem indicaret; cornu in inanu tenere videbatur,' cum nempe vera somnia immittit; cum vana denuntiat, ebur et elephantis dentem: unde

geminæ somni portæ finguntur. Somno Orpheus 'fuscas alas' tribuit. Hic etiam plerique legunt, *fuscis*, loco *fulvis*, quod non displicet. Ovid. Met. xi. 610. 'In medio torus est, ebena sublimis in atra, Plumens, unicolor, pullo velamine tectus; Quo cubat ipse Deus, membris languore solutis. Hunc circa passim, varias imitantia formas, Somnia vana jacent.'

ELEGIA II.

Dicamus bona verba: venit Natalis ad aras.

Quisquis ades, lingua, vir mulierque, fave.

Proferamus verba fausta: Natalis ad altaria advenit. O quicumque ades, et

Inscripta est in edd. pr. maj. et min. *Ad Cornutum*; et sic in Vicent. *Ad Chæryntum de votivo sacrificio sui natalis* in Rheg.—1 Broukh. præeunte Gro-

NOTE

1 *Dicamus bona verba*] Hoc Carmine Tibullus celebrat natalem diem Cerinthi, ut videtur, amici sui. At Poëta

solent ita conjungere, 'bona verba dicere,' et 'linguis favere,' ut idem prorsus esse appareat. Ovid. Fast. i.

Urantur pia thura focus, urantur odores,
 Quos tener e terra divite mittit Arabs.
 Ipse suos Genius adsit visurus honores, 5
 Cui decorent sanctas mollia sarta comas.
 Illius puro destillent tempora nardo ;
 Atque satur libo sit, madaatque mero.

mas et fœmina, ore fave. Aris incendantur thura sacra, adoleantur aromata, quæ molles Arabes ad nos mittunt ex beatis suis regionibus. Adstat ipse Genius spectaturus cultum suum, cui teneræ coronæ exornent sacros crines. Ejus caput distillat mero nardo ; et ipso libamine satictur, et vino perfundatur : et concedat tibi, o Ce-

nov. ad Liv. xxviii. 43. et jam ante eum Mur. in Scholiis ad h. l. hoc modo distinxerat, *D. b. verba, venit natalis, ad aras*: in Corv. ut jam Torrentius fecerat, *venit natalis ; ad aras Quisquis ades* ; forte, inquit Heyn. hoc unice verum. Nostram interpunctionem servant edd. vett. *ad aram* ed. Rom.—4 Angl. 4. 5. cod. Lips. Hamb. Voss. 2. 4. ed. pr. min. Bartol. et Aldd. *a terra* ; Dat. et Berol. 3. *et terra* ; nostram servant Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Berol. 1. 2. 4. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493.—5 Hunc totum versum suum fecit Balbus Carm. iv. sed mutata structura, *Ipse suos adsit Genius, &c.* quem verborum ordinem agnoscunt duo vetustissimi codd. ap. Santen. tertius recentior, duo Stat. Vat. Ursini, Dat. Guelf. 3. a m. sec. et Berol. 1. 3. eumque receperunt H. Voss. Wund. Bauer. ed. Lips. 1812. et Bach. *Genius adsit* testantur Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Corv. Guelf. 1. 2. 3. 4. Reg. Berol. 2. 4. plurimi alii, cum omnibus edd. vett. sine exceptione: *Genius assit* Par. *Genius absit* cod. Lips.—6 *Qui* Dat. et Berol. 3. *decorant* Angl. 5. *floreæ* pro *mollia* Witt. 2. Ask. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 1. Colin. Gryph. Plant. *molia* Broukh. 1. *mollia* omnes Stat. Broukh. 2. 3. Witt. 1. Laud. Exc. Poce. Colot. Vatt. 1. 2. Scal. rec. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. quod reduxit Mur.—7 *Illius pura* Par. Berol. 2. 3. Thuan. et duo Broukh. *Illius et pura* Colb. quod arri-

NOTE

‘ Prospera lux oritur, linguis animisque favete : Nunc dicenda bona sunt bona verba die.’ Et Trist. iii. ‘ Concipiamque bonas ore favente preces.’ Quid sit ‘ favere linguis’ non omnino convenit inter omnes. Sunt qui existiment silentium imperari, in quibus Senecam initio superioris Elegiæ laudavimus. Alii putant hujusmodi voce, ‘ favete linguis,’ admoneri populum, ut cum silentio attenderet, vel bona et faventia verba diceret, et a profanis ac male ominatis abstereret. Festus putat ‘ favere’ esse ‘ bona verba fari.’ quod et hic significat noster Tibullus, sicut et Ovidius pluribus in locis.

Venit Natalis] Cultus scilicet et

honor pro natali die Diis exhibendus.

4 *Quos tener mittit Arabs]* Arabes populi sunt Asiæ inter mare Rubrum, seu sinum Arabicum, sinum Persicum, et Syriam, ad Oceanum positi. Illa pars Arabiæ quæ Felix dicitur omnibus pretiosissimis abundat aromatis, ejusque incolæ mollitie sunt notati: unde eos Tibullus dicit teneros, cui concinit Virgilius: ‘ India mittit ebur, molles sua thura Sabæi.’

5 *Adsit visurus honores]* Passim Deos orabant ut adessent, suosque honores spectarent, sed Genium præsertim die natali colebant, ipsique sacra faciebant.

7 *Distillent tempora nardo]* Nardus unguenti genus est pretiosissimi ex

Annuat et, Cerinthe, tibi, quodcumque rogabis.

En age, quid cessas? annuet ille: roga.

10

Auguror, uxoris fidos optabis amores;

Jam reor hoc ipsos edidicisse Deos.

Nec tibi malueris, totum quaecumque per orbem

Fortis arat valido rusticus arva bove:

Nec tibi, gemmarum quicquid felicibus Indis

15

Nascitur, Eoi qua maris unda rubet.

rinthe, quicquid ab ipso precaberis. En agetum, quid moraris? Ipse te exaudit: ora. Vaticanor, rogabis castos tuæ conjugis amores. Jam puto Dicos ipsos id cognovisse. Neque tibi præoptaveris agros omnes, quos duri agricolæ robustis bobus exercent per universum mundum; neque tibi prælegeris quodcumque gemmarum oritur beato æquore, ubi rubescit aqua pelagi Orientalis. Sed optata irrita sunt.

~~~~~

puit H. Voss. *Illius et puro* Laud. Angl. 2. et liber Mattii ap. Broukh. *Illius et puro* Broukh. 1. Berol. 1. a m. sec. et codex Lips. cum edd. Vicent. et Aldd. quod præfert Wakef. ad Luer. iv. 1118. *Illius Assyria*, vel *Syria*, Heins. ad Ovid. Ep. xv. 76. *Illius puro* exhibent Witt. 1. 2. unus Broukh. duo Beroll. quatuor Stat. Exc. Perr. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. et Rheg. *distillent* omnes Beroll. Par. Guelf. 2. 3. 4. cum aliis plurimis; *destillent* Guelf. 1. et Venett. 1491. 1493. quod reposuit Broukh.—9 *Annuet* Laud. et Angl. 2. *Anuat* Par. et ed. pr. maj. *Cornute* Angl. 5. tres Stat. Witt. 1. Dat. Bronkh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 3. 4. Berol. 1. a marg. Par. Reg. ed. pr. maj. min. Venet. 2. et Rheg. *Cherinte* in Venett. et Aldd. vitiose, cum *Κήρυθος* sit: in aliis scriptis *Cherithe*, *Cherynte*, *Chorinthe*, *Cherime*: pro *rogabis* Guy. conj. *rogaris*, improbante Huschk.—10 Cod. Lips. Par. Beroll. cum aliis scriptis et edd. libris ante Bronkh. *annuit*; ille *annuet* reposuit ex Exc. Lips. et emend. Heinsii.—12 Berol. 2. *ipsum edocuisse deos*, sed emend. a marg. ed. pr. min. habet *didicisse*.—13 Par. *maluerit*: Dat. et Berol. 3. *quocumque*; Angl. 2. *quodcumque*.—15 Beroll. 1. 2. 3. 4. Reg. Corv. Guelf. 2. 3. 4. alii, cum ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Rom. Lips. Aldd. Gryph. Plant. Mur. Stat. et Seal. *undis*; cod. Lips. *undas*; marg. Scal. 1. ap. editorem, '*indis* V. C.' Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Indis*, quod reposuit Broukh. quodque confirmant Vat. 1. Exc. Perr. et Pocc. Voss. 2. 3. 5. Par. Bern. et Guelf. 1. et sic antea conj. Frut.—16 Ed. pr. maj. *ævi*

NOTÆ

fructe suavissimo, ait Plinius. Purus ille nardus, qui non est adulteratus, quem novem aliæ herbarum species dicuntur imitari; tanta materia adulterandi est.

9 *Annual*] Putabant Antiqui quicquid rogassent Genium die natali concessurum.

11 *Auguror*] Interdum augurari se dicebant eventura, et exitum habitura, quæ precabantur. Ovid. de Arte

Am. lib. i. 'Auguror, en vines, voutivaque carmina reddam.'

16 *Eoi qua maris unda rubet*] Oceanus qua parte vergit ad Orientem, Indiasque alluit, dicitur Eous, Orientalis et Indicus: qua parte vergit ad Meridiem, dicitur mare Æthiopicum, et Rubrum: illicque gemmarum, et lapidum pretiosorum inveniri copia traditur.

Vota cadunt. Viden' ut trepidantibus advolet alis,
 Flavaque conjugio vincula portet Amor?
 Vincula, quæ maneant semper, dum tarda senectus
 Inducat rugas, inficiatque comas. 20
 Hac venias, Natalis, avi, prolemque ministros:
 Ludat et ante tuos turba novella pedes.

Etiam Cupido ipse huc advolet pennis stridentibus, et afferat nuptiis lutea vincula; vincula, quæ perpetuo durent, donec senectus gravis rugas accersat, et vestros capitulos tingat. Hinc adsit ales natalis, et liberos præbeat, et tenera turba lusitet ad pedes tuos.

qua.—17 Berol. 1. *cadant utinam strepitantibus*; Berol. 2. 3. 4. Corv. Reg. Guelff. aliis, *cadunt utinam strepitantibus*; Thuan. et Ask. *utinam ut strepitantibus*; unde Heins. et Guy. *viden' ut*, quod plene legitur in Voss. 3. Broukh. e libris quibusdam reposuit *trepidantibus*, quod habet etiam ed. pr. min. et Bartol.—19 *Vinclaque qui* Angl. 2. *Vinclaque ne* Rheg. et Venet. 2. *Vincula quæ et* Par. et Beroll. 1. 3. 4. *Vincula quæ maneant* cod. Lips. (i. e. *quæ*) hinc in ed. pr. min. aliisque, *Vinclaque et*; pro *maneant*, Berol. 1. *mo- neant*.—20 *Indurat* Berol. 2. et a marg. *Inducat*.—21 *Hic* codd. Lips. Par. omnes Berol. Exc. Lips. tres Stat. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 3. et Corv. *Hæc* Vat. 1. 2. Exc. Poec. Guelf. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. et Rheg. *Huc* Witt. 1. 2. Vat. Ursini, Guelff. 1. 3. 4. ed. pr. min. Bartol. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Stat. Plant. aliæ: *veniat* Par. Corv. Beroll. 1. 2. 4. Guelff. 1. 3. 4. Lips. alii cum ed. pr. maj. Vicent. Venett. 1491. 1493. Aldd. Plant. Stat. *veniet* Berol. 3. ed. pr. min. Rheg. et Venet. 2. *Hac venias* est ex conj. Heins. quod primus recepit Broukh. Heyn. malit, *Sic venias, Na- talis, aris*; aut, *Hic veniat natalis aris, prolemque ministret*; Scal. rec. habet, *natalitius*; Angl. 5. *natalis anus*, probante J. Voss. ad Catull. p. 21. *natalis aris* legitur in Beroll. 1. 2. 3. 4. Guelff. 1. 3. 4. Par. Lips. et omnibus fere aliis, cum edd. pr. maj. et min. *floremque* Guelf. 4. et Brix. *ministret* in om- nibus; *ministres* debetur eidem Heinsio. Bauer. edidit, *Huc venias, N. aris, p. ministres*: locum ita constituendum censet Huschk. *Hac veniat Natalis avi prolemque ministret, Ludat ut, &c.*—22 *Laudat et* Witt. 1. *Ludit et* Dat. *Ludat et* Angl. 2. *Et ludat* Par. *Ludat ut* Vat. Ursini.

NOTE

17 *Vota cadunt*] Frustranea et ir- rita sunt. Propert. lib. 1. Eleg. 17. 'Ingrato littore vota cadunt.' Ho- rat. dixit: 'Verba cadentia.' Ovid. in Ibin: 'Et pars sit voti nulla ca- duca mei.'

18 *Flavaque conjugio vincula*] Sa- crum illud Veneris cingulum intelli- git, quod Græci Ceston appellant, quo quidem putabant conjuges de- vinctos in perpetua permanere con- cordia. Unde Martialis: 'Sume Cy- theriaco medicatum nectare ceston, Ussit amatorem balteus iste Jovem.' Ad turpes autem nuptias Venerem

non credebant venire cum illo cin- gulo: unde incestæ dicebantur, quod sacro Veneris cingulo non essent vinctæ. *Flava* vero dicit illa vincula, quod flavus color esset nuptiis auspica- tus et consecratus.

21 *Natalis, avi* [*Huc veniat Nata- lis aris*] Avem illam sentiunt esse cornicem, quam concordia symbolum Veteres in nuptiis invoca- bant. Natalem dixit a Junone, quæ Natalis Dea est, et nuptialis, cujus in tutela est cornix. Ipse Ti- bullus: 'Natalis Juno sanctos cape thuris accervos.' Alii putant invocari

NOTÆ

Junonem ipsam, ita ut sensus sit: filios concedat, qui vos numerosa
 Huc adsit Juno ipsis tuis avis, seu prole faciant avos.
 majoribus, tibi, atque uxori tuæ, et

ELEGIA III.

Rura meam, Cerinthe, tenent villæque puellam :
 Ferreus est, cheu, quisquis in urbe manet.
 Ipsa Venus lætos jam nunc migravit in agros,
 Verbaque aratoris rustica discit Amor.

Agri et prædii habent amicam meam, o Cornute: heu! durissimus est, quicumque in civitate residet. Nunc certe Venus ipsa recessit in rura amæna, et Cupido ad-

Eadem inscriptio, quæ Eleg. anteced. præfixa erat, hic iterum in utraque ed. pr. legitur, *Ad Cornutum*. 'Carmina plura diversa in unam Elegiam confluisse dubitari vix potest. A principio usque ad vs. 32. mollissimi procedunt versus, argumenti quoque et sententiarum vinculo conjuncti. Quæ hinc sequuntur aliena sunt, temere quidem a Scaligero in Eleg. sextam hujus Libri rejecta: nam ibi locum suum non magis tuentur, quam hic; sejungenda tamen ut fecimus a ceteris, statuendumque, esse hoc fragmentum alterius Elegiæ, quod male hoc loco insertum est, seu casu, seu quod simile initium versus, *At tibi dura Ceres*, vs. 61. fraudem fecit. Quæ hinc vs. 61. sequuntur, commode illa quidem cum prioribus illis jungi possunt, ut tamen nolim præstare lacunam nullam factam, nec altero carmine hoc idem tractatum argumentum, cujus reliquiæ isti versus sint, *At tibi dura Ceres*.' Heyn.—1 *Rura tenent*, *C. meam* habent edd. Rom. Venet. 1487. 1491. 1493. Aldd. et Venet. 1750. nullius fere libri auctoritate munitum; ordinem nostrum exhibent Exc. Lips. omnes Beroll. Stat. Witt. Broukh. et Guelf. Angl. 2. 3. 4. 5. Par. Dat. Cod. Lips. Colb. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. et Rheg. *Cornute* Angl. 2. 3. 4. 5. Beroll. 2. 3. 4. Berol. 1. a marg. Vat. Ursini, Par. et edd. pr. maj. et min. quod Broukh. retinuit; *Chorinthe* Witt. 2. *Cerinthe* Colb. *Cherithe* Exc. Pocc. et Perr. Vatt. 1. 2. Bronkh. 1. Colot. et Venet. 2. *Cherinte* Berol. 4. a marg. *Charime* Rheg. *Corinthe* Berol. 1.—2 Exc. Lips. Stat. duo Bronkh. Witt. 1. Colb. Land. Dat. Angl. 2. 3. 4. 5. Par. Corv. Guelf. Reg. omnes Beroll. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. et Rheg. *heu heu*; Witt. 2. unus Bronkh. et ed. pr. min. *heu*: 'Vulg. *cheu* ex Aldd. profectum. Anteced. *est* corruptelæ causam attulisse videtur: Venet. 1487. *ē heu*; Venet. 1500. *est heu*. Errant, qui *cheu* non pro *Iamb.* sed *Spond.* habent. Vide Muson. et Burm. ad Virg. Ecl. 11. 58.' *Bach.* H. Voss. e Vat. Statii pro *quisquis* dedit *si quis*.—3 Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Angl. 2. Vat. Ursini, Corv. Reg. Beroll. omnes Santen. Par. Guarn. Lips. ed.

NOTÆ

1 *Rura tenent*, &c.] Cornuto Tibullus absit amica, rurique diutius degat eum aperit dolorem, quod ab urbe vitam.

O ego, dum aspicerem dominam, quam fortiter illic 5
 Versarem valido pingue bidente solum,
 Agricolaëque modo curvum sectarer aratrum,
 Dum subigunt steriles arva serenda boves.
 Nec quererer, quod sol graciles exureret artus,
 Læderet aut teneras pustula rupta manus. 10
 Pavit et Admeti tauros formosus Apollo;
 Nec cithara, intonsæ profueruntve comæ.

discit agrestia agricultoris verba. O quam alacriter ego ipse secundam huiusmodi verterem firmo pastino, ubi unicam meam spectarem, et aratoris more aratrum aduncum urgerem, dum exsecti boves proscindunt seminandos agros. Nec dolerem, quoniam castus membra delicata torreret, et pupula disrupta exulceraret molles manus. Pulcher etiam Apollo servavit armenta regis Admeti; nec lyra, nec incæduli

~~~~~

pr. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Venet. 1491. 1493. alia, *latos*, quod reposuerunt H. Voss. et Bach: ed. pr. maj. et Vicent. *notos*; Mur. emend. ex codd. vet. suis *latos*, idque testantur Exc. Lips. Scal. rec. Broukh. 1. 2. et Guelf. 2. *Lattios* conj. Heins. *jum commigravit* ex ingenio suo dedit H. Voss.—4 Ask. *araturs*: Lips. et Voss. 3. *dixit*; ed. pr. maj. *dicit*; unus Stat. *miscet*.—5 Structara, *O ego, cum dominam aspicerem* primum expressa est in edd. Venet. 1487. 1491. 1493. nude profecta est in Ald. 1. quæ tamen habet, *O ego cum dominam aspirem*: ordinem nostrum servant omnes Beroll. Guelf. Witt. Broukh. et Stat. Angl. 2. 3. 4. 5. Land. Corv. Reg. Colot. Dat. Par. Lips. Guarn. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. Brix. Rom. et Lips. eumque reposuerunt H. Voss. et Bach: *quom pro dum* Witt. 2. *cum* Witt. 1. *dum*, quod pro vulg. *quum* Heyn. maluit, et Berol. 2. (item Broukh. 3.) confirmatur, unice accommodatum sensui, i. q. dummodo. *Bach. O ego, ut ex ingenio dedit* H. Voss. *O ego, quam a. d. tum* conj. Langerm. Ceterum *adspic.* (hoc modo) pro *aspicerem* Par.—6 In nonnullis Stat. uno Palat. Berol. 2. Venet. 2. Brix. et Venet. 1487. 1491. 1493. *calido* pro *valido*: Berol. 2. *bibente*.—7 Cod. Lips. *circum setarer*; H. Voss. et Bauer. ex Exc. Pocc. et Venet. 1487. 1491. 1493. dederunt *curvus*; Exc. Lips. *crudum*.—8 Idem Voss. *invitis* omnibus libris tum scriptis tum editis, *subigunt* mutavit in *subigant*: unus Stat. Broukh. 3. et Berol. 4. *colenda*.—9 Ed. pr. min. *queror*; Berol. 1. *queritur*, et a marg. *quererer*: Corv. *quum sol*; Guelf. 2. *quam sol*; H. Voss. dedit *quom sol*; Berol. 4. *q̄ sol*: cod. Lips. *exerceret*: ed. pr. min. *arctus*.—10 *Læderet* et omnes Beroll. Exc. Lips. omnes Guelf. Corv. Reg. Par. alii quamplurimi, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venet. 1487. 1491. 1493. 1500. et Ald. 1. *Læderet aut* Witt. 1. Guelf. 3. Angl. 2. Ald. 2. et quæ sequuntur; *Luderet* et cod. Lips. *puscula rapta* Berol. 2. *postula* Ald. 1.—11 Berol. 1. *armenti*, et a marg. *admeti*.—12 Guelf. 3. *pro-*

NOTE

5 *O Ego*] Ex amoris æstu coram domina sua Nemesei terram cupit aratro vertere. res castratione, deinde sese non possunt Venere enervare.

8 *Steriles boves*] *Steriles* vocat boves exsectos et castratos, quippe qui sunt ad agriculturam accommodatiores, quia proceriores fiunt et tractabiliora. *Arva serenda*] Alii legunt, *arva colenda*.

11 *Pavit et Admeti tauros formosus Apollo*] Nonnulli aiunt Apollinem a Jove damnatum ad pascendos Admeti

Nec potuit curas sanare salubribus herbis :

Quicquid erat medicæ, vicerat, artis, amor.

Ipsè Deus solitus stabulis expellere vaccas—

15

* * *

crines ipsi profecerunt ; nec potuit angores sedare herbis. Cupido quodcumque erat

~~~~~

fuerantve ; Dat. et ed. Lips. *profuerintve ;* Berol. 1. *præfuerintve.*—14 Post hunc versum in edd. ante Scal. etiam in codd. duo inseruntur disticha ; in ed. pr. min. ita,

*Ipsè deus solitus stabulis expellere vaccas,
Et potum fessas ducere luminibus.
Et miscere novo docuisse coagula lacte,
Lacteus et mixtus obriguisset liquor.*

Pro *expellere* duo Stat. et Cyll. in Comment. *depellere.* In secundo versu pro *fessas*, quod servant cod. Lips. quinque Palat. Guelf. 1. 2. 3. Angl. 5. Par. Zwicc. 1. 2. Goth. Hamb. Berol. 4. a marg. Berol. 2. alii, cum edd. pr. maj. Vicent. et Rheg., *pastas* habent alii ; ita Aldd. Venett. Dous. Passer. et Cant. ceterum in aliis libris alii substituuntur pentametri : in Guarn. *Ipsè ad umbrosas ducere fertur aquas ;* in Corv. et Angl. 3. 4. *Cogere cum parvum matre simul vitulum ;* in codd. Mur. Exc. Perr. aliis, *In nemora et pastas inde referre domum ;* in Par. Reg. Guelf. 3. Stadianis, Beroll. 1. 3. 4. et Berol. 2. a marg. *Creditur ad mulctram constituisse prius ;* pro *prius* in Par. et uno Palat. legitur *pecus.* Tertium et quartum exhibent omnes Beroll. ‘ In ultimo *mixtus*, vel *mistus*, Mur. emendabat *mistis* ; alius V. D. *mustis* ; at Auratus (J. D’Orat.) *e mistis* inde faciebat. Vide Dous. Præcid. c. 6. Quatuor hos versus, ut

NOTÆ

Regis Thessaliæ greges, ob interfectos Cyclopas, qui Jovi fulmina ministraverunt ad internectionem Æsculapii. Sed noster Tibullus Rhiani, antiqui Poëtæ Græci, et Callimachi sententiam sequitur, qui tradunt Apollinem Admeto sponte sua serviisse ipsius amore captum. Hac de re etiam lib. III. Eleg. 4. Apollinem ipsum hæc referentem inducit Tibullus : ‘ Me quondam Admeti niveas pavisse juvenecas Non est in vanum fabula ficta jocum. Tunc ego nec cithara poteram gaudere sonora, Nec similes chordis reddere voce sonos.’ Admetus porro fuit Phereci filius, Thessaliæ Rex, quem Apollinem tantopere adamasse tradunt, ut ipsi libere novem annos in pascendis armentis servierit, ipsique cum annos fatales explevisset, a Parcibus obtinuerit, ut ejus morti mora aliqua produceretur, modo quis reperiretur, qui pro eo mori vellet.

Sed cum neque ejus pater grandis natu, neque mater ejus ætate connecta, neque ullus amicorum vellet pro eo vitam profunderé, sola ejus uxor Alcestis reperta est, quæ ea fuit in conjugem caritate et fide, ut se sponte pro eo ad mortem obtulerit. Hæc autem uxor Admeto Apollinis beneficio obtigerat.

[13 *Curas sanare salubribus herbis*] Apud Ovidium Medicinæ inventionem sibi vindicat Apollo ; ‘ Inventum Medicina meum est.’ Sed ut idem ait Ovidius alio loco concinens nostro Tibullo, quem passim ubique imitatur : ‘ Nullis amor est medicabilis herbis.’ Idem sentit Propert. lib. II. Eleg. 4. ‘ Non hic herba valet, non hic nocturna Cytæis, Non per Medææ gramina cocta manus.’ *Curas* porro vocat Tibullus amores sollicitos, qui medelas omnes vicerant : nec proderant domino, ‘ quæ prosunt omnibus artes.’

Tunc fiscella levi detexta est vimine junci,
 Raraque per nexus est via facta sero.
 O quoties, illo vitulum gestante per agros,
 Dicitur occurrens erubuisse soror.

20

scientiæ medicinalis superaverat.***Tunc quasilli e mollibus scirpi virgultis confecti sunt, et ruri meatus facti sunt sero per vincturas. O quam saepe soror ejus ipsi per campos obvia pudore suffusa traditur, ipso portante vitulum! Quam frequenter

barbaros et spurios primus ejecit Scal. cum in Ald. 2. et a Mur. tantum de pentametro, *Et potum, &c.* monitum esset, eum pro spurio haberi. Et in libris vacare ejus locum, notatum video a V. D. ad marg. ed. Vicent. quam in manibus habeo. Ab eadem manu novam Pontani interpolationem ascriptam video,

*Ipsæ deus solitus stabulis expellere vaccas,
 In nemora, et pastas inde referre domum.
 Ipsæ et spumanti fertur multralia succo
 Implessæ expressis primus ab abietibus.
 Et miscere, &c.*

Ultima non satis intelligo: forte voluit multralia abiegna; excisis ab abietibus: nisi corrupta ea sunt; idque ipsa res probat: nam in Guelf. 2. hæc ipsa interpolatio occurrit; prior pentameter, *In nemus et pastas inde referre domum*, in ipso carmine; reliqui duo versus in margine; omnes ita, ut serius accessisse intelligas. Ultimus versus est, *Implessæ expressis fertur ab uberibus*. Mili videtur primus, *Ipsæ deus solitus stabulis expellere vaccas*, antiquior et ab ipsa Tibulli manu esse, sed, minor versus, cum ille excidisset, ab aliis aliter suppletas esse; et libidine latius grassante, cum quis duo pentametros in suo libro haberet, alius hexameter, atque adeo aliud etiam distichon adjectum esse. *Heyn.* Berol. 1. quartum versus sic exhibet a m. sec. *Quo fertur mixtus obriguissæ liquor.* 'Ex his igitur versibus, non nisi unus, fons et origo malorum, Tibulli videtur, is qui in cod. Lips. sic legitur, *Ipsæ deus solitus stabulis expellere vaccas.*' Huschk.—17 *Tunc fiscella* codd. Par. et Lips. *Tum H. Voss.* invitis codd. *fistella* Berol. 3. *levis obtestata* Berol. 2. *texta est de unns* Broukh. et Guelf. 4. a marg.—19 *Ah* Broukh. 2. 3. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Colin. Gryph. et Plant. *O quoties*, vel *O quotiens*, omnes Beroll. Guelf. Witt. Statt. et Palatt. Broukh. 1. Laud. Exc. Pocc. Angl. 2. 3. 4. 5. Vat. 2. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Rhæg.—20 *Guarn. occumbens*; Berol. 3. *rubuisse*; Guelf. 4. *erubuisse caput.*—21 Cod.

NOTÆ

17 *Fiscella*] Vas est vimineum aut junceum, a fiscina diminutivum, ad varios usus, ut fructus recentes ferendos, ad transmittendum serum, dum lac exprimitur, ad capistranda boum aut jumentorum ora, ne tenera germina præcerpant. Dicitur 'fiscella,' 'fiscellum,' et 'fiscellum.'

18 *Raraque per nexus*] Hoc fit, ut lac purificatum defluat. Serum est lactis aqua, dum id premitur in caseum. Iisdem fere verbis cum Tibul-

lo Ovidius Fast. iv. 'Dentque viam liquido vimina rara sero.'

19 *Illo vitulum gestante*] De portandis factis ovibus, agnisque recenter editis luculenter Calphurnius Eclog. i. 'Si qua jacebit ovis partu resoluta recenti, Hanc humeris portare tuis, natosque tepenti Ferre sinu tremulos, et nondum stare paratos.'

20 *Soror*] Diana nempe, quæ ex Latona cum Apolline nata est.

O quoties ausæ, caneret dum valle sub alta,
 Rumpere mugitu carmina docta boves.
 Sæpe duces trepidis petiere oracula rebus,
 Venit et e templis irrita turba domum.
 Sæpe horrere sacros doluit Latona capillos, 25
 Quos admirata est ipsa noverca prius.
 Quisquis inornatumque caput, crinesque solutos
 Aspiceret, Phœbi quæreret ille comam.
 Delos ubi nunc, Phœbe, tua est? ubi Delphica Pytho?
 Nempe amor in parva te jubet esse casa. 30
 Felices olim, Veneri cum fertur aperte
 Servire æternos non puduisse Deos.

boves ausæ sunt suo boatu interturbare erulitos cantus, cum in profunda valle cantaret! Frequenter Principes quæsierunt responsa incertis rebus, et vana multitudo e Fanis in ades rediit. Frequenter Latona ægre tulit dirinus filii comas squalere, quas antea demirata est ipsa noverca. Quicumque intueretur caput incultum, et capillos fluxos, iste Apollinis desideraret capillos. O Apollo, ubi jam est tua Delos? Ubinam est Pytho Delphica? Scilicet Cupido te cogit versari in tenui tugurio. O beatos alias! cum aiunt Cælestes immortales non erubuisse palam Veneri famulari.

Lips. O quoties visæ: Witt. 1. quom, quod reposuit H. Vossius; Colb. Angl. 2. Berol. 2. et duo alii, cum ed. pr. min. cum, probante Heyn. Oudend. ad Frontin. 1. 5. 2. ferendum dum esse putabat, si esset 'quam diu.'—23 Cod. Lips. tepidis.—24 Par. Reg. Corv. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Ask. alius recentior ap. Santen. Beroll. 1. 2. 4. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. Lips. Aldd. Mur. Stat. et Plant. a templis; Berol. 3. cod. Lips. et Dat. ad templis; Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. e templis; Burm. P. conj. at e templis.—25 Sæpe orrere Par.—27 Si quis unus Stat. crinemque solutum Hamb.—28 Guelf. 1. et Rom. ipse.—29 Cod. Lips. Par. omnes Beroll. et ed. pr. min. phito; Reg. Corv. edd. Rom. et Lips. Phiton; ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. phyton.—30 Berol. 1. in patria.—31 In eodem, veneris: Voss. 1. tum; Witt. 2. quom: unus Broukh. aperta, quod ille præferendum censebat. Hic versus sic extat in cod. Lips. Felices dum veneri cum fertur aperte.—32 Colb. athereos.—33 Cod. Lips. sed cui sua cura puellæ est; ed.

NOTE

23 *Petiere oracula*] Oraculum Apollinis cum Admeto serviret plures consulebant, qui nullum responsum referebant; quod nimirum aliis rebus esset occupatus, nec consulentibus posset vacare, et Amoribus operam dare.

26 *Ipsa noverca*] Juno nempe Jovis uxor. Mire pulchros fuisse probat capillos, quos Dea etiam inimica fuerat admirata. Fuit autem Apollo filius Jovis ex Latona: unde noverca

dicitur Apollinis.

29 *Delos ubi nunc, Phæbe*] Delos est Insula in mari Ægæo, una ex Cycladibus, in qua Latona dicitur Apollinem et Dianam uno partu edidisse.

Ubi Delphica Pytho] Omnes prope modum Auctores, maxime vero Poëtarum Interpretes, Pythonem urbem eandem cum Delphis faciunt; urbs tamen est Phocidis Parnasso monti adjacens, Delphis vicina, quæ Apol-

Fabula nunc ille est ; sed cui sua cura puella est,

Fabula sit, mavult, quam sine amore Deus.

At tu, quisquis is es, cui tristi fronte Cupido 35

Imperitat, nostra sint tua castra domo.

Ferrea non Venerem, sed prædam, sæcula laudant ;

Præda tamen multis est operata malis.

Is Deus jam ludibrium est ; attamen cui studio amica sua est, mavult, ut sit jocus et fabula, quam Deus absque amore. Tu vero, o quicumque ille es, cui Amor gravi supercilio dominatur, fac, ut militia tua sit in contubernio nostro. Ferrea ætas non amorem probat, sed prædam ; nihilominus rapina functa est innumeris incommodis.

pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *sed cui nunc cura puellæ est ;* et sic Guelf. 3. 1. 4. Rom. Lips. et Venet. 1491. 1493. *sed omisso est ;* Thuan. et Goth. 1. 1. Voss. Bauer. et Bach, *si cui cura puellæ ;* Gny. et Bronkh. conj. *si cui cura puella est ;* marg. Scal. 1. ap. editorem antiqua manu habet etiam *cara ;* nostram lect. servant Par. ed. pr. min. Bartol. Scal. aliæ.—34 Cum hoc versu in ed. Voss. connectitur posterior pars Elegiæ 63—82. reliqui versus 35—62 separatim positi sunt, tanquam integra et absoluta Elegia. ‘ Sequitur haud dubie fragmentum alterius Carminis usque ad vs. 60. Scaliger rejecit infra in Eleg. vi. post vs. 14. et continuat Elegiam hanc vs. 63.’ Heyn. ‘ Series Carminis (nam posse hæc inter se conciliari, quis præfracte neget?) pendet a cura puellæ, vs. 33. quæ a divite prædatore, quem detestatur Tibullus proximi versibus, 35-62. abduci se passa erat ab urbe vs. 63. in rura et villas vs. 1. Nam nisi una cum prædatore illo, quem dicit vs. 43. ruri degisset Nemesis, quid impediēbat Tibullum, quo minus eam sequeretur, et cum ea viveret? Enimvero puellam ibi reperisset clausam domo prædatoris vs. 75-80. Hinc illæ lacrymæ! Tamen vel sic, inquit, eo properabo, ne servilem quidem denegaturus conditionem. Nam si non tangendi, at erit saltem copia videndi vs. 79. Ducite igitur ‘ ad imperium dominæ sulcabitur agros.’ Huschk.—35 In Reg. tu, in cod. Lips. *is* omissum est: *est cui* Par. ed. pr. maj. Vincent, *es cui* ed. pr. min. Bartol. Rheg. et Venet. 1487. 1491. 1493. *est tristi cui* Reg. cum quibusdam aliis *es tristi cui* Beroll. 1. 3. Monac. et Voss. 4. quod reposuerunt H. Voss. et Bauer. *tristi qui* Dat.—36 *Imperat ut omnes* Beroll. Exc. Lips. Palatt. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Colb. Scal. rec. Guelf. 2. Par. Corv. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. Lips. Aldd. cum aliis ; *Imperat at Rom. Imperat in unus* Stat. Angl. 2. Vat. 1. et Guelf. 3. quod Bronkh. placebat ; *Imperat et* Bronkh. 1. ‘ quæ meræ sunt aberrationes ex *Imperitat*, quod Mur. reduxit.’ Heyn.—37 *Ferrea non pacem* Scal. rec. et vet. *narrant* Goth.—38 Unus Stat. Broukh. 1. Vat. 1. et Guelf. 2. *adoperta*, quod Dousa probat, sed improbant Heyn. et Huschk. *operata* testantur Witt. 1. 2. Broukh.

NOTÆ

lini sacra fuisse memoratur, quod ibi Pythonem serpentem interemerit. Vide Hom. Il. B. et Eustath. ibidem.

33 *Fabula nunc ille est*] In omnium ore ac sermonibus versatur. Horat. Epod. 11. ‘ Heu me, per urbem, nam pudet tanti mali, Fabula quanta fui!’ Hujus porro loci sensus est: Non homines modo quondam, sed ipsi quo-

que Dii aperte Veneri serviebant, nec cuiquam amare pudor erat; nunc qui colit Amorem, vulgi fabula est. At quem puellæ suæ amor ad ossa tetigit, mavult amare, et a vulgo contemni, quam sine amore Deus esse.

38 *Est operata*] Quidam habent, *est adoperta*, ut sensus sit: Præda multorum est causa malorum.

- Præda feras acies cinxit discordibus armis ;
 Hinc cruor, hinc cædes, mors propiorque venit. 40
 Præda vago jussit geminare pericula ponto,
 Bellica cum dubiis rostra dedit ratibus.
 Prædator cupit immensos obsidere campos,
 Ut multo innumeram jugere pascat ovem ;
 Cui lapis externus curæ est ; urbiq; tumultus, 45
 Portatur validis mille columna jugis ;

Præda circumfudit crudeles exercitus dissentientibus armis. Inde cruor, et occisio, et letum vicinius oritur. Præda impulit duplicare discrimina mari incerto, quando rostra militaria tribuit navibus periclitantibus. Prædo optat sibi objici vastos agros, ut depascat infinito pecore arva lata. Cui peregrinum sacrum studio est, et perturbatione civitatis advehitur una columna mille robustis paribus boum; et

~~~~~

2. 3. Scal. rec. et Angl. 3. 4. 5.—39 Vat. Ursini, tres Voss. et ed. Mur. *cingit*; unus Stat. *tinxit*; Witt. 2. *finxit*; Colb. *acuit*; alter Voss. *auxit*; Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 3. 4. alii *cinxit*: Witt. 2. Reg. Corv. Beroll. 1. 3. Laud. et Angl. *crudelibus*; cod. Lips. *cinxit p̄cordibus*.—40 *Hinc furor* Broukh. 2. 3. Witt. 2. Beroll. 1. 4. Berol. 2. a marg. et Reg. quod reposuerat Broukh. *Hinc amor* Exc. Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Lips. *Hinc cruor* Beroll. 2. 3. ed. pr. min. Bartol. et Venett. 1491. 1493. quod revocavit Heyn. *morsque propinqua* Scal. rec. et vet. *propriorque* Beroll. 1. 2. 3.—41 Witt. 2. et Berol. 1. *pericula campo*.—42 In Exc. Scal. hic versus sic legitur, *Cum tribuit dubiæ bellica rostra rati*: Guelf. 4. ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. Rheg. Vicent. et Brix. *tum*, quod præferendum videtur Heynio; ed. pr. min. et Venett. 1491. 1493. *cum*: Angl. 4. *dabit*, vel *dedit*: Witt. 2. et Berol. 1. *manibus*.—43 Beroll. 1. 3. *cæpit* pro *cupit*: Cod. Par. Lips. Scal. rec. Witt. 2. Exc. Pocc. Beroll. 1. 2. 3. Broukh. 2. 3. et Angl. 5. *obsistere*, quod Scal. ex Aldd. reposuerat; *obsidere*, jam Statio probatam, et a Mureto repositam, revocavit Broukh. et hoc servant Berol. 1. Witt. 1. Broukh. 1. Vatt. 1. 2. Corv. Reg. et Guelf. cum Venett. 1487. 1491. 1493. *obsedere* pro v. l. in Broukh. 2. et Berol. 2.—44 *Ut mille innumera jugera p. ove* Exc. Pocc. quod reposuit H. Voss. *Ut multa innumera jugera p. ove* omnes Stat. Beroll. 2. 3. Broukh. 2. 3. Witt. 2. Exc. Perr. Scal. rec. et vet. Dat. Reg. Corv. et Guelf. 3. probante Heins. *Et multa innumera* Berol. 4. et Par. *Ut multam in nostro* ed. pr. min. *jugere* cod. Lips. Ald. 1. *multa innumeras jugera p. oves* in Berol. 1. superser. *multo et jugere*: lect. nostram servant Witt. 1. Broukh. 1. Palatt. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493.—45 *Qui*

NOTÆ

40 *Hinc cruor*] Quidam habent, *Hinc furor*.

41 *Geminare pericula*] Geminatur periculum cum pugnatur in mari, cum ipsa per se navigatio periculosa sit.

42 *Rostra dedit ratibus*] Rostrum est pars altior proræ ferrea, a rostri avis similitudine sic dicta. Ratis autem est ipsius navis utrumque

latus.

43 *Obsidere* [*obsistere*] Nonnulli legunt, *obsidere*; nos antiquiorem sequimur lectionem.

44 *Ut multo innumeram jugere pascat ovem* [*multa innumera jugera p. ove*] Alii codices melius habent, *Ut multo innumeram jugere pascat ovem*.

45 *Cui lapis externus curæ est*] Qui

Claudit et indomitum moles mare, lentus ut intra

Negligat hybernas piscis adesse minas.

At tibi læta trahant Samiæ convivia testæ,

Fictaque Cumana lubrica terra rota.

50

Heu, heu, divitibus video gaudere puellas!

Jam veniant prædæ, si Venus optat opes;

Ut mea luxuria Nemesis fluat, utque per urbem

Incedat donis conspicienda meis.

aggeres invictum pelagus cõrcent, ut piscis quietus intra adesse contemnat procellas hyemales. Tibi vero, Samia vasa jucundas epulas producant, et argilla fluxa Cumana rota formata. Eheu! sentio faminas delectari locupletibus amatoribus. Jam rapinæ subveniant, si Venus requirit divitias: ut Nemesis mea luxu diffluat,

Dat. et Berol. 3. *Quid tres Palatt.* ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *Quin* ex ingenio H. Voss. *æternus* Beroll. 1. 3. Dat. et Scal. rec. *urbisque* cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. Par. Corv. Guelf. 1. 2. 3. 4. Reg. ed. pr. min. Rom. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 2. *urbique* ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *tumultus* Angl. 5. Guelf. 1. 4. omnes Beroll. et Stat. Witt. 2. unus Broukh. Dat. Scal. rec. edd. pr. maj. et min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *tumulti* Reg. *tumultu* Corv. Guelf. 2. 3. cod. Lips. et Ald. 2. *tumulu* Par.—46 Ed. Rom. *variis pro validis*: Cod. Lips. *mille columna ignes*; omnes omnium libri *mille*, exceptis paucis, in quibus *multa*, quod primus reposuit Aldus: ex hac Aldi lect. *fulsa columna* formabat Heins. *columna* Par.—47 Colb. *montes*: Ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Lips. et *intra*; Reg. Voss. 4. et ed. pr. min. *ut inter*; Guelf. 3. pro v. l. *intus*.—48 *Negligit* Angl. 3. 4.—49 *At mihi* Exc. Scal. quod refutat Heyn. ‘Non male tamen Tibullus paupertatem suam opponeret opulentiaæ prædatoris, seseque subito revocaret vs. 51. 52. nec offensionem foret vs. 63. repetita formula *At tibi*, si hoc loco legeretur *At mihi*. Huschk. *At te* unus Broukh. et Berol. 2. *At tibi lenta* ed. pr. maj. et Vicent. *tibi* exhibent etiam Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. Stadiani, Par. ed. pr. min. cum aliis: *trahunt* Colb.—51 *Hei mihi* unus Lips. et unus Palat. *divitiis* Vat. 1.—52 Berol. 2. Colb. et unus Broukh. *venient*.—53 Laud. et Angl. 2. *urbes*.—54 Dat. *inspicienda*; Berol. 1. *conspicienda venus*

NOTE

nempe ad voluptatem struit ædificia, huic lapis exoticus et peregrinus curæ est; nam advehantur ex Phrygia, Numidia, Pæro, et aliis regionibus marmora.

46 *Mille columna jugis*] *Columna* lapis est oblongus et magnus, qui, ob magnitudinem et gravitatem, advehitur per urbem magno cum tumultu et magno labore plurimorum parium boum.

47 *Claudit et indomitum moles mare*] Excipiuntur magnificis ædificiorum molibus maris inundationes, ut pis-

cium fiat quasi receptaculum, in quod tuti et læti negligent tempestatem. Horat. ‘Contracta pisces æquora sentiant, Jactis in altum molibus; huc frequens Cœmenta demittit redemptor, Cum famulis, dominusque terræ Fastidiosus.’

49 *Samiæ convivia testæ*] Samos insula est maris Ægæi, quæ vasis olim fictilibus egregie fabricatis insignis fuit.

50 *Fictaque Cumana lubrica terra rota*] Eadem, qua Samos insula, laude floruerunt Cumæ civitas Campaniæ;

Illa gerat vestes tenues, quas foemina Coa 55
 Texuit, auratas disposuitque vias.
 Illi sint comites fuscii, quos India torret,
 Solis et admotis inficit ignis equis.
 Illi selectos certent praebere colores,
 Africa puniceum, purpureumque Tyros. 60
 Nota loquor; regnum ipse tenet, quem saepe coegit
 Barbara gypsatos ferre catasta pedes.—

et in publicum prodeat spectanda muneribus meis; ut ipsa gestet subtilia et levia indumenta, quae Coa mulier texuit, et in quibus aureum iter descripsit. Isti sint assectae atri, quos urit India, et Solis ardor equis appositis infuscat. Ipsi colores exquisitos dare contendunt, puniceum Africa, et Tyros purpureum. Omnibus explorata dico: ipse principatum obtinet, quem catasta peregrina frequenter compulsi

~~~~~

meis.—55 *Illa gerit* Beroll. 1. 3. 4. Witt. 2. unus Bronkh. Dat. Angl. 4. Corv. Reg. Guelf. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. et Rom. *geret* Berol. 2. *Choa* Angll. 3. 5. Par. edd. pr. maj. min. et Venet. 2. *Thoa* Angl. 4. *Cea* unus Bronkh. *Cea* Vicent. quod Mur. adeo defendebat, et in sua recensione recepit.—56 ‘Ayrman. in Vita Tibull. §. 14. legebat auratis d. viis; sed sic deberet *distinxit, discrevit*, vel simile verbum esse.’ *Heyn. vias in vices* mutavit Burm.—57 *Illi sunt* Angl. 5. et ed. Rom. *fusi* Angl. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. et Rheg. *fuscæ quas* Guelf. ex emendatione: *semita torret* Vat. 4. et Colot. *terret* Berol. 4.—58 Unus Bronkh. *aquis.*—59 Bronkh. 2. 3. Dat. Beroll. 2. 3. Venet. 2. et Rheg. *se lectos*: Berol. 4. *cernent.*—60 *Affrica* Par. *Aphrica* ed. pr. maj. *puniceos* Beroll. 1. 3. *supraser. syll. um* in Berol. 1.—61 Berol. 4. *regum*: Colb. Exc. Lips. Guelf. 3. Dat. et Berol. 1. *ipsa*; Guelf. 3. *quoi pro quem*; unus Stat. *quam*; ed. pr. maj. Rheg. et Lips. *qui*; Par. Exc. Lips. Witt. 2. Scal. rec. Angl. 5. et ed. pr. min. *quæ*; unus Bronkh. *quia*; cod. Lips. alius Stat. *mnus* Bronkh. Witt. 1. Exc. Perr. Vatt. 1. 2. Vicent. et Venet. 1487. 1491. 1493. *quem*; Berol. 4. *qua.*—62 Reg. Corv. Exc. Lips. cod. Lips. et Mattii liber ap. Bronkh. *luxatos*; Colot. *lapsatos*; Angll. 3. 4. *lupsatos*; Witt. 2. exc. Scal. et Berol. 1. *bissatos*; Angl. 5. *gypsatos*, vel *luxatos*; Par. et ed. pr. maj. *gipsatos*; Beroll. 2. 3. 4. edd. Rom. et Lips. *gypsatos*: Berol. 1. *carastra*, et a marg. *catasta*; Berol. 2. *catastra.*—

NOTÆ

unde Cumani calices, de quibus Varro apud Nonium in verbo ‘Obba.’

55 *Fœmina Coa*] Cos est insula maris Ægæi, quæ arte lanificii ita claruit, ut κατ’ ἐξοχὴν quasi subtili et artificioso opere textus amictus ‘Cous’ dicatur.

56 *Auratas disposuitque vias*] Hoc est, fila aurea cum tela subtili intextuit: unde auro chlamys intertexta dicitur.

57 *Quos India torret*] India regio est Asiæ vastissima, ad Solis ortum

posita, quæ perpetuo calore torretur, ntpote quæ ad Solem proxime accedit.

60 *Africa puniceum, purpureumque Tyros*] Duplicem purpuræ colorem tangit; puniceum enim quasi violaceum Africa procreat; purpureum quasi rubeum Tyrus Phœniciae in Syria civitas praebet, ubi omnium optima purpura.

62 *Gypsatos ferre catasta pedes*] Venalium servorum pedes Antiqui creta vel gypso denotabant, eratque hoc

At tibi, dura Ceres, Nemesin quæ abducis ab urbe,
Persolvat nulla semina terra fide.

Et tu, Bacche tener, jucundæ consitor uvæ, 65

Tu quoque devotos, Bacche, relinque lacus.

Haud impune licet formosas tristibus agris

Abdere : non tanti sunt tua musta, pater.

O valeant fruges, ne sint modo rure puellæ ;

Glans alat, et prisco more bibantur aquæ. 70

gerere pedes cretatos. Tibi vero, o messis aspera, quæ Nemesin a civitate removes, humus nulla fide reddat semina. Tuque, o mollis Bacche, dulcium racemorum sator, tu etiam, o Bacche, dedicatos lacus desere. Nefas est impune pulchras puellas abscondere in agris inamænis. O pater Bacche, non tanti sunt vinu tua. O segetes pereant! dummodo puellæ non remaneant in agris. Glans, ut olim, nutritiæ homines, et veteri ritu pura potetur aqua. Glans nutritiæ Antiquos, et ubique

63 ' Iterum hic ad argumentum prioris carminis redit Poëta, potestque adeo illi subtexi, ut Scal. fecit : cui hi versus sunt 33. et sic porro : subjecti illis, *Fabula nunc ille est.*' Heyn. Vide ad initium hujus Eleg. item ad vs. 31. *A tibi Hamb. Ceres ex emend. Heinsii recepit Broukh. vulgo ubique legitur seges ; Statiani, Witt. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Venett. et fere omnes exhibent Nemesin ; Scal. dedit Nemesin, eumque secutus est Broukh. qui abducis omnes Stat. Witt. 1. 2. Bronkh. 2. 3. Beroll. 1. 2. 3. 4. Laud. Exc. Pocc. Dat. Vat. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Lips. et Rheg. in qua deest tibi ; Par. Nemesin qui abducit ; cod. Lips. Nemesin q ducis ; unde alii fecerunt quia ducis, ut est in Guelff. 1. 4. Brix. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. quæ abducit unus Broukh. quæ ducis Aldd. et Exc. Scal. quæ abducis Scal. quod firmant Guelff. 2. 3. Exc. Perr. Colot. et Vat. 1. abducis abunde Angl. 4.—64 Pro terra in nonnullis certa.—65 Et tibi Bacche Guelff. 1. 4. et Rom. At tu Colb. et Brix. ille etiam cum uno Broukh. et Berol. 2. conditor pro consitor : ed. pr. min. Tu tibi bacche t. jucundæ consitor uvæ.—66 Tu quoque devotis Reg. Phæbe Dat. et Beroll. 1. 3. focus Exc. Lips.—68 Addere in cod. Lips. Berol. 4. uno Bronkh. et Brix. ' hinc formatus est versus spurius, qui legitur infra vs. 77.' Huschk. Guelf. 2. non tanti sint ; Guelf. 3. pro v. l. tua dona.—69 ' Vim addes si interpunxeris,*

NOTE

insigne venalitiis gregibus, ut cretatis seu gypsatis pedibus venirent. Ovid. Amor. lib. i. Eleg. 8. 'Nec tu si quis erit capitis mercede redemptus, Despice gypsati nomen inane pedis.' Jnvenal. Sat. i. 'Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis.'

Catasta] Pegma quoddam lignicm, Scaliger vult etiam aliquando fuisse ferreum, in quo venales exponebantur servi, et eorum possent omnia membra inspicere. Aliis, catasta locus est, in quo iidem venales servi serva-

bantur. Martialis in Mamurram : 'Sed quos arcanae servant tabulata catastæ, Et quos non populus, nec mea turba videt.' In Martyrologiis autem et Historiis Sanctorum catasta sumitur pro equuleo, atque etiam pro quovis pegmate ligneo, cui imponi solebant qui variis suppliciis afficiebantur.

63 *Nemesin quæ abducis*] Nemesin nomen est amicæ, cujus absentiam ab urbe dolet Poëta omnium elegantissimus.

66 *Devotos, Bacche, relinque lacus*]

Glans aluit veteres, et passim semper amarunt;

Quid nocuit sulcos non habuisse satos?

Tum, quibus aspirabat Amor, præbebat aperte

Mitis in umbrosa gaudia valle Venus.

Nullus erat custos, nulla exclusura dolentes

Janua. Si fas est, Mos, precor, ille redi.

* * * *

Horrida villosa corpora veste tegant.

75

perpetuo amaverunt. Quid illis fuit incommodi nondum possedisse agros consitos? Tunc Venus benigna palam ministrabat in opaca valle delicias iis, quibus facebat Amor. Nullus erat excubitor, nullæ fores prohibituræ erant cupientes intrare. Ah! si liceat, revertere, quæso, ista consuetudo. Ah! facessat industria, et delicatæ leges mei exornandi; squalidum corpus velabo hirsuto indumento. Jam si mea

O valeant fruges! ne sint modo rure puellæ, Glans alat. Heyn. modo ne sint Witt. 1.—71 Guelf. 1. 4. Rom. et Brix. ut p. s. amarent.—72 Quis docuit, sulcos nos habuisse satos? in uno Stat. improbante Heyn.—73 Tunc Reg. Beroll. 1. 3. 4. Witt. 1. 2. Dat. Angl. 2. 3. et Par. aspirat amor Berol. 3. aperta Colb.—74 Angl. 3. 4. et Corv. nocte; Bern. nemo pro Venus.—75 Omnia ab hoc versu usque ad Carminis finem desunt in Voss. 1. exiussura ed. pr. min. ‘Ait Broukh. in nonnullis esse dolentes: immo vero nullum librum scriptum vel excusum vidi et audivi, qui aliter legeret; nec in alia præterquam in Scaligeriana, exaratum est volentes; nec vero satis sedulo curata est ea editio, ut adeo omnino dubitem in ullo libro ita legi.’ Heyn. volentes certe extat in tribus Vossianis; et forsitan sic legendum est ap. Broukh.—77 Hexametro illi, quem Heyn. eiecit,

Ah! pereant artes, et mollia jura colendi;

ut est in Corv. Guelf. 1. 3. Monac. Voss. 5. Beroll. 1. 3. 4. et Berol. 2. ab s. m. (Par. edd. Rom. et Venet. 1487. 1491. 1493. rura pro jura exhibent; ed. pr. min. crura,) alii libri substituunt hunc,

O utinam veteri peragrantes more puellæ.

Alii multi, ut Guelf. 3. utrumque deinceps habent. In Guarn. Exc. Lips. Guelf. 4. Zwic. 1. ed. pr. maj. Lips. et Rheg. omissus est uterque hexameter, legiturque eorum loco hic,

Mos precor ille redi, patientur rursus ut olim

Horrida villosa corpora veste tegant;

et sic Berol. 4. a marg. nisi quod pro Mos habet Mox; Guarn. exhibet patienter, Exc. Lips. patientes. ‘Hæc diversitas suspicionem injicere poterat,

NOTÆ

Consecratos, dedicatos: lacus hoc in loco est vas aliquod amplum, in quod influit mustum expressum, dum defluit e torculari.

71 *Passim semper amarunt*] Promissive, ac sine invidia, et ubique, sine ullo discrimine. Significat Tibullus Antiquos illos ætati Saturniæ supares gaudia inter se communia, et amores sine rivalitate aut æmulatione

exercuisse.

77 *Jura colendi*] Verbum ‘colere,’ circa curam vestimentorum frequens est. Juvenal. ‘vel Thaida nullo cultam palliolo.’ Martial. ‘Nec sic in Tyria sindone cultus eris.’ Ovid. ‘Cui color infelix? aut cui placuisse laborem? Ille mei cultus unicus auctor abest.’

Nunc si clausa mea est, si copia rara videndi,

Heu miserum, laxam quid juvat esse togam ?

80

Ducite ! ad imperium dominæ sulcabitur agros,

Non ego me vinclis verberibusque nego.

amica obserata est, si nulla potestas est intuendi ; heu me infelicem ! quid prodest vestem fluxam esse ? Abducite me, ad jussa dominæ proscindemus terram : non ego me subtraho compedibus et flagris.

verum hexametrum excidisse, et ejus loco illos tres importune inculcatos esse.' *Heyn.* Rursus in cod. Lips. Berol. 2. et quibusdam aliis extremo isti hexametro substitutus legitur hic,

Detur ut accedam dominæ pro velle loquarque,

sive *per velle*, ut in nonnullis. Extiterunt etiam, qui novam lacunam nova interpolatione explerent,

Ah pereant artes et mollia jura colendi,

Abditur in solis si qua puella locis :

O utinam veteri peragrantes more puellæ

Horrida villosa, &c.

Hos quatuor versus ita descriptos habent ed. min. Bartol. et Vicent. nisi quod ed. min. ut supra dictum est, *crura* pro *jura* exhibet, et Vicent. *Ha* pro *Ah*. Tandem in marg. Vicent. quæ servatur in Bibliotheca Gotting. vir quidam doctus versum descripsit sub Pontani nomine, quem in ipsum contextum in-vexit librarius Gueif. 2. 'Hujus igitur versus auctorem manifestum habemus. At nec illi incogniti sunt, qui priores istos confinxerunt, *Ah pereant artes, &c.* et, *O utinam veteri, &c.* Nam in Reg. priori ascripta est nota, 'Seneca supplevit sic,' (etiam in Par. 'Seneca supplevit,) posteriori, (qui in Par. non comparet,) 'Philelphus vero sic.' Quo igitur jure Tibullo obtrudi possit Senecæ versus, præsertim tam misere consarcinatus, ut sorex etiam sine ista Reg. adde etiam Par. nota suo ipsius se indicio prodidisset ? Deinde et Scaliger offendit et Heinsius in mira illa locutione, *mollia jura colendi*. Nam hic malebat *mollia rura colenti* ; ille *mollis cura colenti*, in mente, nisi fallor, habens famosum versum Hesiodi *Ἔργ. 66.* (Ruhnk. Ep. Crit. 1. p. 81.) *Καὶ πῶθον ἀργαλέον, καὶ γυιοκόρπον μελεδῶνας.* Sed nec hæc *cura colendi* versum reddit comptiorem, nec illa *mollia rura* ei detrahunt tanquam villosam horros vestem. Propert. iv. 11. 18. 'Det pater hic umbræ mollia jura meæ.' *Huschk.* 'Ceterum duo hæc disticha a Scaligero in lib. 1. El. 8. post vs. 66. rejecti fuerant. Versus 79. 80. alienos a me haberi jam professus sum. Saltem prior, *Nunc si causa mea est, &c.* a mala manu venit.' *Heyn.*—78 Beroll. 1. 2. *villosa* : Scal. inventum *tegam*, quod exhibent unus Broukh. Berol. 2. (Berol. 1. a marg.) et Goth. cum Broukh. Par. 1723. et H. Voss. recepit Bach, probante *Huschk.* *tegar* malebat Barn. 11.—79 'In his mendum latere ratus Scal. substituit, *Nunc si clausa mea est, si copia nulla videndi*, quod Heynius etiam in tali sententia requirit, ego non requiro. Nam si nulla copia videndi puellam supererat, cur tandem rus ire, vel 'duci' vs. 81. volebat amator eo, quo commigraverat puella ?' Nempe propterea hoc volebat, ut saltem haberet copiam, quamvis raram, videndi puellam in villa quadam latentem. Sed Heynius porro utrumque versum, certe priorem, a mala manu venisse censet. Ego, si alteruter ejciendus sit, cur posteriorem potius, quam priorem ejciendum censeam, cum aliæ me movent causæ, tum quod aucter hoc loco ob oculos habuisse videtur Terentium Eun. iv. 2. 8. Ibi Phædrria, qui rus abierat, puella in urbe relicta, mox rediens in scenam, quid secum interea cogitaverit, narrat.' *Huschk.*—80 *Heu ! misero*, præeunte Stat. probante Heins. dederunt H. Voss. et Bauer. *Eu miserum lapsam* cod. Lips. *lappam* habent etiam Eborac. Ask. et Beroll. 1. 3. *Heu miseram laxam* Berol. 4. et Stat. Heinsii emend. in *laxaq. l. e. toga* inculcaverat Broukh. servavit *Heyn.*

Ceteri omnes et scripti et impressi in *laxam g. l. e. togam* consentiunt. 'Vidi ipse librum scriptum in *laxa...toga* exhibentem. Sed sive hoc modo legeris sive illo, habebis semper versum dignum, qui adjungatur superiori illi: *Ah pereant artes et mollia jura colendi! Me miserum laxam quid juvat esse togam?*' Huschk.—81 Voss. 1. *et imperium*; Goth. *et imperio*: in textum hoc importavit H. Voss. 'De veritate hujus lectionis admodum dubito. Num fortasse locutio, *ad imperium* librarios fefellit?' Bach.—82 Berol. 1. Goth. Voss. 4. Ask. ed. pr. min. et Bartol. *negem*, quod reposuerunt H. Voss. et Bach. 'Ceterum extremo hoc loco ut dicam, quod sentio, nullus versus deesse, sed unus superesse videtur. Duo ejusdem sunt argumenti vs. 78. et vs. 80. Hoc ejecto oratio bene sic procederet:

*Nullus erat custos, nulla exclusura dolentes
Janua. Si fas est, mos, precor, ille redi.
Nunc si clausa mea est, si copia rara videndi,
Horrida villosa corpora veste tegam.
Ducite! &c.*

Hæc probabilis videbitur conjectura, etiamsi retineatur vulgata lectio, si *copia rara videndi*; cui substituere possis, *sit copia rara videndi*; pro modo *sit, si sit*, quæ particula sæpe omittitur. Virg. *Æn.* vi. 31. Priscian. p. 1145. Terent. *Heaut.* iii. 1. 78. Horat. i. *Epist.* 16. 54. Huschk.

NOTÆ

81 *Ad imperium dominæ*] Alias servi in compedibus rusticum opus faciebant: unde illa apud Plinium querela de imminuta agriculturæ dignitate lib. xviii. cap. 3. 'At nunc,' inquit, 'eadem illa vincti pedes, damnatæ manus, inscripti vultus exercent.' At primis temporibus Reipublicæ Romanæ ipsorum manibus Imperatorum

colebantur agri, gaudente terra, vomere laureato, et triumphali aratore. Per *vincla* igitur intelligit compedes, quas non detrectat, modo ad amicam ipsi pateat accessus; quod ipsum jam supra significavit lib. i. 'Non sæva recuso Verbera, detrecto non ego vincla pedum.'

ELEGIA IV.

Hic mihi servitium video dominamque paratam.

Jam mihi, Libertas illa paterna, vale.

Nunc sentio mihi servitutem atque heram comparatam esse: vale nunc mihi, o

~~~~~

In ed. pr. min. hæc legitur inscriptio, *Conqueritur de nemesi*. Paulo copiosior est in ed. pr. maj. *Conqueritur de Nemcsi quod sit amoris vinculis innodatus*.—1 *Dic mihi* Brix. ed. Lips. et Venet. 2. et Berol. 3. a m. sec. *Sic mihi* Berol. 3. cod. Lips. Par. Reg. Corv. Guelff. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Angl. 2. ed. pr. min. Venet. 2. Rhag. aliæ usque ad Scal. *Hic mihi* plur. ap. Stat. sex ap. H. Voss. Berol. 4. a m. sec. et ed. pr. maj. quod reposuit Scal. *videor* Angl. 2. *dominamve* Dat. et Scal. rec. *parari* nms Broukh. et Lips. *peractam* in Angl. 4.—2 Par. *paterve*: Lips. *valle*; ed. pr.

NOTÆ

1 *Hic mihi servitium*] Alii cum Hoc autem Carmine Poëta conquer-
vetustioribus codicibus legunt, *Sic*. ritur de Nemesi sua amica, vehementer

Servitium sed triste datur, teneorque catenis ;

Et nunquam misero vincla remittit Amor.

Et, seu quid merui, seu quid peccavimus, urit.

5

Uror, io ! remove, sæva puella, faces.

libertas ista patria. At dura servitus imponitur, constringor vinculis, et Cupido nunquam infelici relaxat catenas: et me excruciat, sive aliquid commerui, sive aliquid deliquimus. Exuror: heu puella dura! ardentis procul amore tædas tuas.

min. Bartol. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *veni*, quod etiam exhibit Angl. 5. a m. sec. 'Quæ lectio inde orta est, quod, quorsum pronomen *mihî* referrent, dubitabant editores. Nempe hoc pertinet ad verbum *vale*. Profert. III. 21. 15. 'Romanæ turres et vos valeatis, amici, Qualiscumque mihî tuque, puella, vale.' Vel omnis hujus loci distinctio delenda est, vel ea adhibenda, quam apposui, copula, non dixerim, ineleganter inserta.' *Huschk.* —3 Par. et edd. pr. maj. et min. *catenis*. Sprengel. p. 138. totum h. l. ita corrigere maluit, *Heu! mihî s. v. d. paratam. Jam m. (l. i. p. vale) Servitium heu! triste datur, &c.*—4 *Ut* Exc. Lips. et Vat. Heins. 1. *remittit* Par. Corv. nonnulli Stat. Witt. 1. Broukh. 2. 3. Beroll. 1. 3. 4. Dat. Scal. rec. Angl. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. et Rheg. quod Heyn. falso narrat invexisse Scaligerum; *remittat* Exc. Lips. nms Stat. Colot. et Gryph. 1534. *remittit* testantur Witt. 2. Broukh. 1. Berol. 2. a m. sec. Guelf. 1. Colb. Venet. 2. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. quod revocavit Vulpus.—5 Nulla in codd. sive in edd. vett. conspicitur discrepantia, præter *Veneri* pro *merui* in Rom. et *uror* pro *urit* in Angl. 5. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. Gryph. et Plant. *urit* enim testantur cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Corv. Dat. Broukh. 1. 2. 3. Laud. omnes Stat. quinque Palatt. Scal. rec. Angl. 2. 3. 4. omnes Beroll. alii ap. H. Voss. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Brix. Ceterum h. l. misere exercuit criticos. Heins. 'merere' et 'peccare' idem esse existimans, emendat, *seu nil peccavimus, urit*: Heyn. *Et seu nil. m. seu quid, &c.* sed postea malebat, *Et seu quid metuit*, scil. Amor; tandem corrigit, *Et scavit Veneris, si quid peccavimus, ira.* 'Vana omnia et a re aliena. Neque vero 'merere' h. l. dictum est in bonam partem, sicut existimat Wunderlich. sed haud dubie in pejorem, idque, quod transcurso recte ponit Vossins, plus est, quam 'peccare.' *Huschk.* *Heu heu! quid merui, heu conj.* Bach, Goerenzio probatam, ex Vindob. citat Lachm. ad Propert. p. 126. qui ibid. ita scribit, 'Unum Tibulli locum afferre juvat, II. 4. 5. a Bunsenio nostro conjectura palmaria ita restitutum, *Eheu quid merui? heu quid peccavimus? uror, Uror io!*' &c. Sed hanc conj. improbant Bach et *Huschk.* Ad vulg. vindicandam idem Bach laudat Terent. And. I. I. 112. 'Quid feci? quid commerui, aut peccavi pater?'—6 Cod. Lips. et ed. pr.

NOTE

terque dolet, quod ipsa, pecuniarum pretio devicta, aliis amatoribus succubuerit, quodque ipsam sibi reconciliare non liceat, nisi datis muneribus illos amatores superarit.

2 *Libertas paterna*] Ant quam accepit a patre, aut antiqua et pristina illa, qua nulli unquam serviebat; quasi nequeat ab imperio et servitio sese aspernantis amicæ liberari.

3 *Teneorque catenis*] Cupit ab amore Nemesis solvi, sed ita irretitum se dolet, ut id fieri non possit.

5 *Et, seu quid merui*] Hoc verbum *merui*, raro usurpatur a Tibullo, ut hic et lib. I. Eleg. 5. 'Non ego, si merui, dubitem procumbere templis.' Significat enim, 'si deliqui,' vel, ut Antiquiores loquebantur, 'si commercii culpam,' vel 'noxam,' quod

O ego ne possim tales sentire dolores,
 Quam mallet in gelidis montibus esse lapis,
 Stare vel insanis cautes obnoxia ventis,
 Naufraga quam vasti tunderet unda maris! 10
 Nunc et amara dies, et noctis amarior umbra est;
 Omnia jam tristi tempora felle madent.

O quam ego optarem fieri cautes in montibus algidis, aut rupes hævere ventis furentibus exposita, quam illiderent procellosi fluctus immensi pelagi. Jam mihi et lux gravis est, et noctis umbra gravior. Etenim tempus omne mihi affluit atra amaritudine; nec me juvant Elegiæ, nec Apollo ipse can-

min. *scava*.—7 *O ego ut possim* cod. Lips. *possim* etiam habent Par. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Venet. 2. *possem* Colb. Laud. Dat. aliquot ap. H. Voss. Angl. 2. Beroll. 1. 2. 3. Brix. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. *labores Corv.*—8 *Quam malem* ed. pr. min. Nullus liber præpositionem in h. l. omisit: at omisit H. Vossius.—9 Berol. 1. *cautex*.—10 Exc. Lips. Par. Guar. *quam vitrei t. unda*: Berol. 2. *canderet*, et a marg. *tunderet*; in marg. Scal. 1. penes editorem ‘*tonderet*, vel *conderet* V. C.’ Broukh. ex Florent. Thuan. et Colbert. reposuit *ira maris*, quibus accedit Voss. 5. Heynius vulgatam tuctur, quia *unda* melius caute tunderi videatur quam *ira*, inprimis quia pro elegorum humilitate nimis gravis et epica vox sit, ‘iram maris naufragam tunderi cautes:’ sed hanc rationem improbat Huschk.—11 Huic disticho in cod. Lips. præpositum est posterius 13. 14. *Nec prosunt, &c.* Prius et deest in ed. pr. maj. et Rheg. *Lux et amara die; sed noctis amarior umbra est* V. D. quidam in Act. Soc. Traj. p. 192.—12 *Omnia nam* Par. Beroll. 1. 2. alii, cum edd. pr. maj. min. Rheg. et vulgg. Huic particulæ, non multum aberat, quin Broukh. emend. suam *nunc* substitueret, repetitione, ut ait, nec insnavi neque apud puras aures insolente, et (quod caput est) sensu rectissimo. Sed addit, ‘quamquam mea mihi conjectura nonnihil blanditur, malo tamen priscis libris accedere, ut *jam* legatur.’ Nempe sic legitur in Colot. Exc. Lips. Bern. quatuor Voss. et Beroll. 3. 4. *tempore* Beroll. 1. 3. et ed. Lips. ap.

NOTÆ

etiam demonstrat quæ sequuntur, seu quid peccavimus.

6 *Io! remove*] *Io* aliquando dolendi particula est, ut hic et apud Ovid. ‘*Illa quidem clamabat io carissima mater, Auferor.*’ Interdum exprimit lætitiæ gesticientis affectum. Ovid. de Art. Am. II. ‘*Dicite io Pæan; et io bis dicite Pæan.*’

Faces] Perpetuo, passim, et ubique queruntur amantes ardere sese, et amoris ignibus et amicæ flammis devorari.

8 *Gelidis montibus*] Excelsi montes aut ventis et fulmine semper afflantur, aut gelu rigescunt et nivibus.

11 *Noctis amarior umbra*] *Noctis umbra* dicitur, pro, ‘nox umbrosa,’ ut Juvenal. dixit: ‘*Crispini jucunda senectus.*’

12 *Tempora felle madent*] ‘*Madere*’ significat hic, ‘plenum esse,’ translatione sumta ab ebriis et saburratis probe, et iis qui suum abdomen vino complerunt madefeceruntque. Unde apud Plautum ‘*madidi*’ dicuntur ‘*ebrii.*’ Significat Poëta se vehementer angi amore suo. Plautus in Cistell. ‘*Namque Ecator Amor, et melle et felle fecundissimus, dulcem gustum dat aliquando, sed amarum ad satietatem usque congerit.*’

Nec prosunt elegi, nec carminis auctor, Apollo;

Illa cava pretium flagitat usque manu.

Ite procul, Musæ, si nil prodestis amanti;

15

Non ego vos, ut sint bella canenda, colo:

Nec refero Solisque vias, et qualis, ubi orbem

Complevit, versis Luna recurrat equis:

tuum præses. Nam ista amica semper postulat mercedem concava vola. Longe a me discedite, o Pierides, si non juvatis amatorem. Ego vos non celebro, ut prælia sint cantanda: neque describo solis iter, et cujusmodi Luna, quando

*****

Heyn.—15 In Florent. ap. Stat. *nihil*; unde Broukh. edidit *nil*, quod confirmant Voss. 2. 3. 4. 5. Vindob. Monac. et Guelf. 3. a m. sec. sic etiam Aldd. Dous. et Cant. *non* exhibent cod. Lips. Par. Beroll. aliique omnes.—16 *Pro colo* Sprengelius conj. rogo, hoc sensu: 'Non ego vos interrogo, quomodo,' &c. improbante Bach.—17 Multi codd. in his etiam Lips. Par. et Dat. habent *aqualis* vel *equalis*; et sic edd. Rom. et Brix. Edd. pr. maj. min. Barthol. Vicent. et Rheg. exhibent *et qualis*; at Venet. 1491. 1493. *nec qualis*, ut est in Angl. 5. et Guelf. 1. 'Et hoc malebat Heinsius, sine dubio hanc ob causam, quod, præcedente negatione, et negandi item vi inferri censeret. Quæ constructio nuper etiam Lachmannum, virum ingeniosum, in errorem conjecit ad Propert. i. 16. 11. 'Nec tamen illa suæ revocatur parcere famæ, Turpior et sæcli vivere luxuria.' Hoc ille distichon unciatum edidit, tanquam subditivum, negans 'et' sumi posse pro 'nec.' Gravis error, qui ne latius serpat cavendum est. Sed jam longissime manavit. Hoc vulnus literis his inflixit Bentl. ad Hor. Epod. xvr. 6. et i. Sermon. 6. 68. docens, disjunctivas particulas 've,' 'vel,' 'aut' post 'neque' negandi vim habere, conjunctivas 'ac,' 'et,' 'que' post 'neque' positas, non habere. Hanc doctrinam propagavit illo non minor literarum antistes Ruhnkenius ad Velleium II. 45. assumerunt passim alii minorum gentium Critici. Exortus tamen interea est unus, multiplici item vir doctrina, Wyttenbachius, qui, sive dissimulans sive ignorans præceptum illud, simpliciter pronuntiaret, copulativas particulas præcedente negatione negare vel negationem repetere apud Latinos. Quo inductus argumento? Nempe, cui Ruhnkenius ipse post Mur. et Hemsterhus. tribuebat plurimum, exemplo Græcorum, quibus usitatum est, post negationem καὶ ponere ita, ut negatio repetatur. Vide Bibl. Crit. T. III. P. 4. p. 4. Sed in Tibullo copulam tnetur ipsa verborum grammatica constructio, *Nec refero Solisque vias, et qualis ubi orbem, &c.* Verba, *ubi orbem Complevit*, unciata comparant in ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. Eadem edd. cum ed. pr. min. Venet. 2. et Brix. *ubi* habent. Venet. 1491. 1493. Aldd. et Plant. *ut*. Et hoc quidem extat in quibusdam libris, (Guelf. 1. Reg.) etiam in uno Voss. E contrario in omnibus Statt. Par. cod. Lips. Exc. Perr. alisque est *ubi*, quod denuo reponit Scal. Recte credo.' *Huschk.*—18 Cod. Lips. Par. Witt. 2.

NOTÆ

13 *Carminis auctor Apollo*] Quippe qui Poëtis præest, utpote Cantus, Musicæ, et Carminis inventor.

14 *Cava pretium flagitat usque manu*] *Concava vola.* Propert. lib. i. Eleg. 3. 'Nunc furtiva cavis poma dabam manibus.' Cava manu Veteres pecuniam flagitare solitos significat

Suetonius in Vespasiano: 'Nuntiantes legatos decretam ei publice non mediocris summa statuum Colosseam, jussit ut continuo ponerent, cavam manum ostentans, et paratam basin dicens.'

17 *Nec refero Solisque vias*] Non res Astronomicas scribo, nec Solis

Ad dominam faciles aditus per carmina quaero.

Ite procul, Musæ, si nihil ista valent.

20

At mihi per cædem et facinus sunt dona paranda,

Ne jaccam clausam flebilis ante domum ;

Aut rapiam suspensa sacris insignia fanis :

Sed Venus ante alios est violanda mihi.

Illa malum facinus suadet, dominamque rapacem

25

Dat mihi ; sacrilegas sentiat illa manus.

O pereat, quicumque legit viridesque smaragdus,

Et niveam Tyrio murice tinguit ovem !

cursum confecit, conversis equis regreditur. Appeto per versus accessum commodum ad heram. Longe discedite, o Camænæ, si nihil versus possunt. Atqui mihi munera quaerenda sunt per cædes, et flagitia, ne miserabilis jaccam ante cædes puellæ obseratas. Aut potius abripiam signa sanctis Deorum aris appensa: at Venus præ reliquis omnibus mihi venit lædenda. Ipsa me impellit ad improbum flagitium, et præbet mihi amicam avaram. Ipsa experiatur impias manus. O utinam male pereat quisquis colligit virides smaragdus, et inficit albas oves Tyrio

*****

Bronkh. 2. 3. Dat. Angl. 5. omnes Beroll. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rleg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *recurrit*, quod revocaverat Scal. eumque secuti sunt Broukh. et Vulp. *recurret* Basil. *recurrat* testantur Angl. 2. 3. 4. duo ap. Broukh. Colb. Hamb. Voss. 4. Zwic. 2. Corv. Reg. cum Ald. 2. Mur. Dous. Passer. et Cant.—21 *Aut* Guelf. 3. et Angl. 2. Goerenz. mavult *An*, signo interrog. post *fanis* vs. 23. posito. Duo disticha 21.-24. post vs. 12. in Berol. 2. sequuntur.—22 *Fuit*, qui mallet *clausæ*, ne bis syllab. *an* recurrat.—23 Scaliger e suis Exc. reposuerat *focis insignia sacris*, et sic etiam in Beroll. 1. 3. Statt. Palatt. Witt. 2. Exc. Perr. Dat. et Ask. *phanis* ed. pr. maj. et Venett. 1491. 1493 *fanis* habent cod. Lips. Par. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Laud. et Venet. 1487. pro quo *donis* in Angl. 5. et Hamb. *tholis* Heins.—24 *Et* Witt. 1. Laud. et Angl. 2. 3. 4. *ante alias* Par. a. m. pr. Guarn. Reg. Guelf. 1. Bartol. Venett. 1491. 1493. et Basil. *sit pro est* in Angl. 3. 4. *veneranda* Berol. 2. *Dcos* pro *mih* Col. ‘Hoc librarius transtulit e iv. 13. 16. ‘Quæ sola ante alios est mihi magna Deos.’ *Huschk.*—26 Colb. Laud. et Angl. 2. *sentiet*.—27 Laud. et unus Angl. *Ah pereat* : libri omnes habent *smaragdus*, nullus *zmaragdus*.—28 Formam antiquam *tinguit*

NOTÆ

aut Lunæ cursus, aut meatus astrorum varios expono, neque bella canenda suscipio, sed tantum ad dominam aditum facilem Carminum beneficio parare studeo.

22 *Clausam flebilis ante domum*] Hoc nihil durius in amore existimant amantes. Propert. lib. I. Eleg. 5. ‘Tum grave servitium nostræ cogere puellæ Discere, et exclusum quid sit abire domum.’

23 *Suspensa sacris insignia fanis*] Munera Diis oblata, vel arma ad aras deposita, aut alia signa Deorum altaribus ex voto appensa, aut templis affixa.

27 *Viridesque smaragdus*] Smaragdus gemma viridis est et perlucida, cui inter gemmas tertius honos tribuitur; nullius coloris aspectus jucundior est, quam smaragdi.

28 *Tyrio murice*] Apud Tyrum

Hæc dat avaritiæ causas et Coa puellis

Vestis et a rubro lucida concha mari.

30

Hæc fecere malas; hinc clavim janua sensit,

Et cœpit custos liminis esse canis.

ostro. Ille puellis suppeditat occasionem cupiditatis, atque etiam Coa indumenta, et uniones nitidi ex Erythræo pelago. Ista omnia improbas puellas reddiderunt. Inde fores seram et clavim expertæ sunt, et incepit canis esse januarum custos. At

pro vulg. tingit a Broukh. restitutam et codd. Voss. 1. 2. 3. 5. firmatam, cum Voss. Wund. et Huschk. reposuit Bach. Eandem meliores codd. ad Virgil. exhibent. *tinxit* Exc. Pocc. Exc. Broukh. et Vat. 2.—29 Libri scripti hoc loco variant; edd. vet. consentiunt, nisi quod pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Venett. 1487. 1491. habent *causas: et Choa*; Vicent. *causas et cœa*: duo Angl. *Hinc d. a. causas hinc Coa*: Corv. etiam habet *hinc Coa*: ab initio item *Hinc* exhibent dno Voss. unus *Hac*; alter *Nec*; tertius *Hic et*: Bronkh. intulit, ex diversis libris concinnatum, *Hic d. a. stimulus: hinc Coa*: Dous. malebat *Hinc dat*; Heins. *Sic dat*; Heyn. *Nunc dat*, ita ut duæ subjiciantur avaritiæ causæ, et *Coa Vestis et lucida concha*. ‘Sed ut unam avaritiæ causam puellis dat *Coa Vestis*, alteram *concha*, ita tertia latere debet in verbis *Hic dat*. Ea autem est, quæ proxime commemorata fuit, ‘nivea ovis,’ id est, ut Cyllenii verbis utar, vellus ovis album, murice tinctum, sive purpurea vestis. Nam quod vs. 27. etiam *virides smaragdi* commemorantur, hoc impedire poetam non poterat, quo minus orationem ita continuaret, *Hæc dat a. c. et*. Erunt tamen, qui pronomen ad rem vs. 27. 28. commemoratam, univere referendum, et, quod fieri item possit, legendum esse existiment, *Hoc dat a. c. et Coa p. V. et a r. l. c. mari: Hæc,* &c. Huschk. ‘Huschkii emendationem, *Hæc dat,* &c. unice veram (vide Analect. Lit. 1. p. 175.) in textum recipere non dubitavi. Vestigia illius cernuntur in *Hac, Nec*, quas aliquot libri præstant.’ *Bach. stimulus pro causas* in Stadianis, Colb. Palat. 6. Berol. 2. et uno Broukh. *Choa* præter edd. memoratas habent Par. Laud. et Beroll. 1. 2.—30 Gneff. 2. Brix., vetus ed. Lips. ap. Heyn. et Venett. 1491. 1493. *a rubro*, quod dedit Broukh. *e rubro* testantur tres Sant. cod. Lips. Par. Reg. Corv. omnes Angl. Beroll. et Zwicc. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. ed. Lips. ap. H. Voss. Aldd. Mur. Passer. aliæ: *rubeo* Laud. *tunica* pro *concha* in cod. Lips.—31 Scal. *clavim* dedit e Charisio p. 101. eumque secuti Broukh. Voss. et Wund. *clavem* tuentur omnes codd. *sentit* Reg. et Ald. 2. *sensit* cod. Lips.

NOTÆ

Phœnicia urbem, Sarram olim etiam dictam, optima purpura tingebatur: unde ostrum Tyrium, et Sarranum.

29 *Coa puellis Vestis*] *Coæ* vestes dicuntur ab Insula Coa, in qua bombyces mirabili factu telam texunt, ex qua fiunt vestes adeo leves ac tennes, ut nullum corpori nec pudori præsidium afferant, sed luxui tantum ac fœminarum deliciis inserviunt. *Coæ* vestis inventrix traditur Pamphilia Latoi filia.

30 *A rubro lucida concha mari*] Hoc

Joco Tibullus non intelligit illum maris sinum, qui inter Africam et Arabiam longo tractu in terras excurrit, vulgo dictus sinus Arabicus, et in sacris Literis Mare Rubrum: nulli enim ibi legi traduntur lapides pretiosi. Sed intelligit mare Indicum, seu totam illam Oceani vastitatem, quæ ab extremis Indiarum finibus ad Æthiopiæ usque protenditur, quod mare dicitur, Oceanus Orientalis, seu Erythræum, et Rubrum. Audiatur ipse Poëta mentem suam explicans

Sed, pretium si grande feras, custodia victa est,
Nec prohibent claves, et canis ipse tacet.

Heu, quicumque dedit formam cœlestis avaræ, 35

Quale bonum multis addidit ille malis !

Hinc fletus rixæque sonant ; hæc denique causa

Fecit, ut infamis hic Deus esset Amor.

At tibi, quæ pretio victos excludis amantes,

Diripiant partas ventus et ignis opes. 40

si afferas ingens munus, expugnata sunt excubiæ, nec claves te coërcent, et ipse canis obmutescit. Heu ! quisquis Divæ pulchritudinem concessit puellæ rapaci, cujusmodi commodum is plurimis incommodis adjunxit ? Inde lacrymæ, et jurgia strepunt. Illa demum ratio effecit, ut iste Deus Cupido esset probrosus. Tibi vero, quæ expellis amatores superatos mercede, ventus et flamma auferunt divitias tam mala

~~~~~

Statiani, omnes Beroll. Corv. Par. Laud. Exc. Perr. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. cum aliis.—33 Guarn. pro *victa est* habet *incerta* ; Bern. *vincta est* ; Par. *cæca est*.—34 Corv. et Voss. 3. *canis ipsa* ; Berol. 2. *canis et ipse*.—35 Berol. 4. *forma*.—36 Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Angl. 2. Par. Guelf. 1. 2. omnes Beroll. cod. Lips. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Lips. Rom. Brix. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *at-tulit* ; Broukh. 1. Colb. Exc. Lips. Reg. a m. sec. et Voss. 1. 2. *abdidit*, quod cum Dous. Passer. et Cant. dedit H. Voss. Guelf. 3. a marg. *abdidit*, vel *ad-didit* ; posterius habent Exc. Heins. Vat. *ipse* omnes Berol. cod. Lips. Par. edd. pr. maj. et min. *ipsa* Colb. *ille* unus Stat. Exc. Pocc. et Venett. 1491. 1493.—37 *Hinc rixæ fletusque* Guelf. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. quam structuram, præeunte Vossio, ordinavit Bach: alteram exhibent cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. omnes Beroll. ed. pr. min. et Aldd. *hinc* pro *hæc* in Dat.—38 Lectio ab Aldo vulgata est *hic deus*, si Heynio credis. Nempe in antiq. edd. quas ille consulere potuit, (ut Vicent. Rheg. Venett. 1491. 1493. et quas consuluit Broukh. Venet. 2. et Brix. quibus adde ed. pr. maj.) legitur *hinc deus*. At *hic deus* habet jam ed. pr. min. e libris scriptis, cod. Lips. Par. aliis: Heins. conj. *sic deus* ; Broukh. *nunc deus erret* ; Waardenburgius corrigit, *nec deus*. Heinsii conjecturam receperunt H. Voss. Bauer. et Bach ; eamque probavit Heyn.—39 Ed. Lips. *qua* : unus Stat. *vinctos* : unus Palat. Guelf. 1. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *abducis*.—40 *Eripiant* Beroll. 1. 4. edd. pr. maj. et min. *Erripiant* Beroll. 2. 3. et Par. *Eripiat* cod. Lips. *Dirripiant* Witt. 1. *Proripiant* Vat. Heins. 1. *Diripiant* Laud. Angll. 2. 3. 4. Corv. et Guelf. 3. in marg. *positus* pro *partas* unus Palat. Guelf. 1. Venet. 1487. et Commel.

NOTÆ

lib. iv. Carm. 2. ‘ Et quascumque niger rubro de littore conchas Proximus Eois colligit Indus aquis.’

33 *Sed, pretium si grande feras, &c.*] Idem fere ex quodam Epigrammate Græco Antipatri Thessalicensis hoc distichon exprimit egregie: ‘ Nam

pretium si grande feras, nec janitor ullus, Nec vinctus rigidas stat canis ante fores.’

39 *Pretio victos*] Qui nequeunt tantum pretium seu lucrum, quantum petitur, amicæ exhibere, victi pretio dicuntur.

Quin tua tunc juvenes spectent incendia læti,

Nec quisquam flammæ sedulus addat aquam.

Seu veniet tibi mors : neque erit, qui lugeat, ullus,

Nec qui det mœstas munus in exequias.

At bona quæ, nec avara fuit, centum licet annos

45

Vixerit, ardentem flebitur ante rogam.

Atque aliquis senior, veteres veneratus amores,

Annua constructoserta dabit tumulo,

arte quæsitæ. Insuper juvenes gaudentes tum conspiciant incendium tuum; nec ullus aquam promptus igni injiciat. Sive tibi letum occidat, nullus erit, qui defestate, neque qui donum offerat in tuas tristes inferias. Sed benigna puella, quæ nec avida fuit et rapax, etsi centum annos exegerit, plorabitur ad rogam inflammatum. Et aliquis vetulus, antiquas suas delicias reveritus, annales corollas imponet exstructo

probante Guy. qui intelligit, 'reconditas.'—41 Quam tua tunc cod. Lips. 'tunc h. l. et scripti libri habent et editi.' Huschk. at Witt. 1. 1. Laud. et Angl. 2. 4. habent nunc; Witt. 2. tum.—42 Neu Brix. et Venet. flammæ Witt. 1. Broukh. 1. flammis Brix. addat opem Broukh. 1.—43 Prioris hemistichii rhythmum insuavem atque hiulem pronuntians Broukh. reposuit *Seu tibi mors veniat*, contra codd. fidem; sed *veniat* exhibent Witt. 1. 2. Exc. Broukh. Exc. Pocc. Laud. Dat. Sfort. Angl. 2. 3. 4. Beroll. 1. 3. 4. Gneiff. 2. Hamb. quod dederunt Scal. H. Voss. Wuud. et Bach. *Sed tibi Berol. 4. venerit* Broukh. 3. et Berol. 2. *venit* unus Stat. *veniet* Broukh. 1. 2. cod. Lips. Par. et omnis antiqua editio. 'Nec huic lectioni obstat, quod sequitur, *erit*: nam hæc legitima est constructio, Si *veniet*...non *erit*; cui item Broukh. e Donsæ vel Scaligeri conjectura substituit *sit*.' Huschk. *nec erit* omnes Beroll. alii; *neque erit* sex ap. H. Voss. quod primum expressum in ed. Mnr. et postea in Plant. 1569. probante Huschk.—44 Ed. pr. min. *Nec qui dat*: Par. et cod. Lips. *obsequias*; Exc. Lips. et Pocc. cum uno Heinsii, *manibus exsequias*: Sprengelius finxerat, *mæstis munus ab exequiis*.—45 Distinctio est a Dousa P. et prætulit eam vulgari Broukh. quæ erat, *At bona, quæ nec, &c.* ed. pr. min. *nunc avara*.—48 Berol. 3. *dabat*.—49 Cod.

NOTÆ

42 *Addat aquam*] Hoc est, aquam diligenter ingerat ad restinguendum ignem et incendium.

44 *Munus in exequias*] Dum mortuorum corpora cremabantur, solebant in rogam conjici ea omnia, non animata solum, sed et inanima, quæ defunctis carissima fuerant. Cicero refert in India etiam mulieres lætas in mariti demortui rogam insilire. Apud Romanos vero potissimum odores, flores, thus, dapes, oleum, vestimenta, et alia conjiciebantur in crematorum cadaverum rogam, atque hæc peculiari nomine munera fuerunt

appellata; quæ et eodem modo Græcis dicta sunt δῶπα. De odoribus ipse postea Tibullus: 'Nec soror Assyrios cineri quæ dedat odores.' De reliquis omnibus Virgil. Æn. vi. in funere Miseni: 'Purpureasque super vestes, velamina nota, Conjiciunt: pars ingenti subiere feretro, Triste ministerium; et subjectam more parentum Aversi tenere facem. Congesta cremantur Thurea dona, dapes, fuso crateres olivo.' Suetonius in Cæsare cap. 83. 'Præferentibus munera præceptum est, ut omisso ordine,' &c.

48 *Serta dabit tumulo*] Sepulcra,

Et, Bene, discedens dicet, placideque quiescas,
 Terraque securæ sit super ossa levis!
 Vera quidem moneo; sed prosunt quid mihi vera?
 Illius est nobis lege colendus amor.
 Quin etiam sedes jubeat si vendere avitas,
 Ite sub imperium, sub titulumque, Lares.

50

tumulo. Et abiens inquiet, Bene et tranquille jaceas, O amica, et tellus super cineres tuos levis sit tibi quietæ. Equidem certa admoneo; at quid me juxta certa? Amor mihi exercendus est ejus arbitrio. Immo vero etiam imperet venumdare patrem domum, o Penates, transite sub jus et ditionem alterius. Immo

Lips. *descedens*: Guelf. 2. et Berol. 2. *dicat*: Beroll. 1. 3. Witt. 1. et Dat. *valideque*; ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *placideque*; Beroll. 1. 3. *placide*: Colb. *quiescat*; Berol. 4. *quiescis*.—51 Witt. 1. Colb. Dat. Scal. rec. Angl. 3. et Beroll. 1. 3. *quid prosunt*; Berol. 2. *quid mea vera*; Berol. 4. *verba*.—52 Ed. pr. min. *amore*.—53 Cod. Lips. *sedeas jubeas sit*.—55 Heynio hæc ad finem

NOTE

sicut et busta, quondam sertis ornabantur ex vario florum genere confectis. ‘Jam tunc,’ ait Plinius, ‘coronæ Deorum honos erant, et Larium publicorum privatorumque, ac sepulcrorum, et Manium.’ Ea porro *serta* vocat *annua*, quia singulis annis Veteres diem exequiarum parentum vel amicorum anniversaria solemnitate celebrabant. Virgil. *Æn.* v. ‘Annus exactis completur mensibus orbis, Ex quo reliquias divinique ossa parentis Condidimus terra, mœstasque sacravimus aras. Jamque dies, nisi fallor, adest, quem semper acerbum, Semper honoratum, sic Di voluistis, habeo. Hunc ego, Gætulis agerem si Syrtibus exul, Argolicove mari depensus et urbe Mycenæ, Annua vota tamen solennesque ordine pompas Exequerer, strueremque suis altaria donis.’

49 *Et, Bene, discedens dicet, placideque quiescas*] Precabantur Veteres ut defuncti placide quiescerent, et ut eorum membra molliter jacerent. Tacitus in *Vita Agricolæ*: ‘Si quis piorum manibus locus, si, ut sapientibus placet, non cum corpore extin-

guuntur magnæ animæ, placide quiescas.’ Ita etiam Tibullus *Elgia* ultima hujus libri: ‘Sic bene sub tenera parva quiescat humo.’ Pacem etiam mortuis precabantur eodem fere sensu. Valentinianus novella de sepulcris ‘Pax sepultis.’ Valerius Probus has notas seu characteres H. R. I. P. interpretatur, ‘Hic requiescat in pace.’

50 *Terraque securæ sit super ossa levis*] Humatis cadaveribus, vel reliquiis amicorum conditis, terram levem et mitem adprecabantur, quo nihil frequentius in Veterum scriptis et monumentis. ‘Sit tibi terra levis,’ quæ plerumque literis initialibus S. T. T. L. solebat denotari. In antiquo quodam lapide Romano hoc distichon legitur: ‘Opto, si qua fides remanet telluris amicæ, Sit tibi perpetuo terra levis tumulo.’ Contra vero iis quibus male vellent, terram gravem imprecabantur.

52 *Illius est nobis lege colendus amor*] Ejus arbitrio, eaque conditione, ut munera scilicet accipiat, si sibi dari velit.

54 *Sub titulumque, Lares*] Ita ut al-

Quicquid habet Circe, quicquid Medea veneni, 55
 Quicquid et herbarum Thessala terra gerit,
 Et quod, ubi indomitis gregibus Venus afflat amores,
 Hippomanes cupidæ stillat ab inguine equæ,

si Nemesis me tantum benigno vultu aspiciat, hauriam libenter quodcumque veneni
 Circe, quodcumque Medea habet, et herbarum quodcumque Thessala regio producit,

usque abrupta et hiulca, neque satis inter se nexa et conjuncta, videbantur. Sed aliter visum est Huschkiò, qui lubens accedit sententiæ eorum, qui tria hæc disticha loco suo posita, nec aliunde illata, existimant. Vide similem locum ap. Plat. Euthyd. p. 344. ed. Heind. *Εἰ δὲ ὑμεῖς οἱ νέοι φοβέσθε, ὥσπερ ἐν Καρῖ, κ. τ. λ.*—56 Par. *thessala*: pro *gerit*, quod testantur cod. Lips. Par. et ed. pr. min. nonnulli habent *dedit*, ut Exc. Perr. Pocc. Vatt. 1. 2. unus Palat. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rhæg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *gerit* vel *dedit* in Angl. 5. Scaliger *genit* in commentario proposuit, non intulit in contextum.—57 *Et quidquid* cod. Lips. *Et qd.* ed. pr. maj. idem cod. habet etiam *uētus afflat*, i. e. *ventus*. ‘Ne putes, melius esse *indomitos...amores*, quanquam et hoc bene dicitur.’ *Heyn.*—58 Cod. Lips. *Ipomones cupide...equi*; Par.

NOTÆ

terius juris esse dicamini. Hoc Poëta dicit quasi domina pretium ædium suarum in ornamentis et vestibus expendere velit. Nam tunc temporis, sicut nostra ætate, mulieres sumptuosæ erant. Plautus in Epidico. ‘Quid istuc mirabile est, quasi non fundis exornatæ multæ mulieres incedant per vias?’ De dominæ avaritia apud se et Musas suas, familiari amantibus querela, invidiose expostulat Ovidius ad mentem fere Tibulli: ‘Illud et illud habet, nec ea contenta rapina est: Sub titulum nostris misit avara Lares.’

55 *Circe*] Filia Solis ex Persa Nympha, veneficiorum artifex peritissima, quæ veneno Rege Sarmatarum conjuge sublato, regnoque per scelus parto, cum crudelius imperaret, ab incolis pulsa, in Italiam profugit, quæ Ulyssem vi tempestatis ad se delatum hospitio suscepit, sociosque ejus, quos in porcos converterat, ipsi restituit, cui et Telegonum filium dicitur peperisse.

Medea] Alia etiam venefica peritissima, *Æëtæ* Colchorum Regis filia, quæ Jasonem Colchos cum reliquis

Argonautis profectum suscepit hospitio, quamque Jason adduxit in Thessaliam, ubi *Æsonem* conjugis Jasonis patrem annis decrepitem in robustiorem ætatem retraxit.

56 *Thessala terra gerit*] Thessalia pars Græciæ est, inter Bœotiam et Macedoniam ad mare, olim *Æmonia* dicta, quæ tum gramina tum saxa profert veneficiis aptissima: unde et a Poëtis eo nomine passim celebratur. Lucanus lib. vi. 438. ‘Thessala quinetiam tellus herbasque nocentes Rupibus ingenuit, sensuraque saxa canentes Arcanum ferale magos: ibi plurima surgunt Vim factura Deis.’

58 *Hippomanes cupidæ*] Quid sit Hippomanes non satis convenit. Servius cum nostro Tibullo scribit esse virus ex equarum libidine incensarum inguinibus defluens, quod si homini propinetur, protinus agitur in furorem. Theophrastus vero et Plinius asserunt esse carunculam fici instar in fronte pulli equini, quam edito partu statim devorat fœta mater, quod si quis præripiat pullum ad ubera non admittit. Cum Tibullo sentit Virgil. Georg. III. ‘Hiuc de-

Si modo me placido videat Nemesis mea vultu,

Mille alias herbas misceat illa, bibam.

60

et Hippomanes, quod a vulva equæ equientis stillat, quando Venus amorem inspirat armentis effrænatæ, tametsi mille alia gramina confundat.

Ypomones: Witt. 1. stilat.—59 Sed modo Berol. 1. Si non Guarn.—60 Sprengel. p. 138. malit aliis philtris; Valckenarius ad Ammon. p. 222. Burm. II. et Heyn. certatim corrigunt Mille malas herbas; profecto male, inquit Huschk. Idem Heyn. proposuit, Mille malos succos, &c.

NOTÆ

mum, hippomanes vero quod nomine dicitur ἀπὸ τῆς ἵππου μανίας, quod dicunt Pastores, lentum distillat ab hoc equæ furente libidinis ardore inguine virus.' Hippomanes porro profundant.

ELEGIA V.

PHÆBE, fave! novus ingreditur tua templa sacerdos.

Huc, age, cum cithara carminibusque veni.

Ades, o Apollo, novus Sacerdos subit adem tuam: huc ades, cum testudine tua

Hujus Carminis compositionem paulo dissolutiorem non assecuti sunt veteres Editores, in duas illi partes discernentes, quod unum est et continuum opus, sed propter argumenti sublimitatem et insolentiam ad lyricam propemodum assurgens audaciam. Igitur prima pars ab initio ad vs. 38. in ed. pr. maj. inscripta est, *Invocatio Phæbi*; (quibus verbis ejusdem anni ed. pr. min. addit, *et ejus laudes*;) altera pars, *Vaticinium Sibyllæ de Ænea et Roma Urbe*; ed. pr. min. *Sibyllæ vaticinium de Ænea*. Similes inscriptiones habent edd. Vicent. et Rheg. nullam Venett. 1491. 1493. hæcenus convenientes præcepto Cyllenii, cujus egregiam observationem apposimus vs. 39. in eo tamen ab illo discrepantes, quod Elegiam continuo legendam in duas item partes divisam exhibent, sicut cod. Lips. Par. quatuor Beroll. alii.—

NOTÆ

1 *Phæbe, fave*] Apollinis nomen invocat Messalinum laudaturus Messalæ filium, qui fuerat cooptatus in Collegium Quindecimvirorum, ad quos cura librorum Sibyllinorum pertinebat.

Novus Sacerdos] Messalinus Augur vel Poëta: Musarum nempe et Apollinis Poëtæ dicuntur Sacerdotes. Horat. III. Od. 1. 'Carmina non prius Audita Musarum Sacerdos Virginibus puerisque canto.'

Nunc te vocales impellere pollice chordas,
Nunc precor ad laudis flectere verba modos.

Ipsè, triumphali devinctus tempora lauro, 5

Dum cumulant aras, ad tua sacra veni.

Sed nitidus pulcherque veni; nunc indue vestem

Sepositam; longas nunc bene pectè comas:

et cantibus. Jam oro te pulsare digitis fides sonoras, et voces deducere ad præconia mea. Tu ipse, o Apollo, coronatus caput laurea triumphali, accede ad tuos honores, cum altaria tua onerant donis. At vero ades splendidus et formosus. Jam indue togam tuam magnificam diebus festis reservatam. Jam eleganter compone pro-

2 Ed. pr. maj. et min. *cithera*: Rheg. *criminibusque*.—3 Berol. 1. *vitalis*: cod. Lips. et Par. *cordas*; ed. pr. maj. Rheg. et Venet. 2. *conchas*. In Reg. hic cum tribus proximis versibus exulabat, incuria librarii, quem repetitum $\tau\delta$ *veni* deceperat.—4 *Nunc, precor, ad laudes flectere verba meus* Heyn. et sic Beroll. 2. 3. 4. edd. pr. maj. et min. cum Vicent. Rheg. aliis; *Hunc, precor, ad laudes f. v. meas* cod. Lips. *Nunc puer ad laudes f. v. meas* Berol. 1. *Nunc opus* Vat. Ursini; *ad laudis flectere verba modos* Monach. Guelf. 3. et liber Mattii ap. Broukh. Hinc H. Voss. e conjectura edidit, *Nunc opus ad laudes f. v. modis*, improbante Huschk. *modos* etiam habent Exc. Lips. et Voss. 4. in marg. Lectio Guelf. 3. non satisfacit Heynio, qui si *modos* reponeretur, reponendum ultro pro *laudis* censebat *latos*, vel simile quid. Idem Heyn. conj. *Nunc, precor, ad laudes plectra movere meas*, quia ‘in multis libris pro *verba* legitur *plectra*.’ Vat. Heins. 1. et Vat. Ursini, cum Par. exhibent *tuas* pro *meas*, quod idem Heynius in *suas* mutari malit. ‘Erunt fortasse, qui Tibullo hanc lectionem substituere velint, *Nunc, precor, ad laudes nectere verba modis*: i. e. *citharæ* modis aptare, vel sociare. Sed languent illa *ad laudes*, tam nude posita, nec ejiciendum temere est verbum *flectere*, quod pæne solum hoc loco inviolatum evasit. Retinendum igitur est *flectere*, cum proba sit et Latina locutio *flectere verba* ad aliquid. Etiamne *ad laudis modos*? Hanc lectionem, bonis libris confirmatam, in contextum intuli, fretus auctoritate Propertii, qui hoc sensu posuit ‘*laudis carmen*’ II. 10. 23. Suspicio tamen fore, qui *laudis modos* et ‘*laudis carmen*’ magis inter se conciliare et pro *modos* legere malint *melos*, quæ vox similitudine attingit utramque scripturam *meas* et *modos*, et hujus varietatis tanquam parens haberi possit. Talia in margine ponere licet; in contextum inferre, nisi boni libri auctoritas accedat, non licet’ Huschk.—5 Witt. 1. *triumfuli*: ed. pr. min. *devinctus*.—6 Angl. 3. *curas* pro *aras*: Ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *ad tua templa*; et sic etiam Exc. Perr. et Pocc. unas Mur. et ed. Lips. ap. Heyn. *ad mea sacra* Colb. ap. Broukh. *ad tua sarta* Berol. 4.—8 *Depositam* Angl. 2. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Rom. Ald. 1. et vulgg. *Sepositam* Par. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Colb. novem ap. H. Voss. Broukh. 1. 2. 3. Vat. Ursini, Angl. 3. 4. ed. pr. min. Venett. 1491. 1493. Ald. 2. et omnes inde editiones: *et longas* Corv. Witt. 1. Laud. et Angl. 2. 3. 4. *et bene* Berol. 2.

NOTE

4 *Flectere verba*] Orat Phœbum, ut ad laudes suas, quas Messalino dicet, cantum flectat, ut digne virum hunc celebret.

7 *Vestem Sepositam*] Eam nempe significat vestem, qua Apollinem indui nonnisi diebus festis somniavit Antiquitas.

Qualem te memorant, Saturno rege fugato,
 Victori laudes concinuisse Jovi. 10
 Tu procul eventura vides; tibi deditus augur
 Scit bene, quid fati provida cantet avis;
 Tuque regis sortes; per te præsentit aruspex,
 Lubrica signavit cum Deus exta notis;
 Te duce Romanos nunquam frustrata Sibylla est, 15
 Abdita quæ senis fata canit pedibus.

ixam cesariem tuam. Et exhibe te talem qualem referunt te Jovi victori præconia celebrasse Saturno rege pulso. Tu futura longe ante prospicis; auspex tibi addictus probe novit quid præcagiat ales futi præscia. Tu etiam dirigis Oracula: auspex per te vaticinatur, quando Deus hostiarum viscera signis notavit. Te auctore Sibylla, quæ senis pedibus describit occulta fata, nunquam Romanos fefellit. O

//////////

Colb. et unus Broukh.—9 Pro memorant in Sfort. Angl. 2. 3. 4. Beroll. 1. 3. Corv. Witt. 2. Laud. et Dat. referunt.—10 Dat. et Berol. 3. continuisse.—11 Scal. cod. *debitus*, qui hanc lect. primus in libros intulit editos; extat etiam in duobus Voss. Par. Goth. Vindob. Ask. uno Heins. et Beroll. 1. 3. vel simpliciter *debitus*, ut in uno Broukh. *deditus* unice probatur Hushkio, idque testantur Statiani, Berol. 2. unus Broukh. Witt. 1. 2. et Colb.—12 *Qui scit* Berol. 2. *facti provida* cod. Lips.—13 *Tu regis* Berol. 4. *percutit* Berol. 2.—15 Berol. 3. *unquam*; cod. Lips. *nomnunquam*: verbum est non habent Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. omnes Beroll. multi Stat. Dat. Angl. 2. 3. 4. 5. omnes Heyn. cod. Lips. Par. edd. pr. maj. min. Bar-

NOTÆ

9 *Qualem te memorant, Saturno rege, &c.*] Saturnum Deorum antiquissimum fabulantur, qui ex oraculo edoctus fore, ut a filiis regno pelleretur, cum ob hoc Jovi insidias strueret, ab ipso regno pulsus in Italiam profugit, ubi diu apud Janum regem latitavit. Dicitur autem Apollo Jovi patri laudes celebrasse de triumpho, quem assecutus est de Saturni fuga; tuncque Phæbum tantæ elegantiæ fuisse referunt, ut Deos omnes in se converterit.

11 *Deditus augur*] Alii legunt, *debitus*. Apud Horat. 'Augur Apollo' dicitur.

12 *Provida cantet avis*] Augurium ab avium garritu et gustu dictum est.

13 *Tuque regis sortes*] Quatuor maxime refert Macrobius Apollinis potestates. Est enim Carninis et

Musices auctor, ut supra: 'Nec carminis auctor Apollo.' Sagittandi peritiam habuit summam; divinam Medicinæ Artem percalluit, quam et dicitur invenisse; sed inprimis Oraculis et sortibus præfuit, ut vaticinii præses, unde 'fatidicus et sortilegus' dictus est. Lucan. lib. v. 70. 'Delphica fatidici reserat penetralia Phæbi.'

Per te præsentit aruspex] Veteres pravis erroribus imbuti credebant in extis esse vim aliquam, quæ Apollinis beneficio declararet futura vel pericula vel commoda ex viscerum victimarum habitu, colore, et notis; quam autem diligenter inspicerentur divinationis causa docet Cicero de Divinat. lib. i. et ii. et Val. Maxim. lib. i. cap. 6.

15 *Sibylla*] Cumanam intelligit, quam ferunt vaticiniorum libros no-

Phœbe, sacras Messalinum sine tangere chartas
Vatis: et ipse, precor, quid canat illa, doce.

Apollo, permitte Messalinum tangere sanctos libros Sibyllæ; et tu ipse, quæso te,

tol. Venet. 2. Rheg. Brix. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 1. aliæ. 'Habent tamen complures, quos citat Broukh.' *Huschk.* Hoc falsum est; nullos enim citat Broukh. verbum *est* exhibentes.—16 'Nescio in quas editiones Fabricius Bibl. Gr. T. I. p. 193. incidit, cum vulgo *sævis* perperam legi dicat; ipse *sacris* corrigat; et *senis* pro emendatione Scaligeri habeat, quæ tamen vulgata lectio.' *Heyn.* Par. omnes Beroll. cod. Lips. cum eod. pr. maj. et min. habent *senis*: cod. Lips. et Angl. 2. *facta*.—18 In ed. pr. maj. *ipse* deest; *ipsa* in Berol. 2. *quos canat* Beroll. 1. 3. 4. Witt. 2. mms Broukh. et Dat. *quos canit* Guelf. 2. *quod* cod. Lips. Par. Angl. 2. 3. Zwicc. 1. 2. Hamb. plur. ap. Voss. *quod* ex ingenio dedit idem Voss. 'Recte Muretus, sequente Heinsio, substituit *quid*, confirmantibus id sex libris Voss. Error ortus est e compendio scripturæ *qd.* Cur *Heyn.* maluerit, *quæ canat illa*, equidem ignoro. Hoc scio, illud *quod* auctori suo relinquendum esse.' *Huschk.* *canit* pro *canat* est etiam in cod. Lips. Broukh. 1. Vat. Heins. 2. et Angl. 2. *canat ille* Reg. et Berol. 3. *ipse*

NOTÆ

vem attulisse ad Tarquinium Priscum, pro quibus postulavit trecentos Philippæos. Rege vero ejus insaniam illudente, sex ex istis semel, atque iterum combussit; motus tandem Rex perseverantia mulieris in pretio exigendo, tres reliquos libros, quo volebat fœmina pretio, emit, in quibus Romanorum fata heroico Carmine descripta continebantur.

16 *Quæ senis fata canit pedibus*] Oracula sua Sibyllæ heroicis versibus vulgavisse dicuntur. Et certe liquet ea, quæ circumferuntur Sibyllina carmina esse heroica. Cujus autem Sibyllæ ea fuerint, non liquet; alii Sibyllinos libros Cumanæ Sibyllæ tribuunt; ut Claudian. in Eutrop. lib. I. 'Pandite Pontifices Cumanæ Carmina Vatis.' Alii Cumææ, ut Lactantius: alii alii.

17 *Sacras tangere chartas*] Libros nempe Sibyllinos, quos Tarquinius emtos a Sibylla in Capitolio in sacro templi Jovis Optimi Maximi, arca lapidea inclusos reposuit: horum custodia Duumviris primo ex Ordine Patricio commissa est: deinde Decemviris, quorum quinque erant Pa-

tricii, et quinque ex plebe deligebantur. Postremo Quindecimviri electi sunt, quibus sacra facere, et libros Sibyllinos asservare, et consulere Senatus auctoritate, quoties opus esset, eosque interpretari, et ut quæ præciperent perficerentur, curare incumberebat. Dicuntur hi libri integri servati ad Olympiadem usque 172. nempe usque ad Belli Marsici, seu Socialis tempus, quo Cn. Norbanus et P. Scipione Coss. crematum est Capitolium, simulque et hæc Oracula igne consumpta sunt. Paulo autem post Capitolio a L. Sylla restituto, a Q. Catullo templum Jovis Capitolini dedicatum est. Tuncque C. Scribonius Curio et Cn. Octavius Consules retulerunt ad Senatum, ut, legati Erythras, et ad cetera Italiæ, Græciæ, et Asiæ oppida mitterentur, qui Sibyllarum Carmina undique conquisita transcriberent, et Romam reportarent, maxime vero Erythrææ, quæ ceteris nobilior habebatur. Missi sunt itaque P. Gabinus, M. Octacilius Crassus, et L. Valerius Flaccus in Asiam ad Attalum regem Pergami, ejus favore et auxilio ex Asia

Hæc dedit Æneæ sortes, postquam ille parentem

Dicitur et raptos sustinuisse Lares :

20

Nec fore credebat Romam, cum mœstus ab alto

Ilion ardentem respiceretque Deos.

Romulus æternæ nondum firmaverat urbis

Mœnia, consorti non habitanda Remo.

aperi ipsi, quid ipsa prædicat. Eadem ipsa Æneæ responsum dedit, posteaquam ille traditur patrem et ablatos Penates sustulisse. Ea ipsa sentiebat Romam futuram esse jam tum cum Æneas tristis e mari spectaret Trojam et Divos confluentes. Ne dum Romulus urbis immortalis condiderat muros, non incolendos Remo

Berol. 2.—19 *Hic Reg. Nec ed. Lips. ap. Heyn.—20 Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 2. omnes Beroll. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Brix. cum aliis, captos; Scal. emend. raptos, quod firmant Angl. 5. Vindob. et Voss. 1. 2. 3. alteram lect. revocavit Bauer. sustinuisse Witt. 1. 2. et omnes Beroll.—21 Hæc fore ed. pr. min. Venet. 1491. 1493. Aldd. aliæ; Nec fore omnes Stat. et Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Land. Dat. Vat. Heins. 1. Angl. 2. 3. 4. 5. Par. cod. Lips. Guelf. 4. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. et ed. Lips. ap. Heyn. quod, Statio monente, reposuit Broukh. Literæ H et N in codd. sæpe confuse sunt, Heins. emendabat, Hæc fore prodebut.—22 In Berol. 2. et uno Broukh. focos pro Deos; Berol. 4. domos.—23 Ed. pr.*

NOTE

urbibus, maxime Erythris, circiter mille versus a privatis descriptos exceperunt, Romamque cum cujusque Sibyllæ nomine reportarunt. Quæ cum a viris Græcarum literarum rudibus descripta essent, multa in iis superflua, multa mutila et manca invenirentur, ut eorum lectio correctior esset, scripta illa tradita sunt *Quindecimviris*, qui hæc emendarent. Quamvis autem plurium Sibyllarum allata essent oracula, unius tamen Cumanæ vel Cumææ nomine appellata sunt. Hi libri permanserunt Romæ sacrosancti a *Quindecimviris*, inter quos cooptatus fuerat Messalinus, asservati diligenter usque ad Honorii et Theodosii Junioris Imperatorum tempus, quo Stilicho Honorii socer defectionem parans, hos libros concremavit, tuncque absumtis Sibyllinis libris Theodosius *Quindecimvirorum Collegium* et *Sacerdotium* abrogavit, penitusque abstulit.

19 *Hæc dedit Æneæ sortes*] Quæ

cecinerit Æneæ Sibylla pluribus explicat divino suo opere Æn. vi. Virgilius.

20 *Raptos sustinuisse Lares*] Æneam refert Maro, cum Troja ab hostibus capta arderet, admonitum esse ab Hectore in somnis, ut fugeret, et ipsum e mediis hostibus patrem humeris sublatum ac Deos Penates in Italiam asportasse.

21 *Nec [Hæc] fore credebat Romam*] Sibylla, utpote futuri præscia, jam tum *fore credebat Romam*, cum adhuc ardentem Trojam, Deorumque templa et simulacra fumantia e mari cernebat tristis Æneas.

23 *Romulus æternæ nondum firmaverat urbis*] Alii legunt, *formaverat*, alii, *fundaverat*. Roma porro in vestustis monumentis ‘*Urbs æterna*’ dicitur. Vide *Inscriptionum Gruteri Thesaurum* 1017. 7. Ammian. Marcellin. lib. xiv. ‘*Orphitus Præfecti potestate regebat Urbem æternam.*’ Lib. xvi. ‘*Aliaque inter hæc decora*

Sed tunc pascebant herbosa Palatia vaccæ,
Et stabant humiles in Jovis arce casæ.

fratri suo consorti. Tunc vero boves depascebant herbida palatia, et erant con-

//////////

maj. habet *formaverat*, min. *firmaverat*: illud expresserunt Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Rom. ed. Lips. ap. Heyn. Venet. 1487. Ald. 2. Scal. Broukh. et Vulp. et sic in Witt. 1. 2. uno Broukh. Stadianis, cod. Lips. Scal. rec. et Vat. 2. hoc Venett. 1491. 1493. Ald. 1. et quæ hanc ubique persequitur editio sine l. et a. (Ald. an. 1511.) et sic in Voss. 1. Par. et uno Broukh. Neutra lectione contentus Muretus edidit *fundaverat*, sequente Pulmanno in ed. Plant. 1569. quod exhibent Vindob. Broukh. 1. Reg. Corv. Colb. Angll. 2. 3. 5. Guelf. 3. pro v. l. et Angl. 4. a m. sec. Sed jam Statius, ego, inquit, legendum suspicabar *firmaverat*, non *formaverat*. Hic igitur conjectura assecutus est, quod tum libri scripti offerebant tum prius editi. Par. *nundum firmaverat*.—25 Lips. tum: idem cum Par. et ed. Rheg. *palacia*: ed. pr. min. cum

NOTÆ

Urbis æternæ.

24 *Consorti non habitanda Remo*] Remus fuit frater Romuli primi Romanorum Regis, qui quod nova urbis Romæ mœnia perludibrium transiliisset, a fratre Romulo interfectus est; ut Livio placet, aut, ut ait Ovidius, a celere quodam Tribuno, Fabio dicto, rastro pastorali percussus occubuit. Lucan. 1. ‘Fraterno primi maderunt sanguine muri.’ ‘Consors’ dicitur ejusdem sortis seu generis et conditionis in omni fere negotio. Ovid. Met. xi. ‘Quæ dum Lucifero genitis miracula uarrat De consorte suo.’

25 *Herbosa Palatia*] Loca gramini-bus obsita, ubi Romana palatia ponenda erant. Varro de Ling. Lat. lib. iv. scribit ‘palatium’ dictum, quod Palantes cum Evandro in illum locum venerint; aut quod Palatini, qui et Aborigines, ibi consederint; additque alios a Palatia uxore Latini dictum eum montem tradidisse: alios a pecore balante. Solinus scribit quosdam ‘palatium’ a Pale Dea Pastoralis nomen adeptum credidisse. Constat Romulum montem hunc Palatinum primum omnium muro cinxisse, et in eo Romam quadratam condidisse, quæ postea additis aliis

et aliis montibus et collibus pomærio prolato ampliata fuit. Palatium a Septemtrione clauditur foro Romano, et antiquo Velabro, seu valle ipsum interjacente, et Capitolium. Ab occasu valle inter Palatium et Aventinum sita, ubi olim Circus maximus. A meridie valle inter ipsum Palatium et Cœlium intermedia. Ab ortu via sacra et planitie, quæ Palatio adiacet, Cœlio, et Quirinali.

26 *In Jovis arce*] Arx Veteribus dicebatur munitior pars et excelsior Tarpeii montis, ubi templum augustissimum Jovis Optimi Maximi, quod etiam templum ‘Arx’ solebat vocari. Ovid. in Fast. ‘Jupiter Arce sua totum cum spectet in orbem, Nil nisi Romanum quod tueatur habet.’ Capitolium vero pars ea montis maxime appellabatur, quæ in Boream vergens planior et spatiosior erat, et Quirinalem versus extra ipsius Arcis mœnia protendebatur.

Casæ] Primis temporibus exiguas rudesque domos habuit Roma. Isque amplissime laudari putabatur, qui dicebatur bonus agricola bonusque colonus, et poterat agro colendo familiam, et impendia bellorum, quæ sine publico stipendio gerebantur, sustinere. Romulus porro domum in

Lacte madens illic suberat Pan ilicis umbræ,
 Et facta agresti lignea falce Pales;
 Pendebatque vagi pastoris in arbore votum,
 Garrula sylvestri fistula sacra Deo:
 Fistula, cui semper decrescit arundinis ordo,
 Nam calamus cera jungitur usque minor.

30

structa vilia tuguria in Jovis arce. Ibi Pan lacte perfusus positus erat sub umbraculo quercus, aderat et Pales lignea falce rustica fabricata; et suspensa erat in arbore arguta fistula Deo agresti dicata, votum pastoris errantis: fistula, cui calamorum series semper deminuitur, nam arundo semper impar et minor cera compingi-

uno Voss. et Lips. *uacæ*: Wakef. ad Lucr. II. 995. corrigit *vaccas*.—27 Brix. et Venet. 1487. *illuc*: Berol. 2. *illic pan suberat*: unus Stat. *umbra*, nec id male, inquit Heyn. *umbram* quidam Stat. unus Palat. Broukh. 1. 2. Guelf. 1. cod. Lips. Exc. Perr. ed. pr. min. Rom. Brix. Venett. cum Comment. Cyll. Aldd. et Mur. quod exquisitius vocat Heyn. 'Præstat *umbra*, ut est in ed. pr. min. Venet. 2. Vicent. Rheg. et libris compluribus.' *Huschk.* Ita plerique Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 3. Exc. Broukh. et omnes Beroll.—29 *Pendebatque* Berol. 1.—30 Beroll. 2. 4. Broukh. 2. 3. cod. Passer. Colb. et unus Stat. *facta Deo*; Florent. *farta*.—31. 32 'Hoc distichon pro factu inepti versificatoris habendum est, iudice Mitscherlichio Tentam. Crit. p. 9. neque enim *semper* fistulæ ordinem decrescere, neque *usque* calamum minorem cera junctum fuisse, refragante vel Menalca Theocriteo, Id. VIII. 19. Enimvero particulæ *semper* et *usque* li. I. non de tempore absoluto, sed de temporis spatium dicuntur, quo ille arundinis paulatim, vel deinceps, decrescentis ordo decurritur intuendo vel cogitando. Martial. II. 83. 'Præceptum per longos dum ruit usque gradus.' Commentarii instar est locus Ovidii Met. VIII. 189. de Dædali alis a Statio laudatus: 'nam ponit in ordine pennas A minima cæptas, longam brevior sequenti, Ut clivo crevisse putes. Sic rustica quondam Fistula disparibus paulatim surgit avenis.' *Huschk.* qui *semper* Dat. *q. semper* Berol. 3.—32 *Et calamus* ducibus uno ap. Broukh. Exc. Perr. et Guelf. 2. cum H. Voss. et Wund. recepti Bach, favente Heyn. *Nec* Berol. 4. Ceteri

NOTÆ

Capitolio straminibus tectam dicitur incoluisse. Ovidius inducit Martem sic admonentem: 'Quæ fuerit nostri, si quæris, regia nati, Aspice de canna straminibusque domum. In stipula placidi capiebat munera somni, Et tamen ex illo venit in astra toro.' Valerius Maximus lib. IV. cap. 4. 'Per Romuli casam, perque veteris Capitolii humilia tecta,' &c.

27 *Lacte madens illic suberat Pan*] Dii Pastorales, qualis erat Pan et Pales, lacte spargi solebant, ut ait supra de Pale Tibullus: 'Et placidam soleo spargere lacte Palem.'

29 *Pendebatque vagi pastoris*] Qui

artem aliquam sive militarem sive aliam desinebant, ejus instrumenta Diis suspendebant, sacrabantque ipsis potissimum artis præsidibus. Sic Timon dives repente factus apud Lucianum, Pani lionem et sagum suspendit; Entellus apud Virgil. 'Hic victor cæstus artemque repono.' Horat. de suo Barbitone velut emeritus lib. III. Od. 26. 'Nunc arma defunctumque bello Barbitone hic paries habebit.' Gladiatores meriti arma Herculi consecrabant. Horat. I. Epist. 1. 'Vejanus armis Herculis ad postem fixis, latet abditus agro.' Milites arma relinquentes ea Laribus dica-

At qua Velabri regio patet, ire solebat
 Exiguus pulsa per vada linter aqua.
 Illa sæpe gregis diti placitura magistro
 Ad juvenem festa est vecta puella die:
 Cum qua fœcundi redierunt munera ruris,
 Caseus et niveæ candidus agnus.—

35

tur. Ast ubi Velabri tractus aperitur, parva ralis agitata aqua ferri consueverat per undas. Hæc frequenter puella placitura domino pecoris opulenti ad juvenem solenni luce delata est. Cum qua relata sunt dona locupletis villæ, caseus, et agnus

~~~~~

libri scripti editique Nam: Heins. malebat *Dum*: cod. Lips. *ceras* pro *cera*; edd. pr. maj. et min. *cava*.—34 Pro *pulsa*, quod revocavit Scal. ex cod. Passer. et Vat. 1. *acced. Exc. Perr. et Corv. pulla* habent cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Colb. omnes Beroll. edd. pr. maj. min. cum aliis; *pura* in marg. Berol. 2.—35 Idem cod. *Illaque s. regis*; Par. et Guarn. *Illaque s. g. ditis*: cod. Lips. et Angl. 2. *dictis*: Heins. malit *diti*, ut est in edd. Plant. et Dous. et recte reposuit Mur. confirmantibus id Corv. Voss. 4. et Monac. et probante post alios Vulpio, 'præsertim cum ita explicari possit: magistro qui dives erat gregis:' idem revocarunt Cant. Voss. Bauer. et Bach. *paritura* Guelf. 1. codd. Passer. et tres Palatt. *pharitura* ed. Rom. *pia cura* Par. quod substituit e conjectura H. Vossius: *magistris* Reg. unus Stat. edd. pr. maj. min. et Bartol. *ministro* unus Palat.—36 Verbum *est* omisit H. Vossius; ad finem reposuit Bach, ducibus Guy. Broukh. Vulp. et Wund. suffrag. Voss. 1. 2. 3.—37 Ludicrum est, ait Heynius, quod Vicent. exhibet, *facundi munera juris*: cod. Lips. et ed. pr. maj. habent etiam *facundi*; Rheg. *facundi*; Colb.

NOTÆ

bant, ut ait Ovid. 'Miles, ut emeritis non est satis utilis armis, Ponit ad antiquos quæ tulit arma Lares.' Sic puellæ nubiles factæ Veneri pupas donabant. Unde Pers. Sat. II. 'Veneri donatæ a virgine pupæ.' Sic pastores Diis pastoralibus fistulam sacrabant. Virgil. Ecl. VII. 'Hic arguta sacra pendebit fistula pinn.' Ut et in hoc loco Tibulli eadem fistula Pani Deo ejus inventori dedicatur.

32 *Calamus cera jungitur*] Qua ratione quave arte conficeretur fistula, non constat, nec quomodo distantia tubulorum ora tam cito percurrerent pulsando. Constat tamen calamos omnes magnitudine inter se fuisse impares. Virgil. Ecl. II. 36. 'Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula.'

33 *At qua Velabri regio patet*] Velabrum vel a velis, quæ inibi obten-

debantur, vel a vehendo dictum, locus erat in undecima urbis regione, inter forum Romanum, Palatium, et Aventinum: et, ut ait Varro, olim ex urbe in Aventinum a reliqua urbe paludibus disclusum ad commune sacrificium, quod ibi fiebat in Dianæ templo, Latini ratibus vehebantur per velabrum, et quadrantem solvebant. Propert. lib. IV. Eleg. 10. 'Qua Velabra suo stagnabant flumine, quaque Nauta per urbanas velificabat aquas.' Erat autem Velabrum majus et minus. Ibi multa vendebantur, imprimis caseus optimus; unde apud Martialem 'Velabrensis caseus.' In hac etiam regione habitabant unguentarii non longe a Circo maximo. Vide Ovid. Fast. VI. Ad lacum porro Velabrensem exponebantur et abiciebantur spurii: unde nobiles Matronæ pueros inventos petebant, et pro suo partu maritis sup-

Impiger Ænea, volitantis frater Amoris,
Troia qui profugis sacra vehis ratibus,
Jam tibi Laurentes assignat Jupiter agros;
Jam vocat errantes hospita terra Lares.
Illic sanctus eris, cum te veneranda Numici
Unda Deum cœlo miserit Indigetem.

40

albus ovis albæ. O strenue Ænea, frater Cupidinis vagantis, qui Deos Trojanos portas exulibus navibus; nunc tibi Jupiter ascribit Laurentes campos, modo peregrina regio invitat Penates vagos. Ibi sacer eris, ubi te reverenda aqua Numicii

//////////

numina.—39 In Beroll. inde ab hoc versu incipit nova idque sexta Elegia. ‘Memorabilis locus propter subitam orationis *μετάβαση ἀπὸ τοῦ διηγηματικοῦ εἰς τὸ μμητικὸν γένος.* Quod non capientes vet. Edd. monente Beroaldo, adde etiam recentiores, h. l. separarunt a superiore Elegiæ parte, sicut factum hic videmus ap. Tibullum in libris scriptis et edd. antiquis. Audiamus Cyl- lenium: ‘Omnes autem quos vidi codd. hanc superiori divisam habent: cum tamen videatur membrum esse præcedentis: dixit enim, *Hæc dedit Æneæ sortes:* revertitur enim ad propositum post multam evagationem.’ Tamen Statius, Sextam, inquit, facio Elegiam, omnium veterum librorum fidem secutus: et sic olim Aldus edidit. Ad sanioerem rationem rediit Scaliger.’ *Huschk.* In Gneff. 2. est Elegia septima Sibyllæ vaticinium. *Impiger* in uno Stat. et cod. Lips.—40 Cod. Lips. Par. cum multis aliis, ed. maj. Vicent. Rheg. &c. *Troica*; Angl. 2. Voss. 2. Bern. Ask. et ed. pr. min. *Troia.* Hoc nunc præferendum videtur. Vide Heins. ad Ovid. Epist. 1. 28. Bentl. ad Hor. III. Od. 3. 32. et Ruhnken. ad Vell. Pat. 1. 5. 5. *profugus* Berol. 1. et Witt. 1. *trabibus pro ratibus* Berol. 2. cum uno Broukh.—42 Exc. Lips. Hamb. et Voss. 5. *Deos pro Lares*, probante Heyn. Post hunc

NOTE

ponebant, qui postea tanquam Nobiles ad honores evehebantur, fiebantque Pontifices Maximi. Unde Juvenal. Sat. VI. ‘Transeo suppositos, et gaudia, votaque sæpe Ad spurcos decepta lacus, atque inde petitos Pontifices Salios, Scaurorum nomina falso Corpore laturus.’

39 *Volitantis frater Amoris*] Veteres Editiones ab hoc versu, *Impiger Ænea*, Elegiæ principium faciunt: ridicule. Cupidinis autem frater Æneas dicitur, quod cum Æneas ex Venere et Anchise natus sit, Cupido ex eadem Venere et Marte genitus esse referatur. Virgil. Æn. I. 671. ‘Frater ut Æneas pelago tuus omnia circum Littora jactetur.’ ‘Volitans’ autem Amor dicitur ob levitatem et inconstantiam; unde etiam ipsi penas attribuerunt.

40 *Sacra vehis*] Deos nempe Penates, quos Virgilius Æneidos secundo vocat, ‘Patrios Teucrosque Penates.’

41 *Jam tibi Laurentes*] Laurentes agri sunt ea pars Latii, ubi Laurentum oppidum, ut vult Servius, a Latino, ut volunt alii, a Pico conditum. Virg. Æn. VII. 171. ‘Laurentis regia Pici.’

43 *Numici Unda*] Numicius fuit fluvius Latii, in quo cadaver Æneæ dicitur ab Ascanio repertum.

44 *Indigetem*] Indigetes Dii Servio dicuntur, qui nullius rei egent, vel quorum ope nos indigemus: unde vult omnes Deos appellari Indigetes. Alii Indigetes Dii tantum Patrii dicuntur, quasi in loco geniti vel dependentes. Alii Indigetes dictos volunt, qui invocati faciles sint, et præsto

Ecce super fessas volitat Victoria puppes ! 45
 Tandem ad Trojanos Diva superba venit.
 Ecce mihi lucent Rutulis incendia castris !
 Jam tibi prædico, barbare Turne, necem.
 Ante oculos Laurens castrum, murusque Lavinî est,
 Albaque ab Ascanio condita Longa duce. 50

fluvii te intulerit sidcribus Divum Indigetem. Ecce Victoria fertur supra futigatus naves. Demum ferox Dea transit ad Trojanos. En mihi coruscant ignes in Rutulis castris. O Turne truculente, mox tibi præuntio mortem. Ante oculos Laurens propugnaculum, et Lavinii mœnia sunt, et Alba Longa ædificata ab Asca-

versum interposuit Scaliger distichon vs. 61. 62.—45 Vicent. *semper*: unus Stat. *volitans*, quod non improbat Huschik.—47 *Rutilus lucent* Angl. 2. 3. 4. et Reg. *nitulis* Berol. 3. *rutilus* Par. *luceant* cod. Lips.—49 Exc. Pocc. Perr. et Colot. *castris murisque Lutini est*; Par. et Scal. rec. habent etiam *castris*: Berol. 2. *nurusque*: verbum est omittitur in Witt. 1. Goth. Hamb. et Voss. 2.

NOTÆ

adsint, quod ‘indigare’ sit idem quod ‘precari,’ et ‘invocare.’ Vel certe Indigetes sunt Dii ex hominibus facti, et ita dicti quasi in Diis agentes, utpote qui ex hominibus ad divinitatem pervenerunt. De Æneæ sane fabula talis est: Cum, Turno occiso, et accepta in conjugem Lavinia, et condita urbe, in Numicium fluvium, ut alii volunt, sacrificans, ut alii, Mezentium, ut alii, Messapum fugiens, cecidisset, summersus est, cui postea templum construxit Ascanius, eumque Deum Indigetem voluit appellari. Livius lib. 1. Histor. de Æneæ: ‘Secundum inde prælium Latinis, Æneæ etiam ultimum operum mortalium fuit. Situs est, quemcumque eum dici jus fasque est, super Numicium flumen: Jovem Indigetem appellat.’ Ovid. Met. XIV. ‘Instratum genitrix divino corpus odore Unxit, et ambrosia cum dulci nectare mixta Contigit os, fecitque Deum, quem turba Quirini Nuncupat Indigetem, temploque arisque recepit.’

46 *Diva superba*] Fuit etiam in Diis Victoria, quam vocat Superbam,

ob fastum, magnificentiam, et gloriam, quam secum defert. Hujus imago fuit in Senatu: alata et pennata semper depingebatur, ut in antiquis Augustorum numismatis visitur.

47 *Rutulis incendia castris*] Rutuli fuerunt antiquissimus Italiæ populus, qui partem illam Latii tenuit in qua fuit Ardea. Rutuli duce Turno bellum adversus Æneam gesserunt, ut late scribit divinus Maro posterioribus sex Æneidos libris.

48 *Barbare Turne*] Hoc est, Latini; Latini enim quondam et Itali dicti sunt ‘barbari,’ maxime Græcis. Festus Avienus de Oris maritinis: ‘Gens Punicorum mons quod altus barbaro, Id est, Latino, dicti, ut auctor Plautus est.’ Plautus in Prologo Asinariæ: ‘Huic nomen Græce Onagros est Fabulæ, Demophilus scripsit, Marcus vertit barbære:’ hoc est, ‘Latine.’ Plautus in Captivis: ‘Quid tu barbaricas urbes juras?’ hoc est, ‘Italas.’

49 *Laurens castrum*] Laurentum Latii oppidum, Pici regis opus, a sylva Laurena sic dictum, Virgilius vo-

Te quoque jam video, Marti placitura sacerdos,
 Ilia, Vestales deseruisse focos :

Concubitusque tuos furtim, vittasque jacentes,
 Et cupidi ad ripas arma relicta Dei.

Carpite nunc, tauri, de septem montibus herbas, 55
 Dum licet : hic magnæ jam locus urbis erit.

nio Principe. O Vestalis Ilia, grata Marti Deo futura, te etiam prospicio reliquisse ignes sacros; prospicio quoque congressum tuum cum Marte, et tuas vittas neglectas, et tela amantis Dei illius ad Tiberis ripas derelicta. O boves depascite jam, quamdiu conceditur, gramina de septem collibus. Mox hæc erit

//////////

—52 Par. *Ylia*; cod. Lips. *Ilia*; ed. pr. min. *illia*.—53 Ed. pr. min. *suos furtim victasque*: Schrad. *correxuit tuos, urnam vittasque*; Voss. *datos furtim vittasque*. ‘Si locus emendatione indigeret præferenda esset ejusdem conjectura, *Concubitusque tui furtum*. Vindob. *Custodesque tuos*; edd. vett. *vittasque*: sic etiam libri Par. et Lips.’ *Huschk.* adle cod. Dat. et Berol. 4.—54 Ed. maj. *Et c. ripas arma relicta dei*: præpositio omissa etiam est in Vincent. et Rheg. ‘casu haud dubie, nec propter duarum vocalium *i, a*, (*cupidi ad*) synalæphen; quam si quis duram existimet, et propterea legendum censent, *Et cupidi ripis arma*, &c. aures habeat necesse est delicatiores quam Romani, qui hæc sane et duriora ferre didicerant. Cf. Virg. Georg. II. 128. III. 135. IV. 342. Æn. IV. 40. et Tibull. I. 3. 18.’ *Huschk.*—55 Angl. 2. *septem de*, quod reposuerunt H. Voss. et Bach, improbante *Huschk.*—56 Reg. Witt. 1. 2. Colb. Angl. 2. Guelf. 3. pro v. l. ed. pr. min. Mur. Plant. *aliæ, nam*;

NOTE

cat Æn. VIII. *arcem Laurentem*: ‘Ut belli signum Laurenti Turnus ab arce,’ &c.

Murusque Lavinii] Lavinium seu Lavinium civitas fuit Latii ab Ænea condita, et a nomine Lavinia conjugis Latini regio filia sic dicta.

50 *Albaque ab Ascanio*] Ascanius Æneæ filius, abundante Lavinii multitudine, florentem atque opulentam civitatem novercæ Lavinia reliquit, novamque aliam sub Albano monte condidit, quam Albam a sue alba ibidem olim cum triginta fœtibus reperta vocavit, et Longam ab situ porrectæ in dorso urbis appellavit, illucque regni sedem transtulit. Virgil. Æn. I. ‘Regnumque a sede Lavini Transferet, et Longam multa vi muniet Albam.’

51 *Marti placitura Sacerdos, Ilia*]

Ilia, quæ et Rhea et Sylvia, filia Numitoris fuit, et Remi ac Romuli mater, quam Amulius, Numitore fratre pulso, et interfecto ejusdem filio Lanso, Virginem Vestalem fecit, ut per hoc ipsi spem partus adimeret. At illa in somnis a Deo Marte compressa geminos edidit fratres, qui postea Romam condiderunt.

53 *Vittasque jacentes*] Dum enim vult aquari Rhea, somno urgente, ad ripas Tiberis a Marte comprimitur, unde comarum turbata et soluta vitta concidit.

55 *De septem montibus*] A quibus nempe Roma septemcollis et septicollis est appellata. Montium nomina sunt hæc: Capitolinus, qui et Tarpeius, Aventinus, Palatinus, Cælius, Esquilinus, Viminalis, Quirinalis.

Roma, tuum nomen terris fatale regendis,
 Qua sua de cœlo prospicit arva Ceres,
 Quaque patent ortus, et qua fluitantibus undis
 Solis anhelantes abluit annis equos. 60
 Troja quidem tum se mirabitur, et sibi dicet
 Vos bene tam longa consuluisse via.
 Vera cano: sic usque sacras innoxia laurus
 Vescar, et æternum sit mihi virginitas.

sedes ingentis civitatis. O Roma, nomen tuum fato destinatum est orbi administrando, quacumque Ceres ab æthere prospectat agros suos, et qua Oriens aperitur, et quacumque Oceanus agitatis fluctibus lavat solis equos anhelos. Tunc certe Troja admirabitur se, et inquiet vos bene secum egisse tam longa via. Prædico certa. Ita semper illæsa sanctas lauros comedam, et perpetuo adsit mihi virginitas. Sibylla

*****

Angl. 5. Exc. Lips. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Venett. jam.—57 E Gueff. 3. et Palat. 1. H. Voss. legit *rebus* pro *terris*, quod seq. versui male convenit: vulg. Bronkhusius Virgilii testimonio *Æn.* 1. 337. vindicavit.—58 *Quaque* Florent. cf. Hor. III. Od. 3. 53. *respicit* Gueff. 2.—59 Cod. Lips. *fluitantibus*; Voss. 4. *fluctuantibus*: H. Voss. *rutilantibus* ex ingenio dedit, ut occasus solis vividius describeretur.—60 Par. *anhelantes*: Berol. 4. *obluit*.—61 Cod. Lips. duo Bronkh. Colb. Beroll. 1. 2. edd. pr. maj. min. et Ald. 1. *nunc se*; Par. Berol. 3. omnes Heyn. Witt. 1. 2. unus Bronkh. Vicent. Rheg. et Venett. *tunc se*: Vat. Heins. 1. *te*: Berol. 2. *miratur*. Vide ad vs. 42.—62 *Nos* Exc. Lips. *longam....viam* omnes Beroll. Par. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Colb. et plerique alii libri, quod Burm. ad Ovid. ex Pont. II. 9. 34. interpretatur: In utilitatem Trojæ statuisse et effecisse, ut bene illi cederet. Fuit etiam, qui defenderet istam lectionem e Justin. XLII. 5. 'Cum multa crudeliter consuleret.' Hic tamen 'consuleret' i. q. 'deliberaret,' 'animo agitare.' Turbavit interpretes vel potius scribas absolute positum verbum, adeo ut objectum supponendum censerent; hinc corruptela *longam....viam*. Rectius vidit Scal. abl. reposito jungendum esse: dicit, vos sibi bene cons. i. e. bene prospexisse. Hanc emend. firmat Voss. I. et prob. Crusius in Probab. Crit. p. 161. Synelit. adscripsit: 'In aliis codd. legitur *fugam*, quia fugit a patria. Sensus: vos feliciter fugisse ex Troja et venisse in Italiam. Cf. Justin. XXXI. 8. 3.—63 *Vera canam* Dat. et Beroll. 1. 3. *sacros* Berol. 2.

NOTÆ

56 *Magnæ jam locus urbis*] Diximus supra Romam Urbem Magnam vocari solere; fuit enim magna loci amplitudine et imperio. Propert. lib. III. Eleg. 9. 'Septem urbs alta jugis, toto qui præsidet orbi.'

57 *Roma, tuum nomen terris fatale regendis*] Virgil. *Æn.* VI. 'Tu regere imperio populos, Romane, memento.' Ovid. 'Montibus his olim totus promittitur orbis, Juraque ab hac terra cetera terra petet.'

58 *Prospicit arva Ceres*] Arva Cereris hic debent sumi pro toto terrarum orbe, non pro Sicilia, eum longe extra Siciliam undequaque suum Roma protulerit imperium; quod patet ex sequentibus, quibus per Ortum et Occasum totum orbem significat Poëta.

60 *Annis equos*] Annis hic sumitur pro Oceano, quo per noctem ablui et recipi fabulabantur Solis equos.

63 *Innoxia laurus*] Testatur Lyco-

Hæc cecinit vates, et te sibi, Phœbe, vocavit,

65

Jactavit fusas et caput ante comas.

Quicquid Amalthea, quicquid Mermessia dixit,

Herophile Phœbo grataque quod monuit ;

vaticinatrix prædixit ista, et te sibi invocavit, o Apollo: at prius effusis capillis rotavit caput. Quodcumque Amalthea, quodcumque Mermessia prædixit, quodcum-

laurus Guelf. 1. 2. 3. Reg. Corv. unus Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. et Angl. 2. 3. 4. 5. Aldus primus mutavit in *laurus*, infra tamen v. 117. retinens *laurus*.—64 *Noscar* Florent. ap. Stat. unus Broukh. Dat. Guarn. Par. et Beroll. 2. 3. *Noscam* in marg. Vindob.—66 Hunc locum, inquit Huschk. incorruptum posteritati tradiderunt librarii et edd. vet. sed male sedula Criticorum, qui subinde exorti sunt, natio, non contenta optimis, substituit deteriora, immo deterrima. Legitur quidem in Exc. Perr. *fusa coma*; in Goth. Berol. 2. et ed. pr. min. *fuscas*, et in marg. Berol. 2. *fussus*; in Berol. 3. *Jactavitque fusas*: hinc Scal. *Jactavit fusa sed c. a. coma*, quod Dous. Cant. Vulp. Broukh. servarunt. H. Voss. de conjectura reposuit, *Jactat diffusa dum caput, &c.* Achilles Staius veram vidit verborum constructionem, *Jactavit comas ante caput*, addens, Nescio, an capitis illam rotationem sic significet, an potius, dictis sortibus, passis crinibus vultum texerit. A Scaligeri auctoritate discedere nefas visum posterioris ævi criticis, donec tandem Heynius ad pristinam lectionem et Staii constructionem rediret, rem tamen ipsam non satis illustrans. Primum ‘jactare comas’ vel simpliciter, vel adjecto nomine dei, cui jactantur, formula est fanaticis propria: deinde illud etiam fanaticis proprium erat, ‘fundere comas ante caput’ vel ‘ante frontem,’ vel ‘crines pendulos rotare in circulum.’ Cf. Appul. VIII. p. 172. et IX. p. 198. ed. Pric.—67 Muretus, quem Vulpius sequitur, censet hæc pendere e superioribus vs. 18. *ipse, præcor, &c.* ut hoc dicat Tibullus: Non tantum doce Mesalinum, quid canat Sibylla Cumana, verum etiam, quicquid Amalthea cete-

NOTE

phron in Cassandra Vates consuevisse lauri folia comedentes vaticinari. Unde et Juvenal. Sat. VII. ‘Nectit quicumque canoris Eloquium vocale modis, laurumque momordit.’

66 *Jactavit fusas et caput ante comas*] Fanaticorum, Vatum, et Divinaculorum esse nemo nescit, ut passis et effusis capillis caput rotarent, dum vaticinarentur.

67 *Quicquid Amalthea*] Ex Varrone decem numero Sibyllæ fuerunt. 1. Persica. 2. Libyca. 3. Delphica. 4. Cumæa. 5. Erythræa, Herophile dicta. 6. Samia. 7. Cumana, quæ Amalthea. 8. Hellespontica, quæ et Marpessia, Marmessia, et Marinessia, e Marpeso, seu Marmesso,

seu Marinesso Troadis vico nata. 9. Phrygia. 10. Tiburtina, Albana, seu Albunea vocitata. Plures Cumanam, Cumæam, et Erythræam confundunt, alii alias: ut nihil certi de his dici possit, ut ait Lactantius. Vid. Salmas. Plin. Exercit. Amalthea porro, quæ et Cumæa, aliis Demophile, dicitur a quibusdam ad Tarquinium libros novem detulisse vaticiniorum. Noster tamen Tibullus docet Albunam seu Sibyllam Tiburtinam, non vero Amaltheam, libros suos Romam portasse, et Tarquinio vendidisse.

Mermessia] [*Marpessia*] Alii legunt, *Marmessia*, et *Marinessia*.

68 *Herophile*] Alii legunt, *Heryphile*; alii, *Europhele*. Sacerdos Apol-

Quasque Aniena sacras Tiburs per flumina sortes

Portarit, sicco pertuleritque sinu:

70

que Herophile Apollini dilecta præmonuit, et quod Albunea detulerit sancta Oracula

*****

ræque dixerunt, et quas sortes Tiburtina per flumina portarit. Quam rationem spernens Heyn. manifesta, inquit, res est, excidisse hic nonnulla, quibus aditus parabatur ad ea, quæ sequuntur. Idem Heyn. olim putabat factu opus esse, jungere proxima, *Hæc vates, ea Sibylla, cecinit, quicquid Amalthea et reliquæ dixerunt*; et distinguere: *Hæc cecinit vates, (sed te sibi, Phæbe, vocavit, Inctavit fusu sed caput ante coma,)* *Quicquid Amalthea, quicquid Mermessia dixit, &c.* Alteram statim expromit conjecturam hanc, versus 67-70. referendos esse ad vs. 79. *Hæc fuerit olim*: ita ut versus 71-79. sint *ἐν παρενθέσει*. Huschkio hæc potior videtur sententia Heynii, quamvis non docentis, unde pendeant conjunctivi *portarit, pertuleritque*. Nempe Tibullus fabulam de Sibylla Tiburte, quæ sortes per fluvium sicco sinu *portarit* et *pertulerit*, hoc ipso modo, id est, ambigue et dubitanter, tanquam rem fictam, commemorat et designat. In *Amalthea* ultima recte produci poterat, inquit Heyn. alioqui suspicari licet, fuisse *Amalthee*, ex Ἀμαλθεῖη, Ionice scripto nomine. *Marpesia* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 1. 2. 4. Par. omnes ap. Heyn. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Brix. &c. *Marpessia* Scal. Colot. et Vat. Ursini; *Marmesia* Stat. Exc. Bronkh. et Vat. Heins. 1. quod legi possit *Marinesia* ut in Exc. Pocc. et Vatt. 1. 2. *Marsepia* Dat. Berol. 3. et Angl. 4. *marpesia* cod. Lips. *Mermessia* scriptum est Salmasii auctoritate Exerc. Plin. p. 78. (alt. ed. To. 1. p. 55.) a Broukh. ex Μερμησσοῦς, quæ Stephano B. Troadis urbs est, et ap. Suidam κόμη Μαρμισσοῦς, περὶ τὴν πολίχνην Γεργύτιον, adeoque sub Ida monte.—68 *Heriphile* Broukh. 1. *Eriphile* Broukh. 2. et Berol. 2. *Heryphile* Bronkh. 3. Stat. et Aldd. *Heriphyle* cod. Lips. Venet. 2. Rheg. et Brix. *Heriphile* Berol. 1. Witt. 1. 2. Par. Corv. Rom. ed. Lips. ap. Heyn. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Eriphyle* Vicent. *Eryphile* Mur. *Eriphile* Reg. *Herophile* Colot. *grata quod admonuit* Witt. 2. unus Broukh. Par. Angl. 2. 3. 4. Beroll. 1. 3. 4. et quinque ap. H. Voss. quod primum expressum est in Ald. 2. repetitum postea a Mureto, Plant. Scal. Dous. Passer. Bronkh. Vulp. Voss. et Hcyn. in prima, qui deinceps lect. nostram reposuit ex Guelff. 1. 2. Witt. 1. duobus Bronkh. Angl. 5. et Vat. Heins. 1. eandem servant cod. Lips. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. Rom. Lips. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. et Ald. 1.—69 *Quodque* Par. Witt. 2. unus Broukh. Scal. rec. Beroll. 1. 2. 4. ed. pr. maj. et Vicent. *Quotque* unus Stat. quod placebat Heinsio; *Quosque* Berol. 3. Dat. *Quas* Angl. 2. *Quasque* omnes Guelff. Bronkh. 1. 3. Witt. 1. cod. Lips. ed. pr. min. Venet. 2. Brix. Rom. Lips. ap. Heyn. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. quod revocavit Vulp. cum Scal. reposuisset *Quodque* e suo cod. *Albuna* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 2. Par. cod. Lips. Berol. 1. 2. 4. omnes Guelff. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *Aniana* Exc. Lips. et Pocc. et Vat. Heins. 2. *Anlena* Vat. Heins. 1. et Colot. *Albuna s. Tiberis* est ex conj. Scal. *sacris* Reg. *tiberis* Par. et ed. Bartol. *Tiberis*

NOTE

linis Sminthei dicitur fuisse.

69 *Anicna* [*Albuna*] Sibylla fuit Tiburtina: alii legunt, *Albana*. Hanc Romam libros vaticiniorum detulisse docet Tibullus per undas Tiberis, quas sortes seu libros vaticiniorum

etsi aqua perluebat, siccas tamen et sicco pectore gestasse traditur, et regi Tarquinio Prisco vendidisse.

70 *Pertuleritque* [*Perlueritque*] Plures legerunt, *pertulerit*, quod nec male.

Hæ fore dixerunt, belli mala signa, cometen,
Multus ut in terras deplueretque lapis.

per aquas Tiberis, et arido gremio rigaverit. Illæ prænuntiaverunt Cometen futurum esse infaustum omen belli, ut etiam in terram depluerent crebra saxa. Aiunt

//////////

Witt. 1. 2. et Venet. 1487. 1491. 1493. *Tybris* unus Broukh. Exc. Pocc. et Venet. 2. *Tibris*. Vatt. 1. 2. cum uno Broukh. *Tyburn* etiam Vatt. 1. 2. *tyburns* Ald. 1. *Tiburn* Exc. Lips. *fulmina* Bronkh. 1.—70 *Portavit* Berol. 4. *Portaret* cod. Lips. *perlueritque* Beroll. 2. 4. cod. Lips. Par. Witt. 1. et Broukh. 1. 2. 3. *perlueritque* Witt. 2. duo Stat. Colb. et Dat. *pratuleritque* Colot. quod H. Voss. in contextum intulit, ‘verbum in tota Latinitate inauditum, sensuque cassum. Proba est animadversio Heynii, non idem esse portari, perferrique; ‘nam non omnia quæ portantur gestanturque, etiam perferuntur.’ Itaque exemplo ejus *perlueritque* reposui.’ *Huschh.*—71 *Hæ* cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. omnes Beroll. Exc. Pocc. Stat. Colb. Angl. 3. 4. 5. alii, cum edd. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. et Venet. 1487. 1491. 1493. *Hæ* Broukh. 2. 3. Guelf. 3. et Ald. *duxerunt* Berol. 3. *magna signa* Berol. 2. *cometem* Broukh. 1. 2. 3. Dat. Witt. 2. Par. edd. pr. maj. et Venet. 2. *cometen* omnes Beroll. et ed. pr. min.—72 *Vat.* Statii in marg. *Plurimus in*; cod. Lips. *Multis et*; in Beroll. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rhag. Vicent. et aliis, *Multus et*; Guelf. 2. a m. sec. codd. Mur. et Stat. Guelif. 3. 4. et Venet. 1487. 1491. 1493. *Multus ut*: unus Stat. *in terris*; Angl. 2. et Scal. rec. *in terra*: Beroll. 1. 4. et Guarn. *depule-*

NOTE

71 *Hæ fore dixerunt*] Multi legunt, *Hæc*; sed melius *Hæ*, nempe omnes illæ Sibyllæ.

72 *Multus ut in terras deplueretque lapis*] Alii legunt, *Multus et in terris*: alii, *Plurimus in terris*, non, *terras*: et *depluerit*, non *deplueret*, sed male. Recte enim legitur, *Multus ut in terras deplueretque lapis*. Lapidum porro pluvias frequentissimas suis temporibus Antiqui commemorant, quæ nostra, patrum, avorumque nostrorum ætate, vel nullæ, vel saltem paucissimæ commemorantur. Livius singulis pæne annis lapidatum esse de cælo, seu lapides pluisse passim refert. Hæc legenti mihi, ac sapius mecum reputanti, venit in mentem eos lapides non vere lapides, sed grandines ut plurimum fuisse grandioris magnitudinis, insignique duritie, lapidum naturam representavisse, proindeque lapidum nomine fuisse donatas. Exempla pono. Julio Cæsare contra Pompeium pugnante le-

gimus exercitum Cæsaris lapidea saxorum grandine pæne obrutum esse. Anno Christi 823. lapidibus grandinavit circa solstitium æstivale in Burgundia. Anno 1567. in Helvetia potissimum in agro Tigurino ingens grando, cujus lapides gallinarum ova superabant, longe lateque devastavit omnia. Ex quibus constat illas frequentissimas lapidum pluvias a Veteribus diffamatas, non vere lapidum fuisse, sed grandinis amplioris magnitudinis. Recentiores porro Literatores nonnulli male censuerunt verbum, ‘pluo,’ carere supposito, semperque habere ablativum, ut Titus Livius lib. vi. de Bello Macedonico: ‘Terracina et Amiterni nuntiatum est aliquoties lapidibus pluisse.’ Sed præter usitatum Titi Livii in dicendo morem, Valerius Maximus de Prodigis, ‘in Piceno lapides pluisse’ ait, sicut et hic, *deplueretque lapis*. Livius ipse lib. x. de Bello Macedonico ait: ‘In area

Atque tubas, atque arma ferunt crepitantia cœlo

Audita, et lucos præcinuisse fugam.

Ipsum etiam Solem defectum lumine vidit

75

Jungere pallentes nubilus annus equos;

Et simulacra Deum lacrymas fudisse tepentes,

Fataque vocales præmonuisse boves:—

etiam auditus esse in aëre buccinas, et tela resonantia, et lucos prædixisse fugam. Quinetiam caliginosus annus spectavit Solem luce destitutum equos pallidos jugare, et Deorum imagines calidos fletus emisisse, et boves locutus prænuntiasse fata. Ista

ritque; in nonnullis deplueritque; Scal. dedit deplueretque, ut habent Vindob. Monach. Goth. Voss. 3. et Guelf. 1. a m. sec.—73 Omnes Guelf. et Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. Vat. Ursini, et Venett. 2. strepitantia; ed. pr. maj. cripitancia; Broukh. reposuit crepitantia ex Colb. Stat. Exc. Pocc. et Colot. sic antea erat in ed. pr. min. Bartol. Rheg. Venet. 2. et Vicent.; extat etiam in Guelf. 3. pro v. l.—74 Dat. cod. Lips. dno Voss. Beroll. 2. 3. et Ask. pertimuisse; Berol. 1. ptimuisse, quod idem est; Hamb. concinuisse; Angl. 3. percinuisse; Angll. 4. 5. prætimuisse. Memoratu digna est lectio, Audita atque lupos præcinuisse fugam in Berol. 4. Lupos etiam urbi accedentes sive eam pervagantes ululando inter mala portenta habebant Romani. Vide Virg. Georg. 1. 485. Jul. Obseq. c. 123.—75 Ipsum etiam Phæbum Hamb. defessum Dat. Colot. Beroll. 1. 3. et Ask. lumina Voss. 5. quod tanquam exquisitius dictum ex e Mattii vetere libro receperat Broukh. improbante Huschk.—76 Par. patentes, non palentes: Witt. 1. Laud. Angll. 2. 3. 4. et Berol. 1. nubibus: Par. Berol. 4. Dat. Exc. Pocc. Corv. ed. pr. maj. (Venet. 2. ap. Broukh.) et Rheg. annis, quod in vett. membr. etiam legi possit annus, ut in Beroll. 2. 3. ed. pr. min. Vicent. (Venet. 2. ap. Huschk.) Venett. 1491. 1493. et Aldd. annis vel annus in Berol. 1. ânis (i. e. annis, vel annis) in cod. Lips. ortus malit Mitscherlich.—77 Vat. Heins. 1. et Guarn. repentes. ‘Pendent vero hæc adhuc a voce ferunt in vs. 73. Nam continuare orationem an-

NOTE

Vulcani et Concordiæ sanguis pluit.’

73 *Atque tubas, atque arma crepitantia* [*strepitantia*] Alii legunt, *crepitantia*. Armorum crepitus, et tubæ sonitus auditos e cœlo Cimbricis Bellis testatur Plinius lib. II. cap. 57. Ovid. Met. xv. ‘Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes, Terribilesque tubas, auditaque cornua cœlo Præmonuisse nefas.’

74 *Lucos præcinuisse fugam*] Ovid. ‘Cantusque feruntur Auditi, sanctis et verba minantia lucis.’

75 *Ipsum etiam Solem*] Ejusmodi Solis defectum, sicut et pleraque alia hic relata prodigia, accidisse aiunt eo anno, quo Cæsar Dictator

occisus est. Refert inprimis Plinius prodigiosum et longiorem Solis defectum illo anno contigisse, totius pæne anni pallore continuo insignem.

77 *Et simulacra Deum*] Livius lib. XLIII. cap. 13. ait: ‘Cum in arce Apollo triduum ac tres noctes lacrymavit.’ Lincan. de Prodigiiis Bellorum Civilium: ‘Indigetes flevisse Deos, urbisque laborem Testatos sudore Lares.’

78 *Fataque vocales præmonuisse boves*] Boves locutus sæpissime referunt Scriptores. Valer. Max. lib. I. cap. 6. ait: ‘C. Volumnio et Servio Sulpicio Consulibus, in urbe bos mugitu

Hæc fuerint olim. Sed tu jam, mitis Apollo,

Prodigia indomitis merge sub æquoribus :

80

Et succensa sacris crepitet bene laurea flammis ;

Omne quo felix et sacer annus erit.

omnia *alias* acciderunt. Tu vero modo, o benigne Apollo, obrue mari invicto portenta ; ut laurus sanctis ignibus cremata fauste strideat, quo præ sagio faustus, et sacer annus effluat. Sed laurus prospera omnia edidit. Lætamini, o agricolæ,

//////////

nus vidit fudisse importunum esset. Itaque incommode distichon interjectum structuram et sensum dirimit. Enimvero disticha hæc duo inter se loco mutata sunt, et ita collocari debent :

Atque tubas atque arma ferunt crepitantia cælo

Audita, et lucos præcinnuisse fugam :

Et simulacra deum lacrymas fudisse tepentes,

Fataque vocales præcinnuisse boves.

Ipsam etiam, &c. Heyn.

—78 *Factaque* Guelf. 4. *deos pro boves* unus Stat.—79 Dat. Voss. 4. Berol. 3. et ed. Scal. fuerunt ; unde Bronkh. formavit fuerint, quod confirmant Mo-nach. et Voss. 5. in Par. cod. Lips. Berol. 4. ceteris, fuerant. ‘Hoc loco si-bi opponuntur olim et jam, sicut 1. 1. 25. ‘modo’ et ‘jam’ ; alibi ‘modo’ et ‘nunc.’ Atque ita hunc versum primus interpunxit Saliger : alii aliter. Witt. 1. duo Angl. et Hamb. *jam tu* : non probro. Sed adhuc dubitant VV. DD. scripseritne Tibullus *Hæc fuerint*, an *fuerunt*, quæ Scaligeri est lectio.’ Huschk. fuerunt exhibent etiam edd. Delph. Dons. Cant. et Vulp. 1. ‘Hoc unice verum, quandoquidem in sententiis absolutis perfecti usus proprius est. Vide Catull. iv. 25. ‘Sed hæc prius fuere : nunc,’ &c. quem locum ad nostram lect. (*fuerunt*) vindicandam bene contulit Klindw. ad 1. 10. 11. In-epte fuerint. Corrigendi ansam dedit correpta syllaba fuerunt. Exempla hujus licentiæ vide II. 3. 12. iv. 5. 4.’ Bach.—80 *Ingne* (i. e. *tingue*) *sub equoreis* cod. Lips. *mergere* Bartol. et Ald. 1. non in ed. pr. min. ut sus-picabatur Huschk.—81 *Et unus Broukh.* duo Stat. Witt. 1. 2. Land. Exc. Perr. Vatt. 1. 2. Dat. Guelf. 3. a marg. omnes Beroll. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Brix. quod revocavit Bronkh. post Mur. et Stat. *Ut duo Broukh.* cod. Lips. Par. ed. pr. min. et (errat enim Huschk.) Rom. cum paucis aliis ; *At Guelf.* 1. et Venet. 1487. 1491. 1493. *En s. s. crepitat* Guelf. 2. ex interpolatione : *trepidet* in Rom.—82 *Homine* Venet. 2. *Nomine* Rheg. pro *erit*, quod omnes Beroll. cod. Lips. Witt. 1. 2. tres Stat. Broukh. 2. 3. Dat. Exc. Perr. et Pocc. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Brix. Rheg. Rom. et Lips. testantur, *eat* habent

NOTE

suo in sermonem humanum converso, novitate audientium animos exter-ruit.’ Paulo post : ‘Bello etiam Pu-nico secundo constitit Cn. Domitio bovem dixisse : Cave tibi, Roma.’ Livius et Plinius frequenter boves locutos commemorant.

80 *Prodigia*] ‘Prodigium’ signum est inusitatum, quo aliquid prædic-tur et portenditur, seu indicatur futurum. ‘Ostentum’ est quod præ-

ter consuetudinem apparet, ut, si videatur cælum ardere, aut quando aliquod spectrum se ostendit. ‘Por-tentum,’ quod porro et diutius ten-dit, et futurum aliquid postea indi-cat, ut ululatus canum, et statuarum dejectiones. ‘Monstrum’ est id quod contra naturam est, et eo monet fu-tura, ut homo tripes.

81 *Crepitet bene laurea*] Veteres ex-istimabant laureis inesse vim quæ-

Laurus ubi bona signa dedit, gaudete, coloni ;

Distendet spicis horrea plena Ceres.

Oblitus et musto feriet pede rusticus uvas,

85

Dolia dum magni deficientque lacus.

At madidus Baccho sua festa Palilia pastor

Concinet ; a stabulis tunc procul este, lupi.

Ceres complebit horrea referta frugibus ; et vinitor vino novo inquinatus botros plantis calcabit, quoad cadi et lucus capaces desint. At pastor vino ebrius festa sua Palilia celebrabit : tunc, o lupi, longe recedite ab ovilibus. Ipse vino madens

omnes Guelf. Reg. Corv. Voss. 2. Hamb. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. Scal. Dous. Passer. H. Voss. Bauer. et Bach, probante Heyn.—83 *At laurus bona* ed. Colin. et Ald. 1. *Ut laurus bona* Guelf. 1. 4. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Laurus ubi* Witt. 1. 2. omnes Zwicc. Angll. et Beroll. Broukh. 1. 2. 3. Stat. Laud. Exc. Perr. Poec. Falc. et Lips. Dat. Corv. Vat. 1. 2. 3. 4. Vat. Ursini, Colot. Scal. rec. et vet. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. cum aliis ; hinc *Laurus io* concinnavit Heins. idque reposuerunt Broukh. et Heyn. *Laurus uti b. s. dedit ! Gaudete* ex ingenio in contextum intulit H. Voss. eumque secutus est Bach. ‘Reliquum est, ut veterem lectionem *ubi* revocemus, eamque cum Gesnero Thes. L. L. eo sensu sumamus, quo alibi etiam Tibull. posuit, v. c. i. 4. 31. ii. 6. 47.’ *Huschk. gaudere* ed. pr. maj. et Rheg.—84 *Distendet* Beroll. 1. 3. et alii, cum ed. pr. min. Bartol. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *Descendet* Reg. *Distendet* ed. Lips. ap. Heyn. *Dissentet* Guarn. quasi velit *Distendet* ; Par. Beroll. 2. 4. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Ald. 2. habent *Distendet* ; cod. Lips. *Distendet* *supreis òrea.*—85 Berol. 4. *Oblutus* : cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. Beroll. 2. 3. 4. Guelf. Corv. Reg. et Bartol. *feriet*, quod postea expressum est in Plant. 1569. *feriat* Guelf. 1. 4. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. ed. Lips. ap. Heyn. Venett. et Aldd. *fervet* in Berol. 1.—86 Broukh. tacite recepit *deficientque* ex Witt. 1. 2. duobus suis (2. 3.) Statianis, Angll. 2. 3. 4. 5. et Dat. sed, ut vidit Vossius, corruptis ; idem exhibent Par. omnes Beroll. Bartol. Venet. 2. et Vicent. *deficiuntque* Guelf. 1. 4. et ed. pr. min. unde patet ed. pr. min. et Bartol. non eandem esse, ut suspicabatur *Huschk. deficientque* Reg. unus Broukh. ed. pr. maj. et Rheg. *deficiemque* cod. Lips. nempe membranæ unde transcripsit librarius habuerat, forsân in litura, *deficientque.*—87 *Ac* Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. Reg. Corv. omnes Beroll. ed. pr. min. et Bartol. *At* cod. Lips. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. ap. Broukh. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *Et*

NOTE

dam, qua futura demonstrarentur, et rerum exitum ex crepitantis modo, si igni adureretur. Si enim combusta clarius resonaret, felicitatem portendi putabant : contra vero si tacita deflagrasset. Propertius : ‘Et tacet extincto laurus adusta foco.’

85 *Oblitus et musto*] Mustum vinum novellum est, et recenter e calcatis uvis aut lacu defluens. Non solum autem vinum, sed novellum

quicquid est, recte dicitur ‘mustum.’ Nævius Gymnastico : ‘Utrum est melius, virginemne, an viduam uxorem ducere ? Virginem, si musta est.’ Vide Nonium.

87 *Palilia Pastor*] Palilia, quæ et Parilia aliis dicuntur, Palis Dææ festa sunt, quæ a pastoribus in agris fiebant undecimo Kal. Maii, quo die Romulus urbem fundavit, ad lupos arcendos, morbosque a pecore pellen-

Ille levis stipulæ solennes potus acervos
 Accendet, flammam transilietque sacras;
 Et foetus matrona dabit, natusque parenti
 Oscula comprehensis auribus eripiet.

90

tenuis palcæ cumulos festos inflammabit, et illos ignes sacratos transiliet. Et matrona liberos pariet et filius patri basia auferet arreptis auribus. Nec pigebit avum

//////////

in marg. Guelf. 3. *bacho* Par. *palida* Rom. *Palilia* scripsit Muretus; ante erat in Aldd. etiam in Venetis *Parilia*; ita Heynius; at *palilia* extat in edd. pr. maj. min. et Bartol. in duobus postremis *sesta* pro *sesta*.—88 *Continet* Berol. 2. et a marg. Scal. 1. penes editorem: cod. Lips. *tum*; ceteri *tunc*. Inficetum foret, inquit Huschk. quod neminem maluisse Heynius miratur: *a stabulis hinc procul este lupi*.—89 *Ille levi* Vicent. *solemnis* cod. Lips. *solemnis*, vel *solennis*, vel *sollennis* omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. Guelf. 1. 3. alii, cum edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. etc. *solennes* Dat. et Venett. 1491. 1493.—90 'Post *sacras* gravius distinguendum esse cum Bronkh. aliisque edd. jam viderunt Voss. et Wund.' *Bach*. 'Ceterum non omnes edd. ante Basil. 1569. factæ, voci *sacras*, quod Voss. affirmat, majorem *στρυμὴν* vel punctum appositum habent, sed jam Ed. Rheg. duo puncta adhibuit, qua distinctione neque hic, neque, credo, Tuscanella, qui comæ apposuit, declarasse censendus est, e *Palilium* religione expectari etiam lætum natorum proventum. Ridicula affingere bono viro, nefas. Heynius serio ita statuit. Sed recte Edd. illi existimarunt versus 89. 90. cohærere cum versibus 95. 96. &c. (certe Ed. Rheg. etiam voci *senem* vs. 94. duo puncta apposuit) reliqua autem interposita esse ex more Veterum, qui in precationum formulis hæc tria felicitatis publicæ momenta, frugum ubertatem, foeturam gregum, matronarum fecunditatem plerumque conjungunt. Herod. II. 68. p. 231. Soph. (Ed. R. 172. Aristoph. Pac. 1320. Æschyl. Eum. 905.' *Huschk*. Bartol. non interpungit post *Accendet*; nec habet *transilietque* ut in ed. pr. min. et Ald. 1. sed *transilietque*. Vide quæ jam annotavimus ad vs. 86.—92 Berol. 1. 3. 4. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Guelf. 1. 3. 4. Corv. Angl. 2. 5. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. et Ald. 1. *compressis*; cod. Lips. *compressis*; sec *comprehensis* Gyraldus, Livin. aliique emendarunt; primus recepit Scal. e codd. binis jam Stat. prætulera; accedunt Guelf. 2. Scal. rec. et Vat. Heins. 1. *cum pressis* Angl. 4. *compris* (i. e. *compræsis*, vel *comprehensis*) Berol. 2. quod egregie explanavit Stat. *naribus* pro *auribus* in ed. pr. min. Bartol. et Ald. 1. *auribus* in Reg. in

NOTE

dos. Propert. lib. iv. Eleg. 4. 'Urbi festus erat, dixere Palilia Patres: Hic primus cæpit mœnibus esse dies.'

90 *Flammam transiliet*] 'Palilia,' ait Varro, 'tam publica quam privata sunt apud rusticos, ut congestis cum fœno stipulis ignem magnum et flammam transilient, his Palilibus se expiari credentes.' Ob hoc etiam Persius 'fumosa Palilia' dixit. Ovid. Fast. iv. 'Moxque per ardentes sti-

pulæ crepitantis acervos Trajicias celeri strenua membra pede.' Inde sane videtur ortus mos, quo Veteres quidam Christiani leguntur usi, ignem transiliendi certa anni die e fœno et stipulis excitatum, expiationis causa, et divinationis.

92 *Oscula comprehensis auribus*] Alii legunt, *compressis*. Hunc omnium primus locum emendavit Lilius Giraldus: quod tamen quasi suum opus usurpavit Scaliger. Vide Lil. Girald.

Nec tædebit avum parvo advigilare nepoti,

Balbaque cum puero dicere verba senem :

Tunc operata Deo pubes discumbet in herba,

95

Arboris antiquæ qua levis umbra cadit ;

Aut e veste sua tendent umbracula sertis

Vincta : coronatus stabit et ante calix.

*tenero nepoti advigilare, et vetulum blasas voces proferre cum puero. Tunc juven-
tus re divina Deo facta super herbam recumbet, qua parte tenuè umbraculum arboris
annosæ feretur. Aut illi suis indumentis obtinent sibi umbraculum sertis colligatus.*

~~~~~

litura scriptum erat ; nempe legebatur olim *naribus*.—93 Broukh. ex Witt. 2. Dat. et Scal. rec. malebat *vigilare* ; et sic in Beroll. 1. 3. sed id verbum, ut monet Heyn. paulo aliter dicitur ; nempe assiduam operam et curam alicui rei impendere, ut ‘studiiis, famæ vigilare.’—94 *Bellaque* Broukh. *discere verba* conj. Heins. et Heyn. ut II. 3. 4.—95 *Tunc et operata* Par. ‘al. *operata*’ in marg. cod. Bern. *adoperata* in cod. Lips. et Broukh. 1. *discumbit* cod. idem Broukh. *in umbra* Vat. Heins. 1. 2. Exc. Pocc. et Perr.—96 Idem codd. cum Dat. et Berol. 4. *unda* ; Berol. 1. *antiqui q. l. unda*, et in marg. *umbra* : pro *cadit*, quod testantur omnes Beroll. Guelf. 2. 3. Witt. 1. 2. cod. Lips. Par. Broukh. 1. 2. 3. Statiani, Thuau. Colb. Angl. 2. 3. Dat. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Rhæg. alii ut Corv. Rom. Venett. 1491. 1493. et Aldd. Heynius etiam in Vicent. *cadet* legi profitetur ; qua de re dubitat Huschk. Broukh. revocavit *cadit*.—97 *Aut e veste sacris* Guelf. 3. Broukh. 1. Berol. 1. a marg. et sic in ed. pr. min. *Aut cum veste sacris tendent* Venett. 1487. 1491. 1493. *Aut cum veste sua* Rom. ap. Heyn. et sic in Guelf. 1. 4. Reg. et Corv. *Aut e veste sua* cod. Lips. Par. Guelf. 2. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Land. omnes Beroll. Exc. Pocc. et Lips. Scal. rec. Dat. Vatt. 1. 2. Angl. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rhæg. *tendet* Berol. 2. Reg. et ed. pr. min. *tendent* Bartol. Vide quæ annotavimus ad vs. 86.—98 ‘*Juncta V. C.*’ in marg. Scal. 1. penes edi-

NOTÆ

Dialogo 6. Morsum puellorum in libando patris osculo luculenter exprimit Tibullus. Alludit et Plautus huic consuetudini in Pænulo cum Milphionem ita loquentem inducit : ‘Sine te exorem, sine te prehendam auriculis, Sive dem suaviū.’ Idem Plautus alibi : ‘Prehende auriculas, compara labella cum labellis.’

95 *Operata Deo pubes*] Rem divinam Deo facere, et ‘operari Deo,’ idem erat apud Veteres. Vide Notas ad hujus libri primam Elegiam. Virgil. Georg. I. ‘Sacra refer Cereri lætis operatus in herbis.’

96 *Arboris antiquæ*] Conviviis lætis et festivis rivi et umbra recte conveniunt. Horat. I. Od. 1. ‘Nunc

viridi membra sub arbuto Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacræ.’

97 *Tendent umbracula sertis*] Per illud vocabulum, *sertis*, hic non intelligi debere fasciculos florum contendit Scaliger. Serta enim idem ipsi est, quod funiculus et restis : unde putat apud Varronem, ‘sertam ducere,’ idem sit, quod funem seu restim ducere : et sane longe melius colligantur tentoria et umbracula funibus, quam florum fasciculis. Adde quod apud Varronem de Lingua Lat. lib. v. ‘serta,’ funem significare videatur, sicut et apud Palladium pluribus in locis. Sed forsitan ingeniosissimus, et acutissimus Poëta herbam quandam maxime vulgarem intelligit,

At sibi quisque dapes et festas exstruet alte
 Cespitibus mensas, cespitibusque torum.
 Ingeret hic potus juvenis maledicta puellæ,
 Postmodo quæ votis irrita facta velit.
 Nam ferus ille suæ plorabit sobrius idem,
 Et se jurabit mente fuisse mala.

100

Ipsa quoque collocabitur patera in medio redimita. Unusquisque vero epulas et mensas geniales, atque lectum cespitibus construit. Ibi juvenis ebrius dicit puellæ convitiâ, quæ tamen postea votis factu cupiat inania. Etenim ferox ille idem siccus

tolem: certe *Juncta et Vincita* fere similia sunt in codd. antiq. *Ipsæ*; *coronatus stabit et ipse calix* citat Heynius, sed ex quibus scriptis vel editis nescio: et ipse saltem habent cod. Lips. Par. Beroll. 2. 3. Reg. Corv. omnes Guelf. edd. pr. maj. min. aliæ, cui Broukh. ex Witt. 1. 2. Florent. et Sfort. substituit *et ante*; hoc testantur Beroll. 1. 3.—99 *Aut unus Stat. et Berol. 4. At tibi Berol. 3. et Dat. At libi ed. pr. min. exstruat Berol. 3. Dat. Scal. rec. Witt. 2. Par. Brix. et Venett. 1491. 1493. exstruat Berol. 4. et Guelf. 1. 2. 4. exstruct Beroll. 1. 2. ed. pr. maj. et Venet. 2. exstruet ed. pr. min. et Vicent. pro alte in scriptis quibusdam esse ante Scaliger testatur, quod Bauer. mutari mavult in arte.—101 Ingerit Angl. 2. Ingeret et Beroll. 1. 3. Witt. 2. et Dat. pro maledicta Vulpinus malebat mala multa, quia Plaut. et Terent. aliquoties scripserunt 'ingerere mala multa:' at Plaut. etiam Asin. v. 2. 77. 'quum dicta in me ingerebas.' Burm. ad Ovid. Trist. v. 10. 39. mala dicta e cod. Matt. affert, cui accedunt Guelf. 3. et Berol. 3.—102 Berol. 1. qui votis. 'Broukh. ait vulgatas habere rolet: ego nusquam vidi.' Heyn. nec nos; sed Scal. 1. habet in marg. 'rolet V. C.'—103 Sfort. ap. Stat. Jam ferus, quod Vossio placuit. Nam explicat versum*

NOTE

quæ Catoni de Re Rustica cap. 107. 'serta' dicitur, quam Plinius, et alii vocant 'sertam' et 'sertulam Campanam,' quod in Campania frequens maxime sit, vulgo 'melilotus' appellatur. Gramen quidem est ruri passim obvium, et ad tentoria ornanda et umbracula obliganda non prorsus ineptum.

98 *Coronatus stabit et ante calix*] Calices in conviviis coronari, hoc est, floribus redimiri, priscus mos fuit. Et qui e talibus poculis bibebant, tantisper dum ori calix admotus fuerat, coronati dicebantur, hoc est, umbrari. Sic etiam ipsum vinum coronatum et redimitum dicitur, ut apud Virgilium: 'Et vina coronant.' Interdum etiam lascivia quadam convivali in ipsam poculum spargebantur flores.

Testis Tertullianus de Carnis Resurrectione. 'At enim,' inquit, 'et calix bene sibi conscius, et de diligentia ministerii commendatus, de coronis quoque potatoris sui inornabitur, aut aspergine florum honorabitur.' Testis etiam et præsto aderit Propert. lib. II. Eleg. 24. 'Nil tibi vina nocent, Cum tua præpendent demissa in pocula sarta.'

99 *Festas exstruet mensas*] Mensas festas appellat epulas publicas et solennes, quas ex statis pecorum frugumque proventibus dapaticæ, et basilicum in morem, festorum dierum aut sacrificiorum causa, a rusticis concelebrari mos erat.

103 *Plorabit sobrius idem*] Qui potus et ebrius puellam convitiis et maledictis incesserit, pœnitentiâ postmo-

Pace tua, pereantque arcus, pereantque sagittæ, 105
 Phœbe, modo in terris erret inermis Amor ;
 Ars bona : sed postquam sumsit sibi tela Cupido,
 Heu, heu, quam multis ars dedit illa malum !
 Et mihi præcipue, jaceo cum saucius annum,
 Et faveo morbo ; tam juvat ipse dolor ! 110
 Vixque cano Nemesin, sine qua versus mihi nullus
 Verba potest, justos aut reperire pedes.

flebit, et jurabit se fuisse animo male sano. Tua venia, O Apollo, nulli sint arcus, nullæ sint sagittæ, dum Cupido nudus in terris vagetur. Ars amandi fuit olim bona ; at ex quo tempore Amor armis se instruxit, heu ! quot hominibus ars illa incommodum attulit, ac mihi potissimum quumloquidem jam ab anno vulneratus languo, et ægrotudini indulgeo, quia morbus ipse delectat me. Ægre etiam celeberrime Nemesin, absque qua nullum carmen potest mihi aut voces aut aptos numeros inve-

superiorem 102. pro *sua* Reg. *seuæ*: Beroll. 1. 3. et Dat. *jurabit*.—105 Particulam que inseruit Broukh. ex Sfort. Statii; habent etiam Reg. et Goth. *pereant arcus* in Beroll. 3. *sagittæ* in ed. pr. min. nempe apiculum prioris *t* in cod. unde ducta est hæc editio, extritum erat, ita ut formam antiq. lit. *c* induerit.—106 *Phæbe, nec* in Berol. 1. suprascr. *modo*.—107 Colb. et Thuan. *sumsit sua*: Broukh. 1. et Vicent. *tella*; alter Broukh. *bella*.—108 *Heu heu* testantur cod. Lips. Par. Sfort. et omnes alii Stat. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Land. Angll. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *Heu mihi* Dat. unde patet hunc cod. haudquaquam eundem esse cum Broukh. 2. 3. ut suspicabatur Bach. in Elencho p. xxv. *Eheu* in nonnullis: *ista malum* Witt. 1. 2. Gneiff. 2. 3. omnes Beroll. unus Broukh. Colot. Vat. Ursini, et Angll. 2. 3. 4. *ipsa* Par. *illa* testantur omnes Stat. Broukh. 1. 2. cod. Lips. Corv. Reg. Guarn. alii ap. H. Voss. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. Rom. Venett. 1491. 1493. et Aldd.—109 *At* Broukh. 1. unus Stat. et sic conj. Livin. *Et* Vat. Ursini: Ed. pr. maj. *At mihi p. taceo cum saucius armum*; Vicent. *At mihi p. taceo c. s. annum*; ed. pr. min. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *Et mihi p. taceo, &c.* Par. etiam *taceo*. Sed *jaceo*, quod Scal. substituit, confirmatur tribus H. Voss. et Gneiff. 3. ‘Miram scripturam exhibet cod. Lips. *At tibi p. taceo 9 saucius omnis, i. e. cum saucius.*’ Husehk. Sed errat Husehkius: *9 saucius* nihil aliud certe est quam *cum saucius*; literæ enim *n*, *u*, et *v* pæne similes sunt in codd. antiq. Vide quæ annotavimus ad Catull. LXIV. 289. Unus Voss. in marg. *qui*, quod placet Husehkius: ed. pr. min. et Rheg. *sautius*: Heyn. conj. *jaceo cum saucius arcu*, improbante Husehk.—110 *Et forceo morbum* Angl. 5. *tam* est ex emend. Broukh. quod nunc confirmant Monac. unus Stat. Goth. et Voss. 1. *cum* exhibent cod. Lips. Par. omnes Beroll. Guarn. omnes Gneiff. Corv. Reg. V. t. 1. 2. Broukh. 1. 2. edd. pr. maj. min. Venet. 2. &c. *tum* in Vat. Statii, et nonnullis aliis; Stat. ipse conj. *dum* quod habent Berol. 2. et Broukh. 3. probante Heyn. *juvet* pro *v. l.* in Gneiff. 2. *dedit ipse* Guarn. *iste* Vat. Ursini.—111 ‘*Hicque* V. C.’ in marg. Scal. 1.

NOTE

dum ductus, *sobrius*, hoc est, non potus, siccus et jejunus gratiam delicti fieri postulabit sibi, sacramento etiam interposito discerpere sese id

infectum indictumque fuisse, utpote quod mala et insana mente fecerit.

111 *Vixque cano Nemesin*] De Nemesi Tibulli amica jam supra, de qua

At tu, nam Divum servat tutela pœtas,
 Præmoneo, vati parce, puella, sacro :
 Ut Messalinum celebrem, cum præmia belli
 Ante suos currus oppida victa feret, 115

nire. Tu vero, o puella, ignosce sancto Vati, prædico tibi, Deorum enim præsidium Pœtas tuctur, ut prædicem Messalinum, ubi portabit ante currum suum urbes

//////////

ap. editorem; *Usque* Par. Guarn. Zwicc. 1. 2. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. sex H. Voss. quatuor Stat. Dat. Angl. 2. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. &c. corruptum, ait Broukh. ex *Visque*, more Italicæ scripturæ. Sed ab Ald. 2. edi cœptum est *Vixque cano Nemesin*; quam lect. confirmant quatuor Voss. et locus simillimus Propert. II. 16. 32. 34. *Utque cano nemesin* ed. pr. min. *Usque* revocarunt Voss. Bauer. Wund. et Bach. Sant. in Bibl. Crit. p. 87. dicit: 'Audacior quis fortasse tentaret: *Urit amor Nemesin*, ut ad hunc Tibulli versum respexerit Martial. XIV. 193. 'Usit amatorem Nemesin lasciva Tibullum.'—112 Berol. 1. *jussos*; Colb. *junctos*: unus Broukh. *reperiisse*; Guelph. 2. Beroll. 1. 3. 4. cum tribus aliis, *reperiisse*, quod H. Voss. et Bach. reposuerunt; Aoristi namque forma delectari aiunt Tibullum. Cf. II. 1. 10. Ovid. Am. I. 4. 38. I. 13. 5. Art. III. 455. Mart. de Spect. VIII. 2. Post h. vs. traduxit Scal. in h. l. e seq. Elegia vs. 15-18.—113 *A tu* Berol. 4. *pœtam* Angl. 3. Aldus verba, *nam D. s. t. pœtas*, uncis circumscriptis; quidni etiam *præmoneo*? inquit Huschkins: Heynius versum interpunxit, *At tu*; *nam dicum servat tutela pœtas*; improbante eodem Huschk.—114 Colot. *tuo pro sacro*.—115 *Et* Stat. duo Broukh. Exc. Pocc. Berol. 2. Guelph. 3. 4. ed. pr. min. Bartol. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *Ut* Guelph. 1. cod. Lips. Par. Beroll. 1. 3. 4. ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *celebres* Guelph. 1. 4. Brix. ap. Broukh. et Venett. 1491. 1493. *tum* cod. Lips.—116 *Ante tuos* Dat. *iuncta* (i. e. ut recte legi debuerat in cod. *victa*) ed. pr. min.; *juncta* (quod sæpe scribitur *iuncta*) in Dat.; *vincta* (quod sæpe scribitur *victa*) in Beroll. 1. 2. 3. *forent* Witt. 2. Berol. 1. *ferent* Beroll. 3. 4. Witt. 1. duo Broukh. unus Stat. Par. Scal. rec. Dat. Angl. 3. 4. 5. Corv. Reg. ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. et Lips. ap. Heyn. *ferant* Guelph. 1. 4. et Brix. *feret* Vat. Ursini, Berol. 2. ed. pr. maj. et Vicent. *geret* cod. Lips.

NOTE

etiam Martial. lib. 1. 'Fama est argenti Nemesin formosa Tibulli,' &c.

113 *Divum servat tutela Pœtas*] Vatribus nimirum sunt cum cælo commercia, Numinisque divinitatem participant. Ovidius: 'At sacri Vates, et Divum cura vocamur.'

116 *Oppida victa feret*] In triumphis præferri solebant tabulæ, sive fercula, in quibus exhibebantur simulacra urbium victarum, montium et fluminum, atque etiam præliorum, quæ adversus hostes gesta fuerant. Hujusmodi pompæ meminit Cicero Orat. in Pison. Meminit Livius lib.

XXXVII. ubi scribit: 'Scipio Asiaticus centum triginta septem urbium simulacra in triumpho duxit.' Tacitus Anal. II. 'Vecta spolia, captivi, simulacra montium, fluminum, præliorum,' &c. illa simulacra ex argento fuerunt in triumpho Tiberii. Ut refert Ovid. ex Ponto lib. II. Eleg. I. in triumpho Julii Cæsaris de Galliis fuerunt ex citro: in ejusdem triumpho Pontico, ex acantho: in Alexandrino, ex testudine: in Hispaniensi, ex argento rasili. Alias ex aliis, atque aliquando ex auro.

Ipsē gerens laurus; lauro devinctus agresti
 Miles, Io, magna voce, Triumphe, canet.
 Tunc Messala meus pia det spectacula turbæ,
 Et plaudat curru prætereunte pater. 120
 Annue; sic tibi sint intonsi, Phœbe, capilli,
 Sic tua perpetuo sit tibi casta soror.

debellatas, armorum fructus. Ego ipse gestans lauros, sylvestri lauro obstrictus miles clara voce cantabo, Io triumphe. Tunc meus Messala genitor præbeat populo pia spectacula, et gratuletur curru transeunte; exaudi vota nostra, o Phæbe, ita tibi sint crines incædui, ita tua soror tibi semper pudica permaneat.

Berol. 1. a marg., unus Stat. et Colot. gerent alter Stat.—117 *Ipsē parens* in Venett. Angl. 2. 4. Beroll. 1. 2. 3. Colb. unus Bronkh. Dat. Vat. Ursini, et Guelf. 2. exhibent *lauros*, et ita Pighius ad a. 758. Formam *laurus*, quod testantur Gueff. 1. 3. 4. Berol. 4. Witt. 1. 2. duo Bronkh. Par. cod. Lips. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. cum aliis, nobiliorem esse altera, *lauros*, monuit H. Vossius: *laurum lauro* Venett. 1491. 1493. *devinctus et ipse* Colb.—118 Berol. 4. *triumpha*: pro *canet*, quod exhibent omnes Beroll. Gueff. Reg. Corv. Witt. 1. 2. duo Bronkh. Colb. omnes Stat. Vatt. 1. 2. 3. 4. Vat. Ursini, Scal. rec. et vet. Dat. Exc. Falc. Angl. 1. 2. 3. 4. 5. alii, *canam* e conj. reposuit Scaliger: ‘in quod et ipse incidi, quodque et nunc verum esse arbitrator; si modo illa, *Ipsē gerens* aliquam vim habere debent. Alioqui interpolationem nuto: *cum...victa feret Ipsē gerens laurus: Lauro d. a. Miles... canet.* Jam merus lus est, mutare hæc velle, ut scribatur, *Ipsē geret laurus*, scilicet Messalinus. Possit sane et hoc scribi.’ Heyn.—119 *Tum e libris nonnullis* Stat. Beroll. 1. 3. Zwicc. 1. 2. Dat. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1491. 1493. aliisque, cum Bronkh. Vulp. et Voss. reposuit Bach; *Dum* habet ed. pr. maj. *Tunc* cod. Lips. Par. Beroll. 2. 4. et ed. pr. min. Langermannus sua mavult pro *pia*.—120 *Et placeat* cod. Lips. et a marg. *plaudat*: in uno Stat. *prætereunte parens*. ‘Noluit Poëta id, quod alicui in mentem veniat, ‘*Et plaudat* (sive *plaudant* sc. turba) c. p. patri.’ Heyn.—121 *Anne* Par. et sic in ed. pr. maj. *sic sint intonsi tibi* Beroll. 1. 3. *sic tibi sit intonsi* Berol. 4. et in marg. *sic*.—122 *Sit tua p. sit tibi* Berol. 2. *Sic tibi p. sit tua* Angl. 2. *perpetua* cod. Lips. Par. unus Voss. et Ald. 1.

NOTÆ

117 *Ipsē gerens laurus*] Victoriae insigne laureos ramos sibi milites præferabant currum triumphantis sequentes. Festus ait: ‘Laureati milites sequebantur currum triumphantis, ut quasi purgati a cæde humana intrarent urbem,’ &c.

118 *Io, magna voce, triumphe*, [*canet*] *canam*] Milites ita ramis laureis ornati *Io triumphe* inclamabant, qua vociferatione fausta omnia bona augurabantur, et victori Duci, et Republicæ. Nonnulli porro legunt, *ca-*

net, hoc est, *ego ipse canam*, &c.

121 *Anne; sic tibi sint*] Post preces factas Poëtis familiare est blanditias aliquas addere, quibus Deos demulceant, et ad preces exaudiendas alliciant, per earum rerum, quas illis gratas esse norunt, obtestationem. Quod quidem hac particula, *sic*, fieri solitum observavi. Tibullus lib. III. Eleg. ultima: ‘Candide Liber ades, sic sit tibi mystica vitis Semper, sic hedera tempora vincta feras.’

ELEGIA VI.

CASTRÀ Macer sequitur; tenero quid fiet Amori?

Sit comes, et collo fortiter arma gerat?

Et, seu longa virum terræ via, seu vaga ducent

Æquora, cum telis ad latus ire volet?

Macer militiam sectatur, quid eveniet blando Cupidini? Si, ut cacula, militis ille crit assecla, et impigre cervice portabit arma, et cum jaculis ad latus heri incedere cupiet, sive longum terræ iter, sive maria fluctuantia agent hominem: o

Eadem in edd. pr. maj. et min. præfixa est inscriptio, *Ad amorem*: addit Vicent. *ut revocet Macrum sequentem castra, seque spe Nemesis teneri dicit.*—1 Cod. Lips. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rhag. *mater*. Ducta hæc lectio est e libris, ætate præcedentibus illos, qui substituerunt *Venus*, ut Colb. et Colot. Sed jam Vicent. habet *macer*; ed. Lips. ap. Heyn. *mr*. Porro cod. Lips. exhibet *tenero qs fecit amori*. Colb. *miser*.—2 *Si* unus Bronkh. *Sit* cod. Lips. Par. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Bronkh. 2. 3. Colb. tres Palatt. Vat. Heinsii 1. 2. 3. 4. Scal. rec. et vett. Dat. Angl. 1. 2. 3. 4. 5. *gerat* cod. Lips. Broukh. 1. 2. 3. Colb. tres Palatt. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Vicent. *ferat* Witt. 1. 2. unus Stat. Dat. Reg. Angl. 3. 4. Brix. Rom. et Venett. 1491. 1493. Scal. correxit, *Si comes, et c. f. a geret, Et...ire volet: Ure quæso, &c.* continuato sensu usque ad *otia liquit*, et ad Macrum omnia refert, contorta et impedita ratione. Heyn. emend. *Si comes e collo fortiter arma geret.*—3 Guelf. 2. Voss. 4. et Berol. 2. *terret pro terræ*: hinc nata altera lect. ed. pr. min. *ducunt pro ducent*; sed recte conjunguntur tempora *ducent* et *volet*: Angl. 2. exhibet *ducant*. Sfort. *malu* pro *vaga*.—4 Muretus vitium inesse putabat *q̄*

NOTE

1 *Castra Macer sequitur*] Macrum familiarem suum in militia relicta puella proficiscentem a proposito deterreri per Amorem cepit Tibullus. Tum in corruptos sui sæculi mores et luxum invehitur. *Macer*] Fuit ille Macer Veronensis, qui libros scripsit de Avibus, de Serpentibus, et de Herbis. Testatur id Ovid. Trist. II. 'Sæpe suas volucres legit mihi grandior ævo, Quæque nocet serpens, quæ juvet herba, Macer.' *Tenero quid fiet Amori*] Sic frequentissime dixerunt optimi lectissimæ Latinitatis Auctores. Plant. 'Quid fiet mihi postea?' Cicero: 'Diodoto quid faciam?'

2 *Sit* [*Si*] *comes*] Alii legunt: *Sit comes, et collo fortiter arma gerat, non*

geret; huncque sensum efficiunt: *Macer* dedit militiae nomen, quid interim fiet Amori, cui videtur renuntiasse? *Sit* omnino miles, et impigre militiae labores omnes toleret. *Amor* interim individuum comes ab eo nunquam discedat, et contemptum sui in errone probe nesciat. Nos vero sic Poëtæ sententiam procedere putamus: *Si Macer* vult esse armiger, et comes, et assecla, et velut cacula cum telis sequi militem, vel ducem herum, o *Amor*, ure eum, &c. Hoc nempe scripsit Tibullus in invidiam vitæ militaris; *Macrumque* esse caculam potius quam militem facete dixit.

4 *Ad latus ire volet*] Milites ad bellum proficiscentes ducebant secum

Ure, puer, quæso, tua qui ferus otia liquit, 5
 Atque iterum erronem sub tua signa voca.
 Quodsi militibus parces, erit hic quoque miles,
 Ipse levem galea qui sibi portet aquam.

puer, oro, inflamma eum, qui inhumanus deseruit otium tuum, et rursus reduc vagum illum sub tua vexilla: quod si militibus indulgebis, et is ipse miles erit, qui sibi

ire, et reponere ad latus ille volet; et hanc emendationem admisit Vulpius, refutavit Heynius, præsertim cum sic parum commode Amor arma simul fortiter collo gerere et ad latus volare diceretur. Eodem incommode laborat Heinsii conj. ad latus usque volet. Omnes omnium libri testantur ire.—5 Beroll. 1. 3. puer otia, et in marg. 1. ferus: Par. Witt. 2. Broukh. 1. ed. pr. min. Venet. 2. et Rheg. ocia; Witt. 1. octia; ed. pr. maj. et Vicent. ocia liquit; unus Stat. habet etiam liquit.—6 Pro erronem quatuor Palatt. exhibent heroem; unus Palat. extorrem; alter Palat. Scal. rec. Angl. 2. Dat. Berol. 4. et Rheg. ap. Broukh. errorem; unus Stat. Et verum erronem, quod Berol. 1. habet a marg. hinc Passer. faciebat, Et veterem erronem; in Goth. Et iterum erronem; nihil similis in libris scriptis deprehenditur syllabis it et u. Hæc scripturæ diversitas suspicionem iniecit H. Vossius, falsam esse lectionem vulgatam, ut quæ partim insolita significatione adverbii iterum pro retro laboret, partim etiam sono auribus molesto. Intulit ergo invitis codd. Erronemque retro. Heins. porro et Broukh. conjectura malebant sub sua signa: pro signa Reg. habet juga; Guelf. 2. lustra; Scal. rec. regna; Angl. 2. castra.—7 Florent. Stat. parces; forte verius, inquit Heyn. hinc Passer. fecerat, parsis, i. e. peperceris; Guelf. 3. et Monac. parcas, (quod reposuerunt H. Voss. et Bach,) sed in Guelf. 3. syl. es superscripta. Vulgatam satis confirmant vs. 3. 4. et exempla quæ collegit Huschk. ad l. 4. 65. eris hic Rom. et Venet. ero et hic conj. Dous. P.—8 Ipse levi galea Florent. Stat. Berol. 4. et Guelf. 2. hoc probatum Broukh. et Vulpio: Ipse levem g. q. s. p. aquam, quod ex omnibus fere libris et edd. revocavit Heyn. confirmavit aliquot aliorum poetarum exemplis Vossius, ut Hor. 1. Ep. 16. 17. Ovid. Fast. v. 662. portat Beroll. 1. 4. et Guelf. 2. a m. sec. potet Venet. 1491. 1493. et Aldd. portet omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Poce. Scal. rec. Dat. Vatt. Heins. 1. 2. Colot. Angl. 2. 3. 4. et Angl. 5. a m. pr. Beroll. 2. 3.

NOTÆ

servos, quos caculas vocant, fustibus et clavis ligneis armatos ad ipsorum tutelam, qui etiam ad latus heri sui arma ferebant. Plautus: 'Video caculam militarem me futurum.'

5 *Puer*] Cupido Deus Amoris, qui puer nudus, alatus, cæcus, et pharetratus fingitur, juxta illud vulgare: 'Cæcus, et alatus, nudus puer, et pharetratus.' Catullus in Argonauticis, seu in Epithalamio Pelei et Thetidis: 'Sancte puer, curis hominum qui gaudia misces.'

5 *Otia*] Venus enim et Amor amant otia, præcipuumque Amoris reme-

dium, militare est, et res agere. Ovid. Rem. Am. 'Otia si tollas, periere Cupidinis arcus, Contemtæque jacent, et sine luce faces.'

6 *Erronem*] Alii legunt, *heroem*; alii, *extorrem*, quod non est aspernabile.

Sub tua signa voca] Amatorum et Amoris otium et nugæ militiæ quoddam genus est: unde et Ovid. Art. Am. lib. III. 'Militiæ species Amor est, discedite segnes, Non sunt hæc timidis signa petenda viris.'

8 *Qui sibi portet aquam*] Plures legunt, *potet*, galeamque dicunt esse

Castra peto: valeatque Venus, valeantque puellæ!
 Et mihi sunt vires, et mihi facta tuba est. 10
 Magna loquor: sed magnifice mihi magna locuto
 Excutiunt clausæ fortia verba fores.
 Juravi quoties, rediturum ad limina nunquam!
 Cum bene juravi, pes tamen ipse redit.
 Acer Amor, fractas utinam, tua tela, sagittas 15
 Ilicet, extinctas aspiciamque faces!
 Tu miserum torques; tu me mihi dira precari
 Cogis, et insana mente nefanda loqui.
 Jam mala finissem leto; sed credula vitam
 Spes fovet, et fore cras semper ait melius. 20

aquam vilem casside gerat. Ego etiam militiam sequor; facessat Venus, facessant et puellæ. Mihi quoque robur est, mihi etiam buccina apta est. Magnifica dico: at mihi magnifica superbe locuto janua obseruta dejicit magna dicta. Quam sæpe jurari me nunquam reversurum ad ades puellæ? Nihilominus postquam multum juravi, pedes ipsi illuc regrediuntur. O asper Cupido, utinam videam arma tua, scilicet tuas sagittas disruptas, si fas est, et tædas tuas extinctas. Tu me infelicem crucias, ipse tu impellis me imprecari mihi execranda, et furenti animo nefaria proferre. Plerique vitæ miserius morte terminarent; sed credula spes alit vitam,

//////////

Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Rheg.—10 Muretus paucorum codd. auctoritate recepit *grata tuba est*. Habent hoc Exc. Perr. Pocc. et Broukh. et Vat. Heins. 2. Sed alterum hemistichium, *Et mihi sunt vires* hand dubie requirit et *mihi facta tuba est*, i. e. et mihi convenit res militaris, et ego sum factus, natus idoneus armis. *facta* habent Beroll. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. sex Palatt. Angll. 3. 4. 5. alii. In nullo libro desideratur *est*.—11 Exc. Lips. *parce locuto*: Hamb. *verba locuto*: Ask. Beroll. 1. 3. unns Stat. Witt. 2. et Dat. *magna loquenti*.—12 In Exc. Vat. Heinsii *grandiu* ex interpretatione.—13 Cod. Lips. *quociens relicturum*.—14 *Quom* Witt. 1. Dat. et Berol. 3. *inde* Witt. 1. Magnas turbas hic movit Scaliger. Primum vss. 15-18. retraxit ad sup. Eleg. inter vs. 112. et 113. Porro subjecit hoc loco post illa, *pes tamen ipse redit*, vs. 33-60. ex lib. II. Eleg. 3. *At tu quisquis is es*: et in iis finivit Elegiam hanc, *Barbara gypsatos ferre castasta pedes*. Tum novam eamque septimam Elegiam orsus est cum verbis, *Finirent multi leto mala: credula vitam, &c.*—16 *Scilicet* Beroll. 1. 3. 4. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. Angll. 2. 3. 4. Par. cod. Lips. *Si licet* Berol. 2. Bronkh. 2. 3. et Angl. 5. *Ilicet* Bronkh. ex emend. Heins. et cod. Scheff. reposuit; idem testantur Vindob. et Voss. 5.—17 Reg. Corv. Witt. 2. unns Bronkh. Angl. 5. et omnes Beroll. *dura pro dira*; unns Stat. *cura*, unde ipse *dura* faciebat; *dira* habent Witt. 1. duo Bronkh. cod. Lips. Par. alii.—18 *Cogis et in sana Rheg. nephanda* cod. Lips.

NOTÆ

militis poculum. Unde Propertius: 'Potabis galca fessus Araxis aquam.' Puto tamen cum antiquis Codicibus legendum, *portet*, juxta illud Claudiani de Consulatu Honorii, lib. III. 'In galea portare nives.'

10 *Mihi facta tuba est*] Alii legunt, *mihî gratu tuba est*.

12 *Clausæ fortia verba fores*] Aman- tibus usque adeo molesta est exclusio, ut nihil putetur in amore gravius. Hic vero notatur amantium instabi-

Spes alit agricolas; spes sulcis credit aratis
Semina, quæ magno fœnore reddat ager.

et dicit continuo cras melius futurum esse. Spes fovet aratores, spes committit cultis agris sementem, quam terra cum usura restituat. Ipsa spes capit aves

Par. ed. pr. maj. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *pu'denda* Colb.—19 *Finirent multi leto mala: credula, &c.* Exc. Scal. quod melius ait ille, atque adeo novæ inde Elegiæ initium fecit; eum secutus est Broukh. Nostram lectionem testantur Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Beroll. 3. 4. omnes Statiani, quinque Palatt. omnes Angll. Exc. Vatt. Heins. 1. 2. 3. 4. et Vat. Ursini: *Jam mala fovissem leto* Dat. et Beroll. 1. 3. *Jam data fuissem Guarn. leto* ed. pr. maj. *crudela* Berol. 3.—20 Nostram structuram testantur omnes Beroll. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Colb. duo Stat. Albertus de Eyb in Margarita Poëtica p. 61. Dat. Angll. 3. 4. Par. cod. Lips. Reg. Corv. Guelf. 2. Guarn. decem ap. H. Voss. (e quibus unus forte pro fore, unus item erit habet pro ait,) et ed. pr. maj. *semper cras fore ait melius* Goth. ap. Voss. duo Stat. ed. pr. min. et Bartol. probante Dousa. Alterum verborum ordinem, scilicet, *melius cras fore semper ait* exhibent Angl. 5. Zwicc. 1. 2. Guelf. 2. a marg. Venet. 2. Rom. 2. an. 1475. Vicent. Rheg. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. &c. ad Heynianam usque recensionem: hunc revocarunt Voss. et Bach. 'Versus suffraginosus, si non numero, at tamen verborum collocati- one. Male melius sententiæ præponitur, quod rectius in altera lectione, ut res ipsa, suspenditur. Sed etiam numerus suspectus. Auribus, inquit, (Vossius,) hic versus magis blanditur quam ille: audio. Sed fallax est istud aurium judicium, tanto hoc loco fallacius, quanto sæpius accidit Tibullo, ut numeri, ad nostrum sensum duriores, quos ille admodum frequenter, mutarentur ab interpolatoribus in meliores. Exempla vide ap. Heyn. (cf. I. 1. 50. I. 5. 62. II. 1. 8. II. 3. 40. et Broukh. ibid. ipsi II. 6. 22. item II. 6. 32. III. 6. 10. III. 6. 48. et Broukh. ibid.) Ergo fortasse assumenda est lectio ed. pr. min. Nullo modo. Nam ut in illa structura melius, ita in hac semper minus accurate præpositum, nec bene divisum est ab ait; verbum autem fore, in quo haud dubie magna hoc loco vis inest, ita rursus collocatum video, ut pæne totum absorbeatur. Omnes veritatis numeros explet, sive librorum auctoritatem spectes, sive verborum colloca- tionem, sive denique consuetudinem Tibulli, lectio ed. pr. maj. quam post tot annorum decursum sanissimo judicio restituit Heynius.' *Huschk.*—21 Heins. ad Sab. Ep. III. 91. *pax sulcis.* Berol. 4. et Ald. 2. *aratis.*—22 Berol. 1. et Ask. *quæ ut;* Berol. 3. *q ut;* cod. Lips. *femore reddit ager;* etiam Voss. 5. *reddit;* Par. *reddet.* Hunc versum imitatione adumbravit Ovid. Rem. Am. 174. 'Quæ tibi cum multo fœnore reddat ager:' unde Heins. l. c. correxit,

NOTE

litas, qui nunc aliud sibi proponunt, nunc aliud eligunt.

19 *Jam mala fuissem leto* [*Finirent leto multi mala*] Plures legunt: *Jam mala fuissem leto: sed credula vitam Spes fovet, &c.* Nemesin suam ne se præstet inexorabilem rogat, et Phrynes lenunculæ calliditatem de- testatur.

20 *Spes fovet*] Ad Tibulli fere men- tem Ovidius: 'Spes bona dat vires, animus quoque pascitur illa.' Nam

sola spe lactantur mortales, quæ justitia, fide, pietate, ceterisque vir- tutibus in Cælum fugientibus inter homines sola remansit. Unde illud ex Theognide: 'Spes Dea, quæ gen- tes falsa dulcedine semper Pasceret, in terris sola relicta fuit.' Spes au- tem credula dicitur, quod amatores faciat credulos de meliori fortunæ eventu.

22 *Fœnore*] Id est, reditu: fœnus enim hic est terræ proventus.

Hæc laqueo volucres, hæc captat arundine pisces,

Cum tenues hamos abdidit ante cibus.

Spes etiam valida solatur compede vinctum;

25

Crura sonant ferro, sed canit inter opus.

Spes facilem Nemesin spondet mihi; sed negat illa.

Hei mihi, ne vincas, dura puella, Deam!

Parce, per immatura tuæ precor ossa sororis;

Sic bene sub tenera parva quiescat humo.

30

laqueo, et pisces calamo, ubi antea exiguos uncas esca occultavit. Spes quoque sublevat constrictum firmis compedibus. Crura ipsi catenis resonant, tamen cantat inter laborem. Spes Nemesim mihi benignam promittit: at illa detrectat. Heu me! o puella sæva, ne superes Dicam. Indulge, rogo te, per ossa præmatura tuæ sororis. Ita placide tenera requiescat sub molli terra. Ipsa mihi veneranda est;

~~~~~

quæ multo, improbante Bach; etiam Ovid. Fast. 1. 694. 'ingenti fœnore' dixit.—23 Dat. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rhæg. harundine.—24 Quom Berol. 3. Dat. et unus Bronkh. hamos addidit an cibus, i. e. ante, vel ante. Liber unus Bronkh. in marg. arte; sic Burm. ad Propert. 11. 25. 50. et sic in marg. Scal. 1. ap. editorem, scilicet, 'arte V. C.' hoc receperunt Bauer. et Voss. interpretantes 'dolo,' ut ap. Liv. 1. 15. et Ovid. Met. xv. 473. Scribit tamen Huschk. Mirum, nulli dum editori in mentem venisse, hoc reponere, illud repudiare. Nam res ipsa loquitur. 'Fallaces' etiam cibos hos vocat Ovidius. Nimirum homines isti, pro simplicitate sua, existimarunt, piscatorem hamos cibo abdentem, hoc ipsum arte, i. e. fraude efficere, nec opus esse artem arte cumulare vel abdere. Vicent. amos. Heins. tentabat, Cum tenues hamis subdidit ante cibus. Sed cf. Ovid. Rem. 210. et Met. xv. 476.—26 Cornua sonant Guelf. 1. et Venet. Arma sonant in aliis: et canit Reg. intus opus Angl. 2.—27 Cod. Lips. Par. et edd. pr. maj. et min. Nemesim.—28 'Lectioem Heu mihi nescio an primum Heynius intulerit. Ego in nulla ante enim curata editione invenio, et, quod plus est, in nullo libro scripto. Par. Hei mihi, i. e. Hei mihi; cod. Lips. Hei mihi: ita edd. pr. etc. Theodorus Marcilius ap. Hor. Epod. xi. 7. corrigebat Heu mi, sive Heu mihi, pro Heu me: Credo, ait Bentl. quia alicubi apud Plaut. sic editum est: sed nihil mutandum. Recte. Ad extremum addit vir summus: Græci tamen ὄμοι casu dativo efferunt. Mirum. Nonne etiam Latini scribunt Hei mihi? immo perpetuo scribunt Hei mihi, Heu me. Libri meliores non variant, quin omnes consentiant apud Propert. 1. 3. 38. Iidem constanter alibi exhibent Heu, exhibituri etiam, nisi fallor, Heu me, si hac formula usus esset Propertius.' Huschk. Pro dura Land. lenta, quod reposuit H. Voss. improbante et contra pugnantem eodem Huschkio: unus Stat. et Guelf. 2. bella: Voss. 3. non vincas pura puella.—30 Guelf. 1. sub terra; Santen. in Bibl. Crit. P. 111. p. 87. conj.

NOTÆ

23 *Arundine*] Hamis calamo infixis. Hamus autem est species unci curvi et parvi, cui esca piscibus objicienda affigitur.

25 *Compede vinctum*] Compes vinculi genus est, cujus arctura vinciebantur rei, captivi, et servi ad ergas-

tula missi, atque etiam fossores, qui semper vincti et compediti erant. Juvenalis Sat. 11. 'Squalidus in magna fastidit compede fossor.'

28 *Deam*] Spem nempe, quam non secus ac Fortunam Deam fecerunt. Ædis Spei in foro Olitorio meminit

Illa mihi sancta est; illius dona sepulcro

Et madefacta meis sertâ feram lacrymis;

Illius ad tumulum fugiam, supplexque sedebo,

Et mea cum muto fata querar cinere.

Non feret usque suum te propter flere clientem;

35

Illius ut verbis, sis mihi lenta, veto:

munera ipsius tumulo inferam, et flores irrigatos lacrymis meis. Ad ipsius sepulcrum confugiam, et venerabundus assidebo, et deflebo cum illius Manibus tacitis sortem meam. Non patietur me suum clientem semper plorare tui causa. Ut mihi

sub tenui: Vat. Heins. 1. *sancta* pro *parva*: Reg. *quiescit*.—31 *Illa modo sancta est* cod. Lips.—32 Par. *ferant*; cod. Lips. et ed. pr. min. *serta feram*; ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. ap. Heyn. et Rheg. *serta gerat*; Vicent. *geram*.—31 Angl. 2. *facta querar*.—35 Beroll. 1. 3. *tuum*: Cod. Lips. *ferre*; unus Voss. *ferre*; Berol. 4. *foret u. s. te p. ferre*.—36 *Illius et* Angl. 2. ‘Potest vero hic versus dupliciter construi: *Illius verbis veto*; ut *sis mihi lenta*; quod exemplum esset structuræ hujus verbi, quale se invenisse ullum negabat Perizon. ad Sanctii Minervæ p. 813. vel etiam: *Illius ut verbis*, h. e. tanquam ejus verbi: *veto sis* pro, ne sis.’ Heyn. At *veto ut sis mihi lenta* Latinitati repugnare ait Husehk. Vide Hor. II. Sat. 3. 187. et III. Od. 2. 26. Broukh. 1. fortasse etiam unus et alter Stat. cum Ald. 2. Gryph. et Plant. *dura*, quod nulla habet editio antiqua: *lenta* revocavit Scal. idque testantur cod. Lips. Par. omnes Berol. duo Broukh. Witt. 1. 2. unus Stat. Scal. rec. Dat. Angl. 3. 4. 5. et

NOTE

Cicero, quam fulmine dicit ictam. Ovid. de illa Dea: ‘Hæc Dea, cum fugerent sceleratas Numina terras, in Diger invisâ sola remansit humo.’

29 *Per immatura ossa*] Hoc est, per sororem tuam ante tempus in ossa et cadaver conversam; seu per mortem sororis tuæ intempestivam, et ante diem venientem. Sic Propert. lib. III. dixit: ‘Per te immaturum mortis adimus iter.’

30 *Sic bene sub tenera parva quiescat humo*] Vita functis placidam quietem, terramque levem et mollem precabantur. Vetustæ testantur Inscriptiones, passimque Poëtæ, aliique Scriptores. Ovid. de Tibulli obitu: ‘Ossa quieta, precor, tuta requiescite in urna, Et sit humus cineri non onerosa tuo.’ Vide Notas in Elegiam quartam hujus libri.

31 *Dona sepulcro*] Quæ tumulis

mortuorum offerebant, vel rogo cum cadavere comburenda injiciebant, munera dicebant. Vide Notas in Elegiam quartam hujus libri.

33 *Supplexque sedebo*] Solenne erat et usitatum lugentibus mortuos, ad sepulcrum sedere. In sacris Codicibus Ezechielis cap. 8. ‘Ecce mulieres sedebant plangentibus Adonidem.’ Propert. lib. III. Eleg. 14. ‘Afferet huc unguenta mihi, sertisque sepulcrum Ornabit custos ad mea busta sedens.’

35 *Te propter flere clientem*] Cultorem. Clientis est, quasi ‘coliens,’ a ‘colens’ dictus. Se clientem vocat sororis Nemeses, quod ejus olim amoribus, sicut Nemesi fuerit deditus, et quod eam præterea jam fato functam veneretur, maximisque prosequatur honoribus.

Ne tibi neglecti mittant mala somnia Manes,
 Mœstaque sopitæ stet soror ante torum,
 Qualis, ab excelsa præceps delapsa fenestra,
 Venit ad infernos sanguinolenta lacus. 40

Desino, ne dominæ luctus renoventur acerbi.

Non ego sum tanti, ploret ut illa semel.
 Nec lacrymis oculos digna est fœdare loquaces.

Lena nocet nobis; ipsa puella bona est.

Lena vetat miserum Phryne, furtimque tabellas 45
 Occulto portans itque reditque sinu.

lenis sis ipsius verbis deprecor; ne ejus umbra a te contempta immittat tibi nova insomnia, ac soror tua dormienti tibi obversetur ante lectum, qualis ruens præceps ex alta fenestra cruenta adiit ad Stygios Lacus. Sed his abstineo, ne dolor sævus amicæ recrudescat; non ego tanti sum, ut ipsa vel semel flet. Neque merita est argutos ocellos fletibus maculare. Ipsa est benigna fœmina, sed lena nobis obstat. Phryne lena infelicem me prohibet, et ipsa clam ferens arcuno gremio literulas it et

omnes edd. ante Ald. 2.—37 *Et tibi* Colb. *Nam tibi* Guelff. 1. 4. Brix. et Venett. 1491. 1493. *Non tibi* ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Lips. ap. Heyn. *Nec tibi* Beroll. 1. 4. et cod. Lips. *Nunc tibi* Rom. *Nec mihi* Berol. 3. *Ne mihi* Dat. *nova somnia*, i. e. quæ cum aliquo terrore animum percellunt, exhibent Witt. 2. unus Stat. Exc. Perr. et Voss. 1. 2. 3. cum edd. Scal. Broukh. Voss. et Bach: *nova semina* (i. e. *semmia*, et recte *somnia*) Berol. 1. Sed cf. Virg. *Æn.* v. 840. Tibull. i. 5. 13. III. 4. 95. et Hom. *Od.* γ. 87.—38 *Mixtaque.... thorum* cod. Lips.—39 Berol. 2. *elapsa*: unus Stat. *sagitta pro fenestra*.—40 *Ed. pr. min. ad infernas*.—41 *Desine* duo Stat. Colb. et ed. pr. maj. *Desinam* in uno; *Des modo ne* in cod. Lips.—45 *Lena necat* Colot. Vatt. Heins. 1. 2. et Vat. Ursini, quod reposuerunt Broukh. et Heyn. *vetat*, quod illo simillimum est in codd. exhibent omnes Angl. et Beroll. Par. cod. Lips. novem ap. Voss. edd. pr. maj. min. Bartol. Rheg. Vicent. et Venett. 1491. 1493. *Lerna vetat* Berol. 4. *hirne* Berol. 1. *phirne* Beroll. 2. 3. Par. ed. pr. maj. et Rheg. *fyrne* cod. Lips. *phyrne*, vel *Phyrne* ed. pr. min. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *furne* Vicent. Muretus reformavit *Phryne*, quod testatur Berol. 4. *Lena vetat miserum recipi* Exc. Perr. et Pocc. *fabellas* Berol. 3.—46 *Occulto positus* Berol.

NOTÆ

37 *Somnia*] Nocturnæ sunt apparitiones et spectra, quæ homines perterrefaciunt.

38 *Stet soror ante torum*] Nemesis quippe soror, de qua noster Poëta, cum e fenestra præceps decidisset, e vita repente excessit; ut statim subjiçitur: *Qualis ab excelsa præceps delapsa fenestra*.

40 *Venit*] Ivit, adiit.

43 *Oculos fœdare loquaces*] Internos animi sensus loquuntur oculi iuprimis amantium, maximamque vim habent

vocis, unde ‘loquaces’ seu ‘arguti’ dicuntur. Cicero: ‘Nam et oculi nimis arguti, quemadmodum animo affecti simus, loquuntur.’

45 *Lena vetat miserum Phryne*] Quidam legunt, *necat*. Phryne idoneum est lenæ nomen; Phryne enim quondam fuit scortum Athenis celebre, quæ cum amatoribus pacta est se labefacturam Xnocratis constantiam.

Furtimque tabellas] Ancillæ ceteraque fœminæ solebant, sicut et nunc, tabellas, literulas, seu libros amato-

Sæpe ego, cum dominæ dulces a limine duro

Agnosco voces, hæc negat esse domi.

Sæpe, ubi nox promissa mihi est, languere puellam

Nuntiat, aut aliquas extimuisse minas.

50

Tunc morior curis, tunc mens mihi perdita fingit,

Quisve meam teneat, quot teneatve modis.

Tunc tibi, lena, precor diras. Satis anxia vives,

Moverit e votis pars quotacumque Deos.

redit. Non raro quando ego suavem amicæ vocem ab ostio audio, inficiatur hæc ipsam esse domi. Frequenter, postquam pacta est mihi nox, monet puellam agrotare, aut reformidasse aliquas comminationes. Tum angoribus exanimor, tum animus recors mihi effingit, vel quis meam puellam teneat, vel quot modis teneat. Tum te, o lena, diris deoroco. Abunde curis gravata, et miseriis afflicta vitam degas; utinam quantulumcumque portio e meis votis Divos commoverit.

1.—47 Pro duro, (quod exhibent Exc. Lips. et Pocc. Land. Colot. Vat. Heins. 2. Angl. 2. 5. Guelf. 1. plures ap. H. Voss. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. Rheg. et Venett.) *diro* habent cod. Lips. Par. Guelf. 2. Hamb. omnes Beroll. Goth. alii, idque primum Ald. reposuerat.—49 Witt. 2. unus Bronkh. duo Stat. Angl. 5. Corv. et cod. Lips. *nox mihi promissa est*. Edd. omnes vulgatam structuram exprimunt, servato verbo *est*, quod aberat ab uno Broukh. et Berol. 2. *permissa* in Reg.—50 Beroll. 1. 2. 3. Colb. Broukh. 3. Dat. et Ask. *perimuisse*; Angl. et Berol. 4. agnoscunt *extimuisse*, quod firmatur Ovid. Her. xvii. 83. ‘Et sæpe extimui, ne vir mens illa videret.’ cf. Tibull. ii. 3. 68. et Propert. iii. 11. 42.—51 *Tum m. c. tun* H. Voss. *Tunc m. c. tunc* cod. Lips. Par. Beroll. et ed. pr. min. *sed mens* Exc. Perr. Vatt. Heins. 1. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *tunc mens mea* Guelf. 1. 4. Rom. et Venett. 1491. 1493. *tum mens mihi* omnes Stat. et *mens* faciebat Heins. *mea* pro *mih* habent etiam unus Broukh. et Colb. ξ *perdita* cod. Lips. forsitan pro *cum perdita*: Angl. 2. *fugit* pro *fingit*.—52 Berol. 2. *Quisne m. t. quotque teneatque*: Cod. Lips. *quod teneatve meam*, et in marg. *mòis*: unus Broukh. et Reg. *teneatque*.—53 *Tum* H. Voss. *diras satis anxia vivas* cod. Lips. Par. et Venett. 1491. 1493. *dure satis anxia vivas* ed. pr. maj. Vicent. Lips. ap. Heyn. et Rheg. *dire satis anxia vivas* unus H. Voss. *diræ* Guelf. 3. sed ascriptum *as*; unus H. Voss. et ed. pr. min. *dira*: *satis anxia vivas*. Heins. emend. *fati anxia* pro *satis anxia*, scilicet quia Silius Ital. ix. 450. hac formula usus est, vel etiam quia adverbium *satis* non bene adjectivo adjungi putavit. Hocuffius Perice. Crit. p. 222. scribit: ‘Mallem Broukhusius sententiam versu majore non absolvisset; cum minore rectius conjunxit Heyn. manifeste enim subintelligitur *si in moverit*; quo sensu videri posset poëta scripsisse *vives*.’ Huschk. addit: ‘Hoc ab illo dubitanter positum, mihi prorsus nullam dubitationem habere videtur. Hoc exigit temporum consecutio, *si moverit, vives*, vel *pars quotacumque moverit, vives*; alterum, *si moverit, vivas*, merum est scripturæ mendum.’ Vide Wyngarden Act. Soc. Traj. p. 193.—54 Cod. Lips. *cotacumque*. In fine hujus libri in Par. hæc leguntur, *Albii Tibulli poëta illustris liber secundus explicit. Incipit liber tertius ad Næaram amasium suam*. In ed. pr. min. finis libri novique initium significatur ita, *Liber secundus explicit: incipit tertius*.

NOTE

rios, et alia scripta arcana sinu suo tabellas, Quas tegat in tepido fasciæ gestare. Ovid. Art. Am. lib. iii. lata sinu.’

‘Conscia cum scriptas possit portare

ALBII TIBULLI
ELEGIARUM
LIBER TERTIUS.

ELEGIA I.

MARTIS Romani festæ venere Kalendæ ;
Exoriens nostris hinc fuit annus avis.

Kalendæ celebres Romani Martis advenerunt, unde nostris quondam majoribus

//////////

‘Adhuc Tibullus suos ipsos amores cecinit. Nunc progreditur ad celebrandos aliorum sive veros sive fictos amores, Lygdami et Neæræ libro tertio, Cerinthi et Sulpiciæ libro quarto.’ *Huschk.* Librum tertium Lygdami Vossius, quartum Sulpiciæ aliisque auctoribus tribuit Heynius. In *Gnelf.* 2. ascriptum est, *Hic liber est de amoribus Lygdami et Neæræ. Etenim Tibullus amavit solam Deliam et Nemesin: quod Ovidius ostendit.* In cod. Lips. *Ad Neæræ suam: ed. pr. maj. Ad Neæræ amasiam suam Liber III.* Sed notabilis est observatio V. D. ad marg. Vicent. in Bibliotheca Gotting. ‘Hic liber inscriptus videtur Lygdami nomine, qui amabat Neæræ. Alioquin Tibulli solas duas, Deliam et Nemesin, agnoscit Ovidius.’ Nempe putavit V. D. librum Tibulli tertium Lygdami nomine inscriptum fuisse ad eum fere modum, quo liber Propertii primus putatur Cynthiæ. *Huschk. conj. inscriptum fuisse Epistolæ; nam hic Epistolæ scribuntur ad Neæræ, ad Familiares.* Conjecturam suam confirmant notationes quædam cod. Par. Elegiæ libri tertii sextæ, id est, ultimæ, cui in hoc cod. annectitur Carmen libri quarti XII. *Ne tibi sim, mea lux, &c.* hæc addita est Nota: ‘Repetuntur hi tres versus (hæc tria disticha) infra in fine libri, Epistola: *Estne tibi, in fine Epistolæ.*’ Nimirum ‘in fine Epistolæ’ propterea, quod hic etiam cod. Carmen XII. annexum exhibet Carmini XI. Jam huic Carmini XII. hæc ascripta sunt verba: ‘Habentur hi tres versus supra eodem libro circa medium Epistola: *Si mihi difficile est, in fine Epistolæ.*’ Nempe ‘eodem libro’ scripsit Grammaticus, quia liber III. et IV. unum in hoc cod. constituunt librum, ut verba ‘circa medium’ sumenda sint pro, circa medium librum tertium. Medium autem circiter locum universæ hujus farraginis obtinet Elegia libri, quem nos dicimus, tertii sextæ, a cujus versu 33. *Si mihi (Hei mihi) difficile est, &c.* nova vel separata incipit in hoc cod. Elegia, quam Grammaticus vicissim *Epistolam* appellat. In Exc. Perr. *Hic liber inscriptus videtur Lygdami nomine, qui Neæræ amabat, Nam et Ovidius Amicæ Tibulli duas agnoscit, Deliam et Nemesin.*—1 *Kalendæ* ed. pr. min. cum Par. *Calendæ* ed. pr. maj. cum cod. Lips. Vide Quintil. I. 4. 9. I. 7. 10. et Diomedem p. 417. ed. Putsch.—2 Om-

Et vaga nunc certa discurrunt undique pompa
Perque vias urbis munera perque domos.

Dicite, Pierides, quonam donetur honore

5

Seu mea, seu fallor, cara Neæra tamen.

annus incepit. Jam vero dona vaga hinc inde solenni ritu concursant per vicos et domos civitatis. O Pierides, docete quonam munere debeat a me honorari Neæra, quæ sive mea est, sive decipior, nihilominus est mihi vere dilecta. Mulieres pul-

//////////

nes Beroll. Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 2. et plurimi alii cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1491. 1493. &c. *hic fuit*, quod Vulp. retinuit in ed. 1749. *hic sinit* cod. Lips. *sic fuit* Witt. 1. *hinc fuit* reposuit e suo libro, quicum consentiunt duo Voss. Ask. Monæ. et Bern. —3 *Ut vaga* Guelff. 1. 4. et ed. Rom. quod recepit H. Voss. tanquam vividius, improbantibus Huschk. et Bach: *certa...pompa* displicet Lachmanno ad Propert. p. 164. reponenti *crebra*, quod occupavit Mitscherlichius in Tent. Crit. p. 12. *non certæ d. u. pompæ* Dat. *non certe d. u. pompæ* Berol. 3. *nunc certe d. u. pompæ* Berol. 1. et a m. sec. *certa d. u. pompa*: Angl. 2. habet *tecta* pro *certa*.—6 *Svit mea* Berol. 2. *falor* cod. Lips. Heinsius *seu falso*, locum ita

NOTÆ

1 *Martis Romani Kalendæ*] In more fuit olim positum apud Romanos, ut Kalendis Martiis ad invicem, maxime ad amicas mulieres, dona seu strenæ mitterentur. Quæ quidem consuetudo a Rege Tatio manasse dicitur, qui primum Romuli hostis, deinde collega in regno Romano fuit. Symmachus lib. x. Epistola 28. ‘Ab exortu pæne urbis Martiæ strenarum usus adolevit, auctoritate Tatii regis, qui verbenas felicis arboris ex luco Streniæ anni novi auspices primus accepit.’ Idem ejusdem lib. Epist. 20. ‘Kalendas anni auspices, quibus mensium recursus operitur, imperitiendis strenis dicavit Antiquitas.’ Unde Poëta Musas obsecrat et obtestatur, ut ipsi velint aperire, quo potissimum dono carissimam suam Neæram debeat munerari. Tum easdem Musas enixe precatur, ut Versuum suorum Libellum diligenter exornatum et exolitum ad eam velint perferre, ipsumque apud eandem in quam maxima gratia ponere.

2 *Exoriens hinc fuit annus*] Decem

mensium annum Romulus fecit, quorum primus fuit Martius, sic dictus vel a Marte, quod nempe is Romuli pater crederetur, vel ab illius gentis in re militari alacritate et præstantia. Macrobius lib. ii. cap. 12. ‘Romulus primum anni mensem genitori suo dicavit.’ Festus vero de hoc ait: ‘Martius mensis initium anni fuit et in Latio et post Romam conditam, eo quod gens erat bellicosissima.’ Numa vero Pompilius, qui post Romulum regnavit, duos menses anno adjecit, Januarium nempe et Februarium; annunque a Kalendis Januarii, non amplius a Kalendis Martii initium habere voluit, quod postmodum Romani religiose observarunt. Kalendæ tamen Martiæ celebres maxime semper fuerunt, quod his strenæ etiam et munera mitterentur, et ignis novus Vestæ aris accenderetur, cujus denno servandi cura incipiente velut anno inciperet.

5 *Pierides*] Musæ, quæ unde ita dictæ sint, supra sæpius et pluribus diximus.

Carmine formosæ, pretio capiuntur avaræ.

Gaudeat, ut digna est, versibus illa meis.

Lutea sed niveum involvat membrana libellum,

Pumex cui canas tondeat ante comas;

10

Summaque prætexat tenuis fastigia chartæ,

Indicet ut nomen, litera facta, meum :

chræ versibus deliniuntur ; sed avaræ pecunia tantum et mercede capiuntur. Mea vero Næra carminibus meis delectetur, ut meretur. At membrana crocea involvat librum meum nitidum, quem ad illam mitto, et pumex ante omnia exæquet albas comas ; et litera picta obducat summa fastigia levis chartæ, ut nomen meum

//////////

construens, seu mea, seu cara tamen, si fallor.—8 Verba, ut digna est, uncinata sunt in ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et duobus Zwicc. pro *meis* Mur. corrigit *tuis*; et sic Colot. et Berol. 4. a m. sec.—9 *Lutea* Berol. 2. *Luthea* ed. pr. maj. et Vicent. *sol* Berol. 1. et a marg. *sed*: cod. Lips. *niveis i. m. linebellum*; Berol. 3. *involvant*.—10 *Pumicet* et Beroll. 3. 4. plerique Stat. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Exc. Lips. Angll. 2. 3. 4. 5. alii, cum edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *Pumicet* et *canas pumicet arte* Berol. 1. et in marg. *tondeat*; in Berol. 2. cod. Lips. Pont. uno Broukh. et uno Stat. *Pumicet* et; Guelf. 2. Voss. 3. 5. Exc. Perr. et Vatt. Heins. 2. *Pumex* et; Berol. 4. *Et pumex* a m. sec. Vat. Heins. 1. et Colot. *Pumex sed*; Scal. rec. *Pumix* et; *Puniet* et unus Heinsii, qui primum emendaverat, *Pumice* et *incanas*, deinde *Pumice* quæ *canas*, ut *tondeat* sit pro *tondatur*, vel *tonden* das præbeat: *Pumiceque* et Guelf. 1. 'Fac in vetere quodam libro exaratum fuisse *Pumix c̄*, in alio *Pumix q̄*. Hinc librarius fecit *Pumice que*: quod cum metro adversari videret, addidit commune illud supplementum *et*. Abjice hoc *et*, quod peperit alteram lectionem *Pumicet et*, mutansque *c̄* in *cui*, vel *q̄* in *quoi*, (ut infra ad initium Eleg. 2.) lege, *Pumex cui canas, &c.* Sic habes lectionem, consuetudini Albanæ vel maxime convenientem.' Huschk. Cf. i. 6. 40. ii. 1. 78. ii. 2. 5. et ii. 3. 43. *caras tondeat arte* ed. pr. maj. et Vicent. nullus cod. habet *catas*, perpauci *arte*: cod. Lips. Par. Beroll. 2. 3. 4. alii, cum ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *ante*.—11 *Spu-maque p̄texat* cod. Lips. quod utrum sit *protexat*, inquit Huschk. an *prætexas*, ignoro; nam unus Stat. habet *protexat*; Par. *protexit*: sed vera lectio est *prætexas*. Cod. Lips. certissime habet *prætexas*; litera enim *p̄* lineolam contractionis supra habens omnino *pre*, vel *præ*, nunquam *pro* significat; sed *p̄* cum lineola recta inferius per caudam, *per*, cum lineola curva *pro*, legenda est. Berol. 1. *prætexas* at: ed. Rheg. ap. Huschk. ascriptum exhibet in marg. *phyliris*, i. e. *phyliris*, pro *tenuis*.—12 *Indicet* et Berol. 2. et unus Broukh. pro v. l. et sic in ed. Basil. 1569. *litera facta*, vel *littera facta* habent omnes Broukhussii, Statii, Vossii, Par. et Beroll. et sic in edd. vett. usque ad Basil. 1569. quæ exhibet *littera pacta*, quod arripuit H. Voss. Nullus cod.

NOTE

7 *Carmine formosæ*] Formosæ mulieres fastuosæ et arrogantes, quæ laudari amant; unde laudibus maxime deliniuntur.

9 *Lutca sed niveum involvat membrana*] Præclarum hic Tibulli locus

testimonium de Veterum cura in exornandis et compingendis libris exhibet. Membranæ porro coloris lutei, seu crocei, aliquando etiam albi fiebant. Isidorus: 'Membranæ aut candidæ, aut luteæ, aut purpuræ sunt.'

Atque inter geminas pingantur cornua frontes ;

Sic etenim contum mittere oportet opus.

Per vos, auctores hujus mihi carminis, oro

15

Castaliamque umbram Pieriosque lacus,

ostendat : atque etiam inter geminas frontes cornua describantur ; nam ita ornatum opus mittere oportet. Obsecro autem vos, o Musæ, quæ mihi inspirastis hos versus, per vos ipsas, et per lucos Castalios, fontesque Pierios, adite domum

habet *paeta* ; Lips. *fata* ; Guelf. 4. *sancta* ; Schwarzzius, ut jam Livineius, conj. *picta*. Pro *meum*, (quod testantur tres Voss. Angl. 3. 4. Laud. et sex alii pro v. l. scilicet Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. et Angl. 2.) *tuum* exhibent cod. Lips. Par. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 2. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. Venett. 1491. 1493. etc. *suum* Vat. Ursini.—14 In ed. pr. min. et Bartol. *Sic et tñt comptum* : absque hac ed. nesciremus qui factum sit, ut alii libri scripti editique exhiberent *Sic etenim*, alii *Sic etiam*. Nunc res apparet. Nimirum codex antiquissimus vocem obtulit mutilam, quam bona fide expressit illius auctor Editionis, ceteri pro suo quisque captu mutarunt partim in *etenim*, partim in *etiam*. Illud legitur in Par. Bronkh. 1. 2. 3. Beroll. Colb. Witt. 1. 2. Statianis, Vat. Ursini, ed. pr. maj. Venet. 2. et Vicent. hoc in Guelf. 1. 4. Brix. Rom. ap. Heyn. Venett. 1491. 1493. et Ald. 1. *Sic et enim* cod. Lips. Vossius, quanquam nihil lacunosum in libris suis reperit, voci *etenim*, quam latam vocat, substituit *tenera* : hoc magis delet quam explet veteris scripturæ vestigia, et magis languet quam *etiam*.—15 *Perque hos* Berol. 2. *Par vos* Par. *Parvos* Guarn. De præp. per in formulis obtestandis longe a suo casu remota, vide Gronov. ad Liv. XXI. 18. Heins. ad Sil. 1. 658. cf. Tibull. IV. 5. 7. et Virg. Æn. x. 369. *ejus* Dat. et Berol. 3. at *hujus* in marg. Berol. 3. *Per vos auctores, Musæ* exempl. Lips. (num cod. Lips. ?) quod, si uno modo libro confirmaretur, Huschk. non dubitaret in contextum inferre.—16 *Castaliam umbrosam* Par. *Castalium nu-*

NOTE

13 *Inter geminas pingantur cornua frontes*] Cornua librorum sunt ornamenta, quæ variis plerumque coloribus pingebantur, erantque vulgo capitula quædam cornea, ossea, vel eburnea, in speciem lunulæ cujusdam efformata et corniculata, quæ ad frontem, et calcem, seu finem, et umbilicium librorum affigi solebant. Cornua illa, seu lunulam corniculatam Ausonius Menidem vocat in Commemoratur. Professorum Burdigalens. xxvi. ‘ Quos legis a prima deductos Menide libri, Doctores patriæ scito fuisse meæ.’ Cornua in fronte librorum fuisse designata docet hoc in loco noster Poëta, cui concinit Ovid. Trist. 1. ‘ Nec titulus minio, nec cedro charta notetur ; Candida nec nigra cornua fronte geras.’ Ad um-

bilicium et calcem seu finem librorum apposita etiam fuisse cornua constat ex Martial. lib. xi. Epigr. 108. ‘ Explicatum nobis usque ad sua cornua librum, Et quasi perfectum, Septiciane, canis.’ Frontes vero librorum dicuntur extremitates membranarum in spiram complicatarum, quæ pumice poliebantur, dum in lucem emitterentur libri.

15 *Per vos, auctores*] Fœminino hic genere auctor effertur. Is porro dicitur auctor, qui rei alienius efficiendæ facultatem habet, vel cujus ductu res aliqua perficitur. Unde cum Musæ Carminum Præsides fingantur, recte Poëtæ nostro ‘ auctores carminis’ dicuntur.

16 *Castaliamque umbram*] Amœnitas loci hic umbra dicitur : fontes enim

Ite domum, cultumque illi donate libellum,
 Sicut erit: nullus defluat inde color.
 Illa mihi referet, si nostri mutua cura est,
 An minor, an toto pectore deciderim.

20

Neæræ meær, et offerte illi nitidum meum librum, qualis erit; nullus ex eo color decidat. Ipsa mihi tum renuntiabit, utrum sit ipsi mutuus amor mei, utrum

-----

men Voss. 4. in ora tamen *Castaliamque umbram*: Guelf. 2. pro *umbram* ab al. m. ascriptum habet *undam*: editio H. Voss. mendose *Castiliamque*.—18 *Sicut erit* testantur omnes Beroll. Par. cod. Lips. et edd. vett. ante Aldd. Statius, qui post Aldum edidit *Sicut erat*, in Vaticano, ait, *Sicut erit*. Num igitur in aliis Statianis *Sicut erat*? Ita videtur, sed non probaverit Huschkius: nam quod Romani in Epistolis imperfectum ponunt pro tempore præsentis, fit hoc, ubi de actione sermo est, quæ, quando Epistola legitur, præterlapsa est. Nunc autem sermo est de re corporea, nondum absoluta, per singulas certe partes ita descripta, ut nasci ante oculos nostros videatur, quam Musæ rogarunt ut perferat Neæræ non *Sicut est*, nec *Sicut erat*, sed *Sicut erit*, i. e. qualis erit, ut supra scribit 1. 3. 91. Hanc veram esse lect. contendit idem Huschkius. *Sicut erat* H. Voss. Bauer. et Bach reposerunt. Bach scribit: ‘In Vat. aliisque libris id Statius reperit.’ Hoc falsum est. Subjungit: ‘Vulg. erit vix bonum præbet sensum; etiam si corruptus et attritus esset habitus libelli.’—19 Santenius maluit, *Ille mihi*; Bauer. proposuit, *Ulla mihi*: Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Guelff. 1. 4. Berol. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rhag. Rom. et Venett. 1487. *referat*, quod Heynio placuit, adeoque reduxit in ed. tertia: *referet* Par. cod. Lips. Reg. Corv. Witt. 2. unus Stat. Dat. Angll. 3. 4. 5. Vat. Heins. 2. Vat. Ursini, duo Guelff. Gnarn. tres ap. H. Voss. Beroll. 2. 3. 4. Bartol. Cyllenius in Comment. Venett. 1491. 1493. 1500. 1520. Dous. Passer. Scal. Vulp. Broukh. Cant. Lips. 1812. Voss. Wund. et Bach; *referat* Vicent. *refert* ed. pr. min. et Aldd. Et hic patet edd. pr. min. et Bartol. duas a se esse omnino diversas. In altera huius versus parte nihil usquam discrepantiæ reperitur, nisi quod Witt. 2. Dat. et Beroll. 1. 3. habent *nostri si*. Sed duplex vitium in his verbis deprehendisse sibi videtur Vossius, primum duplex, recte deinceps poni *si...an*, pro *an...an*, deinde addens, nec illud ferri posse *si est*, cum sequatur *an deciderim*: hinc induxit in textum *nostri sit*, quemadmodum Virg. Georg. II. 227. et Martial. XI. 60. Vossium secutus est Bach. Sed cf. Propert. III. 5. 39. et Hor. I. Epist. 3. 30.—20 *An myrtum* Berol. 1. a marg. *An maneam* unus Stat. Vatt. Heins. 1. 2. et

NOTÆ

et fluvii arboribus consiti amœniores sunt et delectabiliores. Castalium autem fons est in Phocide ad radices Parnassi montis, Apollini consecratus, et Musis, quæ inde Castalides dictæ sunt.

Picriosque lacus] An hic Tibullus fontem aliquem ad Pierum montem Thessaliæ Musis sacrum; an aliquem alium in Pieria regione, an Aganipen, seu Hippocrenen, Bæoticiæ fontem iisdem Musis consecratum, intel-

ligat, omnino incertum est.

20 *Pectore deciderim*] Hoc est, ‘utrum mei penitus sit oblita;’ curæ enim amantium in pectore, id est, in corde, esse dicuntur, non in memoria; quia nempe amor affectus est voluntatis, qua fertur amans in rem amatam; at memoria est etiam rerum, quæ nullo amore commendantur: malorum quippe præteritorum et miseriarum meminimus, quas minime volumus, aut amore prosequimur.

Sed primum nympham longa donate salute,
 Atque hæc summisso dicite verba sono :
 Hæc tibi vir quondam, nunc frater, casta Neæra,
 Mittit et, accipias munera parva, rogat ;

minor, utrum denique ex ejus animo prorsus exciderim. Sed ante omnia multam illi dicite salutem, quam meretur, et hos illi voce humili referte sermones : O Neæra pudica, ille qui fuit tuus olim maritus, modo autem est tantum frater, hæc tibi

~~~~~

Guelf. 2. et sic Pontanum legisse movent Pocc. et Perr. Heinsius conj. *Anne amer* ; et in marg. Ald. *An moneam, toto p. an exciderim, vel Inmemori totus p. an exciderim* ; Ayrmann. in Vita Tibulli, 86. *Aut minor, an* ; Stat. in Vat. *viderat e toto, et hinc conj. et toto* ; sic scribens, *An minor, et (vel ac) toto pectore deciderim?* Laud. Ask. Berol. 1. et Angl. 2. 3. habent *corpore pro pectore* ; Angl. 4. *corpore, vel pectore.*—21 *Sed premium* Dat. *Sed p. meritum* Berol. 1. Scal. rec. Angl. 3. Par. Ask. et Hamb. unde alii fecerunt *marathum* ut in Laud. et Angl. 2. vel *myrtum*, ut in Exc. Lips. vel *myrcum*, ut in Thuan. vel, ut in Reg. *myrthum* ; unus Stat. duo Palatt. unus Broukh. Commel. Hamb. Voss. 2. Exc. Pocc. et Perr. Corv. Berol. 4. Angl. 3. 4. 5. Rom. an. 1475. Venett. 1487. 1520. Dons. Scal. Passer. Broukh. Voss. Wund. et Bach, *meritam* ; hoc pro v. l. habent etiam Berol. 2. et Broukh. 2. *Sed primum larga* in Witt. 1. sed lacunam alia manus alio incausto supplevit, inserendo *nympham*, quod testantur Broukh. 1. 2. Beroll. 2. 3. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Ald. et Stat. *nympham* cod. Lips. *Pro longa complures libri*, in his cod. Lips. Par. Beroll. 2. 4. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Reg. Corv. Guelf. Angl. 3. 4. 5. Colb. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Lips. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1520. etc. *larga* : sed in Scal. rec. Dat. uno Stat. duobus Palatt. Witt. 2. Beroll. 1. 3. et Exc. Perr. est *longa*, quod Scalliger reposuit, laudans Virg. Ecl. III. 79. et Propert. III. 11. 50. cf. Stat. IV. Sylv. 4. 10. Santen. ad Propert. p. 917. malit, *Et primum, &c.*—22 *At hæc Berol. 3. Atque hoc Berol. 4. ducite verba* Berol. 2.—23 *Pro vir* Voss. 3. *doix*, i. e. inquit Husehk. *conjux* ; quæ glossa e marg. in textum irrepsit : *pro quondam* in cod. Lips. *condum.*—24 Colb. Guelf. 1. 4. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *ut pro et* ; sed excipienda est, quam Heyn. addit Ald. 1. quæ et.

NOTE

21 *Longa donate salute*] Tanquam optima ; seu, ‘Jubete multis verbis salvere.’ Salutare autem et salutem dicere non tantum advenientibus, ut nonnulli putarunt, sed abeuntibus etiam tribuitur. ‘Longum’ enim ‘salvere,’ ‘longum valere’ dicebant Veteres. ‘Et longum, formose, vale, vale, inquit, Iola.’

23 *Hæc tibi vir quondam*] Sic etiam ad mentem sui, nostrique Tibulli Ovidius Heroid. Epist. VIII. ‘Alloquor Hermione nuper fratremque virumque, Nunc fratrem; nomen conjugis alter habet.’ Istud vocabulum, *quondam*, hoc loco non præteritum, sed

futurum designat tempus, ut apud Virgilium: ‘quondam tua dicere facta Tempus erit.’ Primum autem hunc versum sequens ille aperte interpretatur, ‘Sive sibi conjux, sive futura soror.’ Non enim legitimo unquam matrimonio juncta fuit cum Tibullo Neæra, sed tantum de ejus amore sperare se proficitur, ut postea relictis omnibus aliis uni sibi adhesura sit. Tibullo enim, qui hic ficto Lygdami nomine videtur adumbrari, promiserat Neæra se futuram uxorem: at mutata deinde sententia, ut est varium et mutabile genus fœmina, ad quendam alium appulerat animum.

Teque suis jurat caram magis esse medullis :

25

Sive sibi conjux, sive futura soror.

Sed potius conjux; hujus spem nominis illi

Auferet extincto pallida Ditis aqua.

paucula dona mittit, et orat, ut accepta habeas; insuper etiam jurat te sibi plus suis medullis esse dilectam, seu velis esse ipsi uxor, seu sis tantum futura soror: at potius uxor; hujus quidem nominis spem mortuo ipsi eripiet tantum lucida aqua Ditis.

habet: *ut acceptes* Berol. 2.—25 Cod. Lips. *jurat que caram: Reg. magis caram; deberet saltem, inquit Heynius, mage caram.*—27 Berol. 1. *spes.*—28 Guelf. 3. 4. *Aufert, i. e. Auferet; vide ad v. 19. ed. pr. min. Auferat: Reg. dulcis aqua.*

NOTÆ

Id vero cum comperisset Lygdamus, vel potius sub Lygdami persona Tibullus, amore incensus omnem movit lapidem, ut nuptias istas divelleret, Neæræque animum sibi reconciliaret. At inprimis, ut eam flecteret, misit ad eam suum hunc tertium Elegiarum librum, in quo viri et conjugis nomine utitur, ut in Neæræ memoriam revocet nuptiarum et vinculi sponsonem, qua se Tibullo obligarat. Iste igitur sensus est horum versuum: Accipies, o Neæra, ab eo hoc munusculum, qui, quondam tuis adductus verbis, et lactatus promissis, speravit fore ut tuo conjugio et amplexu fruereetur, ideoque te amavit ut vir; nunc vero cum ipsum deserendo alterius esse vis, non abjicit ille quidem omnino conjugis spem, sed

eodem interim amore te complectitur, quo frater sororem solet. Atque ita tibi persuadeas, te mihi semper fore carissimam; sive soror tantum mihi, sive, quod longe vehementius opto, uxor futura sis; hujus enim nominis spem sola mihi mors eripere poterit.

28 *Pallida Ditis aqua*] Lethe, adeoque mors. Pallidam porro dicit aquam, quam infra dicit ignavam Elegia tertia: 'Dives in ignava luridus Orcus aqua.' Idem etiam infra Eleg. quinta: 'Parcite, pallentes undas quicumque tenetis.' Dis autem Deus Inferorum est, frater Jovis et Neptuni, qui et Pluto dictus est; utroque nomine a divitiis deducto, quæ ab inferis, id est, ab intimis terræ visceribus, eruuntur.

ELEGIA II.

Qui primus caram juveni, carumque puellæ

Eripuit juvenem, ferreus ille fuit.

Ille fuit inhumanus, qui primo amabilem puellam viro ætate florenti, et puellæ

In ed. pr. maj. inscripta est, *Queritur de discidio amoris*: ed. pr. min. præmittit hæc, *De amoris discidio queritur nomine ligdami*: ed. Rheg. *Cū queritur*

Durus et ille fuit, qui tantum ferre dolorem,

Vivere et erepta conjuge qui potuit.

Non ego firmus in hoc; non hæc patientia nostro

5

Ingenio; frangit fortia corda dolor.

Nec mihi vera loqui pudor est, vitæque fateri

Tot mala perpessæ tædia nata meæ.

juvenem dilectum abstulit. Ille etiam fuit stupidus et vecors, qui potuit tam magnum pati malum, et ablata sibi puella in viris superesse. Non equidem sim ipse tam constans; neque talis est unum mei durities. Dejecit etiam dolor fortes animos. Ista quidem dicere me pudeat, et confiteri tædia cognita vitæ meæ, quæ

de dissidio amoris lygdani et optat funeri suo interesse Nearam: et ejusdem Lygdami epithasium. 'Illud Cū, non dubito, quin mutandum sit in Qui, ut clare legitur in cod. Lips. Qui de amoris dissidio queritur nomine Lygdami, &c. h. e. Elegia, quæ in fronte habet Qui. Sic Veteres citare solebant libros et carmina.' Huschk.—1 Qui primum Broukh. 1. et vulgg. inde ab Aldd. Cui primus Angl. 2. Quis primus Berol. 1. Qui primus Thuan. Scheff. Beroll. 2. 3. 4. omnes Stat. Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. liber Mattii ap. Broukh. Land. Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. Dat. Angl. 4. 5. Corv. Reg. Par. cod. Lips. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rhæg. Brix. et Vicent. carumve Gnelph. 1. Guelph. 3. pro v. l. Colb. Dat. Vat. Ursini, Angl. 3. 4. Beroll. 1. 2. 3. Voss. 4. Monac. et Hamb. caræque ed. pr. Vicent. Rhæg. et Venett.—2 Erripiunt Par. et Voss. 4. Erripiunt Berol. 3. Eripiunt Dat.—3 Ferreus ille fuit boni aliquot libri repetunt, ut Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. et Colot. sed particula et abesse nequit, nisi cum Hoenffio Peric. p. 222. legere malis, Durior ille fuit; quam Huschk. egregiam vocat emendationem. Vide Sant. Bibl. Crit. p. 72. Cf. Ovid. Her. xv. 154. seq. xiiii. 140. Art. Am. i. 536.—4 Reg. exempta conjuge.—5 Non ego fortis Exc. Pocc. Colot. et Vat. Heins. 2. Nostram lect. exprimit ed. pr. min. eandemque habent Par. Beroll. 1. 3. 4. unus Broukh. complures ap. H. Voss. Witt. 2. Reg. Corv. Rom. an. 1475. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Colin. et Gryph. cum Jov. Pontano deberi Pocc. et Perr. in Excerptis notarunt; nam in libris antiquis legi, non hoc patiemur et æquo Ingenio; sic cod. Lips. Witt. 1. Broukh. 1. Vat. Heins. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Rhæg. Vicent. cum alijs; in Berol. 2. non patiemur e nostro, sed lacunam supplevit alia manus, scribeudo inter lineas hoc; et sic est in uno Broukhusii; in Vat. Statii, non hoc nostro patiemur Ingenio; Goth. non hæc nostro patientia Ingenio. 'Quod si Pontanus e mendosa librorum scriptura vulgatam formavit, laudandus est, non reprehendus. Vix aliter scribere potuit Tibullus.' Huschk.—7 Hæc mihi verba cod. Lips. Broukh. 1.

NOTÆ

1 Qui primus, &c.] Acriter invehitur Poëta noster in eum, qui primus amantes, seu juvenem et puellam sese mutuo diligentes, ab invicem distrahendi rationem invenerit; tantumque dolorem dicit esse, quem cepit e suo suæque Neæræ dissidio, ut ex eo mortem sibi vitæ pertæso imminere præsentiat. Quidam tamen opinantur minime ficto Lygdami nomine Ti-

bullum adumbrari, sed ipsum revera pro Lygdamo puero loqui, cujus dissidium cum Neæra suis carminibus dolet, atque ejus tantum esse dolorem, ut brevi mors ipsi immineat.

4 Vivere qui potuit] Res enim tam gravis et molesta exigebat, ut dolore moreretur; quemadmodum, referente Plinio, M. Lepidus, facto cum uxore Apuleia divortio, nimio dolore ex-

Ergo cum tenuem fuero mutatus in umbram,
 Candidaque ossa super nigra favilla teget : 10
 Ante meum veniat, longos incomta capillos,
 Et fleat ante meum mœsta Neæra rogam.

tot mala passa est. Cum igitur fuero conversus in umbram inanem, et pulvis ater ossa mea alba conteget, tristis Neæra accedat effusis comis inornata, et mœrens

Vat. Heins. 1. Colot. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. *Hæc mihi vera* Colb. ed. pr. min. Bartol. Rom. an. 1475. et Venett. cum Comment. Cyllenii ; *Non mihi vera* Witt. 1. *Hæc mihi nunc* Reg. *Nec mihi vera* Par. omnes Beroll. duo Broukh. Witt. 2. Vat. Ursini, et Venett. 1487. 1491. 1493. nam quod Heynius scribit, 'Ita emendatum in Ald. 2.' nihil est. Error ortus ob similitudinem inter *H* et *N* in vett. codd. et consuetudinem scribendi diphthongum *æ* simplice *e*. Distichon spurium putat Guyetus.—8 Scaligeri liber, unus Palat. Exc. Broukh. et Guelf. 2. *nota*; cod. Lips. *nacta*; Heins. conj. *tædia tanta*: unus Stat. et Reg. *tot superesse meæ*; quam lect. ortam ex *παρηχθῆαι tot m. perpessæ*, assumsit Ald. 1. propagarunt Gryph. et Plant. Nostram tuentur plur. Stat. Witt. 1. 2. Corv. Broukh. 1. 2. 3. Colb. unus Palat. Laud. Exc. Pocc. et Perr. Scal. rec. Dat. Vatt. Heins. 1. 2. Angl. 3. 4. 5. omnes Beroll. ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Rom. Vicent. Lips. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. &c. *tedia nata* ed. pr. maj.—9 *Ergo ergo* cod. Lips. *Ergo ego cum* Guelf. 1. 2. Broukh. 1. Witt. 2. sed manu secunda, al. codd. cum ed. pr. maj. Vicent. Brix. Venett. 1491. 1493. Aldd. et Plant. sed Statio observante, 'abest ab omnibus libris scriptis *ego*: delendum igitur: abest etiam a Laud. Broukh. 2. 3. omnibus Beroll. Witt. 1. Dat. Angl. 3. Par. ed. Bartol. Venet. 2. et Rheg. Broukh. delevit 'propter dactylorum intempestivam celeritatem in re lugubri.' Vulgatam exprimere voluit haud dubie ed. pr. min. *Ergo eum tenuem*.—10 *Candida ossa* Berol. 2. *Candida quæ ossa supra* ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *supra* est etiam in Reg. Corv. Guelf. 3. Witt. 2. duobus Broukh. Exc. ejusdem, Colb. Exc. Pocc. Angl. 2. 3. 4. Venet. 2. et ed. Lips. ap. Heyn. ortum e scriptura *sup*, quam exhibent cod. Lips. et Venett. 1491. 1493. *Pro nigra* duo Voss. *magna*; cod. Lips. *mgna favilla*.—11 Beroll. 1. 3. *longas veniat*; Angl. 2. *veniet*; Scheff. *inculta capellos*.—12 Berol. 2. unus Broukh. *casta*, et in utroque pro v. l. *mæsta*; Vindob. ed.

NOTE

tinctus est.

9 *Tenuem mutatus in umbram*] Eodem dixit modo, quo dicturus est mox, 'versus in ossa,' hujus Elegiæ versu 26. 'Sic ego componi, versus in ossa, velim.'

11 *Longos incomta capillos*] Ut omnia ad mœrorem et tristitiam essent composita, Veteres capillamento etiam luctum testabantur. In fœminis quidem crines solutos, ac circum colla fluitantes observare licet, quemadmodum etiam in viris, qui comam alerent; sed frequentius in fœminis, quibus fere proprium hoc auctilis ca-

pillitii et ad talos usque promissi decus natura concessit. Plutarchus in Problematis testatur fœminas 'solutis crinibus' funus fuisse prosecutas. Idem aperte declarat Livius lib. 1. de sorore Horatorum: 'Solvit crines, et flebiliter nomine sponsum mortuum appellat.' Idem testatur Ovid. Fast. 11. de Lucretia: 'passis sedet illa capillis, Ut solet ad nati mater itura rogam.' Idem Epist. Ariadnes ad Theseum: 'Aspice demissos lugentis more capillos, Et tunicas lacrymis sicut ab imbre graves.' Idem etiam docet nos Petronius in

Sed veniat caræ matris comitata dolore ;
 Mœreat hæc genero, mœreat illa viro.
 Præfatæque meos Manes, animamque precatæ,
 Perfusæque pias ante liquore manus :

15

ad meum rogam ejuletur. Accedat autem dilectæ genitricis suæ luctu comitata : hæc generi, illa conjugis vicem doleat ; quæ cum prius manes meos fuerint allocuta,

//////////

pr. min. et Bartol. habent etiam *casta*.—13 *Sed veniet* Laud. et Aldd. *veniat* testantur cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. omnes Beroll. Bronkl. 1. 2. 3. tres Stat. Dat. ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Rheg.—14 ‘*Quis,*’ inquit Lipsius Var. Lectt. 11. 13. ‘*quis in Latina lingua ita hospes est? aut quis aliquem Romani sermonis sensum habeat, qui non statim videat orationis illius barbariem et sordes?*’ Legit igitur, *Mæreat h. generom, m. i. virom*. E contrario Vulpus: ‘*Versus elegantissimæ simplicitatis, quales fieri jampridem desierunt. genero et viro possunt esse tertii casus.*’ ‘*Sed,*’ inquit Lipsius, ‘*Veteres constat dixisse ‘mœrere aliqua re,’ &c.*—15 *Præfatæ ante* in omnibus fere scriptis et editis libris. ‘*Sed prorsus abjiciendum est illud ante, eique substituendum vel atque, vel, quod probabilius videbitur, que; id quod in contex-*

NOTE

Satir. de celebri illa Matrōna Ephesina: ‘*Non contenta vulgari more funus passis prosequi crinibus, aut nudatum pectus in conspectu frequentiæ plangere.*’

13 *Veniat matris comitata dolore*] Amici, cognati, et affines in funeribus præcipue conspiciantur; horum enim propria erat funeris cura; ut docet Aristot. Ethic. lib. iv. *Εἰς τὰ κήθη δὲ μάλιστα δεῖ τοὺς συγγενεῖς ἀπαντᾶν*: *In funera cognatos potissimum prodire oportet.* Plin. lib. xxxiii. cap. 11. ‘*Semper defuncto aliquo totus aderat familiæ ejus, qui unquam fuerat, populus.*’ Non autem solum viri, sed fœminæ etiam funera prosequantur, unaque filiæ etiam innuptæ cum reliquis cognatis mulieribus; quæ non solum lacrymas ubertim fundebant, sed ad exemplum etiam Præficarum, quæ plangendi modum ceteris dabant, pectora sibi percutiebant, crines genasque sæpius lacerabant, vultumque etiam ipsum. Servius in *Æd.* iii. ‘*Varro dicit mulieres in exequiis et luctu ideo solitas ora lacerare, ut sanguine ostenso inferis satisfaciant.*’ Ovid. Trist. iii. Eleg.

3. ‘*Parce tamen lacerare genas, nec scinde capillos: Non tibi nunc primum, lux mea, raptus ero.*’

14 *Mæreat hæc genero, mœreat illa viro*] Hoc est, generi sui mortem mater, conjugis sui filia mortem deploret, seu casum doleat. Mœrere namque sicut et dolere auferendi non minus eleganter, quam accusandi casum regit. Cicero Orat. pro Sextio: ‘*Non verebar, ne quis perditorum civium mortem mœreret.*’ Serv. Sulpit. apud eundem Cic. lib. iv. Epist. 5. ‘*Da hoc illi mortuæ, da ceteris amicis et familiaribus, qui tuo dolore mœrent.*’

15 *Præfatæque meos Manes*] Mirum in modum funeris, luctus, et osilegii formam, omnesque cærimōnias noster depinxit hac Elegia Tibullus. Consuetudo igitur fuit, cum aliquis esset vita functus, ut propinquiores et amici mortuum per intervalla proprio nomine vocarent, animamque ejus conclamarent per septem dies, per quos servari mos erat cadaver, quod in primis aqua calida abluebant, et ungebant. Octavo autem die, post ultimam mortui conclamationem, funus efferebatur, præcedente tibi-

Pars quæ sola mei superabit corporis, ossa
Incinctæ nigra candida veste legant ;

et animam meam vocaverint, atque pias manus aqua abluerint, discinctæ atro vestimento colligant ossa mea albicantia, quæ portio corporis mei unica supererit :

*****

tum inferre non dubitavi. Propius quidem *atque* abest ab *ante*, quam *que*; sed *ante* mihi ortum videbatur ex syllabis repetitis *atæ* verbi *Præfatæ*, quod scribebatur *Præfate*, sicut *âte* pro *ante*; nec obstat huic emend. repetitio copulæ *que*. Cf. Propert. iv. 8. 65. *Huschk.* In Guelf. 1. *Præfatæ*, et superscriptum *ertæ*; ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *Præfate*: omnes Stat. quinque Palatt. Witt. 1. 2. Scheff. Bronkh. 1. 2. 3. Scal. rec. et Vat. Ursini, *rogatæ*; Dat. omnes Beroll. Angl. 2. 3. 4. (Guelf. 2. a m. sec.) Reg. Corv. Par. edd. pr. maj. min. Vicent. Rheg. aliis, *rogate*; Colb. duo Palatt. et ed. Rom. *rogantes*; Angl. 5. *rogate*, vel *precata*; Bach conj. *animamque recentem*; Heins. et H. Voss. *animamque rogantam*, aut *rogando*; (cf. Ovid. Fast. vi. 303.) Cyllenius et Heyn. *animamque rogatu*; idem Heyn. etiam putabat *animamque rugantem*; (cf. Ovid. Fast. ii. 565. Trist. iii. 3. 63. Met. vii. 611. Macrob. in S. Scip. i. 9. Davis. ad Cic. Tusc. i. 12.) Statius *togatæ*, et sic legitur in Guelf. 2. at Scal. conjicit et recepit *rigatæ*, ut cum sequentibus conjungatur. ‘Recte itaque ab eo discessit Bronkh. et recepit *animamque precata*, quod sane inter cetera minimam reprehensionem habet.’ Heyn. Hoc testantur Exc. Perr. et Pocc. Vatt. Heins. 1. 2. Colot. Angl. 5. a m. sec. et Venet. 1487.—17 *Pars quoque* omnes fere Stat. Berol. 3. edd. pr. maj. min. Bartol. Vicent. Rheg. et Rom. *Pars quæque* cod. Lips. *Parsque* Berol. 2. *superabunt* Bernart. ad Stat. ii. Sylv. 6. 90.—18 Omnes Guelf. Beroll. cod. Lips. Par.

NOTÆ

cine, qui nœniam funebrem laudes mortui atque facta recensentem, tum ipsius virtutes, integritatem, et fidem, non saltabundus, sed stans Phrygio modulo caneret. Cum autem ad locum funus venisset, ubi mortuus esset cremandus; tunc prosequentium funus corona circumstans fletibus Præficæ, id est, planctuum principi, tamdiu respondebat, quamdiu consumto cadavere propinqui cineres et ossa colligerent, quæ vino, lacte, odoribus, et unguentis delibuta sepulcro inferebant; mortuoque sic composito omnes sigillatim ‘Salve et vale,’ novissimumque verbum illud, ‘Ilicet,’ inclamabant, vel supremum ‘vale’ ter alta voce pronuntiabant hoc modo: ‘Vale, vale, vale;’ ‘Salve et vale.’ Sæpius etiam subjungebant ista verba: ‘Nos te ordine, quo natura permiserit, sequemur.’ Virgil. Æn. ii. ‘Sic o sic positum affati discedite cor-

pus.’ Ubi Servius ait: ‘Sensus talis est: Præstate mihi vos funebre solatiini, hoc est, affamini me, ut dici mortuis solet, Vale, vale, vale.’ Virgilius etiam Æn. xi. ‘Salve æternum mihi, maxime Palla, Æternumque vale.’ Ex his manifestum est, præfari Manes, animamque precari, apud Tibullum nostrum, nihil aliud esse, quam eo quo diximus modo, ‘Manes mortui vocare, animamque conclamare,’ seu postquam mortuus esset in tumulo compositus ultimum ‘vale’ inclamare, ut moris erat, juxta illud Virgilius Æn. iii. ‘animamque sepulcro Condimus, et magna supremum voce ciemus.’ Et Æn. vi. ‘Tunc ego met tumulum Rhætæo in littore inane Constitui, et magna Manes ter voce vocavi.’

16 *Perfusæque pias liquore manus]* Mos erat, ut propinqui et amici, antequam mortui reliquias et ossa colli-

Et primum annoso spargant collecta Lyæo,
 Mox etiam niveo fundere lacte parent ;
 Post hæc carbaseis humorem tollere velis,
 Atque in marmorea ponere sicca domo.

20

deinde sic collecta perfundant veteri Lyæo, ac statim lacte candido conspergant, demumque lineis linteis ea siccare laborent, siccataque in marmoreo monumento

Corv. Reg. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Angl. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1491. 1493. &c. *legent.*—19 In isdem *spargent.* Unde lectio *legant et spargant* non apparet ; silent Editores. *perfusa* Berol. 2. duo Stat. et Broukh. 1. 2. *perfusa lyæo* ed. pr. min. *perfusa lyæo* Bartol. *collecta liæo* ed. pr. maj. *liæo* Beroll. 1. 2. 3.—20 Pro *fundere* legitur *spargere* in Colb. et uno Broukh. atque hic pro v. l. *fundere.*—21 Reg.

NOTÆ

gerent, et sepulcro componerent, manus aqua pura abluissent, qui etiam cum aliis circumstantibus a Sacerdote ter aqua pura aspergebantur, sive lustrabantur.

18 *Incinctæ nigra veste*] Qui mortuorum reliquias et ossa colligebant, hoc fecisse discinctos, et soluta fluxaque veste, constat ex hoc loco Tibulli, et ex Suctonio in Augusto cap. 100. ‘Reliquias legerunt primores Equestri Ordinis tunicati, et discincti, pedibusque nudis, et in Mausoleum condiderunt.’ Quod etiam induti essent atris seu nigris vestibus, quæ propria erant lugentium indumenta, innumera cum nostro Tibullo probant Scriptorum testimonia. Propert. lib. iv. Eleg. 7. ‘Denique quis nostro curvum te funere vidit? Atram quis lacrymis incaluisse togam?’ Juvenalis Sat. x. ‘Hæc data pœna diu viventibus, ut renovata Semper clade, domus multis in luctibus, inque Perpetuo mœnore, et nigra veste senescant.’ Servius Æn. xi. ‘Morem lugendi quidam dicunt Ægyptios invenisse, eosque primos Liberum, quem Osirin appellant, a fratre Typhone per insidias interemtum atra veste luxisse, inde ceteris gentibus traditum, ut intra annum finiretur luctus.’ Sicut enim apud Veteres albus color

semper pro signo lætitiæ habitus est, ita color niger semper luctus et tristiæ fuit indicium.

19 *Annoso spargant collecta Lyæo*] Sumitur hic Lyæus seu Bacchus pro vino per metonymiam. Non solum mos erat apud Romanos, ut cineres et ossa mortuorum vino veteri conspergerentur, ad Manes propitiandos, dum tumulo conderentur ; sed lex etiam erat, ut sacrorum Novendialium ritu sepulcra defunctorum vino perfunderentur : ut testatur Festus. ‘Respersum vinum,’ inquit, ‘apud Antiquos dictum est, quo Novendialibus sacris mortuorum sepulcra spargebantur.’

20 *Niveo fundere lacte*] Apud Antiquos in more positum fuisse, ut lacte etiam conspergerentur reliquiæ et ossa mortuorum, cum Tibullo nostro docet Virgilius Æn. iii. ‘Inferimus tepido spumantia cymbia lacte, Sanguinis et sacri pateras, animamque sepulcro Condimus.’

21 *Carbaseis humorem tollere velis*] Alii legunt *ventis*. Hinc porro constat ossa mortuorum, postquam essent vino, lacte, atque variis odoribus respersa, Veteres linteis exsiccasse et abstersisse, ut humor quo fuerant irrigata, exsugeretur. Quod etiam nunc apud Turcas fieri consuevisse

Illuc, quas mittit dives Panchaia merces,
Eoique Arabes, pinguis et Assyria,

condere. His etiam indantur merces, quas felix profert Panchaia, pinguisque

*****

Posthac: Par. *gurbaseis*: idem cod. cum omnibus Stat. Beroll. 1. 2. 4. duobus Palatt. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Angll. 2. 3. 4. 5. Guelf. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. &c. *ventis*; Colot. *vittis*; Vicent. *vinclis*: cod. Lips. medio versusi interjectam exhibet vocem inexplicabilem, *Post hæc carbaseis ubo humorem tollere ventis*: Mureti emendationem *velis* exhibent Vat. Heins. 1. tres ap. H. Voss. et Berol. 3. eamque reposuerunt Dous. Passer. Broukh. Vulp. et recentiores. Huic Vossius substituit *villis*, improbante Hushkio. In Scal. 1. penes Editorem ad marg. scripserat vir quidam doctus lectionem, quæ omnino genuina videtur; nempe, *Post hæc et sparsis humorem tollere ventis, Atque, &c.* Sensus est: Post hæc parent et tollere humorem ossibus, illa exponendo ventis, atque ponere sicca, &c. Idem vir doctus aliam etiam ibidem lectionem subiungit non sane contemnendam, *Post hæc obpositis humorem tollere ventis*. Utrique lectioni additæ sunt literæ 'V. C.' i. e. vet. cod. 'Ventum' exposuerunt nonnulli ad versum Propertii, 1. 6. 17. 'Osculaque opposito dicat sibi debita vento,' de 'veste tenui et pellicida'; quid ergo si h. l. legamus *appositis*, ut sensus sit: Post hæc parent humorem absorbere tenui linteo? Vide Notam in Delph.—23 *Illic* habent omnes Beroll. cod. Lips. Guelf. Corv. Reg. alii; *Illuc* debetur Passeratio, idque firmant Vindob. et Par. *mittet* iu Corv.—24 In omnibus fere codd. et edd. vett. *dives et Assyria*; sic in cod. Lips. omnibus Par. Corv. Guelf. edd. pr.

NOTE

refert Philippus Lonicerus Hist. Turc. Tom. 1. Part. 2. cap. 19. 'Ablutum cadaver duobus linteis funeralibus itidem e xylino textis abstergunt et exsiccant, siccatumque cadaver thymiamate aspergunt,' &c.

22 *Marmorea ponere sicca domo*] Hic 'domus' sumitur pro tumulo seu monumento, quod erat ut plurimum marmoreum, maxime si ditiores fuissent mortui, aut non infimo loco nati.

23 *Panchaia*] Regio est Arabia Felicis, in qua arbores thuriferæ sponte nascuntur. Hanc nonnulli putant eandem esse cum Sabæa regione, in qua etiam thus nascitur. 'Totaque thuriferis Panchaia pinguis arenis.'

24 *Eoique Arabes*] Arabia Orientalis est et late patens Asiæ ad mare Erythræum inter sinum Persicum et sinum Arabicum regio, in qua est Panchaia a Poëtis tantopere decantata. In ea etiam regione mons est ille celeberrimus in Sacris Scripturis

Sina, qui et Oreb dicitur. Incolæ Arabiæ dicuntur Arabes, unguentis et aromatibus ditissimi, qui dicuntur Eoi, quod ad orientem seu auroram sint positi; Aurora quippe Græce dicitur ἠώς. Unde Eous dicitur Orientalis, eodem prorsus modo, quo Hesperius dicitur occidentalis, seu ad occidentem solem positus. Ovid. Amor. lib. 11. 'Gallus et Hesperius, et Gallus notus Eois.' Propert. lib. 11. 'Sive illam Hesperius, sive illam ostendet Eous.'

Pinguis et Assyria] Assyria regio est majoris Asiæ, ita dicta ab Assur filio Sem, quæ, si Straboni credimus, Babyloniam, Mesopotamiam, maximamque circumjacentium regionum partem complectitur. Assyria dicta est etiam a Græcis, Syria, sed longe multo latiores fuerunt fines Syriæ quam Assyriæ, quæ secundum rei veritatem pars tantum Syriæ fuit. De hac jam supra diximus.

Et nostri memores lacrymæ fundantur eodem ; 25
 Sic ego componi, versus in ossa, velim.
 Sed tristem mortis demonstret litera casum,
 Atque hæc in celebri carmina fronte notet :

Assyria, Eoique Arabes, simulque una cum his lacrymæ mei memores. Ita ego cupio in ossa mutatus collocari. At mæstam inscriptio causam leti indicet, hosque

//////////

maj. min. etc. *pinguis et Assyria* in textum intulit Muretus, quam lect. testantur Guelf. 3. pro v. l. Reg. Witt. 2. duo Stat. Exc. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, et Colot.—25 Beroll. 1. 2. 3. *fundantur* ; et in Berol. 1. a m. pr. *fundantur* ; Bartol. *fundentur*.—26 In duobus Stat. *componi carmen*.—27 *Et* in Colb. *Sit* in quibusdam Stat. unde Ed. Basil. fecit *Sic* : Vat. Heins. 1. et Colot. *designet* ; Dat. *demonstret* ; Berol. 4. *demonstrat* ; in Vulg. *causam*. ‘Cum libri quidam Florent. Statii, Guelf. 1. 2. 4. edd. Rom. 1475. Brix. et Venett. 1491. 1493. pro *causam* claris literis exhibeant *casum*, aio et confirmo, Tibullum scripsisse, *Sed tristem mortis demonstret litera casum*. Hanc lectionem tam evidentem in ordinem recipere non dubitavi.’ *Huschk.* Cf. Cic. de Senect. 19. et Virg.

NOTÆ

25 *Lacrymæ fundantur*] Mortuorum ossa, antequam tumulo conderentur, lacrymis amicorum irrigari solita fuisse, innumera probant Veterum testimonia. Ovid. Epist. Hypermnest. ad Lynceum : ‘Et sepeli lacrymis perfusa fidelibus ossa.’

26 *Sic ego componi, versus in ossa*] Reliquias et ossa mortuorum vino, lacte, unguentis, et odoribus delibuta, lacrymis etiam irrigata componebant, hoc est, in sepulcro collocabant, et sepeliebant. Unde vox illa, ‘componere,’ et ‘componi,’ apud Veteres pro ‘sepelire,’ et ‘sepeliri’ sæpius usurpatur. Horat. 1. Sat. 9. ‘Omnes composui.’ Propert. lib. 11. Eleg. 24. ‘Tu mea compones ossa.’ Catullus noster de fratre suo : ‘Quem nunc tam longe, non inter nota sepulcra, Nec prope cognatos compositum cineres.’ Cornelius etiam Tacitus Lib. 1. Histor. 47. ‘Pisonem Verania uxor ac frater Scribonianus composuere.’ Non tamen cineres et ossa nude componebantur seu sepeliebantur, sed vasculis quibusdam inclusa, quæ Latini ‘Urnæ’ vocaverunt. Urnæ porro illæ, pro cujuscumque conditi-

one et facultate, erant vel viles vel pretiosæ. Homerus enim refert Iliad. Ψ. et Ω. illustrium Virorum ossa aureis urnis fuisse composita seu condita. Eutropius de Trajano lib. VIII. ‘Solutus omnium Imperatorum intra urbem sepultus est. Ossa ejus collocata in urna aurea in foro, quod ædificavit sibi.’ Urnæ vero argenteæ meminit Ammian. Marcell. lib. XIX. ‘Post incensum corpus, ossaque in argenteam urnam conjecta,’ &c. Fictitium denique urnarum meminit Propertius lib. 11. Eleg. 13. ‘Deinde ubi suppositus cinerem me fecerit ardor, Accipiat Manes parvula testa meos.’ Fuerunt etiam aliquando istæ urnæ marmoreæ et lapideæ, ut habet Xiphilinus in Severo. Καὶ μετὰ τοῦτο τὰ ὄστα εἰς ὄδριαν πορφύρου λίθου ἐμβλήθηεντα, ἔς τε τὴν Ῥώμην ἐκομίσθη, καὶ ἐς τὸ Ἀντωνινεῖον ἀπετέθη : *Ossa in urnam fuctum ex lapide porphyretico conjecta Romam perlata, et in Antoniano reposita sunt.*

27 *Mortis demonstret litera casum* [*causam*] Ex innumeris veterum Auctorum testimoniis constat olim tumulis titulos et inscriptiones, quæ modo

LYGDAMUS HIC SITUS EST; DOLOR HUIC, ET CURA
NEÆRÆ

CONJUGIS EREPTÆ, CAUSA PERIRE FUIT.

30

versus in insigni titulo designet: Hic jacet Lygdamus. Ipsi mæror et amor Neæræ sponsæ abreptæ causa fuit moriendi.

//////////

Æn. x. 791.—28 Colb. Dat. et Beroll. 1. 3. *notent*.—29 *Lygdamus* et superscr. *Albius* in Berol. 4. *hunc* Reg. Maxima pars codd. omnes Palatt. Witt. 1. 2. duo Broukh. Par. cum ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Rom. Vicent. Brix. &c. exhibent *causa Neæra*: substituit Muretus *cura*, quod confirmant unus Broukh. Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Colot. Berol. 4. a marg. Voss. 1. 4. 5. Goth. Bern. et Ask. *cā* compendio scriptum erat in Statianis, quod utrumque possit significare: Beroll. 1. 2. 3. et cod. Lips. *cā neera*, vel *Neera*; extat *cā* etiam in Berol. 4. et Venet. 1491. 1493. *dolor huic est causa*, vel *clausa* V. D. ad oram Rheg. ap. Huschk. *cara neæra* in Guelf. 2. et superscr. *cura*.

NOTÆ

versibus modo prosa oratione concipiebantur, addi consuevisse. Ovid. Epist. Hypermnest. ad Lynceum seu Lynceum: 'Sculptaque sint titulo nostra sepulcra brevi.' Martialis lib. x. Epigr. 71. 'Quisquis læta tuis, et sera parentibus optas Fata, brevem titulum marmoris hujus ama.' Virgil. Ecl. v. 'Et tumulum facite, et tumulo superaddite carmen.' Trebellius Pollio in Valerianis: 'Mittendum in literas censui hunc Valerianum circa Mediolanum sepultum addito titulo, Clandii jussu, VALERIANUS IMPERATOR.' Istæ porro monumentorum inscriptiones apud Romanos erant adeo frequentes, ut puerorum etiam et servorum viliumque capitum sepulcra titulis exornarentur, quod ex infinitis lapidibus videre est. Ex his autem nostri Tibulli verbis, *mortis demonstret litera causam*, &c. innotescit non solum nomen, parentes, familiam, et patriam defunctorum, sed mortis interdum etiam causam tumulis ascriptam fuisse; quod etiam testatur Ovid. Met. ix. 'Neve merere meo subscribi causa sepulcro.' Idem Ovid. Epist. Phyllidis ad Demophoontem: 'Inscribere meo causa invidiosa sepulcro.' Idem Fast. 111. tumulo Didus incisum carmen fingens: 'tumulique

in marmore carmen Hoc breve, quod moriens ipsa reliquit, erat: Præbuit Æneas et causam mortis, et ensem: Ipsa sua Dido concidit icta manu.' Ejus generis etiam est illa infelicis inscriptio monumenti apud Plin. lib. xxix. cap. 1. qua mortuus vivos admonet, SE TURBA MEDICORUM PERISSE.

28 *Celebri fronte*] Frons hic a nonnullis sumitur pro longitudine, quomodo sumitur a veteri Interprete Horatii i. Sat. 8. in hunc versum: 'Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum Hic dabat.' Ubi vetus Interpretes ait, 'in fronte,' id est, 'in longitudine;' 'in agrum,' hoc est, 'in latitudine.' Ab aliis autem frons hic sumitur pro tumuli frontispicio, seu parte illa, quæ viam spectaret celebrem seu tritam, ut moris erat apud Veteres, ut tumuli et monumenta secus vias maxime celebriores extruerentur. Virgil. in Culice: 'His tumulus super inseritur, tum fronte locatur Elogium.'

29 *Lygdamus hic situs est*] Solennes erant verborum formulæ, quibus tumulorum tituli inscriptiones concipiebantur, HIC SITUS EST, vel, HIC JACET. Ovid. Met. 11. 'Hic situs est Phaëthon currus auriga paterni,' Tibullus etiam noster lib. i. Eleg. 3.

NOTÆ

‘ Quod si fatales jam nunc explevi-
mus annos, Fac lapis inscriptis stet
super ossa notis: Hic jacet immitti
consumtus morte Tibullus, Messalam
terra dum sequiturque mari.’ Mar-
tial. lib. vi. Epigr. 57. ‘ Hoc jacet
in tumulo, raptus puerilibus annis,
Pantagathus domini cura dolorque
sui.’ Plinius Junior lib. vi. Epist.
10. ‘ Hic situs est Rufus, pulso qui

vindice quondam Imperium asseruit
non sibi, sed patriæ.’

Dolor, et cura Neæræ, &c.] Constat
ex Horatio Ode ad Tibullum Neæram
ejusdem Tibulli amicam esse Glyce-
ram; nam de eadem re ibi sermo, de
qua hic agitur, nempe de dolore Ti-
bulli ob ereptos sibi amores. Unde
forsan ficto nomine et simulato Neæ-
ram, quomodo se Lygdamum vocat.

ELEGIA III.

QUID prodest cœlum votis implesse, Neæra,
Blanda que cum multa thura dedisse prece:
Non, ut marmorei prodirem e limine tecti,
Insignis clara conspicuusque domo;

O *Neæra*, quid *juvat Superos votis onerasse, et grata Diis thura cum plurimis
precibus obtulisse?* Non equidem hoc feci, ut e domo ex marmore structa clurus,

Ed. pr. maj. hanc habet inscriptionem, *Epithaphion ad Neæram*; ed. pr. min. *ad Neeram*.—1 Reg. Voss. 3. Zwic. 1. edd. pr. maj. et min. *flammis* pro *votis*; Vicent. *votis* in textu, et *flammis* in margine; Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *votis*. Nil variant codd.—2 Statius, non prolata auctoritate, edidit *tulisse*, quod lect. extat in cod. Par. improbante Huschkio.—3 In Reg. a *limine*; in omnibus aliis codd. e *limine*, nisi quod præpositio abest a Corv. volente Heynio; hanc omiserunt H. Voss. et Bach: Dousa ex uno libro, quem nemo novit, et ex edd. antiquiss. ut ait, (quæ omnes nihilominus habent *tecti*)

NOTÆ

1 *Quid prodest*] Tibullus Neæram alloquens, eamque vehementer sibi reconciliari cupiens, vota multa se Diis persolvisse, ut ipsa sibi restitnatur, dicit; negatque quicquam sibi a carissima Neæra abstracto posse esse aut contingere apud mortales jucundum; seque exoptare significat e vivis abire ad Inferos, si nulla sit spes fore, ut in gratiam cum ipsa redeat.

2 *Blanda que thura*] Thura dicuntur *blanda*, quod nempe Diis quasi blandiantur, ut facilius exorentur, vel quod blandos eos seu propitios faciant. Unde etiam Propert. lib. iv. Eleg. 6. ‘ *Costum molle date, et blandi mihi thuris honores.*’

4 *Insignis clara conspicuusque domo*] Sensus est: Vota Diis persolvi, non ut nobilis et claritate generis illustris fierem, aut opulentus, et dives,

Aut ut multa mei renovarent jugera tauri,

5

Et magnas messes terra benigna daret :

Sed tecum ut longæ sociarem gaudia vitæ,

Inque tuo caderet nostra senecta sinu ;

Tunc cum, permensæ defunctus tempore lucis,

Nudus Lethæa cogerer ire rate ?

10

et nobili genere illustris prodirem, vel ut mei boves plurima agri jugera exercerent, et ut tellus fecunda redderet amplas messes: at ut tecum, o Neæra, explerem diuturnæ vitæ gaudia, et mea senectus occumberet in tuo gremio; tunc nempe quando exacto vitæ spatio nudus compellerer vehi Lethæo navigio. Etenim quid

repositus templi: omnes omnium codd. exhibent *tecti*.—5 Berol. 1. *renovantur*; in marg. *renovarent*: Venett. 1487. 1491. 1493. *tanti* pro *tauri*.—6 Berol. 4. *dedit*.—7 In Vat. Statii, Reg. Sfort. Par. Witt. 2. quatuor Palatt. et Dat. cum ed. pr. min. et Ald. 1. *sociarent*; Scaliger e suo reposuerat *satiarem*, quod etiam erat in Thuan. Commel. Guelff. 1. 4. uno Palat. Brix. et Venett. 1491. 1493. *sotiarent* Broukh. 1. *sociarem* testantur cod. Lips. Witt. 1. duo Broukh. Exc. Broukh. Colot. omnes Beroll. Corv. Guelff. 2. 3. alii, cum ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rheg. etc. *tempora* pro *gaudia* in Colb. Brix. et marg. Berol. 3.—8 *Atque* Colb.—9 *Tum quum* Venet. Scot. an. 1549. et H. Voss. *quom* Dat. et Berol. 3. *Tunc cum* exhibent Par. Exc. Pocc. et Perr. unus Stat. duo Broukh. tres Voss. et edd. pr. maj. et min. *Nunc cum* cod. Lips. *præmensæ* habent septem codd. Statii, Berol. 1. (ed. pr. min.) Aldd. Colin. Gryph. 1534. Basil. 1539. Colin. 1529. 1534. hinc reposuerat Broukhusius: *permenso* unus Stat. Witt. 2. unus Broukh. Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Dat. Corv. Par. et tres H. Voss. cum Plant. 1560. 1569. Dous. 1592. et Gryph. 1573. *p̄menso*, i. e. *permenso*, cod. Lips. et Berol. 4. *Tunc cū p̄mensæ* Venet. 1491. *Tūc cum permēsæ* Venet. 1493. quod idem est; et omnibus literis manifestum, *Tunc cum permensæ* Berol. 2. Zwicck. duo Stat. sex Palatt. Colb. Witt. 1. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rom. et Vicent. *Tunc cum per mense* in Rheg. *permensæ* est etiam in Venett. 1487. 1500. Comment. Cyllenii, Gryph. 1537. 1542. 1561. Par. 1543. Basil. 1546. 1569. 1592. Venet. Scot. 1549. *permense* Reg. Error ortus est, quod nescirent *p̄* cum recta linea infra præ caudam, semper *per*, vel *par*, legendum esse, nunquam vero *pro*, sive *præ*. Vide ad vs. 11. Eleg. hujus libri primæ. Pro *defunctus* Colb. habet *perfunctus*: omnes fere Stat. Palatt. unus Broukh. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rom. Vicent. etc. *tempora*; Guelff. 3. 4. unus Stat. Witt. 1. 2. duo Broukh. Vatt. Heins. 1. 2. Par. Exc. Pocc. et Perr. tres Voss. Beroll. 1. 3. 4. omnes Angl. ed. Bartol. Venet. 1491. Dous. et Passer. *tempore*, quod etiam reposuerunt H. Voss. et Bach: *teporre* in Venet. 1493.—10 Ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *lethea*, quæ macula adhuc inhæret edd. Broukh. et Vulp. Ed. pr. min. *Lethæa*; Venett. 1491. 1493. *lethea*. Ceterum Broukh. hæc scribit: ‘Magna est soni scabrities in his *rer, re, ra*. Edd. priscae habent fere *cogeret*. Sed quid illo

NOTE

sed ut teipsa frui potirique, totamque vitam tecum exigere, et in sinu tuo senex obire possem.

10 *Lethæa cogerer ire rate*] Cymbam seu navigium Charontis intelligit; quem Veteres mortuorum ani-

mas per Paludem Stygem ad Inferos et flumen Lethe transvehere finxerunt. Unde ‘Portitor Inferorum’ dicitur. Virgil. Æn. vi. ‘Ipse ratem conto subigit, velisque ministrat, Et ferruginea subvectat corpora cymba.’

Nam grave quid prodest pondus mihi divitis auri ?

Arvaque si findant pinguia mille boves ?

Quidve domus prodest Phrygiis innixa columnis,

Tænare, sive tuis, sive, Caryste, tuis ?

me juvat grande pondus auri pretiosi, ac si mille tauri arent agros feraces? Quid etiam juvant palatia sustentata Phrygiis columnis? vel tuis, o Tænare, vel etiam

faciamus? Edd. pr. maj. min. et Vincent. habent *cogerer*. Quo quid faciendum sit vides. Ed. Lips. ap. Heyn. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *cogeret*, quod merum est mendum.—11 *Quid prodesse potest pondus mihi* Exc. Scal. *quid pondus prodest mihi* Sfort.—12 Cod. Lips. Ask. Monac. Voss. 3. Beroll. 1. 4. et Basil. 1569. *fundant*; et sic Vincent. in Speculo Doctr. vi. 73. legens, *Prutaque si fundant*; Angl. 2. *scindant*.—13 Colb. et ed. pr. min. *subnixa*; Berol. 4. *annixa*; Par. tres Santen. alii, cum edd. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. etc. lect. nostram confirmant.—14 *Trænare* Berol. 1. *Trænare* Par. *tarisse* Berol. 2. in marg. *tareste* et *chariste*; Par. *Thariste*; edd. pr. maj.

NOTE

13 *Phrygiis innixa columnis*] Marmor Phrygium seu Phrygius lapis magno fuit in honore apud Antiquos. Horat. III. Odarum: 'Quod si dolentem nec Phrygius lapis.' Lapis autem Phrygius alio nomine dictus est 'Synnadicus,' ab urbe Phrygiæ Synnada, in cujus solo olim marmor illud laudatissimum effodiebatur; ut testatur Strabo Geograph. lib. XII. cujus quidem verba referre non pigebit: *Σύνναδα δ' ἔστιν οὐ μεγάλη πόλις· πρόκειται δ' αὐτῆς ἐλαίωφρον πεδίον, ὅσον ἐξήκοντα σταδίων. Ἐπέκεινα δ' ἔστι Δοκιμία κωμή, καὶ τὸ λατόμιον τοῦ Σύνναδικοῦ λίθου. Οὕτω μὲν Ῥωμαῖοι καλοῦσιν οἱ δ' ἐπιχώριοι Δοκιμίτην καὶ Δοκιμαίαν. Κατ' ἀρχὰς μὲν μικρὰς βάλους ἐδίδοντο τοῦ μεταλλου. Διὰ δὲ τὴν νυνὶ πολυτέλειαν τῶν Ῥωμαίων κίονες ἐξαιροῦνται μονόλιθοι μεγάλοι, πλησιάζοντες τῷ ἀλαβαστρίτῃ λίθῳ κατὰ τὴν ποικιλίαν ὥστε, καίπερ πολλῆς οὐσῆς τῆς ἐπὶ θάλατταν ἀγωγῆς τῶν τηλικούτων φορτίων, ὅμως καὶ κίονες καὶ πλάκες εἰς Ῥώμην κομίζονται θαυμασταὶ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ κάλλος: Synnada urbs est non magna; ante eam juceat canopus oleis consitus, stadiorum circiter sexaginta. Ulterius est Docimia pagus, et lapidicina [seu lapidifodina] Synnadicæ lapidis. Sic*

enim Romani appellant; nam incolæ Decimitidem et Docimæam vocant. Hæc fodinæ initio exiguas glebas emittebant: sed ob sumtuum magnitudinem, quam nunc faciunt Romani, eruuntur magnæ columnæ solidi lapidis, varietate ad alabastricum accedentes lapidem; ita ut quanquam multum hujusce onerum ad mare venum deducatur, tamen et columnæ et tabulæ Romam perferuntur magnitudine atque pulchritudine admirandæ. Unde et Claudianus in Stilichonæ scripsit: 'pretiosaque picto Marmore, purpureis cedit cui Synnada venis.'

14 *Tænare, sive tuis*] 'Tænarns, -i,' sive 'Tænara, -orum,' promontorium est Laconicæ regionis in Peloponneso, ubi antrum olim ostendebatur per quod Herculem ab Inferis rediisse Poëtæ fabulati sunt, Cerberumque viuctum ad Superos traxisse: vulgoque creditum est apud Veteres eas Inferorum esse fauces. Juxta hunc specum, qui valde umbrosus ad radices montis est, marmor coloris viridis 'Laconicum' dictum effodiebatur, quod et 'Tænarium' a loco cognominabatur. Propert. lib. III. Eleg. 2. 'Quod non Tænariis domus est mihi fulta columnis.'

Et nemora in domibus sacros imitantia lucos? 15
 Auratæque trabes, marmoreumque solum?
 Quidve, in Erythræo legitur quæ littore concha,
 Tinctaque Sidonio murice lana juvat?

tuis, o Caryste? Quid etiam prosunt sylvæ in tectis sanctos Deorum referentes saltus? quid trabes deauratæ, et pavimentum marmoreum? Quid denique prosunt gemmæ, quæ in mari Erythræo colliguntur, et luna ostro Sidonio infecta, atque

min. Bartol. et Aldd. *Chariste*; Berol. 4. Vicent. et Rheg. *cariste*.—17 *Quidve in erithræo legitur quæ in litore concha* Par. *Quidve meri traheo legit in litore cōca*, apposita verbo *legit* desuper syllaba *ur*, in cod. Lips. *Quid vel Erythræo intulit* H. Voss. contra omnium librorum fidem, improbante Huschkio.—18 *Cinc-*

NOTÆ

Sive, Caryste, tuis] *Carystus*, seu *Carystos*, *Insulæ Eubææ* oppidum est in maris littore ad radices *Ochæ montis* situm, cuius meminerunt *Strabo* lib. x. *Plin.* lib. iv. cap. 12. et *Pompon. Mela* lib. ii. Apud illam olim civitatem marmoreæ columnæ excidebantur macularum multiplicisque coloris varietate in primis commendatæ, quæ a loco ‘*Carystiæ*’ dictæ sunt. *Ibidem* etiam dicitur a *Strabone* nasci lapis textilis, ex quo pannus et mantilia conficiuntur, quæ ubi sordes contraxerunt, in flammiam injecta purgantur, perinde atque lotionem linteorum maculæ eluuntur. *Locus* etiam est in *Laconica* regione *Carystus* nomine juxta *Arcadiam*, unde vinum *Carystium* celebre, et unde etiam, si *Stephano* credatur, marmor et columnæ eruebantur.

15 *Nemora in domibus sacros imitantia lucos*] *Sylvæ* mann hominum consitæ, et viridaria voluptatis gratia et amœnitatis, olim in nobilium virorum ædibus et domorum tectis frequentissima fuerunt. Unde *Seneca* *Epist.* 122. ‘Non vivunt contra naturam, qui pomaria in summis turribus serunt? quorum sylvæ in tectis domorum ac fastigiis nutant, inde ortis radicibus, quo improbecacumina egissent?’ *Alter Seneca* in *Thyeste*: ‘Nulla culminibus meis imposita nutat sylvæ.’ *Ho-*

rat. iii. *Od.* 10. ‘Audis quo strepitu janua, quo nemus Inter pulchra situm tecta remugiat Ventis?’ *Luci* porro sunt loca incædus arboribus consita, *Deorum* numinibus, et *Religioni*, vel alicujus magni *Viri* cineribus consecrata: unde maxime quondam circa delubra aut sepulcra erant posita.

16 *Auratæque trabes*] *Trabes* apud *Antiquos* auro illinebantur, ut sumtuosiores viderentur; quod nostris quidem etiam temporibus apud multos factitari cernimus.

Marmoreumque solum] *Hic solum* pro pavimento sumitur. *Mirum* quidem est, quantum elegantiæ et luxus olim, sicut et nostris temporibus, a voluptuariis quæsitum sit in pavimento, quæ fuerunt picta, tessellata, sculptilia, scutulata, et sectilia, hoc est, segmentis pretiosi marmoris, vel laterculorum, murrhinorum, aut vitri lignive tessellis compaginata, vel coloribus amœnissimis tincta. *Horum omnium differentiam* *Plin.* lib. xxxvi. cap. 25. et *Vitruv.* lib. v. cap. 10. et lib. vii. cap. 1. explicarunt.

17 *Erythræo littore concha*] *Mare Erythræum* proprie dicitur pars illa *Oceani Orientalis*, quæ ad *Arabiam*, inde *Persicum* et *Arabicum* sinum accedit. *Hic autem* sumitur pro mari toto *Orientali*, in quo lapilli pretiosi, unionesque, et conchæ gemmas et

Et quæ præterea populus miratur? in illis

Invidia est; falso plurima vulgus amat.

20

Non opibus mentes hominum curæque levantur;

Nam Fortuna sua tempora lege regit.

Sit mihi paupertas tecum jucunda, Neæra;

At sine te regum munera nulla volo.

insuper cetera quæ plebs admiratur? In his enim omnibus livor est. Multa sunt quæ temere multitudo diligit. Non equidem divitiis mentes mortalium et sollicitudines sublevantur; suis enim legibus fortuna ordinat tempora. O cara Neæra, sit mihi tecum grata pauperies; at vero absque te omnes divitias regum nolo.

taque in ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. Literæ T, t, et C, c, pæne similes sunt in codd. *Tinctaque Sidonia* ed. pr. min. *Sydonio* Par. Alteram verbi *Sidonio* syllabam, præeunte Virg. Æn. iv. 137. corripuit Noster: alii producunt, ut Propert. ii. 16. 55. et Sil. 1. 444.—19 *Est quæ* conj. Scal. *miratur amatque* Guy. Vide infra.—20 ‘Omnes libri mei tum scripti tum editi pentametrum sic exhibent, *Invidia quæ falso plurima vulgus amat*: cod. et ed. Lips. *Invidia quæ*. Ad oram Vicent. notatum: ‘*Invidia est falso* em. Pontanus:’ sic Exc. Pocc. Perr. et Scal. Vindob. et Voss. 3. (adde Vatt. Heins. 1. 2. Berol. 4. a marg. Guelf. 2. et Colot.) Hanc lect. recte reposuit Scal. nec video, cur Heynio displicuerit sententia vel locutio, ‘invidiam esse aliqua in re.’ *Huschk.* *Invidia quæ* habent etiam omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Reg. Corv. Guelf. 1. 3. 4. Angll. 2. Venet. 2. Brix. et Rheg. *Invidiam falso* conj. Guy. *Divitiis falso* Heins. *Invidia falso* in uno Palat. et ed. Rom. ap. Heyn. qui conj. *et illis Invidet: heu f. p. v. amat!* Berol. 1. exhibet *vulgus h̄t*, i. e. *habet*.—21 Cod. Lips. Broukh. 1. 2. quatuor Palatt. Voss. 1. Bern. ed. pr. min. Aldd. Mur. et Basil. 1546. 1569. 1592. *homi-*ni, quod revocarunt H. Voss. et Bach; in Ask. *hominis*; Witt. 1. 2. unus Broukh. Exc. Lips. Statiani, Scal. rec. Dat. Vatt. Heins. 1. 2. Augll. 3. 4. Par. et Beroll. *hominum*, quod servant etiam ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Venet. 1487. 1491. 1493.—22 Cod. Lips. et Vicent. *tempore*. Pro *regit*, (quod testantur Reg. Guelf. 2. Colot. Vatt. Heins. 1. 2. et Vicent. in margine, et reposuerunt Mur. Scal. Passer. Dous. et recentiores,) *gerit* exhibent omnes Beroll. et Stat. omnes Palatt. Witt. 1. 2. Zwicc. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Guelf. 1. 3. 4. Corv. Colb. Angll. 2. 3. 4. 5. cod. Lips. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. in contextu, &c.: *gerit* defendunt ex Ovid. Met. iii. 316. Publ. Syr. et Lactant. 1. 2. *regit* e Sallustio Jug. 101. Justin. 1. 9. Virg. Æn. xii. 405. et Eurip. Hec. 840.—23 Par. Witt. 1. 2. unus Broukh. Dat. ed. pr. maj. et Venet. 2. ap. Broukh. *jucunda*.—24 *Et sine* Berol. 4. a m. sec. Angll. 2. 3. 4. 5. Witt. 1. Colb. Land.

NOTÆ

margaritas proferentes inveniuntur. De concharum origine et luxu, vide Plin. lib. ix. cap. 35.

18 *Sidonio murice*] Marinus piscis est murex ex concharum genere, cujus succo purpura tingitur. Ideo vocatur murex conchylium κατ' ἐξοχήν, et sumitur sæpius pro ipsa purpura, quæ optima apud Sidonem tingeba-

Delph. et Var. Clas.

tur. Sidon porro civitas est nobilissima Phœnicia ad mare, de dignitate, claritate, et antiquitate cum Tyro ejusdem etiam regionis inclitya urbe contendens.

21 *Non opibus mentes curæque levantur*] Præclara huic sententiæ similis est ista Varronis: ‘Non fit thesaurus, non auro pectus solutum.’ Horat

Tibul.

Q

O niveam, quæ te poterit mihi reddere, lucem ! 25
 O mihi felicem terque quaterque diem !
 At si, pro dulci reditu quæcumque voventur,
 Audiatur aversa non meus aure Deus ;
 Nec me regna juvent, nec Lydius aurifer amnis,
 Nec, quas terrarum sustinet orbis, opes. 30

O felicem diem, qui te mihi valebit restituere! o lucem septies beatam! Sed si omnia, quæ pro jucundo reditu ad me tuo devoventur, Deus mihi non propitius aversis auribus percipiat: neque mihi imperia placeant, nec Lydius fluvius aurum ferens, neque omnes divitiæ, quas totus continet mundus. Ista alii exoptent. Tan-

Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. Venet. 2. Brix. et Vicent. *Et sine te regnum* ed. pr. maj. et Rheg. *At sine te regum* Par. cod. Lips. et ed. pr. min. *tempora pro munera* Laud. *regna* Berol. 3. *velim* Colot. et Hamb. quod reposuit H. Voss. Heinsius conj. *Si sine te, regum, &c.*—25 Reg. *poterit quæ nunc mihi;* Witt. 2. et Voss. 4. *poterit quæ te mihi:* nullus liber, *mihi te poterit quæ,* ut edidit H. Voss.—26 Berol. 3. *ter quaterque.*—27 *At mihi pro* Beroll. 1. 3. *foventur* Ald. 1.—28 Par. Laud. cod. Lips. Exc. Lips. Witt. 1. Broukh. 1. 2. Dat. Angl. 2. 5. Beroll. 1. 2. 3. Guelf. 2. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Rheg. *aversa;* in Berol. 4. et aliis, cum Venett. 1491. 1493. *aversa:* Heins. conj. *Respuat aversa.*—29 *Non* Witt. 1. 2. Reg. Laud. et Angl. 2. 3. 4. 5. *Nec omnes* Beroll. Par. cod. Lips. Broukh. 1. 2. 3. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. &c. *juvant* Par. cod. Lips. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Statiani, Dat. Angl. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. ed. Lips. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Ald. 1. et Scal. *juvent* Ald. 2. et vulgg. ex quo cod. nescio: *non Lydius* Reg. *nec lidius* Par. *aureus* Laud. et Angl. 2.—30 Berol. 2. q.

NOTÆ

etiam similiter: 'non æris acervus et auri Ægroto domini deduxit corpore febrim.'

24 *Sine te regum munera nulla volo*] Idem jam supra lib. I. Eleg. 9. vs. 34. 'Et regum magnæ despiciantur opes.' Idem etiam præsentis hujus Elegiæ vs. 29. 'Nec me regna juvent, nec Lydius aurifer amnis, Nec, quas terrarum sustinet orbis, opes. Hæc alii cupiant; liceat mihi, paupere cultu, Securo cara conjuge posse frui.' Plautus etiam in Curcul. in eandem fere sententiam dixit: 'Sibi sna habeant regna reges, sibi divitias divites, Sibi honores, sibi virtutes, sibi pugnas, sibi prælia; Dum mihi abstineant invidere, sibi quisque habeat, quod suum est.' Et post pauca: 'Siquidem Hercle mihi regnum detur, nunquam

id potius persequar Quando ego te video.'

25 *O niveam lucem*] Hoc est, faustam et fortunatam, quomodo Catullus Carm. XVIII. dicit: 'Fulsere quondam candidi tibi soles.'

27 *Pro reditu quæcumque voventur*] Veteres pro reditu eorum, qui longe a patria peregrinarentur, suscipere vota consueverant; ut densa probat exemplorum nubes: Virgil. Æn. II. 'Votum pro reditu simulant.' Ovid. lib. II. Amor. Eleg. 11. 'pro reditu victima vota cadet.' Sueton. in Caligul. cap. 14. 'Cum paucos post dies in proximas Campaniæ Insulas trajecisset, vota pro reditu suscepta sunt.'

29 *Nec Lydius aurifer amnis*] Pactolum Lydiæ fluvium intelligit, qui dici-

Hæc alii cupiant; liceat mihi, paupere cultu,
Securo cara conjuge posse frui.

Adsis, et timidis faveas, Saturnia, votis,

Et faveas, concha, Cypria, vecta tua.

Aut si Fata negant reditum, tristesque Sorores,

Stamina quæ ducunt, quæque futura canunt:

35

tum mihi securo contingat tenui cultu posse potiri dilecta mihi sponsa. Ades mihi, o Saturnia, et annue supplicibus votis; tu quoque adsis, o Dea Cypri, quæ concha tua veheris. Vel si duræ sorores, quæ vitæ nostræ filia voluunt, et res futuras

terrenas substinet; Witt. 1. 2. habent etiam substinet.—31 Nec alii Berol. 4. cupiant Berol. 2. cupiant Colb. Reg. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. H. alios cupiant Broukh. cupiant cod. Lips. Par. et ed. pr. min. Hoc alii cupiunt conj. Vincent. Spec. Doctr.—32 Unus Palat. curva pro cara. Heynius Securo vitæ munere citat in Obs. e conj. ejusdem Vincent.—33 Adsisque Dat. Adsis ut Angl. 4.—34 Cypria Reg. Cypria ed. pr. maj. cipria grata cod. Lips.—35 At Laud. Exc. Bronkh. Angl. 2. et Guelf. 2. a m. sec. et hoc præferat Heyn. reditus Reg. cum edd. Rom. et Brix. Vide 1. 3. 13. Heins. conj. Stygiæque Sorores, cf. Burm. ad Grat. Cyneg. 477. vel trineque sorores, quod etiam in mentem venerat Ayrmano, vel etiam vitæque sorores.—36 In omnibus fere codd. et edd. neunt, quod Scal. pro neut dictum esse contendit; neent Guelf. 3. Heinsius ad Ovid. Epist. xvii. 194. emendavit canunt, ut, errore ex similitudine inter ultimam præcedentis et primam proxime sequentis vocis syllabam orto, primum scriptum fuerit, futura nunt. Hanc Heins. emend. primus recepit Broukh. agnoscunt illam Monac. et Berol. 3. a m. sec.

NOTE

tur aureas arenas et strigmenta auri simul cum undis devolvisse; unde 'Chrysorrhœas' dictus est. Cur autem Pactolus aureas arenas trahere dictus sit, hanc afferunt rationem Hyginus fabula 191. et Fulgent. Mythologicæ lib. 11. Midas rex Apollinæ, vel, ut vult Hyginus, Bacchum petiit, ut quicquid tangeret, aurum fieret: quod cum impetrasset, ac cibus etiam ejus et potus in aurum converterentur, et fame cruciaretur, et ita esset necessitas aurea, et locuples penuria, Deum petiit, ut sibi tam speciosum donum eriperet. Responsum itaque accepit, ut caput flumine Pactolo ter ablueret; quo facto per Midæ corporis contactum fluminis aquæ factæ sunt aureæ, unde dictus est aquas aureas et fluctus aureos traxisse.

33 Saturnia] Juno Saturni filia, Jo-

vis soror; sic dicta a patre Saturno. Virgil. Æn. xii. 830. 'Et germana Jovis, Saturnique altera proles.'

34 Concha, Cypria, vecta tua] Venus quæ 'Cypris' et 'Cypria' dicitur, vel quod in Cypro genita sit; ut vult Hesiodus; vel quod ei primum in Cypro Insula templum sit constitutum; ut vult Festus; vel ut alii volunt, quod maxime in Cypro coleretur. Dicitur autem concha veli Venus, quod ex spumis in mari concepta, et primum genita in concha statim devecta sit in Cyprum Insulam. Venerem concha vectam et e mari exeuntem dedicavit Augustus in delubro patris Cæsaris, ut refert Plin. lib. xxxv. cap. 10.

35 Tristesque Sorores] Parcas intelligit, quæ tres a Poëtis finguntur fati præsidere, vitæ humanæ stamina ad arbitrium dispensantes. Hæc porro

Me vocet in vastos amnes nigramque paludem
Dives in ignava luridus Orcus aqua.

ordinant, redire ad me Neæram renuunt; tristis Orcus languida palude me trahat in profunda flumina, et obscuros lacus Ditis.

eodem ducit *nount* in Voss. 4. Quanta enim similitudo litt. *c* et *o* intercedat, ubique libb. scriptt. observare licet. Posse per se ferri *neunt* putat Bach, citans Hom. Od. i. 17. et Martial. i. 98.—37 H. Voss. edidit *ad vastos*, contra omnium codd. et edd. fidem, improbante Huschk. Cf. Propert. i. 3. 6. et Hom. Il. 2. 520. ‘*ad* pro vulg. *in*, cum H. Vossio, quanquam nullo libro add. in textum immisi. Morientes non *in*, sed *ad* Stygem descendere vel vocari dicuntur. Negligentia librarii e vs. seq. depravatam. Loris a Voss. laud. adde Ovid. Met. iii. 272.’ *Bach*. Adde etiam, si vis, Ovid. Trist. i. 2. 65. Propert. ii. 34. 53. et Virg. Æn. vi. 404. *vestros* Scal. rec.—38 *Ditis* Exc. Pocc. Perr. et Broukh. Vatt. Heins. i. 2. et Colot. *Dius* unus Heins. *Divis* Berol. 3. et Dat. *Dives* Par. cod. Lips. Beroll. 1. 2. 4. edd. pr. maj. min. Bartol. &c. pro *in* Angll. 2. 3. 4. exhibent *et*. Falso Heynius scribit Venet. 2. habere *ignavam*: habet hoc cod. Heinsii chartaceus, scil. Dat. et Berol. 3. Ask. et Berol. 1. habent *ignava*; Vindob. *et ignava*: cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Reg. et Broukh. 1. 2. *Orcus*; vide Serv. ad Virg. Georg. i. 277. Berol. 2. *horchus*; ed. Rom. *ortus*. Vide ad vs. 18.

NOTÆ

sunt Clotho, Lachesis, et Atropos, quarum primam voluit colum gestare, alteram nendo humanæ vitæ terminum præfinire, tertiam denique filum incidere, hoc est, vitam nostram tempore statuto arumpere. Unde etiam illud tritum: ‘Clotho colum bajulat, Lachesis net, Atropos occat.’

36 *Futura canunt*] Plures cum Scalligero legunt, *neunt*, sed male: barbarum enim est illud, nec potest esse a ‘neo, nes, nere,’ quod in tertia persona plurali non exit in *neunt*, sed in *neut*. Cum autem Parcæ non modo lanificæ, sed etiam fatidicæ dicantur a Poëtis, quales et Catullus in Epithalamio Pelei et Thetidis inducit, dicens, ‘Veridicos Parcæ cæperunt edere cantus;’ et post pauca, ‘Talia præfantes quondam felicia Pelei Carmina divino cecinerunt omniue Parcæ:’ hinc constare videtur nostræ lectionis sinceritas, quam etiam Tibullo nos-

tro contra Scaligerum asseruit eruditissimus et sagacissimus N. Heinsius ad Ovid. Heroid. Epist. xvii. 194.

37 *Nigramque paludem*] Stygem apud Inferos fluvium vel paludem, a Snpertis tanta in veneratione habitam, ut nefas ducerent quicquam eorum, quæ per Stygem jurassent, quovis modo violare. Si quis vero contra fecisset, totos centum annos divinitate spoliatus a nectare arcebat.

38 *Luridus Orcus*] Inferorum fluvius est ab Styge defluens, qui sæpius pro Plutone sumitur, atque etiam pro Charonte. Isidor. Orig. lib. viii. ‘Orcum vocant receptorem mortium, unde et orca nuncupatur vas, quod recipit aquas.’ Hic vero sumitur pro fluvio Inferorum, qui dicitur etiam ‘luridus’ ab Horatio iii. Od. 4. ‘Mæretque partus fulmine luridum Missos ad Orcum.’

ELEGIA IV.

Di meliora ferant, nec sint insomnia vera,
 Quæ tulit extrema pessima nocte quies.

Oro ut meliora dent Divi, et ne sint somnia mea vera quæ pessimus somnus

‘ Multa sunt in hoc Carmine, quæ severiori judici displicere possint. In exordio nonnulla sunt perplexa dicta, et iterum iterumque retractata. Si forte hæc librariorum fraudi debentur, in Apollinis tamen descriptione copiam earum rerum, quas brevius narratas malis, poetæ vix pro egregio invento annumeres: uti nec illud ipsum, quod Apolline res digna est visa, a quo poetæ nuntiaretur puellæ perfidia, et quidem tam operose ac copiose. Quod sub fin. dicere poetico more volebat, Neæram non esse puellam sine humanitatis sensu natam, vide, quo cum fastidio legentis, et in ipso ornatu jejune, extulit vss. 85-93. cum vss. 85. 86. satis superque essent. Verbo, otiosa rerum ac verborum copia laborare videtur totum Carmen; etsi sint alia in eo Tibullo digna, nec dubitare liceat, Tibullum ejus esse auctorem.’ Heyn. In ed. pr. maj. Inscriptio est, *De Somnio*: in ed. pr. min. nihil enotatum.—1 *Dic meliora* ed. pr. min. *Qui meliora* Berol. 3. *Di* vel *Dii* in aliis: ‘ferant Guelf. 1. a pr. m.’ Heynius; errore forsitan typhothetarum: *nec sint mihi somnia* Par. Witt. 1. 2. Laud. Vat. Ursini, Berol. 1. unus Broukh. Colot. Angl. 2. 3. 4. 5. Corv. Guelf. 3. a pr. m. ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. ap. Heyn. Vicent. et Rheg. *nec mihi sint somnia* ed. pr. min. *nec sint mea somnia* Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Guelf. 4. Rom. Brix. et Venet. 1491. 1493. *m’ somnia* in Reg. *insomnia* testantur cod. Lips. duo Broukh. Statiani, Berol. 2. 3. 4. alii ap. H. Voss.—2 Cod. Lips. *hesterna*; Par. Colb. Exc. Pocc. Beroll. 1. 2. Statiani, unus Broukh. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Venet. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. &c. *hesterna*; Broukh. 2. Witt. 1. 2. Dat. Angl. 4. Berol. 3. et ed. pr. min. *externa*; alter Broukh. et Berol. 2. *esterna*: nostram lect. testantur Scaligeri liber et Reg. Placet *extrema* propterea, quod vs. 21. somnium matutino tempore oblatum dicitur. Nonnulli codd. ut Par. Scal. rec. et Guarn. habent *perxima* pro *pessima*; ed. pr. min. *proxima*; ita etiam omnes Stat. duo Voss. et Guelf. 3. *pessima* omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. et

NOTÆ

1 *Di meliora ferant*] Somnium suum refert Tibullus, illudque abominatur ut vanum et inane, quo sibi visus fuerat ex Apolline ipso didicisse Neæram alterius viri amore esse correptam: ipsam vero tandem Dei jussu monet, ne quid ejusmodi consilii capiat, Deosque precatur, ut mala ista et insomnia averruncent. Interdum porro Veteres malum quodcumque imminens amolientes dicere solebant absolute, ‘Di melius,’ vel ‘Di me-

liora:’ ut Valer. Max. lib. v. ‘Di melius, quod hunc animum viris earum non dederunt.’ Interdum vero verbum addebant, ut hic Tibullus, *Di meliora ferant*. Lucil. Sat. xxvii. ‘Di maluerint meliora, atque amentiam averruncassint tuam.’ Symmach. lib. ii. Epist. 55. ‘Dii meliora procurent.’ Sic et apud Plautum: ‘Dii melius faciant,’ ‘Dii melius faxint.’

2 *Quæ tulit extrema [hesterna] nocte quies*] ‘Noctem hesternam’ Tibullus

Ite procul, vani, falsumque avertite visum;
 Desinite in somnis quærere velle fidem.
 Divi vera monent; venturæ nuntia sortis,
 Vera monent Tuscis exta probata viris:
 Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,
 Et pavidas mentes falsa timere jubent:

5

hesterna nocte induxit. Longe abscedite, o insomnia, et depellite frustrancam et fictam apparitionem, desistite cupere, ut vobis fides adhibeatur. Dii vera nuntiant; futuri eventus intestina prænuntia approbata Tuscis hominibus veritatem etiam indicant. At insomnia vana dolosa nocte deludunt timidos hominum animos, cogunt-

Venett. 1491. 1493.—3 *Ite proeul vanum* Witt. 2. Broukh. 2. Exc. Lips. Dat. Scal. rec. Beroll. 1. 3. 4. Angl. 3. 4. (Angl. 5. a pr. m. Berol. 2. a marg.) et Corv. quod reposnerat Scal. *vani* exhibent omnes Stat. et Guelf. quinque Palatt. Zwicc. 1. 2. cod. Lips. Par. Goth. Berol. 2. a m. pr. Angl. 1. 2. Witt. 1. duo Broukh. Colb. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. ap. Heyn. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Gryph. &c. Wassenbergius tentabat, *Ite p. vani falsique facessite visus*; Waardenburgius, *I. p. rates*; *falsum ne a. visum*; *Desinite in somnis*; vel, *Desino et in vobis*: H. Vossius intulit in textum, *I. p. Somni, falsumque a v. Desinite in vanis*. Pro *in somnis* (quod exhibet Vat. Heins. 1.) plurimi, ut omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 1. 2. et Beroll. 1. 2. 4. cum edd. vett. habent *in votis*; unde Stat. formaverat *invētis*, i. e. *inventis*, et postea *invitis*; sed retinuit lect. *in votis*; cod. Lips. *innotis*, quod eodem tendit; Heins. malit, *in veris*; in ora Rheg. ap. Huschk. *ignotis*; Mur. suspicatus est legendum *in vanis*; hoc arripuit H. Voss. Scal. e conj. edidit *in vobis*; hinc Guy. fecit *in nobis*; Berol. 3. *Desine invotis*; Guelf. 1. habet *Desine et in votis*; unde Bach, favente Lenzio in Eph. Heidl. 11. 12. in textum admisit *Desinite et vobis*: idem Bach conj. *Ite proeul vanis, falsumque advertite visum*; *Desinite a nobis*, i. e. aliis iisque credulis visum vestrum objicite falsum, non mihi, qui nunquam vobis fidem habebo. Inconcinne omnes, inquit Huschk. qui nostram lectionem firmari putat h. l. Cic. Div. 11. 59. ‘Quod si, ceteris temporibus, falsis visis credendum non est; non video, quid præcipui somnus habeat, in quo valeant falsa pro veris. Quod si insanorum visis fides non est habenda, quia falsa sunt; cur credatur somniantium visis, quæ multo etiam perturbatiora sunt, non intelligo.’ Cf. vs. 12. et Ovid. Met. xv. 565.—5 Witt. 2. et Scal. rec. *movent*, quod etiam *monent* legi possit in cod. antiq. *nuntia mortis* in Reg. *numina sortis* Sfort. et Exc. Lips.—6 *Vera manent* Guelf. 2. at emendat alia manus *movent*; Witt. 2. et Scal. rec. licet quoque habent *movent*.—8 Nullus liber *vana timere habet*, repositum propterea ab H. Voss. quia

NOTÆ

dixit etiam infra hujus lib. Eleg. 7. 37. ‘Hesterna quam te solum quod nocte reliqui.’

5 *Divi veru monent*] O somnia, desinite quærere, ut in vobis fides reperiarur, quoniam solummodo Dii vera prænuntiant, non vos. Extæ etiam vere indicant Deorum voluntatem; somnia vero fallacibus spectris, et imaginibus falsis, et errantibus um-

bris timidæ mentes hominum deludunt. In oraculis et extispiciis veritas inest, non in somniis.

6 *Tuscis exta probata viris*] Tuscorum gens quantopere artis extispiciinæ, seu aruspiciinæ, religione, rerumque divinarum intelligentia excellere credita sit, norunt omnes, qui Veterum monumenta tantisper attigerunt.

Et natum in curas hominum genus omina noctis

Farre pio placant et saliente sale.

10

Sed tamen, utcumque est, sive illi vera monenti,

Mendaci somno credere sive volent;

que vana etiam et falsa metuere; sed humana gens in sollicitudines prona noctis omina mola et sale crepitante deveneratur. Attamen quomodocumque res tandem sit, seu illi cupient vera indicari, seu fidem habere fallaci sopori: Lucina affrat

præcesserat vs. 7. *fallaci*. Infra non offendit El. 6. 46. loco magis suspecto, 'Aut fallat blanda sordida lingua prece: Etsi perque suos fallax jurarit ocellos.'—9 Locus varietate lectionis notabilis. *Et vanum ventura* unus Stat. sex Palatt. Broukh. 1. Ask. Lips. Beroll. 1. 4. Scal. rec. Vat. Heins. 3. Angl. 5. a m. sec. et ed. pr. min. *At vanum in curas* Exc. Lips. et sic conj. Heins. *At primum in curas* conj. quoque idem Heinsius; *Et vanum in curas* Exc. Perr. et Pocc. *Et vanum in curam* Venet. 2. Rheg. et Lips. ap. H. Voss. *Et natum in curam* ed. pr. maj. et Lips. ap. Heyn. *At natum in curas* unus Mur. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, Monac. et Vindob. quam lect. probabilem vocat Huschkius; *Et tantum metuens* unus Stat. *Et natum metuens* unus Broukh. Angl. 1. et Beroll. 2. 3. *Et vatium metuens* Dat. *Et natum maturas* Par. et Bern. *Et vatium metuens* Gucliff. 1. 4. cum edd. Rom. Venet. 1491. 1493. et Aldd. *Et vatium in curas* Witt. 2. *Et vatium ventura* Witt. 1. et Angl. 5. *Et vatium metuens* Angl. 5. a m. sec. *Et vatium ventura* Witt. 2. a m. sec. In marg. Rheg. ap. Huschk. hæc annotantur: 'Septem Mss. *Et vatium ventura hominum genus*. Quæ vera est tot libris scriptura, modo legas, *Et vatium venturi hominum genus*: quomodo sæpe loquitur Silius Italicus. Palat. sextus (ap. Gebhardum) *Et natum in curas*. Sed Græcismus causa erroris.' *Et natum in curas* testantur etiam duo Stat. Corv. Reg. Guelf. 3. unus Broukh. Vat. Heins. 3. Angl. 2. 3. 4. Bartol. et marg. Venet. 2. ap. Heins. *Et nata in curas h. genus* unus Heins. *navum in curas* conj. Heyn. *agmina noctis* Scheff. et Angl. 4. *omnia noctis* Berol. 3. et Angl. 4. a m. sec. et sic in ed. pr. min. et Ald. 1. *omnia noctis* ed. pr. maj. *omina noctis* exhibent Witt. 1. 2. Broukh. 1. Exc. Pocc. et Perr. Lud. Vatt. Heins. 1. 2. 3. Beroll. 1. 4. Par. et Bartol. *omina noctes* Berol. 4. *noctis* in Par. a recentiori manu additum est, ea, quæ prius extabat, voce erasa.—10 Rheg. *placent*; Lips. ap. Heyn. *pioque placent*.—11 *Et tamen* Par. Corv. omnes Beroll. cod. Lips. ed. pr. min. Venet. 2. Venet. 1491. 1493. et vulgg. De confusione formularum *Et tamen, Sed tamen*, vide primam Bentleii annotationem ad Terent. Ed. pr. maj. et Vicent. cum tribus codd. Guyeti exhibent *Sed tamen*, quod reposerunt H. Voss. Wund. et Bach: *utrinque* unus Broukh. *utrunque* Beroll. 1. 2. 3. alter Broukh. Scal. rec. et Dat. *utrumque* Reg. et Rom. *moneri* Par. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 1. 4. Angl. 3. et ed. pr. min. *moveri* Witt. 2. Angl. 4. et cod. Lips. *monenti* Vat. Stat. Florent. Laud. Exc. Pocc. Vatt. Heins. 1. 2. Vat. Ursini, omnes Guelf. Beroll. 2. 3. ed. pr. maj. Vicent. et Venet. 1491. 1493.—12 Par. Ask. Goth. Beroll. 1. 3. Guelf. 3. superscr. et Dat.

NOTE

10 *Farre pio placant*] Hic *far* Poëta noster pro mola posuit; ut etiam Virg. *Æn.* v. 'Canæ penetralia Vestæ Farre pio, et plena supplex veneratur acerra.' Mola autem nihil aliud est quam far molitum, tostum, et sale sparsum, quo hostiæ mactan-

dæ perfundebantur: unde immolare proprie est ejusmodi mola et sale hostiam perfusam offerre, seu sacrificare.

Et saliente sale] Sal cum in ignem injicitur sponte crepitans exilit, seu emicat. Unde et Horat. lib. III. Od.

Efficiat vanos noctis Lucina timores,

Et frustra immeritum prætimuisse velit:

Si mea nec turpi mens est obnoxia facto,

15

Nec læsit magnos impia lingua Deos.

Jam Nox æthereum nigris emensa quadrigis

Mundum cœruleo laverat amne rotas:

Nec me sopierat menti Deus utilis ægræ;

Somnus sollicitas deficit ante domos.

20

inanes metus noctis, et incassum cupiunt immerentem me metuisse; si meus animus malo facinore non est obstrictus, neque lingua mea Divos potentes offendit. Jam tum nox sublime Cælum atris quadrigis emensa, abluerat currum suum cœruleo oceano; neque tamen somnus animo anxio utilis me soporaverat. Apud domos enim curis

velint.—13 *Afficiat* Berol. 4. *Et sitiunt* Berol. 3. *Eficiat* Witt. 1.—14 Cod. Lips. *inmemorem tum timuisse*; Witt. 1. et Land. *immeritum*; Beroll. 1. 2. 3. Par. omnes ap. Stat. Bronkh. et Heins. omnes Palatt. et Guelf. cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. etc. *per timuisse*; Gebhardus correxerat *prætimuisse*, quod recepit Bronkh. et confirmant Berol. 4. Reg. Corv. Monac. Goth. et duo Voss.—15 *Sic mea* Dat. Zwicc. 1. 2. Par. Beroll. 1. 2. 3. a m. sec. unus Bronkh. Venet. 2. Lips. ap. Heyn. et Reg. *Sic me* ed. pr. min. *Dii mea* cod. Lips. Palatt. et unus Bronkh. *Si mea* omnes Beroll. Vicent. ed. pr. maj. Venett. 1491. 1493. et Aldd.—16 Par. *magicos*: cod. Lips. *turba*.—17 Guelf. 2. et Florent. *dimensa*; Par. Bronkh. 2. 3. Guelf. 1. 4. Corv. Reg. Angl. 1. 2. 3. 4. Beroll. 2. 4. ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Rom. Lips. ap. Heyn. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *emersa*; cod. Lips. *magris emersa*; Beroll. 1. *bijugis emensa*; Berol. 3. *biugis emensa*; ed. pr. maj. Bartol. Vicent. et Basil. 1530. habent etiam *emensa*; id confirmant Angl. 5. Guelf. 3. Monac. Voss. 2. Voss. 5. a marg. et Zwic. 1. ‘Hoc unice verum, cum de exeunte nocte agatur, quam ut Deam descendere Oceanum sibi fingebant veteres.’ *Bach.*—18 *Non dum* cod. Lips. *Nundum* Bartol. Scaliger tacite e suo, et post eum Bronkh. receperant *caruleas*. Rursus eiecit Heynius idonea de causa, ‘ut *annis* habeat aliquid adjunctum, quod Oceani notionem propius adducat.’ *caruleas* item habet Voss. 2.—19 Interpunctio nos-

NOTÆ

‘Farre pio, et saliente mica.’

13 *Lucina*] Quæ eadem est Diana et Luna, a luce sic dicta. Catullus xxxiv. 13. ‘Tu Lucina dolentibus Juno dicta puerperis: Tu potens Trivia, et notho es Dicta lumine Luna.’

14 *Velit*] Deos obtestabantur, ut vellent annuere. Virg. Æn. 1. ‘Hunc lætum Tyriisque diem Trojaque profectis Esse velis.’ Noster etiam Tibullus infra lib. iv. ad Priapum: ‘Pro quibus officiis, si fas est, Sancte, paciscar, Assiduus custos ruris ut esse velis.’ Plin. Epistol. lib. x.

‘Precati sumus Deos, ut velint ea semper solvi, semperque signari.’

17 *Jam nox æthereum*] Describit noctis tempus, quo somnia solent mentes hominum dormientium invadere, jam præcessisse, diemque demum advenisse, cum somno tandem oppressus Apollineam sibi visus est videre.

18 *Cæruleo laverat amne rotas*] Annis hic pro Oceano ponitur, ut etiam supra dixit 11. 5. 62. ‘Solis anhelantes abluit annis equos.’

20 *Sollicitas deficit ante domos*] In

Tandem, cum summo Phœbus prospexit ab ortu,

Pressit languentis lumina sera quies.

Hic juvenis, casta redimitus tempora lauro,

Est visus nostra ponere sede pedem.

* Non illo quicquam formosius ulla priorum

25

* Ætas, humanum nec videt illud opus.

agitatus deficit. Denique cum Phœbus ab alto Oriente respexit, tardus sopor languido mihi oculos obruit. Tunc juvenis coronatus lauru casta visus est mihi ingredi domum meam. Nihil unquam ulla Majorum nostrorum ætas habuit isto

tra debetur Cantero Nov. Lect. 1. 18. eam admiserunt H. Voss. et Bach. Vossius monet hanc distinctionem evertere emendationes Heinsii, *deficit ille domos, vel deficit is ante domos.* Omnes antehac Edd. locum interpunxerunt, ut *Somnus* retraheretur ad versum superiorem.—21 *Quom tandem summo* Berol. 3. *Tandem quom* Dat. *somno* pro *summo* Guelf. 1. 4. Vat. Stat. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. *somnos* unus Broukh. et Berol. 4. *sōno* (i. e. *somno*) Venett. 1491. 1493. *sōno* Rom. i. e. *sommo*, pro *summo*, vel *somno*: Witt. 2. *perspexit*; Angl. 1. *despexit*; Angl. 2. *præspexit*.—22 *Præssit* ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *lumina fessa* Witt. 2. Reg. Sfort. duo alii Stat. Vat. Ursini, Vindob. ed. pr. min. et Bartol. *lumina victa* Hamb. *lumina festa* Guelf. 3. pro v. 1.—23 Par. cod. Lips. omnes Beroll. alii, cum edd. vett. *lauro*; Ask. Vindob. Goth. et Bern. *lauru*; hoc reposuit H. Voss.—25. 26 ‘Scholastica νόστος, Tibullo prorsus indigna, sive sententiam ipsam spectes sive verborum insolentiam,’ Sic se digne laudaturum putavit is, qui versus ascripsit, præclaram Apollinis speciem, quam informavit poëta, omni illam quidem laude dignam, sed non tam inepta et inficeta. *Non ulla*, inquit, priorum *ætas* vidit formosius *opus*. Nunquam ita scribunt Veteres, sed vel ‘ætatem priorum’ vel ‘ætatem priorem,’ non ætates majores plures commemorant nisi ubi de aurea, argentea et ferrea loquuntur.’ *Huschck.* Ed. pr. maj. expressit *illa* pro *ulla*. Pro *videt* unus Stat. et Goth. *fuit*; unus Broukh. et Berol. 4. *valet*, et pro v. 1. *videt*. Heins. conj. *nec dedit*; Heyn. *Non vidit quicquam.....nec fuit illud opus*, quod cum Strombeckio in textum intulit Bach. Vir doctus ad marg. Rheg. ap. *Huschck.* proposuit, *nec videt ullus opus*; addit tamen: ‘Versus mendosus, et olens juncturam.’ ‘Huic igitur pentameter, mihi totum distichon subditivum videtur: quo ejecto non magis aliquid desiderabitur, quam apud *Bal- bum*, qui hunc locum pæne ad verbum descripsit T. 1. p. 128.’ *Huschck.* H.

NOTE

domibus sollicitis, seu sollicitudine agitatis, desideratur ac penitus deficit somnus, nec illas adit, in quibus pleni curarum homines habitant. Unde Seneca in Troade dixit, ‘Ignoram venire afflictis quietem.’ Notum denique est eos insomnes maxime agere noctes, qui amoris ardore, aut quovis alio curarum æstu perculluntur. Ovidius: ‘ignes Ipse suos nutrit, cura removoente soporem.’

23 *Redimitus tempora lauro*] Habitu et characteres describit Apollinis, cui apposite lauream in capite tribuit, juxta illud Ovidii Met. 1. ubi Apollo de lauro, in quam Nympha Daphne ipsi dilecta conversa est, ait: ‘At conjux quoniam mea non potes esse, Arbor eris certe, dixit, mea: semper habebunt Te coma, te citharæ, te nostræ, Laure, pharetræ.’

Intonsi crines longa cervice fluebant ;
Stillabat Syrio myrtea rore coma.

pulchrius, neque humanum fuit istud simulacrum. Longi capilli sublimi cervice defluebant, flava caesaries madebat Tyrio nardo: erat ipsi nitor, qualem præ se habet

//////////

Voss. quicquam corruptum censens servato pron. *illo*, versus ita concinnavit, *Non illo vidit formosius ulla priorum Aetas (humanum nec fuit illud) opus.*— 28 *Spirabat*, ad Broukh. 2. Berol. 2. et Vindob. jam a S. Fabricio ad Terent. Adelph. 1. 2. e scriptis notatum, præeuntibus Plaut. Gryph. Passer. Mo-rell. aliisque, cum Lips. 1812. Wund. et Voss. favente Lenzio, revocavit Bach: *Stillabat* cod. Lips. omnes Stat. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 3. Par. Beroll. 1. 3. 4. Guelf. Corv. Reg. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. ap. Heyn. Venett. 1487. 1491. 1493. etc. *tirio* Berol. 1. Witt. 2. *thirio* Witt. 1. *tyrio* Par. Beroll. 1. 2. 3. *Tyrio* omnes Palatt. Bronkh. 1. 2. 3. Scal. rec. et vet. *Syrio* Vat. Heins. 1. Ask. Bern. et Vindob. quod reposuit Broukhusius; eandem lect. memoravit Stat. sed nunquam vidit ipse: *myrrhea* Guelf. 1. 3. 4. Guelf. 2. a m. sec. Exc. Pocc. et Perr. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, Venet. 2. ap. Broukh. Brix. Rheg. ap. Heins. et Venett. 1487. 1491. 1493. *myrthea* Par. Broukh. 1. Venet. 2. Rheg. ap. Broukh. *mirtea* cod. Lips. et Witt. 1. *mirthea* Witt. 2. et unus Stat. *myrtea* in omnibus aliis ap. Stat. Palatt. Scal. rec. et vett. omnibus Beroll. Guelf. 2. Corv. Reg. uno Broukh. edd. pr. maj. min. et Bartol. Hanc lect. omnium

NOTE

28 *Syrio myrtea* [*myrrhea*] *rore coma*] *Myrrhea coma* dicitur a colore et odore, seu unguento; color enim *myrrhæ* subflavus est, recte conveniens Apollinis *comæ*, quæ etiam *myrrhea* dicitur, quod *myrrha*, quæ species semper fuit odoris et unguenti apud Antiquos exquisitissima, fuerit delibuta. Juxta illud Horatii III. Od. 14. ‘*Myrrheum nodo cohibere crinem.*’ Ovid. Art. Am. lib. I. ‘*Illius et lacrymis, quas arbore fundit odora, Ungimur; et dominæ nomina gutta tenet.*’ Legitur etiam a nonnullis *myrtea coma*, sed male, quantum enim Scaliger, Diis etiam invitis, istam lectionem voluit obtrudere, Petroniumque, Columellam, et Isidorum, ut sua commenta approbaret, testes protulit, ærem tamen et aquam verberavit; nunquam enim obtinebit, ut testimonia Petronii, Columellæ, et Isidori ab ipso in suam sententiam detorta probent ‘*myrteum*’ colorem esse eundem qui ‘*subflavus*’ aut ‘*flavus*’ dicitur. Petronii namque

locus, testimoniumque Columellæ colorem aperte viridem, ‘*flavum*’ vero minime, ut vult Scaliger, significant. Isidorus autem, quem velut Petronii et Columellæ clarum Interpretem pro sua sententia assumsit Scaliger, ipsius ita causæ contrarius est, ut eam penitus evertat, et ‘*myrteum*’ colorem eundem esse, qui ‘*viridis*’ dicitur, idoneis et conceptis verbis demonstrat. Hæc enim sunt ejus verba Origin. lib. VI. cap. 11. ‘*Cum peritiores Architecti neque aurea lacunaria ponenda in Bibliothecis putent, neque pavimenta alia, quam e Carystæo marmore, quod auri fulgor hebetat, et Carystæi viriditas reficiat oculos; nam et qui Nummulariani discunt denariorum formis myrteos pannos subjiciunt, et gemmarum sculptores scarabeorum terga, quibus nihil est viridius, subinde respiciunt, et pictores idem faciunt, ut laborem visus eorum viriditate recreent.*’ Potestne aliquid apertius contra Scaligeri sententiam haberi?

Candor erat, qualem præfert Latonia Luna,
 Et color in niveo corpore purpureus ; 30
 Ut juveni primum virgo deducta marito
 Inficitur teneras, ore rubente, genas :
 Ut, cum contexunt amarantis alba puellæ
 Lilia ; ut autumnno candida mala rubent.
 Ima videbatur talis illudere palla ; 35
 Namque hæc in nitido corpore vestis erat.

Luna Latonia, et color purpureus in candido corpore: quemadmodum puella pudore suffunditur, vultu genas rubore tingente, cum primum sponso juveni traditur: sicut quando virgines liliacandida amarantis intexunt, ac per autumnum poma alba rubescunt. Infima palla ejus calces percutere videbatur; hujusmodi enim vestimentum

~~~~~
 primus impugnaverat Cyllenius.—29 Laud. Vat. Heins. 1. et Angl. 2. *profert*; Exc. Pocc. Perr. et Bronkh. cum Vat. Heins. 2. *perfert*.—31 *Et juveni* Exc. Perr. cum Venet. 2. et Rheg. ap. Heins. *Ut j. p. juvenis* cod. Lips.—32 Dno Angl. *Infecit*, ortum e scriptura, qualem exhibet cod. Lips. *Infecit*, i. e. *Inficitur*: V. D. in Act. Soc. Traj. conj. *flore rubente*; H. Voss. de conj. edidit, *tota rubore genas*; cf. Ovid. Her. XXI. 112. At vero, si quæ *tota*, i. e. toto ore, rubet, genæ simul rubentes cogitentur necesse est. Molestum igitur ac jejunum satis hoc commentum! Si quid mutandum, ad meliora ducere poterit Ovid. Am. III. 3. 5. seq. Cf. Virg. Æn. XII. 605. et Ovid. Am. II. 5. 35. seq.—33 *Aut* Exc. Pocc. et Broukh. Vatt. Heins. 1. 2. et Colot. *Et* Angl. 1. 5. cod. Lips. Par. omnes Beroll. et edd. vett. *Ut* Aldd. *quom* Dat. et Berol. 3. *amarthis* Berol. 2. *amanuthus* Berol. 3. *adamantis* cod. Lips. *amaracis* ed. pr. min. et Bartol. quod legendum *amarātis*, i. e. *amarantis*, ut exhibent Par. Beroll. 1. 4. alii, literæ enim *c* et *t* pæne similes sunt in codd. *amarinthus* in ed. pr. maj. et aliis vett.—34 *Liba* et Berol. 3. Vulgo *et* legebatur, ut est in cod. Lips. Par. Beroll. Corv. Guelf. Reg. aliis, cui Bronkh. substituit *ut*, confirmantibus id Monac. Bern. Hamb. et Voss. 2.—35 Guelf. 2. *Jamque* videbatur: Angl. 2. *cludere*; Venett. 1487. 1491. 1493. *alludere*.—36 In

NOTÆ

29 *Latonia Luna*] Luna, quæ eadem et Diana est, Apollinis seu Phœbi soror, Latonia vocatur a matre Latona, quæ ipsam Dianam seu Lunam simul cum Apolline uno partu edidit.

31 *Primum deducta marito*] Deduci vocabulum est solenne in Veterum conjugiiis. Cicero apud Macrobius Saturn. lib. II. ‘Comparavit hunc fundum Servilia tertio deducta.’ Propert. lib. IV. Eleg. 3. 13. ‘Quæ mihi deductæ fax omen prætulit, illa Traxit ab everso lumina nigra rogo.’ Corn. Tacitus Annal. lib. XIV. cap. 63. de Octavia: ‘Huic primus nuptiarum dies loco funeris fuit deductæ

in domum, in qua nihil nisi luctuosum haberet, erepto per venenum patre et statim fratre.’

33 *Contextunt amarantis alba puellæ*] Mirum sane est, quantum Amaranthus apud Antiquos commendetur propter coloris suavitatem, quanquam nullo prorsus odoris afflatu donatur. Floris hujus nitor Tyrias purpuras, et coccum quodvis, sive saturatum fuerit sive dilutum, rutilanti suo colore ac splendore vincit. Gandet decerpi; et quo frequentius colligitur, eo libentius et latius renascitur.

35 *Talis illudere palla*] Palla proprie ex Servio vestis est muliebris ad

Artis opus rara, fulgens testudine et auro,

Pendebat læva garrula parte lyra.

Hanc primum veniens plectro modulatus eburno,

Felices cantus ore sonante dedit.

40

Sed postquam fuerant digiti cum voce locuti,

Edidit hæc dulci tristia verba modo :

Salve cura Deum ; casto nam rite poëtæ

Phœbusque et Bacchus Pieridesque favent.

tegebat ejus candidum corpus. Cithara sonora, miræ industriæ opus, testudinis tegmine atque auro coruscans dependebat a sinistro ejus latere. Istam ut advenit statim pulsans eburneo pectine faustos edidit sonos, ore ejus simul canente. At ubi digiti simul cum voce modulati fuerunt, hæc jucundu verba lugubri sono protulit : Ave o Divorum amor : Poëtæ etenim pudico et Phæbus, et Bacchus, et Pierides

libris nulla prorsus diversitas est, nisi quod edd. vett. ut alibi, ita hoc loco *Namque* habent pro *Namque* ; in ora autem ed. Gryph. 1573. hoc notatum legitur pro *hæc*, sensu minus commodo. In hoc versu primus offendit Vulpinus, scribens : ‘ Huic versui, aut ego valde fallor, περισσήτης et ψυχρότης quædam inest. Satis enim fuerat pallam in hexametro nominasse, ut intelligeremus, hac veste Apollinem indutum fuisse.’ H. Voss. de conj. edidit, *Quæ cocco nitido corpora vestierat* ; Bauer. emend. *Vinctu hæc in nitido pectore vestis erat*. Utramque improbat Bach.—37 Par. *testudine*.—38 Ed. pr. min. *leca* : Witt. 1. 2. et Par. *garrula p. lira*.—39 *Ac primum Reg. pro veniens Laud. et Angl. 2. habent Veneri*, unde Burm. formabat *feriens* ; Schrad. *verrens*, vel *moderans*, improbante Huschk. Heynius emend. *Hæc....modulatus*, vel *moderatus*. Sed locutionem ‘modulari lyram’ bene illustravit Vossius. Cf. Claud. Præf. ad II. Rapt. Pros. 15. et Senec. Med. 626.—40 Exc. Pocc. Vatt. Heins. 1. 2. et Venett. 1487. 1491. 1493. *canente dedit*.—41 H. Voss. ex Angl. 2. *digiti fuerant*, quod non notavit Huschk. —42 *Hæc edidit* ed. pr. min. *tristi dulcia* cod. Lips. Par. omnes Beroll. Stat. Guelff. et Broukh. Corv. Reg. alii, cum edd. vett. *dulci tristia* in Monac. et Bern. ut e conj. edidit Bronkh. *dulci dulcia* Exc. Lips. Perr. et Pocc. Vatt. Heins. 1. 2. et Colot. *sono* exhibent pro *modo* Reg. unus Stat. Witt. 1. Broukh. 1. Colb. Dat. et Vat. Heins. 1.—43 Berol. 1. *casto cū*, et a marg. *nā*.

NOTÆ

vestigia usque deducta. Constat autem tam pallam quam stolam vestes fuisse mulierum ita proprias, ut iis viri vix uti possent sine vituperatione. Pallam porro vestem fuisse longam, et talos terramque attigisse, testatur etiam Ovidius. ‘Verrit humum Tyrio saturata murice palla.’

38 *Garrula lyra*] Lyra, tibia, cithara, fistula, testudo, et chelys sæpius sumuntur a Poëtis pro uno et eodem, licet vera longe inter se discrepent. Græci quidem Mercurium lyræ, Apollinem vero citharæ faciunt inven-

torem, &c. Sic etiam supra Tibullus : ‘Garrula sylvestri fistula facta Deo.’

40 *Ore sonante*] Vocis modulamen pariter adhibuit Apollo, ubi plectro pulsavit testudinem ; simulque digiti sonorum varietatem moderantes concentum et symphoniam ediderunt.

42 *Dulci tristia* [*tristi dulcia*] *verba modo*] Snavia et grata erant verba, sed ea proferendi modus erat tristis, et ad Elegiam sono lugubri temperatus.

43 *Salve cura Deum*] In Divorum

Sed proles Semelæ Bacchus, doctæque Sorores 45

Dicere non norunt, quid ferat hora sequens :

At mihi fatorum leges, ævique futuri

Eventura, pater posse videre dedit.

favent. At Bacchus filius Semeles, et eruditæ Sorores nesciunt indicare, quid tempus futurum adducat. Sed mihi Jupiter parens concessit fatorum jura, et posse

—45 *Semeles* Beroll. 1. 2. 3. Gueff. Statiani et vulgg. *Semelæ* edidit Broukh. et sic in Berol. 1. Reg. Par. Witt. 2. Angl. 3. 4. cum edd. pr. maj. et min. *doctæque puellæ* cod. Lips. Cf. Propert. II. 30. 27. III. 1. 17. III. 3. 37. Virg. Ecl. VI. 65. et Ovid. Met. V. 268.—46 *Colb. ora frequens.* Versus in particip. *us* exeuntes reprehendit Serv. ad Æn. III. 300. Et sane in operibus perfectioris generis perraro inveniuntur; Ovid. interdum admisit, docente Burm. ad Lotich. Tom. I. p. 239.—47 Gueff. 2. et Berol. 2. *cujusque*; Par. *cuicunque futuri.*—48 *Et ventura, pater* Land. *Et ventura patri* Angl. 2.—

NOTE

tutela Poëtæ semper fuerunt, ut etiam cum Tibullo nostro testatur Ovidius Elegia de ipsius Tibulli obitu: 'At sacri Vates, et Divum cura vocamur; Sunt etiam qui nos numen habere putent.'

Casto poëtæ] Quamvis aliquando versus sint tenelluli et molliculi, Poëta tamen debet esse castus et pudicus; cum Musæ et Camenæ, quas exercet, virgines et castæ existant. Catullus ad Aurelium et Furium Comites Carm. XVI. 5. 'Nam castum esse decet pium Poëtam Ipsum, versiculos nihil necesse est.' Et licet aliquando lasciviant Poëtarum inepitiæ, et petulcæ videantur, animi tamen eorum sententia debet esse gravis et optima, vitæque proba: juxta illud Martialis ad Cæsarem: 'Lasciva est nobis pagina, vita proba.'

44 *Phæbusque et Bacchus Pieridesque*] Dii Poëtarum tutelares maxime sunt, Apollo, Bacchus, et Musæ, quæ et Pierides, ut etiam Tibullo nostro concinens Ovid. Art. Am. lib. III. testatur: 'O ita, Phæbe, velis; ita vos, pia Numina Vatum, Insignis cornu Bacche, novemque Deæ.' Idem Amor. lib. I. Eleg. 3. 'At Phæbus, comitesque novem, vitisque re-

pertor Hoc faciunt,' &c. Bacchus autem inter Poëtarum Deos ideo habetur, vel quod idem sit qui et Apollo: vel quod ubertatis largitor, artium et pacis, in qua florent artes, arbiter existimetur: vel quod Poëtæ aliquando sicut bæchantes furere dicuntur, unde Horatio malesani lib. I. Epist. ad Mæcenatem vocantur: vel denique quod facundiam Poëtis tribuat. Vinum enim, quod per Bacchum intelligunt, fomes est quidam et incitamentum virtutis et ingenii, quod acnit; ut ait Horat. 'Fæcundi calices quem non fecere disertum?' Quod etiam confirmat Martialis, asserens a Poëtis nihil præclarum, aut posteritate dignum, aut venustum proficisci, si biberint aquam; si vero vinum potarint, omnia eximia et egregia scribere: Martialis. lib. XI. Epigr. 7. 'Possum nil ego sobrius, bibenti Succurrunt mihi quindecim Poëtæ.'

46 *Quid ferat hora sequens*] Non enim Bacchi Musarumque officium est res futuras prænoscere.

48 *Eventura, pater posse videre dedit*] A Jove præ Diis ceteris habuit Apollo, ut futuros casus prævideret, fatorumque leges cognosceret: unde passim templa et oracula habuit. Ad

Quare, ego quæ dico non fallax, accipe, vates,

Quodque Deus vero Cynthius ore feram.

50

Tantum cara tibi, quantum nec filia matri,

Quantum nec cupido bella puella viro :

Pro qua sollicitas cœlestia numina votis ;

Quæ tibi securos non sinit ire dies :

Et, cum te fusco Somnus velavit amictu,

55

Vanum nocturnis fallit imaginibus :

prænoscere futuros atatis venturæ casus. Itaque, o Poëta, audi ea, quæ ego non mendax loquor, et quid divus Cynthius ore veridico proferat. Pulchra illa Neæra, versibus tuis tantopere decantata, plus tibi dilecta, quam matri filia, et quam formosa virgo ardenti marito, propter quam Superos votis oneras, quæ nullos tibi tranquillulos permittit effluere dies, et male nocturnis tibi illudit simulacris, quando te

49. 50. 'Vulg. quæ dico propter seq. feram suspicione corruptelæ non caret. Præterea nihil frigidius dici poterat, quam quod hæc verba e vulg. lectione continent. His causis adductus e Angl. 2. (et Land.) qui dicor in textum admisi, ita interpr. *Quare accipe*, sc. a me, (cf. Virg. Georg. I. 104.) qui non fallax vates dicor, *Quodque*, i. e. quodcumque deus Cynthius vero ore feram. Sæpius fefellit usus pron. 'quisque' pro relat. 'quicumque.' Non repudiarent illud optimi scriptores. Vide Burm. ad Nep. Pel. II. 1. Scyff. Gr. Lat. Tom. II. p. 133.' Buch. 'Perperam; sensus est: Tu et hoc, quod cum maxime dico, et ea, quæ deinceps dicturus sum, ut vera accipe: vates enim sum non fallax. cf. Propert. IV. 8. 74.' Huschk.—50 *Quidque* cod. Par. duo Stat. Beroll. 1. 3. 4. Guarn. unus Broukh. Dat. Angl. 2. Vat. Heins. 2. ed. pr. maj. Vicent. Lips. ap. Heyn. et Rheg. *Quodque* cod. Lips. ed. pr. min. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *Quidve* in Reg. *ferat* in omnibus; *feret* in Berol. 2. et uno Broukh. sed *feram* Broukh. recte substituit.—51 Unus Broukh. non filia.—53 *Proh qua sollicitus* Witt. 1.—54 Tres Angll. Witt. 1. et cod. Lips. *esse dies*; sic etiam ed. pr. min. *isse* conj. Bach. In temporum mutatione librariorum ignorantia sæpe deprehenditur; vide ad II. 5. 112. Ovid. Met. x. 173. Et ipsum verb. 'sino' præterito infinitivi jungitur; vide Ovid. ibid. v. 119.—55 *Et quom* Witt. 1. Dat. et Berol. 3. *Que cum* cod. Lips. i. e. *Quæ*.—56 *Vanis nocturnum ludit* de conjectura reposuit H. Voss. 'Frustra de Latinitate verbi 'vanus' dubitavit, modo capiatur cum Heynio ad Æn. x. 631. de eo, qui vana et inania sibi persuadet. Verius quoque v. *Vanum* habet positum, quam *Vanis*.' Bach. 'Vanus' est non modo is qui fallit, sed etiam is qui fallitur. Vide Claudian. xxxiii. 98. et Ovid. ex Pont. II. 9. 29. Nonnulli libri, ut Broukh. 1. Berol. 2. Vindob. Witt. 1. Colb. Vat. Heins. 1. Guelf. 3. pro v. 1. et Angll. 2. 3. 4. *ludit* habent pro *fallit*: codd. Lips. et

NOTÆ

mentem Tibulli Virgil. Æn. III. 251. 'Quæ Phæbo Pater omnipotens, mihi Phæbus Apollo Prædixit.'

53 *Sollicitas cœlestia numina votis*] Idem supra Eleg. 3. v. 1. 'Quid prodest cœlum votis implese, Neæra.'

55 *Fusco Somnus velavit amictu*] Somnus habitus est inter Deos ab An-

tiquis, quem cornu manu tenentem, veste fusca seu nigra indutum, apud Cimmericos sedem habere somniantur. Ovid. Met. XI. 'Est prope Cimmericos longo spelunca recessu, Mons cavus, ignavi domus et penetralia Somni.'

Carminibus celebrata tuis, formosa Neæra

Alterius mavult esse puella viri :

Diversasque tuis agitat mens impia curas,

Nec gaudet casta nupta Neæra domo.

60

Ah crudele genus, nec fidum fœmina nomen !

Ah pereat, didicit fallere si qua virum !

Sed flecti poterit ; mens est mutabilis illis.

Tu modo cum multa brachia tende prece.

sopor contexit nigro velamine, vult potius alterius esse mariti uxor, quam tua, atque animus ejus perfidus suos aliorum, non tuos, cogitat amores ; Neæra denique illa viro juncta non amat pudicam domum. O sæva progenies, et perfidum nomen, mulier ! Ah si aliqua novit maritum decipere, pereat. Verum poterit forsun flecti ; puellis enim animus est mobilis. Tu vero nunc extende illi munus constanti cum

Par. *ymaginibus*. Cf. Virg. 1. *Æn.* 408. et *Ecl.* 11. 27.—58 Berol. 3. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. ap. Heins. et Vicent. *muluit* ; Rheg. ap. Huschk. *manuli* ; ed. pr. min. *mavult*, quod testantur omnes alii codd.—59 *Diversasque suas* in codd. et edd. vett. ubi, monente Heynio, *suas* plane est otiosum ; *tuis* ex emend. Lipsii reposuit Broukh. eumque secuti sunt Vulp. Heyn. alii. ‘ Non ausus sum hanc lect. expungere, cum et per se probabilis sit, et firmiter etiam libro Vindob.’ *Huschk.* H. Voss. Wund. Ed. Lips. 1812. et Bach, revocarunt *suas*. *Diversasque suis*, i. e. propinquis, legebant Mur. et Dous. P. improbante Huschk. *Diversoque suas* Gebh. *Diversasque tuis agitat minus anxia curas* legebat Ayrman. in *Vita Tibull.* §. 85. *anxia* dederunt Ed. Rom. Cyll. Aldd. Gryph. Plant. et Dous. *impia* testantur omnes Beroll. Stat. Palatt. et Guelf. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Laud. Exc. Pocc. et Lips. cod. Lips. Par. Scal. rec. Dat. Vat. Heins. 1. 2. Colot. Angl. 1. 2. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. &c.—61. 62 *Ah...Ah* cod. Lips. Par. Beroll. 1. 3. Guelf. Reg. Corv. &c. *Ha...Ha* Beroll. 2. 3. Witt. 1. et Exc. Broukh.—63 Unus Broukh. Par. Berol. 2. Zwicc. 1. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *illi* ; cod. Lips. Reg. Guelf. 2. 3. Witt. 1. 2. duo Broukh. Scal. rec. Dat. Angl. 3. 4. ed. pr. min. et Bartol. cum aliis, *illis*, quod restituit Scal. Est autem versus Home-ricus ex Il. O. 203.—64 Guelf. 1. 3. 4. Corv. Reg. omnes Stat. et Beroll. Par.

NOTÆ

59 *Diversasque tuis agitat curas*] *Diversas* seu alienas curas eodem modo dixit Virgil. *Æn.* 12. ‘ *Diversæque* vocant animum in contraria curæ.’

61 *Crudele genus*] Nullius animalis periculosior est furor, aut ira crudelior, quam mulieris ; ejus tot exempla videre est in Veterum monumentis. Unde etiam Virgil. *Æn.* 14. ‘ *Notumque, furens quid fœmina possit.*’

Nec fidum fœmina nomen] Etsi de mulieribus semper conquerantur amatores, utpote querulum genus ; cer-

tum tamen est nihil esse fere verius, quam illud, *nec fidum fœmina nomen*. Nam fœminæ non modo inconstantes, leves, et mente mutabili, juxta illud Virgil. *Æn.* 14. 569. ‘ *varium et mutabile semper Fœmina ;*’ sed sunt etiam ut plurimum perfidiosæ, et natæ fraudes componere. Propert. lib. 11. Eleg. 9. ‘ *Sed vobis facile est verba et componere fraudes : Hoc unum didicit fœmina semper opus. Non sic incerto mutantur flamine Syrtis, Nec folia hyberno tam treme-*

*Sævus Amor docuit validos tentare labores :

65

Sævus Amor docuit verbera posse pati.

Me quondam Admeti niveos pavisse juvencos,

Non est in vanum fabula ficta jocum.

Tunc ego nec cithara poteram gaudere sonora,

Nec similes chordis reddere voce sonos ;

70

fidelitate. Crudelis Amor ostendit arduos suscipere labores; crudelis, inquam, ille Amor erudit dura flagella perferre. Non est commentum ad jocum inanem confictum me regis Admeti buculas albus servasse. Ego tunc temporis nequibam lyra canora recreari, neque voce edere cantus fidicinibus consentaneos. At ipse ego

cod. Lips. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Aldd. &c. *fide*; Broukh. primus *prece* restituit ex bonis aliquot libris, Vatt. Heins. 1. 2. et Exc. Pocc. Perr. et Lips. quibuscum conspirant Guelf. 2. Monac. Hamb. et Berol. 4. a marg.—65 Versus suspectus. Integrum habent Exc. Pocc. et Pocc. Corv. Voss. 1. et Cuj. ex quo eum Scaliger in ordinem recepit. Sed alium huic v. substituunt alii libri, (ut cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. unns Broukh. Colb. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Gryph. Mur. Stat.) *dominæ fera verba minantis*; Angl. 1. 2. Vat. ap. Stat. et alter ejusdem, *dominæ fera bella minantis*; Broukh. 2. in contextu et alter ejusdem in marg. *Te victum placidumque tuæ monstrato puellæ*; et sic in Beroll. 2. 4. nisi quod hic habet *monstraro*, ille *victus*. Marg. ed. Vicent. ap. Huschk. hæc adscripta: ‘*Sævus amor docuit*: Suppositivus est hic versus: Pont. sic reposuit ex V. C. *Flere nec ante pedes pudeat, dominamque vocare*.’ Hunc versum a Pont. repositum esse notavit Perr. habent etiam Vatt. Heins. 1. 2. ‘*Ferrem, si scripsisset auctor, Sævus Amor docuit validos tentare leones*. Cf. Propert. II. 19. 21.’ *Huschk.*—66 Rursus e libro Cuj. cui tres Voss. accedunt, Scal. reposuit *verbera sæva*, deleta lect. elegantissima *posse pati*, quam exprimunt cod. Lips. Par. omnes Beroll. et Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. et Colb. cum edd. vet. sine exceptione omnibus.—67 Par. omnes Beroll. Stat. alii, cum ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. &c. *niveas p. juvencas*. Broukh. *niveos p. juvencos* reposuit, quia supra etiam II. 3. 11. Admeti tauros pavisse perhibetur Apollo: hoc testantur Sfort. Witt. 2. et Colot.—68 Sfort. Dat. et Berol. 3. *facta*.—69 Omnes libri scripti editique *sonora* habent; non *canora*, quod e marg. Gryph. et ed. Lips. reposuerunt H. Voss. et Bach. Cf. III. 5. 25. seq. Claud. XL. 5. Virg. Geo. III. 199. Lucr. v. 335. Stat. I. Sylv. 5. 4. Sed vide Hor. I. Od. 12. Senec. Troad. 321. Claud. xxxiv. 14.

NOTÆ

facta Noto; Quam cito feminea non constat fœdus in ira, Sive ea causa gravis, sive ea causa levis.’

63 *Mens est mutabilis illis*] Omnes omnino feminae sunt mobiles, inconstantes, flecti faciles, animoque mutabili: juxta illud, ‘*mobiliore ventis femina*.’

67 *Admeti pavisse juvencos*] Admeti Thessaliae Regis Apollinem a Jove

divinitate spoliatum, novem annos armenta opere pastoritio servasse vulgo fabulantur, quod nimirum Cyclopas Jovis fulminum ministros occidisset: sed aliam hic sequitur sententiam Tibullus, quæ est Callimachi in Hymno Apollinis, ubi dicitur Apollo pavisse greges Admeti, amore ipsius incensus.

Sed perlucenti cantus meditabar avena,
 Ille ego Latonæ filius atque Jovis.
 Nescis quid sit amor, juvenis, si ferre recusas
 Immitem dominam conjugiumque ferum. 75
 Ergo ne dubita blandus adhibere querelas.
 Vincuntur molli pectora dura prece.
 Quod si vera canunt sacris oracula templis,
 Hæc illi nostro nomine dicta refer:
 Hoc tibi conjugium promittit Delius ipse.
 Felix hoc, alium desine velle virum. 80
 Dixit, et ignavus defluxit corpore somnus.
 Ah ego ne possim tanta videre mala !

Latonæ et Jovis filius tenui avenæ calamo cantum modulabatur. O adolescens, ignoras quid sit amor, si renuis pati sævam puellam et durum connubium. Ne igitur dubita mollibus uti querimoniis: feroces animi blandis precibus franguntur. Quod si oracula sanctis delubris veru nuntiant, verba ista a me ipsi reporta: Ipse Delius istud Tibulli tibi pollicetur connubium fore faustum. Alterum igitur desiste maritum cupere. Hæc ubi locutus est, sopor iners discessit a me. Heu nequeo tam

Virg. Æn. vi. 119.—71 Guelf. 2. eod. Lips. Par. Witt. 1. duo Broukh. Exc. Lips. Dat. Angl. 1. 2. 3. 4. Beroll. 1. 2. 3. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *cantus*; Berol. 4. Guelf. 1. 3. 4. alii, cum ed. pr. min. Bartol. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. *cantus*: Husehk. conj. *Sed permulcenti cantus m. avena*; cf. Ovid. Met. ii. 683. item de Apolline.—73 *Nescit* ed. pr. min. Bartol. et Aldd. *forte recusas* Guelf. 1. 4. unus Palatt. et Rom. *recusas* Berol. 2. et Angl. 1.—74 *Perperam* Broukh. ex Angl. 1. quicunq; consentiunt duo Voss. reposit *dominum*, ne bis idem dicatur. Scripturam receptam præclare illustravit Heyn, et confirmat Lotich. ii. 3. 18.—75 *Par. adhibere*.—76 Broukh. conj. *Vincuntur*.—78 *Ed. pr. min. Rom. Lips. ap. Heyn. Rheg. Venett. 1491. 1493. et Aldd. nomina*, quod Stat. lapsum operarum vocat, legi jubens *nomine*, ut in ed. pr. maj. Bartol. et eod. *tempore* eod. Reg.—79 Langerman. maluit *permittit*.—80 *Felix ac* Beroll. 1. 2. 3. Colb. duo Broukh. omnes Guelf. Par. cod. Lips. quinque Angl. Vat. Heins. 2. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. alii; unde Stat. formabat *atque*; ed. pr. min. *Felix at*; Berol. 4. *at tu alium*; Colot. cum Exc. Poce. Perr. et Lips. *Felix ergo*; Reg. *ast*, sed diverso modo interpungitur: *hoc primum Muretus* e vet. cod. reposuit; habent id Cuj. et Voss. 5. ‘Mihî unice placet recepta lectio et interpunctio Salmasii ad Spartian. p. 31. *Felix hoc conjugio vel viro, alium &c.* Quod Heynio in mentem venit, verba *Felix hoc* ad superiora referre, *Hoc conjugium, hoc felix, tibi promittit Delius*, quamvis ipse precario proposerit, assumsit Voss. Muretus distinguebat, *Felix: hoc alium*, (i. e. *alium* quam hunc) *desine velle virum.*’ Husehk.—81 Berol. 4. *igna-*

NOTE

72 *Latonæ filius atque Jovis*] Latona filia Cœi Titanis a Jove compressa geminam ex eo prolem concepit, unoque partu apud Delon Insulam, quæ tunc vocabatur Ortygia, Dianam et Apollinem edidit.

79 *Delius ipse*] Dictus est Apollo *Delius* a Delo Insula, in qua natus et educatus est, et oracula frequentissima reddebat. Alii volunt ita dici, quod omnia τὰ δῆλα, hoc est, *aperta et manifesta*, faciat.

Nec tibi crediderim votis contraria vota,
 Nec tantum crimen pectore inesse tuo.
 Nam te nec vasti genuerunt æquora ponti,
 Nec flammam volvens ore Chimæra fero,
 Nec Canis anguinea redimitus terga caterva,
 Cui tres sunt linguæ tergeminumque caput,

85

magna mala cernere. Neque ego existimaveram te vota concipere meis desideriiis adversa, nec animum tuum tam magnum scelus moliri. Non enim te procrearunt immensa ponti maria, neque Chimæra vomens ignes ore inmani, neque Canis habens dorsum cinctum agmine serpentino, qui tres habet linguas, et tria capita; neque

rus, et ignavos ab al. m. deflexit unus Palat. Laud. Exc. Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. ap. Heyn. et Rheg. ap. Heins. pectore Venett. 1491. 1493. et Ald. 1. quod Scal. repetiverat, adstipulantibus Broukh. Vulp. Heyn. et H. Voss. corpore omnes Beroll. cod. Lips. Par. Corv. Reg. Guelf. 2. 3. quinque Palatt. Colb. Land. Exc. Pocc. alii, cum ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Lips. ap. Heyn. Cf. Virg. Æn. iv. 522. Cnl. 92. Lotich. ii. 4. 72. 'Corpore defluxit somnus, et orta dies.' Zanch. vi. 1. 'Cum mihi jucundus defluxit corpore somnus.' Utrumque voc. sæpius confusum. In Catull. LXIV. 92. corpore agnoscunt quinque codd. Plut. in Bibl. Laurent. et Riccard. pl. alii. Cf. etiam Ovid. Fast. ii. 327. Met. vi. 489. et Drack. ad Sil. xvi. 479.—82 Cod. Lips. et tres Voss. Hac ego; Witt. 1. unus Broukh. et Berol. 2. 4. Ha ego: Witt. 1. et Berol. 1. ne possem; at ne possum habet Berol. 3. non possum Berol. 2. Berol. 4. a m. sec. Broukh. 1. 2. Angl. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Venett. 1491. 1493. et Aldd. non possim Vicent. ne possim Reg. Guelf. 1. 3. Berol. 4. Par. Witt. 2. Laud. unus Broukh. Exc. Pocc. Vat. Heius. 2. Vat. Ursini, ed. pr. min. Bartol. et Rom. Cf. ii. 4. 7.—83 Non ego crediderim Vat. ap. Stat. alter ejusdem, Thuan. Angl. 1. et Goth. Hac ego Colb. i. e. Nec ego, ut antea demonstravimus, nam eodem modo in libris exaratum reperias Nec et Hac, vel Hec; Berol. 2. habet Nec ego: Berol. 4. condiderim. Non est silentio prætermittenda probabilis Heynii emendatio, Nec tibi e. nostris; nam voces nostris et votis etiam permutantur in simili versu Propert. i. 5. 9.—84 Reg. Guelf. 1. Berol. 4. Angl. 3. 4. et Hamb. pectori, quod primus receperat Scal. et post eum Broukh. H. Voss. Bauer. et Bach; at Heyn. duce Vulpio, recte reposuit pectore. Vide Ruhnken. ad Terent. Phorm. i. 4. 2. Cort. ad Sallust. Cat. 2. 9. Burm. ad Sueton. Cæs. 66. et Quintil. viii. 3. 68. Ergo pectore inesse idem est quod in pectore esse, eaque structura exquisitor est altera pectori inesse, pro qua Ovid. adeo posuit 'pectus inesse,' Fast. ii. 119.—85 Nam te non Colb. Thuan. cum edd. H. Voss. et Bach. Nam nec te Witt. 1.—87 Nec canis anguinea Witt. 1. 2. Ask.

NOTE

86 *Chimæra*] Monstrum esse trifor-
 me, flammam ore vomens, caput pec-
 tusque leonis habens, ventrem capræ,
 et caudam draconis finxerunt. Ovid.
 Met. x. Sed revera Chimæra mons est
 Lyciæ in Asia minore altissimus, alio
 nomine etiam vocant Cragum, qui
 flammam globos, velut Ætna, eruc-
 tans habet in cacumine leones inco-

las; mediam partem pinguis occupant
 pascha, in quibus caprarum greges;
 infimam vero tenent serpentes. Unde
 nata est fabula.

87 *Nec Canis*] Cerberum Inferorum
 custodem intelligit, serpentinis julis
 deformem; quem etiam aliquando
 ab Hercule ad Superos tractum fabu-
 lantur.

Scyllaque virgineam canibus succincta figuram ;

Nec te conceptam sæva læna tulit,

90

Barbara nec Scythiæ tellus, horrendave Syrtis ;

Sed culta, et duris non habitanda, domus,

Scylla puellarem habens formam canibus inferiori parte circumseptam ; neque te genitam inmanis læna procreavit, neque barbara terra Scythiæ, aut Syrtis horrida ; at potius honesta domus et urbana, neque feris incolenda : atque præ ceteris max-

~~~~~  
Beroll. 1. 3. 4. Guelf. 2. 3. Berol. 2. a marg. Monac. Voss. 4. ed. pr. min. Venet. 2. Rom. Vicent. et Rhæg. 'quæ lectio cur expungatur, non video.' Huschk. Nec canis anguigena unus Bronkh. Nec <sup>9</sup>sanguinei, i. e. consanguinei, cod. Lips. pro quo Nec consanguinea habent Par. Berol. 2. Zwic. 2. Broukh. 1. 2. duo Stat. Guelf. 1. 2. Laud. Angl. 1. 2. 5. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 1487. 1491. 1493. et Aldd. cathena Par. et Berol. 2. catena duo Bronkh.—88 Qui Dat. et Berol. 3.—89 Sillaque Berol. 3. Syllaque Berol. 4. Scillaque Berol. 1. et Par. Scyllave Heynius et Bach substituerunt, quod habent tres ad summum libri, editio ante Heyn. nulla : anibus pro canibus ed. pr. min. Pro succincta, vel subcincta, (quod habent codd. Scal. unus Broukh. Vindob. Bern. Goth. duo Stat. ed. pr. min. et Bartol.) submixta est in cod. Lips. Witt. 1. 2. uno Bronkh. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Rom. Vicent. Rhæg. Venet. 1487. 1491. 1493. et Aldd. submixta in Berol. 4. Laud. uno Broukh. et Angl. 2. quod placuit Cyllenio ; inmixta Colb. commixta etiam in eodem, unde Heius. fecit commissa : longius aberrant aliæ lect. comitata Beroll. 1. 2. et Dat. redimita Angl. 3. 4. et submixta Angl. 1.—90 Nec te correptam Berol. 1. et a marg. conceptam : ed. pr. min. scæva : Hamb. dedit.—91 Sytiæ Berol. 2. Sithiæ se-

## NOTÆ

88 Cui tres linguæ, &c.] Tria capita totidemque linguas Cerbero Inferorum monstro horrendo fabulosa attribuit Antiquitas. Virgil. Æn. vi. 'Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci Personat, adverso recubans inmanis in antro.'

89 Scyllaque] Scylla Nympha, Phorci filia, a Glauco Deo marino fuit ardentem amata ; quod cum Circe venefica, quæ Glaucom deperibat, patienter ferre non posset, fontem, in quo Scylla se lavare consueverat, ita veneficiis et herbis magicis infecit, ut Nympha fontem de more ingressa, insidiarum sibi structarum nescia, inferiores corporis sui partes pube tenuis in canes et horrida animalia senserit esse mutatas : nude pudore suffusa, et deformitatem horrens, in mare se dedit præcipitem ; et Deorum commiseratione in saxum mutata Poëtis argumentum fabula præbuit. Ovid.

Met. xiv. Just. iv. ait materiam fabulæ de Scylla et Charybdi Poëtis fuisse suggestam, ob fretum quod inter Siciliam et Italiam tam sævo impetu agitur, et in quo undarum inter se concurrentium tanta pugna est, ut hos modo fluctus veluti terga dantes vorticibus in imum descendere, illos modo quasi victrices in sublime ferri videas : nunc hic fremitum ferventis æstus, nunc illic gemitus in voragine desidentis audias. His adde perpetuum Ætææ vicini montis incendium, hinc latratus auditos, hinc monstrorum credita simulacra, dum navigantes immensis pelagi vorticibus desidentis exterriti, latrare putant undas, quas sorbentis æstus vorago collidit. Scylla porro saxum est in mari prominens, quod procul viscentibus muliebrem formam representare videri dicitur, in quod illisi fluctus, quia luporum ejulatus et canum latra-

Et longe ante alias omnes mitissima mater,

Isque pater, quo non alter amabilior.

Hæc Deus in melius crudelia somnia vertat,

95

Et jubeat tepidos irrita ferre Notos.

*ime tua mater longe suarissima, et ille pater, quo nullus est amore dignior. Insomnia ista infelicia Deus in melius convertat, eaque ut inania jubeat Notos tepentes auferre.*



cundum Henschk. vel *Scythiæ* secundum Dissenium, in cod. Par. *sitye* in cod. Lips. *horrendaque* Berol. 4. edd. pr. maj. min. Venet. 2. et Rheg. *orndaque* cod. Lips. *Syrtes* Reg. *sitis* ed. pr. maj. *Syrtis* ed. pr. min. Bartol. Venett. 1491. 1493. et Aldd.—92 In Guelff. 1. 4. edd. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. et Plant. *diris*; Par. cod. Lips. Scal. rec. et vet. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. Exc. Pocc. Angl. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. etc. *duris*.—93 *Sed* ex Angl. 2. et Goth. receperunt H. Voss. et Bach. Omnes codd. testantur *alias*: edd. partim *alios* habent, partim *alias*; illud extat in ed. pr. maj. Vicent. Lips. ap. Heyn. Rheg. et Aldd. hoc in ed. pr. min. Bartol. Rom. et Venett. 1491. 1493. *ante omnes alias* in Vat. ap. Stat.—94 Ed. pr. maj. *quò non*, i. e. *quom nen*.—95 Eadem cum Lips. ap. Heyn. et Rheg. *crudelis*.—96 Omnes Statiani, Beroll. Par. cod. Lips. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Dat. Angl. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. exhibent *impia*; at alii libri, Monac. tres Voss. etc. *irrita*; quæ lectio expressa est in ed. pr. min. Bartol. Venett. 1491. 1493. et Aldd.

#### NOTÆ

tus videntur imitari, illam inferiori parte corporis canibus et feris succinetam esse fabulantur.

91 *Nee Scythiæ tellus*] Scythia regio est Septentrionalis latissima, cujus maxima pars in Asia, minima ad Europam pertinet. Utraque efferatas gentes populosque barbaros fere innumeros incolas habet. Vide Herodotum, Dionysium Halicarnassæum, Strabonem, Justinum, et alios, qui de hac vastissima regione ejusque incolis pluribus egerunt.

*Horrendæ Syrtis*] Locus seu sinus ad Africæ littus fabulosus et periculosissimus, quia ibi mare vadosum est, arenæ immensos contrahens aggeres, qui loci faciem variatis vicibus mutant, et brevia in alia atque alia

loca transferunt. Duplex est ejusmodi Syrtis, seu sinus arenosus, alter major, alter minor dicitur. Syrtis minor est in mari Libyco, quæ oram Carthagini vicinam alluit, trecenta millia passuum ambitum habens. Syrtis vero major ad Cyrenaicam vergit regionem, habetque circuitum sexcenta triginta quinque millia passuum.

96 *Irrita ferre Notos*] Notus est ventus meridionalis, utque ex parte mundi calidissima spirat, ad nos tepidiusculus venit. Idem Tibullus infra in eandem sententiam ait: 'Quid precor, ah, demens? venti temeraria vota Aëriæ et nubes diripienda ferant!'



## ELEGIA V.

Vos tenet, Etruscis manat quæ fontibus unda,  
 Unda sub æstivum non adeunda Canem,  
 Nunc autem sacris Baiarum maxima lymphis,  
 Cum se purpureo vere remittit humus.

*Vos retinent aquæ, quæ fluunt e fontibus Etruscis, aquæ nimirum, quæ per æstivosam caniculam non sunt petendæ; sed quæ hac tempestate, quæ, rubescente vere adveniente, solvitur hyems, sanctis etiam Baiarum undis optinæ videntur. Sed*



Ed. pr. maj. hanc habet Inscriptionem, *De se egrotante*. Ita etiam min. nisi quod in ea male expressum, *De se agrotate*.—1 *Nos tenet* Witt. 1. Broukh. 1. Colb. Statiani, Scal. rec. Angl. 1. 3. 4. 5. Guelf. 1. 3. alii, cum ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. Nullas grandiores literas in initiis Elegiarum habet Witt. 2. itaque hic legitur *os*, relicto spatio bene amplo. *Vos tenet* Exc. Pocc. et Broukh. Land. Vat. Heins. 1. Guelf. 2. 4. omnes Beroll. Vat. Ursini, Par. Ask. et ed. pr. maj. Hic ergo Heyn. ut alibi sæpius, falsam lectionis originem ac propaginem exhibet, ad vocem *Vos* annotans: ‘Ita demum emendatum a Mureto.’ Sed vides hanc lect. jam Ed. pr. maj. an. 1472. ut veram recepisse, desertum tamen a successoribus. Muretus quidem *Vos* recepit in contextum, sed omnino tacet in annotationibus. Pro *Etruscis* edd. vett. ante Ald. habent *atruscis*, præter ed. pr. min. quæ exhibet *hctruscis*, e qua scriptura orta videtur illa. Sed illo tempore æ frequentabatur pro *e*, et contra: pro *manat quæ fontibus* Lips. habet *manat e fontibus*; Voss. 3. *manatque e fontibus una*; Voss. 5. *manatque e fontibus unda*, i. e. *quæ e*. Sic ap. Virg. Cui. 146. ‘His suberat gelidis manans e fontibus unda.’ quo *fontibus* Exc. Lips. *montibus* Vat. ap. Stat. et Broukh. 1. pro v. l. *manat quæ fluctibus unda* Vicent. ‘Qui præpositionem perire nolunt, possunt, per me licet, legere, *Vos tenet, e Tuscis manat quæ fontibus unda*.’ Husehk.—2 Ne hæc otiosa habeas, vel, ut Heynius, inepta et absurda, vide quæ Apollinari suo scribit Plin. v. Epist. 6.—3 In cod. Lips. desideratur *sacris*: vocem *maxima* omnes Beroll. Stat.

## NOTÆ

1 *Vos tenet*] Dum quidam nostri Poëtæ amici balneas aquarum Tuscarum adiissent, adversa quindecim dierum valetudine correptus est Romæ; cumque de gravis illius morbi exitu sibi timeret, Proserpinam dominam mortis et vitæ rogat, ut sibi diutius vivere liceat, utpote qui est juvenis et pius.

*Etruscis manat quæ fontibus unda*] Calidarum aquarum in Etruria, seu apud Tuscos, mœninit Vatro de Lingua Latina lib. viii. ‘Sic aquæ calidæ a loco, et quæ ibi scaterent. Cum vero colerentur, et venissent in usum

nostris, tam aliæ ad alium morbum idoneæ visæ sunt. Hæ cum plures essent, ut Puteolis, et in Tuscis, quibus utebantur, multitudinis potius, quam singulari vocabulo appellarunt.’

2 *Sub æstivum non adeunda Canem*] Aquæ illæ Tuscæ seu Etruscæ non erant per æstatem adeundæ, utpote quæ omnino tunc temporis insalubres, maxime dum arderet canicula; sed quæ, vere ineunte, ipsis sacris et saluberrimis Baiarum aquis longe meliores et salubriores essent, et præstantiores.

3 *Sacris Baiarum maxima lymphis*]

At mihi Persephone nigram denuntiat horam :  
Immerito juveni parce nocere, Dea.

5

*Persephone atram mihi annunciat diem. O Diva, desine malefacere juveni imme-*

//////////

Heyn. Voss. et Bronkh. cum cod. Lips. Par. et edd. vett. agnoscunt, in dubium revocant Exc. Pocc. Perr. et Colot. quæ pro ea *numina, munia, maenia* exhibent; unus cod. habet *munera*; Scioppius et Heins. mutabant in *proxima*, quod in textum admisit Vulp. in ed. 1749. et ad amplectendum proclives erant Broukh. Wund. Baner. alii: Heyn. verba jungit et interpr. sic: *unda maxima lymphis sacris Baiarum*, præstans, præclara, per sive propter aquas, h. e. fontes suos salubres, quos *lymphas Baiarum* appellata similitudine: alii, ut Boissonad. ad Greg. Cor. p. 113. Sch. et Weichert. ad Pomp. Mel. p. xii. superl. pro comparativo positum esse volunt, in usum adibentes Græcorum morem, quem illustrat Herman. ad Viger. p. 718. ed. nov. cum aliis, quos nominavit Matth. Gr. Gram. p. 641. ‘Scripsisse Poëtam suspicor, *Nunc autem ante sacras Baiarum maxima lymphas*. Præpositio *ante* propter similitudinem anteced. *autem* postquam exciderat, corrigebant accusativum in ablativum.’ Bach. ‘Scaliger lect. *maxima* tuebatur, recte monens, omnia *θερμὰ ὕδατα* vocari Baias, a Baiis illis Campaniæ. Martial. x. 13. 3. Vide Broukh. At Heyn. negat, Latine dici potuisse *Baiarum maxima*, pro *Baiarum maxima*. Ego contra nihil insoliti inesse putaverim in verbis *unda Baiarum maxima*, quanquam hac constructione non opus est, cum verba potius ita construenda sint, *unda maxima sacris lymphis Baiarum*. Huic constructioni ac lectioni simillima est, quamvis ille neget, Virg. *Æn.* vii. 83. Prorsus fallitur Boissonadus, qui *maxima* sumit pro ‘major,’ superlativum pro comparativo. Hæc lectio, tot libris confirmata, minime videtur solicitanda.’ Huschk. Heyn. conj. *Baiarum illa æmula*: Franc. Marianus de Etruria Metrop. cap. 10. legit *Caiarum maxima*. H. Voss. ex Hor. ii. Od. 5. 2. emend. et in textum intulit, *Nunc æquans s. B. munia*. ‘Non juvat conjecturis ludere tanquam tesseris: sed quoniam vilis hæc annona est, opponam huic emendationi aliam, nisi fallor, probabiliorem, *Nunc augens sacris Baiarum numeru lymphis*. Cf. Virg. ix. 407. Proba omnia. Tamen abjicienda hæc emendatio est æque atque illa.’ Huschk. Ceterum versus 2. 3. Heynio volente, ex ed. sna Gött. 1799. eiecit Strombeck.—4 *Quom Dat.* et Berol. 3. *licius pro humus* unus Stat. Exc. Lips. et Berol. 3. in marg. *hyems* unus Broukh. et Vat. Ursini; *humus* Guelff. Corv. Reg. omnes Beroll. cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. duo Bronkh. quatuor Palatt. Exc. Perr. omnes Angl. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venet. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. &c.—5 *Ah* Par. Guelff. Corv. Reg. Venet. 2. et Rheg. *Ac* Angl. 2. *Aut* unus Broukh. *thissiphone* Berol. 1. *thesiphone* Berol. 3. et a marg. *Persephone*.—6 Berol. 4. *parce noverca dea*.—7

## NOTÆ

Baiæ civitas Campaniæ secus mare sita, a Baio Ulyssis sorio ibi sepulto sic dicta. In hujus urbis agro aquæ calidæ sunt, ad voluptatem et ad varios morbos depellendos commodæ: unde Sacræ dicuntur. Et quia abundantia et copia rerum, ædificiis, locorumque amœnitate præstabant, magna Romanorum multitudo ad eas conflere solebat. Horat. i. Epist. 1. 83.

‘Nullus in orbe sinus Baiis præluet amœnis.’ Usus porro aliquando fuit, ut omnes aquæ calidæ seu balneæ dicerentur Baiæ, a Baiis illis Campaniæ. Unde Sidonius dixit, ‘Sentias Baias,’ et ‘Culenses Baias,’ ut sensus sit: Baiarum, sen aquarum calidarum, optimæ et præstantissimæ sunt aquæ Etruscæ.

4 *Cum se purpureo vere*] Vernum

Non ego tentavi, nulli temeranda piorum,  
Audax laudandæ sacra docere Deæ.

*renti. Non ego attentavi ut temerarius evulgare mysteria Bonæ Deæ nulli un-*

Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Statiani, Colb. omnes Beroll. et Guelf. Corv. Reg. Par. cod. Lips. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhag. Vicent. Rom. Lips. Venet. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Gryph. et Mur. exhibent *deorum*; Scal. ex unius vet. cod. litura reposuit *virorum*, quod habet etiam Berol. 3. in marg. id vidit Vossius in ipso contextu codd. Vindob. Goth. Hamb. suis primo et quinto, et Ask.; Wunderlichius in Zwic. 2. Hanc lectionem posteriores admiserunt Editores. In Exc. Colot. *piorum* legebatur, 'quod a manu non inducta esse potest,' ait Heynius. Sermo esse videtur de initiatis, qui 'pii' eximie dicuntur. Cf. i. 3. 25. Ovid. Amor. III. 9. 37. de Morte Tibulli, et Valck. ad Eurip. Hipp. 1364.—8 Unus Vat. Exc. Perr. et marg. Vicent. pro *laudandæ* habent *celandæ*; (cf. Hor. III. Od. 2. 26.) Reg. *nocere*; Voss. 2. *movere*; Berol. 1. *decere*, superser. lit. o; ceteri libri *docere*. 'Non audiendus Heinsius, qui *sacra* *subire*, vel *prodere*, nec Heynius, qui *noscere sacra*, vel *discere*, neque vero H. Vossius, qui *cernere sacra* substituit.' Huschk. Cf. Theocr. xxvi. 9. Liv. i. 7. ix. 29. &c. Cic. in Verr. v. 72. Auct. Orat. pro Domo, cap. 52. Hor. II. Od. 19. 1. et III. Od. 2. 25. 'Quod vero quaeritur, quo modo quis tentet *sacra docere*, i. e. vulgare, enuntiare, *tentari audax* nihil aliud est quam 'ausus sum,' quanquam 'tentare' simpliciter pro 'andere' et alii ponunt, et Claudianus i. 18. Ejecta igitur lectione subdititia mihi locus ita constituendus videbatur: *Non ego tentavi nulli teme-*

#### NOTÆ

tempus fuisse, quando ægrotabat, significat. 'Purpureum' autem ver dicitur a tempestatis amœnitate, et florum varietate; unde proprie purpureum hic idem est, quod pulchrum, fulgens, candidum, et amœnum, ut sæpius a Pœt̄is sumitur. Virgil. 'Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo.' Horat. Od. lib. iv. 'Pauli, purpureis ales oloribus.' Olores enim albi sunt, non purpurei: unde purpureus est pulcher, nitidus, et splendens.

5 *Persephone*] Alio nomine Proserpina dicitur; in cujus potestate et arbitrio vitæ hominum fata esse crediderunt Antiqui; et, ut ait Virgil. Æn. iv. 695. 'Quæ luctantem animam, nexosque resolveret artus.'

8 *Laudandæ sacra docere Deæ*] Ceres et Proserpinæ sacra intelligit, quæ etiam 'initia,' et 'mysteria Eleusina' dicebantur, et quæ tanta silentii religione peragebantur, ut ea vul-

gare et publicare cuiquam nefas esset, et qui id fecisset grande admisisset piaculum: unde Horat. III. Od. 2. de scelerato et flagitioso homine ait: 'Vetabo, qui Cereris sacrum Vulgarit arcana, sub isdem Sit trabibus, fragilemve mecum Solvat phaselum.' Dicitur autem Ceres *laudanda Dea*, propter magna ejus in mortales merita. Hæc enim hominibus leges tradidit, frumenta, modumque serendi fruges contulit, terramque eos arare docuit; unde laus ipsi non parva exhibetur a Pœt̄is: unde etiam Tibullo nostro concinens Ovid. Met. v. ait: 'Prima Ceres unco glebam dimovit aratro; Prima dedit fruges, alimenta que mitia terris; Prima dedit leges: Cereris sunt omnia munus. Illa canenda mihi est. Utinam modo dicere possim Carmina digna Dea: certe est Dea carmine digna.'

Nec mea mortiferis infecit pocula succis

Dextera, nec cuiquam tetra venena dedit ; 10

Nec nos sacrilegos templis admovimus ignes ;

Nec cor sollicitant facta nefanda meum ;

Nec nos, insanæ meditantés jurgia linguæ,

Impia in adversos solvimus ora Deos.

*quam hominum violanda ; neque manus mea calices miscuit letalibus liquoribus, neque cuiquam unquam toxica dira præbuit. Nunquam flammis impias ego sacris Deorum adibus applicui ; neque animum meum mala facinora torquent. Nunquam ego agitans animo convicia impia linguæ contra Divos mihi adversarios os aperui.*

*randa piorum Aulæx laudandæ sacra docere Deæ.*' Huschk.—9 *Non mea* Berol. 4. *infecit* ed. pr. maj.—10 *Pro nec cuiquam unus Stat. non unquam* exhibit : *certa venena* Witt. 1. 2. omnes Gueff. Corv. Reg. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 1. 2. 3. Guarn. Zvice. 1. 2. septem ap. Voss. omnes Angll. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. Vicent. &c. ante Scal. idem servant Voss. Bauer. et Bach ; vindicatur etiam a Burm. ad Lotich. p. 672. Signif. *venena præstantissima, indubitata morte inferentia.* Cf. Hor. 1. Od. 12. 23. Ovid. Met. 1. 519. et XII. 83. Vulg. *tetra* ex *trita* in Cuj. libro a Scal. correctam, Sfort. ap. Stat. Berol. 4. a marg. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, et Gueff. 2. pro v. l. agnoscunt. Hæc verba permittantur ad Propert. 11. 17. 14. etiam *certus* et *tritus* ad Ovid. Met. 11. 668. Pro vulg. stat Propert. 11. 24. 24. *trita* defensorem nacta est Lachm. ad Propert. p. 164. *torta* Berol. 3. a marg. *ceca* Berol. 4. *tecta* ad oram Rheg. ap. Huschk. *dedi* pro *dedit* exhibit Colb. quod fortasse reponendum erat : at sic erat in Ald. 2.—11 *Pro sacrilegos*, (quod testantur Witt. 1. Bronkh. 1. 2. 3. Colb. tres Stat. Angl. 5. Berol. 2. ex emend. cod. Lips. Gueff. 2. a marg. Corv. Gueff. 4. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Venett. 1491. 1493. Aldd. &c.) nonnulli habent *sacrilegis*, ut Laud. Guarn. duo Stat. Dat. Angl. 2. et Beroll. 1. 3. 4. ; alii *sacriligi*, ut Witt. 2. unus Palat. Scal. rec. Cuj. et ed. Rom. *amovimus* exhibent unus Palat. Witt. 2. Exc. Lips. Beroll. 1. 4. Par. Angll. 1. 3. Reg. Scal. rec. Dat. Gueff. 1. 2. Venet. 2. Rheg. et Lips. ap. Heyn. *dammavimus* Angl. 2. et Land. *admovimus* Beroll. 1. 3. Corv. Cuj. cod. Lips. Gueff. 4. omnes Stat. Witt. 1. Bronkh. 1. 2. 3. Colb. Angl. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. Brix. Vicent. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. &c. pro *ignes*, (quod habent unus Stat. unus Palat. Colb. Broukh. 1. pro v. l. Berol. 4. a marg. ed. pr. min. Bartol. Rom. Vicent. Aldd. Stat. &c.) *ægros* dant cod. Lips. Gueff. 4. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. quatuor Stat. duo Palat. Scal. rec. Dat. omnes Angll. et Beroll. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *ægros* Par. *ægros* Gueff. 1. 2. et ed. Lips. *ergo* Cuj. unde Scal. miram concinnavit lectionem, *Nec nos sacrilegi templis admovimus ergo.*—12 H. Voss. edidit *ulla*, quod pro *facta* Angll. 3. 4. et Witt. 1. afferunt : *fata nephanda* cod. Lips. *nephanda* etiam exhibent Par. ed. pr. maj. et Vicent.—13 Par. omnes Beroll. alii, *meditantis*, quod dant etiam ed. pr. maj. et Rheg. *meditantes* in aliis, cum ed. pr. min. et Bartol. *jurgia mentis* maxima pars codd. ut Par. cod. Lips. Corv. Gueff. 2. 3. tres Bronkh. Colb. unus Palat. tres Stat. Exc. Perr. Lips. et Pöcc. Dat. Vat. Heins. 2. Angll. 1. 5. et Witt. 2. pro v. l. cum edd. Venet. 2. et Rheg. quod tuetur Lachm. ad

#### NOTE

14 *In adversos solvimus ora Deos*] Deos conjecisse se negat. Quod Blasphemia verba aut perjuriam in idem sæpe testatur, ut lib. 1. Eleg. 3.

Et nondum cani nigros læsere capillos;

15

Nec venit tardo curva senecta pede.

Natalem nostri primum videre parentes,

Cum cecidit fato Consul uterque pari.

*Necdum tamen canities atros crines infecit, neque senectus pigro gressu incurva advenit. Parentes primum aspexerunt diem natalitium meum, quando ambo Con-*

~~~~~

Propert. i. 3. 18. improbante Huschkio: Lipsius emend. *insana meditantēs jurgia mente*, probante etiam Broukh. sed præstat lectio, *jurgia linguæ*, quam testantur Witt. 1. 2. Guelf. 3. in marg. Berol. 3. a m. sec. edd. pr. maj. min. Bartol. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. &c.—14 Broukh. scribi jussit *aversos*: Reg. *movinus ora*.—15 *Et nondum terra* Berol. 1. *nudum* Voss. 1. 3. (i. e. *nundum*, ait Huschk. ut legitur in Par. ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. pro *nondum*;) unus bonæ notæ liber Witt. 1. *capilli*: Vincent. Specul. Doctr. vi. 100. *Sape quidem cani*.—16 *Sape venit tacito* idem Vincent. ibid. *venit in* Witt. 1. et Angl. 3. 4. *tacito* Broukh. 2. quod interpolatum ex Ovid. Art. ii. 670. 'Jam veniet tacito curva senecta pede.'—17 Witt. 2. Broukh. 1. Berol. 1. 2. 4. Berol. 3. a marg. cod. Lips. Par. Guelf. Corv. edd. pr. maj. min. et Bartol. &c. *primo nostrum*; unus Stat. Broukh. 2. 3. Dat. Reg. Berol. 3. *primo nostri*; Angl. 2. *nostrum primo*; Witt. 1. Angl. 3. 4. et Voss. 3. *nostri primum*, quod in ordinem recepit Broukh.—18 'Ex hoc versu olim VV. DD. docuerant, Tibullum natum esse A. U. C. 711. quo Hirtius et Pansa Coss. in prælio ad Mutinam ceciderunt, adeoque eodem anno cum Ovidio, qui Trist. iv. 10. 6. iisdem verbis de se testatur, 'Editus hic ego sum; nec non, ut tempora noris, Cum cecidit fato Consul uterque pari.' Cum tamen hic ipse Tibullum se majorem appellet alio loco, (Trist. iv. 10. 51. 52.) eumque etiam ex aliis argumentis doceri possit, nostrum multo ante natum fuisse, Dousa et Broukh. id quod etiam subolebat Scaligero, ex Ovidio pentametrum in h. l. venisse censuerunt, cum eum aliquis, quod verus exciderat, in marginem appinxisset. Mihi probabilius fit, totum distichon a mala manu venisse, quippe quod importune sententiam interruptit. In eam sententiam jam cessere Guyetus et Vulpinus. Ayrmannus in Vita Tibulli §. 97. 98. pentametrum ex Ovidio tantum immutatum esse contendebat, et a Tibullo scriptum, *Cum cecidit fato Consul uterque pari*: ut indicetur annus U. C. 705. in quem ipse Nostri natales collocat, et in quo Claudius Marcellus et Cornelius Lentulus Coss. cum Pompeio ex urbe Italiaque cedere, adventu Cæsaris, coacti sunt. Sed

NOTÆ

51. 'Timidum non me perjuria terrent, Non dicta in sanctos impia verba Deos.' Hoc ipso lib. Eleg. 4. 15. 'Nec læsit magnos impia lingua Deos.'

16 *Curva senecta*] Quia nempe curvos facit homines, propter imbecillitatem, quam infert senio maceratis; juxta illud: 'baculoque adjuncta senectus.'

18 *Fato Consul uterque pari*] Eo tempore se natum significat quo Hirtius et Pansa in bello apud Mutinam

gesto contra Antonium, secundo nimirum Octavii Augusti anno, occisi sunt. Testatur Suetonius Consulium utrumque Augusti opera occubuisse. Aquilius Niger ait: 'Hirtium in tumultu pugnae interentum ab Octavio dixit; sed Pansæ quoque mors suspecta, Glyconis Medici veneno in vulnus indito.' Eodem porro die quo natus est Tibullus, natus etiam dicitur Ovidius. Unde versiculus hic totidem quoque verbis legitur apud Ovidium.

Quid fraudare juvat vitem crescentibus uvis?

Et modo nata mala vellere poma manu?

20

Parcite, pallentes undas quicumque tenetis,

Duraque sortiti tertia regna Dei.

Elysios olim liceat cognoscere campos,

Lethæamque ratem, Cimmeriosque lacus:

Cum mea rugosa pallebunt ora senecta,

25

Et referam pueris tempora prisca senex.

sules eodem mortis genere occubuerunt. Quid prodest autem vineam spoliare racemis nondum maturis, et manu maligna decerpere mala novella, et recens nata? Ignoscite, o vos, quicumque incolitis pallidas umbras Erebi, ac sæva imperia Divi, cui cessit sors ultima triplicis regni. Concedatur aliquando mihi perlustrare campos Elysios, et cymbam Lethæam, et Cimmerios lacus, quando nempe facies mea palescet, senio rugas inducente, et vetulus ego pueris narrabo tempora antiqua. Dii

~~~~~

‘cedere’ absolute ita dictum obscuram faceret orationem, et languent illa, *fato...pari*. Omnino vir ille doctus parum felix est in emendando Poëta. Heyn. Hoc distichon ergo exturbavit Strombeck. Huschkius vero silet.—19 Laud. et Angl. 2. *rites*: Heyn. conj. *variantibus uvis*.—20 Berol. 1. *nata manu*.—21 Hanc lectionem expriment omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Laud. Exc. Pocc. Perr. et Lips. Vat. Heins. 1. 2. Angl. 1. 2. 3. Dat. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. et Rheg. at Berol. 4. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. habent *umbras*, quod exhibent Guefff. 1. 4. Reg. et quatuor Voss. Utramque lectionem ob oculos habuisse videtur librarius cod. Lips. scribens, *undas*.—22 Berol. 1. *fortia regna*.—23 *Elyseos* in eodem; *Eliscos* Berol. 3. *clisios* Par. *Helysios* ed. pr. min.—24 *Letheam* in codd. *chimeriosque* Par. Beroll. 1. 2. et ed. pr. maj. *chimeriosque* Berol. 3. *cimeriosque* ed. pr. min. *specus pro lacus* Scal. I. a marg. penes Editorem.—25 *Quom* Berol. 3. et Dat.—26 Par. *pueri*.—27 Ed. pr. min. *nec quicquam*; Witt. 1.

NOTE

22 *Sortiti tertia regna Dei*] Platonem Inferorum Deum intelligit, cujus regnum infra terram vocatur tertium. Sortibus enim in urnam olim conjectis cum mundum, seu regna patris sui, inter se dividerent Jupiter, Neptunus, et Pluto, primum et nobilissimum regnum cælum Jovi, aquam Neptuno, et infernum Plutoni contigisse fabulati sunt.

23 *Elysios olim campos*] Elysii campi, seu Elysium locus est, in quo piorum virorumque virtute præstantium animas habitare Veteres crediderunt. Virgil. *Æn.* vi. ‘amœna piorum Concilia, Elysiumque colo.’ Elysium Poëtæ apud Inferos esse existimaverunt. Alii campos Elysios in

Insulis fortunatis, alii circa Lunæ circulum, ubi purior est aër, et aura mollior, reposuerunt. Singulas autem beatorum illorum locorum voluptates eleganti carmine breviter complexus est noster Tibullus lib. i. Eleg. 3. 58. ‘Hic choreæ cantusque vident, passimque vagantes Dulce sonant tenui gutture carmen aves. Fert casiam non culta seges,’ &c. De his vide Natalem Comit. Mythol. lib. III. cap. 19.

24 *Lethæamque ratem*] Naviculam nimirum Charontis, qua mortuorum animas ad Inferos, et ad Lethen Inferorum flumen transvehit.

Cimmeriosque lacus] Sunt famosi quidam specus, per quos ad Inferos

Atque utinam vano nequicquam terrear æstu !

Languent ter quinos sed mea membra dies.

At vobis Tuscæ celebrantur numina lymphæ,

Et facilis lenta pellitur unda manu.

30

Vivite felices, memores et vivite nostri,

Sive erimus, seu nos Fata fuisse volent.

vero faciant, ut inani frustra concutiatur formidine; at corpus meum jam quindecim dies ægritudine conficitur. Vos vero colitis numina Tuscarum aquarum, mollesque undas pulsatis placida manuum agitatione. O vos, vivite beati, meique memores; sive adhuc vivam, sive jam me vita functum esse fata decernant. Interim atrus

~~~~~

unus Broukh. Beroll. 1. 2. 4. Guelf. 1. 4. Laud. Dat. Angl. 1. 2. 4. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rhag. *terreat*; Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. *tencar*; unus Stat. quatuor Voss. Guelf. 3. Berol. 4. a marg. ed. pr. min. et Bartol. *torrear*; Witt. 1. duo Broukh. Par. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *terrear*.—28 Reg. *bis quinos*; cod. Lips. *tarquino*; Vicent. *tarquinos*; Witt. 1. Colb. Exc. Broukh. Angl. 2. 3. 4. Guelf. 3. Guelf. 2. a marg. Monach. et ed. Bartol. *jam mea*; Berol. 2. et Broukh. 3. *sed mihi*; Bach conj. *hei mihi*.—29 Hic locus vehementer exercuit librarios et editores veteres, dubitantes, utrum auctor Epistolæ versaretur ad fontes Tuscos, an amici, ad quos Epistola scripta est. Qui vs. 1. legebant *Nos tenet*, non poterant non hoc etiam loco legere *Et nobis*, quod habent nonnulli Stat. Guelf. 2. complures H. Voss. ed. pr. min. et Bartol. vel, *Atque mihi*, ut est in ed. pr. maj. Rom. Vicent. Rhag. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *Atque nobis* nonnulli Stat. Beroll. 2. 3. Par. et cod. Lips. *At nobis* in aliis Stat. Berol. 1. Reg. et Guelf. 1. in litura. Tandem Mur. e vet. libri scriptura vulgatam expressit, (qua contenti esse possumus, quanquam Guyetus non infeliciter conj. *At vos quis*.) eamque confirmant Berol. 4. Witt. 1. 2. Berol. 3. a marg. unus Stat. unus Broukh. et Exc. Pocc. et Perr. *celebrentur* Beroll. 1. 3. et Bartol. *munera* Reg. *carvine* Colb. *carmina* Thuan. ex quo Broukh. fecit *gramina*; cf. Heins. ad Claud. 1. Ruf. 151. *nymphæ* tres Voss. Angl. 5. unus Broukh. Berol. 2. et nonnullæ edd. ante Scal. *nymphæ* Berol. 1. *limina lymphæ* Berol. 2. a marg. Guyetus corr. *limina nymphæ*; Heins. *flumina lymphæ*; Wakef. ad Lucr. 1. 4. *flumina Nymphæ*; Broukh. edidit, sequente tamen Vulpio, *gramina Nymphæ*.—31 Exc. Lips. marg. Berol. 2. et ed. pr. min. *sed vivite*; Colb. *quoque vivite*; H. Voss. conj. *o vivite*.—32 Berol. 1. *sive nos*, et in marg. *seu nos*; Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. *seu non....velint*; quod agnoscit Cyllenius, ita scribens: ‘*non relint* pro ‘*no lint*,’ sicuti ‘*non scio*’ pro ‘*nescio*.’ Sed sciendum, aliquid semper inter intrumque poni venustatis gratia.’ *velint* dant omnes Angl. Beroll. 1. 3. 4. Par. Guelf. Zvice. 1. 2. Corv. Reg. &c. cum edd. pr. maj. min. Bartol.

NOTÆ

aditum patere veteres crediderunt. Sunt etiam Cimmerici populi, quos, quoniam remotiores erant, ad Aquilonem, in tenebris perpetuis et apud Inferos esse putavit Antiquitas.

30 *Facilis pellitur unda manu*] Mirum est quantum existimationis apud Antiquos natandi peritia, ususque balnearum habuerint, ut non minus pueri

natandi artem, quam prima literarum elementa edocerentur, nec minus balneis grandiores et honesti cives, quam epulis aut cibo et potu, maxime apud Orientales, nterentur.

32 *Fata fuisse volent*] Fuisse et vixisse dicebant Veteres, cum aliquem mortuum esse significare volebant.

Interea nigras pecudes promittite Diti,
Et nivei lactis pocula mixta mero.

belluas vocete Diti, craterasque candidi lactis vino perfusos.

Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. aliis ante Broukh. qui *volent* tacite reposuit ex uno Stat. quod etiam habent complures ap. H. Voss. *velint* retinuerunt H. Voss. et Bach. *volent* (quod et legi possit *volent*) unus Broukh. et Berol. 2. *valent* unus Palat.—33 Berol. 2. et unus Broukh. *pecudes nigras*: alius Broukh. *perquirite*.—34 Heynius, *mixta*, ait, a Broukh. vulgo *mista*, præter Ald. 1. Hoc falsum: *mixta* habent cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. omnes Beroll. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493.

NOTE

33 *Nigras pecudes promittite Diti*] mactabantur, unde etiam supra dixit Plutoni namque ceterisque Diis Inferis pecudes et victimæ villi nigrioris noster Poëta lib. 1. Eleg. 2. 62. ‘Concidit ad magicos hostia pulla Deos.’

ELEGIA VI.

Candide Liber, ades; sic sit tibi mystica vitis
Semper, sic hedera tempora vineta geras.

Adsis mihi, o formose Liber. Ita tibi sacra sit jugiter vinca, ita caput jugiter

Inscriptio in ed. pr. maj. est hæc, *Alloquitur Bacchum*; in ed. pr. min. *invocat Bacchum*.—1 Berol. 1. *nec sit*: Exc. Pocc. *sit mihi*: Zwic. 2. ed. pr. maj. et Vicent. *candida vitis*; cod. Lips. *mustica*; hinc in Laud. et Angl. 2. *rustica*; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. et Par. *mistica*.—2 *Sic hedera semper* quidam Stat.

NOTE

1 *Candide Liber, ades*] Liberum patrem precatur Tibullus, ut se dolore levat, deinde pinearnam jubet pocula generosissimi vini subministrare, sociosque precatur, ut liberius genio indulgeant. Dicitur porro Bacchus candidus; id est, pulcher, felix, juvenis, sincerus, et minime fucatus; quomodo etiam vocatur ab Ovidio Fast. III. ‘Restat ut inveniam, quare toga libera detur Lucifero pueris, candide Bacche, tuo.’ Dicitur etiam Bacchus *Liber*, sen ‘Liber pater,’ a ‘liberando;’ est enim Deus libertatis; quia nempe vinum curas solvit, et mentes hominum sollicitudine liberat; vel quia, ut ait Festus, vino nimio usi omnia libere loquuntur. Plura alia insuper habet cognomina Bacchus; dicitur enim præterea Lyæus, Lenæus, Dionysius, Iacchus, Basareus, Brisæus, Bromius, Evan, Evi-

Aufer et ipse meum pariter medicande dolorem :

Sæpe tuo cecidit munere victus amor.

Care puer, madeant generoso pocula Baccho ;

5

Tu nobis prona funde Falerna manu.

habeas coronatum hedera ; tu etiam ipse meum eripe marorem mihi medendo : frequenter superatus Amor ope tua occubuit. O famule dilecte, calices nobili Baccho perfundantur, nobisque porrige Falerna plena manu. O sollicitudines, progenies

//////////

Broukh. 1. cod. Lips. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Aldd. Mur. et Stat. *Semper, sic hedera* plerique Stat. Laud. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. omnes Beroll. Colb. Dat. Exc. Lips. Par. ed. pr. min. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. quod admisit Scal. probantibus Broukh. et Voss. Cf. 1. 5. 51. Virg. Ecl. vii. 49. et Senec. Œd. 414. seq. Pro tempora omnes Stat. *cornua*, quod, non improbante Heynio, H. Voss. recepit: *geras* dant Guelf. 2. unus Stat. Vat. Heins. 1. Colot. cum tribus Voss. quod reposuit Bronkh. Cf. 1. 3. 66. 1. 7. 7. in ceteris omnibus *feras*.—3 *Auferet ipse* Berol. 2. *nuncque* pro *et ipse* Voss. 1. *meum semper meditando* Berol. 1. *meditando* (quod etiam legi possit *medicando*, ob similitudinem *t* et *c* in codd.) habent quoque Beroll. 2. 3. *medicande* Voss. 1. ut emendaverat Statius; omnes alii libri *medicando*; et sic in edd. ante Broukh. Male olim credebant Gerundia in *o* corripri posse. Hæc autem licentia etsi Juvenali serioribusque Poëtis non vitata sit, ævo tamen Augusti prorsus incognita. Vide Burm. ad Anth. Lat. Tom. 1. p. 298. II. p. 722. Broukh. in h. l. Perizon. ad Sanet. Minerv. Wagner. in Eleg. ad Messal. p. 1. Jam dudum loca singula, (v. c. Ovid. Trist. I. 3. 99. Her. IX. 126.) partim e melioribus codd. partim ex ingenio correctæ sunt a VV. DD. *dolores* Angl. 2. *laborem* Bern. Jam *pariter medicande* Heynius post Vulp. explicat: ‘Cui non minus medela et auxilium opus est, ut animi morbo isto, amore, libereris, quo in Ariadnen teneris.’ Idem tamen addit: ‘Sed hæc putida sunt.’ Quod verissimum, ait Husehk. conjiciens *medicate*. Sed Heyn. malit, *Aufer et indomitum succo medicante dolorem*: Waeker. Amœn. p. 72. *Adfer et ipse merum, pater, et medicare dolorem*: Waessenberg. *Aufer et ipse meum patera medicante dolorem*. Hac emendatione Boeschio ad Anthol. Gr. p. 154. videtur ‘e tenebris orta lux et suavissimo Poëtæ suus restitutus ingenuitatis et perspicuitatis nitor.’ Husehkiõ contra placet quod proposuit, *medicate*, ‘unde facile formari potnit *medicando*, duplicata syll. priore vocis *dolorem*.’ Calphurn. Ecl. IX. 27. ‘Interea, tanquam nostri solamen amoris Hoc foret, aut posset rabidos medicare furores.’—4 Broukh. pro *cecidit* malit *cessit*, quoniam ‘cadere’ pro ‘vietum abire’ non dicatur. At vide Ovid. Met. I. 149. et VII. 527. Alteram emendandi causam inde petit Broukh. quod Noster perquam raro faciat Pentametros, quorum hemistichia possint inter se commutari. Recte; attamen hujusmodi Pentametros admisit 1. 4. 4. II. 3. 14. Guelf. 3. *numine* pro *munere*: Berol. 1. *victus arax*, et a marg. *amor*.—5 Cod. Lips. et ed. pr. min. *Chare*; Schef. *Carpe puer*; Heins. addit, ‘ut ap. Petron.’ Petronii locus extat cap. 36. sed nulla similitudine attingit locum Tibulli. Mitsch. ad Hor. II. Od. 11. 18. corrigat, *Larga, puer, madeant, &c.* addens, ‘appage illud frigidum, quod libros obsedit, *Care puer*.’ At cf. Stat. III. Sylv. 4. 60.—6 *Et nobis omnes*

NOTE

us, Euhyas, Ligyrens, Lysius, Nyseus, Osiris, Thyoneus, &c.

2 *Hedera tempora vineta geras*] Hedera planta est perpetuo virens, ideo Baccho sacra, in cuius tutela dicitur

esse, quia, ut ille semper est juvenis, ita hæc semper viret; vel quia eam contra ebrietatem facere Veteres crediderunt.

5 *Makeant pocula Baccho*] Bacchus

Itē procul durum, curæ, genus, ite labores ;

Fulserit hic niveis Delius alitibus.

Vos modo proposito, dulces, faveatis, amici,

Neve neget quisquam me duce se comitem.

10

Aut si quis vini certamen mite recusat,

Fallat eum tecto cara puella dolo.

barbara et sava, et angores animi longe a me discedit. Delius hic luceat candidis avibus. O vos amici, nunc consilio meo faveat, nullusque vestrum recuset me ducem sequi, vel si aliquis suavem meri concertationem respuit, ipsum amica occulta

//////////

Beroll. cod. Lips. Par. alii, cum edd. omnibus ante Scal. qui de conj. edidit, *I, nobis, &c.* quod forte fortuna confirmant Exc. Perr. et Vindob. 'Jam copulam h. l. ferendam non esse, satis apparet. At vide mihi, quam inficete ei substituatur *I*, cum statim sequatur *Itē, ite*, sensu diverso. Cf. v. 62. qui vulgo legitur, *Tu puer, et liquidum, &c.* Hic iterum Scal. pro *et* reposuit *i*, quod nunc in eodem libro Vindob. repertum, at etiam in Monac. et Voss. 5. Non magis h. l. ferendam esse copulam, quam illo, me tacente, intelligitur. At illud nemini in mentem venit, quod in oculos incurrit, hic iterum accidisse, quod supra El. v. vss. 3. et 29. accidit, ut duo ejusdem Carminis versus confunderentur a librariis et corrumpentur. Male pronomen *Tu* e vs. 6. translatum in vs. 62. sede sua expulit verbum *I*, male vicissim copula *Et* e vs. 62. translata in vs. 6. sede sua expulit pronomen *Tu*.' Huschk. Cf. 1. 2. 15. 11. 3. 35. III. 4. 64. *plena fande* unus Stat.—7 Duceibus Florent. et Gneff. 2. *dirum* recepit H. Voss. Utrumque frequenter confusum : cf. Ovid. Met. v. 244. VIII. 65. *curæ, durum genus* Reg. probante Wund.—8 *Fulserat* Berol. 1. *Pulserat* Ask. *Pulserit* Par. et Beroll. 2. 3. 4. *Fulserit* Reg. Gneff. 2. 3. et Monac. ex quo factum est in uno Stat. *Fluxerit* ; Reg. et Voss. 4. *et pro hic* ; cod. Lips. *Luserit hic...delius alitibus* ; Voss. 5. etiam *alitibus* ; ed. pr. min. *Fulserit hic juvenis delius alitibus* ; in ora Rheg. voci *Delius* ascriptum est *Sol, dies*, quæ Heynii etiam interpretatio est.—9 *Vos meo* Voss. 3.—11 *At duo* Stat. Broukh. 1. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, Exc. Pocc. et Hamb. cum Ald. 2. et quæ hinc

NOTÆ

pro vino, ut apud Horat. III. Od. 16. 'Nec Læstrygonia Bacchus in amphora Languescit mihi.'

6 *Fundē Falerna manu*] Vinum Falernum primæ notæ fuit apud Romanos. Falernus autem ager regio est Campaniæ in Italia, generosi vini feracissima. Eleganti dicto Tibulliano non minus est elegans illud Catulli Carm. XXVII. 'Minister vetuli, puer, Falerni, Inger mi calices amariores.'

7 *Durum, curæ, genus*] Dicuntur *curæ, durum genus*, quod nempe cor graviter urant.

8 *Niveis Delius alitibus*] Apollo dicitur est *Delius* a *Delo* Insula, in qua natus est et educatus. Optat antem,

ut candidus, felix, et serenus transeat dies, quo cupit indulgere genio ; vel vino operam impendere se dicit, quoad pulcherrimus et alatis equis vectus sol oriatur. Horat. III. Od. 'Vivæque producent lucernæ Dum rediens fugat astra Phæbus.'

10 *Me duce*] Me principe, magistro, et arbitro bibendi. Veteres enim in computationibus et conviviis regem seu magistrum bibendi faciebant, sortibus jaectis. Horat. I. Od. 4. 'Nec regna vini sortiere talis.' Idemque II. Od. 7. 'quem Venus arbitrum Dicet bibendi?'

11 *Certamen mite recusat*] Suavem concertationem dixit, cum alterum

Ille facit dītes animos Deū : ille ferocem

Contudit, et dominæ misit in arbitrium.

Armenias tigres et fulvas ille lænas

15

Vicit, et indomitis mollia corda dedit.

fraude decipiat. Iste Deus mentes hominum dicit; iste arrogantes et indociles domuit, imperioque puellæ subiecit. Tigres Armenias, et torvas lænas cicuravit,

//////////

fluxere; *Haud* cod. Lips. *Aut* Par. complures Stat. duo Bronkh. tres Voss. omnes Beroll. et Guelff. Corv. Reg. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *inire* pro *mīte* malebant Schrad. Brm. ad Propert. 1. 5. 12. et Mitsch. in Tentamine; *dulce* Angl. 2. et Laud. *recuset* cod. Lips. Berol. 2. quidam Stat. unns Bronkh. Angl. 1. 5. Zwicc. 1. 2. tres Voss. Hamb. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Vicent. Rheg. Ald. 1. Scal. &c. *recusat* Par. complures Stat. et Bronkh. Reg. Corv. Guelff. 1. 2. 4. Witt. 1. 2. Exc. Pocc. Beroll. 1. 3. 4. ed. Bartol. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Ald. 2. Bronkh. &c.—12 *Fallat cum tecto* Par.—13 *Ille facit mītes* Exc. Lips. ‘Nihil est in antecedentibus unde appareat, quem Deum hic significet. Intelligunt fere Interpp. Bacchum. . . Reliqua vix in Bacchum, vel ejus munus, vinum, cadunt. Commodius hæc dicta accipies de Amore. At amor dītes animos non facit. Forte itaque legendum *mītes animos*, quod reliquorum versuum sententia postulare videtur. Nisi hæc admittas, et amantis æstum, quo nihil satis diserte eloquitur, cogites; dicendum, aliquot disticha in medio excidisse.’ *Heyn.* Hoc negat Huschkins, nec admittendam esse censet lect. *mītes*. Componit Tibullus inter se Bacchum et Amorem, quorum illum aperte prædicavit, hunc occulte modo tetigit vs. 12. Nunc subito invehitur in Amorem, necdum nominatum, sed, postquam satis vim ejus deformavit, tandem, de quo numine sermo sit, diserte pronuntiat vs. 17. quod egregie convenit animo concitato et æstuanti. Sfort. et Florent. *ille feroces*.—14 *Contulit* Beroll. 1. 3. *mittit* Berol. 4. a marg.—15 *Armonias tigres et ful-*

NOTÆ

alter studet potando superare. Consueverant enim Veteres tot cyathos vini vacuare in conviviis, quot annos vivere cupiebant, vel quot annos nata esset amica, vel quot literas haberet ejus nomen. Unde Ovid. Fast. III. ‘Sole tamen vinoque calent, annosque precantur, Quot sumant cyathos, ad numerumque bibunt. Invenies illic, qui Nestoris eibat annos, Quæ sit per calices facta Sibylla suos.’ Martialis: ‘Nænia sex cyathis, septem Justina bibatur, Quinque Lycas, Lyde quatuor, Ida tribus. Omnis ab infuso numeretur amica Falerno, Et quia nulla venit, tu mihi, Somne, veni.’

13 *Ille facit dītes animos Deū*] Bacchus vino homines exhilarat, et

lætiores eorum facit animos, Poëtarumque etiam fecundiora reddit ingenia. Unde dicitur Ennius nunquam nisi potus composuisse carmen egregium. Hinc etiam Horat. III. Od. 21. 11. dicit aliquando caluisse mero Catoem: ‘Narratur et prisca Catonis Sæpe mero caluisse virtus.’ Propert. IV. 6. ‘Ingenium potis irritat Musa Poëtis: Bacche, soles Phœbo fertilis esse tuo.’

15 *Armenias tigres*] In Armenia, Asiæ regione latissima, inter Taurum et Caucasum montes a Cappadocia ad Caspium usque mare protensa, crudelissimæ nascuntur tigres; quæ, ut Solinus refert, idcirco a Baccho perdomitæ ad jugum et currum trahendum dicuntur, quod istud animalium genus

Hæc Amor, et majora valet; sed poscite Bacchi

Munera; quem vestrum pocula sicca juvant?

Convenit ex æquo, nec torvus Liber in illis,

Qui se, quique una vina jocosa colunt.

20

et immanibus feris mites dedit animos. Ista etiam Amor, et alia longe majora potest: at efflagitate dona Bacchi; quis enim ex vobis calicibus vacuis delectatur? Non irascitur, sed aequaliter ipsi convenit cum iis, qui ipsum venerantur, et læta

vos ille leones in Berol. 2. Armeniusque tigres et filios ille leones, ad codd. Vindob. Voss. 3. 5. Zwic. 1. 2. &c. cum Vossio, nec improbane Wund. reposuit Bach. Armeniusque exhibent etiam ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Reg. Armeniae tigres reposuit Broukh. de conjectura; et sic est in Voss. 2. fulvos leones habent Vat. Statii, alter ejusdem, Goth. duo Broukh. et Colb. fulvas leonas Par. cod. Lips. Corv. Reg. Guelf. Beroll. 1. 3. 4. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartel. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Aldd. &c.—17 Par. valet; et sic omnes Beroll. Broukh. Heins. Heyn. alii, cum omnibus edd. ante Broukh. qui primus valet reposuit ex uno Stat. quod nunc firmant Ask. et Voss. 1. 2. valet cod. Lips. et ed. Græv. 1680. dedit Sfort. ap. Stat. Bacchum. Sed in conviviis sodales poscere solent munera Bacchi, δῶρα Διωνύσου, a puero, non poscere Bacchum munera, quæ adsunt.—18 H. Voss. e Vat. Ursini et suo tertio edidit quem nostrum, improbantibus Henschk. et Bach: ed. pr. maj. juvat.—19 Hæc formula non pertinet ad Bacchum et Amorem, quod falso sumitur, sed ad convivas, ἐξ ἴσου bibentes. Cf. Plut. Conv. Sept. cap. 11. Ibid. p. 176. ed. Bip. Burm. ad Petron. Quintil. Decl. 52. et 73. Ovid. Met. iv. 62. v. 565. Plin. Pan. 83. et Hor. ii. Sat. 6. 67. pro nec Colot. Vat. Ursini, Voss. 5. et Rom. non exhibent: nec torvus L. in illis est scriptura in libris pæne omnibus, scil. multis ap. Broukh. et Voss. omnibus Beroll. quatuor Angll. &c. a quibus discesserunt edd. vett. quibus placuit, quod pauci libri habent, in illos. Priorem scripturam exhibet ed. Bartol. 1472. quam restituit Broukh. Cf. Virg. Æn. ii. 541. Propert. iii. 19. 28. Vell. Pat. i. 12. Burm. ad Propert. i. 13. 17. Cæs. B. G. ii. 32. Nep. Dion. vi. 2. et Heindorf. ad Hor. i. Sat. 2. 48.—20 Reg. cum nonnullis Stat. et Voss. 3. 4. quisque pro quique; Voss. 1. et Rom. Qui se cunque sua: Vossius suspicatur, auctorem scripsisse, Qui sua securi vina, &c. Nec mirum, inquit Henschk. locum huic emendationi, et isti corruptioni ansam præbuisse; nam ut nemo intellexit formulam Convenit ex æquo, ita etiam nemo locutionem, Qui se colunt. Illa referri solet ad Bacchum et Amorem, quibus bene convenire constat, hæc ad Bacchum solum, inculcato tamen hic etiam, nescio qua machina, Amore, ut sit, nec torvus Liber in illis, qui se (Liberum ipsum) et una cum Amois donis, vina sua, id est, Liberi ipsius, jocosa colunt. Hic manifesto aberrant Interpretes a sententia scriptoris, qui pronomen se referri voluit non ad Liberum, sed ad illos amicos. Nam colere se h. l. dicuntur amici bene convenientes, qui mutua benevolentia se complectuntur ac reverentur, qui inter potandum etiam non Thracum more rivantur, sed jocantur urbane, memores dicti, πίνευ καὶ παίζειν, καὶ τὰ δίκαια φρονεῖν. His ita constitutis et explicatis, nemo erit, qui dubitet, quid existimandum sit de judicio Heynii, sic scribentis, Distichon hoc 19. 20. ab interpolatore profectum, qui, quæ seu-

NOTÆ

vino et vis vescatur. Horat. iii. Od. 3. 13. 'Hæc te merentem, Bacche pater, tuæ Vexere tigres indocili jugum Collo trahentes.'

20 Vina jocosa] Quæ nimirum hominum animos jocosos et hilares faciunt.

Nam venit iratus nimium nimiumque severis ;
 Qui timet irati numina magna, bibat.
 Quales his pœnas qualis quantusque minetur ,
 Cadmeæ matris præda cruenta docet.
 Sed procul a nobis hic sit timor ; illaque, siqua est, 25
 Quid valeat læsi, sentiat, ira Dei.

vina celebrant. Sed modo advenit nimia succensus ira in abstemios. Quicumque igitur illius Dei indignationem et potestatem augustam metuit, potest. Quanta supplicia illis minuetur, quis, et quam magnus sit ille, Cadmeæ matris crudelis violentia testatur. At longe absit a nobis iste metus; ipsaque, Cadmi filia, si reipsa uspiam aliqua est, sentiat quid possit illius Dei offensi indignatio. Ast ego

//////////

ticbat, rite verbis reddere haud pollebat.' Mihi contra h. l. accidisse videtur, ut Interpretes ad unum omnes, quæ sentirent, verbis rite reddere haud possent. Nam Tibullo quidem nemo facile plus sapere et fari possit quæ sentiat, neque vero quisquam temere meliores versus faciat Lygdamo.' Husehk.—21 *Non venit* Beroll. 1. 2. 3. Par. nonnulli Stat. Corv. Guelf. 2. 3. cod. Lips. et octo ap. H. Voss. *Quom venit* Hamb. unde *Convenit* in Monac. Voss. h. l. reposuit *Nam venit* ex uno Stat. et Berol. 4. Cf. Hor. 1. Od. 18. 3. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. Venett. et Aldd. *Jam*; ed. pr. min. et Bartol. *Non*. Broukh. consentiente Vulpio, interpunxit, *iratus nimium, nimiumque*, improbantibus Heyn. et Husehk. Quod Livin. reposuit *severis* confirmatur Bern. Goth. et Berol. 4. Cf. Propert. 1. 10. 25.—22 Cod. Lips. in quo trajectus hic versus est post vs. 24. habet *bibit*; Zwicc. 1. 2. *bibet*.—23 Ed. pr. maj. Venet. 2. et Vicent. *Quales iis pœnas deus hic: quantumque*; sic etiam in Corv. Rheg. nisi quod pro *iis* habet *his*, ut Guarn. omnes Beroll. Par. Lips. tres ap. Broukh. Colb. Stat. &c. cum ed. pr. min. *is* habet unus Stat. *Quales his pœnas Deus hic quantusque* in ed. pr. min. cum Reg. Guelf. 1. 3. Witt. 1. 2. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, et Angll. 2. 3. 4. *Quales his pœnas quantus deus hisee* Guelf. 4. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Quas læsus pœnas Deus hic* in marg. Rheg. ap. Husehk. *Quales his pœnas Deus hic, quantumque* ed. Bartol. *quæcumque* in Guelf. 2. Nostram lect. primus in ordinem recepit Scal. secutus eod. Cuj. quocum conspirant Vindob. et Voss. 3. Cf. Long. p. 125. *οἶος ἄν ὀλίω ἐργῶ*. Leonid. Tarent. Epigr. LXIX. 6. *φῶδ, γαίης ὕσσος ὕσσον ἔχει μῦθον*. Hom. Il. Ω. 630. Virg. Æn. 11. 589. Ovid. Met. 11. 284. et Vulp. in h. l.—24 In Scheff. Voss. 5. et ed. pr. min. *turba cruenta*; in Hamb. *mea cruenta*.—25 Colb. *robis*, quod legitur etiam in marg. Gryph. 1573. ap. Husehk. Cf. Petron. cap. 74. *sit* excidit in cod. Lips. H. Voss. *impia* e marg. Gryph. 1573. pro *illaque* dedit; idem legitur in marg. Rheg. ap. Husehk. qui conj. *Sed procul a nobis hic sit timor: iraque, si qua est, Q. v. l. sentiat illa, Dei*. Cf. Propert. 11. 10. 17. In cod. Lips. *sic^a est*; codd. Mur.

NOTE

21 *Severis*] Sobriis, siccis, abstemiis, et tetricis, qui nequidem tantisper genio nolunt indulgere. Alii legunt, *severus*, sed male; nam versus sequens iste, *Quales his pœnas, &c.* sensu nullo modo posset stare.

24 *Cadmeæ matris*] Agave est, Cad-

mi filia, quæ spretis Bacchi Sacris Penthem filium suum in furorem acta Dei illius potenti numine pro fera miserabiliter dilaniavit.

25 *Illaque, siqua est*] Mater nempe Cadmea, nisi fieta res est, et commentitia.

Quid precor, ah, demens? venti temeraria vota,
Aëriæ et nubes diripienda ferant!

Quamvis nulla mei superest tibi cura, Neæra,
Sis felix, et sint candida fata tua.

30

At nos securæ reddamus tempora mensæ.

Venit post multos una serena dies.

Hei mihi! difficile est, imitari gaudia falsa;

Difficile est, tristi fingere mente jocum;

insanus quid cupio? Venti et nebulae aetherae auferant dispergenda vota mea inconsulta. O Neæra, quanquam nullus tibi superest amplius in me amor, sis beata, atque etiam fata tua sint prospera et felicia. Nos vero tempus surreptum restituumus mensæ tranquillæ; quandoquidem affulsit tandem unica dies jucunda post multas alias. Heu me! quam arduum est assimilare lætitiã fictam; quam

sic qua; unde ille fecerat sicca: ceteri codd. in vulg. conspirant. Veteres Edd. quid facerent voce illaque, dubitasse, demonstrat interposita ab iis distinctio; nam ed. pr. maj. habet, hic sit timor illaque; si qua est; Rheg. hic sit timor; illaque: si qua est; Venett. 1491. 1493. et Rom. hic sit timor; illaque si qua, sine verbo est: sic in Guelf. 1. in quo tamen cum Guelf. 4. legitur hinc sit.—26 Guelf. 1. 2. et Berol. 4. sentiet.—27 Beroll. 2. 3. 4. et Dat. hu demens: Cyll. in Comment. legit, contraria vota: cf. Eleg. 4. 83.—28 Aëriæ nubes Par. Beroll. 1. 3. et Cyll. in Comment. laudans versum Statii de Achille, qui est Catulli de Theseo LXIV. 59. 'Irrita ventosæ linquens promissa procellæ.' Goth. Aëriæque: ed. pr. min. diripienda.—30 Sic Berol. 3. facta Berol. 1. 2. cod. Lips. Dat. Angl. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Rom. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. vota Witt. 1. Land. Angll. 3. 4. fata tibi unus Stat.—31 Pro tempora lacuna est in Angl. 2. corpora in Angll. 3. 4. natum ex compendio tpa, quod simillimum est epa in codd. 32. unus Colb. pro v. 1. pocula.—32 Beroll. 1. 3. 4. duo Stat. totidem Bronkh. Guelf. 1. 2. 3. Guelf. 4. in litura, cod. Lips. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. &c. post multas; et sic Alb. de Eyb in Margarita Poëtica: at Par. cum maxima librorum parte multos; quod legitur in ed. pr. min. Aldd. et Seal. illud Mur. Passer. aliique prætulerunt, hoc Bronkh. Vulp. et Heyn. probante Huschk. Post veniet multos in Colb.—33 Novum hinc Carmen exordiantur codd. Lips. Par. Reg. omnes Guelf. Beroll. Bronkh. Stat. Heins. &c. cum edd. vett. a quibus tandem dis-

NOTÆ

27 *Venti temeraria vota*] Frequens est Poëtarum imprecatio. Catullus: 'Ac tua dicta omnia, factaque Ventos irrita ferre, ac nebulas aërias sinit.'

30 *Sis felix*] Frequens apud Poëtas bene precandi formula. Virgil. Ecl. v. 'Sis bonus o felixque tuus.' Idem Æn. I. inducit Æneam Venerem ita precantem: 'Sis felix, nostrumque leves quæcumque laborem.' Catullus etiam Manlium ejusque amicam sic alloquitur: 'Sitis felices, et

tu simul et tua vita, Et domus ipsa, in qua lusimus, et domina.'

33 *Hei mihi*] Conqueritur Tibullus de mulierum perfidia, gravique cura pressus cum accumberet, ut tempora mensæ securæ et tranquilla duceret, suspirans in hæc verba prorumpit, quibus ait, difficile esse simulare lætitiã; quod quidem Virgilius Æneæ suo sapienter attribuit Æn. I. 213. 'Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.'

Nec bene mendaci risus componitur ore ; 35
 Nec bene sollicitis ebria verba sonant.
 Quid queror infelix ? turpes discedite curæ.
 Odit Lenæus tristia verba pater.
 Gnosia, Theseæ quondam perjuria linguæ
 Flevisti ignoto sola relicta mari. 40
 Sic cecinit pro te doctus, Minoi, Catullus,
 Ingrati referens impia facta viri.

operosum est animo mæsto gaudium mentiri ; neque recte vultu fallaci jocus affingitur, neque belle vinosa dicta conveniunt anxiiis. Sed quid ego miser conqueror ? Infames absistite sollicitudines ; pater Lenæus odio habet mæstos sermones. O Gnosia, olim delicta sola in littore incognito lamentata es falsa juramenta linguæ Theseæ. Ita pro te, o Minoi, cantavit eruditus Catullus narrans infanda

cessit Muretus, intelligens, hæc cum superioribus ita copulata esse, ut separari nullo modo possint. Statius tamen, ‘Septimam,’ inquit, ‘facio, secutus omnium, quos viderim, veterum librorum fidem.’ Mureto, quamvis non nominato, obtemperavit Scaliger. In Corv. initium est Elegiæ xxiv. Inscripterunt locum alii aliter, e. c. ed. pr. maj. et Rheg. *Conqueritur de Neera* : ed. pr. min. *Conquestio amatoria* : Vicent. *Conqueritur de Neera et tentat depellere curas*, ex lib. 1. 5. 37. *Pro Hei mihi* Par. et Guarn. dant *Si mihi* ; Hamb. *Sic mihi* ; Vincent. Specul. Doctr. *Heu quam difficile est*. Cf. Ovid. Met. 11. 447.—35 *Non bene* idem Vincent. et sic in Voss. 4. Vide Hom. Od. γ. 346. et Heindorf. ad Hor. 11. Sat. 3. 72.—36 *Non bene* hic quoque legit Vincent. *hebrua* ed. pr. maj. Cf. 11. 1. 32.—37 *Unus Stat. loquor* : Beroll. 1. 3. *tristes*.—38 Par. *lenæus* ; Voss. 1. *Lemneus* ; ed. pr. min. *Læncus*.—39 *Gnosia* in nonnullis ; *Gnosia* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Venet. 2. &c.—41 Reg. *Sed cecinit portæ* ; H. Voss. Bauer. Wund. et Bach reposuerunt *Sed* ; Bronkh. malit *Hæc cecinit*. ‘Quidni *Sic* ? nam *sic* revera cecinit Catullus.’ Pro *Minoi* Bern. *minor an*, i. e. *minor ante*, ut plene scriptum in Par. *minorque* cod.

NOTE

37 *Turpes discedite curæ*] Quia homines efficiunt turpes et deformatos.

38 *Lenæus*] Unum est ex nominibus Bacchi, qui ita dicitur a leniendo, quod mentes hominum leniat, ut ait Donatus, qui tamen ab aliis ob hoc criminatur, cum Græca vox non possit Latinam etymologiam pati. Melius autem Diodorus Siculus et Eusebius *Lenæum* dici Bacchum ἀπὸ τοῦ ληνοῦ, id est, a torculari, deducunt.

39 *Gnosia, Theseæ linguæ*] Ariadne ita dicitur a *Gnoso* civitate Cretæ primaria, quæ in Dia seu Naxo Insula relicta est a Theseo: unde versiculo sequenti dicitur: *ignoto sola re-*

licta mari; juxta illud Catulli: ‘Desertam in sola miseram se cernit arena.’

41 *Cecinit pro te doctus, Minoi, Catullus*] Pluribus retulit fabulam Ariadne Catullus noster in Nuptiis Pelei et Thetidos. Doctus autem vocatus est Catullus ab omnibus Antiquis, utpote qui fuit oratione perspicuus et facundus, carmine lascivus et gravis; qui omni carminum genere excelluit, hominumque mores apte novit, et cum opus fuit, ad vivum et graphice depinxit: unde etiam vocatur ab A. Gellio Poëtarum elegantissimus. Martialis: ‘Verona docti syllabas amat Vatis.’

Vos ego nunc moneo: Felix, quicumque dolore

Alium disces posse carere tuo.

Nec vos aut capiant pendentia brachia collo,

45

Aut fallat blanda sordida lingua prece.

Etsi perque suos audax jurabit ocellos,

Junonemque suam, perque suam Venerem:

facinora perfidi illius hominis. Jam vos ego admoneo: Beatus eris, quicumque alicui malo scies posse carere proprio. Ne vos fallant lacerti collo vestro impliciti, neque lingua perjura vos dulcibus verbis decipiat. Quanquam puella mendax juravit per suos etiam oculos, per suam Junonem, et per suam Venerem. Nulla

Lips. Guarn. et Berol. 3. *Minoa* Berol. 2. et Voss. 2. *ignota* Voss. 3.—43 *Vos quoque* Par. pro *nunc* Florent. Statii et Guelf. 2. *sic*: ed. pr. maj. Venet. 2. Rhcg. et Lips. ap. Heyn. *quæcunque*; Voss. 3. *ter quinque*; Brix. *cuiusque*: pro *dolore* cod. Lips. habet *dolorē*, i. e. *dolorem*, quod legitur in duobus Palatt. Hamb. et duobus Voss. *dolores* Bern.—44 Angl. 3. 4. unus Broukh. et Berol. 4. a marg. *discis*; Colb. *discet p. carere suo*; Vincent. Specul. Doctr. vi. 37. *didicit p. carere suo*; nuns Broukh. habet *covere tuum*, quod reposuit H. Voss. Palat. 5. etiam *covere*, sed a manu emendatoris; *covere tuos*, (non *carere toros*, ut citat Broukh.) in cod. Cuj. quod referendum ad lect. *dolores*. Vide ipsum Scal.—45 *Ne vos* Voss. 3. in quod conjectura incidit Heyn. ratus, orationem pendere a verbo *moneo* vs. 43. Sed vide Vossium. *Non vos decipiant* Exc. Scal. quod exhibuit in ed. 1600. Cf. Propert. i. 9. 25. et Ovid. Ep. xv. 55. *decipiant* etiam in Falc. et Exc. Perr. *Nec vox* Guarn. *Nec vos* Reg. cod. Lips. omnes Beroll. Par. alii: *aut capiant* habent idem codd. cum Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Scal. Statianis, et edd. pr. maj. min. Bartol. &c.—46 *Nec capiat b. s. l. prece* in ed. Scal. 1. et sic in suis Exc. et Exc. Perr. *subdola lingua* malebat Heius. applaudentibus Broukh. et Heyn. *fide* habent omnes Beroll. et Guelf. Reg. Par. Corv. cod. Lips. &c. cum omnibus edd. ante Scal. extat tamen *prece* in Vindob.—47 *Et si* in binis Broukh. Venet. 2. Rhcg. et nonnullis aliis: *juravit* emendatio est Donsæ, confirmata postea libro Passer. Vindob. et Guelf. 3. a margine; Par. Colb. Corv. et tres Voss. *jurabit*; cod. Lips. cum ceteris codd. et quicquid est editionum veterum *juravit*. ‘Hic locus vulgo ita construitur, ut in verbis, *Nulla fides inerit*, apodosis sit verborum ab *Etsi* pendentium: *Etsi juravit, Nulla tamen fides inerit*. In qua constructione quicumque lect. assumes, proba erit. Num etiam sententia? Nullo modo. Quis enim sententiam hanc probaverit? *Etsi fallax juravit, Nulla tamen fides inerit* fallaci vel juramento falso. Hoc Tibullo prorsus indignum commentum statim evanescit, ubi majorem *στυγμὴν*, quam omnes adhuc Edd. apposuerunt voci *prece* vs. 46. mutaveris in minorem, ita ut distichon 47. 48. cum priore copuletur et periodum absolvat. Qua interpunctione adhibita, consequens sit, Tibullum scripsisse *juravit*. Et hanc ego interpunctionem adhibuissem, nisi paululum langueret sententia, sic nude posita vs. 49. *Nulla fides inerit*, nec locus de mendo suspectus esset, quod propositum supra ad iii. 4. 8. ubi melius se excipiunt *fallaci... falsa*, quam h. l. *fallat... fallax*. Illic nihil est ambigui in sententia. Hic *fallax* puella miras objicit interpreti difficultates. Quid igitur? Num fortasse Tibullus pro *fallax*

NOTE

43 *Felix, quicumque*] Consonat illud: ‘Felix quem faciunt aliena pericula cautum.’

48 *Junonemque suam, perque suam Venerem*] Significat nullo modo fidendum esse mulieribus, sive jurent per

Nulla fides inerit; perjuria ridet amantum

Jupiter, et ventos irrita ferre jubet.

50

Ergo quid toties fallacis verba puellæ

Conqueror? Ite a me, seria verba, procul.

Quam vellem longas tecum requiescere noctes,

Et tecum longos pervigilare dies!

tamen erit fidelitas ipsius verbis. Jupiter irridet falsi juramenta amantium, eaque imperial ventos auferre tanquam vana. Quorsum igitur tam sæpe conqueror promissa dolose fœminæ? O seriū sermones, oro vos, longe discedite a me. O quam cuperem una tecum, o puella, prolixas dormire per noctes, et pariter tecum longos

scripsit *pellax*? Hæc et alibi confunduntur. (Cf. Heyn. ad Virg. Æn. II. 90. et Bentl. ad Hor. III. Od. 7. 20.) Adhuc hæc erant. Mox perfrustrati mihi oculis codd. Ovidianos in Bibliotheca Berolinensi obtulit se unus, qui Artem Amatoriam complectitur. Hoc libro, pergratum mihi accidit, everti emendationem meam, confirmari suspicionem, loco Tibulli mendum inhaerere. Nam versibus Ovid. I. 633. 634. librarins idem, qui Carmen ipsum descripsit, apposuit contra hæc: TIBULLUS, *Perque suos amas audax jurabit ocellos Junonemque suam, perque suam Venerem. Nulla fides inerit. perjuria ridet amantum Jupp̄r. et ventos irrita ferre jubet.* TIBULLUS, *Ne jurare time veneris p̄juria venti Irrita per terras et freta sum̄a ferent.* Hæc ille: agnoscens simul lect. *summa*, I. 4. 21. et loco, de quo nunc agimus scripturam inferens omnes in se veritatis numeros habentem, *Etsi...audax jurabit.* Hanc in ordinem recipere non dubitavi. *Huschk.* Cf. Propert. I. 15. 25.—48 Broukh. malebat, *per Veneremque suam.* Sed vide supra ad II. 6. 20.—49 Guelf. 1. Augl. 5. a m. sec. cum edd. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Nulla fides Veneri*; Ask. et Berol. I. *Nulla fides meritis*; H. Voss. conj. *Nulla fides fuerit.* Sed cf. Hom. Od. A. 455. Manil. IV. 578. et Hor. I. Epist. 17. 56.—51 Unns Broukh. et Voss. 4. *Ergo ego qui totiens*; Beroll. I. 2. 3. Par. alii, eum edd. pr. &c. *Ergo qui tociens, vel totiens*; cod. Lips. *Ergo q̄ tociens*; Monac. unus Broukh. Venett. 1475. 1487. 1491. 1493. et Ald. 2. *quid*: Scal. retraxerat qui ex Ald. 1. Omnes scripti editique habent *verba, non vota*, quod ex ingenio in textum intulit H. Voss. ne bis idem verbum recurreret. Sed vide Balbum, Carm. LXVIII. 11.—52 Vat. Ursini exhibet *sobria verba*: cod. Lips. Par. omnes Beroll. Guelff. Stat. et Broukh. alii, eum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. *precor*; pro quo Broukh. reposuit *procul* ex Exc. Pocc. Colot. et Vatt. Heins. 1. 2. idem agnoscit Voss. 4. Hæc verba confunduntur etiam supra II. 1. 82.—53 In Guelff. 1. 2. line initium fit Eleg. VIII. *Quam mallem tecum longas* Berol. 4. a marg. *mallem* habent etiam Zwic. 1. ed. pr. maj. et Vicent. *tecum longas* Beroll. 1. 2. 3. Corv. Par. Zwic. omnes Heins. Bronkh. Stat. Heyn. ceteri, eum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Ald. 1. Scal. Broukh. Vulp. H. Voss. et Bach: *longas tecum*, quæ est lectio quatuor codd.

NOTE

Venerem, quæ præest Amoribus, et est Dea amantium, sive per Junonem, quæ præesse dicitur conjugii, et est sponsarum pronuba, ut ait Ovid. Epist. Phyllidis: 'Junonem-

que toris quæ præsidet alma maritis.'

49 *Perjuria ridet amantum*] Sic supra lib. I. 4. 21. 'Nec jurare time: Veneris perjuria venti Irrita per terras, et freta summa ferunt.'

Perfida nec merito nobis, nec amica merenti!

55

Perfida, sed, quamvis perfida, cara tamen.

Naida Bacchus amat; cessas, o lente minister?

Temperet annosum Marcia lympha merum.

Non ego, si fugiat nostræ convivia mensæ

Ignotum cupiens vana puella torum,

60

Solicitus repetam tota suspiria nocte.

I, puer, et liquidum fortius adde merum.

dies pervigilare! o infida, nec juste infensa mihi merenti; infida quidem, at licet infida, attamen es mihi dilecta. Naidem Bacchus diligit: otiaris, iners pincerna? Martii aqua vinum vetus moderetur. Quanquam vana puella refugiat epulas mensæ meæ cubile ambiens incognitum, nunquam tamen ego anxius omnem per noctem singultus iterabo. Tu vero, o famule, largius ingere limpidum vinum.

Ask. Bern. Voss. 5. et Berol. 4. exhibent Ald. 2. Mur. Stat. Basil. 1569. Plant. Gryph. 1573. &c. Propertius, egregius versificator, 'tecum,' 'mecum,' 'secum,' eadem vi præditum, tantum non ubique in hac versus regione collocat. Cf. 1. 3. 43. 1. 8. 33. 1. 14. 9. 11. 1. 13. 11. 15. 5. 11. 15. 37. 1v. 7. 95. Tibull. 1. 2. 71. 111. 3. 23. 1v. 3. 11.—54 Unus Bronkh. *Et tecum multos.*—55 *Perfida, nec merito nobis inimica: merenti Perfida* cod. Lips. Par. Corv. plur. Stat. omnes Beroll. Heins. Broukh. et Heyn. cum ed. pr. min. Bartol. Venett. 1491. 1493. Ald. 1. Mur. Scal. Stat. Plant. Gryph. Broukh. et Vulp. Scaliger construit nobis inimica merenti, ut sit ἀρχαϊκῶς pro 'merentibus:' nec merenti Exc. Pocc. Vindob. unus Stat. Berol. 4. a marg. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Ald. 2. quam lectionem restituit Heyn. et immerito tentavit Burm. 11. unus Bronkh. *querenti;* et pro v. 1. *merenti.*—56 *Perfida sed quamvis tu mihi, cara tamen* Exc. Lips. et Beroll. 2. 3.—57 Par. ed. pr. maj. et Vicent. *Naiada;* cod. Lips. *Nayada;* 'Venetæ et Ald. pr. læte;' inquit Heyn. hoc falsum; Venett. 1487. 1491. 1493. habent *læte*, i. e. *lente* (quod exhibent ed. pr. maj. Bartol. aliæ,) et Ald. pr. *lactæ;* sed ed. pr. min. habet *læte;* Gryph. 1573. in ordine, *cessas o lente minister,* et in marg. *quid cessas lente.*—58 Cod. Lips. Bronkh. 1. Angl. 1. 5. Bern. ed. pr. min. et Bartol. *Temperat:* Witt. 1. 2. et Beroll. 1. 2. 3. 4. *Marcia;* in vulgg. *Martia;* cod. Lips. *bracia lympha.*—59 *Num* in Reg. *Nonne ego* ed. Rom. *Numme ego* conj. Heyn. *Non te si nostræ fugiant* unus Stat. et Berol. 2. *Non te si fugiet nostræ* Par. *Non te si nostræ capiant* alter Stat. *Non ego si nostræ fugiat* Vat. ap. eundem, cum uno Bronkh. et ed. pr. min. *fugiet nostræ* Berol. 4. Corv. et unus Broukh. *nostræ fugit* Angl. 1. et Reg. Vulgata est in ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Ald.—62 Par. *Tu puer es, addita*

NOTÆ

57 *Naida Bacchus amat*] Lympham seu aquam; Nais enim Nympha est aquatica, quæ hic sumitur pro aqua; Baccho autem seu vino aquam immiscere utile est et honestum. Contrarium tamen vult Catullus, cum dicit Carn. xxvii. 5. 'At vos, quo lubet, hinc abite, lymphæ, Vini perniciēs, et ad severos Migrate: hic merus est Thyonianns.'

58 *Marcia [Martia] lympha*] Aqua Tiberina seu Romana, ita dicta a Marte armorum Deo, qui dicitur juxta Tiberim Rheam Sylviam compressisse. Potest etiam intelligi per Martiam lympham rivulus ille ductilis, quem refert Plinius jubente Senatu a Q. Martio in urbem inductum fuisse, quique ab auctore suo nomen habuit.

Jamdudum Syrio madefactus tempora nardo
 Debueram sertis implicuisse comas.

Jampridem caput perfusus nardo Syrio capillos corollis inseruisse debueram.

nota ab eadem manu: 'alii et.' Sic hunc versum exhibent omnes codd. exceptis Vind. Monac. et Voss. 5. in quibus est quod Scal. intulit, *Tu puer i*, ex libro Cuj. qui tamen habuisse videtur *Tu puer et*, cum addat Scal. 'Nam ut supra dixi (ad vs. 6.) scribebant ei pro i.' Nulla Editio vetus non habet *Tu puer et*; Mur. malebat, *Tu puer huc*; Heins. *Huc, puer, huc*; Heyn. *I, puer, i*; Stat. *Tu, puer, i*, oblitus lect. quam simpliciter posuerat ad i. 2. 1. *I, puer, et liquidum, &c.* 'Hanc ego lectionem occupavi supra ad vs. 6. adductus argumentis, etiam sine exemplo rem demonstrantibus. Exempla tamen in promptu sunt. Propert. III. 23. Hor. I. Sat. 10. 92. Pers. v. 126. Juvenal. XII. 57. Martial. XXIII. 6. Nunc audiamus virum doctum ad oram Rheg. hæc notantem, '*Tu puer et.*'] Vulgo *huc*: et sic VI. Pall. (sex Palatini) Comelianusque. Conjectat Statius, *Tu puer, i liquidum*. Quod non displicet Gebhardo. Lego, *Huc puer et liquido, &c.* h. e. aqua infuso.' Quod ita intellico, fortius adde merum vino, cui aqua jam infusa est. Hoc nemini placebit.' Husehke.—63 *Syrio* Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 4. edd. pr. maj. Min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. &c. *thyno* cod. Lips. *tyria* Par. Dat. et Berol. 3. *tyrio* Berol. 1. *Syrio* Bronkh. edidit ex Exc. Lips. Vat. Heins. 1. et quibusdam Stat. quod confirmant Ask. Vindob. et Voss. 5. *Syria* H. Voss. tanquam nobilium, favente Guy. et Heins., recepit e vestigiis Goth. qui *Tyria* affert. '*Syria* leg. nam ubique apud poetas in fem. genere profertur: Hor. pluribus in locis.' *Synclit.* Quod Heynius scribit, 'Ad finem hujus Elegiæ libri multi, in his Guef. 1. 4. et ant. edd. attexerunt distichon, *Ne tibi sin mea lux, &c.* quod infra legitur IV. 12. 1.' hoc igitur an ita se habeat in Guef. 1. 4. ignoro. Ceteri libri scripti editique ante Muretum, non nnum illud exhibent distichon, sed Carmen, quod laudat ille, totum. Nec tamen scripti omnes; nam V. D. ad oram Vicent. testatur, 'Hi versus non leguntur h. l. in vetustis codd. et videntur de inferiore epigrammate inculcati fuisse in hujus Elegiæ finem pro errore librariorum.' Hoc plene confirmant Voss. 4. et Monac. in quibus versus illi h. l. non leguntur. In quatuor Beroll. Par. et ed. pr. maj. totum Carmen annexum legitur.

NOTÆ

63 *Syrio madefactus tempora nardo*] Odores et unguenta Romanis discumbentibus in conviviis famuli ministrabant, quibus caput liniebant, corollasque etiam nectebant, quibus frontem vincere et redimere consueverant convivantes, ut ebrietatem impedirent. Horat. I. Od. 5. 1. 'Quis multa gracilis te puer in rosa Perfusum liquidis urget odoribus.'

Idem II. Od. 7. 6. 'Cum quo morantem sæpe diem mero Fregi coronatus nitentes Malobathro Syrio capillos.' Lucret. lib. IV. 'Eximia veste et victu convivia, ludi, Pocula crebra, unguenta, coronæ, sarta parantur.' Ovid. Met. IX. Fab. 3. 'quam si conviva jaceret Inter plena meri redimitus pocula sertis.'

ALBII TIBULLI

LIBER QUARTUS.

CARMEN I.

TE, Messala, canam. Quanquam me cognita virtus

O Messala, te celebrabo: etsi me tua virtus omnibus spectata deterret, ne

//////////

‘Pauci admodum codd. librum Tibulli quartum, interposito aliquo titulo, separant a tertio, in quibus sunt duo Guelf. et Lips. qui hanc inscriptionem habet, *Albii Tibulli liber tertius explicit: incipit Quartus laus in Messalam*. De Par. notavit eruditissimus Bardili: Elegiæ Lygdami cum Epistolis Tibulli cohærent, unumque in cod. librum conficiunt, interposito inter utrasque Carmine ad Messalam. Idem dissidium est inter libros editos. Nam ed. pr. min. et Venett. cum Comment. Cyll. quartum librum tertio continuum exhibent (hæc sine titulo, illa cum titulo *Ad Messalam*, plane ut in Bartol.) ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. alterum librum ab altero his verbis discernunt, *De laudibus Messalæ Liber IIII*. Rheg. ascripsit V. D. ‘Vita vetus saltim tres Tibulli libros agnoscit: et videntur tertio adjicienda, quæ nunc quartum stipant. Neque vero omnia sunt Tibulli.’ Quæ pertinent ad Vitam Tibulli, huic Ed. præfixam. Ibi enim inter alia hæc leguntur: ‘Epistolas familiares ad amicos complures et delectabiles metro et prosa dedit. Libros autem tres amatoria de re suam ad Deliam Elegiaco metro scripsit. Plura non scripsisse Tibullus memoratur.’ Ubi notabilis ‘Epistolas familiares ad Amicos’; cujus generis unam et alteram legimus libro tertio, nullam quarto. Quanquam Carmen primum in Witt. 1. inscribitur, *Epistola in laudes Messalæ Corvini heroico carmine*. Vide infra ad initium Carm. II. De hoc Carmine Vulpium iudicium meum facio: ‘Fortasse Albius noster, vix pueritiam egressus, hoc poemata composuit, viribus adhuc infirmis, ut ait ipse de se. Latina tamen omnia sunt in hujusmodi rudimento, (si rudimentum est) ac purissimæ quidem Latinitatis, quæ manifesto clamet Augustæum (Augusteum vel potius Augustum) illud ævum.’ Sed Carmen misere et corruptum est et vero etiam interpolatum, præsertim circiter finem, ubi versus leguntur (197-203.) Tibullo prorsus indigni.’ *Huschke*. *Laus Messalæ* inscribitur in

NOTÆ

1 Te, Messala] Ad Messalam Panegyricum cum quibusdam Elegidiis, quorum plura vocari potius Epigrammata convenit, Tibulli quartus et

Terret, ut infirmæ valeant subsistere vires :

tenuis ingenii mei facultas tantum opus sustinere non possit. Attamen aggrediar :

Bronkh. 1. *Laudes Messalæ* in Bronkh. 2. 3. *De laudibus Messalæ* Dat. *Messalæ panegyricus* Exc. Perr. et Cuj. Hoc Carmen non comparet in Berol. 4. —1 Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Colb. Angl. 1. 3. 4. 5. Par. Beroll. 1. 2. 3. et cod. Lips. cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhæg. &c. *mea*; tres, nempe Vatt. Heins. 1. 2. Colot. et unus Stat. *tua*; Monac. Vindob. et Voss. 5. *me*, quod e suo libro reposuit Scal. *vidua virtus* Angl. 3. 4. 5. et Hamb.—2 Scal. e Cuj. intulerat *nequeant*, quod exhibent etiam Colb. Scal. rec. et marg. Gryph. 1573. ap. Huschk. *valeant* cod. Lips. Par. omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Angl. Guelff. Zwice. et H. Voss. Corv. Reg. Beroll. 1. 2. 3. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhæg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Gryph. Mur. et Stat. quod Heynio jam probatum Wund. Voss. Lips. 1812. Bauer. et Bach

NOTE

ultimus liber complectitur. Messalæ porro tanquam Mæcenati patronoque suo individuum comitem semper adhæsisse se testatur Tibullus ipse 1. 3. 55. ‘Hic jacet immiti consumtus morte Tibullus, Messalam terra dum sequiturque mari.’ Non est porro facile dicere, an iste Messala fuerit Corvinus Messala Orator, de quo Plin. lib. VII. cap. 24. et lib. XXXV. cap. 2. et quem dicit nominis sui fuisse oblitum. Sed quisquis ille fuerit, idem sane est ipse, cui Virgilius Cirin suam inscripsit. Cujus Horatius sæpius memiuit, maxime vero 1. Sat. 6. 41. ‘Hoc tibi Paulus Et Messala videris?’ Sat. 10. 84. ‘Te dicere possum, Pollio, te, Messala, tuo cum fratre.’ Vocabatur M. Valerius Messala Corvinus. Consul fuit cum Augusto, ut refert Dio. lib. L. et ipso Consule, Actiaca pugnata est, Augustumque secutus est in Orientem. De hoc ita Velleius Paterculus lib. II. ‘Messala, fulgentissimus juvenis, proximus in illis castris Bruti Cassiique auctoritati, cum essent, qui eum ducem poscerent, servari beneficio Cæsaris maluit, quam dubiam spem armorum tentare amplius. Nec aut Cæsari quicquam, ex victoriis suis fuit lætius quam servasse Corvinum; aut majus exemplum hominis

grati ac pii, quam Corvinus in Cæsarem fuit.’

Canam] Idem ipse Tibullus 1. 8. 13. ‘At te, Cydne, canam.’ Virgil. Georg. II. sic exorsus est: ‘Hactenus arvorum cultus et sidera cæli; Nunc te, Bacche, canam.’ Idem ipse Virgil. Æn. 1. ‘Arma virumque cano.’ Ad quæ ultima vocabula sic Servius: ‘Polysemus sermo est: hoc est, multiplicis significationis: tria enim significat. Aliquando laudo; ut, Regemque canebant: aliquando divino, ut, Ipsa canas, oro: aliquando canto, ut in hoc loco.’ ‘Canere’ autem seu ‘cantare,’ convenit avibus, Poëtis, et modulatoribus.

Cognita virtus] Probitas, scientia rei militaris, eloquentia, præclare gesta tum pace tum bello, et nobilitas Messalæ omnibus perspecta deterrent Poëtam nostrum; cum turpe nimirum sit onus suscipere, quod perferre non possis. Propert. III. 8. 5. ‘Turpe est quod nequeas humeris committere pondus; Et pressum inflexo mox dare terga genu.’

2 *Ut valeant subsistere vires*] Horatii præceptum est in opere ad Pisones de Arte poëtica: ‘Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam Viribus, et versate diu, quid ferre recusent, Quid valeant humeri.’

Incipiam tamen. At meritas si carmina laudes
 Deficiant, tantis humilis si conditor actis,
 Nec tua, te præter, chartis intexere quisquam
 Facta queat, dictis ut non majora supersint:
 Est nobis voluisse satis. Nec munera parva

5

et quamvis versus mei debitis tibi præconiis desint, ero saltem Poëta tam magnis factis impar; neque enim alius quam tu ipse literis mandare tua præclare gesta possit, quin plura et graviora, quam quæ dicta sunt, restent dicenda. Sufficit

~~~~~

revocarunt.—3 *Incipiam tamen a meritis* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Scal. rec. et vett. Angll. 1. 3. 4. 5. Beroll. 1. 2. 3. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. &c. at ed. pr. min. cum paucis post verbum *meritis* colon ponit: *Ac meritas* Exc. Pocc. Vatt. Heins. 1. 2. Colot. Cuj. et Gueff. 2. a marg. et sic Mur. Dous. Passer. Cant. et Bach: *At meritas* Exc. Perr. quod primus indixit Scal. *carmine* Witt. 2. Dat. Beroll. 1. 2. 3. et Ask. *laudis* Angl. 1.—4 *Deficiant humiles tantis* Rheg. *Deficiant humilis tantis* Beroll. 1. 2. 3. &c. cum ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. *tantique humilis* Broukh. conjecturam recepit H. Voss. *tantis humilis* Par. *sim conditor* H. Voss. improbante Huschk.—5 *Nec tua, præter te* Witt. 1. Broukh. 1. unus Stat. Dat. Scal. rec. Angll. 1. 3. 4. 5. cod. Lips. Par. Beroll. 1. 3. et ed. pr. min. quam structuram denuo intulerunt Broukh. Vulp. et Heyn. *te præter* testantur ceteri omnes Stat. Broukh. 2. 3. Witt. 2. Colb. Gueff. 1. 3. 4. Berol. 2. Zvice. 1. 2. et duo H. Voss. et sic ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. ap. Heyn. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. H. Voss. Bauer. Wund. et Bach. Cf. i. 6. 57. 65. i. 7. 25. ii. 6. 35. et iv. 13. 3.—6 *Facta queant*, Rom. *Facta velit* Cyll. in Comment.—7 *Unus* Stat. et Scal. rec. *nec carmina*; Broukh. revocavit lect. nostram ex Witt. 1. 2. suis 1. 2. 3. omnibus Stat. et Colb.; eandem testantur cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. 3. edd. pr. maj. min. Venett. &c. *ne munera* in

NOTÆ

3 *Laudes Deficiant*] Versus pares non sint laudibus, quas mereris. Recte jungitur quartus casus verbo, 'Deficere.' Virgil. Georg. iv. 'At si quem proles subito defecerit omnis.' Cic. Orat. iii. in Catilin. 'Res nos jam pridem, fides deficere nuper cœpit.'

4 *Humilis si* [*sim*] *conditor actis*] Hic vocabulum illud, *sim*, non tam optantis est, pro, 'utinam sim,' quam promittentis aut sperantis, pro 'ero.' *Conditor* autem idem est ac 'compositor,' 'scriptor' et 'auctor.' Condere enim est scribere et componere. Virgil. Ecl. vi. 'qui dicere laudes, Vare, tuas cupient, et tristia condere bella.' Ovid. Trist. v. 1. 'Simque ar-

gumenti conditor ipse mei.'

5 *Chartis intexere*] Scriptis inse-rere, mandare. Virgilius in Ciri ad eundem Messalam: 'Naturæ rerum magnis intexere chartis.' Charta porro Latine generis est feminini; Græce vero modo masculini ὁ χάρτης, modo neutrius, τὸ χάρτιον. De chartarum autem inventione, generibus, et usu vide Plin. lib. xiii. cap. 11.

6 *Facta queat*] Eloquentiam Messalæ impense laudat, cui nullus se parem præstare posset.

7 *Est nobis voluisse satis*] Conatus et voluntas instar facti est, et pro facto habetur. Eadem sententia iisdem omnino verbis concepta usus est Propert. ii. 10. 'Quod si defi-

Respueris. Etiam Phœbo gratissima dona
Cres tulit; et cunctis Baccho jucundior hospes
Icarus; ut puro testantur sidera cœlo,

10

mihî tentasse. Neque tu exigua dona rejeceris. Cretensis quoque ille Phœbo acceptissima munera obtulit. Icarusque hospes Baccho ceteris omnibus gratior fuit,

nonnullis ap. Heyn.—8 *Despueris* unus Stat.—9 *Tetulit* ed. pr. min. *Detulit* Ask. a marg. Goth. Berol. 1. a marg. et Bartol. *Detulit in cunctis* unus Stat. *Res tulit* duo ejusdem. *Ros tulit* Berol. 2. *Tres tulit* duo alii Stat. et unus Palat. *Tros tulit* tres Palat. *Cras tulit* unus Palat. *Transtulit* unus Palat. *Cres tulit* Beroll. 1. 3. Par. cod. Lips. ed. pr. maj. &c. totus versus abest a Vat. Ursini: *jocundior* Witt. 1. 2. Broukh. 1. edd. pr. maj. min. et Venet. 2.—10 *Icarus et* Broukh. 1. 2. Dat. Angl. 4. et Beroll. 1. 3. *primo pro puro* Guelf.

NOTE

ciant vires, audacia certe Laus erit:
iu magnis est voluisse satis.

Munera parva] Grammatici putant hic a Tibullo confirmari, quod Donatus in Eunuchum Terentii asserit, 'donum' nempe esse proprie Deorum, 'munus' esse hominum. Quod etiam confirmatur ab Isidoro Orig. lib. vi. 'Munus homini datur, donum Deo.' Sæpius tamen apud Auctores 'munus' et 'donum' idem sunt. Propert. II. 28. munera Diis etiam tribuit: 'Munera Dianæ debita reddere choro.' Virgil. Ecl. III. 62. 'Phœbo sua semper apud me Munera sunt, lauri et suave rubens hyacinthus.' Idem Virgil. ibid. 68. 'Parta meæ Veneri sunt munera.' Idem Æn. II. 'Timeo Danaos et dona ferentes.' Catullus noster in Epithalamio Thetidis et Pelei: 'Non ingrata tamen frustra munuscula Divis Promittens.'

9 *Cres tulit*] Historia vel potius fabula prorsus ignota. Alii Dædalum intelligi putant, qui cum ex Creta aufugisset, Cumis remigium alarum Apollini consecravit, juxta illud Virgil. Æn. VI. 'Redditus his primum terris tibi, Phœbe, sacravit Remigium alarum.' Verum in sua sententia nutant, quia Dædalus, non Cres, seu Cretensis, sed Atheniensis erat. Sed postquam solum vertisset exilii

causa, timens judicium Areopagitarum, cum diu multumque in Creta habitasset, habitus et existimatus est Cretensis. Nonnulli vero istud de Minoë justissimo Cretensium rege interpretantur: quo vero fundamento nitantur, me fugit. Alii de Epiménide Cretensi intelligunt, quem Phœbo acceptissimum fuisse confirmant, quod Pythia consulentibus Atheniensibus de remedio pestis, qua laborabant, respondit accersendum esse Epiménidem. Alii volunt Jovem significari, qui nutritus est in Creta, et qui, ut scribit Diodorus, cum gigantes urgeret in Creta, maxime vero Milyum Soli et Cœlo aute pugnam mac-tavit, quo sacrificio certum habitum est indicium Jovem fore victorem.

10 *Icarus*] Laconum regis Dædali filius, et Erigones pater, qui cum sua in Bacchum fide, utpote quem hospitio liberalissime exceperat, usum vini meruisset, ejusque conficiendi, vitisque colendæ rationem ab eodem fuisset edoctus, totam illam artem pastoribus communicavit, qui vino obruti, sibique venenum Icarum præbuisse opinantes, ipsum interemerunt. Erigone vero Icarum filia, cum indicio Meræ canis necem patris cognovisset, ejusque cadaver ad arborem quandam defossum invenisset, sus-

Erigoneque Canisque, neget ne longior ætas.
 Quin etiam Alcides, Deus ascensurus Olympum,
 Læta Molorcheis posuit vestigia tectis.

quemadmodum Erigone et Canis astra, sereno cælo, testes sunt, ne diuturnior annorum series id possit inficiari. Præterea Divus Alcides cælum aditurus hilares

2.—11 Erigonemque canemque neget jam quidam Palatt. Erigonemque canisque neget jam Bronkh. 1. Erigoneque canisque neget jam Bronkh. 2. ne abest a Par. jam habent Berol. 2. cod. Lips. ed. pr. maj. Bartol. Vicent. negat nam longior atas marg. Rheg. ap. Huschk. canisque ne longior atas Berol. 3.—13 Ed. Lips. ap. Heyn. tectis, quod repositur Mur. et confirmant Voss. 4. Vindob. et Monac. terris in cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. 3. Scal. rec. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Angll. 3. 4. 5. edd. pr. maj. nin. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett.

NOTE

pendio vitam finivit. Deorum autem commiseratione et Bacchi favore inter Astra relatus est Icarus, dictusque Bootes, et Arctophylax; Erigone etiam inter Sidera collocata est, et Virgo seu Justitia nuncupata; Canis denique in Sidus sui nominis mutatus est, et Sirius etiam, et Procyon, seu Græce Προκύων dictus. Vide Hyginum lib. 11. Fabula 130. in Arctophylactem.

11 Erigoneque Canisque] Erigone, ut Annotatione superiori diximus, filia fuit Icari, ejusque Canis nomine Mera, qui ambo inter astra collocati sunt.

12 Alcides ascensurus Olympum] Alcides dictus est Hercules ab avo suo Alcæ Amphitryonis patre; vel, ut alii malunt, ἀπὸ τῆς ἀλκῆς a virtute et robore, qui propter præclare gesta in sedes lucidas, seu in cælum per virtutum viam difficillimam inter cælestes tandem receptus est. Olympus Veteres cælum dixerunt, et utrumque promiscue passim sumitur apud Poëtas, pro cælo. Olympus autem mons est altissimus, Macedoniam inter et Thessaliam, cujus vertex cælum attingere dicitur: unde pro cælo sumitur. Est et alius ejusdem nominis mons in Galatia, alius in Mysia, ad cujus radices Prusam

urbem Annibal condidit. Alius denique in Æthiopia ad Mare Rubrum, non procul ab oppido Heliopoli, qui oriente Sole ad horam usque diei quintam flammam emittere dicitur.

13 Molorcheis posuit vestigia tectis] Molorchus pauper pastor fuit Cleonæus non procul a sylvâ Nemæa inhabitans, cujus hospitio usus est Hercules, cum ad Leonem Nemæum interficiendum proficisceretur. Apud quem cum divertisset Hercules, ab eo didicit, quomodo Leo ille Nemæus coiret in ferrum, et regionem circumjectam latissime vastaret, filiumque ejus devoravisset. Cum autem Molorchus, licet tenuis censu, victumque sibi manibus suis quærens, hostiam immolare pararet, jussit Hercules, ut sacrificium hostiamque ad diem trigesimum reservaret, ut ipse eam, si victor rediret, immolaret Jovi servatori; si vero a Leone devoraretur, et interiret, eas sibi ferret inferias. Hercules autem post interfectum Leonem rediit lætus ad Molorchum, sibi jam inferias parantem, illamque hostiam Jovi immolavit, ut refert Apollodorus lib. 11. Molorchus autem in honorem Herculis ob immanem bellam interentam ludos, seu sacra solennia, instituit, Nemæa a sylvâ, et Molorchea ab auctore dicta.

Parvaque cœlestes placavit mica; nec illis
Semper inaurato taurus cadit hostia cornu. 15
Hic quoque sit gratus parvus labor, ut tibi possim
Inde alios aliosque memor componere versus.
Alter dicat opus magni mirabile mundi:
Qualis in immenso desederit aëre tellus:
Qualis et in curvum pontus confluerit orbem; 20

intulit pedes in casum Molorchæam. Sæpe etiam exigua mica pacificavit Cœlites, neque [ipsis] perpetuo cornu deaurato bos victima mactatur. Istud etiam exiguum opus acceptum tibi sit, quo gratus valeam ex hoc in tuas laudes alia subinde nova carmina condere. Alius cunat stupendam vasti mundi molem; quomodo terra depressa sit sub infinito æthere; quomodo mare concurrerit in rotundam figuram; et

1487. 1491. 1493. 1500. et Aldd. *cerris* vel *geris* faciebat Scal.—14 Berol. 2. *calestis*: lectionem *placavit* restituit Broukh. ex Colot. et edd. Rom. Brix. et Venet. 1487. quod testantur etiam Reg. Guelf. 4. ed. pr. maj. et Venet. 2. et receperunt Voss, Lips. 1812. Wund. et Bach, probantibus Heins. et Eichst. *pacavit* Berol. 1. *peccavit* Berol. 3. *pacavit* exhibent omnes alii codd. cum ed. pr. min. Bartol. Vicent. Rheg. Aldd. et vulgg. *pavit mica sæpe* Venett. 1491. 1493. 1500. 1520. Heyn. conj. *Parvaque calestes pacavit.*—15 Ed. pr. maj. *in aurato.*—16 *Hic quoque si* Witt. 1. 2.—17 Berol. 3. Dat. et Lips. (sicut videtur) *Inde aliosque*; hic etiam secundo loco *animosque*. ‘Hi duo versus, (16. 17.) tam jejuni sunt, ut vix videantur a vetere poëta proficisci potuisse.’ Heyn.—18 *Alter dicat* Witt. 1. 2. Laud. libri Passer. duo Stat. quatuor Palatt. Cuj. Angll. 1. 2. 5. Berol. 1. a marg. Guelf. 1. 4. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. ap. Heyn. &c. *dicat* Vat. Ursini; *dicat* Broukh. 1. 2. 3. unus Palat. Par. et Rom. *ditat* vel *dicat* cod. Lips. *Alter opus dicat* Exc. Pocc. Perr. Vatt. Heins. 1. 2. et Falc. *memorable* Rom. et Comment. Cyll. *mondi* ed. pr. maj. Vicent. et Rheg.—19 *Qualis in immensum desederit aëra* Cuj. quod reposuerat Scal. *in immenso desederit aëre* Witt. 2. Colb. Exc. Pocc. et Perr. Corv. Reg. Angll. 3. 4. Guelf. 2. Voss. 1. 4. et Ask. et sic edidit Muretus: *in immenso descenderit aëre* Berol. 1. 2. 3. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. unus Stat. quatuor Palatt. Vat. Heins. 2. Angl. 5. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *in immensum descenderit aëra* Par. et ed. pr. min. *in immensum descenderit aëre* ed. pr. maj. *descidit in aëre* unus Palat.—20 *Qualis et hinc* ed. pr. min. *Qualis ut in* cod. Lips. *de-*

NOTÆ

14 *Placavit mica*] Tenue thuris vel salis granum pacem et veniam impetravit, mites et propitios effecit Deos, quod etiam testatur Ovid. Fast. i. ‘Ante, Deos homini quod conciliare soleret, Far erat, et puri lucida mica salis.’ Idem Trist. III. 13. ‘Micaque solenni thuris in igne sonet.’

15 *Inaurato hostia cornu*] Mos erat sollemnis apud Antiquos, ut victimarum mactandarum cornua inaurarentur. Juvenal. Sat. VI. ‘Et auratam Junoni cæde juvencam.’

18 *Mundi*] Hic appellatur mundus,

cælum, aër, mare, et terra, quod Cicero vocavit universum seu universitatem.

19 *Descenderit aëre tellus*] Terra ad centrum undequaque condensata, et compacta sit, Cic. Tusc. Quæst. I. et V. et Nat. Deor. II. ‘Terra crassissima mundi regio, medium mundi locum tenet, qui est infinitus in rotundo.’ Ovid. Met. I. ‘Densior his tellus, elementaque grandia traxit, Et pressa est gravitate sui.’

20 *Confluerit orbem*] Universam quippe telluris molem mare circum-

Ut vagus, e terris qua surgere nititur, aër,
 Huic et contextus passim fluat igneus aether,
 Pendentique super claudantur ut omnia cœlo.
 At, quodcumque meæ poterunt audere Camœnæ,
 Seu tibi par poterunt, seu quod spes abnuit ultro, 25

quomodo aër huc illuc volitans e terra in sublime tendere conetur, ipsique flammæ aether connexus undique misceatur; quomodo denique univèrsu cœlo desuper imminente contineantur. Sed quicquid meæ Camœnæ valebunt, sive valebunt dicere aliquid dignum laudibus, sive, quod spes negat, aliquid amplius, seu aliquid minus,

fluxerit Witt. 1. 2. *Laud.* Dat. Beroll. 1. 3. Angl. 2. 3. 4. Reg. quatuor H. Voss. et ed. Bartol. *deflexerit* in Comment. Cyll. *confluxerit* Angl. 1. et Rom. *confluxerit* Venett. 1491. 1493. *desederis* in Cuj. monente Heinsio ad Ald. 2. *confluxerit* Par. cum aliis, et edd. pr. maj. min. Venet. 1520. et Aldd. Heyn. conj. *refluxerit*, ut 'refluum mare' dicitur.—21. 22 Edd. vett. ut princeps omnium ita hos versus exhibent: *Et vagus e terris qua surgere nititur aër, Huic et contextus passim fluat ignibus aether.* Ab initio omnes etiam libri scripti habent *Et*: mox alii ut Beroll. 1. 3. Par. &c. *Huic et*, alii ut Berol. 2. Bronkh. 2. 3. &c. *Hinc et*: Exc. Perr. et Colot. *Huic ut*; quam lect. Heynius in contextum intulit, conjungens vs. 21. 'quod nullo modo fieri potest, cum vs. 20. Wunderl. interpungit ita, *Et, vagus...aër, Huic ut, &c.* improbante Huschk. 'Forte,' inquit Heins. '*Ut vagus*; et mox *Huic circumtextus*: vel, *Et vagus*; et deinde, *Huic ut contextus*: et sic Ms. Schefferi.' Unde vera interpungendi ratio per se emergit, *Ut vagus, e terris...nititur, aër, Huic et...aether, Pendentique, &c.* Cf. Val. Flac. 1. 277. *vagus terris* Berol. 3. et Rheg. omnes alii libri scripti, editi etiam ante Broukh. habent *e terris*: V. D. ad marg. Rheg. ap. Huschk. conj. *a terris*, quod ex Barthii etiam emend. reposuerat Broukh. *contextis* Vat. Heins. 1. et Colot. *supra fluat* Berol. 2. *ignibus* Vat. Heins. 1. Colot. Scal. rec. Guarn. et Guelff. 1. 3. 4.—24 *Et* Beroll. 1. 2. 3. Corv. Reg. Guelff. unus Stat. Witt. 1. 2. unus Broukh. Colb. Angl. 1. 2. 3. 5. Scal. rec. Dat. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. *At* Par. et Ask. cum Bartol. Aldd. &c. *audire* Venet. 2. et Rheg.—25 Angl. 1. Exc. Pocc. Ask. Bern. Vat. Heins. 2.

NOTÆ

plectitur. Unde Catullus: 'Oceanusque mari totum qui amplectitur orbem.'

22 *Fluat igneus aether*] Quatuor elementa tetigit, quibus tota mundi machina consistit, quorum ignis est levissimus et liquidissimus. Cic. Nat. Deor. 1. 'Æther nominatur ardor ultimus, et undique circumfusus, et extremus, omnia cingens et circumplexus.' Lucretius dixit: 'flammanitia mœnia mundi.'

23 *Claudantur omnia cœlo*] Non solum a cavitate, quæ Græce κωδλος, sed a celando etiam, id est, tegendo,

dictum est cœlum; ad quod allusit Lucanus cum dixit: 'Cœlo tegitur qui non habet urnam.' Ovid. Met. 1. 'Ante mare, et terras, et quod tegit omnia cœlum.'

24 *Camœnæ*] Musæ a cantus amœnitate, ut quidam volunt, ita dictæ. Varro de L. L. lib. vi. auctor est ab Antiquis 'Carmœnas' et 'Casmœnas' dictas fuisse, et inde extrito r, vel s, 'Camœnæ,' et 'carmina,' facta fuisse vocabula. Festus: 'Camœnæ, Musæ a carminibus dictæ, vel quod canant Antiquorum laudes, vel quod sint castæ mentis præsides.'

Sive minus, certeque cauent minus, omne vovemus
 Hoc tibi; nec tanto careat mihi carmine charta.
 Nam, quanquam antiquæ gentis superant tibi laudes:
 Non tua majorum contenta est gloria fama,
 Nec quæris, quid quaque index sub imagine dicat; 30
 Sed generis priscos contendis vincere honores,

et profecto dicent minus, illud totum quantumque est tibi dicamus, ne libellus meus tum præclaro nomine prioretur. Quamvis enim inclytæ tuæ familiæ præconia tibi satis superque sint; tuæ tamen gloriæ non sufficit majorum nobilitas, neque curas quid subter quævis effigie titulus loquatur. At potius gentis tuæ antiquam gloriam enteris superare, majus ornamentum nepotibus tuis futurus, quam tibi

Berol. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *sed quid* Beroll. 1. 3. et Dat. *seu quod* Par. Berol. 2. a m. sec. Guelf. 1. et ed. pr. min. *ultra* Beroll. 1. 2. 3. Angl. 2. 3. 4. 5. alii; *seu quod spes annuat ultra* Rom. et Venet. 1500. *seu quod spes annuat ultra* Venet. 1520. *annuit* Guelf. 4. et Vicent. *ultra* etiam habent Colb. quatuor Palatt. Angl. 1. et Guelf. 1. *Sive tibi par poterunt, si quos spes abnuat ultra* in cod. Lips. 'Incerta omnis est hujus loci lectio: nec vulgatam excipio. Perr. nisi fallor, versui ascripsit PON. i. e. Pontanus, designans, credo, aliquam hujus viri in his verbis concinnandis interpolationem. Quæ qualis sit, ignoro.' *Huschk.*—26 Angl. 5. Zwic. 1. Vindob. Monac. tres Voss. Guelf. 1. 3. 4. Par. Witt. 1. Broukh. 1. Palatt. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Bartol. Vicent. Rom. Venet. 1491. 1493. et Aldd. *movemus*; unus Broukh. et ed. pr. min. *novemus*, i. e. *vovemus*, quod testantur omnes Stat. et Heins. cum Reg. Guelf. 2. Corv. Cuj. Venet. 2. Rheg. et Lips. *movemur* unus Palat.—27 *Hoc nec tanto* cod. Lips. *ne tanto* Guelf. 1. 3. 4. Witt. 1. 2. duo Palatt. Angl. 2. Beroll. 1. 3. ed. pr. min. et Bartol. *tibi carmine* Guelf. 2. et Venet. 1487. 1491. 1493. *mihî carmine* Beroll. 1. 2. novem ap. Stat. totidem ap. H. Voss. duo Zwicc. Guelf. 2. 3. omnes Palatt. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Cuj. Colot. Dat. omnes Angl. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venet. 1487. 1491. 1493. Scal. Broukh. Vulp. &c. *pondere* Ask. in marg. unus Stat. Goth. et Berol. 1. a marg. quod reposuit H. Voss. et sic Bach: *carmina* Berol. 3. *nomine* in Reg. et Bartol. an. 1472. unde arripuit Ald. in prima, eumque secuti sunt recentiores: *meta pro charta* cod. Bern.—28 Reg. *superant gentis*; Ald. 2. *superent*.—30 Par. Beroll. 1. 2. 3. ed. pr. maj. Rheg. et Aldd. *quid qua judex*; cod. Lips. tres ap. Stat. et Rom. *quidquam judex*; Vicent. et Venet. 1475. 1487. 1491. 1493. &c. *quæquam judex*; ed. pr. min. et Bartol. *quid nam judex*: nostram lect. restituit Scal. e Cuj. 'Pulcherrimam hanc Scaligeri emend. pulchre stabilivit Lipsius Lib. 1. Elcet. c. 29.' *Broukh.* 'Non desunt tamen boni libri, vulgatam experientes, quam etiam Perr. Aldinæ ascripsit.' *Huschk.* *dixit* Lips.—31 Duo codd. ap.

NOTÆ

28 *Antiquæ gentis*] Antiqua gens Valeria a Valerio Voleso, seu Voluso, qui Romam e Sabinis cum Tatio venit. Ex hac antem gente erat orinndus Messala Corvinus, sicut et plures aliæ Romanæ familiæ, ut Maximi, Publicolæ, Catuli, Flacci, Barbati, &c.

30 *Index sub imagine*] In hoc loco

index nihil aliud est, quam titulus imaginum, seu elogium virorum, quos illæ referebant imagines, quod aperte significat Tibullus ipse cum dicit: 'At tua non titulus capiet sub nomine facta.' Unde patet minime illos assequi mentem nostri Poëtæ, qui volunt hoc in loco indicem et titulum non sumi pro eodem.

Quam tibi majores, majus decus ipse futuris.
At tua non titulus capiet sub stemmate facta;

Æterno sed erunt tibi magna volumina versu,

Convenientque tuas cupidi componere laudes

35

Undique, quique canent vincto pede, quique soluto.

fuertunt majores. Solum vero elogium sub nomine tuo omnia præclara tua facinora non complectetur; at habebis ingentes libros sempiterno carmine scriptos, et undequaque circumfluent auctores facta tua fortia celebrare cupientes, quorum alii stricta, alii soluta oratione te prædicabunt: eritque inter eos concertatio, quis te

~~~~~

H. Voss. *Si generis*; unus Angl. *dicere*. Heyn. comparat Sannazarii II. Eleg. 1. 29. 'Sed certat magnos virtute anteire parentes,' &c. Hic potius, inquit Huschk. ob oculos habuit, certe hoc versu, Propert. 1. 6. 19. 'In patrum meritis conare anteire secures:' legens fortasse 'meritis' pro 'meritas.' Nec male.—32 In Palatt. legitur *majores in avis*; verba *majus* et *in avis* pæne similia sunt in vet. membran. Vide quæ annotavimus ad Catull. LXIV. 288. 289. *major es majus* ed. pr. min. Tres Stat. omnes Palatt. Witt. 1. Broukh. 1. Augll. 2. 5. Vat. Ursini, edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *futurus*; quod reposuerat Scal. at Par. Witt. 2. Beroll. 1. 2. 3. Broukh. 2. 3. liber Barthii, Reg. alii, *futuris*, quod revocavit Broukh. ex Ald. 2.—33 *At tua non titulis* Reg. Berol. 2. et cod. Lips. cum edd. Lips. Rheg. et Ald. 1. *titulus* habent Par. Beroll. 1. 3. Corv. Guelff. Stianii, edd. pr. maj. min. Bartol. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *captet* Vat. ap. Stat. *sub nomine* omnes Stat. Par. Reg. Corv. Guelff. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Lips. Vicent. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *stemmate* testantur Exc. Pocc. et Lips. Vatt. Heins. 1. 2. quod confirmant etiam libri Passer. qui habent *temate*.—34 Nusquam commemoratur lectio quam offert ed. pr. min. *facta volumina*: at Disenius ex hac ipsa ed. dedit *facta*.—35 *Convenientque* Hamb. *Convenientque* Angl. 2.—36 Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. unus Zwic. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Brix. *canunt*; Witt. 1. Angll. 2. 4. *canant*, quod recepit H. Voss. ut consilium convenientium significaretur; sed hæc lect. prorsus abjicienda est, monente Wund. *canent* habent Beroll. 1. 2. 3. Par. cod. Lips. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. ed. pr. min. Bartol. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *juncto* Witt. 2. unus Stat. Exc. Pocc. unus Broukh. Vat. Heins. 2. Hamb. ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *vincto* in aliis. Hæc *vincto* et *juncto* quam facile confundi potuerint, satis apparet.

NOTÆ

33 *Non titulus capiet sub stemmate*] Solebant Romani Majorum suorum imagines sen etiam statuas religiose et diligenter asservare, sub quibus, seu in basi, nomen prius inscribi solebat, deinde breviter res bene gestæ, imperia, magistratus, et honores indicabantur, ut Marcus Valerius Corvinus Messala, Consul, Angur, Triumphalis, &c. Hoc etiam conveniebat Epitaphiis monumentorum. Horat. iv. Od. 14. 1. 'Quæ cura Pa-

trum, quæve Quiritium, Plenis honorum muneribus tuas, Auguste, virtutes in ævum Per titulos memoresque fastos Æternet?'

36 *Canent vincto pede, quique soluto*] Oratores, Historicos, et Poëtas intelligit. Illud, *vincto pede*, ad Poëtas refertur, quorum versus pedibus, quasi mutuis vinculis constricti, currere et fluere dicuntur. Horat. i. Sat. 10. 'Nempe incomposito dixi pede currere versus Lucilli,' Illud

Quis potior, certamen erit; sim victor in illis,
 Ut nostrum tantis inscribam nomen in actis.
 Nec tamen hinc, aut hinc, tibi laus majorve, minorve;

melius laudabit. Utinam inter ipsos voti fiam compos, quo nomen meum tam magnis factis interseram. Attamen hinc, vel inde gloria non augetur, vel minuitur.

Vide ad vs. 32.—37 *Quis potius* cod. Lips. Par. duo Broukh. Berol. 2. Corv. ed. pr. maj. min. Bartol. Vicent. Rheg. &c. *Quis potior* Reg. Guelf. 3. Beroll. 1. 3. Witt. 1. 2. unus Bronkh. Colb. Dat. Angl. 2. 3. 4. et Rom. *eris* Broukh. 1. unus Palat. et Rom. *victus* pro *victor* malebat Doct. Jortin.—39 Versus, qui h. l. vulgo legitur, mira laborat verborum diversitate. Ed. pr. maj. exprimit communem omnium fere librorum lectionem ita, *Quisq; tibi majora gerit chartis te: foro te:* Eandem lect. habent ed. pr. min. Venet. 2. Vicent. Rheg. Venett. 1491. 1493. Aldd. et Stat. nisi quod doct. *chartis* substituunt *castris*, quod Cyllenius in Comment. prævit. Par. *Quisque tibi....cartis*; Lips. *chartis*; margo Rheg. *Quisque tibi: majora geris*; Witt. 1. *Quis tibi jam*; Reg. *Quis tibi nam*; Colb. *Quis te nam*; Corv. *Quis te jam*; Scal. e Cuj. reposuit, *Nam quis te majoru gerit*: At Exc. Perr. Pocc. et Lips. habent, quod una expressit Rom. et Dousa commendavit, *Nec quisquam majora gerit*. Perreius totum versum, *Quisq; tibi majora gerit castrisee foreve*, sicut legitur in Ald. 2. qua Exc. sua continentur, lineola induxit, additis contra his verbis: ‘Vacat et positus post versum (44) *Instabilis*; ut,

Instabilis natat alterno compressior orbe:

(*Nam quis te*)

Nec quisquam majora gerit chartisee foreve.’

‘Nunc scire velim, quid Bronkhusium impulerit, adde etiam Heinsium, ut hanc annotationem Perreii silentio præterirent. Num levis illa momenti est? Immo maximam vim habet ad crisin hujus loci. Nam postquam versus sede sua expulsus et eo translatus erat, ubi orationem interrumperet potius quam conduceret, factum est, ut alius hanc alius illam correctionem adhiberet, veræ autem lectionis vix vestigium remaneret. Nec causa obscura est, quamobrem interpolator, quisquis fuerit, versum huic in locum illum transferendum putaverit. Nimirum persuasit sibi formulam *hinc, aut hinc* vi sua destitui, nisi duplex laudis genus castrense et forense antea commemoretur. At hoc pro nihilo habendum esse, quis non videt? Hac enim formula quasi præluditur sententiæ, quam post comparisonem illatam disertius enuntiat auctor: *Nec tamen hinc aut hinc tibi laus majorve minorve*; *Nec quisquam majora gerit castrisee foreve*. Facta jam mentione diserta castrorum et fori, statim, ut par erat, incipit a laude forensi vs. 45. *Nam seu, &c.* Qua absoluta, post longam digressionem vs. 54—81. progreditur ad laudem castrensem vs. 82. *Jam te, &c.* Tantam habet illa cod. Perreiani trajectio com-

NOTE

antem, *quique soluto*, ad Historicos et Oratores pertinet, qui non stricta oratione, sed liberiori scribendi licentia, certis tamen numeris et modis, ut jubent Aristoteles et Cicero, sermonis gratiam clarissimis verborum luminibus, commatibus, et periodis exornant. De quibus vide Diomedem II. cap. de Compositione,

Delph. et Var. Clas.

et Ruffinum de Metris Oratoriis. Et hæc est quam vocant eloquentiam pedestrem. Horat. II. Od. 12. 9. ‘tuque pedestribus Dices historis prælia Cæsaris, Mæcenas, melius.’

37 *Certamen erit*] Magna erit certatio inter eos, qui te prædicare cupient, quis te potius meliusve canet; vel quibus *certamen erit*, ut alius

Tibul.

T

Justa pari premitur veluti cum pondere libra, 40
 Prona nec hac plus parte sedet, nec surgit ab illa :
 Qualis, inæquatam si quando onus urget utrimque,
 Instabilis natat, alterno depressior orbe :
 Nec quisquam majora gerit castrisve forove.
 Nam seu diversi fremat inconstantia vulgi, 45
 Non alius sedare queat ; seu judicis ira
 Sit placanda, tuis poterit mitescere verbis.
 Non Pylos aut Ithace tantos genuisse feruntur

Ut quando trutina æqualis onere simili urgetur, neque inclinata magis ex ista lance descendit, neque ex ea attollitur. Quomodo fit, cum inæquale pondus ex utraque parte deprimit, incerta fluitat altera vicissim inferior lance. Quis enim graviora sive bello, sive pace sustinet, quam tu? Sive enim levitus plebis dissentientis tumultuetur; nemo alter, quam tu, eam componere possit; sive judicis indignatio sit lenienda, poterit eloquentia tua mitigari. Neque Pylos, neque Ithaca tam mag-

mendationem a probabilitate, ut eam in contextum inferre non dubitaverim. Sic evanescit molestum illud *Nam* et integra verborum *majora....majorve* repetitio; melius vincitur oratio particularis *Nec....Nec*, arctiusque cohæret sententiarum series.' *Huschk.* 'In Guelf. 2. post vs. 38. sequuntur vss. 45. 46. 47. *Nam seu diversi....Non alius....Sit placanda....*Nunc sequuntur, *Nec quisquam majora gerit....*vss. 39. 40. seqq. Et post 44. *Instabilis....*sequitur 48. *Non Pylos.*' Heyn. Mox in ed. pr. maj. *Nec tamē hic: aut hic tibi laus majorve minorve:* sic cod. Lips. Witt. 1. 2. duo Broukh. omnes Palatt. Cuj. Vat. Heins. 2. Dat. Beroll. 1. 2. 3. ed. pr. min. Bartol. &c. *hinc aut hinc* Par. unns Stat. alius Broukh. et Rom. *Nec tamen hæc aut hæc* Land. et Angl. 2. *Nec tamen hinc veniet* ed. Colin. ap. Heyn. et marg. Gryph. 1573. ap. *Huschk.*—40 *Justa pati* Berol. 2.—41 *Prona ne* Berol. 1. *Prona nec ac* Berol. 3. *parte* abest ab ed. pr. min. *surgit* Berol. 1. 3.—42 In Berol. 2. et nno Stat. *utrumque.*—43 *Alterno instabilis natat* conj. Broukh. *natat* vel *nutat* in Venet. 2. ap. Heins. *compressior* Broukh. 1. Exc. Pocc. Perr. Vatt. Heins. 1. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Lips. Rhcg. alix: *depressior* Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. ed. pr. min. Bartol. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd.—44 Vide ad vs. 39.—45 Cod. Lips. Broukh. 1. quatuor Palatt. et Angl. 1. *dimisi;* unns Stat. *divisi;* unns Palat. Venet. 2. et Rhcg. *dives si;* Witt. 1. 2. Bartol. 1. 2. 3. Guelfi. Reg. Corv. Par. unns Palat. alii, *diversi;* ed. Lips. ap. Heyn. *fremit.*—47 Berol. 1. 2. 3. *Sic;* ed. Lips. ap. Heyn. *Sitque placanda:* Berol. 2. *potuit.*—48 Guelf. 1. Rom. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. *at-*

NOTÆ

alium eleganter et copiose scribendo vincat, et te melius pro dignitate valeat laudare.

43 *Alterno orbe*] Orbem vocat scutulas, seu libræ lances, alternatim descendentes aut exsurgentes.

44 *Castrisve forove*] Pace vel bello, militiæ vel domi, in armis castrensibus vel forensibus. Scriptorum quisque excellentiora dicit de tua in

militia, et domi administrationis sapientia et integritate. Utinam, inquit, in eo mihi certamine palma detur. Nemo tamen virtutem tuam dictis æquare poterit, nec digna satis oratione comprehendere.

45 *Inconstantia vulgi*] Pro, vulgus inconstans, ut mox 'judicis ira,' pro, iudex iratus.

48 *Non Pylos*] Latiniis Pylus Ne-

Nestora, vel parvæ magnum decus urbis Ulixen;
Vixerit ille senex quamvis, dum terna per orbem

50

nos dicuntur procreasse viros, Nestorem scilicet, vel Ulysses ingens exigui oppidi ornamentum. Etsi senior iste vitam traduxerit donec Titan per caelum tria sæcula

//////////

que Ithace; Ald. 1. aut tace, et sic forsitan in Bartol. Ithace in Par. et ed. pr. maj. tenuisse Colb.—49 Nostra Ald. 2. et sic fortasse legitur in Bartol. et cod. Par. urbis ulysses in Berol. 1. Ulixem cod. Lips. Berol. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. Dat. ed. pr. min. Ulysses unus Broukh. cum Vicent. et Rheg. Ulyxem alter Broukh. et Venet. 1487. 1491. 1493. Ulysses Par. ed. pr. maj.

NOTÆ

storis patria fuit, unde Pylus dictus est. Tres autem fuerunt in Peloponneso hujuscæ cognominis civitates, quarum quælibet civem sibi vindicat Nestorem. Una fuit in Messeniaca regione ad plagam Peloponnesi occidentalem, altera in Elide; quæ ambæ juxta Strabonem ad mare sunt sitæ. Tertia ab ipso locatur in Arcadia, cui tribuendum Nestorem civem lib. viii. putat. Alii tamen dissentiant, existimantque veram Nestoris patriam esse Pylum Messeniacam ad fluvium Amathuntem, unde Pylum Nestoris patriam ab Homero vocari Amathoëntem, seu Emathoëntem, credunt. At Pylus Messeniaca non est ad mare sita, sed a littore triginta fere stadiis distat, quod sane recte convenit Nestoris patriæ, quam Strabo fatetur eodem libro triginta tantum stadiis a mari fuisse dissitam, quod recte Pylo Arcadiæ non potest convenire, quæ in Peloponnesi mediterraneo posita plus trecentis stadiis a mari, qua propius accedit, sejungitur.

Aut Ithace] Insula in mari Ionio ante Epirum ad oram Peloponnesi occidentalem, caprarum feracissima, leporibus ita noxia, ut nullus in ea vivere possit; scopulis frequentibus asperrima; Neritos etiam a monte ejusdem nominis dicta. Hæc est illa Ulyssis famosi patria, qui inde dictus est Ithacus. Virgil. Æn. ii. 'Hoc Ithacus velit.'

49 *Nestora]* Nestor Nelei filius, vir

fortitudine et prudentia summa, parique eloquentia præditus, qui trecentis annis vixisse traditur, si fides Ovidio Met. xii. habeatur. Alii tamen tria sæcula vitæ quæ Nestori tribuuntur ad annos nonaginta contrahunt; adeo ut, secundum illos, sæculum aut ætas triginta annorum curriculo contineatur. Vide Censorin. de Die Natali.

Ulixen] Rex fuit Ithacæ et Dulichii Insularum, qui fingitur ab Homero vir fuisse multa præditus facultate, nec minori experientia, vafer consilio, egregius bello, laborum patientissimus. Uxorem habuit Penelopem, ex qua filium Telemachum suscepit. Ad bellum Trojanum profectus est, ejusque opera tandem expugnato Ilio, cum post multa præclare gesta in patriam navim conscendisset rediturus, orta gravi tempestate, in plurimos diuturnosque errores compulsus est, demumque, superatis infinitis immensisque laboribus et periculis, domum reversus a filio Telegono, quem ex Circe genuerat, occisus est.

50 *Vixerit ille senex terna Sæcula]* Hoc in loco Tibullus sententiam sequitur Ovidii Met. xii. qui trecentos ætatis annos Nestori tribuit; nisi velis sæculum, ex plurimorum opinione, annorum triginta spatio comprehendere. Vide Censorin. de Die Natali, et Festum in Sæculares Ludos.

51 *Titan]* Sol, et Titania Luna;

Sæcula fertilibus Titan decurrerit horis :

Ille per ignotas audax erraverit urbes,

Qua maris extremis tellus excluditur undis.—

Nam Ciconumque manus adversis repulit armis ;

Nec valuit lotos cœptos avertere cursus.

55

fœcundis horis confecerit : iste vero invictus per incognita oppida vagatus sit, qua parte terra ultimis fluctibus æquoris cingitur. Etenim Ciconum copias armis oppositis repressit ; nec ejus iter institutum Lotos potuit avocare. Neptunius etiam

et Aldd.—51 Barth. Advers. xvii. 4. pro *fertilibus* emend. *vertilibus*, improbante Heyn. Cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. Guelf. 2. 3. Zvic. 1. octo ap. H. Voss. Witt. 1. 2. Colb. Laud. Exc. Pocc. Dat. Vat. Heins. 1. Angll. 1. 2. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Mur. *decurreret*, quod, Heynio probante, reposuerunt H. Voss. et Bach ; Par. Bartol. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. cum aliis, *decurrerit*, quod tuerit Wund. Vide Wakef. ad Lucr. iii. 1055. ‘decurso lumine vitæ.’—52 Angl. 2. *erraverat* ; Basil. *decurrerit* ex sup. versu.—53 Witt. 1. 2. Beroll. 1. 3. Bronkh. 1. omnes Guelf. Par. ed. pr. min. Bartol. Aldd. et vulgg. *includitur*, quod, probante Heynio, prætulērunt H. Voss. Bauer. Wund. et Bach ; *inducitur* exhibent Berol. 2. et Broukh. 2. *includeret* Broukh. 3. *excluditur* Exc. Pocc. Colot. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Lips. ap. Heyn. Hæc lect. Huschkio optima videtur. Cf. Plin. H. N. v. 24. Cic. N. D. ii. 66. Senec. Cons. ad Marc. cap. 18. Lucan. ii. 432. Virg. Æn. x. 377. Stat. Theb. iv. 62. et Sylv. i. 3. 31.—54 Hanc narrationem usque ad vs. 82. ex Odys. Rhapsodiis ix. x. xi. contextam esse aiunt Interpretes. *Namque manus Cyclopan* in Colb. *Non Ciconumque manus* Angl. 1. quod probat Heins. ‘Broukh. offendens ad copulam *que*, in ipso orationis initio, vs. 54. et 55. loco suo motos esse putabat, sic restituendos : *Non valuit Lotos cœptos avertere cursus : Non Ciconumque manus adversis repulit armis.* Nam, inquit, quamvis Ulysses, cum ab Illo discessisset, prius cum Ciconibus depugnaverit, quam ad terram Lotophagorum accederet ; nihil tamen causæ fuit, cur Albius noster hunc rerum ordinem religiose servaret, ut propterea corrumpere vellet nexum sermonis naturalem. Hoc epicæ poësi repugnat, et vero etiam loco Homeri, quem ob oculos habuit Auctor, Od. Ψ. 310. ‘Ἠράτο δ’, ὡς πρῶτον Κίκονας δάμασ’· αὐτὰρ ἔπειτα....’ Unde apparet, recte Heyn. et Voss. *manus* cepisse pro accusativo, male Wund. pro nominativo.’ *Huschk.* In marg. Rheg. ap. *Huschk.* corrigitur, *Nam Ciconum quantos* : in nonnullis *reppulit* ; Witt. 1. 2. Broukh. 3. &c. *repulit.*—55 *Nec* testantur Witt. 1. 2. Broukh. 2. septem ap. Voss. Berol. 3. Dat. Angll. 2. 3. 4.

NOTÆ

quia Soli pater Hyperion et Lunæ avus Cœus, uterque e Titanibus. Unde Virgil. Æn. vi. ‘Titania astra.’

54 *Ciconumque manus*] Cicones Thraciæ sunt populi, ad quos Ulysses post dirutam Trojam in patriam rediens tempestate gravi compulsus est appellere, quorum urbem primariam Ismarum expugnatam diripuit.

55 *Nec valuit lotos*] Cum Cicones

reliquisset Ulysses, tempestate etiam delatus est ad Lotophagos, homines minime malos in Africa, qui Loton seu Lotum edebant, seu potius ejusdem arboris fructu victitabant ; qui cibus tam suavis gustu dulcisque fuisse dicitur, ut advenis qui gustarent oblivionem inferret reditus in patriam : unde ad Lotophagos duo socii ab Ulysse missi cum præcone, cum fructus illos degustassent ad naves

Cessit et Ætnææ Neptunius incola rupis,
 Victa Maroneo fœdatus lumina Baccho.
 Vexit et Æolios placidum per Nerea ventos.

habitor Ætnæi saxi cruentatus oculis oppressis Maroneo Baccho ab eo victus est, ventosque Æolios secum abstulit per tranquillum Nereum. Ad barbaros pervenit

alii: *Non valuit cyclops tempus* Par. et Gueff. 2. *Cyclops* etiam exhibent Beroll. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes ap. Heyn. Colb. Vatt. Heins. 1. 2. et edd. vett. *tempus* duo Stat. Scal. rec. et Colot. *Lotos captos* e Cuj. reposuit Scal. *advertere* Par. *convertere* unus Stat.—56 ‘Valde languet hoc vocabulum, (*Cessit*), quanquam de ejus veritate non dubito.’ Heyn. *athenæ neptunus incola ripis* Berol. 2. *ethenæ neptunus* Berol. 3. — 57

Ūcta, i. e. *Uncta*, cod. Lips. quod habent Berol. 2. Gueff. 3. tres ap. H. Voss. duo Broukh. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *Victa*, i. e. *Vincta*, in Berol. 1. quod habet Laud. *Victa* Witt. 1. 2. unus Broukh. Reg. Gueff. 1. 2. 4. *Juncta*, (quod et legi possit *Vincta* in codd.) in Venett. cum Comment. Cyllenii: fortasse *Usta*, inquit Heyn. *Una* conj. Barth. *Untaque marmoreo* Angl. 1.—58 *Vexerit æolios* ed. pr. min. *Vexitque*

NOTÆ

suas obliti sunt reverti, quos vix ipse tandem reduxit. Vide Homer. Od. I. Ovid. Trist. iv. 1. ‘Sic nova Dulichio Lotos gustata palato, Illo, quo nocuit, grata sapore fuit.’

56 *Ætnææ Neptunius incola rupis*] Periphrastikῶς Polyphemus significatur, filius Neptuni, quem fingit Homerus Od. A. Ulyssi vehementer iratum propter eundem Polyphemum excæcatum. Habitabat enim Polyphemus in antro quodam montis Ætnæ in Sicilia, ut ipse idem Cyclops ait apud Ovid. Met. XIII. ‘Sunt mihi, pars montis, vivo pendentia saxo Antra, quibus nec Sol medio sentitur in æstu.’

57 *Maroneo fœdatus lumina Baccho*] Vinum Maroneum est Ismarium, ab urbe Ismaro in Thracia apud Cicones sic dictum; Ismarus enim dicitur etiam Maronea. Plinius tamen duas diversas urbes Maroneam et Ismarum facit. Cum autem Ulysses in Siciliam delatus in Polyphemum incidisset, sibi que sicut sociis inferre vim pararet, pluresque jam devorasset, giganti sitienti unum cadum vini Ismarii, quod asportaverat, dedit, alter-

umque pollicitus est, si ipsum sociosque incolumes vellet dimittere. Cum autem gigas vino illo inebriatus somnum cepisset, Ulysses ipsi cum sociis necem parans, oculum unum, quem solum in fronte habebat, acutis palis eruit; sicque Ulysses et socii ex antro Polyphemi tuti et incolumes digressi sunt.

58 *Æolios per Nerea ventos*] Æolii sunt qui Insulas Æolias incolunt, vel qui Æolo Regi ventorum parent. Æoliæ autem Insulæ, quæ et Vulcaniæ dicuntur, in mari Tyrreno inter Italiam et Siciliam sitæ sunt, vulgoque septem numerantur. Dicuntur autem Æoliæ ab Æolo, qui quondam ibi regnavit. Fingunt autem Poëtæ Ulysses in Insulam Æoliam cum venisset, ab Æolo Rege benigne fuisse exceptum, ab eoque ventos omnes, præter Zephyrum, utre inclusos accepisse, ut ab eo sine tempestate domum suam posset enavigare. At cum novem diebus navigans portum patrium teneret, ipseque obdormisset, tanta fuit familiarium ejus lætitia, simulque aviditas quid illud esset cognoscendi, ut congestas illuc multas divitias opi-

Incultos adiit Læstrygonas, Antiphatenque,
Nobilis Artaciæ gelida quos irrigat unda.

60

Solum nec doctæ verterunt pocula Circes :
Quamvis illa foret Solis genus, apta vel herbis,

Læstrygonas et Antiphaten, quos ulgentes aqua illustris Artaciæ alluit. Illum unum scientis Circes pharmaca non mutaverunt ; quanquam ipsa erat filia Solis, docta et

Voss. 1.—59 *Incultosque* conj. Heynius : ed. pr. maj. et Vicent. *læstrygonas*, quæ scriptura adhuc insidet ed. Vulp. *Antiphatemque* cod. Lips. Witt. 2. Dat. Beroll. 2. 3. cum aliis, et edd. vett.—60 *Mobilis* liber Mattii ap. Broukh. *Nobilis* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. alii: *Atraciæ* Witt. 1. 2. et ed. pr. min. *atraciæ* Berol. 1. *Artaciæ* unus Broukh. Colot. et Angl. 2. 3. 4. *Artatiæ* ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *Artatie* ed. Lips. *Artaere* cod. Lips. et Par. *Artacre* duo Broukh. Berol. 2. et Angl. 1. 5. *Ataciæ* Colb. *Arsaciæ* Exc. Broukh. *Arsaciæ* Vatt. Heins. 1. 2. *Arsacie* Guelf. 2. a m. sec. *Athracie* Reg. *Attraciæ* Rom. *et traciæ* Berol. 2. a m. sec. *gelidos* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 3. 4. 5. Beroll. 1. 2. 3. Par. omnes ap. Heyn. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. &c. *gelide* Vat. Heins. 2. *gelida* Vat. Heins. 1. et Colb. pro *irrigat*, quod testantur Beroll. 1. 2. 3. Reg. Corv. Guelf. Par. cod. Lips. Witt. 1. 2. duo Broukh. omnes Stat. et Palatt. &c. *rigat* exhibet Broukh. 1. et *erigit* Cuj. unde Broukh. formabat, *Mobilis Artaciæ gelida quo se exigit unda*. Heins. *egerit*, improbante Huschk. Cf. Catull. LXI. 27. Odyss. K. 107. et Ψ. 318.—62 Zwic. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Lips. ap. Heyn. *illa ceres*, unde Barth. Advers. IX. 19. fecit *illaceret*, et Broukh. recepit *illiceret*; H. Voss. dedit *illiceret*; ed. min. Vicent. et Venet. 1491. 1493. *illa foret*; 'quod servandum censeo: nam, omisso pronomine *illa*, minus accurate jungerentur *genus apta*.' Huschk. '*foret* commate distinxit cum Wund. a seq. ut arctius jungeretur *Quamvis i. f. apta*: verba

NOTÆ

nantes utrem solverent: unde statim Ulysses iterum ventorum vi contraria rejectus est in Æoliâ Insulam.

Nereus] Oceani seu Ponti et *Tethyos* creditus est filius, sumiturque hic pro mari.

59 *Læstrygonas*] *Læstrygones* populi fuerunt immanes, gigantibus similes, in Italia, Formias Campaniæ urbem olim incolentes, quos Plin. lib. VII. cap. 12. carne humana victitasse refert. Ad hos pervenisse Ulyssem cum Tibullo nostro refert Hom. Od. K.

Antiphatenque] *Læstrygonum* rex fuit *Antiphates*, unus ex posteris *Lami* Formiarum conditoris; ad quem cum tres e suis misisset Ulysses, ipse in littore cum navibus consistens, unus fuit ab eo ore dilaniatus, reliqui

duo vix fuga salutem quæsierunt; quos *Antiphates* cum magna manu *Læstrygonum* insecutus naves etiam Ulyssis omni conatu oppugnavit, saxisque et trabibus in eas coniectis, omnes demersit, una tantum excepta, qua Ulysses cum nobilioribus sociis vehebatur, qui succisis repente rudentibus vix se suosque barbarorum furori eripuit. Vide Hom. Od. K.

60 *Artaciæ quos irrigat unda*] Fons est et fluvius *Artacia* apud *Læstrygonas*. Hom. Od. K.

61 *Solum nec verterunt pocula Circes*] *Circe* filia fuit *Solis* ex *Persa* *Nympha* Oceani filia, quæ omnes fere socios Ulyssis convertit in sues: solus evasit Ulysses cum *Eurylocho*, ut refert Hom. Od. K. et *Hyginus* Fab. 103. *Doctæ*, hoc est, veneficæ, in malam

Aptaque vel cantu, veteres mutare figuras.

Cimmeriorum etiam obscuras accessit ad arces :

Quis nunquam candente dies apparuit ortu,

65

Sive supra terras Phœbus, seu curreret infra.

Vidit, ut inferno Plutonis subdita regno

idonea convertere vel graminibus vel carminibus antiquas formas. Adit etiam tenebrosas Cimmerion regiones, quibus nullo tempore, albente calo, visa est lux, seu supra orbem terrarum, seu infra volveretur Phœbus. Spectavit quomodo potens

Solis genus interponit ad nobilitatem designandam. Bach.—63 *Apta vel cantu* Berol. 3. *Apta vel et* Berol. 2. ‘Placuit igitur hoc (*Aptaque*) poëtæ? non: *Doctaque*. Sed et vs. 82. ‘quis te tenet aptius artes?’ Heyn.—64 *Chimereon* Venet. 2. et Rheg. *Cimmerion* Exc. Broukh. et Dat. *Cymmerion* Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Cymerion* Witt. 1. et Broukh. 3. *Cimerion* Witt. 2. unus Broukh. et Beroll. 1. 2. 3. *Cinmerium* verum putabat Pierius ad Æn. 1. 34. quo offensi nonnulli censuerunt legendum, *Cimnerium obscuras etiam concessit*: in aliis codd. *Cimmeriaw*, quod reposuit Bronkh. hac addita nota: ‘Error natus est ex compendio pingendi; fuit enim *Cimmerior*,’ elemento *r* deinde in *n* corrupto. Neque nos terrere debet hiatus paulo vastior, non tamen indecorus.’ Lect. nostram exhibent Voss. 1. et Ask. Berol. 2 a marg. habet *artes*; Goth. *arces*: editiones ante Stat. *oras* exhibent, ait Heyn. hoc falsum; nam edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. et Vicent. cum omnibus Broukh. Heins. et aliorum codd. habent *arces*; Guelff. 1. 4. Brix. edd. Venett. cum Comment. Cyllenii, et Aldd. *oras*. Cf. Odys. A. 14.—65 *Quis omnes Stat.* Beroll. 2. 3. cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. &c. *Queis* in aliis: *cadente* cod. Lips.; alii, ommissa lineola, *cadente* habent pro *candente*: Vat. Heins. 1. Colot. unus Palat. et Rom. *astu pro ortu*. Cf. 1. 1. 27. Anson. Periocha III. Odys. et Grat. Cyneg. 58.—66 *Seu supra* Beroll. 2. 3. Corv. Colb. Witt. 1. 2. unus Broukh. unus Stat. omnes Guelff. et Angl. liber Mattii, Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, ed. pr. min. et Venett. 1491. 1493. *Seu super* Par. *Sive super* Broukh. 1. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Voss. eaque vulgata erat lect. ante Scal. *Sive supra* Broukh. 3. Berol. 1. et Lips. ap. Heyn.—67 *Vidit et Beroll.* 1. 2. 3. unus Stat. unus Palat. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Laud. Vat. Heins. 1. Dat. Angl. 2. 4. Reg. Guelf. 4. Bartol. Brix. et Rom. *ut habent* cod. Lips. Par.

NOTE

partem sumitur, pharmacis enim et venenis homines dementabat.

64 *Cimmeriorum*] De Cimmeriis jam supra. Populi sunt in Asia vicini sedibus Amazonum, ad quos Homerus dicit Ulysses ex ultimo Occidentis mari appulisse, quos etiam ipse ad Inferos posuit, quod ad Septentrionem et Occidentem habitarent plagas et climata continuis caliginibus et tenebris cooperta, utpote a Solis accessu remotiora. Ibidem Somni sedem locat Ovid. Met. xi. 594. ‘Quo nunquam radiis oriens, mediusve,

cadensve Phœbus adire potest: nebulae caligine mixtae Exhalantur humo; dubiaque crepuscula lucis.’ Dicuntur etiam Cimmerii populi fuisse Italiae, ad Avernum lacum et Baiannum sinum in subterraneis domiciliis habitantes, et per cuniculos commeari soliti toto die delitescabant, noctu tantum ad latrocinia prodeuntes.

66 *Sive supra Phœbus, seu curreret infra*] Dnplex hic significatur hemisphaerium, superius et inferius.

67 *Vidit, ut inferno Plutonis*] Ulysses Poëta noster cum Homero fingit

Magna Deum proles levibus discurrerit umbris.

Præteritque cita Sirenum littora puppi.

Illum inter gemini nantem confinia montis

70

Divorum progenies Stygio Plutonis imperio subjecta huc illuc tenuibus umbris volitaret : et celeri nave trajecit oras Sirenum. Hunc navigantem in discrimine duplicis

Voss. 1. 3. Bern. Guelf. 3. edd. pr. maj. min. Vicent. et Venett. 1491. 1493. *Plutoni s. regna* Statiani, Broukh. 2. ed. pr. min. Bartol. et Aldd. *Plutonis s. regna* Vat. Heins. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *Plutonis s. regno* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 3. omnes Palatt. Colb. Angl. 2. 3. 4. 5. Guelf. 3. Par. cod. Lips. Voss. 1. 3. Bern. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Plutoni subdita regno* Berol. 2. Vulgatam restituit Broukh. Cf. Propert. i. 11. 3.—68 Abest vox *Deum* ab ed. pr. min. pro *levibus* Berol. 2. et Bronkh. 2. habent *magnis*; unus Stat. et Angl. 1. *mediis*; cod. Lips. *levibusque discuret undis*; Colot. *dum curreret*; Vat. Ursini *cum curreret*; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. plures Stat. Colot. Vat. Ursini, Angl. 1. Beroll. 1. 2. 3. Corv. Guelf. 1. (Guelf. 2. 3. a m. sec.) alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. *undis*; et sic Cyll. qui tamen *umbris* habet in expositione. ‘An legendum esse dicemus, ut...*M. D. p. levibus par curreret umbris*: σκιῆ ἐκέλοι, ut Odyss. A. 206. ταὶ δὲ σκιά ἀίσσονται, κ. τ. λ. 495. Præstat hoc quam si *Mixta D. p. levibus discurreret umbris* conjicias; ut sit, *proles Deum mixta umbris*; nam *Magna Deum* manifestum est Homericum illud *θεῶν ἐρικυδέα τέκνα.* Heyn. ‘*umbris* qui ante Cyll. legerit, neminem reperio. Habent complures libri, collati a Vossio. Heynius non immerito dubitabat de loci sanitate, malebatque legere, *Vidit, ut...levibus discurret in umbris.* Frustra. Legendum enim sine ulla dubitatione ita: *Vidit, ut inferno Plutonis subdita regno Magna D. p. levibus discurreret umbris.* Huschk.—69 Unus cod. ap. H. Voss. ed. pr. maj. Lips. ap. Heyn. et Rheg. *Prætereuntque.* In hujus ed. marg. correxit V. D. *Præterit inde.* Guarn. erta pro *cita*: Par. *puppi.*—70 *Illum tergeminæ* Beroll. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. cod. Lips.

NOTE

per Cimmerios descendisse ad Inferos, ubi heroës plurimos et Deorum filios huc illuc cum ceteris umbris volitantes conspexit.

69 *Sirenum littora*] Sirenes fuerunt monstri marini quædam species Poëtarum fabulis celebrata, superiori sui parte virginis formam referens, inferiori vero in piscis caudam desinens. Tres autem fuisse fabulantur Poëtæ Acheloi fluminis et Calliopes Nymphæ filias, quarum nomina sunt Parthenope, Ligia, et Leucosia. Hæ littus Siculo incolebant in tractu maxime Pelori, tamque artificiose concinebant, una voce, altera lyra, tertia tibia, ut nautas transeuntes cantus suavitate detinerent, et in naufragium pellicerent. Sed Ulysses

prudentissimus remque scientissimus ut periculum vitaret, cum illac iter faceret, sociorum aures cera obturavit, ne insidiosos Sirenum cantus exaudirent, seque ipsum malo navis jussit alligari, sicque tutus evasit. Unde Sirenes cum se contemni viderent, se præcipitarunt in mare. Dicuntur etiam Sirenes in Capreis Insulis quondam habitasse. De his Martialis III. 64. ad Cassianum: ‘Sirenas hilarem navigantium pœnam, Blandasque mortes, gaudiumque erudele, Quas nemo quondam deserebat auditas, Fallax Ulysses dicitur reliquisse.’

70 *Inter gemini confinia montis* [*geminæ mortis*] In discrimine duplicis mortis, seu fati, hinc nempe Scyllæ,

Nec Scyllæ sævo conterruit impetus ore,
 Quin canibus rapidas inter freta curreret undas :
 Nec violenta suo consumsit more Charybdis ;

leti violentia Scyllæ dira voragine non terruit, cum irrepere subter aquas maris a latrantibus monstris, quibus est succincta, concitata; neque illum truculenta de-

*****

Statiani, nonnulli ap. H. Voss. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Ald. *Illum tergeminæ* Bartol. *Illum tergemini* Guelf. 1. 4. Vat. Heins. 1. ed. pr. min. Rom. Brix. et Venet. 1491. 1493. In nonnullis codd. erat *Illu inter*, i. e. *Illu inter*, sive *Illum inter*, ut correxit Statius, eamque correctionem confirmant Cuj. duo Angl. Guelf. 3. et quatuor ap. Voss. literæ *m* et *in* multum ambiguitatis habent in codd. *nante* i. e. *nantē* vel *nantem* in Par. *montis* pro *mortis* exhibent Vat. Heins. 1. Guelf. 1. 4. ed. pr. min. Rom. Brix. et Venet. 1487. 1491. 1493. ‘*Lectio Illum tergemini n. c. montis, i. e. inter gemini, quæ Heynio etiam placebat, magis quam illa (inter geminæ...mortis) convenit Hom. Od. M. 73—101. (Cf. Eurip. Med. 431. Æschyl. Suppl. 545=560. Propert. III. 22. 13.) Ceterum fieri potuit, ut poëta noster confunderet geminos illos scopulos et πλαγκτὰς πέτρας, deceptus loco, quem ante oculos habebat, Od. Ψ. 327. Reposui igitur lectionem, Illum inter gemini nantem confinia montis; quanquam probe sciens, per se recte dici confinia mortis. Appuleius XI. p. 256. Huschk. Illum per geminæ Colin. 1530. Totum versum non habet Angl. 1.—71 Scal. e Cuj. reposuit ore, quod habent etiam quatuor ap. H. Voss. Vat. Heins. 1. 2. et Exc. Poce. et Lips. in ceteris orbe.—72 Quum canibus rapidas inter freta sorberet undas edidit Broukh. eumque secutus erat Heyn. in ed. prima; rapidas erat in sex codd. et sic Guelf. 2. sorberet ἀρχαϊκῶς conj. Guy. et Heyn. Quum c. rapidas inter fera serperet undas legebat Passer. qui hanc alteram emend. proposuit, Quum c. rapida subter freta serperet unda: Par. cum Venet. 1491. 1493. et Ald. habent rapidas inter freta; cod. Lips. rapidas infreta; Zwicc. 1. 2. rapidas sic in freta. ‘Hanc lect. in nullo adhuc libro scripto repertam, exhibent ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Lips. ap. Heyn. et Rheg. Cum canibus rapidas sic in freta serperet undas: spatio relicto inter verba sic et in freta, certe in ed. pr. maj. et Rheg. eui ascripsit V. D. ‘Scribo Sicula in freta. Palat. primus, Cum canibus rapidas in freta serperet undas, ommissa voce controversa; et in hac editione est spatium, ut ab abbreviatione error manifesto venerit.’ Immo librarius quidam versum decurtatum reprensus allevisse videtur sic, quod deinde, ut fieri solet, e marg. in contextum irrepsit. Pergit V. D. ‘Legi etiam possit, Quin canibus rapidas, &c. Quo pacto nulla restat difficultas.’ Restat quidem difficultas. Ingeniose tamen repositum esse Quin, mox videbis. Heins. corr. intorta resorberet, vel inter freta ferret; Broukh. in Notis, inter fera ferret; Wakef. ad Lucr. v. 890. Cum canibus rapidis inter fera serperet undas. Ed. pr. min. omnium præstantissima, sola (adde etiam Bartol.) servavit, Cum canibus rapidas inter freta curreret undas. (Cf. Virg. Æn. III. 191.) Tibulli locus ita legendus est, Illum, inter gemini nantem confinia montis, Nec Scyllæ sævo conterruit impetus ore, Quin canibus rapidas inter freta curreret undas. Undæ inter freta sunt undæ in fiæto, vel inter angustias freti. Cf. Lucr. 1. 721. Hor. II. Od. 7. 16. et Tibull. 1. 3. 13. ubi item pro Quin legitur in nonnullis libris mendose Cum vel Quum.’ Huschk.—73 Reg. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. unus Palat. Laud. Vat. Heins. 1.*

NOTE

inde Charybdis; inter quas enavigavit Ulysses tutus et incolumis.

71 Scyllæ] De Scylla jam supra pluribus. Saxum est navigantibus

periculosissimum in freto Siciliam inter et Italiam.

73 Charybdis] Alterum Siciliam inter et Italiam Charybdim fuisse peri-

Vel si sublimis fluctu consurgeret imo,

Vel si interrupto nudaret gurgite pontum.

75

Non violata vagi sileantur pascua Solis,

Non amor, et fœcunda Atlantidos arva Calypsus,

Finis et errorum misero, Phæacia tellus.

voravit Charybdis, ut solet, aut dum sublimis in altum attolleretur e profundis undis, aut dum intercisis fluctibus maris fundum aperiret. Nec etiam taceantur armenta Solis vagantis mactata, neque amor, felicesque agri Calypsus Atlantidos, neque terra Phæacia illi infelici viarum meta. Sive autem ista sint in nostris regi-

//////////

Dat. Scal. rec. Angl. 2. 3. 4. 5. Guelf. et Beroll. cum Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. habent in ore; edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Aldd. more. Nusquam legitur in orbe, quod in contextum intulit H. Voss. sua c. morte suspicabatur Langerm. sua c. mole Heins.—74 Ed. Rheg. immo; cod. Lips. uno. Sic de loco certant 'faber imus' et 'faber unus' ap. Hor.—75 *Vel interrupto* Berol. 3. *infra rupto* ex ingenio dedit H. Voss. *nudaret* unus ejusdem; *pro gurgite* Witt. 1. et Angl. 2. 3. 4. *æquore*.—76 *Nec violenta* Berol. 2. *Non violenta* Guelf. 1. 4. Angl. 1. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. Cf. Hom. II. Ψ. 329.—77 Cod. Lips. *athalantidos*; Berol. 2. *atlantinos*: Beroll. 1. 2. 3. et cod. Lips. *calipso*; Hamb. et ed. pr. min. *Calypsus*.—78 *Cujus* et cod. Lips. *erroris miseri* Cuj. quod Scal. Bronkh. et Vulp. admiserunt; *errores miseri* Berol. 1. *errorum miseri* Berol. 3. Witt. 1. 2. Dat. Broukh. 2. 3. Coll. duo Stat. omnes Angl. Par. Guelf. 3. 4. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. &c. *errorum miseri fœuitia* Berol. 2. *errorum misero* unus Broukh. Guelf. 1.

NOTÆ

culum, seu monstrum, quo navigantes terrerentur, nemo nescit. Gurges est immensus, Scyllæ saxo oppositus, contrariis fluctuum concursibus in miram altitudinem assurgens, statisque temporum vicibus obvia quæque absorbens, et iterum evomens. De qua Virgil. Æn. III. 'Dextrum Scylla latus, lævum implicata Charybdis Obsidet, atque imo barathri ter gurgite vastos Sorbet in abruptum fluctus, rursusque sub auras Erigit alternos, et sidera verberat unda.'

76 *Pascua Solis*] Armenta, seu hoves Solis, quos Lampetie ejus filia in Sicilia custodiebat, cum illac transnavigaret Ulysses, quidam ex ejus sociis fame compulsi mactaverunt, quorum carnes et frusta in veribus etiam tosta mugiebant. Qua de re Sol indignatus apud Jovem conques-tus est de Ulysse: Jupiter autem

Solis querelis motus navem Ulyssis incendit, vixque Ulysses in Ogygiam Insulam ad Nymphiam Calypso enavit.

77 *Non amor, et Atlantidos arva Calypsus*] Calypso fuit Atlantis filia, Ogygiæ Insulæ regina, quæ nanfragus Ulysses hospitio suscepit, ardentique adeo amavit, ut eum septem annos detinnerit, abireque non permiserit. Unde Ovid. Art. Am. II. 125. 'Ah quoties illum doluit prope-rare Calypso!'

78 *Phæacia tellus*] Corcyram intel-ligit, maris Ionii Insulam, quo cum etiam appulisset naufragus Ulysses benigne ab Alcinoë rege exceptus est, cujus amore correpta est Nausicaa Alcinoi filia. Dicitur Phæacia, seu Corcyra finis errorum Ulyssis, quia nempe inde discedens recta navigavit in Ithacam patriam.

Atque hæc seu nostras inter sunt cognita terras,
 Fabula sive novum dedit his erroribus orbem ; 80
 Sit labor illius, tua dum facundia major.—
 Jam te non alius belli tenet aptius artes :
 Qua deceat tutam castris præducere fossam ;
 Qualiter adversos hosti defigere cervos ;
 Quemve locum ducto melius sit claudere vallo : 85

onibus nota, sive commentum istis navigationibus terras afflexerit antea ignotas ; ipsius sit opus ; dummodo eloquentia tua laude dignior celebretur. Nemo autem melius, quam tu, novit rei militaris disciplinam ; quomodo conveniat secuta fossa præcingere castra, quo pacto cerros hostibus contrarios in terram demittere oporteat, et quem locum aggere constructo cingere satius sit : quomodo tellus emittat suaves

Guelf. 2. a m. sec. Bern. Ask. et Ald. 2. Cf. Hom. Od. ♀. 338.—79 Rheg. Rom. et Venett. *inter sunt* ; Basil. *inter sint* ; Lips. ap. Heyn. *nostris inter sunt cognita terris*.—81 *Sint* corr. Ayman. in Vita Tibulli § 27.—82 Hic versus cohæret cum vs. 53. quo finitur laus facundiæ. Nunc progreditur Poëta ad laudem Messalæ militarem, interposita transitionis particula *Jam*, ut legitur in Angll. 1. 2. Ask. Voss. 2. Bern. et Exc. Pocc. Hoc primus in contextum intulit Passer. probarunt Broukh. Vulp. ceteri Editores. *Nam* habent Beroll. 1. 2. 3. Par. Guelf. Stadiani, edd. pr. maj. min. Bartol. &c. Pro *artes*, (quod testantur Beroll. 1. 3. Guelf. 1. 2. 4. Corv. Reg. Par. edd. pr. min. Bartol. &c.) nonnulli, ut Guelf. 3. Berol. 2. et ed. Rom. habent *artem* ; cod. Lips. et Ald. 2. *arces*, quæ lect. simillima est in codd. alteri, *artes*.—83 Par. *preducere* ; Vat. Heins. 1. nonnulli Stat. Scal. rec. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *perducere* ; cod. Lips. unus Bronkh. Laud. Colb. Exc. Perr. Angl. 1. et ed. pr. min. *producere* ; Bartol. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *deducere* ; Witt. 1. 2. duo Broukh. Cuj. Dat. Vatt. Heins. 2. Vat. Ursini, Beroll. 1. 2. 3. et Guelf. 2. 3. *præducere*, ut emendatum a Mur. et Stat. e codd. *præponere* in Reg. Vide Obs. Misc. Vol. VIII. p. 333. et Interpp. Sillii Ital. x. 411.—84 In uno Broukh. et Berol. 2. *præfigere* ; in Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Stadiani, Par. aliis, *defigere* ; Reg. *defingere* ; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 1. 2. 3. Stadiani, Colb. Angll. 1. 2. Par. cod. Lips. Guelf. Corv. Reg. aliis, cum edd. pr. maj. min. &c. *neros* ; Vat. ap. Stat. *vernos*, (i. e. *neros* ;) Vat. Heins. 1. Ask. et tres Voss. *cervos*, quod ex Guellii ad Virg. Ecl. II. 29. emendatione recepit Scal. et sic in ed. Rom.—85 *Quen vel* Berol.

NOTÆ

81 *Tua facundia*] Quintil. Institut. Orator. lib. x. asserit Messalam egregie fuisse facundum. ‘Messala,’ inquit, ‘nitidus et candidus, et quodammodo præferens in dicendo nobilitatem suam ; viribus minor :’ qui etiam Cicerone florente non parum in eloquentia dignitatis cum Pollione obtulerit.

82 *Belli artes*] Rei militaris scientiam.

83 *Tutam fossam*] Tuta, quia nempe

castra tuta militesque securos reddidit. Vide Veget. lib. I. cap. 24. et 25. et Lips. de Mil. Roman. lib. v. cap. 5.

84 *Defigere cervos*] Cervi sunt in re militari arborum trunci ramosi, in similitudinem cornuum cervi ad majorem castrorum securitatem vallo adhibiti. De his vide Frontin. lib. I. cap. 5. Mos autem fuit Romanorum, ut truncos illos firmiores in terram figerent, et passim sererent, itineri impediendo aut obstruendo. Livius

Fontibus ut dulces erumpat terra liquores,
 Ut facilisque tuis aditus sit, et arduus hosti,
 Laudis et assiduo vigeat certamine miles :
 Quis tardamve sudem melius, celeremve sagittam
 Jecerit, aut lento perfrerit obvia pilo ; 90
 Aut quis equum celerem arctato compescere fræno
 Possit, et effusas tardo permittere habenas ;
 Inque vicem modo directo contendere cursu,

aquas, et quomodo accessus pateat expeditus tuis militibus, et inimicis sit invidius, et quomodo miles jugi gloriæ assequendæ contentione vigeat. Quisnam aptius stipitem gravem, aut velox telum emiserit, vel lento hastili occurrentia quæque perfrerit? Vcl quisnam velocem equum strictis lupatis melius continere queat, lentoque laxu dare lora, et vicissim nunc cursu recto, nunc, si ita ferat animus, in flexum

2. Heinsius mallet *structo....vallo*.—86 Unns Stat. Goth. et Bartol. *educat*.—87 Abest *sit* a cod. Lips. et ed. pr. min.—88 *Laudis ut* Exc. Pocc. Perr. Vat. Heins. 1. et Colot. et sic legit Ayrman. in Vita Tibulli § 29. *στριγγῆ τελεία* post vs. 87. posita, et nova sententia ab hoc versu ad vs. 98. perducta. Hoc improbat Heyn. *Laudis et omnes alii codd. cum edd. vett.*—89 Omissus est hic versus in cod. Lips. *celeremque* Bern. et unus Voss. *celeremque sagittam* ed. pr. min.—90 Reg. et Goth. et *lento*: Witt. 1. et Angl. 2. *præfrerit*: ed. pr. min. *Jecerit: et lento perfrerit*.—91 Hic etiam versus abest a cod. Lips. *At quis* Beroll. 1. 3. Witt. 2. Dat. Angll. 1. 2. 3. 4. et Vat. Statii; *Et quis* Sfort. Berol. 2. Angl. 5. Vat. Heins. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rhæg. *Ut quis* Vat. Heins. 1. *Ecquis*. (quæ lectioni *Et quis* simillima est in vett. membr.) Guelf. 2. *Aut quis* Par. et ed. pr. min. *celerem arcto* Guelf. 1. 4. Rom. et Venett. 1491. 1493. 1500. 1520. *celeremve arcto* Beroll. 1. 2. 3. Par. ed. pr. maj. min. Vicent. Rhæg. &c. *celerem arctato* duo Italici ap. Heins. Colot. et Brix. quod primus repositi Broukh.—92 *Par sit* ex Heins. emend. receperat Broukh. *committere* Witt. 1. et Angll. 3. 4. *promittere* Angl. 1. *præmittere* Angl. 2.—93 In Berol. 3. *dirrepto*; Berol. 2. cod. Lips. Par. Guelf. 1. 2. 4. Florent. Stat. ed. pr.

NOTE

lib. XLIV. ‘Romanus, ad Clitas quas vocant, munimenta, cervis etiam objectis, ut viam intercluderet, a Macedonico ad Toronaicum mare perducit.’ Alii legunt, *nervos*, quibus belli instrumenta intelligunt, qualia sunt catapultæ, balistæ, phaleritæ, scorpiones, arietes, &c.

86 *Erumpat terra liquores*] Castrametationis et periti ducis est providere, ne castra ponantur in loco sicco et aquarum inopi. Docet Veget. lib. IV. cap. 10. quid sit faciendum ne aquarum penuria laborent obsessi.

88 *Laudis certamine*] Miles non debet torpere et otiosi, sed assiduo

ludo et exercitio laudem quærere, ut bene erga ipsum propter strenuitatem ductor afficiatur.

89 *Quis tardamve sudem*] Sudes lignum in capite acutum leviter, et igni duratum. Vetus id telum, et plerisque gentibus sic usitatum. Unde Propert. IV. 1. de priscis Romanis ait: ‘Miscabant usta prælia nuda sude.’ De sudibus porro sagittisque jaciendis vide Veget. lib. I. cap. 14. et lib. II. cap. 23.

93 *Directo contendere cursu*] A carceribus ad metam, sive eo in stadio, quo hastati decertant equites, linea recta concurrere.

Seu libeat curvo brevius convertere gyro;
 Quis parma, seu dextra velit seu læva tueri, 95
 Sive hac sive illac veniat gravis impetus hastæ,
 Amplior, aut signata cita loca tangere funda.

orbem minore spatio arctius contendere? Quisnam major aptius, quam tu, possit celeri funda notatos scopos ferire, sive cupiat scuto dextram, sive sinistram partem defendere, undecumque longæ hastæ violentia feratur? Insuper statim atque acce-

maj. min. Bartol. et vulgg. *directo contendere passu*; H. Voss. dedit ex ingenio, *directo propellere cursu*; Reg. Guelf. 3. Witt. 1. 2. Berol. 1. novem ap. Stat. habent etiam *cursu*, quod primum receptum in Ald. 2.—94 *Seu liceat* Berol. 2. *Nunc libeat* Exc. Pocc. et Perr. cum Vatt. Heins. 1. 2. probante Handio in Gron. Diatr. Stat. tom. 1. p. 472. 'Vulgata *Seu*, i. e. vel si, sollicitari non debet.' Bach. Pro curvo Ayрман. malebat *parvo*; in nonnullis codd. *torro*, unde idem Bach conj. *torto*: cf. Ovid. Am. 1. 14. 26. Rem. 186. Cæs. B. G. iv. 33. *melius* Witt. 1. 2. unus Broukh. Exc. Perr. Beroll. 1. 3. Angll. 2. 3. 4. *levius* unus Stat. *brevius* Guelff. 2. 3. Berol. 2. duo Stat. duo Broukh. Vatt. Heins. 1. 2. Voss. 1. 2. Bern. Vindob. Monac. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rhæg. *melius contendere* ed. pr. min. Bartol. Venett. cum Comment. Cyll. et Aldd. *brevius contendere* cod. Lips. et Par. *contendere* habent etiam Beroll. 1. 2. 3. Guelff. Corv. Reg. &c. Broukh. emendavit *compellere*, quod nunc Voss. 1. 2. Vindob. Bern. et Monac. exhibent, et Heyn. ceterique recentt. edd. servant. Crusius in Prob. Crit. 26. legebat, *Seu libeat cursum medio convertere gyro*. 'Ex his nil verum est, nisi *convertere*. Hoc tenendum.' Huschk. Cf. Sil. Ital. ix. 644. Tacit. Germ. cap. 6. et Cic. de Cynosura Acad. ii. 20.—95 Ex omnibus Sæculi xv. edd. una Bartol. an. 1472. (quam nonnulli falso putant eandem esse cum ejusdem anni ed. pr. min.) nostram hodieque comprobata habet lectionem; hanc etiam, quam reposuit Scal. et redixit Heyn. testantur Beroll. 1. 2. 3. Exc. Perr. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Laud. nonnulli Stat. Corv. Guelff. 2. 3. Reg. Cuj. Dat. Angll. 3. 4. 5. Par. Monac. Bern. Ask. alii. Ed. pr. maj. anni ejusdem, Venet. 2. et Rhæg. habent *Pervia seu quis*; et sic codd. Lips. aliquot Stat. et Angl. 1. At ed. pr. min. ed. Lips. ap. Heyn. &c. *Pervia seu quos*: Vicent. Brix. Venett. 1487. 1491. ut et in Broukh. 1. *Parma seu quis*; sed Venet. 1493. *Parva seu quis*. Voces *Parma* et *Pervia* vix in codd. dignosci possunt, propter similitudinem Longobardicorum characterum *a* et *e*, et *m* et *vi*. *Quis parmam seu Rom. Devia seu quis* Rhæg. ap. Broukh. *Seu parma quis* Vatt. Heins. 1. 2. et Vat. Ursini; *Parma seu quos* alii ap. Stat. et vulgg. ante Broukh. scil. Aldd. Mur. Stat. Plantt. Gryph. et Gebh. Verum Broukh. ut in libello Varr. multa turbavit, ita in contextu omnia corrupit probata hac Heinsii scriptura, *Quid, parma seu dextra velis,...* (*Sive hac...hastæ*) *An prior,....funda?*—96 Cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. omnes Guelff. Corv. Reg. Stat. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhæg. Vicent. Rom. Lips. &c. *grandis venit*; Scal. ex suis reposuit *veniat gravis*, quod nunc exhibent Voss. 1. et Ask. *grandem vehat* legit Ayрман. in Vita Tibulli § 29.—97 *Amplius* plerique ap. Stat. et sic Ald. 2. et, quæ ab

NOTÆ

94 *Curvo convertere gyro*] Equum in orbem flectere et circumagere primi docuere Lapithæ, ut ait Virgil. Georg. III. 'Fræna Pelethronii Lapithæ gyrosque dedere Impositi dorso, atque equitem docuere sub

armis Insultare solo, et gressus glomerare superbos.' Illud exercitii genus egregie expressit Manil. lib. v. 'flectere equorum Prævalidas vires, et torto stringere gyro.' Vide etiam Lucan. Paneg. ad Pison.

Jam, simul audacis veniunt certamina Martis,
 Adversisque parant acies concurrere signis :
 Tunc tibi non desit faciem componere pugnæ ; 100
 Seu sit opus, quadratum acies consistat in agmen,
 Rectus ut æquatis decurrat frontibus ordo ;

dunt prælia Martis intrepidi, et exercitus inter sese instituunt collatis signis confligere : tunc facile tibi est formam certaminis ordinare ; sive conveniat, ut cohortes stent in aciem quadratam, quo recta series æqualibus frontibus extendatur ; sive

hac pendent, edd. *Eminus* Ayrman. l. c. *An prior* Broukh. e conj. Heinsii ; *Aptior* Scal. 1. in corrigend. ad calcem : *seu signata velit* Beroll. 1. 3. *Reg. aut signata velit* Witt. 1. 2. unus Broukh. Colb. Dat. et Angl. 3. 4. *aut signata velis* Laud. *aut signata cito* ed. Lips. ap. Heyn.—98 *Cod. Lips. Par. Berol. 2. Guelff. 2. 3. Colb. Exc. Pocc. Statiani, Vat. Heins. 2. Angl. 1. 5. ed. pr. maj. min. Bartol. Lips. Vicent. et Rheg. venient ; Beroll. 1. 3. Angl. 2. et ed. Rom. veniunt ; quod reposuit Broukhusius ; Scal. veniant : unus ap. Voss. discrimina.*—99 *Cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. Par. Corv. Guelff. 2. 3. aliique, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Vicent. Rheg. &c. parent ; unus Broukh. parant ; hoc dedit Broukh. illud Scal. acres pro acies Berol. 3. contendere signis cod. Lips. consurgere signis Goth.*—100 *Tum* Witt. 1. 2. *Beroll. 1. 3. unus Broukh. Angl. 3. 4. Reg. Brix. et Venett. 1491. 1493. deficit* reposuit Broukh. ex suo tertio, uno Stat. et Vat. Heins. 1. quibus accedit Voss. 5. Sed cf. *Sil. Ital. vii. 497. Ruhnck. ad Rutil. Lup. p. 132. et Cort. ad Sall. Jug. cap. 110. Abest hic etiam versus a cod. Lips.*—101 *Ed. pr. min. facies pro acies : Schelius in Diss. Polyb. cap. 11. ita hunc versum laudat, Seu sit opus, acies quadratum sistat in agmen : Bartol. habet, quod conj. Henschk. consistere in agmen : in Guelff. 1. 4. et ed. Rom. legitur in orbem : verbum agmen est in Reg. in litura.*—102 *Rectus inæquatis* Beroll. 1. 3. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Colb. Statiani, Angl. 2. multi alii, cum Venet. 2. Brix. Rheg. ap. Bronkh. Venett. 1487. 1491. 1493. et vulgg. inde ab Ald. 2. *inæquatis* Passer. idem cum *æquatis* esse contendit : *in æquatis* divisim exhibent Berol. 2. Guelff. 1. 4. edd. pr. maj. min. Rom. Vicent. et Rheg. ap. Heyn. *an æquatis* Vat. Heins. 2. Colot. Par. Bartol. et Ald. 1. *ut æquatis* etiam in Vet. Heins. 2. Colot. Monac. et Bern. *Pro decurrat* Exc. Perr. et Pocc. Vat. Heins. 2. Colot. cum aliis, habent *seu currat ; Reg. Beroll. 1. 3. Witt. 1. 2. Vat. Heins. 1. Colot. et Rom. concurrat ; Colb. consistat ; Berol. 2. decurrit frontibus ; cod. Lips. Par. Angl. 5. &c. decurrat.*—

NOTE

98 *Certamina Martis*] Mars Deus belli præses, alio nomine dicitur Gradivus. Eodem quo Tibullus sensu Virgil. dixit *Æn. xii. 790.* ‘ Assistunt contra, certamine Martis anheli.’

99 *Adversis concurrere signis*] Acie directa pugnare. Lucan. lib. i. 7. ‘ Infestisque obvia signis Signa, pares aquilas, et pila minantia pilis.’ Tria sunt genera signorum militarium ex Veget. lib. iii. cap. 5. vocalia, semi-vocalia, et muta. Vocalia signa sunt, quæ voce humana dantur a Ducibus,

ut, Apollo, Victoria, Palma : Gallice, *le mot.* Semivocalia, quæ dantur per tubam, buccinam, aut tympanum, &c. Muta sunt, quæ non percipiuntur auribus, sed referuntur ad oculos, ut, Aquilæ, Aper, Leo, Dracones, Lilia, Vexilla, &c.

100 *Faciem pugnæ*] Forma, modus, et prospectus totius exercitus dicitur facies, seu ordinatio antequam manus conserantur. Dixit etiam Virgil. *Æn. ii.* ‘ armorum facies,’ et *Æn. v.* ‘ maris facies.’

Seu libeat duplici sejunctim cernere Marte,
 Dexter uti lævum teneat, dextramque sinister
 Miles, sitque duplex geminis victoria castris. 105
 At non per dubias errant mea carmina laudes :
 Nam bellis experta cano. Testis mihi victæ
 Fortis Iapydiæ miles ; testis quoque fallax

placeat separatim seu commistum conspicerem Martem, et quomodo miles dexter sinistrum, et lævus dextrum tueatur, et sit duplicis casus duplex victoria. Sed versus mei non vagantur per incertas virtutes. Bellis enim comprobata refero. Testis est mihi generosus Iapydiæ debellatæ miles ; testis etiam est dolosus Panno-

103 *Seu libeat duplicem seu vinctum c. Martem* Beroll. 1. 2. 3. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. et Rheg. sic in Par. cod. Lips. aliis ; nisi quod Par. ut est in Ald. 2. Scal. et vulgg. ante Bronkh. habet *seu junctum*, et in codd. nihil interest inter hoc et illud, ut sæpe demonstravimus ; et cod. Lips. cum Angl. 2. ed. Lips. aliisque, *seu vinctum*, quod etiam legi possit (*seu vinctum*) *seu vinctum* ; sive, (*seu junctum*) *seu junctum* ; sive, *sejunctum*, quod exhibent Witt. 1. et Angl. 4. Codex Regius exhibet *seu junctim*, i. e. *seu junctim*, quod, si apiculus abesset, idem foret in codd. cum *sejunctim* : sic ex *Martæ*, vel *Martem*, fit *Marte* ; hinc vox *duplici* facile corruptum erat in *duplicem*. Salmasius de Re Milit. Rom. cap. 7. nostram restituit lectionem. Ita perent conj. Heins. *Seu libeat duplici seu juncto cernere Marte* ; vel, *Seu libeat duplici sejunctum cernere Marte* ; vel, *Seu subeat duplici sejunctum cernere Marte* ; et Crusii in Prob. Crit. cap. 26. *Seu libeat, duplicem, seu jungant cornua Martem*, quam intelligere se negat Heyn.—104 *Dextraque uti....sinistra* Beroll. 1. 2. *Dextraque ut lævum* Berol. 3. cod. Lips. Par. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Lips. ap. Heyn. et Ald. 2. *Dexterque ut* Angl. 5. Statiani, Guelff. 2. 3. et Rom. *dextraque sinister* in eadem ; *dextramque sinister* Reg. Guelff. 2. 3. Berol. 3. cod. Lips. Par. alii : *Dexter uti* ex Cuj. suisque Exc. restituit Scal. et sic Vat. Heins. 1. Colot. et Voss. 5.—105 Hic versus abest a Berol. 2. *gemi....casus* Beroll. 1. 3. Par. cod. Lips. Guelff. 2. 3. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venet. 1500. Aldd. &c. ante Bronkh. *geminis v. casus* Venett. 1491. 1520. *geminis v. casus* Guelff. 1. 4. *geminis v. caussis* legebat Crusius. At receptam primum a Bronkh. lectionem confirmant Colb. Sfort. ap. Stat. Exc. Colot. Voss. 3. et Rom.—108 Par. Berol. 1. a marg. ed. pr. min. Bartol. et Ald. 1. *iapigia* ; in nonnullis exemplaribus Ald. 1. etiam *inpigia*, forsitan operarum culpa : *iapigia* ed. pr. maj. et Rheg. *yapigia* Berol. 2. *iazigia* Guelf. 3. *iupidia* Witt. 1. 2. Exc. Pocc. duo

NOTÆ

105 *Duplex geminis victoria castris* [*gemi....casus*] Eventum prælii vocat 'casum.' Est enim *casus*, cum id quod ita vel ita accidit, aliter evenire potuit ; quia nempe ex arbitrio pendet fortunæ. Victoria vero spem maxime in duplici facie pugnae dicit Tibullus esse positam. Sed est, meo judicio, 'periculosæ plenum opus alexæ.'

108 *Fortis Iapydiæ miles*] Iapydia, cujus incolæ Iapydes Ptolemæo, Ia-

podes Straboni lib. vii. dicuntur, Illyriæ sen Illyrici regio est ad fontes flavii Timavi sita, quam nonnulli volunt nunc vocari Istriam. Alii volunt eam regionem olim vocatam etiam fuisse Valeriam, nunc vero Croatiam. Iapydes cum sese undequaque extenderent, atrociniisque invalescerent, ab Augusto Cæsare, duce Messala, debellati sunt ; ut cum Tibullo nostro Appianus Alexandri-

Pannonius, gelidas passim disjectus in Alpes ;
 Testis Arupinas et pauper natus in armis ;

110

nivus nivasas per Alpes huc illuc dispersus : testis quoque est inops ille genitus in bello

Stat. Dat. Vat. Heins. 1. Guelf. 1.2.4. Brix. Vicent. et Venet. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Ald. 2. Scal. 1. &c. *iadipiæ* Berol. 1. a m. pr. *iapie* cod. Lips. *hiapigliæ* Reg. *Iapides* Rom. *Iapodes* in aliis : *Iapydiæ* Florent. Sfort. et Berol. 3. Hæc vera scriptura est. Vide Drakenb. ad Liv. XLIII. 5. 3. et Reimar. ad Dion. XLIX. 34. Strab. *Ἰαπυδία*.—109 Lect. nostram servant omnes codd. Cf. Eleg. ad Liviam vs. 390. Mentio Salassorum gentis Inalpinæ in citeriori Gallia cur non facta sit, cum inter populos ab Augusto ejusque ducibus domitos potissimum memorentur, mirantur Ayrmann. et H. Voss. (Vide Suet. Aug. 21. Eutrop. VII. 9.) Ille tentat, *passim et disjectus* ; ut sit, Salassus a natura in Alpes disjectus ; pro, qui passim Alpes incoluerit. Nimis obscurum et contrarium voci *disjectus*. H. Voss. in textum importavit *Pannonius, gelidaque Salassus tectus ab Alpe*, improbantibus Bach et Huschk. Nam præpositio 'ab' vel 'a' post verba 'tegi,' 'protegi,' 'defendi,' &c. notionem præp. 'contra' accipit. Cf. Liv. VIII. 6. Cæs. B. C. II. 9. III. 26. et Tursel. de Part. p. 13.—110 *Testis et Hirpinis* Berol. 1. 3. Reg. a marg. Witt. 2. et Angl. 3. et *Arpinis* cod. Lips. Berol. 3. Reg. a marg. Par. Witt. 1. Broukh. 1. Laud. Vat. ap. Stat. alter ejusdem, Angl. 1. 2. 4. 5. ed. pr. min. et Bartol. et *Alpinis* unus Stat. Reg. unus Broukh. Colb. Florent. et Sfort. in *Alpinis* Vat. Heins. 1. 2. ed. pr. maj. Vicent. Venet. 2. et Rheg. et *Aprinis* unus Broukh. *Arupinus* Guelf. 1. 4. Brix. cum aliis edd. ante Scal. quod cum Cant. et H. Voss. suadente id Strabone, qui *Ἀρουπίνος* dicit, reposuit Bach. *Harupinus* Vat. Ursini ; et *Hyypinas* Scal. rec. et *Arapinis* unus Stat. *Arupinis* Cuj. *Arupinas* malebat Scal. forma, ut Vossius monet, insolita. Pro *armis*

NOTÆ

nus et Strabo Geograph. lib. IV. referunt. Iapydum civitates loco laudato numerat Strabo, inter quas Metulum, Arupinum seu Arupenum, Monettium, et Vendrum ponit.

Fallax Pannonius] Pannonii infidi, rebelles, et fœdifragi, quia nempe fidem datam frangunt, facileque post deditionem rebellant. De populis Pannoniorum et Pannonia agunt pluribus Strabo Geograph. lib. VII. Plin. lib. III. cap. 25. et Appian. de Illyrico, Dio. lib. XLIX. LIV. et LV. Sueton. in Augusto, cap. 21. et in Tiberio cap. 9. et 20. Duplex autem est Pannonia, superior et inferior. Pannonia superior ab occasu Norico, a septentrione Germania et Istro terminatur ; ab oriente habet Pannoniam inferiorem, a meridie Illyriam. Hæc autem Pannoniæ pars

hodie Austria, Stiria, Carinthia, et Carniola dicitur, caput habens Vienne, urbem celeberrimam ad Danubium sitam. Pannonia vero inferior, quam totam hodie Hungaria occupat, habet a Borea Germaniam et Danubium, ab occasu Pannoniam superiorem, a meridie Liburniam seu Illyricum, ab ortu Mæsiam, quæ nunc Servia et Bulgaria dicitur.

109 *Alpes*] Montes altissimi Galliam inter et Italiam, quam claudunt a mari infero ad mare superum, qui perpetuis nivibus albescunt.

110 *Testis Arupinas pauper*] Arupinum, sive Arupenum, urbs est Iapydum, quam expugnavit Messala ; ubi natum quendam hominem ait Tibullus infimo et pauperrimo loco, qui tamen annosior et senior omnia durissima fortissime perferebat.

Quem si quis videat vetus ut non fregerit ætas,
 Terna minus Pylia miretur sæcula famæ.
 Centum fœcundos Titan revocaverit annos:
 Ipse tamen velox celerem super edere corpus
 Gaudet equum, validisque sedens moderatur habenis. 115

Arupino, quem si aliquis conspiciat quomodo longa series annorum non debilitarit, minus admiretur tria sæcula Pylia laudis. Quamvis enim ex quo senex ille diuturnæ vitæ tempora percurrit, Titan centum annos fertiles redintegraverit; attamen ipse expeditus audet in equum citatum corpus injicere, et in eo firmis retinaculis insidet,

nonnulli habent *arvis*, ut Broukh. 1. 2. 3. Colb. Vat. Heins. 1. Colot. unus Stat. et Rom. In marg. Rheg. ap. Huschk. inter alia hæc leguntur, 'Natus ad militem Romanum Messallæ ducis referendum videtur. Lego, *Testis inulpinis te præside* (principe) *natus*.... Melius, *Testis in Alpinis* (h. e. Italicis) *duce te veteranus in armis...puero tatus*.' Ayrmann. legeret, *Arupinis...in arvis*. 'Quod si vera lectio est *Arupinus*, nihil obstat, quo minus versum ita constituamus, *Testis Arupinus pauper sed natus in armis*.' Huschk.—112 Abest vox *Pylia* a cod. Lips. pro *famæ* in Goth. extat *vitæ*. Post hunc versum in nonnullis libris, scil. in Dat. Berol. 2. Angl. 4. 5. Witt. 1. 2. Guarn. Vat. ap. Stat. alio ejusdem, cum ed. pr. min. Bartol. Mur. Stat. Gryph. Basil. et Vulp. 1. legitur hic, *Namque senex longæ peragit dum sæcula vitæ*; in Corv. *Namque senex longæ spargit dum secula famæ*. Hunc versum Editores veteres non admisserunt; certe abest ab ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Ald. 1. ex ed. pr. min. venisse videtur in Ald. 2. Omisit iterum Scaliger, probantibus Broukh. Vulp. et Heyn. Vidit etiam H. Voss. non posse versum admitti, nisi correctum. Igitur substituit *tempora vitæ*. Huschkio spurius videtur.—113 Tres libri *Phæbus* pro *Titan*: Par. *reoverat*, cui simillimum est *revoverat* in Angl. 4. *renovaverat* habent Beroll. 1. 2. 3. Guelf. 3. Witt. 1. 2. unus Broukh. Colb. plerique Stat. Dat. Angl. 1. 2. 3. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Vicent. *renovaverit* cod. Lips. Guelf. 1. 4. tres ap. Voss. ed. pr. min. Bartol. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Gryph. Mur. Stat. Scal. Broukh. Vulp. Heyn. Voss. &c. *revocaverat* Guelf. 2. Laud. unus Stat. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini; *revocaverit* Angl. 2. Florent. et Goth. et sic Wund. in ed. 1. Lips. 1812. et Bach. id etiam Heyn. probasse videtur. Cf. Ovid. Met. vi. 439. Propert. 1. 15. 25. Sil. iv. 15. Lucan. 1. 599. Gronov. Obs. 11. 9. Feam in Proëm. Horat. p. xvii. et Senec. Ep. 93. Solemnis autem est librariorum permutatio verborum 'renovare' et 'revocare.' Vide Oudend. ad Lucan. iv. 204. et Kuin. ad Propert. 111. 12. 35. Ceterum intellige 'quamvis.'—115 *Audet* Beroll. 1. 2. 3. Par. cod. Lips. Guelf. Corv. Reg. Statiani, omnes Broukh. et Heins. edd. pr. maj. min. Bartol. &c. omnes; *Gaudet* ex emend. Heins. receperunt Broukh. et Bauer. et hoc testantur Ask. et Goth. non Berol. 1. ut H. Voss. et Wund. falso nuntiant. *validusque* Broukh. 1. 2. duo Stat. Angl. 2. Guelf. 3. Berol. 2. cod. Lips. et unus H. Voss. *Audet equum: validisque sedet moderatur*

NOTÆ

112 *Pylia famæ*] Gloriæ, laudis Nestoræ. De Pylo Nestoris patria in Peloponneso jam supra pluribus egimus. Celebratur autem Nestor non tantum propter sapientiam, fortitudinem, ceterasque virtutes, quibus excelluit, sed propter ætatis diuturni-

tatem, utpote qui per tria sæcula vitam produxisse dicatur.

113 *Titan*] Sol, de quo jam supra.

114 *Ipse tamen velox*] Significat Poëta, quod licet ille senex et pauper, effæctus jam esset propter annorum ingentem numerum; facile ta-

Te duce non alias conversus terga domator
 Libera Romanæ subjecit colla catenæ.
 Nec tamen his contentus eris; majora peractis
 Instant; compertum est veracibus ut mihi signis,
 Quis Amythaonius nequeat certare Melampus. 120
 Nam modo fulgentem Tyrio subtemine vestem
 Indueras, oriente die duce fertilis anni:

ut bonus eques. Tuo ductu, non aliter, populus ille equorum domitor cervicem antea liberam Romanis summisit vinculis. Nihilominus ista tibi non sufficient; alia illustriora, quon quæ gessisti, imminent, ut mihi certis exploratum est indicibus, quibus etiam non possit Melampus Amythaonius repugnare. Recens enim togam filo Tyrio splendentem sumseras, affulgente die felicitis anni ductore, ut sol candidior caput

*****

habenis in ed. pr. maj. eodem modo in Rheg. sed *moderat'*, fortasse pro (*moderatus*) *moderatus*; quod ferri possit. *sedet miratur* cod. Lips. *sedet moderatur* Dat. *sedet moderamen* Angl. 3. *sedens moderatur* ex uno Heins. (Venet. 2.) enotavit Broukh. 'Hæc ceteris probabilior est lectio.' *Huschk.*—116 Exc. Pocc. *domata*; Vat. Heins. 1. et Colot. *comata*; Ayrmann. legebat *donatur*; Heynius, negans, nude poni potuisse 'domatorem' pro 'equorum domitore,' conj. *Dalmata tergum*, quod etiam præcepit Heins. ad Ald. 2. retinens tamen *terga*. Sed cf. Pind. Ol. xiiii. 97. *domator* exhibent Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Stat. Beroll. 1. 2. 3. &c.—117 Ayrman. *et subjecit*; in Sfort. ap. Stat. *subjecit terga*.—118 *Abest eris* a cod. Lips. unus cod. ap. Voss. et ed. pr. min. *erit*; Heins. in *Advers.* malebat *eam*; uti volebat 'ire,' tanquam elegantius ubique inferre pro 'esse.'—120 *Quis* habent Witt. 1. 2. unus Broukh. omnes Stat. Beroll. 1. 3. &c. in aliis *Queis*; cod. Lips. *Quis amintaonius nequeant*; ed. pr. min. *Quis amichaonius*.—121 Berol. 1. Par. ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. cum aliis *sub tegmine*; Witt. 1. 2. duo Broukh. omnes Stat. Beroll. 3. Guelf. Corv. Reg. cum Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *subtegmine*; Stat. conj. *subtemine*, quod testatur Vat. Heins. 1. *velamine* Berol. 2. Colb. et unus Broukh.—122 Berol. 3. *duci*: ed.

NOTÆ

men insiliret in equum fortem, ipsumque tenacibus et validis loris regeret et moderaretur.

116 *Domator*] Pro *domitor*, antiquitus dicebant Veteres.

117 *Romanæ collu catenæ*] Imperio Romanorum.

120 *Amythaonius Melampus*] Filius fuit Amythaonis et Dorippes Melampus, Medicus, Augur, et Vates præstantissimus, de quo Hom. Od. Ψ. Virgil. Georg. iii. Propert. ii. 3. et Statius Theb. iii. Is omnium avium voces, ceterorumque animalium intellexit, adeoque auguribus et arte Medica excelluit, ut ipsi templum, festa

solennia, et sacrificia, si fides adhibeatur Pausaniæ, fuerint instituta.

121 *Tyrio subtemine*] Vestem purpuream, trama Tyria, seu stamine Tyrio contextam. Apud Tyrum enim, ut sæpe jam dictum est, optima purpura tingebatur, quod etiam ostrum Sarranum dicebatur. Tyrus autem est urbs Phœnicæ ad mare Mediterraneum sita, quam olim Alexander Magnus obsedit, ægreque admodum expugnavit.

122 *Oriente die duce fertilis anni*] Kalendas intelligit Januarias, quæ præ ceteris fuerint celebres apud Romanos, tum quod novum annum

Splendidior liquidis cum Sol caput extulit undis,
 Et fera discordes tenuerunt flamina venti,
 Curva nec assuetos egerunt flumina cursus ; 125
 Quin rapidum placidis etiam mare constitit undis ;
 Nulla nec aërias volucris perlabitur auras,
 Nec quadrupes densas depascitur aspera sylvas,
 Quin largita tuis sit muta silentia votis.
 Jupiter ipse levi vectus per inania curru 130
 Affuit, et cœlo vicinum liquit Olympum,

e muri humido exeruit, et venti invicem dissentientes sævos flatus suos cohiberunt, neque amnes flexuosi solitos cursus tenuerunt; immo etiam concitatum æquor cum aquis tranquillis quieverit; neque ulla avis tunc volavit per levem aërem, neque etiam ulla rustica quadrupes opaca nemora detondit: immo tuis optatis omnia dederunt magnam silentium. Jupiter ipse delatus per vacuum aërem velocibus quadrigis interfuit, cœloque propinquum deseruit Olympum, et arrectis auribus sese tuis votis

Rom. vertilis: Par. annis; Vat. ap. Stat. artis; cod. Lips. arte.—123 Florent. ap. Stat. tum Sol.—124 Hic et duo seqq. versus absunt a cod. Lips. vs. 126. etiam a Voss. 3. *Et fretu* ed. Basil. *dissortes* malebat Heins. —125 Reg. *tenuerunt flumina* ex sup. versu.—126 *Cum rapidum* Reg. in quo vox *undis* erat in litura: *pleidis etiam* Berol. 2. et a marg. *placidis*.—127 *Ulla nec* Par. unus Broukh. novem ap. Stat. Witt. 1. Berol. 2. Corv. et Guelf. cum ed. pr. min. Venet. 2. &c. *Nulla hæc* cod. Lips. et Vat. ap. Stat. unde Statius conj. *Nulla hic*. Vulgatam ex Witt. 2. Broukh. 1. 2. Dat. et Angl. 2. 3. 4. reposituit Broukh. hanc habent etiam Beroll. 2. 3. et Reg. *aëreas* Par. et Beroll. 1. 2. 3.—128 Cod. Lips. et Broukh. 1. *clausus pro densas*: Burm. pro *aspera* mavult *hispida*.—129 *Cum* Angl. 1. Reg. Ask. Goth. et ed. Lips. ap. Heyn. *Quum* emendavit Broukh. improbante Huschk. *Quin* Beroll. 1. 2. 3. Guelf. Par. cod. Lips. Voss. 3. cum ed. pr. maj. min. Bartol. et aliis; *multa pro muta* Par. cod. Lips. Voss. 3. et ed. pr. min. *muta* ut conj. Heins. exhibent Exc. Perr. Vat. Heins. 1. et ed. pr. maj. ‘Sensus est: Nulla nec volucris est, nec quadrupes, quin, id est, quæ non, te vota nuncupante, silnerit. Igitur locus ita legendus est, *Nulla nec....Quin largita tuis sit muta silentia votis.*’ Huschk.—130 ‘Miror neminem hic contactum pruritu corrigendi, *Jupiter ille*: v. ad 1. 4. 23.’ Heyn.—131 *Defuit* Berol. 2. et a marg. *Affuit*, quod exhibent Witt. 1. 2. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. (Rheg.) Vicent. &c. *Affuit* in Rheg. nuntiante Heyn. et sic in Berol. 3. et

NOTE

aperirent, omniaque opera inchoarent, tum quia tota civitas eo die læto cultu, populusque toga candida indutus, coronisque redimitus, Capitolium ascendebat; novosque Consules magistratum inenntes illuc comitabatur, ubi solennia pro more sacrificia pro votis Consulium peragebantur. Significat vero Poëta, cum vota illa solennia in Capitolio consu-

latum iniens Messala susciperet, cœlum, terram, mare, aërem, Deos, omnia animalia, cum magno et alto silentio suas aures precibus ipsius præbuisse.

131 *Vicinum liquit Olympum*] Olympus mons est altissimus, Macedoniam inter et Thessaliam, nubes transcendens: unde sæpius a Poëtis sumitur pro cœlo, et Jovis Deorumque domi-

Intentaque tuis precibus se præbuit aure;
 Cunctaque veraci capite annuit. Abditus aris
 Lætior eluxit structos super ignis acervos.
 Quin, hortante Deo, magnis insistere rebus
 Incipe; non idem tibi sint aliisque triumphhi.
 Non te vicino remorabitur obvia Marte
 Gallia, nec latis audax Hispania terris;

135

applicuit, et omnia nutu capitis sincero annuit. Ignis altaribus suppositus emicuit prosperior supra congestos lignorum cumulos. Immo etiam, impellente Deo, illustrata facta urge re quamprimum aggredere; non hujusmodi triumphhi tibi sint, qui ceteris contigerunt. Nec Gallia tibi occurrens proximo Marte te retardabit, neque ferox

Dat. quod probabat Burm. *lucinum* in cod. Lips. Voss. 3. librariornm lapsu pro *vicinum*: Berol. 2. et cod. Lips. *linquit*.—132 Reg. Berol. 2. Goth. et Voss. 4. *suis precibus*: Zwic. 1. *auræ*, quod singulari consensu habet etiam Vicent. Cf. Ovid. ex Pont. iv. 4. 35.—133 *Cunctaque v. c. annuit abditus aris* Berol. 1. unus Broukh. Florent. Goth. ed. pr. min. Bartol. Rom. &c. *abditus aris* conj. Heyn. 'Hæc (*Abditus aris*) vera videtur lectio. *Lætior aris eluxit super structos acervos* (super victimæ partes, aræ impositas) *abditus* ante, languidus, *ignis*. Cf. Val. Flac. i. 204.' *Huschk.* Vulg. *additus* habent omnes Angll. Beroll. 1. 3. Exc. Lips. Witt. 1. unus Broukh. novem ap. Stat. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd.—134 *Purior eluxit* Beroll. 1. 3. Exc. Lips. Witt. 2. unus Broukh. Colb. Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heius. 1. 2. Colot. Dat. Angl. 3. Reg. Guelf. 1. 4. Guelf. 2. a m. sec. Corv. ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. *Lætior* ed. pr. maj. Vicent. Aldd. et recentt. quod exhibent etiam Exc. Lips. Witt. 1. duo Broukh. et Par. *Lætior* Land. et Angl. 2. *Lætior* Berol. 2. *Litior eduxit fructus* Angl. 1. *Litior* cod. Lips. Mattius e suo libro probabat, *Purior eluxit substratos ignis acervos*. Dat. et Berol. 1. *stratos* pro *structos*; Berol. 3. *stratos sub*. Abest totus versus a Bern.—136 *Incipe nunc idem: tibi sunt aliisque triumphis* cod. Lips. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *Incipe nunc idem: tibi sunt.... triumphi* Witt. 1. 2. Reg. Guelf. 1. a m. sec. Vicent. *nunc* habent etiam Colb. Beroll. 1. 2. 3. Exc. Pocc. Statiani, Dat. Vat. Heius. 2. et Angll. *sunt* Beroll. 1. 3. et ed. pr. min. *nunc idem tibi sint* Berol. 2. *non idem tibi sint.... triumphi* diserte in Guelf. 3. Par. Bartol. an. 1472. et Ald. 1. In marg. Rheg. notatur: 'Vulgo, non *idem tibi sint aliisque triumphis*. Ex Mss. nihil affertur. *Dii tibi nunc sunt idem, ac aliis triumphis*. Horat. 'Non tibi sunt integra lintea, Non Dii.' Favent sequentia.' *triumphis* Angl. 1. ed. Lips. ap. Heyn. et Rom.—138 Beroll. 1. 3.

NOTÆ

cilio; sed hic pro monte accipitur, qui dicitur vicinus cælo propter immensam altitudinem.

133 *Capite annuit*] Deorum Regumque sanctitas majestasque exigit, ut motu capitis, seu nutu, voluntatem indicent suam, significantque se rata habere et probare vota ipsis nuncupata.

137 *Vicino obvia Marte*] Dens Mars, belli præses, hic pro bello sumitur.

138 *Gallia*] Vidimus supra i. 7. Messalam in Gallia gessisse bellum, et inde triumphum reportasse: 'Non sine te est mihi partus honos, Tarella Pyrene Testis.'

Audax Hispania] Vasta ad Occidentem et Meridiem Europæ pro-

Nec fera Theræo tellus obsessa colono ;
Nec qua vel Nilus, vel regia lympha Choaspes 140

vastis campis Hispania, neque terra barbara Tyrio agricolæ possessa: neque illa regio, per quam Nilus, neque illa per quam Choaspes regalis aqua delabitur, vel

Witt. 2. et Dat. *avidus Hispania terras*.—139 Par. *tetero*; cod. Lips. et Broukh. 1. *tyreno*; Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Angl. 3. 4. 5. Sfort. unus Stat. Land. Guelf. 3. Scal. rec. Berol. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *tetero*; Cuj. *te tereo*; Reg. et ed. Lips. ap. Heyn. *teterio*; Guelf. 4. Angl. 5. a m. sec. et Brix. *tereo*; Vat. ap. Stat. *terreno*; Florent. ap. ejusdem *Threicio*; Dat. et Beroll. 1. 3. *tartareo*; Aldus dedit *rhetæo*, quod recepit Stat. ex *tetero*, vel *te tereo* Scal. formavit *te Tyrio*; at *te tyrio* longe ante extitit in Bartol. ejusdem anni (1472.) cum edd. pr. maj. et min. Sed veram lect. expressit jam Calpurnius in Vicent. eandemque probavit et docte explicuit Cyllenius *theræo*, i. e. *Theræo*. Hoc testantur Guelf. 1. et Exc. Perr. *possessa colono* Guelf. 1. 4. cum edd. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. et sic legebat Heins.—140 Unus Broukh. *nympha*: Beroll. 1. 2. 3. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Exc. Scal. Reg. cod. Lips. Ald. 2. Plant. et Gryph. 1573. *Diaspes*; ed. pr. min. *dyaspes*; Angl. 1. *Driaspes*; ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. ap. Heyn. et Rheg. *Dryaspes*; Guelf. 4. Brix. *Coaspes*; Vicent. *Coaspis*; Angl. 2. *Hiaspes*; Guelf. 3. *Deiaspes*; Rom. *Cohaspes*; Guelf. 1. 2. Par. alii boni libri, etiam Bartol. cum Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Ald. 1. veram exhibent lect.

NOTE

vincia, ab Africa freto Gaditano et mari Mediterraneo sejuncta, undique mari cincta, nisi qua spectat Galliam, a qua Pyrenæis montibus ad Septentrionem separatur.

139 *Theræo tellus obsessa colono*] Alii legunt, *possessa*. Africam sine dubio inuuit, quam coloni e Tyro profecti Reginam Didonem secuti incoluerunt, Carthaginemque condiderunt; ut ex Virgilio notius est, quam ut nunc referri debeat.

140 *Nilus*] Ægypti fluvius, a Nilo rege sic dictus, unusque e majoribus orbis fluiis; qui, in extrema Africa ad Austrum ortus non longe ab Oceano, peragratis multis vastisque regionibus in terram se condit; unde post viginti dierum et amplius iter erumpens per immensa Africæ deserta in Æthiopiam fluit, quam mediam secat, tandemque per immensa itinera in Ægyptum delabitur, quam fœcundat, septemque in Mediterræneo mare ostiis immensas aquarum moles effundit. Significat autem Ti-

bullus bellum Ægyptium, quod confectum est ab Augusto, Alexandria capta, Ægyptoque in Provinciæ formam redacta, non remoraturum Mesalam, qui in eo etiam bello suas partes habuerat, ut canit ejusdem comes ipse Tibullus l. 7. 23. ‘ Nile pater, quamvis possum te dicere causa, Aut quibus in terris occuluisse caput. Te propter nullos tellus tua postulat imbres.’

Regia lympha Choaspes] Fluvius est Choaspes Medorum et Persarum, qui apud Uxios ortus urbem Susa alluit, et ad Persidis fines in Tigrim influit. Hujus fluminis aqua tantæ dulcedinis esse dicitur, ut non solum Persarum, sed vicini etiam Reges alia ad potum non utantur, et quocumque peregrinantur eam secum ferri jubeant. Unde dicitur *regia lympha*. De hoc fluvio vide Herodot. lib. 1. Plin. lib. xxx. cap. 27. et lib. xxxi. cap. 3. Solin. cap. 41. Ælian. Plutarch. in Artaxerxe, et Strab. lib. xv.

Profluit, aut rapidus, Cyri dementia, Gyndes
Radit Arectæos haud una per ostia campos;

violentus Gyndes amentia Cyri currit, vel aqua percommoda agris Arectæis calet;

quam revocavit Scal. Cf. Herod. 1. 188. et Plin. H. N. III. 31.—141 *Cyrus* Guelf. 3. *cirri dementia cidnus* Berol. 2. *cidnus* etiam in Berol. 3.—Witt. 2. et Bronkh. 2. 3. *ridnus* Berol. 1. *cirri dementia cydnus* ed. pr. min. et Bartol. *Cyri dementia Cyrus* Bronkh. 1. *cyri dementia cyrus*, vel *tyrus*, cod. Lips. *Cyri dementia Cydnus* Witt. 1. Laud. Exc. Pocc. Par. omnes Stat. Vat. Heins. 1. 2. Angll. 1. 2. 3. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *Cyri dementia Gindes* Guelf. 1. 4. Rom. et Aldd. *Gyndes* in Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Cf. Herod. 1. 189. et v. 52.—142 Hunc et tres seqq. versus diverso ordine in libris suis legisse videtur Cyllenius, si fides habenda est Commen-

NOTÆ

141 *Cyri dementia, Gyndes*] *Gyndes* fluvius est Asiæ ex Mantienis montibus, unde etiam Araxes fluit, originem ducens, per Persas et Medos et urbem Opin in Tigrim delabitur. Hunc Seneca lib. III. de Ira circa Babyloniam, Ammianus in Media ponit; apud Tacitum Annal. XI. Dabas Ariosque disterminat. Dicitur porro *Cyri dementia*, quod cum Cyrus Persarum Rex ad bellum festinans, alii volunt contra Babylonios, alii contra Tomyrin Scytharum Reginam, Gyn-dem late effusum amnem vado transire tentaret, unusque ex equis, qui regium currum trahebant, abreptus esset summersusque, Cyrus indignatus, dimisso belli consilio et apparatu, intermissoque itinere, totam illam æstatem numerosumque exercitum exhauriendo flumine, et in trecentos et sexaginta rivos, ut cuilibet etiam mulierculæ esset permeabile, dispergendo contriverit. Historiam refert hujus rei Herod. lib. 1. eandemque narrat Seneca verbis exquisitissimis de Ira lib. III. cap. 21. ‘Cyrus cum Babylonem expugnaturus festinaret ad bellum, cujus maxima momenta in occasionibus sunt, Gyn-dem late fusum amnem vado transire tentavit, quod vix tutum est etiam dum sensit æstatem, et ad minimum deductus est. Ibi unus ex his

equis, qui trahere regium currum albi solebant, abreptus vehementer commovit regem. Juravit ergo amnem illum, regiis equis comneatum auferentem, eo se redacturum, ut transiri calcarique etiam fœminis posset. Huc deinde omnem transtulit belli apparatus, et tandem assedit operi, donec centum et octoginta canaliculis divisum alveum in trecentos et sexaginta rivos dispergeret, et siccum relinqueret, in diversum fluentibus aquis. Perit itaque et tempus, et magna in magnis rebus jactura, et militum ardor, quem inutilis labor fregit, et occasio aggrediendi imparatos, dum ille bellum indictum hosti cum flumine gerit.’

142 *Arectæos haud una per ostia campos* [*Arectæis aut unda per hospita campis*] Alii legunt, *Cretæis ardens aut unda Curystia campis*. Quo sensu, non meum puto divinare. Legendum forte est, *Aractæis campis*. Regio est enim in Babylonia Artacena dicta, mendose forsân, pro Aractene, unde Aractæi sive Aractæi campi. In ea sane regione referunt Strabo lib. XVI. et Plin. lib. II. esse fontes et lacus ardentes. Hæc sunt verba Strabonis: ‘Regio ipsa [in qua Arbela] Artacena dicitur. Circa Arbela est urbs Demetriæ. Post fons, qui naphthæ scatebras habet et ignes.’ Plin. vero

Nec qua regna vago Tomyris finivit Araxe;
 Impia vel sævis celebrans convivium mensis
 Ultima vicinus Phœbo tenet arva Padæus; 145
 Quaque Hebrus Tanaisque Getas rigat atque Mosynos.

neque illa qua Tomyris terminos imperii conclusit Araxe rapido; neque ea terrarum pars qua Padæus Phœbo proximus instruens nefarius epulas crudelibus mensis occupat extremas terras; nec ea per quam fluens Hebrus et Tanais Getas et Mosy-

tario, ubi ita recensentur, *Impia nec sævis, &c. Ultimu vicinus, &c. Nec qua, &c. Creteis ardet aut unda carystia campis.* Ed. pr. maj. et Rheg. *Creteis ardens; aut nuda caristia campis;* cod. Lips. Par. Venet. 2. et Brix. *Creteis ardet aut unda caristia campis;* Guelf. 1. 2. 3. 4. ed. pr. min. Bartol. et Aldd. *Creteis ardens aut unda Caystria campis;* Berol. 1. *Creteis ardet aut unda caristia campis;* Berol. 2. *Cretheis ardent, &c.* ut Berol. 1. *Cretheis ardet, (&c. ut Berol. 1.)* in Berol. 3. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Laud. Statiois, Vicent. et Venett. *Caristia* habent etiam Dat. et Colot. *Carystia* Vat. Heins. 1. *Caistria* Angl. 1. *Charistia* Angl. 2. Ab his omnibus prorsus discedit Cuj. *Ardet Arecteis aut unda perhospita campis*, quod reposuit Scal. eumque secuti sunt Dous. Passer. Cant. alii; Heins. emend. *Radit Arectæos haud una per ostia campos*, quod receperunt Broukh. Bach, aliique: Heins. principio emendabat, ut etiam Scalliger maluerat, *Ardet Arectæos aut unda per hospita campos;* pro quo Heyn. conj. *unda parum hospita:* idem Heins. tentabat etiam *et turdet et ter hospita;* Ausonius Pompa, *Ardet Arectæis unda par hospita campis;* Salmas. ad Solin. p. 840. *Ardet Arectæis aut unda perhospita campis:* H. Voss. de conj. edidit, *Durnæos rudens haud una per ostia campos.* 'Ego ab hoc ulcere manum abstinco. Margo Rheg. 'Cessæis (Val. Flac. vi. 130.) Coastria. Lucan. III. 246.' Huschk.—143 *Nec quæ Scheff. Tomyris* Reg. Broukh. 1. omnes Stat. Dat. et Rheg. *Tamiris* Par. Witt. 1. 2. Laud. Exc. Pocc. et Broukh. 2. 3. Land. Beroll. 1. 2. 3. et Angl. 3. huic simillimum est *Cumiris* in Angl. 3. 4. ut et *Tamirix* Angl. 1. *Thamiris* exhibent Colb. ed. pr. min. et Bartol. *thomyris* ed. pr. maj. *Tanais* Exc. Lips. *Tomiris* Aldd. *Tomyris* Venet. 2. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520.—144 *Nec pia qui Carrio ad Val. Flac. vi. 750. Impia* vel Schrad. ap. Voss. quod reposuit H. Voss. idque testatur Monac. *Impia nec* codd. et edd. omnes.—145 *Ultima vicinis* Berol. 3. Cod. Lips. Berol. 1. a marg. Guelf. 3. aliique ap. Heyn. *Pachæus;* Witt. 1. Broukh. 1. edd. pr. maj. et min. Venet. 2. et Rheg. *Pachæus;* Colb. *Phævus;* Angl. 2. *Padeus;* Angl. 4. *Padeis;* Angl. 5. *Patheus*, vel *Padæus;* Vicent. *bacchæus;* Witt. 2. Reg. et Berol. 1. 2. 3.—146 Vocem *Hebrus*, quod testantur Beroll. 1. 2. 3.

NOTE

loco citato hæc habet: 'Campus Babylonix flagrat quadam veluti piscina jugeri magnitudine bituminis.'

143 *Tomyris finivit Araxe*] Tomyris Massagetarum seu Scytharum Regina, quæ ut filii necem ulcisceretur Cyrum vicit et occidit, ipsiusque caput in utrem sanguine humano plenum conjecit cum hac exprobratione: 'Satia te sanguine humano, quem tantopere sitisti.'

Araxe] Araxes fluvius Armeniæ, ex eodem monte ex quo Euphrates nas-

cens, contrario tamen cursu ad Orientem primo, deinde ad Septemtrionem currens, in mare Caspium devolvitur. Super hunc licet rapidissimum pontes Alexander Magnus et Augustus Cæsar fecerunt.

145 *Padæus*] Padæi Indiæ sunt populi ad ultimum Orientem siti, Anthropophagi, qui ægrotantibus antequam moriantur vescuntur. Vide Herod. in Thalia. Alii malunt legere, *Sabæus*.

146 *Quaque Hebrus*] Fluvius est

Quid moror? Oceanus ponto qua continet orbem,
 Nulla tibi adversis regio sese offeret armis.
 Te manet invictus Romano Marte Britannus,

nos alluit. Sed quid moror? Quaecumque mari mundum cingit Oceanus, nulla natio sese tibi armis contrariis opponet. Te expectat Britannus hactenus Marte Romano

Guelff. 1. 2. 3. 4. Reg. Corv. Par. ceterique omnes, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. Aldd. &c. expulit Broukh. quærens quid Hebro Thraciæ fluvio cum Getis? *Histrus* ergo reposuit; et Heyn. *Istrus*. At teste Dion. l. Getæ ad montem usque Hæmum pertinebant; et, cum olim montem Rhodopæum habitassent, factum est, ut Hebrus, memoratis Getis, tanquam eorum fluvius diceretur. Vide Senec. Herc. Cæt. 1041. et alia loca, quæ H. Voss. ad Tibullum German. apposuit. Abeant igitur Broukhusii *Histrus*, et Heynii *Istrus*. In ed. pr. min. *rigat* deest; hoc habent ed. pr. maj. et Bartol. ergo edd. Bartol. et pr. min. diversæ sunt inter se, ut sæpe antea demonstravimus. Pro *Mosynos*, (quod testantur Par. et Vat. Ursini.) cod. Lips. habet *mros*, i. e. *magistros*, ut in duobus Stat. sive *magiros*, ut in Broukh. 1. sive *Magaros*, ut in Laud. et Angl. 2. *mgras* Berol. 1. i. e. *magistras*, ut in Dat. et Berol. 3. *magios* Berol. 2. i. e. *maginos*, ut in Witt. 1. 2. tribus Stat. Guelff. 1. 2. 4. uno Broukh. Guelf. 3. a marg. Scal. rec. Angll. 4. 5. Berol. 1. a marg. ed. pr. min. Bartol. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. Scal. e suo reposuit *Magynos*, quod Reg. et unus Palat. exhibent; marg. Rheg. ap. Huschk. offert etiam *Gelonos*; et hoc reposuit H. Voss. *Mosinos* unus Broukh. nonnulli Stat. Venet. 2. et Rheg.—147 *Quis* cod. Lips. et Voss. 1. Lips. etiam habet *opia*, quam ‘vocem inexplicabilem’ vocat Huschkii; sed obvium est unde error, si antiquos charact. respicias; biuæ literæ q partes non bene junctæ erant in membranis, et sic ex hujus posteriore et priore parte literæ u conflatum est p. Duo ap. Broukh. orbes pro orbem.—148 Cod. Lips. regno: unus Palat. *fferet*; alter *afferet*;

NOTE

Thraciæ ex Rhodope monte nascens, aureas volvens arenas, qui e regione Samothraciæ Insulæ in mare Ægæum sese exonerat.

Tanaisque] Fluvius est Scythiæ, qui e montibus Riphæis ortus, Asiam dividit ab Europa, et a Septentrione in Meridiem fluens in paludem Mæotim sese effundit. Vide Strab. lib. x.

Getas rigat] Getæ populi sunt Europæ ad Pontum Euxinum et Tanaim siti. Nonnulli eosdem Dacos et Gothos vocari volunt. Apud Getas exulavit Ovidius Poëta, in urbe Tomis, quam nunc volunt vocari *Themisuar*. Getarum regionem nunc occupant *Waluchia* et *Moldavia*, &c.

Atque Mosynos [*Magynos*] Magyni seu Magini populi Scytharum gens circa Tanaim, qui hodie vocantur, *les*

petits Tartares. Hos vocarunt Hebræi ‘Magog,’ sicut Getas, vocarunt ‘Gog.’

149 *Romano Marte Britannus*] Romanis armis nondum subactus Britannus. Britanni incolæ sunt Insulæ Britannicæ, in Oceano occidentali sitæ, et ad Boream protensæ; qui quidem nondum Augusti Cæsaris ætate a Romanis penitus fuerant devicti, licet a Julio Cæsare fuissent antea jam tentati. Claudius vero Imperator primus Romanorum eos suæ ditionis fecit, ut refert Seneca Tragicus in Octavia: ‘Modo cui totus paruit orbis Ultra Oceanum; cuique Britannii Terga dedere, Ducibus nostris ante ignoti, Jurisque sui.’ Et paulo post: ‘En qui Britannis primus imposuit jugum.’

Teque interjecto mundi pars altera sole.
 Nam circumfuso considit in aëre tellus,
 Et quinque in partes toto disponitur orbe :

150

invictus, et alia mundi interposito sole portio. Terra enim stat in aëre ipsam ambiente, universus nimirum terrarum globus in quinque portiones distinguitur, quarum

Vicent. *effert* ; Par. *se offerret in armis*.—151 Beroll. 1. 2. 3. Goth. Par. Guelf. Corv. Reg. alii, cum edd. omnibus ante Broukh. *consistit*, qui ex emend. Heinsii reposuit *considit* ; hoc confirmat Ask. *constetit* cod. Lips. *consistet* Venett. 1491. 1493. *pendebat* Scal. rec. et Voss. 3. Heynius in Obs. tuetur *consistit*, capiens verbum de situ et loco, qui terræ assignatus est. Vide Martin. Cap. vi. Heins. ad Ovid. Fast. i. 109. et v. 13.—152 Par. Colb. Guelf. 1. Bartol. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Ald. 1. et Mur. *totus d. orbis* ; Ald. 2. *totos d. orbis* ; ed. pr. min. *totus d. orbe* ; sed lect. nostram, quam revocarunt Stat. et Scal. testantur Reg. Corv. Guelf. 2. 3. Beroll. 1. 2. 3. omnes ap. H. Voss. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Land. Scal. rec. Cuj. Dat. Angl. 1. 2. 3. 4. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Lips. ap. Heyn. et Vicent. Vide Werns-

NOTÆ

150 *Mundi pars altera*] An intelligit Antipodas, seu alterum Hemisphærium? de quo supra dixit: ‘Sive supra terras Phœbus, seu curreret infra.’ An intelligit terram aliam a nostro continenti divisam, et toto summotam Oceano? ut dixit Virgil. ‘Toto divisos orbe Britannos.’

Interjecto sole] Quasi transiturus esset Messala per Zonam torridam, quam Sol semper insistit, atque interposito Sole Zonam alteram temperatam nostræ huic oppositæ debellaturus, victoriisque et triumphis illustraturus.

151 *Circumfuso considit in aëre tellus*] Terra in centro mundi posita undique aëre ambitur. Cic. de Nat. Deor. lib. ii. ‘Terra in media mundi parte sita est, circumfusa undique hac amabili spirabilique natura, cui nomen est aër.’ Claudian. de Quarto Consul. Honor. ‘Et qui perpetuo terras ambitque vehitque, Nec premat incumbens oneri, nec cesserit aër.’

152 *Quinque in partes*] Ab æris terram ambientis temperie in quinque zonas orbis dividitur, quas Latini ‘cingulos,’ ‘fascias,’ ‘plagas,’ ‘cir-

culos’ vocant. Aër vel est frigidus, vel temperatus, vel æstuosus, seu calidus. Æstuosus est in ea plaga quam Sol semper insistit, utpote quam duo Tropici, Cancrī scilicet et Capricornī, intercludunt, quæque gradibus 47. comprehenditur. Illaque terræ plaga dicitur Zona torrida, utpote quæ semper Solis ardore torretur. Zona temperata ea est in qua aër est temperatus, et ‘mista cum frigore flamma,’ et ad quam Sol ita non accedit, ut jugiter torreatur, nec etiam perpetuo gelu rigeat. Ea autem terræ pars seu Zona duplex est, altera Septentrionalis, quæ est nostra, altera Australis. Septentrionalis, quæ et nostra, a Tropico Cancrī, seu Solstitio Æstivo ad parallelum 67. Boream versus, seu Circulum polarem Arcticum extenditur. Australis seu Meridionalis, nostræ opposita, ad Anstrum Tropico Capricornī, seu Solstitio hyemali, et Circulo polari Antartico, seu parallelo 67. Meridiem versus, clauditur. Utraque tamen non æquabiliter temperata est, sed vel frigidior, vel calidior est, prout propius, vel longius a Tropico recedit. Adi Ma-

Atque duæ gelido vastantur frigore semper.

Illic et densa tellus absconditur umbra,

Et nulla incepto perlabitur unda liquore,

155

Sed durata riget densam in glaciemque nivemque ;

Quippe ubi non unquam Titan superingerit ortus.

duæ rigido algore incultæ sunt, ibique terra opacis tenebris tegitur, nullaque aqua inchoato latice profluit, at constricta concrevit in gelu durum, et nivem opacum.

~~~~~

dorf. Poëtt. Latt. Min. T. v. P. III. p. 1403.—153 Cod. Lips. et Vicent. *gelide*; Zwic. 1. *gelidæ*.—154. 155 Hos versus Wakef. ad Lucr. III. 1055. ita emendat, *Illic extensa tellus absconditur umbra, Et nulla incerto perlabitur unda liquore*: addens, 'In primo versu libri habent, et densa, sed densam statim sequitur.' Vide Hom. II. Π. 567. Od. Ψ. 243. Orph. Argon. 121. Horat. I. Epist. 5. 11. et Stat. I. Sylv. 3. 19. 'Sed repetitio vocis *densa* non persuadet, primo loco legendum esse *extensa*. Nec video, quare Wakef. lectionem *incepto* longe longeque ineptissimam dicat, eique substituat, quod dudum præceperat Guyetus, *incerto*. Illud bene jam Passer. explicuit.' *Huschk. Et multo in repto* Berol. 3. *Et nullo inrepto* Dat. *Et nulla in cepto* Bronkh. 1. —156 Reg. *densa* pro (*densa*) *densam*. Cf. Fracast. Syphill. I. 137.—157 *Quippe ubi* Par. cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. omnes Heins. et Broukh. Guelff. 2. 3. Corv. Reg. Florent. unus Stat. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. &c. *Quippe ibi* Guelff. 1. 4. Sfort. Vat. et Marcel. ap. Stat. Rom. Brix. ap. Bronkh. Venet. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *ubi* revocavit Statius: cod. Lips. *non nom titam superegerit orbe*; *nonnunquam* in nonnullis ante Mur. *superegerit*, vel *super egerit*, Beroll. 1. 2. 3. Guelff. 2. 3. Corv. Scal. rec. et vet. Cuj. Reg. Angl. 1. 2. 3. 4. 5. septem ap. H. Voss. Sfort. Vat. ap. Stat. Marcil. ap. eundem, ed. pr. min. Bartol. Rom. Dous.

NOTÆ

prob. lib. II. in Somn. Scipionis cap. 7. Frigida denique Zona dicitur ea terræ plaga, quæ perpetuo gelu riget, et jugi frigore premitur, utpote quæ longissime abest a Sole, Circulo polari, seu parallelo 67. seu gradu latitudinis 66. sub polis utrimque comprehensa. Duplex autem hæc etiam est, Arctoa, seu Septentrionalis, sub polo Septentrionali, seu Arctico sita; Meridionalis altera, seu Australis, quæ sub Polo Antartico seu Meridionali, vel Australi, iisdem latitudinis gradibus, a parallelo nempe 67. clauditur. Virgil. Georg. I. 'Quinque tenent cælum zonæ, quarum una corusco Semper Sole rubens, et torrida semper ab igni; Quam circum extremæ dextra lævaque trahuntur, Cœrulca glacie concretæ atque im-

bribus atris. Has inter mediamque duæ mortalibus ægris Munere concessæ Divum.' Vide etiam Ovid. Met. I.

154 *Tellus absconditur umbra*] Perpetuis caliginibus, et æterno frigore premuntur zonæ polares ambæ, vixque ad eas Solis radii perveniunt, unde et incultæ et inhabitabiles. Virgil. Georg. III. 'Tum Sol palientes haud unquam discutit umbras, Nec cum invectus equis altum petit æthera, nec cum Præcipitem Oceani rubro lavit æquore currum.'

155 *Incepto liquore*] Significat vi frigoris fluvios non habere sibi naturalem cursum, sed simul ac fluere et manare incipit, aquam in glaciem et gelu concrevere, ut versu sequenti declarat.

At media est Phœbi semper subjecta calori,
 Seu propior terris æstivum fertur in orbem,
 Seu celer hybernas properat decurrere luces. 160
 Non ergo presso tellus consurgit aratro,
 Nec frugem segetes præbent, nec pabula terræ.

Nam illic nunquam Titan exoritur; sed media jugiter ardoribus Phœbi subjacet, sive telluri vicinior decurrit in æstivalem circumulum, sive rapidus festinat hyemales dies emetiri. Haud itaque ibi terra excitatur adunco vomere; neque messem sata

Passer. et Cant. quod (*superegerit*) reposuerunt H. Voss. et Bach, favente Heynio, qui dicit, 'quasi sol versus polos non ascendere et eniti possit, quippe cum ibi mundus consurgat. Georg. i. 241.' Vulg. *superingerit*, i. e. oriendo radios caloremque superinfundit, ut expl. Forecellinus, testantur Par. Florent. Guelf. 1. 4. unus Broukh. alii, cum ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rhæg. et Venett.—159 *Seu propior* Guelf. 1. Par. Berol. 3. et Berol. 1. a m. sec. *terras* in Angl. 2. et cod. Lips. probante Heyn. Vide Gronov. ad Liv. xxii. 40.—160 Ed. pr. maj. Rhæg. Vicent. et inde ab Ald. 1. *properat decurrere luces*; et sic in Beroll. 1. 2. 3. cod. Lips. Par. et Guelf. 2. 3. *properet decurrere noctes* Sfort. ap. Stat. *properat deducere noctes* Colot. *properat decurrere noctes* Angl. 5. *properet deducere noctes* Guelf. 1. 4. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *properet decurrere luces* ed. pr. min. et Bartol. Ceterum Wakef. hos vs. 157-160. mutato ordine ita legendos censet, *Quippe ubi, &c. Seu propior, &c. Seu celer, &c. At media est Phœbi, &c.* Hoc valde placet, inquit Huschk. vel propter similem orationis structuram vs. 65. de Cimmeriis.—161 *Non igitur* Cuj. *Non ullo* Angl. 2. *exurgit, vel exurgit*, cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. duo Broukh. Colb. Laud. Florent. ap. Stat. Marcell. et aliis ap. eundem, Palat. 6. Cuj. Dat. Vat. Heins. 1. Angl. 1. 2. 3. 4. 5. Beroll. 2. 3. Guelf. 4. Corv. plerique ap. H. Voss. duo Zwicc. ed. pr. min. Venet. 2. Rhæg. Brix. Vicent. &c. quod, præeunte H. Voss., restituit Bach; *exurget* Berol. 1. *exivit* unus Broukh. *consurgit* Reg. Guelf. 1. 2. 3. (alii, narrante Huschk.) cum ed. pr. maj. Bartol. Rom. Venett. 1491. 1493. 1500. 1520. et Ald. Cf. Plin. Epist. v. 6. 10. Virg. Georg. i. 97. Pind. Pyth. iv. 405. et Hom. Od. 2. 373.—162 Berol. 3. *segetem*: Witt. 2. Dat. Broukh. 1. Exc. Poec. Angl. 3. Corv. Guelf. 2. Berol. 3. Rhæg. et Vicent. *neque*; Par. cod. Lips. Guelf. 1. 3. 4. Reg. Beroll. 1. 2. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. et Venet. 2. *nec*. 'Alio hic sensu *pabula* et *terræ* ponuntur quam ap. Virg. Georg. i. 86. ubi 'terræ' sunt, quas Hesiod. Op. et D. 461. *ἔρπουαι* dicit. E contrario ap. Tibull. *terræ* proprie sumendæ sunt pro tellure, quæ *pabula* non præbet.

NOTÆ

159 *Æstivum fertur in orbem*] Orbis æstivus est spatium illud, quod Sol in orbem eundo tempore æstatis, cum ad solstitium Caneri volvitur, decurrit: unde proprie orbis æstivus idem est quod æstas.

162 *Nec frugem segetes præbent*] Zonam torridam penitus esse desertam et incultam, sed omnibus animalibus inhospitam et inhabitabilem Veteres crediderunt; unde nec fru-

menta nec fructus, nec herbas aut aliquid aliud ibidem nasci posse crediderunt: sed eos turpiter errasse posteriora tempora prodiderunt; cum et fructus ibidem optimos, fecundissimasque fruges, plurimaque animalia, et herbas nasci, populosque innumerabiles subjectas zonæ torridæ regiones etiam incolere comperit sit et exploratum.

Non illic colit arva Deus Bacchusve, Ceresve,
 Nulla nec exustas habitant animalia partes.
 Fertilis hanc inter posita est, interque rigentes, 165
 Nostraque, et huic adversa solo pars altera nostro ;
 Quas similes utrimque tenens vicinia cœli
 Temperat, alter et alterius vires necat aër.
 Hinc placidus nobis per tempora vertitur annus.
 Hinc et colla iugo didicit summittere taurus, 170

afferunt, neque ullas herbas agri. Nullus ibi Deus agros exercet, neque est ibi Ceres, nec Bacchus, neque ulla animalia torridas illas plagas incolunt. Inter istam et duas frigidas sita est Zona temperata nostra, et alia huic nostræ Zonæ opposita, quas ex utraque parte æqualis vicinitas cœli complectens moderatur; et alter aër alterius robur frangit. Inde nobis annus per quatuor tempestates agitur. Hac in regione bos assuevit cervices iugo subjicere, flexilisque vinea consurgere ad sublimia

//////////

Lectio sana; cui quis substituat *tesqua?* Husehk.—164 *Ulla nec* Colb. et ed. pr. min. *Nulla nec* in aliis omnibus codd. et edd. Sicut ap. Græcos duæ negationes interdum fortiter affirmant (Boeckh. ad Pind. Ol. xiii. 29. p. 418.) ita eadem ap. Lat. interdum fortiter negant sine repetitione illa. Vide Non. Marcell. xii. 54. Terent. And. 1. 2. 34. Mur. ad Catull. iv. 4. et quos laudat Duker. ad Flor. iii. 17. 9. H. Voss. de conj. edidit *Nulla per exustas*, offensus non solum duabus illis negativis, sed etiam sono ingrato syll. *nec ex.* Sed vide Propert. i. 20. 14. iii. 9. 8. et Virg. Æn. v. 669. 781.—165 *Conjungunt* Par. edd. pr. maj. et min. *interposita*: Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. duo Stat. Laud. Reg. Scal. rec. Guarner. Beroll. 1. 3. Dat. Angll. 2. 3. 4. 5. ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. et Venett. 1491. 1493. *rigentem*; Par. *rigentens*.—166 Berol. 2. et Broukh. 3. *adnexa*.—167 *Quas utrinque tenens similis* ex Angll. 1. 3. 4. ordine mutato edidit Broukh. cum in aliis codd. sit, *Quas similes utrinque tenens, vel Quas similis, &c.* Ald. 2. *similis*.—168 Angl. 2. *Temperet*: Par. Beroll. 1. 2. 3. Guelf. Corv. Reg. omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. &c. cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. et Vicent. *negat*; Angl. 1. *neget*; Scal. edidit *necat*, ut est in tribus ap. H. Voss. qui tamen legit, *alter ut alterius vires necet aër*.—169 *Hic* Cuj. Guelf. 1. 2. quatuor Voss. ed. pr. min. Rom. et Venett. *labitur annus* cod. Lips. Witt. 1. 2. Berol. 1. 3. Broukh. 1. 3. Angll. 3. 4. Guelf. 3. 4. Corv. Reg. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Aldd. *vertiter* Par. *vertitur* Cuj. Guelf. 1. 2. Berol. 2. quatuor ap. Voss. in ed. pr. min. Bartol. Rom. et Venett. 1491. 1493.—170 *Hic* Par. Guelf. Reg. Corv. aliis; *Hinc* Colb. omnes Stat. Broukh. 1.

NOTÆ

163 *Colit arva Deus*] Hinc apparet Deos Agricolas agnovisse Tibullum: unde etiam dixit supra ii. 1. 36. 'Redditur agricolis gratia cœlitibus.'

Bacchusve, Ceresve] Bacchum et Cererem Poëtæ semper conjungunt, quorum munera sunt vinum et panis. Bacchus enim est vitis sator, et Ceres frugum Dea, seu arationis et agrico-

lationis inventrix. Virgil. 'Liber et alma Ceres.' Terent. 'Sine Cerere et Baccho friget Venus.'

166 *Nostraque, et huic adversa*] Significat Zonam nostram, et alteram ad Meridiem huic nostræ oppositam, inter torridam et duas gelidas seu rigentes aequaliter ad dextram et lævam collocari.

Et lenta excelsos vitis conscendere ramos ;

Tondeturque seges maturos annua partus ;

Et ferro tellus, pontus confinditur ære.

Quin etiam structis exsurgunt oppida muris.

Ergo, ubi per claros ierint tua facta triumphos, 175

Solus utroque idem diceris magnus in orbe.

Non ego sum satis ad tantæ præconia laudis,

Ipse mihi non si præscribat carmina Phœbus.

Est tibi, qui possit magnis se accingere rebus,

Valgius : æterno propior non alter Homero. 180

usque arborum brachia, et fruges quotannis maturis fatibus demetuntur, terraque ferro aratur, mare vero ære sulcatur. Præterea mœnibus ædificatis urbes excitantur. Cum igitur tua præclare gesta meritos petent triumphos, tu unus celebraberis in utroque orbe magnus. Ego vero tam magnæ gloriæ prædicationi non sufficio, quamvis etiam Phœbus ipse mihi versus dicet. Valgium habes, qui se factis ingentibus parem præstare queat, quo nemo alius magis accedit ad Homerum immorta-

2. 3. Angl. 1. 2. 3. 4. Venet. 2. et Rheg. pro *didicit* Reg. *dedit*.—171 Angl. 5. *læta*.—173 *Ut ferro* conj. Heyn. *confunditur* cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Perr. quator Stat. Dat. Vat. Heins. 1. Beroll. 1. 2. 3. omnes Angl. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *contunditur* ed. pr. min. et Bartol. *conscinditur* Guelf. 2. pro v. l.—174 Dat. *extractis* ; Goth. *extinctis* ; alius ap. Heins. *estructis*, narrante Hushkio ; Berol. 2. unus Stat. Colb. duo Broukh. et ed. pr. min. *consurgunt* ; cod. Lips. Par. cum aliis, *exurgit* : Witt. 2. et ed. pr. min. *opida*.—175 Nostram lect. primus omnium expressit Scaliger secundum cod. Cuj. in quo erat, *præclaros ierint* ; et hanc confirmat Voss. 1. qui habere dicitur, *per claros ierint sua* : cod. Lips. *Ergo ubi p'claros poserint tua facta triumphos* ; ubi librarius, ut putat Hushkius, duplicem lect. in unam confundit, *poscent et ierint*. At in Scal. 1. penes Edi-

torem extat a marg. '*p'claros tulint*, V. C.' (i. e. *præclaros tulerint*), quæ lect. præsertim in litura, locum dare potuerit voci *ierint*, quod habent Cuj. et Voss. 1. *tulerint* forte fortuna vera est lectio. Beroll. 1. 2. 3. Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Colb. Guelf. 2. 3. 4. Angl. Stat. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. &c. *præclaros poscent* ; Guelf. 1. *possent* ; Angl. 1. *sua* ; Reg. aliiq. ap. Heyn. *fata*.—176 *Solis* conj. Heins. ad marg. Ald. 2. *maximus orbe* Reg. Guelf. 3. Witt. 1. 2. unus Broukh. Land. et Angl. 2. 3. 4.—178 Ed. pr. maj. et Rheg. sic interpungunt, *laudis Ipse mihi : non, &c.* Berol. 3. *Ipsa mihi* : idem codex Zwic. 1. Rom. et Vicent. *perscribat* ; cod. Lips. unus Broukh. et Goth. *præstabit*.—179 *Et tibi* Angl. 1. *magnis attingere* Berol. 2.—180 Beroll. 2. 3. *proprior*, quod reposuit H. Voss.—181 *Languida*

NOTÆ

176 *Utroque diceris magnus in orbe*] taveris.
In nostro scilicet et Antipodum, seu 180 *Valgius*] Cum Tibullo nostro
in zona nostra temperata Septemtri- Valgium celebrat Horat. i. Sat. 10.
onali, et in illa altera Meridionali, sed et ipsi libri secundi Oden nonam
cum illuc, interjecto Sole, ut ait su- inscripsit, ut eum de morte filii dilec-
pra, transieris, triumphosque repor- tissimi, quem amiserat, solaretur, hor-

Languida non noster peragit labor otia, quamvis
Fortuna, ut mos est illi, me adversa fatiget.

lem. Nostrum opus inertiu non terit otia; quanquam mala me fortuna, ut solet,

nam reposuerat Broukh. ex Exc. Lips. *Languida nec* Corv. quod probat Heyn. nam omnes alii codd. et edd. exhibent: *pergit* ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *peraget* malit Heyn. *langor* Berol. 2. et a marg. *labor*.—182 Verba, *ut mos est illi*, Edd. vett. uncis incluserunt: Scheff. habet, *Fortuna ut mos illi semper adversa fatiget*; Berol. 3. *illa me*; Colb. *illi se*; a Reg. *abest me*; H. Voss. de conjectura edidit, *Musis adversa*; Hnshck. conj. *ut nosti, semper me*; Bach, præeunte Ald. 1. locum sic distinxit, *quamvis Fortuna, ut mos est, illi me, &c.* Beroll. 1. 2. Dat. Angl. 1. Goth. Zwicc. 1. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *fatigat*, quod recepit Bach. Ceterum verba, *ut mos est illi*, etiam Zwicc. et Par. uncinata exhibent; totum versum omisit librarius Voss. 5. nec ille reliquos, quod memoratu dig-

NOTÆ

tareturque ut tandem flere desineret: 'desine mollium Tandem querelarum; et potius nova Cantemus Augusti tropæa Cæsaris,' &c. Hunc Acron et Porphyrius Horatii Interpretes consularum dicunt. C. Valgium Rhetorem etiam meminit Quintilian. pluribus in locis, maxime vero lib. 111. cap. 1. et 3. et lib. v. cap. 10. Sed an sit idem cum Valgio, de quo Horatius et Tibullus, non meum est dijudicare. Sed C. Valgium, quem Plinius memorat lib. xxv. cap. 2. non dubium est fuisse eundem cum Valgio, de quo hic Tibullus. Hæc sunt Plinii verba: 'Unus illustrium idem tentavit [de herbis et medicina scribere], C. Valgius, eruditione spectatus, imperfecto volumine ad D. Augustum, inchoata etiam Præfatione religiosa, ut omnibus malis humanis illius Principis potissimum semper medicetur Majestas.'

[*Æterno propior Homero*] Poëtarum Homerus fuit longe excellentissimus, qui cæcus fuisse dicitur. Unde natus sit incertum. Nominis enim ejus fecit claritas, ut quem vivum, rebusque omnibus egentem, nemo agnovit, multæ cum Græciæ urbes sibi mortuum vindicarent, adeo, ut quibus

potissimum credere debeamus, non facile sit discernere. Quod etiam Cic. Orat. pro Archia Poëta testatur: 'Homerum,' inquit, 'Colophonii civem dicunt esse suum, Chii suum vindicant, Salaminii repetunt, Smyrnæi vero suum esse affirmant; itaque etiam delubrum ejus in oppido dedicaverunt. Multi alii præterea pugnant inter se, atque contendunt.' Eadem de re legitur apud Gell. lib. 111. cap. 11. hoc distichon Græcum: 'Ἐπτὰ πόλεις διερίζουσι περὶ ῥίζαν Ὅμηρον· Σμύρνα, Ῥόδος, Κολοφών, Σαλαμῖν, Χίος, Ἀργὸς, Ἀθῆναι. *Septem urbes certant de stirpe insignis Homeri; Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamin, Chios, Argos, Athenæ.* Inde conjicere est Valgium, de quo noster Tibullus, optimum Poëtam fuisse et clarissimum; quoniam eum maxime ad Homericum carminis, quod sane est immortale et divinum, accedere prædicare non dubitavit.

[182 *Fortuna me adversa fatiget*] Mirabilis sane varietas Fortunæ est, adeo ut dicatur joculari, quoties ignavos extollit, et honestos deprimit; mosque est illi, ut bonos vexet, malis autem maxime faveat: unde recte dicitur, 'viris invida fortibus.'

Nam, mihi cum magnis opibus domus alta niteret,

Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci

Horrea, fœcundas ad deficientia messes,

185

Cuique pecus denso pascebant agmine colles,

Et domino satis, et nimium furique lupoque :

Nunc desiderium superest ; nam cura novatur,

Cum memor anteactos semper dolor admonet annos.

insectatur. Etenim dum mihi superba domus multis divitiis splenderet, qui habebam agros horrea locupletantes non sufficientia copiosis frugibus capiendis ; qui pecus etiam habebam magna multitudine colles detondens, quod hero suo sufficeret, et prædonibus, et lupis nimis plusque esset ; modo tantum horum restat memoria. Dolor enim refricatur, quoties iuge desiderium facit me meminisse temporis præteriti. At

num, descripsit.—183 Ed. pr. maj. et Vicent. *Non mihi* ; ed. pr. min. *magrus pro magnis* : Ask. et Voss. 3. *nititur*.—184 *Qui fuerant* Berol. 3. Monac. *Cum Bern. fuerunt* cod. Lips. *alii pro flavi* unus Bronkh. *dictantes* Angl. 5. duo Palatt. et Exc. Lips. *horrea culini, vel sulci*, Heins. *hordea* Heyn.—185 Reg. *Ordeu* : Witt. 1. 2. Beroll. 1. 2. 3. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Angll. 1. 2. Par. Guelf. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. ceteræque ante Scal. *indeficientia mensis* : cod. Lips. *mesis* ; Cuj. *messis* ; unde Scal. nostram eruit, quam jam Perr. Aldinæ ascripserat, et Gryph. 1573. in marg. habet : *et.... messes* Goth. ut legit Ayrman. in Vita Tibull. §. 7. *campis* Voss. 3. *nec d. messes* tentabat Crusius ; in *d. messes* Heyn. vide Gronov. Obs. III. 19. Monac. nec hunc versum habet nec sequentem.—186 *Quique pecus* Berol. 3. *Cui pecus* Berol. 2. *ordine* Ask. et Beroll. 1. 3. et a marg. Berol. 1. *agmine* ; pro quo edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. Venett. 1491. 1493. Lips. et Basil. habent *agmina* ; unde Passer. *Cuique pecu....agmina*.—188 Heyn. conj. *nunc cura*, quod recepit H. Voss.—189 *Nec dolor* Beroll. 1. 3. *Quom* Dat. *Dum* malit Heyn. *attritus* Bronkh. 1. unus Palat. et Angl. 1. *attritos* unus Palat. Vat. et Heins. 1. *accitus* Par. duo Stat. unus Broukh. Guelf. 2. ed. pr. min. *accitos* Witt. 1. 2. unus Bronkh. Colb. unus Palat. Dat. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Venett. 1491. 1493.

NOTÆ

183 *Nam, mihi cum magnis, &c.*] Imperfectus videtur sententiæ tenor, nisi suppleas, languida tum peragebam otia, cum mihi domus niteret cum magnis opibus ; hoc est, dum locuples essem, operam dabam Musis et carminibus. Jam supra lib. 1. Eleg. 1. vidimus Tibullum nostrum magnis quondam bonis floruisse. Horat. 1. Epist. 4. ad Tibull. 'Non tu corpus eras sine pectore, Di tibi formam, Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.'

185 *Horrea, ad deficientia messes*] Notat abundantiam frugum, quibus

asservandis horrea, quæ satis magna habebat, non sufficienter.

188 *Nunc desiderium superest, &c.*] Sensus est : Ego quidem olim divitias possedi optimas ; nunc autem iisdem carens dolor tantum, et desiderium earum superest ; quod quidem me maxime pungit, cum me multa jam video provectum ætate, cui defuturum est viaticum. Quamvis noster Poëta bonorum jacturamque inopiamque queratur, Horatius tamen ejus amicus Epistola modo laudata indeficientem ei crumenam ad ipsum scribens tribuit 1. Epist. 4. modo laudata.

Sed licet asperiora cadant, spoliisque relictis, 190
 Non te deficient nostræ memorare Camœnæ.
 Nec solum tibi Pierii tribuentur honores :
 Pro te vel rapidas ausim maris ire per undas,
 Adversis hyberna licet tumeant freta ventis ;
 Pro te vel solus densis subsistere turmis, 195
 Vel parvum Ætnææ corpus committere flammæ.

quamvis graviora et duriora eveniant, et exuar iis, quæ superfuerant ; non tamen desinent meæ Camœnæ te celebrare ; neque tibi tantum Pieriæ laudes dabuntur a me ; tua namque causa aggrediar lubens insanos fluctus æquoris adire, quamvis maria hyberna ventis contrariis intumescant : tua quoque causa ego etiam unus audeam me objicere numerosis catervis, aut etiam exiguum corpus meum ignibus

*****

accutos Angl. 2. *accisos* emend. Dous. quod Heyn. falso tribuit Rhæg. *admove* Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. Land. Exc. Lips. tres Palatt. Falc. Guelff. 1. 4. Corv. Angl. 2. 3. 4. ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rhæg. Vicent. Lips. ap. Heyn. et Venett. 1487. 1491. 1493. *admonet* Broukh. 1. Dat. unus Stat. Par. et cod. Lips. *Accito cum me semper* Sfort. *Cum memori accitus semper dolor admovet annos* conj. Heyn. Lect. nostram ex suis codd. edidit Scal. quam confirmat Vindob. *antiquos* conj. Huschk. quod etiam habet (sic *atiquos*) marg. Scal. 1. ap. Editorem.—190 Reg. *spoliæ* : Guelff. Par. Beroll. 1. 2. ed. pr. min. et Venett. *relictus* : cod. Lips. *asperiora...relictis*.—191 *Non te deficient* Berol. 3. et Dat. Sed vide Propert. 1. 8. 23.—192 *Et pro Nec* conj. Langerm. *Nec tibi Pierii solum* edidit Broukh. ex uno Mattii ; et sic Voss. 1. 2. improbante Huschk. Cf. Propert. 1. 10. 13. 11. 5. 19. Hor. Art. Poët. 234. et 1. Sat. 6. 84.—193 Ed. pr. min. *ausum* : Hamb. *per te...ausum* : Witt. 2. *rapidas*.—194 Cod. Lips. hunc et duos seqq. versus inverso ordine exhibet, *Vel parvum, &c. Pro te, &c. Adversis, &c.* Similis confusio est in Voss. 1. 4. et Goth.—195 Cod. Lips. *Pro te densis solus, omisso vel* ; Guarn. *Pro te densis vel solus* : H. Voss. dedit, *Pro te vel densis solus*, quod agnoscunt Beroll. Angl. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. plerique Stat. Dat. sex ap. H. Voss. Zwicc. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rhæg. et Vicent. *Pro te vel solus densis* expresserunt alii codd. cum Venett. 1491. 1493. Rom. et Aldd. *obsistere* Reg. Guelff. 1. 4. Beroll. 1. 2. 3. Witt. 2. Broukh. 2. 3. Colb. quinque Palatt. Angl. 2. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. *subsistere* cod. Lips. Par. Corv. Guelff. 2. 3. Berol. 1. a m. sec. Witt. 1. Broukh. 1. unus Palat. Conj. Angl. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rhæg. et Vicent.—196 *Vel parvum* habent omnes codd. *Vel par sim* corrigebat Heins. *Vel pronum* Burm. *Vel pavidum* Bronkh. *Nec pavidum* H. Voss. *Nec parcam* Huschk. Cf. Terent. Hec. III. 1. 2. et Catull. LXIV. 146. Tuentur tamen lect.

NOTÆ

‘et cui Gratia, fama, valetudo, contingat abunde, Et mundus victus, non deficiente crumena.’

191 *Nostræ memorare Camœnæ*] Musæ meæ te prædicare non desinent ; ut dixit supra : ‘ Quodcumque meæ poterunt andere Camœnæ.’

192 *Pierii tribuentur honores*] Ornamenta nempe et munera Musarum,

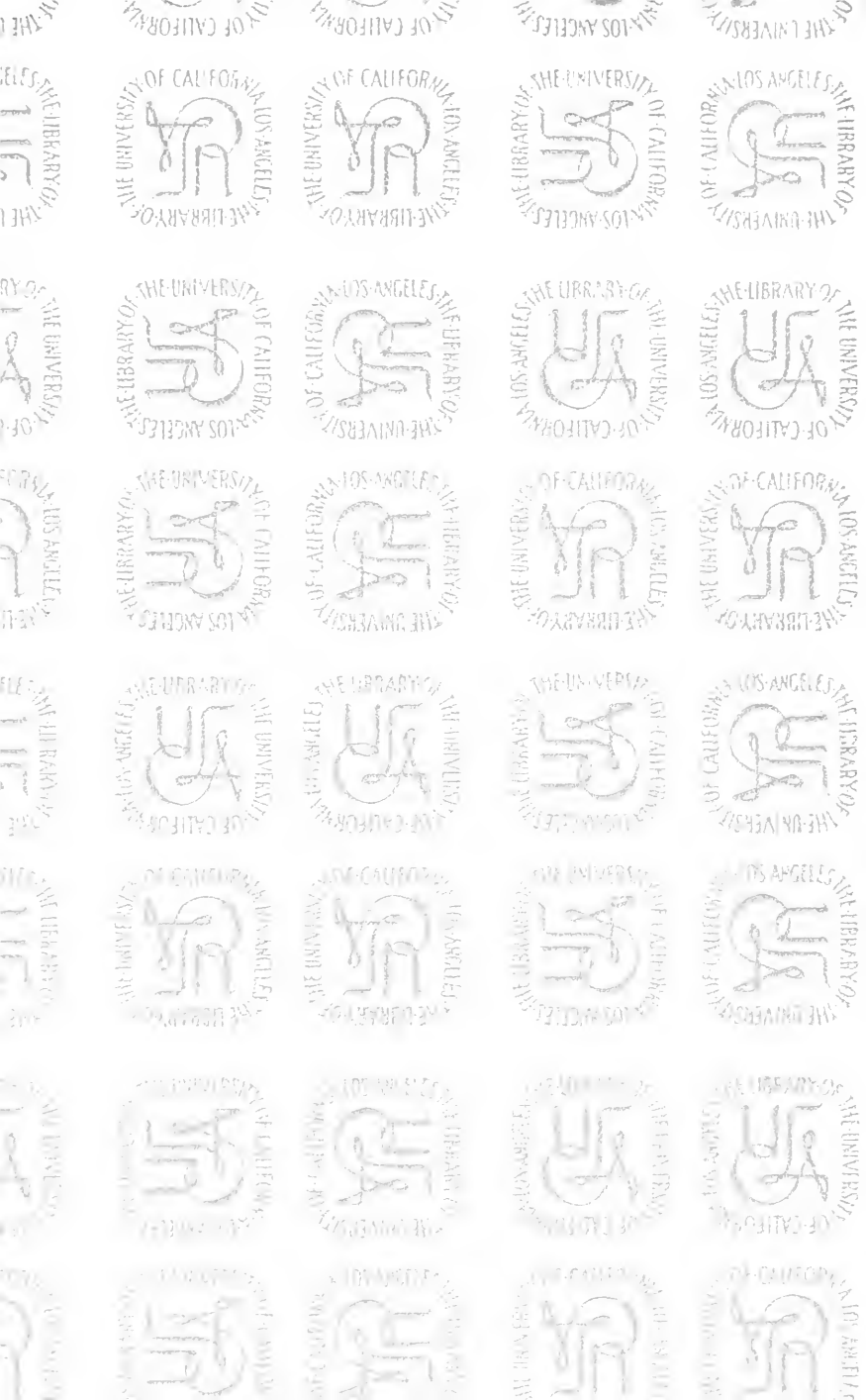
quæ dictæ sunt ‘Pierides,’ ut inquit Festus, propter amœnitatem et solitudinem Pierii Thessaliæ montis. Secretis enim locis Musæ ad studia liberalia delectantur.

196 *Ætnææ corpus committere flammæ*] Vidimus jam supra Ætnam montem esse Siciliæ flammam eructantem, quem dixit etiam Ætnæam rupem.

62971A

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

AA 000 406 801 1

University of California, Los Angeles

L 007 184 236 3

